

GCS: EUSEBIUS I. 1: LEBEN KAISER KONSTANTINS

E4/1

**DIE GRIECHISCHEN
CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER
DER ERSTEN JAHRHUNDERTE**

EUSEBIUS

**ERSTER BAND
ERSTER TEIL**

EUSEBIUS WERKE

ERSTER BAND
ERSTER TEIL

ÜBER DAS LEBEN DES KAISERS KONSTANTIN

HERAUSGEGEBEN
VON
FRIEDHELM WINKELMANN

AKADEMIE-VERLAG · BERLIN

1975

Herausgegeben von

Veselin Beševliev, Ugo Bianchi, Alexander Böhlig, Hans Frhr. v. Campenhausen,
Henry Chadwick, Ion Coman, Eligius Dekkers, Gerhard Delling, Hermann Dörries,
Walther Eltester, Erich Fascher, Jacques Fontaine, János Harmatta, Herbert Hunger,
Johannes Irmscher (Verantwortlicher Herausgeber), Murad Kamil †, Robert A. Kraft,
Claude Mondésert, Marian Plezia, Marcel Richard, Harald Riesenfeld,
Hans-Martin Schenke, Wilhelm Schneemelcher, Kurt Treu (Geschäftsführender Herausgeber),
Willem Cornelis van Unnik, Ladislav Vidman

Mit Unterstützung des Zentralinstituts für Alte Geschichte und Archäologie
der Akademie der Wissenschaften der DDR

Gutachter dieses Bandes: Wilhelm Schneemelcher

Erschienen im Akademie-Verlag, 108 Berlin, Leipziger Straße 3-4

© 1975 by Akademie-Verlag, Berlin

Lizenznummer: 202 · 100/96/75

Herstellung: IV/2/14 VEB Druckerei »Gottfried Wilhelm Leibniz«, 445 Gräfenhainichen/DDR · 3877

Bestellnummer: 752 254 3 (2031/21) · LSV 8310

Printed in GDR

EVP 68,—

VORWORT

Für die Grundsätze der Textkonstituierung sei auf S. LXIVff. verwiesen. Am Textrand wurden die Seitenzahlen der Edition I. A. Heikels (Leipzig 1902) vermerkt. Die kommentierenden Angaben im Sachapparat mußten sich, den Gepflogenheiten der Reihe „Die Griechischen Christlichen Schriftsteller“ entsprechend, auf die Andeutung des Wichtigsten beschränken. Es bedarf keiner besonderen Begründung, daß die Register zur VC möglichst vollständig sein müssen. Welche Einschränkungen aus Platzgründen notwendig waren, ist aus der Anmerkung auf S. 153 zu ersehen. Für den Kontext der VC, die Urkunden/Briefe und die Kephalaia wurden jeweils gesonderte Register angefertigt, um einen möglichst guten Überblick über den Sprachgebrauch jeder dieser drei Gruppen, die auch im Text deutlich voneinander abgehoben wurden, zu geben.

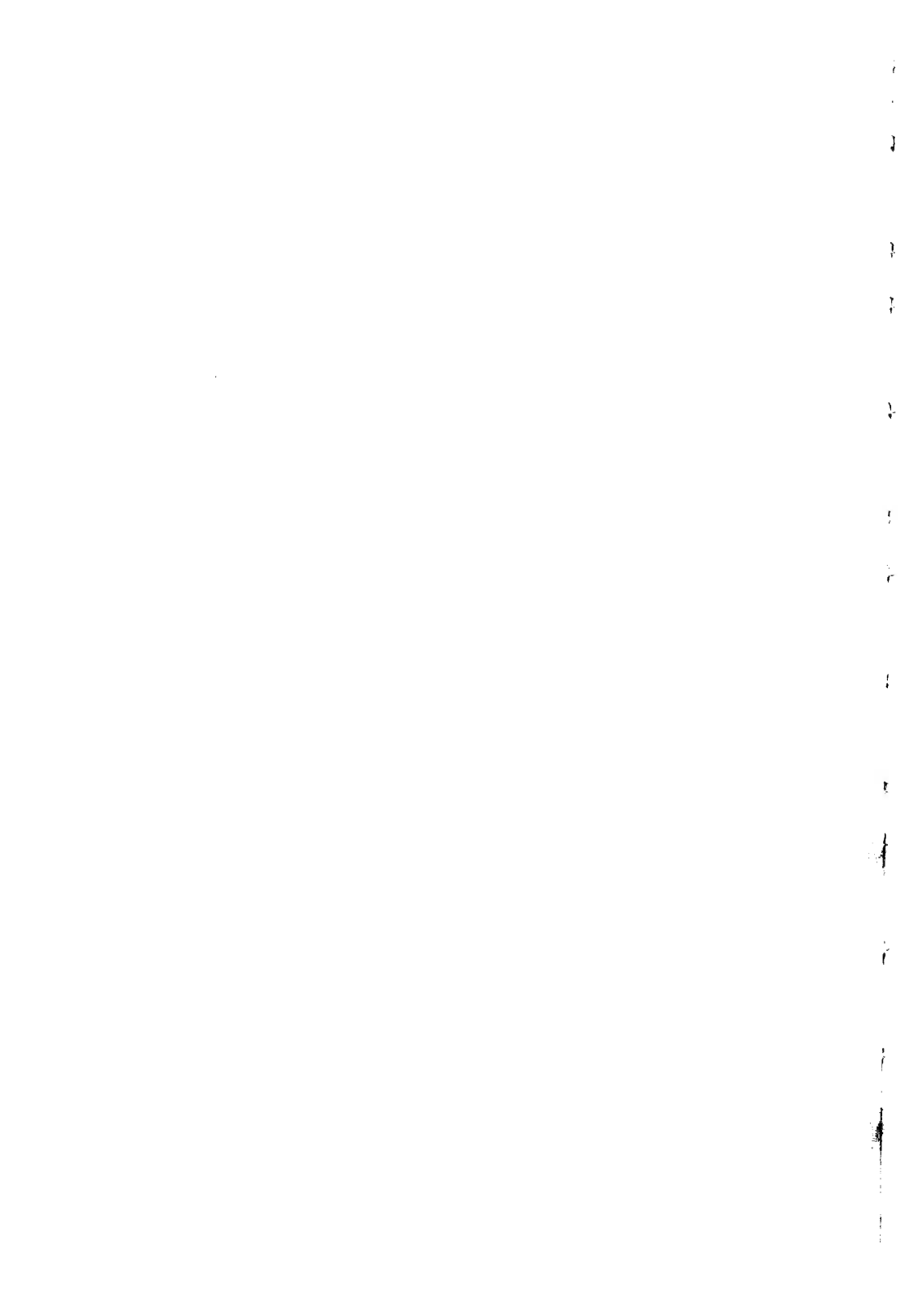
Die Bereitstellung von Mikrofilmen der Handschriften der direkten und indirekten Überlieferung verdanke ich Marcel Richard, der meine Arbeit immer zuvorkommend unterstützt hat, und den Direktionen der Bibliothèque Nationale, des Institut de Recherche et d'Histoire des Textes, der Marciana, des Historischen Museums in Moskau, der Nationalbibliothek in Wien, der Vaticana.

Für wertvolle Hinweise und Vorschläge danke ich Jürgen Dummer, Günther Christian Hansen, Johannes Irmscher, Ernst Kähler, Wilhelm Schneemelcher und Kurt Treu. Die ersten beiden nahmen freundlicherweise auch die Mühe des Korrekturlesens auf sich.

Die Einleitung und Teile der Edition lagen 1964 der Theologischen Fakultät der Ernst-Moritz-Arndt-Universität zu Greifswald als Habilitationsschrift vor.

Berlin, Frühjahr 1974

Friedhelm Winkelmann

INHALT

Einleitung	IX
Die Handschriften	IX
Die Parallelüberlieferung	XVII
a) Die Handschriftengruppe <i>a</i>	XVII
b) Der Papyrus Londiniensis 878	XIX
c) Die Parallelen in den eusebianischen Schriften	XIX
Die Sekundärüberlieferung	XIX
a) Die Kirchenhistoriker des 4./5. Jahrhunderts	XIX
b) Die griechischen hagiographischen Konstantinviiten	XXI
Der Wert der Überlieferung	XXV
Testimonia veterum	XXVII
Editionen und Übersetzungen	XXXIII
Die Kapiteleinteilung	XLIV
Die Kephalaia	XLVI
Zu Charakter, Komposition und Autor des Werkes	XLIX
Sprache und Stil	LVII
Zur Textausgabe	LXIV
Sigel- und Abkürzungsverzeichnis	LXVII
Text	1
Register	153

EINLEITUNG

Die Handschriften

Die wichtigste und älteste Handschrift der VC ist der *Cod. Vatic.* V gr. 149 (olim 1035), eine Membranhandschrift aus der ersten Hälfte des 10. Jahrhunderts von 110 Blatt, mit den Maßen 329 × 215 mm und konstant 30 Zeilen je Seite¹. Die Handschrift enthält nur die VC (fol. 1–85a) und die Oratio ad sanctum coetum. Sie bietet eine sehr angenehm wirkende und saubere Schrift. Einige Versehen sind vom Schreiber über der Zeile korrigiert. *ι* adscriptum oder subscriptum habe ich nicht gefunden.

Ein späterer Korrektor hat allerlei Änderungen am Rand oder über der Zeile angebracht. Diese Randbemerkungen haben für uns keinen Wert. Einige Beispiele mögen genügen: I 3 (Anfang) *σημ[είωσαι] ὅτι ὁ αὐτὸς νοῦς τῆς χρήσεως παρὰ πάντων τῶν πατέρων εἴληπται*, I 10 *σημ[είωσαι] διὰ τὸ νόμισμα*, I 29 *σημ[είωσαι] διὰ τὴν ὀπτασίαν καὶ τὴν παρακέλευσιν*; mehrfach *διὰ τὸν σταυρὸν* in Kreuzform.

Die *Kephalalaia* sind doppelt überliefert, einmal vor jedem Buch und noch einmal im Text am oberen und unteren Rand. Sie sind in Unzialschrift geschrieben. Alle Urkunden haben außerdem noch besondere, in Unzialen geschriebene Überschriften im Text, die zum größten Teil nur in V vorhanden sind: S. 58, 8; 67, 8; 68, 16; 74, 1; 89, 17; 97, 11; 105, 21; 112, 22; 115, 8; 116, 3; 117, 21; 123, 8; 133, 8; 133, 27; 136, 20. Diese Überschriften unterbrechen den Text des Enkomiums sehr störend und sind für das Verständnis nicht notwendig, da die Urkunden jeweils mit den amtlichen Anschriften geboten werden – anders als in der Kirchengeschichte Eusebs – und das jeweils vorangehende Kapitel alle notwendigen Erklärungen und Hinweise enthält. Sie sind zum Teil nichtssagend (S. 74, 1 nur *ἐπιστολὴ βασιλέως*) oder unnötig (S. 68, 16). S. 58, 8 folgt auf *ἐπιστολὴ κωνσταντίνου* eine zweite, ausführlichere Überschrift *κωνσταντίνου ἑωμαίωv αὐτοκράτορος* usw. Diese Überschriften fehlen in den anderen Hand-

¹ Zur Beschreibung vgl. *Bybliothecae Apostolicae Vaticanae codices manuscripti recensiti . . . Codices Vaticani Graeci rec. Iohannes Mercati et Pius Franchi de' Cavalieri, I, Rom 1923, 172f.* und F. Winkelmann, *Die Textbezeugung der Vita Constantini des Eusebios von Caesarea*, Berlin 1962, 10–13 (TU 84).

schriften fast völlig. In J hat eine spätere Hand einige von ihnen teils an den Rand, teils über die Zeile notiert: S. 115, 8 J^{mg} AB; 116, 3 J^{mg}; 117, 21 J^{mg}; 133, 8 Kurzform J^s; 133, 27 Kurzform BM. Heikel hielt diese Überschriften für eusebianisch und nahm sie deshalb in den Text auf. Dieser Ansicht kann ich nicht zustimmen, wofür schon einige Gründe genannt sind. Heikel verwies als Beweis der Echtheit auf S. 115, 8 und 133, 8, wo von Eusebius in der ersten Person geredet wird. Doch ist zu berücksichtigen, daß in den beiden anderen an Eusebius gerichteten Briefen S. 67, 8ff. und 133, 27ff. die Überschrift sachlich gehalten ist und nicht in der ersten Person redet. Gegen die Echtheit spricht stark, daß einige Überschriften in gleicher oder ähnlicher Form auch bei Gel. und Theod. vorhanden sind, obwohl sie ihre Urkunden aus anderen Quellen entnommen haben und Gel. zur VC überhaupt keine direkten Beziehungen hat: S. 89, 17 ähnlich Gel. (om. Socr. Theod.); 123, 8 Theod. Gel.; 133, 27 ähnlich Gel. (om. Socr. Theod.); 136, 20 ähnlich Theod.(T) Gel. (om. Theod.). Wie eusebianische Überschriften beschaffen sind, sieht man in Hist. Eccl. und der Überschrift, die LHF der Urkunde S. 58, 8ff. gegeben haben.

V bietet von allen bekannten VC-Handschriften den besten Text. An mehreren Stellen überliefert sie Sätze oder kleinere Abschnitte allein, ohne Unterstützung durch die anderen Handschriften. Die wichtigsten Stellen seien hier aufgeführt: S. 17, 8f; 19, 19; 26, 9–11; 39, 22; 43, 20f.; 116, 1; 128, 5f. Doch kann auch sie mehrere größere Lücken nicht ausfüllen¹ und weist im Vergleich mit den anderen Handschriften ihrerseits eigene Lücken auf, so z. B. S. 55, 3f. (Homoiotel.); 91, 18f.; 93, 11; 100, 7; 102, 31; 103, 16f.; 107, 30 V¹; 145, 25f. u. a. Das zeigt schon, daß sie keineswegs fehlerfrei ist. Der Vergleich mit der indirekten Überlieferung bestätigt diese Beurteilung. Man findet Änderungen, die aus dem Bemühen entstanden, einen guten, lesbaren und bequemen Text herzustellen². Öfter macht sich auch ein Gleichförmigkeitsprinzip bemerkbar, doch nicht etwa in einem solchen Ausmaß, daß nicht noch viele Verwilderungen und Fehler stehengeblieben wären.

¹ Siehe unten S. XXVI.

² Nur einige charakteristische Beispiele seien hier angeführt: S. 85, 13 hat V die genaue Zahlenangabe 318 konjiziert und dadurch den Text verschlechtert. — S. 19, 30 wird Aor. I von *τυγχάνω* gebraucht. Diese Form, die z. B. auch Homer verwendet, zeugt von besonderer Bildung des Verfassers, da in späterer Zeit nur der Aor. II dieses Wortes gebräuchlich war. Da die Schreiber von V und N die Form nicht kannten und verstanden, machten sie aus *τυγήσαι* *εὐτυγήσαι*. — S. 60, 1 wird in einer Urkunde *ἀνθρώπεια* statt *ἀνθρώπινα* gebraucht. Folglich ändert V auch S. 58, 29 gegen die anderen Handschriften. — An vielen Stellen ersetzt V besonders gewählte, alte, poetische Ausdrücke der VC durch die spätere Form.

Besonders in Kleinigkeiten (Verschreibungen, Itazismen, bewegliche Endkonsonanten, Vulgarismen) ist die Handschrift sehr flüchtig, fehlerhaft und eigenwillig. In dieser Hinsicht ist sie die schlechteste Handschrift. Um den textkritischen Apparat von Unwichtigem zu entlasten, sind solche Abweichungen nicht aufgenommen. Ebenso ist mit denjenigen Rasuren verfahren, die nur unwichtige Verschreibungen verbessern¹.

V ist, so kann man zusammenfassend sagen, der beste der erhaltenen Textzeugen, enthält trotz sehr vieler Mängel auch oft das Bessere. Doch läßt es sich nicht immer entscheiden, ob die besseren Lesarten auf einer guten Tradition oder auf späterer Textverbesserung beruhen. Die Entscheidung ist vielfach sehr schwer, wenn V allein gegen die anderen Handschriften steht. Siehe dazu weiter unten S. LXVf.

Von V sehr fehlerhaft abgeschrieben ist der *Cod. Vatic. gr. 396* (olim 140), an. 1537, 321 × 225 mm, pp. XVIII + 146, linn. 41², der auch nur die beiden in V enthaltenen Schriften umfaßt. Die VC steht auf den Seiten 1–99. Die Seiten I–XVI und 128–146 sind leer.

Die zweitbeste Handschrift ist der *Cod. Mosq. gr. 50*, eine Membranhandschrift von 413 Folien, 27,5 × 18,7 cm, aus dem 12. Jahrhundert, die auf foll. 306a–390a (Mitte) die VC enthält. Sie ist vor allem in Kleinigkeiten bei weitem nicht so fehlerhaft und flüchtig, überhaupt

¹ Die Rasuren und einige interessante Beispiele aus der großen Zahl von Lesarten, die nicht in den Apparat aufgenommen wurden, seien hier als Beleg für die Charakterisierung der Handschrift aufgeführt: 3, 23 *ειδωλολατρείαν* VJ (V so immer); 4, 4 *καταλείποντος* V^{ind}1, doch ε durchgestrichen und I; 4, 17 *σημείον* (ε s); 4, 27 *ἀνδρείας* (είας gestrichen, *ιάντος* s) V^{ind}; 5, 2 *ἀφρόνων* V^{ind} corr; 5, 9 *λικιου* (νι s) V^{ind}; 7, 27 *ματείαν* (ν s); 9, 27 *ἐκφρασις* (σις ras von 1 Buchstaben); 16, 26 *πρωτόλεια* s; 18, 20 *ἐπέσχατα* (σχ ras); 18, 26 *ἐθελοντή* V¹; 19, 4 *βοῦσθαι* s; 19, 30 *εὐτυχήσαι* corr; 20, 17 *ταῦτα* corr; 23, 24 *ὄπ' εἰσεί* V¹, η über i² s; 24, 21 *εὐχαῖ* V¹ (ς s); 26, 1 *κάλλος* V¹ (υ s); 27, 27 *πρύτανις* (ι aus η); 30, 22 *ἐνκάρσιον* V¹ (γ s); 33, 4 *ἀγγητόν* V¹ (τ über γ s); 38, 18 *μεταδίδοσι* V¹; 38, 24 *ἐπικουρας* (ι s); 41, 25 *εἶθ* V¹ (τ s); 45, 14 *θαλάσσης*; 46, 9 *τοῖς τοῖς*; 48, 21 *πολλή . . . φιλανθρωπία*; 58, 15 nach τοῦ ras von 3 Buchstaben; 65, 1 *ταμείων* (ει ras); 65, 22 *τόν* τό; 67, 21 *ἐπανουρθοῦσθαι*; 69, 28 *ἦν* V¹; 70, 4 *οἶ* οἶ; 76, 11 *ζημάτων* (τη s); 78, 18 *ἐγχωρεῖ* (ρεῖ s); 81, 7 *δλην* V¹; 81, 8 *σ* V¹; 85, 1 *προσβυτέρου* V¹ (ου s); 91, 7 *προῦκειτο* (υ s); 98, 17 *ἐγκειρηθῆσθαι* VB; 109, 1 *πολλή τε ἑατώνη* (σ s); 109, 11 *διεφθορῶσι* (ω über ο s); 109, 13 *κενύγαμοι* (λ s); 109, 15 *ἀνάδροῶν*; 110, 4 *αν ἀντικρυς*; 110, 23 *ἡρόπων τὰ* V¹; 112, 9 *τοῖς τοῖς*; 115, 12 *παραδώσει* VJ¹; 118, 1 *ἀτοπίας* (ις ras?); 119, 18 *ἐπιπλάτως* (+ σ corr); 121, 3 *τὰ* V¹; 122, 29 *τις* (ς ras); 127, 5 *παιδίον* V¹; 131, 27 *ἐπιθαρασῶν*; 131, 33 *εἰ κτήσαιο* ἐκτήσαιο; 132, 17 *μοι* (ο ras); 135, 18 *περίδοι* (ο s); 136, 4 *ἀφιέρωσι* *ν; 139, 28 *προσφωνήσαμεν* V¹ (ε s); 144, 7 *ἀγαῖς* εὐχαῖς; 145, 23 *πρῶτον* (ον ras); 146, 19 *ἐματόν* (ε nicht ursprünglich); 148, 27 *ἡξίου* (ν s); 148, 28 *πρόστιτον* V¹.

² Vgl. die genaue Beschreibung von R. Devreesse, *Codices Vaticani Graeci*, II, in *Bibliotheca Vaticana* 1937, 96f.

nicht so eigenständig wie V. Eine ausführliche Beschreibung und Charakterisierung habe ich schon in TU 84 gegeben¹.

N Der *Cod. Marc. gr. 340*, chartaceus, 178 Folien, etwa 12. Jahrhundert, 23–32 Zeilen je Seite, Format 4°, enthält die VC auf foll. 52a–150a². An den oberen Rändern ist er wasserfleckig. Dadurch sind in der inneren oberen Ecke der einzelnen Seiten jeweils einige Worte nicht mehr zu lesen. Die Schrift ist flüchtig. Viele Kompendien sind verwendet. *ι subscriptum* ist oft zu finden. Die Seiten sind sehr gedrängt beschrieben. Die Kephalaia stehen wie in V vor den einzelnen Büchern und noch einmal im Text vor den jeweiligen Kapiteln. Vielfach hat der Schreiber vergessen, die großen Anfangsbuchstaben bei Kapitelanfängen einzusetzen. Nur einige von ihnen wurden mit roter Tinte nachgetragen. Dieselbe Hand hat mit roter Tinte Änderungen im Text und Nachträge am Rand angebracht, von denen die Nachträge hier aufgezählt seien: S. 108, 14–24 om. N¹, + N^{ms} 3/4 fol. mit sehr großer Schrift. S. 111, 5–7 om. N¹, + N^{ms} am unteren Rand. S. 131, 22–30 om. N¹, + N^{ms} im Anfang nur mit Mühe zu lesen. S. 139, 10–14 om. N¹, + N^{ms}. S. 140, 12–14 om. N¹, + N^{ms}. S. 145, 9–17 om. N¹, + N^{ms}. S. 150, 1 om. N¹, + N^{ms}.

Der Schreiber dieser Handschrift geht oftmals sehr eigenständig und ohne Rücksicht auf den tradierten Text vor, was sich auch immer wieder in Kleinigkeiten (bewegliche Endkonsonanten usw.) zeigt. Sehr viele eigene Konjekturen sind zu beobachten. An einigen Stellen ist die Überlieferung durch die anderen Handschriften aber so schlecht, daß N als einzige Stütze des aufgenommenen Textes fungiert: S. 8, 25; 13, 3; 16, 3; 17, 19; 18, 9. 13; 21, 19 N gestützt durch 363; 21, 27; 31, 18; 36, 17; 40, 2; 41, 22; 47, 18; 56, 8; 68, 17 NA; 85, 23; 96, 16 (N^{corr.}); 99, 17; 113, 16; 116, 7; 118, 16; 120, 11; 138, 23; 150, 7; 150, 28. (Zum Teil sind es Kleinigkeiten.) Es ist nicht zu entscheiden, ob diese Stellen auf guter Überlieferung beruhen oder auf Verbesserungen durch den Schreiber³.

¹ Unbedeutende Kleinigkeiten oder Versehen wurden in den Apparat nicht aufgenommen, z. B. die TU 84, S. 131, 1 aufgeführten Stellen oder 21, 22 *ἐκονώνει* (ο corr), 29, 13 *ἄνομα*, 30, 8 *τούτω* (ω ras), 35, 10 *ζεύματος* (γ s), 35, 11 *ἐγκρόμματος* (ύ ras), 42, 28 *μοιχέας* (ει aus ι), 43, 11 *παρεκελεύετο* (κ zwischen ε und τ ras von 1 Buchst.), 53, 24 *παρεκελεύετο* (ε² ras), 53, 26 *ἐπινίκια* (ι³ ras), 56, 16 *δυσσεβείας*, 59, 9 *τῶ] τὸ*, 65, 23 *μὲν* bis, 66, 23 *παρέγγελλε*, 69, 23 *ἀκοαίς* J¹, 74, 4 *τῶν* (ν s), 74, 24 *εἰκότως – πιστεύων* bis, 79, 6 *τὰ* (τ ras), 80, nach *δν-τας* 3 Buchstaben ausradiert, 81, 21 *ἐπάναγκες*, 81, 28 *μήτ'ι] μήτε*, 82, 22 *σχισματ.* (ι ras), 85, 12 *χωρείας* J¹, 96, 18 *ἀνορέξαντας* (ο ras), 102, 24 *ἐδορεῖτο* J¹, 113, 15 *ἐπιζήτησιν* bis J¹. Weitere Informationen vgl. TU 84.

² Vgl. Graeca D. Marci Bibliotheca codicum manu scriptorum per titulos digesta (Verf. A. M. Zanetti und A. Bongiovanni), Venedig 1740, 157.

³ Vgl. TU 84, S. 41 f., Register. Heikel hatte in der Beurteilung der Gruppe N weitgehend recht. Gegen Heikel äußerte sich G. Pasquali (Berliner Philologische Wochenschrift 33, 1913, 1253): „Ich muß auf meiner früheren Be-

Die Handschrift gehört zu der engeren Gruppe JNAB, ist schlechter als J, aber besser als AB. In vielen Fällen stützt sie Lesarten, die bislang als Sonderlesarten von J, von A oder von B galten. Man erkennt so zum Beispiel deutlich, daß J nur sehr wenige eigenständige Sonderlesarten hat und seine Vorlage recht zuverlässig, ohne eigene Eingriffe tradiert.

Cod. Palat. gr. 268, eine Papierhandschrift aus dem 14. Jahrhundert von 205 Blatt, mit 23–28 Zeilen je Seite, ist eine schlechte Abschrift des Codex N, bevor dieser Wasserflecke bekam¹.

Ebenfalls eine direkte Abschrift aus N sind die Folien 1–111 des *Cod. Paris. gr. 1438*, des „Fuketianus“ des Valesius, aus dem 16. Jahrhundert², einer Papierhandschrift von 308 Blatt, die auf foll. 31–94 die VC enthält. Die Stellen, die in N durch die Wasserflecke unleserlich sind, hat der Abschreiber freigelassen.

Von ihr scheint eine weitere Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert abzuhängen, nämlich der *Codex 54 aus der Burgerbibliothek zu Bern*. Er enthält im Anschluß an die philostorgianischen Exzerpte des Photios von anderer, sehr sauberer Hand geschrieben auf fol. 57^a–76^b das 4. Buch der VC, auf fol. 77^a–98 die Oratio. Die freigelassenen Stellen in der Vorlage sind mit eigenem Text aufgefüllt, z. B. S. 121, 12 *βίαν* statt *ζυγόν*, S. 121, 28 *κατέλεξε παρ' αὐτοῖς* statt *κατέλεγε στρατοῖς*, S. 129, 20 *ἀνάγκη* statt *ἀσθενεία*. Auch im übrigen Text ist der Schreiber oder seine Vorlage erfinderisch.

Indirekt von N abhängig ist der *Cod. Bibl. Bodl. Misc. 23* (olim 2278), eine Papierhandschrift von 358 Blatt, die im Jahr 1543 von *Γεώργιος Τρύφων Ἐπιδαύριος* geschrieben ist³ und auf foll. 299–358 die ersten drei Bücher der VC bietet, am Schluß mit der späteren Bemerkung: *λείπει τὸ τέταρτον βιβλίον*.

hauptung bestehen, daß einige Lesarten, die N gegen alle übrigen Zeugen bietet, einer Überlieferung, nicht der Konjekture entstammen“. – Unwichtiges, Itazismen und Verschreibungen wurden in den Apparat nicht aufgenommen, z. B. 23, 26 *προτατελης* (ε über α, η aus ει), 39, 10 *σωφρονεῖν* ras, 62, 7 *δημοσίοις* (οις ras), 69, 30 *ποιών*, 82, 13 *ἄνθει*, 101, 11 *φιλοκάλως* usw. Entgegen TU 84, 41 A. 4 habe ich die ganze Hs. kollationiert.

¹ Vgl. H. Stevenson, *Codices manuscripti Palatini graeci Bibliothecae Vaticanae*, Rom 1885, 146: „*Blattis passim corrosus. Singulis paginis, ad folium usque 183, legitur in summa margine nomen νικολ(δου) λουπί. (Eusebii Pamphili de Vita Constantini libri V), cum indice in singulos libros, et argumentis in capita omnia, f. 2v. Eiusdem Panegyricus . . . f. 157 . . . De Eusebio Ariano et Eunomiano queritur Graecum aliquis in margine folii 182 et 184*“.

² So laut H. Omont, *Inventaire somm. des man. grecs II*, Paris 1888, 42. I. Heikel, GCS 7, XVIII gibt das 15. Jahrhundert an.

³ Zur Jahresangabe vgl. R. M. Grant, *Gnomon* 36, 1964, 722. Die Angabe von H. O. Coxe, *Catalogi codicum mss. Bibliothecae Bodleianae I*, Oxford 1853, 632, ist nicht richtig. – Zum Schreiber vgl. M. Vogel–V. Gardthausen, *Die griechischen Schreiber des Mittelalters . . .*, Leipzig 1909, 86 (33. Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen).

Die Handschrift stammt auf weiterem Umweg von N ab, bietet aber keinen reinen N-Text. Auch diese Handschrift ist für uns ohne jeden Wert.

Dasselbe gilt auch von dem *Cod. Scorial. gr. R. II. 4* (Revilla Nr. 24)¹, einer Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert von 194 Folien, die Laus Constantini und VC + Oratio enthält² und ebenfalls zur Gruppe N gehört.

- A Der *Cod. Paris. gr. 1437*, Codex regius des Stephanus, auch von Valesius benutzt, eine Bombycinhandschrift von 192 Folien, enthält die VC auf foll. 1–35a³. Dieser Abschnitt der Handschrift ist wohl am Ende des 13. Jahrhunderts geschrieben⁴. Die Randbemerkungen sind unwichtig.

A stammt von derselben Vorlage wie B ab – über Zwischenstufen, die nicht bekannt sind –, ist aber besser als B. In einigen Fällen, in denen sich A von B trennt, wird A durch N gestützt. Den Sonderlesarten gegenüber muß man sehr vorsichtig sein, da A viel nach eigenem Verständnis geändert hat⁵. Die Kephalaia der Bücher II–IV fehlen in A. Nur an folgenden Stellen sind Sonderlesarten von A in den Text aufgenommen worden: S. 54, 8 57, 2 AJ^{corr.}; 68, 17 AN; 89, 2; 103, 25; 108, 29 A Laus; 132, 27; 150, 21. Zum Teil handelt es sich um Kleinigkeiten.

Sehr viel schlechter als A, aber von derselben Quelle abstammend, ist der *Cod. Paris. gr. 1439*, eine Kleinoktav-Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert von 95 Seiten, die die VC auf foll. 1–76a enthält⁶. Der Schreiber ist *Ἄγγελος Βεργίκιος ὁ Κοῆς*⁷.

Der *Cod. Paris. gr. 414*, Veteres schedae des Valesius, eine Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert von 162 Folien, enthält auf foll. 65–133 die VC⁸. Sie stammt aus derselben Richtung wie die eben

¹ Für eine genauere Beschreibung vgl. P. A. Revilla, *Catálogo de los Códices Griegos de la Biblioteca de El Escorial I*, Madrid 1936, 99f. – Zu dem Schreiber der Handschrift *Ἀθρόνικος Νούντζιος Κερκυραῖος* (Mitte des 16. Jahrhunderts) vgl. Vogel-Gardthausen, a. a. O. 31.

² VC auf foll. 49a–164a.

³ Vgl. H. Omont, *Inventaire somm. des manuscrits grecs II*, Paris 1888, 42.

⁴ Vgl. zu der Zeitfrage und dem Äußeren der Handschrift TU 84, 44f. Auf fol. 42b bemerkt der Schreiber: *υσας (ἀπαγορεύσας Valesius) πρὸς τὸ πέλαιος τῶν σφαλμάτων τοῦ βιβλίου ἐπέσχον τὴν χεῖρα τοῦ γράφειν ὅτι μηδὲν ὑγιές ἐνῆν τῷ πρωτοτόπῳ, καθὼς ἐκ τῶν γραφέντων ἔστι τεκμήρασθαι τοὺς ἀναγινώσκοντας.*

⁵ Ausführlicher Beweis in TU 84, S. 120f. – Die Handschrift enthält sehr wenige Verschreibungen und Itazismen, wie z. B. 36, 19 *ἀνδρίας*, 41, 16 *συγίενείας*, 62, 6 *ἐμπονεῖν* (*μπ ras?*), 67, 12 *ἀξίως γεγενῆσθαι* bis, doch das zweite Mal durchgestrichen, 73, 6 *δὴ ἤλαυθεν*, 101, 24 *αὐτοῦ* (*οὐ ausradiert*), 119, 23 *ἄλλους*. Sie wurden nicht in den Apparat aufgenommen.

⁶ Vgl. H. Omont, a. a. O. 42.

⁷ Vgl. M. Vogel – V. Gardthausen, a. a. O. 2–6.

⁸ Vgl. H. Omont, a. a. O. I, Paris 1886, 44. – Zu dem Schreiber der Handschrift *Νικόλαος Σορμανός* vgl. Vogel – Gardthausen, a. a. O. 356f.

erwähnte Handschrift, ist aber noch schlechter. Sie trägt spätere Änderungen nach V, die aber für die Textkonstituierung ohne Bedeutung sind.

Ebenfalls hier zu nennen ist der *Cod. Scorial. gr. T. I. 7* (Revilla Nr. 127)¹, eine Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert von 95 Seiten. Die VC steht auf p. 1–76a.

Der *Cod. Paris. gr. 1432*, eine Bombycinhandschrift von 197 Blatt B aus dem Anfang des 14. Jahrhunderts², enthält die VC auf foll. 150–197. Viele spätere Rasuren und Verbesserungen sind festzustellen. Den Wert des Textes habe ich in TU 84 ausführlich behandelt³.

Eine minderwertige Abschrift von B bietet der *Cod. Vatic. gr. 2205*, eine Bombycinhandschrift von 381 Blatt, die im Jahr 1330/31 geschrieben wurde und die VC auf foll. 277a–360b enthält⁴.

Mit B sehr eng zusammen gehört der *Cod. Marc. gr. 339*, 40, eine M Papierhandschrift von 282 Seiten, wohl vom Ende des 13. Jahrhunderts⁵. Die VC steht hier auf foll. 125a–167a. Der Text ist sehr viel schlechter als der von B gebotene. Die Handschrift habe ich deshalb in der Ausgabe nur ganz selten berücksichtigt.

Der *Cod. 171* (129. ΣΕΘ) der *Patriarchatsbibliothek in Alexandrien* (G), eine Papierhandschrift aus dem 14. Jahrhundert mit der Folienzahl 389, den Maßen 22,5 × 15,6 cm, der Zeilenzahl 25–27, enthält die vier Bücher der VC mit der Oratio ad Coetum als fünftem Buch auf foll. 163b–285b⁶. „Τίτλοι και αρχικά ερυθρά. Στάχωςις βυρσίνη επι-

¹ Für die genauere Beschreibung vgl. P. A. Revilla, a. a. O. 413–415.

² Vgl. H. Omont, a. a. O. II 41: 13. Jahrhundert. — Zur Zeitansetzung und Beschreibung des Äußeren und der Schrift vgl. TU 84, S. 45f. — Schreiber ist ein nicht näher bestimmter Λογγίνος, der auch *Cod. Paris. gr. 465*, eine Eusebius-Handschrift, schrieb (vgl. Vogel–Gardthausen, a. a. O. 265).

³ B enthält viel mehr Verschreibungen und Itazismen als JNA, ist aber in dieser Hinsicht bei weitem besser als V. Solche Lesarten wurden im Apparat nicht vermerkt, z. B. 3, 18 τών] τόν, 16, 19 ἀνδρείκελλα, 24, 17 δεϊαλλάττον, 35, 11 ὑφιζάνει mg, 44, 25 τών] τὰς oder ταῖς B¹, 67, 20 nach ἐκκλ. noch einmal ἢ ἄλλ. — ἐπισκ. (Z. 1/2), durch Punkte gestrichen, 70, 5 τετορήσαντες, 70, 31 καθάρως B¹, 75, 19 σὺ s, 76, 13 ἢ τῶν bis B¹, 76, 22 ὑπέρ] ὑπό B¹, 77, 2 ὑπομήσαι μοι B¹, 76, 19 ἐξηφθεῖ B¹, 81, 9 καθαίρει, 82, 9 πεπαρμένων B¹, 84, 1 ἦ] εἶ, 84, 9 ἀκροθήνια B 369g, 104, 22 τῶ] τὸ B¹, 109, 4 hinter γῆς 7 Buchstaben durchgestrichen und Punkte darüber, 119, 30 λιπομένου BMJ¹, 135, 7 ἦς] οἷς, 147, 24 κατετέθεντο.

⁴ Ausführliche Beschreibung und Besprechung in TU 84, S. 53–57. Vgl. auch A. Turyn, *Codices graeci vaticani saeculis XIII et XIV scripti* . . ., Bibliotheca Vaticana 1964.

⁵ Vgl. A. M. Zanetti–A. Bongiovanni, a. a. O. 156: „*Saeculi circiter XIV* . . . In fine appingitur nota: Βιβλίον τῶν κατηχουμένων τῆς ἱερᾶς Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἀθῶ, τῆς β' θέσεως“. Vgl. die Beschreibung und Untersuchung der Handschrift in TU 84, S. 46. 50–53.

⁶ *Κατάλογοι τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης*, A', Alexandrien 1945, 160f. (Nachdruck: D. Mosconas, *Catalogue of Mss of the Patriarchal Library of Alexandria*, Salt Lake City 1965, 116; *Studies and Documents* 26). — In dem

διωρθωμένη καὶ κατεστραμμένη“. „Εἰς τὸ κάτω περιθώριον τοῦ φ. Ια διὰ μονοκονδυλίας ἢ ὑπογραφή: ματθαῖος ἐλέω θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης ἀλεξανδρείας καὶ κριτῆς τῆς [Οἰκουμέ]νης“¹. Die Handschrift sammelt Werke der verschiedensten Genres, z. B. die Kirchengeschichte des Theodoret, Briefe des Johannes Chrysostomos, eine Schrift des Patriarchen Nikolaos II. von Alexandrien (1263–1276) u. a.

Der Text der VC ist durch größere Abschnitte und Kapiteleinteilungen (kleinere Abstände in der Zeile und Buchstaben vor der Zeile, doch letztere manchmal vergessen) gegliedert. Die Kephalaia stehen vor allen Büchern (gegen A), doch nicht im Text selbst (gegen VN)².

Die gebotene Textform stimmt sehr eng mit der von B überein. B und G gehören auch darin zusammen, daß sie die VC mit der Oratio ad sanct. coet. zusammen überliefern³. Doch kommt eine direkte Abhängigkeit der etwas jüngeren Handschrift G von B nicht in Frage. Als Trennlesarten kann man z. B. nennen: S. 3, 19 *Μαξιμῖνον* B, *Μαξιμιανόν* VJNAG; 15, 20 *θνητῶν* AB, *θνητῶ* VJNG; 59, 21 *καὶ* BM, *δέ* VJNAG; 63, 8 *μνήμης* VJNG, *ψυχῆς* A, *μελλούσης* B¹, *μν* (sic) B^{corr}. Die Verwandtschaft ist im allgemeinen mit B^{corr} vorhanden, z. B. 3, 2 Wortstellung *βασιλέως Κωνσταντίνου* JGB^{corr}; 4, 23 *Κωνσταντίνου* NB¹, *Μαξεντίου* VJAB^{corr} G; 59, 14 *καὶ οὐχ* < B¹ gegen NAB^{corr} G; 61, 21f. *τοῖς – πληρώσαντες* < B¹ gegen alle anderen Handschriften (+ G). Nur selten steht G mit B¹ zusammen, z. B. 4, 4 Wortfolge *βασιλ. Κωνσταντ.* AB¹G.

Da die Handschrift G außerdem noch allerlei Fehler, Verschreibungen und Flüchtigkeiten aufweist, also schlechter als B ist, brauchen ihre Lesarten im Apparat nicht aufgeführt zu werden. B ist schon allein durch seine stellenweise zweifache Textform (B¹ und B^{corr}) wertvoller als G.

Trotz mannigfacher Unterschiede lassen sich die Handschriften VJNAB zu der Gruppe *b* zusammenfassen, die sich wiederum in V // J / NAB gliedert.

Mikrofilm, der mir zur Verfügung stand, war keine Seitenzahl zu finden. In der Seitenangabe stütze ich mich also auf den Katalog, der an unserer Stelle jedoch nicht ganz fehlerfrei ist; denn es wird S. 160 angegeben: „φ. 163β–285β Εὐσεβίου . . . Λόγοι τέσσαρες“, obwohl in der Handschrift die Oratio als 5. Buch der VC angehängt wird.

¹ A. a. O. 160 und 161.

² Abgesehen von VC II 1 (S. 47, 2), wo BMG die Überschrift ausnahmsweise wiederholen.

³ In B geht die Oratio der VC voran, in G wird sie als 5. Buch der VC gezählt. Schon diese Differenz spricht gegen eine direkte Abhängigkeit.

Die Parallelüberlieferung

a) Die Handschriftengruppe a

Einige Handschriften der Hist. Eccl. des Eusebius bieten als Anhang zum Text der Kirchengeschichte die Urkunde, die auch die VC in Buch II (Kap. 24–42) überliefert, mit der Einleitung: *Ἀντίγραφον διατάξεως τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως ἦν τοὺς τυράννους καθελὼν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἔθνεσιν ἐλληνικῇ συντάξας φωνῇ διεπέμψατο*. Ihr Text ist dem der Gruppe *b* weit überlegen, wird auch durch den P. Lond. 878 gestützt und läßt deshalb eine gute und kritische Beurteilung von *b* und deren einzelnen Zeugen zu¹. Der Text der Urkunde VC II 24–42 ruht also auf einer besseren Überlieferung als die übrige VC².

¹ Vgl. die genaue Untersuchung in TU 84, S. 121–131.

² Nicht von entscheidender Bedeutung ist dabei die Beantwortung der Frage, ob die Urkunde in *a* von Euseb selbst an die Hist. Eccl. angefügt wurde (so I. A. Heikel, GCS 7, 1902, XIII und I. Daniele, I documenti Costantiniani . . . , Analecta Gregoriana . . . XIII, Ser. Facult. Hist. Eccl. Sect. B, Roma 1938, 36) oder ob die betreffenden Handschriften die Urkunde von der VC abgeschrieben haben (so A. Mancini, Rivista di Filologia 33, 1905, 312f. 329; E. Schwartz, Pauly-Wissowa RE VI 1, Stuttgart 1907, 1428; G. Pasquali, Gött. Gelehrte Anzeigen 171, 1909, 276f.; ders., Berl. Philolog. Wochenschrift 33, 1913, 1253). Denn auch im ersten Fall gehen beide Texte (der von *a* und der von *b*) auf das gleiche Exemplar zurück, das Euseb in Kaisareia besaß. E. Schwartz glaubte, durch die beiden Handschriftengruppen der Hist. Eccl. gehe eine nacheusebianische Rezension (T^c)ERBD, von der EBD (LHF in der VC) das Edikt als Anhang der Hist. Eccl. bieten. „Wie die Interpolationen in der Abgarlegende verraten, zeichnet sich diese Recension nicht gerade durch Schonung der Überlieferung aus“ (GCS 9, 3, CXXV). I. Daniele versuchte dagegen, diese ganze Rezension (T^c)ERBD anzuzweifeln (a. a. O. 34). Die Prüfung der von Schwartz angegebenen Stellen und des kritischen Apparates seiner Edition ergibt jedoch, daß Daniele nicht recht hat. Andererseits ist gegen Schwartz zu sagen, daß diese Rezension nur Kleinigkeiten geändert hat, so daß man ihr kaum eine so schwerwiegende Änderung wie die Zufügung eines ganzen Ediktes zutrauen möchte. Die Gruppe EBD, die ja allein das Edikt anhängt, gibt es nur an drei Stellen mit sehr untergeordneten Änderungen. Dagegen kommt die Gruppierung (T^c)ERBD öfter vor. Schwartz (GCS 9, 3, XLVIIff.) und R. Laqueur (Eusebius als Historiker seiner Zeit, Berlin 1929, Arbeiten zur Kirchengesch. 11) haben uns einen tiefen Einblick in die Arbeitsweise des Eusebius gegeben. Danach wäre es durchaus denkbar, daß dieses Edikt als Abschluß der Hist. Eccl. – mit dem Ziel einer Sammlung von Urkunden, wie L und H (E und B in der Hist.-Eccl.-Ed.) in der weiter unten zitierten Nachschrift belegen – von Euseb selbst herkommen könnte. Schwartz hat gezeigt, daß die ersten drei Ausgaben Eusebs mit Urkunden abschlossen. Warum sollte Euseb nicht auch für die vierte Edition eine Urkundensammlung als Abschluß geplant haben? Dabei ist zu berücksichtigen, daß BD (HF in der VC) Handschriften der Gruppe sind, die auf die Ausgabe letzter Hand Eusebs zurückgeht und die weiterhin die Urkundensammlung Hist. Eccl. X 5–7 (GCS 9, 2, S. 883–891), die am Schluß der zweiten Edition stand, ausläßt.

L Die beste und älteste Handschrift ist der *Cod. Laurent. gr. LXX 20* (= E in der Hist.-Eccl.-Ed.), membranaceus, wohl aus dem 10. Jahrhundert stammend¹, der das Edikt auf foll. 226a–231b enthält. Wenige Korrekturen sind festzustellen, selten *ι* adscriptum. Auf das Edikt folgt die Nachschrift: *Προτεθείτω ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς ἡμετέροις μέρεσιν. ταῦτα μὲν ὄν ᾧδὲ μοι κείσθω· φέρε δὲ λοιπὸν τοὺς νόμους καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλοῦς ἡμῶν καὶ πραοτάτου βασιλέως ἐπιστολὰς ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ὁμοῦ πάσας συναγάγωμεν. Εὐσεβίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας βιβλίον δέκατον.*

Eine Abschrift von L ist der *Cod. Sinait. gr. 1183*, eine Pergamenthandschrift aus dem 10. oder 11. Jahrhundert, die das Edikt auf foll. 200a–204b enthält². Von dieser Handschrift wiederum ist der *Cod. Paris. gr. 1436*, aus dem 15. Jahrhundert³, abgeschrieben.

Ohne Wert für uns, da voller Korrekturen und Fehler, ist auch der *Cod. Paris. gr. 1434*, eine Papierhandschrift aus dem 16. Jahrhundert, die das Edikt auf foll. 243a–247a enthält⁴.

H Die nächstbeste Handschrift ist der *Cod. Paris. gr. 1431* (= B in der Hist.-Eccl.-Ed.), membranaceus, wohl vom Ende des 11. Jahrhunderts⁵. Zwei Folienzählungen stehen nebeneinander, eine ältere und eine jüngere klarere. Nach der älteren steht das Edikt auf foll. 267b–273a, nach der jüngeren auf foll. 269a–275b. Die Handschrift hat 29–30 Zeilen je Seite, eckige Spiritus, kein *ι* adscriptum oder subscriptum. Auf die Urkunde folgt als Nachschrift wie in L: *προτεθήτω – συναγάγωμεν.* Und dann anders als L: *Τέλος ὄν θω τῆς δλης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εὐσεβίου τοῦ παμφίλου, ἦτοι τῶν δέκα τόμων.*

Schlechte Abschriften von H bieten die schon oben (S. XVf.) besprochenen Handschriften *Cod. Paris. gr. 1432* (B) und *Cod. Marc. gr. 339* (M)⁶.

F Die dritte in dieser Edition verwertete Handschrift dieser Gruppe ist der *Cod. Paris. gr. 1433* (= D in der Hist.-Eccl.-Ed.), eine Pergamenthandschrift aus dem 11./12. Jahrhundert⁷. Foll. 180a–183b enthalten das Edikt, allerdings nur bis *ἐπιδείξονται* (S. 59, 19/20). Die Nachschriften von L und H fehlen also. Jedoch ist nichts ausgefallen, da der Text fol. 183b ganz ausfüllt und fol. 184a oben die Hist.

¹ Vgl. zur Beschreibung und Zeitansetzung A. M. Bandini, *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae*, II, hrsg. von F. Kudlien, Leipzig 1961, 679–682 und TU 84, S. 58.

² Zur genaueren Beschreibung und Untersuchung dieser Handschrift vgl. TU 84, S. 60–64.

³ Vgl. H. Omont, *Inventaire somm. des man. grecs II*, Paris 1888, 42 und TU 84, S. 59f.

⁴ Über seine Vorlage vgl. TU 84, S. 59.

⁵ Vgl. TU 84, S. 57f.

⁶ Vgl. TU 84, S. 59.

⁷ Vgl. dazu TU 84, S. 58.

Ecel. des Theodoret beginnt. Es ist eine ausgeschriebene Hand, 33 Zeilen je Seite.

Die wenigen Itazismen und Verschreibungen dieser Handschriften habe ich in den textkritischen Apparat nicht aufgenommen, z. B.: 61, 19 *ὄρων τε] ὄρῶνται* FH (H + ras 8 litt.); 62, 6 *μεταλλίαις α*; 62, 7 *προσδημοσίους* F; 63, 11 *θαλαλά* H¹ (ρ² + s); 63, 14 *εἶξαν (ει ras)* F; 63, 16 *προστάττομεν (μεν ras)* F.

b) *Der Papyrus Londiniensis 878*

Pap

Dieser bald nach 320 geschriebene Papyrus, der letztlich auf die Originalform des Ediktes VC II 24–42 zurückgeht, enthält Bruchstücke aus den Kapiteln 27–29 Anfang (S. 59, 14–60, 15).

Er ist zur Beurteilung des Charakters der Handschriften von großem Wert. In den meisten Fällen stützt er die Gruppe *a*. Für die ausführliche Untersuchung der Bedeutung der Lesarten des Papyrus und die Erörterung auch der fraglichen Stellen, die im textkritischen Apparat der Edition nicht vermerkt werden, sei auf TU 84, S. 66–70 verwiesen.

c) *Die Parallelen in den eusebianischen Schriften*

Hist
Laus

Die vielen Parallelen in Hist. Ecel. und Laus Constantini ermöglichen uns einen guten Einblick in den Charakter der VC-Handschriften, tragen auch zur Stützung von Lesarten der Gruppe *b* viel bei, haben aber nur selten für die Textkonstituierung eigenständigen Wert, da ja der verschiedene Stil der Schriften und die dadurch bedingte Änderung bei der Übernahme von Abschnitten durch Euseb in Rechnung zu stellen ist¹.

Die Sekundärüberlieferung

a) *Die Kirchenhistoriker des 4./5. Jahrhunderts²*

Die von diesen Kirchenhistorikern überlieferten Parallelurkunden zur VC sind – im Unterschied zu den Parallelen zum Kontext der VC – nicht aus der VC, sondern aus Urkundensammlungen entnommen

¹ Vgl. die ausführliche Darstellung in TU 84, S. 113–116, 157–163. Laus stimmt im allgemeinen wörtlicher als Hist. mit VC überein. Viele ihrer Lesarten und Abweichungen vom VC-Text sind so, daß sie für die VC-Edition bedeutungslos sind und deshalb auch in den Apparat dieser Ausgabe nicht aufgenommen wurden.

² Vgl. die ausführliche Darstellung in TU 84, S. 70–95, 142–157.

und deshalb der Parallelüberlieferung zuzurechnen. Das gilt sicher von Socrates, Theodoret und Gel. v. Cyz.¹ Für Soz. und Gel. v. Caes. läßt es sich nicht sicher sagen.

Socr Die meisten wörtlichen Übereinstimmungen mit der VC, auch Urkundenparallelen und direkte Zitate aus der VC, bietet die Kirchengeschichte des Socrates (Darstellung bis 439)². Socrates hat wahrscheinlich erst in der zweiten Auflage die VC direkt benutzt, während er in der ersten Auflage die VC-Parallelen nur durch Vermittlung der Kirchengeschichte des Gelasius von Caesarea erhielt³. Von den Urkundenparallelen hat er I 7, 3–20 aus dem Werk des Gelasius v. Caes., die anderen aus einer auch von Theodoret benutzten Urkundensammlung entnommen⁴.

Theod Die Kirchengeschichte des Theodoret von Cyrus (Darstellung bis 428) ist in ihrem VC-Paralleltext zuverlässiger, hat aber weniger wörtliche Parallelen zum VC-Kontext. In der Mehrzahl sind es Urkunden, die Theodoret nicht aus der VC, sondern aus Urkundensammlungen entnommen hat⁵.

Soz Sozomenus hat in seiner Kirchengeschichte (Darstellung bis 422) die VC ausgiebig, aber frei und resümierend benutzt, darum findet man auch viele inhaltliche Parallelen, aber nur sehr selten wörtliche Übereinstimmungen⁶. Nur in wenigen Fällen also konnte er im textkritischen Apparat dieser Edition verwertet werden.

Gel Das Syntagma des Gelasius von Cyzicus (um 475 abgefaßt) hat verhältnismäßig viele Parallelen zur VC, doch schöpfte es in diesen Abschnitten aus den kirchengeschichtlichen Werken des Gelasius von Caes. und des Theodoret, hatte aber die VC nicht unter seinen Quellen⁷. Sein Wert für die Textkonstituierung ist gering, doch hat es seine Bedeutung für die Beurteilung des Wertes der übrigen Textzeugen⁸.

Gel. Caes. 1279 Von der verlorenen Kirchengeschichte des Gelasius von Caesarea (am Ende des 4. Jahrhunderts abgefaßt) können Teile mit Hilfe vor allem der Vita des Metrophanes und Alexander (BHG Nr. 1279), des Syntagmas des Gelasius v. Cyz., der Vita des Ignatius von Selymbria

¹ Vgl. TU 84, S. 80ff.

² Vgl. TU 84, S. 71–77.

³ Vgl. F. Winkelmann, Untersuchungen zur Kirchengeschichte des Gelasios von Kaisareia, Berlin 1966, 39ff. (Sitzungsberichte der Deutschen Akad. der Wiss. zu Berlin, Klasse für Sprachen, Lit. und Kunst 1965, 3).

⁴ Vgl. TU 84, S. 80–83.

⁵ Vgl. TU 84, S. 78–83.

⁶ Vgl. TU 84, S. 83–86.

⁷ Vgl. TU 84, S. 86–88 und oben Anm. 3.

⁸ Zum Beispiel haben S. 78, 11 die meisten Hss von Gel. das richtige ἀπόθεσιν gegen ὑπόθεσιν b Socr 1279 Gel (A¹P³). Die Überlieferung deutet darauf, daß im ursprünglichen Exemplar schon ὑπόθ. stand, in den Gel.-Hss. also verbessert wurde.

(BHG Nr. 362) u. a. rekonstruiert werden¹. Für den Text der VC ist am wichtigsten die von BHG Nr. 1279 überlieferte Urkunde, die auch die VC in II 69–72 enthält².

*b) Die griechischen hagiographischen Konstantinviten*³

Für die vorliegende Edition sind sämtliche griechischen hagiographischen Konstantinviten, unter Einschluß von Silvester- und Kreuzauffindungsviten, der Passio Eusignii martyris Antiochiae (BHG Nr. 638–340e) und der Homiliare, auf ihre VC-Parallelen und deren Wert für die VC-Edition überprüft worden. Da ein großer Teil von ihnen noch unedierte ist, die Editionen der übrigen meist ungenügend sind, wurde nach den Handschriften gearbeitet⁴.

Die älteste, vormetaphrastische Vita, die sich noch aus BHG Nr. 364, 365a, 366, 366a rekonstruieren läßt, enthält keine VC-Parallelen⁵.

Symeon Metaphrastes hatte den 21. Mai, den Gedächtnistag für Konstantin und Helena, in seiner Sammlung gar nicht berücksichtigt. Da man später diesen Mangel – vor allem in Konstantinopel – sehr stark empfand, hat man in einige der metaphrastischen Sammlungen oder der späteren Zusammenstellungen auch Konstantintexte aufgenommen, indem man vormetaphrastische Texte entweder unverändert übernahm oder überarbeitete. Dabei haben die folgenden beiden Viten auf die VC zurückgegriffen und größere Abschnitte – natürlich nur dogmatisch unanstößige Passagen – wörtlich oder fast wörtlich exzerpiert:

Von den 11 Handschriften, die die Vita BHG Nr. 363⁶ überliefern, 363 sind die beiden besten und ältesten die aus dem 12. Jahrhundert

¹ Vgl. TU, S. 89–94 und oben S. XX Anm. 3.

² Für die VC-Textkonstituierung haben keine Bedeutung die Kirchengeschichte des Philostorgius, da sie nur indirekt erhalten ist und keine wörtlichen Übereinstimmungen mit VC enthält (vgl. TU 84, S. 88f. 100f. und unten S. XXIV), und die Kirchengeschichte des Nicephorus Callistus Xanthopoulos, da sie in den uns interessierenden Teilen Socr. benutzte (vgl. G. Gentz–F. Winkelmann, Die Kirchengeschichte des Nicephorus Call. Xanth. und ihre Quellen, Berlin 1966, 190).

³ Sie werden hier nach den Nummern der Bibliotheca Hagiographica Graeca, 3. Aufl. hrsg. von F. Halkin, Brüssel 1957 (Auctarium, Brüssel 1969), zitiert.

⁴ Erwähnt werden in dieser Praefatio natürlich nur diejenigen Viten, die für die VC wichtig sind, und ihre besten Handschriften.

⁵ Vgl. F. Winkelmann, Die vormetaphrastischen griechischen hagiographischen Vitae Constantini, in: Actes du XIIe Congrès International des Études Byzantines 2, Beograd 1964, 405–414. – Zu der verbreitetsten vormetaphrastischen Konstantinvita BHG Nr. 364 siehe unten S. XXIV.

⁶ Vgl. TU 84, S. 102–106.

stammenden Pergamenthandschriften Cod. Monac. gr. 3, foll. 127–137¹, deren Text mehr dem der VC entspricht, und Cod. Kutl. gr. 23, foll. 286b–299b², die M. Gedeon in seiner Edition als einzige Handschrift benutzte³. Die letztgenannte Handschrift ist ältester Zeuge des sogenannten „kaiserlichen Menologiums B“: Es „enthält diese Gruppe ausschliesslich neue hagiographische Texte, die alle anonym sind, die sich aber inhaltlich nicht als selbständige literarische Produkte, sondern als Überarbeitungen sowohl alter als metaphrastischer Texte charakterisieren“⁴. Dieses Menologium ist Anfang des 11. Jahrhunderts in Konstantinopel entstanden. Es kürzt die Vorlagen auf das Wesentliche und streicht alles Mirakelhafte. Deswegen griff man auch nicht auf BHG 364, sondern auf den ältesten Text, nämlich die VC des Eusebius zurück, obwohl deren Verfasser nicht als dogmatisch einwandfrei galt⁵.

369g Völlig verschieden von diesem von BHG Nr. 363 gebotenen Exzerpt aus der VC ist das der Vita BHG Nr. 369g⁶. Diese Vita ist nur in dem Cod. Vatic. gr. 822, einer Pergamenthandschrift aus dem 12. Jahrhundert, foll. 1–24, erhalten⁷ als ein nichtmetaphrastischer Einschub in eine Handschrift des 10. Bandes des Metaphrasten (Mai–August)⁸. Leider sind Schreiber und Ort nicht bekannt. Doch kann man aus den Neueinfügungen wohl auf Konstantinopel schließen. Da unser Text nur in dieser einen Handschrift überliefert ist, mag er eigens von dem Schreiber verfaßt sein.

Beide genannten Viten sind unabhängig von den uns bekannten VC-Handschriften. Ihr Text ist oft besser. Keine der VC-Handschriften wird durchgängig unterstützt. Oft deckt sich der Text der Viten mit dem der anderen Handschriften gegen V. Wichtig ist, daß manche

¹ Vgl. A. Ehrhard, Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche (im folgenden als „Ehrhard“ zitiert), I 3, Leipzig 1939, 504ff. (TU 52).

² Vgl. Ehrhard I 3, 417ff.

³ *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* 20, 1900, 253f. 262f. 279f. 313f.

⁴ Ehrhard I 3, 341.

⁵ Die übrigen, aus dem 14. bis 16. Jahrhundert stammenden Handschriften bieten teils Sammlungen des vermischten Metaphrasten, teils nichtmenologische Sammlungen für die Privatlektüre. Sie haben den Text aus dem verbreiteten kaiserlichen Menologium übernommen.

⁶ Vgl. Ehrhard I 2, 1937, 627 (TU 51) und TU 84, S. 106–113.

⁷ Von N. Franco nicht ganz einwandfrei ediert in: *Roma e l'Oriente* 6, 1913, 41 (301)–326.

⁸ Als Normaltext für den Monat Mai des 10. Bandes ist die Vita des Anachoreten Arsenios (BHG Nr. 168) für den 8. Mai anzusehen (vgl. Ehrhard I 2, 614). Unser Schreiber hat sie durch die Konstantinvita für den 21. Mai ersetzt. Ebenso hat er für den 1. August den Bericht des Josephus über das Martyrium der Makkabäer (BHG Nr. 1006) weggelassen und für den 15. August als zweiten Text eine *Λιτήρησις* über die Wunder der Theotokos in der Kirche *ἐν τῇ πηγῇ* (BHG Nr. 1072) eingefügt.

Sonderlesart einer VC-Handschrift, die Heikel noch für einen Fehler hielt oder in der er eine Extravaganz sah, auch in einer Vita oder einer ihrer Handschriften gefunden wird. Vor allem für J trifft es zu, daß diese Handschrift viel weniger selbst erfunden hat, als Heikel annahm.

Für die Konstituierung des VC-Textes ohne große Bedeutung sind die folgenden Viten:

Mehrere Parallelen zur VC bietet BHG Nr. 369. Die in fünf Handschriften überlieferte Vita stammt von dem bedeutendsten der bekannten Verfasser einer Konstantinvita¹. Sie ist vor 1328 geschrieben². Im Apparat habe ich nach der besten und ältesten Handschrift, dem Cod. Vindob. Hist. gr. 104, einer Papierhandschrift aus dem 14. Jahrhundert, foll. 19a–52b, zitiert³. 369

Mit der Vita Nr. 369 stimmt in Aufbau und Quellenbenutzung, teilweise bis zu wörtlichen Parallelen, die Vita BHG Nr. 362 überein⁴. Die Vita ist in drei Handschriften erhalten: Cod. Ottob. gr. 441 (a. 1477), eine Miscellanhandschrift, die keinen weiteren hagiographischen Text enthält. Sie bietet nur ein Bruchstück der Vita, das enge Beziehungen zu der folgenden Handschrift hat. Cod. Marc. gr. II 168 pars III (a. 1481), eine Handschrift des vermischten Metaphrasten, die Theophilos Ioannou seiner Edition zugrunde legte⁵. Cod. Leimon. gr. 268 (a. 1552), eine Miscellanhandschrift, die keinen weiteren hagiographischen Text enthält. 362

Vita BHG Nr. 362 hat Vita BHG Nr. 369 nicht als Vorlage benutzt, sondern beide gehen unabhängig voneinander auf eine uns unbekannt Quelle zurück. So finden wir in ihnen neben übereinstimmenden auch differierende Parallelen zur VC⁶. Doch ist die Ausbeute im ganzen gering. Die Vorlage scheint die VC nicht direkt benutzt, sondern die VC-Parallelen aus dem Werk des Gelasius v. Caes. übernommen zu haben. Zwei VC-Parallelen in BHG Nr. 362 stehen in einem wörtlichen Zitat aus dem Werk des Gelasius v. Caes.

¹ Nikephoros Gregoras (1295–1359), vgl. H.-G. Beck, Kirche und theol. Lit. . . ., München 1959, 719ff. Register.

² Vgl. R. Guiland, Correspondance de Nicéphore Grégoras, Paris 1927, III f. 276.

³ Diese und eine andere Handschrift enthalten eine späte, nichtmenologische, vom Metaphrasten unabhängige Sammlung. Die anderen drei Handschriften sind nichthagiographisch. Unsere Vita ist nur in kleineren Sammlungen der Werke des Nikephoros, nicht in deren drei Haupthandschriften überliefert.

⁴ Verfasser ist Ignatius von Selymbria (Thrakien). Aus einer Unterschrift des Cod. Brit. Mus. Add. 31919 kann man ersehen, daß er um 1431 gelebt hat.

⁵ *Μνημεία ἀριολογικά νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενα*, Venedig 1884, 164–229. Vgl. Ehrhard I 3, 250ff.

⁶ Ein anderer Beweis für ihre Unabhängigkeit voneinander: BHG Nr. 362 zitiert zweimal Euseb und dreimal Gel. Caes., BHG Nr. 369 zitiert viermal Euseb und einmal Gel. Caes.

- 365 BHG Nr. 365, eine anonyme, akephale Vita, die in den Codices Angel. gr. 22 (10./11. Jahrhundert), foll. 1–54¹ und Hieros. Sabait. gr. 366 (13. Jahrhundert), foll. 9–22 überliefert ist². Die VC-Parallelen in den Kapiteln 12–24 dieser Vita sind aus der verlorenen Kirchengeschichte des Philostorgius übernommen. Es bleiben also nur die teilweise wörtlichen Übereinstimmungen in den Kapiteln 8, 10, 26 und 50. Die beiden wichtigsten von ihnen habe ich schon an anderem Ort in extenso abgedruckt³. Das Zitat in Kap. 26 hat im ersten Satz auch eine Parallele in Vita BHG Nr. 1279 und stimmt im folgenden mit Socr. überein. Es hat charakteristische Unterschiede zum VC-Text. Das gilt auch vom Zitat in Kap. 8, das aber gleich Vita BHG Nr. 362 (Kap. 18, p. 181, 12ff.) ist. Aus der Spärlichkeit der VC-Parallelen und aus den eben genannten Gründen kann man annehmen, daß diese Vita die VC nicht unter ihren Quellen hatte, sondern die Parallelen in Kap. 8, 10, 26, 50 direkt oder indirekt aus der Hist. Eccl. des Gelasius v. Caes. entnommen hat.
- 364 Die Vita BHG Nr. 364⁴ ist in 35 Handschriften überliefert⁵. Die VC-Parallelen wurden schon an anderem Ort ausführlich besprochen, mit dem Ergebnis, daß die VC nicht zu den Quellen der Vita rechnet⁶.
- 369k Die beiden in der nur im Cod. Vatic. gr. 1991, foll. 6b–14b (dieser Teil 11.–12. Jahrhundert) überlieferten Vita BHG Nr. 369k erhaltenen

¹ Zur Beschreibung vgl. Studi italiani di filologia classica 4, 1896, 51 und H.-G. Opitz, Byz. 9, 1934, 542.

■ Nähere Ausführungen in TU 84, S. 100–102. — Der Cod. Vatic. Ottob. 390 (a. 1537) ist nur eine Abschrift des Cod. Angel. gr. 22. Edition: Cod. Sabait. 366, fol. 9a = F. Halkin, Anal. Boll. 78, 1960, 11f.; 9a–10a = H.-G. Opitz, Byz. 10, 1935, 421–423; 10b = AB 78, 13; 10b–11a = Byz. 10, 423f.; 11a–11b = AB 78, 6–8; 11b–12b = Byz. 10, 424–426; 12b = AB 78, 13f.; 12b = Byz. 10, 437 Anm. 48; Cod. Angel. 22, fol. 1a–9a = Byz. 9, 1934, 545–553, 6; Cod. Sabait. 366, fol. 15b = AB 78, 14f.; Cod. Angel. 22, fol. 9a–54a = Byz. 9, 553, 7–590, 28 (die Varianten aus Cod. Sabait. 366 zu diesem Text = AB 78, 15–16). Zu dem von Opitz konstituierten Text einige Bemerkungen von Halkin = AB 78, 17.

³ TU 84, S. 101f.

⁴ Genaueres vgl. TU 84, S. 96–100.

■ Der Herausgeber M. Guidi (Un Bios di Costantino, Rendiconti della reale Accademia dei Lincei, Classe di scienze morali, storiche e filologiche, Ser. 5, vol. 16, 1907, 304–340. 637–662. Sonderausgabe Rom 1908) bot den Text nach Cod. Paris. gr. 1453 (s. XI), verwendete im Apparat Cod. Messin. 26 (s. XII) und gab in einem Anhang die Abweichungen der Codd. Vatic. gr. 974 (s. XI/XII) und Vatic. gr. 1079 (s. XIV/XV). Der Text des Apparates ist der ursprüngliche. Zwei Handschriften dieser Vita repräsentieren vormetaphrastische Sammlungen: Der schon genannte Cod. Paris. gr. 1453 ein Dritteljahresmenologium frühestens aus der zweiten Hälfte des 9. Jahrhunderts (Ehrhard I 1, 370) und der Cod. Leimon. 43 (s. XII/XIII) ein damit verwandtes Zweimonatsmenologium (Ehrhard I 1, 431). Beide Handschriften bieten die schlechtere Textredaktion A.

■ TU 84, S. 96ff. — BHG Nr. 364 ist die verbreitetste Konstantinvita und das Haupt einer weitverzweigten Vitenfamilie, die für uns hier ohne Interesse ist.

Zitate von VC III 13f. und 21f. sind aus der Hist. Eccl. Theodorets abgeschrieben.¹

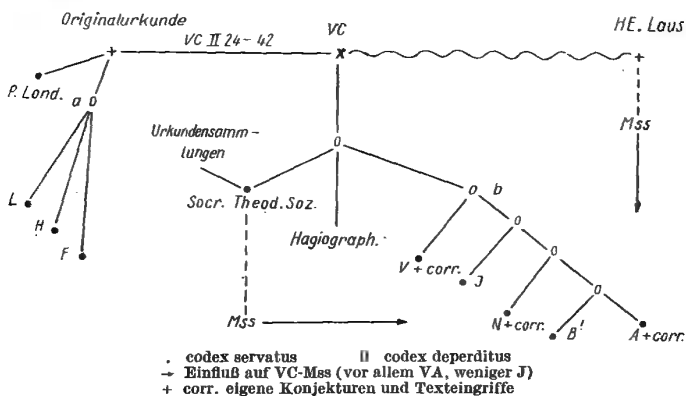
Auch die nur in einer Handschrift, dem Athener Cod. suppl. gr. 2560 369c (olim Serres membr. A 40)², überlieferte Vita BHG Nr. 369c hat nur geringe Bedeutung für unsere Zwecke. Es sind zwar einige kurze, inhaltliche Parallelen zur VC zu finden, doch ist die VC selbst nicht benutzt. Nur an wenigen Stellen des Sachapparates ist die Vita deshalb erwähnt, zitiert nach den Folien der Handschrift.

Nur zu einer Stelle der VC (S. 55, 16–18) fand ich in dem Logos zur 410 Kreuzauffindung des Alexander Monachos (BHG Nr. 410) eine sehr entfernte Parallele³.

Natürlich habe ich nur die für die Textkonstituierung relevanten Abweichungen dieser Viten von dem VC-Text in den textkritischen Apparat dieser Edition aufgenommen. Zum großen Teil läßt sich nämlich erkennen, wo ein Eingriff der Hagiographen vorliegt. Entweder machen sie erläuternde oder panegyrische Zusätze oder erleichtern schwierige Perioden der VC oder ändern in späterer Zeit ungebräuchliche Worte und Begriffe.

Der Wert der Überlieferung⁴

Die Überlieferung läßt sich durch das folgende Stemma anschaulich machen:

¹ Vgl. F. Winkelmann, Das Enkomium auf die 318 nicänischen Väter, Eirene 4, 1965, 39–41.

² Vgl. Ehrhard I 3, 798.

³ Die Edition dieses hagiographischen Textes von Pio Carmelo Pennacchini (Discorso storico dell'invenzione della Croce del Monaco Alessandro, Grottaferrata 1913, 7–75) führt über die alte von Jacob Gretser (Abdruck Migne PG 87, 3) nicht hinaus.

⁴ Vgl. zum Stemma TU 84, S. 164. S. 117–163 sind Wert und Charakter der wichtigen Textzeugen detailliert untersucht.

Mit unseren Textzeugen ist es nicht möglich, einige Lücken im Text, teilweise beträchtlichen Umfangs, zu schließen: S. 65, 4 (von *a* als Lücke gekennzeichnet); 86, 15; 134, 24; 135, 1 (vermutete Lücken); 144, 1 (von *b* als Lücke gekennzeichnet)¹.

Die Urkunde VC II 24–42 ruht auf einer besseren Überlieferung als der übrige Text. An 114 Stellen wurde die Gruppe *a* der geschlossenen Gruppe *b* vorgezogen: S. 58, 15. 20 (bis). 22. 23 (bis). 29; 59, 3. 12 (bis). 17. 18. 19. 25; 60, 3. 5 (bis). 6 (bis). 7. 10. 12 (bis). 14. 15. 16. 17; 61, 2. ¶ (bis). 9. 11 (bis). 12. 13. 14. 15. 19. 20. 21. 22. 23; 62, 1. 3 (ter). 8. 15. 16 (bis). 18 (bis). 23. 24 (bis); 63, 1. 4. 5. 8. 10 (bis). 13. 14 (ter). 15. 17. 23 (bis). 24. 25; 64, 1. 4 (bis). 5. 7 (bis). 8. 12. 15 (bis). 16 (bis). 17. 18 (bis). 19 (bis). 21. 22. 23. 24; 65, 1. 13. 15 (bis). 18 (bis). 20. 24. 25. 26. 27 (bis); 66, 1 (bis). 2 (ter). 5. 7. 9 (bis). 11. Doch auch die Gruppe *a* ist von Fehlern nicht frei. In zwei Fällen sind *a* und *b* gemeinsam falsch: S. 62, 24 und 64, 6. An mehreren Stellen wurden Lesarten von *a* verworfen: S. 58, 8; 59, 10. 15 (*aJ*). 25; 60, 1. 9. 23. 24; 61, 4; 63, 16 (*aJ*); 64, 9. 10. 15 (bis). 16 (*aJ*). 17. 22 (*aB^e*). 23 (bis); 65, 3. 7 (*aJ*). 19; 66, 1 (*aJ*). 4. Einige Male wird *a* durch *J* gestützt. Die Güte der Überlieferung durch die Gruppe *a* wird auch durch den Pap. Lond. 878 bestätigt.

Die Parallelurkunden in den Werken der Kirchenhistoriker sind im Vergleich damit nicht so gut zu beurteilen. Einmal sind sie anderen Urkundensammlungen entnommen, als sie Euseb vorlagen, zum anderen ist ihre Überlieferung nicht so einwandfrei, daß sie den VC-Handschriften unbedingt überlegen wäre. Nur bei Differenzen innerhalb der Gruppe *b* und besonders bei Fehlern der ganzen Gruppe haben sie Bedeutung. Der letzte Fall tritt an den folgenden Stellen auf: S. 78, 11. 22; 91, 10. 15; 92, 19; 93, 1; 98, 5. 7. 16; 124, 19. 21. 24; 125, 8; 134, 15; 137, 17.

Anders sind die Parallelen zum VC-Kontext in der Sekundärüberlieferung zu beurteilen, da sie direkt oder indirekt von der VC abhängen. Hier sind besonders einige der hagiographischen Schriften sehr hilfreich. An einigen Stellen sind diese Lesarten den von *b* gebotenen überlegen: S. 26, 1; 31, 19; 35, 11; 94, 24; 141, 20. Für die Werke der Kirchenhistoriker gilt das nur S. 88, 6. 11. Das nützlichste von ihnen ist für den Text der VC das Werk des Sokrates.

Wieder andere Maßstäbe sind an die Parallelen in anderen eusebianischen Werken anzulegen. Sie bieten nur eine bedingte Hilfe. Immerhin gibt es einige Stellen, an denen ihre Lesarten wegen Verderbtheit von *b* in den Text aufgenommen wurden: S. 40, 5; 43, 24; 47, 10; 48, 24; 109, 14.

Ein großer Teil der VC ist nur durch die Gruppe *b* gestützt, ohne daß es eine Kontrollmöglichkeit durch andere Zeugen gibt. Obwohl

¹ Der Vermutung S. 23, 7 (Wil) kann ich nicht zustimmen.

der Vergleich mit der Parallel- und Sekundärüberlieferung und die unverhältnismäßig vielen, im Laufe der Zeit gemachten Änderungsvorschläge verschiedener Gelehrter zeigen, daß diese Überlieferung nicht gut ist¹, habe ich nach Möglichkeit den Text von *b* belassen, solange er verständlich und nicht falsch ist². Trotzdem war eine große Zahl von Änderungen nicht zu umgehen: S. 5, 4; 8, 28; 9, 24; 15, 4. 13; 16, 15; 17, 4. 10 (bis). 11. 18; 18, 6. 7. 14. 18. 24; 21, 20. 26; 23, 15; 24, 21; 25, 15; 27, 4. 17; 28, 4; 31, 3. 12; 32, 16. 17; 34, 6; 42, 4. 17. 29; 43, 19; 45, 11; 46, 5; 49, 4. 18. 21; 50, 19; 52, 23; 53, 5; 55, 20; 57, 19. 30; 62, 24; 64, 6; 68, 8; 74, 6. 14; 80, 17; 81. 5. 14. 20. 29. 31; 82, 1. 2. 3; 83, 20; 85, 14; 87, 12. 15. 16; 89, 8. 19; 96, 27; 100, 3. 7. 29. 30. 32; 105, 2. 11 (bis); 107, 20; 110, 23; 111, 3. 8; 113, 4. 11. 14; 114, 5. 11. 27; 115, 3. 9. 17. 24; 119, 2. 11. 30; 122, 26; 126, 3. 13. 19; 127, 4. 17; 129, 15; 133, 21; 136, 2; 138, 12. 21; 139, 20–23; 140, 3. 21; 141, 3; 143, 7. 12; 145, 11. 15. 20. 21; 146, 1; 147, 23; 150, 18; 151, 2.

Testimonia veterum

Überlieferung und Testimonien sind – wenn man die späteren Abschriften abrechnet – für solch ein im Hinblick sowohl auf den Verfasser als auch auf Gegenstand und Inhalt interessantes Werk wie die VC nicht sehr zahlreich. Bei den Testimonien basieren nur die Kirchenhistoriker des 4. und 5. Jahrhunderts, Gelasius von Caesarea, Socrates, Sozomenus und Theodoret, weiter der gelehrte Photios und vielleicht das Carmen Ebedjesu auf eigener Kenntnis der VC. Nur wenige der hagiographischen Viten haben Parallelen zur VC. Von diesen wenigen Viten wiederum haben nur zwei, nämlich BHG Nr. 363 und 369g, die VC direkt benutzt, während die anderen ihre Kenntnis aus den Kirchengeschichten des Gelasius von Caesarea und des Theodoret entnommen haben. Beide Viten sind in Konstantinopel entstanden; die eine auf Grund wissenschaftlicher Intentionen (BHG 363), die andere als persönliches Anliegen eines Schreibers oder eines Klosters (BHG 369g). Nur die erste dieser beiden Viten fand weitere Verbreitung. Die Handschriftengrundlage ist schmal; denn nur fünf Handschriften kommen für die Textkonstituierung in Frage, wovon nur eine – sie ist nicht die durchweg beste – aus dem 10. Jahrhundert, die anderen aus dem 12. Jahrhundert und späterer Zeit stammen. BHG 369g ist nur in einer Handschrift überliefert.

Für diese schlechte Überlieferung und Bezeugung gibt es mehrere Gründe. Dem wichtigsten begegnen wir im Ansatz schon bei Sokrates (siehe unten S. XXIX), sehr deutlich dann in der Beurteilung der VC durch

¹ Einige der Fehler von *b* können durchaus auf den Archetyp zurückgehen.

² Siehe auch unten S. LXVI.

Photios (siehe unten S. XXXI). Der theologische Gehalt der VC wird hier einer Kritik unterzogen. Euseb galt vielfach nicht als orthodox, sondern als Arianer¹. Zwar wurden seine historischen, nicht aber seine theologischen Werke geschätzt. Und wie das Urteil des Photios zeigt, rechnete die VC mehr zu den Schriften, die die falschen theologischen Ansichten des Euseb enthalten. So enthält auch die älteste Handschrift der VC, nämlich V, nur die VC und die Oratio, wogegen die späteren Handschriften die VC mit der Hist. Eccl. zusammen überliefern. Hier zeigt sich die Anbahnung einer großzügigeren Auffassung.

Die theologische Abwertung der Schriften des Euseb, speziell der VC, bedingte das geringe Interesse an der VC und die Erschwerung ihrer Verbreitung. Sehr aufschlußreich ist in unserem Zusammenhang die Bemerkung des Patriarchen Germanos I. (715–730) in seiner Schrift *De haeresibus et synodis*: *Διὰ ταύτας γὰρ αὐτοῦ (Eusebs) τὰς λεχθείσας δόξας καὶ οἱ τὴν βιβλιοθήκην ἡμῖν κατασκευάσαντες οὐδαμῶς τοῖς ὀρθοδόξων πονήμασι τὰ βιβλία αὐτοῦ συναπέθεντο, ἀλλὰ χωρὶς μετὰ τὸ πλήρωμα τούτων εἰς τὴν ἀπαρχὴν τῶν αἰρετικῶν βιβλίων ἐν τῷ ἰδίῳ κιβωτίῳ ἐγκατέθεντο*². Ob die VC auch zu diesen in der Patriarchatsbibliothek separat aufbewahrten Werken gehörte, kann man nur vermuten. Es würde aber die geringe Überlieferungsbreite am besten erklären; denn auch die übrigen Bibliotheken des Patriarchats dürften ähnlich verfahren sein. Die Vermutung wird durch die Tatsache gestützt, daß der sehr belesene und an Quellen für sein Geschichtswerk sehr interessierte Nikephoros Kallistos Xanthopoulos die VC nicht direkt benutzt und gekannt hat. Er wertete die Patriarchatsbibliothek aus. Offensichtlich war die VC hier im 14. Jahrhundert nicht zugänglich.

Der zweite wichtige Grund ist, daß das Konstantinbild der VC in vielem nicht den späteren Anforderungen entsprach. Gerade diejenigen Legenden, auf die man später besonderen Wert legte, enthielt sie nicht (zum Beispiel: Gründung Konstantinopels, Helenalegenden mit Kreuzauffindung, Silvester- und Tauflegenden, Kindheitsgeschichten Konstantins). Es fehlte das undifferenzierte Heiligenbild, das man brauchte. Hier sprangen die vielen späteren hagiographischen Konstantinvarianten ein, die nur das Legendenbild aufnahmen, in den meisten Fällen die Schrift Eusebs nicht benutzten und sie so weitgehend verdrängten.

Fragen wir nach den Zentren, in denen die VC erhalten war, in der Zeit, aus der wir noch keine Handschriften besitzen, so deuten die Erwähnungen bei den alten Kirchenhistorikern, bei Photios und die Verwendung in den Viten BHG 363 und 369g auf Konstantinopel. Die

¹ Vgl. F. Winkelmann, Die Beurteilung des Eusebius von Cäsarea und seiner Vita Constantini im griechischen Osten, in: *Byzantinistische Beiträge*, hrsg. von J. Irmscher, Berlin 1964, 91–119.

² Migne PG 98, 53A.

Erwähnung im Carmen Ebedjesu zeigt, daß das Werk auch im syrisch-palästinensischen Raum verbreitet war. Man wird hier in erster Linie an die Bibliothek in Kaisareia/Pal. denken, die aber schon beim Arabereinfall 638 zerstört wurde. Wir wissen nicht, wo die Handschriften VJNAB geschrieben wurden. Es würde aber kaum verwundern, wenn ihr Archetyp in Konstantinopel lag.

Zu den folgenden Testimonien vergleiche man auch den Abschnitt „Die Sekundärüberlieferung“ oben S. XIX ff.¹

Sozomenus h. e. I 3, 2² wird auf Eusebius, allerdings ohne Nennung einer Schrift, verwiesen. Doch folgt die Erzählung der Kreuzesvision Konstantins. Es ist also die VC gemeint.

Theodoret h. e. I 13, 1³ leitet ein Zitat aus der VC so ein: . . . και πάλιν ἐν ἑτέρῳ συγγράμματι μαρτυρεῖ, τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῆν πολιτείαν εὐφημίαις γεραίρων. Diese Stelle hat BHG Nr. 369k (Cod. Vatic. gr. 1991, fol. 9aII) übernommen.

Socrates hat die meisten direkten Verweise auf die VC. Er hat in der 1. Auflage seines Werkes die VC nur über das Werk des Gelasius v. Caes. kennengelernt, diese Quelle aber für die 2. Auflage selbst benutzt und zumindest die genauen Hinweise auf die VC eingesetzt, wenn er sie nicht schon wie I 8, 4. 20 aus dem Werk des Gel. v. Caes. übernommen hat⁴. I 1, 2⁵ wird eine Charakteristik der VC gegeben: γράφων δὲ ὁ αὐτὸς εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τῶν κατ' Ἀρειῶν μερικῶς μνήμην πεποιήται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως και τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὡς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας ἢ περὶ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα.

I 7, 2⁶: ἡ γὰρ ὅλη ἐπιστολὴ ἐν τοῖς Εὐσεβίου εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον κεῖται βιβλίῳς.

I 8, 4⁷: περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ λέξιν φησίν.

I 8, 12 wird das Ende des Zitats mit einem Verweis auf Eusebius angegeben.

I 8, 20⁸: οἷα δὲ και περὶ τούτων ἐν τῷ αὐτῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου ὁ αὐτὸς φησιν Εὐσέβιος ἐπακοῦσαι καλόν. I 8, 24 Ende des Zitats mit dem Verweis auf Eusebius.

¹ Zum Fehlen eines Testimoniums in *De viris ill.* des Hieronymus vgl. F. Winkelmann, Zur Echtheitsfrage der *Vita Constantini* des Eusebius von Cäsarea, *Studii Clasice* 3, 1961, 405–412.

² GCS 50, 11, 13 ff. ³ GCS 19, 54, 8–10. Siehe unten zu S. 88, 3.

⁴ Siehe oben S. XX Anm. 3. ⁵ Hussey I, 1, 11–2, 4.

⁶ S. 26, 14f. *Socrates* hat diese Notiz in der 2. Auflage angebracht, die Urkunde aber aus Gel. Caes. entnommen (siehe unten zu S. 75, 18).

⁷ S. 36, 5–7. *Socr.* hat diese Notiz aus Gel. Caes. entnommen (siehe unten zu S. 84, 8).

⁸ S. 41, 18–42, 2. *Socr.* hat diese Notiz aus Gel. Caes. entnommen (siehe unten zu S. 88, 5).

Indirekte Verweise auf die VC nur mit Nennung des Namens des Eusebius auch I 8, 27¹, I 16, 4², I 23, 6³.

II 21, 2⁴: λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου κατὰ λέξιν ταῦτα. Vgl. oben I 8, 20.

V 22, 24⁵: ἀλλὰ τὴν μὲν ὄλην τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ Εὐσεβίου τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου εὐρήσεις.

VII 32, 14⁶: οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου κατὰ λέξιν ταῦτ' ἀφῆσιν.

Gelasius von Cyzicus hat zwei in derselben Form bei Socr. vorkommende Erwähnungen und Zitate:

II 5, 2 (S. 44, 8–10): περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε . . . = Socr. I 8, 4.

II 29, 4 (S. 106, 22–26): . . . Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου . . . ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως = Socr. I 8, 20.

Socrates und Gelasius von Cyzicus haben diese Notizen gleichermaßen von Gelasius von Caesarea abgeschrieben⁷.

Leontius von Jerusalem (Anfang 6. Jahrhundert): ὡς δηλοῖ Εὐσέβιος ἱστορῶν⁸ mit Bezug auf VC III 13 (nach Socr. I 8, 20).

Theophanes, Chronographie (Anfang 9. Jahrhundert): περὶ ὧν μεγάλους ἐπαίνους ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βασιλέα Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἔγραψε⁹ mit Bezug auf VC II 9 (nach Socr. I 8, 4ff.).

Nicetas Choniata, Thesaurus orthodox. fidei V 6 (12./13. Jahrhundert): *Eusebius autem Pamphili libro tertio De vita Constantini imperatoris* mit Bezug auf VC III 7, 2¹⁰ (nach Socr. I 8, 4ff.) und V 7: *Atque Eusebius quidem libro De Constantini vita tertio se primum verba in synodo fecisse testatur*¹¹ mit Bezug auf VC III 11. Die Quelle läßt sich nicht feststellen.

Nicephorus Callistus Xanthopoulos hat in seiner Kirchengeschichte (Anfang 14. Jahrhundert) fast alle VC-Zitate und -Erwähnungen aus Socrates abgeschrieben:

¹ S. 44, 12.

² S. 104, 1–5.

³ S. 131, 12f.

⁴ S. 233, 11f. Siehe dazu unten zu S. 88, 5 und 13. Auch diese Notiz stammt wie die I 8, 20 aus Gel. Caes.

⁵ S. 628, 7–9. Siehe dazu unten zu S. 92, 1 und 89, 17. Die Notiz hat Socr. in der 2. Auflage zugefügt.

⁶ S. 807, 16–808, 1. Siehe dazu unten zu S. 101, 24. Die Notiz stammt aus eigener Kenntnis des Socrates.

⁷ Vgl. den oben S. XX Anm. 3 erwähnten Titel.

⁸ Migne PG 86, 2, 1884A.

⁹ Migne PG 108, 97B.

¹⁰ Migne PG 139, 1367A. Er versteht hier die βασιλεύουσα πόλις falsch als Konstantinopel.

¹¹ Migne PG 139, 1367B.

VIII 12: . . . *Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν πρὸς Κωνσταντῖνον βιβλίων ἀνέγραψεν*¹ nach Soer. I 7, 2 (ohne genaue Stellenangabe).

VIII 14: . . . *ἐν τῷ εἰς τὸν Κωνσταντῖνον τρίτῳ βιβλίῳ τάδε ὁ Παλαιστίνος Εὐσέβιος ἱστορεῖ*² nach Soer. I 8, 4.

VIII 17: *οἷα δ' ἐν τῷ τρίτῳ πρὸς Κωνσταντῖνον βιβλίῳ καὶ περὶ τούτων φησὶν ὁ Εὐσέβιος*³ nach Soer. I 8, 20.

Auch IX 13: . . . *ὡς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ πρὸς Κωνσταντῖνον αὐτὸς ἐκεῖνός φησιν*⁴ zeugt nicht von eigener Kenntnis der VC, sondern ist nur aus Nic. VIII 14 herübergenommen, dessen Quelle ja Soer. I 8, 4–11 ist.

VI 37 gibt ein Schriftenverzeichnis und eine Würdigung des Eusebius⁵. Hier heißt es: *καὶ εἰς τὸν βίον δὲ Κωνσταντῖνον πέντε λόγους ἐξέδωκε*⁶. Diese Bemerkung beruht nicht auf eigener Kenntnis der VC⁷.

Verweise auf Eusebius mit folgenden Parallelen zum VC-Text, jedoch ohne direkte Erwähnung der VC, findet man in zwei hagiographischen Viten:

BHG Nr. 362. S. 167, 11: *ὁ δὲ Παλαιστίνος Εὐσέβιος . . . φησί*. Dasselbe auch in BHG Nr. 369 (Cod. Vindob. Hist. gr. 104, 24b).

BHG Nr. 362. S. 214, 7: *Παλαιστίνος Εὐσέβιος*. Dasselbe auch in BHG Nr. 369 (Cod. Vindob. Hist. gr. 104, 49b).

BHG Nr. 369 (Cod. Vindob. Hist. gr. 104, 25a): *ὁ Παλαιστίνος Εὐσέβιος μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ*.

Die Verweise beruhen nicht auf eigener Kenntnis der VC (siehe oben S. XXIII).

Sehr wichtig ist *Photius*, Bibliotheca cod. 127, mit herber Kritik des Stiles und des Inhaltes der VC⁸:

Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἢ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν βασιλέα ἐγκωμιστικὴ τετραβιβλος ἐν ἣ περιέχεται ἢ τε τοῦ ἀνδρὸς ἄλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη, καὶ ὅσα πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις, μέχρι οὗ τὸν βίον ἀπέλιπεν, εἰς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον παραταθέντα χρόνον.

Ἔστι μὲν οὖν κἀναυθὰ τὴν φράσιν ὁμοίος ἑαυτῷ, πλην μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνηρότερον ἔνιαχοῦ συνελήφθησαν· τῆς μέντοι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἡδονῆς καὶ χάριτος οὐδὲν μέγα ὡσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐμφαίνεται.

Καταστρώωνσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβιβλῳ πάμπολλα χωρία ἐξ

¹ Ducaeus I 556ff. (Migne PG 146, 53A).

² Ducaeus I 561f. (Migne PG 146, 60C).

³ Ducaeus I 567f. (Migne PG 146, 69C).

⁴ Ducaeus I 651A (Migne PG 146, 264A).

⁵ Ducaeus I 435f. (Migne PG 145, 1204C–1205C).

⁶ Migne PG 145, 1205A.

⁷ Vgl. Byzantinist. Beiträge, hrsg. von J. Irmscher, Berlin 1964, 108.

⁸ Ed. R. Henry, II, Paris 1960, 99–101.

ὀλοκλήρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δεκαλόγου ἱστορίας. Λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐν Νικομηδείᾳ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον βαπτίσασθαι, μέχρι τότε τὸ λουτρὸν ἀναβαλλόμενον ἄτε δὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ ποιούμενον τοῖς Ἰορδάνου τὸ λουτρὸν ὑποδέξασθαι. Τίς δὲ ὁ βαπτίσας, οὐδὲν διασαφεί.

Περὶ μέντοι γε τῆς Ἀρειανῆς αἰρέσεως οὐδὲν σαφὲς ἀπαγγέλλει, οὐδ' ἐἰ τῆς δόξης ἐκείνης εἶχετο οὐδ' ὅτι μεταβέβληται, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φασίως ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν Ἄρειος, καίπερ ἀνάγκη ἔχων ἐν μνήμῃ ταῦτα ποιήσασθαι ἄτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συνόδου τῶν τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντίνου, κάκεινης πάλιν ἐξαπαιτούσης τὴν περὶ τούτων λεπτομερεστάτην ἱστορίαν. Ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν μεταξὺ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου, τὴν αἴρεσιν οὕτω λέγων καὶ ὑποκρυπτόμενος ἀποφαίνεται, ἐπὶ τε τῇ στάσει λίαν ἀλγῆσαι τὸν θεοφιλῆ βασιλέα, καὶ ἀγωνίσασθαι διὰ τε ἐπιστολῶν διὰ τε τοῦ Ὄσιου δε Κουδρούβης ἐπεσκόπει, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν συζεύξαι τὸ στασιάζον τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἀφεμένους καὶ τῶν τοιούτων ζητήσεων, ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, σύνοδον πανταχόθεν ἀθροῖσαι καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν ἔριον εἰς εἰρήνην διαλύσασθαι. Οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβὲς καὶ ἐπίδηλον ἀναγράφεται.

Οὕτως οὖν ὡσπερ αἰσχυνομένῳ ἔοικώς καὶ μὴ βουλομένῳ δημοσιεύειν Ἄρειον τὴν τε τῆς συνόδου ἐξηγηγεμένην κατ' αὐτοῦ πῆφον καὶ τῶν συνασεβησάντων αὐτῷ καὶ συνεξωσθέντων τὴν δικαίαν εἰσπραξίν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ἦν θεοθεν πᾶς ἀφθαλμὸς εἶδεν ἔνδικον Ἀρείου καταστροφὴν, οὐδὲν τούτων ἄγων εἰς φῶς, τὴν τε περὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐν αὐτῇπραχθέντων καὶ περὶ αὐτῆν ἱστορίαν παρέδραμε.

Διὸ καὶ περὶ τοῦ θεοσεπίου Εὐσταθίου διηγεῖσθαι μέλλον οὔτε τοῦ ὀνόματος μέμνηται, οὐδ' ὅσα περὶ αὐτὸν ἐτολήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποβέβηκεν, ἀλλ' εἰς στάσιν καὶ ταραχὴν ἀνάγων καὶ ταῦτα γαληνίας καὶ πάλιν ἐπιλέγει, ἐπισκόπων κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συνδεδραμηκότων σπουδῇ βασιλέως καὶ συνεργία, καὶ τὸ στασιάζον καὶ ταραττόμενον εἰς τὸ εἰρηναῖον μεταβεβληκότων. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολὺαθλος ἐσκενωρήθη Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν ὀρμήσας ἐπαφείναι, στάσεως μὲν ἐμπλησθῆναι πάλιν καὶ ταραχῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγει, καὶ ταύτην πρᾶνθῆναι ἐπισκόπων παρουσίᾳ τὴν βασιλικὴν ἐχόντων συμμαχίαν· οὔτε δὲ τίς ἦν ὁ στασιάζων οὐδ' ἤτις ἢ στάσις, ἢ τί καὶ πράξαντες τὴν ἔριον ἐπράνναν, οὐδὲν οὐδ' ὄλως ποιεῖται ἐπίδηλον. Καὶ σχεδὸν ἐν οἷς ἐπισκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικία περὶ δογμάτων ἢ περὶ τιῶν ἄλλων διαφωνία γεγονάσι, τὸν αὐτὸν τῆς ἐκικρύψεως ἐν τῇ διηγέσει τύπον φυλάττει.

Eine kurze, zu kurze Erwähnung im *Carmen Ebedjesu metropolitae Sobae et Armeniae continens catalogum Librorum omnium Ecclesiasticorum*, Kap. 11: „*Historia Constantini*“¹. Immerhin kann daraus geschlossen werden, daß es auch eine syrische Übersetzung der VC gab, von der bislang aber noch keine Handschrift entdeckt ist.

Die Überschrift lautet in allen Handschriften: *Εὐσεβίου τοῦ Παμφί-*

¹ J. S. Assemanus, *Bibliotheca orientalis* III, 1725, 18f. Der Katalog ist keine Übersetzung von De viris ill. des Hieronymus.

λου εἰς τὸν βίον τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου βασιλέως¹. In der Überlieferung durch Socrates ist der Titel etwas kürzer gefaßt, und zwar fünfmal in der Form *Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου*² und zweimal in der Form *Εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον*³. Bei Photius lautet die Überschrift anders: *Εἰς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν βασιλέα*⁴. Diese Angabe kann, glaube ich, als nicht ursprünglich ausscheiden⁵, denn einmal fehlt das gut bezeugte *ὁ βίος*, zum anderen ist die Bezeichnung Konstantins als *ὁ μέγας βασιλεὺς* erst in späterer Zeit gebräuchlich, wie die hagiographischen Viten zeigen⁶. In der Frage, ob die Kurzform des Socrates oder der Zusatz des *τοῦ μακαρίου* in den Handschriften richtig ist, muß man wohl doch den Handschriften recht geben. Zwar ist zu berücksichtigen, daß Socrates siebenmal denselben Titel – bis auf die oben genannte Wortumstellung – bietet. Andererseits wird Konstantin in den Überschriften der hagiographischen Viten nie *μακάριος* genannt. Auch bei anderen Heiligen benutzen die Hagiographen nur selten das Beiwort *μακάριος*, dagegen fast immer *ἅγιος*, *δσιος*, *ἐνδόξος*, *ἐν ἁγίοις*. Der von den Handschriften der VC gebotene Titel kann also kaum in späterer Zeit entstanden sein. Für die Ursprünglichkeit spricht weiterhin sehr stark, daß in der VC *μακάριος* an einigen Stellen auf Konstantin angewendet wird⁷.

Editionen und Übersetzungen

Der griechische Text der VC wurde zum ersten Mal von Robert Estienne (Stephanus, 1503–1559) in einem durch seine typographische Form berühmten Sammelband der Kirchenhistoriker in Paris 1544 ediert⁸. Die VC folgt hier an zweiter Stelle nach der Kirchengeschichte

Stephanus

¹ JNAB fügen *τοῦ* vor *βασιλέως* ein. Von der Kephalaia-Überschrift (siehe unten S. XLVIff.) können wir hier absehen, da sie eine spätere Zutat ist.

² Socr. I 1, 2; 8, 20; II 21, 2; V 22, 24; VII 32, 14.

³ Socr. I 7, 2; 8, 4.

⁴ Bibl. cod. 127.

⁵ Heikel, GCS 7, XLV, hielt sie für ursprünglich.

⁶ BHG Nr. 362: . . . τῶν ἁγίων θεοστέπων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων . . . ; BHG Nr. 363: . . . τοῦ μεγάλου καὶ αἰδύμου βασιλέως . . . ; BHG Nr. 364: . . . τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων καὶ φιλευσεβῶν μεγάλων βασιλέων . . . usw.; BHG Nr. 369b: εἰς τὸν μέγαν Κωνσταντίνον usw. Unter allen hagiographischen Konstantinviten habe ich nur vier Ausnahmen gefunden: BHG Nr. 366: τῶν ἐν εὐσεβείῃ τῇ μνήμῃ γενομένων ἡμῶν βασιλέων . . . ; BHG Nr. 369: εἰς τὸν ἐν βασιλεῦσαι μέγιστον καὶ ἅγιον Κ. τὸν ἰσαπόστολον; BHG Nr. 369d: τῶν ἁγίων ἐνδόξων βασιλέων . . . ; Cod. Sab. gr. 414 und Cod. Lawra gr. 1501: περὶ τοῦ ἁγίου Κ.

⁷ Siehe Namenregister.

⁸ *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου* usw. *Ecclesiasticae historiae Eusebii Pamphili lib. X. Ejusdem de Vita Constantini lib. V* usw., Lutetiae Parisiorum 1544, 2°, ex officina Roberti Stephani typographi Regii, Regiis typis. Cum privilegio Regis. Fol. 177a–157a enthalten die vier Bücher der

3 Eusebius I¹

des Euseb und enthält die *Oratio ad sanctum coetum* als Anhang (5. Buch). Der VC-Edition sind die Codd. Paris. gr. 1437 (Codex regius = A) und 1439 zugrunde gelegt. Der Text wird fortlaufend geboten, wobei die Kapitelanfänge (= A) durch einen Großbuchstaben gekennzeichnet sind. Vor jedem Buch stehen die Kephalaia. Dabei wurden die in A fehlenden Überschriften aus der anderen Handschrift ergänzt. In einem Anhang werden für die VC 38 Varianten vermerkt.

Portesius Die Eusebtexte dieser Edition erschienen 1548 in einer von Jean Porthaise (gest. nach 1594) besorgten lateinischen Übersetzung¹.

Musculus Eine weitere lateinische Übersetzung, von Wolfgang Musculus (1497–1563) angefertigt, erschien 1549². In der VC stehen die Kephalaia vor jedem Buch.

VC. – Zu Stephanus vgl. H. R. Guggisberg, RGG VI. 3. Aufl. 1962, 360f. (hier auch weitere Lit.). Über die Drucktypen vgl. die Ausführungen von E. Schwartz, GCS 9, 3, XLIII.

¹ D. Eusebii Pamphili Caesareae Palaestinae Episcopi Ecclesiasticae historiae libri V recens e Graecis Latini facti, Jo. Portesio interprete. Ruffini presbyteri Ecclesiasticae historiae libri II. Cum indice. Antverpiae 1548, 8°. In aedibus Ioannis Steelsii. Fol. 193a–243a: vier Bücher VC. – Laut A. Potthast, Wegweiser durch die Geschichts-Werke, Berlin 1862, 306b gab es auch eine Aufl. Colon. Agripp. 1570 fol. – Die Übersetzung wurde auch von Johann Jacob Grynaeus in sein Werk aufgenommen: Eusebii Pamphili Episcopi Caesariensis Theologi Philosophique opera, in duo divisa Tomos, omnia, quae hactenus inveniri potuerunt, nunc denuo ex vetustiss. Graecis exemplaribus aucta et correcta. In hac editione accessit Panegyricus de Laudibus Constantini Magni, Basileae 1570 (Cum praef. Joh. Jac. Grynaei) 2°.

Zu Jean Porthaise vgl. Nouvelle Biographie Générale 39, Paris 1862, 865–867 (Todesdatum unbekannt. Letzte Nachricht 1594). Vgl. auch Christian Gottlieb Jöcher, Allgemeines Gelehrten-Lexicon 3, Leipzig 1751, 1713: „Porthesius (Jo.), ein frantzösischer Doct. Theologiae, und Prediger Franciscaner-Ordens, aus Maine, wurde Provincial des Franciscaner-Ordens, und starb um 1590, im hohen Alter. Man hat von ihm verschiedene Schriften in lateinischer und frantzösischer Sprache, als la vanité et verité de la vraye et fausse astrologie etc.“

Das Vorwort *Amplissimo viro iurisque Caesarei simul atque Pontificii experientissimo D. P. Remonio praesidi summo Rhotomagensi* ist unterschrieben *Lutetiae Cal. Octobribus MDXLVI*.

Die Übersetzung ist nichts wert, wie man aus der folgenden Probe ersehen mag: I 1 *Fuit haud ita pridem quum homines omne genus ad festas epulas anni cuiusque decimi secundum iam et tertium recurrentis, Imperatori magno mundinum habuerunt. Fuit nuper quum et ipsi nos medio consessu deprehensum mediisque Dei ministeris annali carmine victorem ornavimus, seculares etiam coronas illi dictione concinnavimus, ac sanctum caput in ipsa regia paulo ante revinximus. Nunc autem . . .*

² Ecclesiasticae Historiae Auctores. Eusebii Pamphili Caesariae Palaestinae episcopi historiae Ecclesiasticae lib. X Vuolfgango Musculo interprete. Ruffini presbyteri Aquileiensis historiae Eccles. lib. II. Eusebii Pamphili De vita Constantini lib. V itidem a Musculo latine facti usw. Basileae 1549 2°. Apud Hier. Froben. et Nic. Episcopium. Pp. 158–215: VC. – Der Sammelband wurde wieder aufgelegt Basel 1554, 1557, 1562; 1611 (laut Potthast, a. a. O. 306).

Wertvoller ist die lateinische Übersetzung des von Stephanus zusammengestellten Sammelbandes, die der katholische Bischof von Chichester John Christopherson (gest. 1558) machte¹. Wie der erste Herausgeber dieses postum erschienenen Werkes, Edward Godsalve², in einem Anhang zur Vorrede berichtet, ist das vierte Buch der VC in der Übersetzung des Christopherson *famulorum negligentia* verlorengegangen. *Qui amicorum rogatu Latinitati donatus est a Nicolao Carro Novacastrensi Anglo, Collegii . . . Sodali, experientissimo artis medendi doctore, Cantabrigiensi Academiae gemma*³.

Christo-
phorsonus

– Der Katalog des Britischen Museums bemerkt zu seinem Exemplar: “This copy bears the erasures made by the Inquisitors”.

Musculus (Mäußlin, Müsli), Theologe, zur Reformation übergetretener Mönch, Pfarrer in Augsburg. Nach der Vertreibung 1548 hauptsächlich Prof. in Bern. Verhandelte 1536 als süddeutscher Vertreter mit den Wittenbergern. Vgl. O. Strasser, RGG IV, 3. Aufl. 1960, 1194 (Lit.) und Allgemeine Deutsche Biographie 23, 1886, 95–97.

Das Vorwort *Serenissimo Angliae et Franciae Regi, Domino Hyberniae, Christianae fidei defensori, Edvardo eius nominis VI.* trägt das Datum *Bernae Elustiorum 11 Julij MDXLIX*.

Als Probe die ersten Sätze der Übersetzung: *I 1 Nuper quidem magno imperatori universum mortalium genus integrarum decadum periodis festivis ac publicis convivijs duplicatis ac triplicatis panegyrim celebravit, et nos quoque nuper victorem eum media ministrorum Dei synodo exceptum vigesimarijs hymnis honoravimus, imo et trigesimarijs encomiorum sacrum caput in ipsis pridem basilijis ornavimus. Nunc vero sermo mihi. . .* – Joannes Curterius urteilt in der Vorrede seiner weiter unten erwähnten Ausgabe über diese Übersetzung so: *Id ego saepe ante annos sex, qui Graeca ejus (Eusebs) lectione delectarer, cum essem expertus . . . Musculum denique ipsum in consilium adhibuissem, tantum abest ut eorum versionibus sim adjutus . . . ; et hunc non tantum mendosi exemplaris Graeci vel leves errores non animadvertisse, sed suos in versionem infinitos, partim ignavia, partim de industria, ut suis partibus faveret, invenisseprehenderim“.*

¹ Ioannes Christophorsonus. Vgl. The Dictionary of National Biography 4, 1921/22, 293–295.

² Edovardus Godsalfus Anglus lebte Mitte des 16. Jahrhunderts. Er war ein Freund Christophersons, wirkte als Prof. in Trinity College, Cambridge, später in Antwerpen. Vgl. The Dict. of Nat. Biography 8, 1921/22, 49.

³ Nicholas Carr (1524–1568), Prof. in Pembroke Hall, Trinity College. Nebenher Tätigkeit als Arzt. Vgl. The Dict. of Nat. Biogr. 3, 1921/22, 1080f. –

Der folgende Abschnitt möge einen Eindruck von der Art der Übersetzung des Christopherson vermitteln: *I 1 Quemadmodum universum hominum genus illustrem et praepotentem nostrum imperatorem, ad decimum quemque imperij annum ratis conversionibus iterum ac tertio revolutum, diebus festis epulisque solemnibus magnifice celebravit: ita nos quoque non solum cum iam viginti annos regnasset, multisque victoriae trophaeis esset nobilitatus, illum amplo ministrorum Dei consensu stipatum, divinis laudibus ad coelum usque extulimus: verum etiam cum triginta annos modo in hoc imperandi munere confecisset, augustum illius caput orationibus, tanquam coronis ex varijs flosculis pulchre contextis, nuper in ipsa regia mirifice decoravimus. Verum nunc quasi in ambiguo . . .* – Man vergleiche dazu das Urteil des Joannes Curterius in der Praefatio seiner Ausgabe: *Ejus libri emendationes utilitati publicae tandiu non invidissem, nisi*

Dieser Sammelband ist mehrfach aufgelegt worden. Er erschien Löwen 1569⁸⁰ und Köln 1570²⁰, herausgegeben von Godsalve¹, Basel 1570²⁰, 1587 und 1611², herausgegeben von Johann Jacob Grynaeus³, Paris 1571²⁰⁴, herausgegeben von Johannes Curterius⁵, Paris 1581⁶,

promissam Christophorsoni interpretationem etiam expectandam censuissem. Sperabam enim quia bene doctum hominem et catholicum esse, deinde bonis exemplaribus adjutum fuisse audiebam, non praeclaram modo et tutam versionem aliquam emissurum, sed in publicati codicis Graeci emendationem (quod solet ab interpretibus omnibus non omitti) variarum lectionum et correctionum adnotationes adjecturum. Verum longe aliter accidit atque expectabam. Siquidem ut de ejus editione hoc solum nunc dicam, quod piam quidem et catholicam, sed inchoatam potius quam exactam aut perfectam multis rationibus credi par est: sic meliorum codicum quibus ipse usus est exiguum aut fere nullum fructum ad multos redire video, cum quantum eos secutus vel immutavit vel addiderit, suis locis, ut decuit, sive ad Graecorum restitutionem, sive ad fidem versionis suae et auctoritatem comparandam, non admoneat.

¹ *Historiae Ecclesiasticae Joanne Christophersono interprete, Lovanii 1569.*

Das Vorwort des Herausgebers *Celeberrimo eruditorum hominum apud Cantabrigienses collegio sanctissimae Trinitati dedicato* ist unterschrieben: *Cicestriae 10. Calendas Iulij Anno 1559*. Es folgt ein *Prooemium interpretis in Eusebium* mit der Nachschrift *Author negotiorum magnitudine impeditus, nec institutum perorationem attexuit, nec in reliquos Authores praefatus est*. Darauf folgt die oben zitierte Bemerkung Godsalves mit der Unterschrift: *Antverpiae ex Coenobio B. Michaeli dedicato. 15. Calend. Martij, Anno Domini 1568*. In der VC stehen die Kephalaia vor den Büchern. Ein Anhang enthält Varianten Christophersons.

■ *Eusebii Pamphili, Ruffini, Socratis . . . Historiae, sex prope seculorum res gestas complectens. Latine iam olim a doctissimis viris partim scripta, partim e Graeco eleganter conversa. Et nunc ex fide Graecorum codicum, sic ut novum opus videri possit, per Jo. Jacobum Grynaeum locis obscuris innumeris illustrata, dubijs explicata, mutilis restituta. Basileae 1570 per Eusebium Episcopium et Nicolae fratris haeredes. P. 131–186: VC. Es folgt die Oratio. — . . . Latine iam olim a doct. viris partim . . . Graeco a Vuolfango Musculo, Joachimo Camerario et Johanne Christophersono Britanno eleganter conversa . . . per Jo. Jac. Grynaeum locis obscuris innumeris illustrata, dubijs explicata, chronographia insuper Abrahami Bucholceri exornata, Basileae 1587. — . . . Cum continuatione in praesentem annum, Basileae 1611.*

Ein Vorwort des Grynaeus ist dem Text beigegeben, ohne Ort und Datum. Die Kephalaia stehen in der VC vor den einzelnen Kapiteln. Auf dem äußeren Rand stehen kurze Anmerkungen, auf dem inneren Rand Varianten und Konjekturen.

³ 1540–1617. Bedeutender Schweizer Theologe, entfernter Verwandter des Simon Grynaeus/Basel, hauptsächlich Prof. in Bern. Vgl. G. W. Locher, *RGG II*, 3. Aufl. 1958, 1898 (Lit.) und *Allgemeine Deutsche Biographie* 10, 1879, 71 f.

⁴ *Historiae ecclesiasticae scriptores graeci . . . Joanne Christophorsono . . . interprete; nunc demum . . . coll. et ill. . . Joanne Curterio auctore et interprete, Parisiis 1571 apud Claudium Fremy. P. 258–341: VC. Es folgt die Oratio.*

Die *Praefatio Joanni Rupifulcaudio Maioris Monasterii abbati* ist unterschrieben: *Lutetiae, ex tuis Maioris Monasterij scholis 1571*. Es folgt das

herausgegeben von Jean Dadré¹, und Köln 1581², herausgegeben von dem berühmten friesischen Historiker Suffridus Petrus³.

Im Jahre 1612 wurde in Genf die griechische Edition der Kirchenhistoriker des Stephanus – um die Laus Constantini des Euseb vermehrt – und die lateinische Übersetzung des Christopherson (nach der Ausgabe des Suffridus Petrus) in einem Werk von Severin Binius⁴ zusammengefaßt⁵. Allerdings handelt es sich um einen schlechten, fehlerhaften Nachdruck. Am Textrand stehen Lesarten *ex doctissimi-*

Ed. Genev.

Prooemium interpretis in Eusebium mit dem Vermerk am Ende: *Author negotiorum* usw. Dann sind eine Seite *Errata sic corrigito* gesammelt. Der Rand enthält weniger Anmerkungen, aber mehr Varianten und Konjekturen als die Ausgabe des Grynaeus. Die Kephalaia stehen in der VC vor den einzelnen Kapiteln.

⁵ Vgl. Christian Gottlieb Jöcher, Allgemeines Gelehrten-Lexicon 1, Leipzig 1750, 2260: „Ein Engelländer, florirte 1580 zu Paris, und übersetzte Procopii Gazaei epitomen variorum in Jesaiam prophetam commentariorum; Pythagorae epistolam ad Hieronem Siciliae tyrannum; Hierocelis commentarios in Pythagorae carmina aurea u. a. m. aus dem Griechischen ins Latein.“

⁶ Eusebii Pamphili Caesariensis episcopi . . . opera quae extant omnia, vitiis sublatis correctiora . . . opera et studio Joannis Dadraei, Parisiensis scholae Doctoris Theologi, Parisiis 1581 2°.

¹ Joannes Dadraeus (1550–1617). Vgl. E. Létang, Dict. de Biogr. franç. 9, 1961, 1470.

² *Historiae Ecclesiasticae Scriptores Graeci, nempe: Eusebius cognomento Pamphilus, Caesareae Palaestinae Episcopus . . . Joanne Christophersono Anglo interprete. Hac nova editione de integro recogniti et varie illustrati a Suffrido Petro Leovardiensi, Frisio, V. I. C., Coloniae Agrippinae 1581, apud haeredes Arnoldi Birckmanni. P. 195–258: VC. Es folgt die Oratio.*

Das sehr lange Vorwort *Amplissimis prudentissimis integerrimisque viris ac dominis, Consulibus et Senatoribus inclytae imperialis civitatis Coloniae Agrippinae, Maecenatibus ac patronis suis perpetua observantia colendis* trägt die Unterschrift: *Coloniae ex Bursa Coronarum, postridie Calendas Januarij, anno Christi 1580*. Es folgen dann sämtliche Vorworte aus der Ausgabe des Godsalve. Die Kephalaia der VC stehen vor den Kapiteln. Am äußeren Rand findet man Anmerkungen wie bei Curterius. Der innere Rand bietet Verweise auf Parallelen, vor allem auf die Hist. Eccl. des Nicephorus Callistus Xanthopoulos. Ein Anhang enthält Varianten und Konjekturen des Suffridus Petrus (p. 897–903 VC).

³ Sjoerd Pietersz (1527–1597), Prof. an verschiedenen deutschen Universitäten. Vgl. Allgemeine Deutsche Biogr. 25, 1887, 539–540.

⁴ 1573–1641, Theologe, hauptsächlich Prof. in Köln. Vgl. A. Franzen, Lexikon für Theol. u. Kirche II, 2. Aufl. 1958, 483f.

⁵ *Historiae Ecclesiasticae Scriptores Graeci, Nempe, Eusebii cognomento Pamphili, Caesareae Palaestinae Episcopi, Historiae Ecclesiasticae libri X. Ejusdem de vita Constantini Magni lib. IV. Constantini Magni oratio ad sanctorum coetum. Ejusdem Eusebii oratio in laudem Constantini Magni nunc primum Graece in lucem missa. Socratis Scholastici usw. . . Graecolatine nunc primum editi, ex interpretatione Suffridi Petri una cum variis lectionibus et additionibus Codicum, Coloniae Allobrogum 1612.*

*morum nostrae aetatis philologorum exemplaribus, Josephi Scaligeri*¹, *Jacobi Cuiacii*², *Jani Gruteri*³, *Jacobi Bongarsii*⁴. Teils sind es Konjekturen von Christopherson, Gruter oder Scaliger, teils stammen die Bemerkungen aus einer von N abhängigen Handschrift. Die Vorschläge von Scaliger und Bongars setzen erst bei VC III 56 ein.

Valesius Eine vollständig neu gearbeitete, um vieles bessere griechisch-lateinische Edition der VC veröffentlichte Henri de Valois (1603–1676), Paris 1659⁵. Er benutzte die folgenden Handschriften für den grie-

¹ Joseph-Juste Scaliger (1540–1609). Philologe, Prof. in Genf, Leyden u. a. Vgl. *Nouvelle Biogr. Gén.* 43, 1864, 450–455 und W. Pökel, *Philologisches Schriftsteller-Lexikon*, 1882, 239f. (hier heißt er: Joseph Justus de la Scala).

² Jacques Cujas (1522–1590). Prof. in Cahors, Bourges, Valence, Paris u. a. Vgl. *Nouvelle Biogr. Gén.* 11, 1855, 592–606 und Pökel, a. a. O. 54f.

³ Janus Gruter (1560–1627). Prof. in Rostock, Wittenberg, Heidelberg. Vgl. *Allgem. Deutsche Biogr.* 10, 1879, 68–71 und Pökel, a. a. O. 104 (hier heißt er: Gruytère).

⁴ Jacques Bongars (1554–1612). Vgl. *Diet. de Biogr. franç.* 6, 1954, 951f. und Pökel, a. a. O. 28.

⁵ H. de Valois (Henricus Valesius) wurde von Charles Monchal, Erzbischof von Toulouse, mit der Neuausgabe der Kirchenhistoriker beauftragt. Vgl. Pökel, a. a. O. 283; E. Schwartz, *GCS* 9, 3, 1909, XLIII f. und H. R. Guggisberg, *RGG* VI, 3. Aufl. 1962, 1227. — Eusebii Pamphili Ecclesiasticae Historiae libri decem. Ejusdem de Vita Imperatoris Constantini libri IV. Quibus subjicitur Oratio Constantini ad sanctos et Panegyricus Eusebii. Henricus Valesius Graecum textum collatis IV mss. codicibus emendavit, latine vertit et adnotationibus illustravit, Parisiis 1659 2°. — Die Edition wurde mehrfach nachgedruckt: Parisiis, excudebat A. Vitré 1669 2° (laut *Catalogue Gén.*). / Juxta Exemplar quod antea Parisiis excudebat Antonius Vitré. Nunc vero verbotenus et correctius edebant Moguntiae, Christian Gerlach et Simon Beckenstein, 1672 2°. / Nova Editio. Praemissus est Hadriani Valesii de vita Henrici Valesii liber, Parisiis, typis P. Le Petit 1678 2° (laut *Catalogue gén.*). / Als tom. I der *Scriptores Historiae Ecclesiasticae Graeci*, Amstelodami 1695 2° und August. Taurin. 1720, ex typogr. Regia 2° (laut W. Engelmann—E. Preuss, *Bibliotheca Scriptorum Classicorum* I, Leipzig 1880, 339).

Eine *Epistola nuncupatoria illustrissimis et reverendissimis archiepiscopis, episcopis et universo clero Ecclesiae Gallicanae* eröffnet den Band. In der folgenden *Ad eosdem illustrissimos antistites, de nova Eusebianae historiae editione praefatio* legt Valesius die Prinzipien und Hilfsmittel seiner Edition und die Unterschiede zu vorhergehenden Werken dar. Es folgt ein Brief des *Petrus de Marca archiepiscopus Tolosanus clarissimo et eruditissimo viro Henrico Valesio*, unterschrieben *Lutetiae Parisiorum, Nonis Septembris, anno 1658*. — Den auf den Text folgenden *Annotationes* sind einige *Dissertationes* des Valesius angehängt über verschiedene, uns hier nicht interessierende Probleme. Es folgen darauf *Addenda in Adnotationibus*, dann ein *Index rerum et verborum memorabilium* und am Schluß einige *Errata*. — Auch hier als Probe die ersten Sätze der lateinischen Übersetzung: *I 1 Nuper quidem universum hominum genus secunda et tertia magni imperatoris nostri decennalia certis temporum spatiis redeuntia festivitibus et conviviis celebravit. Nos quoque ipsi nuper eundem victorem ac triumphatorem coetu famulorum Dei circumseptum, laudatione in ejus vicennialibus dicta venerati sumus. Sed et tricennialium orationum coronas et textentes, nuper in ipso palatio sacrum eius caput redimivimus. . . .*

chischen Text: 1) *Cod. Regius Stephani* (= A, siehe oben S. XIV), 2) *schedae veteres bibliothecae Regiae* (Cod. Paris. gr. 414, siehe oben S. XIV), 3) *Cod. Fuketianus, ex bibliotheca illustrissimi viri Nicolai Fucketii* (Cod. Paris. gr. 1438, siehe oben S. XIII), 4) für die Urkunde VC II 24–42 außerdem den *Cod. Medicaeus, ex bibliotheca Medicaea, quae nunc in Regiam translata* (Cod. Paris. gr. 1434, siehe oben S. XVIII). Außerdem bietet er Varianten aus dem Cod. Bibl. Bodl. Misc. 23 (siehe oben S. XIII) oder damit verwandten Handschriften¹.

Die Kephalaia druckte Valois vor den Büchern und vor den einzelnen Kapiteln ab.

Er versah den Text in einem Anhang mit vielen eigenen, ausführlichen Anmerkungen, teils philologischer, teils kommentierender Art². Viele seiner Konjekturen, die er mit Scharfsinn, aber auch mit Zurück-

¹ *Praeter hos manu exaratos codices, adjumento nobis fuerunt variae lectiones et emendationes quas viri docti ad marginem editionis Roberti Stephani manu sua adnotaverant . . . Primus (codex) fuit Adriani Turnebi* (Adrien Turnèbe, 1512–1565, vgl. Pökel, a. a. O. 279 und Nouvelle Biogr. gén. 45, 1866, 732–734), *quem ille cum codice Regio ac Medicaeo diligentissime contulerat. Libri vero De vita imp. Constantini cum Anglicano quodam exemplari collati erant, sive ipsius Adriani, sive Odonis Turnebi manu. Alter codex fuit Vulcobii* (konnte ich nicht identifizieren. Valois nennt auch keinen Vornamen). *quem quoniam Renatus Moraeus* (René Moreau, 1587–1656, vgl. Nouvelle Biogr. gén. 35, 1861, 475f.), *medicus Parisiensis, mihi commodaverat . . . Hic liber praeter eas emendationes quae in libro Turnebi habentur, perpaucas alias continet. Tertius codex fuit Henrici Savilii* (Sir Henry Savile, 1549–1622, vgl. Pökel, a. a. O. 238 und The Dict. of Nat. Biogr. 17, 1921/22, 856–859), *viri doctissimi, ad me missus ex Anglia a Jacobo Usserio Armachano* (James Ussher, 1581–1656, Ire, Erzbischof von Armagh, vgl. The Dict. of Nat. Biogr. 20, 1921/22, 64–72) . . . *Ille . . . codicem quidem ipsum in charta scriptum bombycina, bibliothecae Oxoniensi a Savilio donatum fuisse, mihi rescripsit. Caeterum editionem Roberti Stephani statim ad me misit, in cuius margine Savilius emendationes ex suo illo manuscripto codice depromptas adnotaverat. Quantum tamen conijcere potui non omnes scripti codicis lectiones ad latus editionis illius apposuit Savilius, sed eas tantum quas bonas certasque esse existimabat. Quaedam enim lectiones ab Usserio e scripto illo codice proferruntur, quas a Savilio praetermissas esse postea deprehendi. Praeterea idem Savilius ad oram illius editionis multas ascripsit emendationes ex codice Joannis Christophorsoni, quem scilicet Christophorsonus cum aliquot manuscriptis exemplaribus contulerat.*

² E. Schwartz (GCS 9, 3, 1909, XLIV) sagt von der Hist.-Ecl.-Edition: „Das Wertvollste, das er beisteuerte, waren seine erklärenden Anmerkungen. Durch gesundes Urteil, präzise Knappheit und eine antiquarisch-historische Gelehrsamkeit von seltenem Umfang gehören sie zu dem Besten, was je von Erklärungen zu einem antiken Schriftsteller geschrieben ist“.

In den Anmerkungen werden Parallelen bei anderen Schriftstellern, Bemerkungen in der Literatur (z. B. die *Annales Ecclesiastici* des Cesare Baronio), Übersetzungen der Parallelstücke in anderen Schriftstellern (z. B. die lateinische Übersetzung der *Historia Ecl.* des Nicophorus Call. Xanthopulus von Johannes Lange, Basel 1561 und noch oft) erwähnt und in präziser Form verwertet.

haltung anbrachte – er nahm sie meist nicht in den Text auf –, sind durch später gefundene Textzeugen gestützt worden. Seine Textvorschläge sind immer sehr erwägenswert.

Reading William Reading¹ lieferte (Cambridge 1720) einen etwas veränderten Neudruck der Edition des Valesius². Hier sind die Anmerkungen des Valesius aus dem Anhang unter den Text gesetzt und durch Noten aus dem Handexemplar von Valois, Varianten von Reading und William Lowth³ vermehrt⁴.

¹ W. Reading (1674–1744), Bibliothekar in Sion College, London Wall, London. Sein Hauptwerk ist die Edition der alten Kirchengeschichten. Vgl. *The Dict. of Nat. Biogr.* 16, 1921/22, 809.

² Eusebii Pamphili, Socratis Scholastici . . . quae extant Historiae Ecclesiasticae, Graece et Latine, in tres Tomos distributae. Henricus Valesius Graecum Textum ex Mss. Codicibus emendavit, Latine vertit, et Annotationibus illustravit. Guillemus Reading novas Elucidationes praesertim chronologicas in hac Editione adjecit. Tom. 1: Eusebii Pamphili ecclesiasticae historiae libri decem. Ejusdem de vita Imp. Constantini libri IV. Quibus subicitur Oratio Constantini ad Sanctos et Panegyricus Eusebii. Henricus Valesius . . . illustravit. Hanc editionem criticis plurimum eruditorum observationibus locupletavit Guillem. Reading. Cantabrigiae 1720 2°. Typis Academicis, Cura Cornelii Crownfield, Celeberrimae Academiae Typographi. P. 494–670: VC. Es folgt die Oratio. Außerdem erschien der Eusebiusband gesondert: *De vita imperatoris Constantini libri IV, quibus subicitur oratio Constantini ad Sanctos, et Panegyricus Eusebii*. Henr. Valesius . . . Adiectae sunt in hac editione Observationes criticae plurimum eruditorum virorum a Guil. Reading collectae . . . 3 Tom., 4°, Venetiis 1763 (laut Engelmann-Preuß, a. a. O. 340), Venetiis 1770, 3 vol. 4° (laut August Potthast, Wegweiser durch die Geschichtswerke des europäischen Mittelalters, Berlin 1862, 306 b). – Die Kephalaia stehen vor den Büchern und vor den Kapiteln im Text. Am Rand sind einige Verweise notiert. Der Apparat ist geteilt in Valesii Annotationes und Variorum.

³ 1660–1732. Professor in Oxford. Vgl. *The Dict. of Nat. Biogr.* 12, 1921/22, 216f.

⁴ Zugefügt sind Anhänge: *Ex Annotationibus Henrici Valesii, William Lowthii, et Aliorum, quaedam praetermissa*. – Am Ende des ersten Bandes findet man drei Seiten *Corrigenda et aliter legenda*. – Auf p. 795–798 stehen *Variantes Lectiones, quas exhibet liber quondam Merici Casauboni* (Méric Casaubon, 1599–1671, Sohn des Isaak Casaubon, vgl. Pökel, a. a. O. 42f.; *Nouv. Biogr. gén.* 7, 1855, 955; *The Dict. of Nat. Biogr.* 3, 1921/22, 117f.; E. Schwartz, GCS 9, 3, 1909, XVIII f.), *nunc autem eruditissimi viri domini Jones* und des Bischofs Castellanus (vgl. Jöcher, a. a. O. 1, 1743: „Castellanus, Petrus, ein in orientalischen Sprachen wohl erfahrener Bischoff zu Macon, hernach Groß-Allmosenier von Frankreich, und endlich Bischoff von Orleans, von Langres bürtig, hat die Theologie und Jura studiret, iedoch sich sonderlich auf die Literas humaniores geleet, daher er sich von Basel nach Italien, Egypten, Jerusalem und Constantinopel begeben, hierauf in Frankreich bey dem Könige Francisco I sehr beliebt worden, und demselben 1547 eine Leichen-Rede gehalten, worauf er 3. Febr. 1552 plötzlich gestorben, nachdem er Institutiones hebraicas bekannt gemacht. Sein Leben hat Petrus Gallandius beschrieben . . .“ Vgl. weiter E. Schwartz, GCS 9, 3, XIX; L. Parmentier, GCS 19, 1911, LXIX; G. C. Hansen, GCS 50, 1960, XLI). Alle diese Varianten haben für uns wenig Wert.

Die Edition des Valesius hat J. P. Migne in seine *Patrologia Graeca* aufgenommen¹. Auch hier sind die Anmerkungen unter den Text gesetzt und an einigen Stellen durch kleine Zusätze des Herausgebers (mit *Edit. Patr.* oder *Edit.* bezeichnet) erweitert.

Migne

Weniger bekannt geworden ist der leicht geänderte Nachdruck der Ausgabe des Valesius, den Ernst Christoph Philipp Zimmermann² besorgte. Er nimmt einige Konjekturen von Valois in den Text auf und bietet auch einige eigene Textvorschläge. Die Ausgabe hat jedoch keinen selbständigen Wert.

Zimmermann

1830 erschien die Edition der Konstantinschriften Eusebs von Friedrich Adolf Heinichen³. Da er keine neuen Materialforschungen getrieben hat, führt sein Text über den von Valesius nicht hinaus. Einige Konjekturen von Valesius hat er in den Text aufgenommen und neue eigene Vorschläge, neben solchen von Reading und Stroth, angeführt. Die Anmerkungen des Valois sind übernommen und ausgebaut.

Heinichen

¹ PG 20, Paris 1857, 905–1230: Eusebii Pamphili de vita beatissimi imperatoris Constantini Magni libri IV.

² 1786–1832. Hofprediger zu Darmstadt. Vgl. Pökel, a. a. O. 311; Allgem. Deutsche Biogr. 45, 1900, 258–260; H. Hohlwein, RGG VI, 3. Aufl. 1962, 1911.

Corpus Patrum Graecorum, Graece et Latine. Tom. I: Eusebii Pamphili Ecclesiasticae Historiae libri decem, Ejusdem De vita Constantini libri IV. nec non Constantini Oratio ad sanctos et Panegyricus Eusebii, Graece et Latine. Ad fidem optimorum librorum editit, selectam lectionis varietatem notavit, indices adiecit Ernestus Zimmermannus, Francofurti ad Moenum 1822. P. 772–1046: VC. (Laut Engelmann-Preuß, a. a. O. 339: Frankfurt 1832. Druckfehler oder Nachauflage?).

Die Kephalaia stehen nur vor den einzelnen Büchern. Der lateinische Text ist hier nicht neben, sondern unter dem griechischen Text abgedruckt. Die Annotationes von Valois sind weggefallen. Zum griechischen Text werden jeweils einige Varianten und kurze philologische Erläuterungen gegeben.

In einem kurzen Vorwort legt er die Grundsätze seiner Edition dar: *A textu, quem Valesius constituit, quemque repetere statuimus, nullibi, nisi editiones recentiores (Cantabrigiensis et Strothiana) meliora exhibuerint, recessimus. Ipsi vero Valesii conjecturis et emendationibus perraro tantum tribuimus, ut in contextum recipiendas censeremus; quod iis solummodo locis factum est, quibus manifesta depravationis vulgatae scripturae indicia inesse animadvertimus. Textui subiecimus potiore lectionis varietatem, omissis tamen — brevitatis causa — ejus auctoribus. Adiecimus, ut omnium fere virorum doctorum, qui nostram editionem promoverunt, votis satisfaceremus, latinam Valesii versionem, textui nostro adcomodatam. Quo facilius esset nostrae editionis usus, supra quamque ejus paginam quatuor prae aliis vulgatarum editionum, Amstelodamensis . . ., Cantabrigiensis . . ., Moguntiae . . ., Taurinensis . . ., paginas notavimus (S. Vf.).*

³ 1805–1877. Schulmann in Zittau und Leipzig. Vgl. Pökel, a. a. O. 114.

Eusebii Pamphili de Vita Constantini libri IV et Panegyricus atque Constantini ad sanctorum coetum oratio. Ex nova recognitione cum integro Henrici Valesii commentario selectas Readingi Strothii aliorumque observationes edidit, suas animadversiones excursus atque indices adiecit . . ., Leipzig 1830.

In einer zweiten, übersichtlicheren und geordneten Ausgabe erschien das Werk 1869 als 2. Band der *Eusebii Pamphili Scripta Historica* mit einem breiten Kommentar im dritten Band (Leipzig 1870, VC: S. 470–570). Dieser ausgedehnte Kommentar ist für uns wertlos¹.

Heikel Einen sehr großen Fortschritt bedeutete die kritische, auf breiter handschriftlicher Grundlage gearbeitete Edition Ivar August Heikels, die 1902 als Band 7 in der Reihe „Die Griechischen Christlichen Schriftsteller“ erschien. Die Vorgeschichte, die Handschriftengrundlage, die Vorzüge, aber auch die Mängel dieser Ausgabe habe ich schon an anderem Ort dargestellt². Heikel hatte bei der Textkonstituierung zum großen Teil eine sehr glückliche Hand, doch sind viele seiner Konjekturen nicht notwendig.

Schließlich seien noch Übersetzungen in moderne Sprachen kurz erwähnt:

Die älteste deutsche Übersetzung erschien 1777. Sie ist das Werk von Friedrich Andreas Stroth³, der den Text des Valesius ins Deutsche übertrug und in den Anmerkungen eigene Auffassungen, Erläuterungen und Vorschläge hinzufügte. Seine Übersetzung, die möglichst wortgetreu ist, kann man auch heute noch mit Gewinn benutzen.

In der „Bibliothek der Kirchenväter“ wurde die VC in der ersten Auflage von J. Molzberger, in der zweiten von Johannes Maria Pfätisch übersetzt⁴. Molzberger richtete sich im wesentlichen nach der

¹ Vgl. das Urteil von I. A. Heikel (GCS 7, XLIV): „Das Charakteristische dieser Ausgabe ist, daß alles Gute und Verkehrte, was von Stephanus und dem sogenannten Codex Castellanus . . . an bis auf die Verfasser kirchengeschichtlicher Arbeiten aus dem Anfange des 19. Jahrhunderts über den Text und Inhalt vorgetragen worden war, hier abgedruckt oder wenigstens kenntlich gemacht wird. In sprachlichen Dingen hat Heinichen kein sicheres Urteil, und sachlich zeigt er größere Gelehrsamkeit als Scharfsinn.“ Noch schärfer ist das Urteil von E. Schwartz (GCS 9, 3, XLIV), der von „Heinichens breiten Wassersuppen“ spricht und sagt: „. . . hat unverdienterweise . . . noch eine zweite Auflage erlebt: weder der Text noch die Erklärung haben irgend einen selbständigen Wert“ (ebda Anm. 1).

² Vgl. TU 84, S. 1 ff. und Eirene 4, 1964, 119–122. — Einige Abschnitte seiner Praefatio waren für die VC-Forschung von großer Bedeutung. Hier sind vor allem seine Ausführungen über Stil und Echtheit der konstantinischen Urkunden (S. LXVI–LXXXII) zu erwähnen.

³ 1750–1785. Rektor und Kirchenrat, Quedlinburg und Gotha. Vgl. Pökel, a. a. O. 267 und Allgem. Deutsche Biogr. 36, 1893, 624–627. — Eusebii Kirchen-Geschichte aus dem Griechischen übersetzt und mit einigen Anmerkungen erläutert, Bd. II, Quedlinburg 1777. Seine geplante Edition hat er nicht mehr fertigstellen können: Eusebii Pamphili Historiae Ecclesiasticae libri X. Ejusdem De vita Constantini libri IV. Textum ad fidem codd. mss. et edd. recensuit notasque maximam partem critica adiecit Frid. Andr. Stroth. Nur der erste Band (Libros septem priores continens) erschien Halae ad Salam 1779.

⁴ Vier Bücher vom Leben des Kaisers Konstantin und Rede des Kaisers . . . nach dem Urtexte übersetzt von J. Molzberger, Kempten 1880 (BKV XIV

zweiten Auflage der Edition Heinrichens und verglich die Übersetzungen von Christopherson und Valois. Die Strothsche Arbeit stand ihm nicht zur Verfügung. Pfättisch übersetzte nach der Ausgabe Heikels, doch mit manchen Ungenauigkeiten und stellenweise unangemessen frei und schwülstig.

Die älteste Übersetzung der VC in eine moderne Sprache überhaupt stammt von dem tschechischen Humanisten Jan Kocín z Kocínětu¹, der die lateinische Übersetzung als Vorlage nahm².

Mehrere englische Übersetzungen sind erschienen. Die älteste, nach lateinischer Vorlage, stammt von dem Dichter und Übersetzer Wye Saltonstall³ und wurde 1636 gedruckt⁴.

Nicht lange danach erschien eine anonyme englische Übersetzung der Edition des Valesius⁵. Ihr folgte 1845 die von S. Bagster und 1890

Eusebius 2). – Des Eusebius Pamphili vier Bücher über das Leben des Kaisers Konstantin und des Kaisers Konstantin Rede an die Versammlung der Heiligen. Aus dem Griechischen übersetzt von P. Johannes Maria Pfättisch, Kempten und München 1913 (BKV 9).

Erwähnt werden soll auch die Auswahlübersetzung: Die Konstantin-Kirchen im heiligen Lande, Eusebius-Texte übersetzt und erläutert von Paul Mickley, Leipzig 1923 80 (Das Land der Bibel 4, H. 3/4). Hier werden VC III 25–43, 48–53, IV 58–59 auf S. 13–25 übersetzt und auf S. 28–48 erläutert. Am wichtigsten sind die Bemerkungen zu III 34 und 38, wo er einen stark verderbten Text vermutet. So sagt er von Kap. 34: „Es scheint, daß Reste des ursprünglichen Textes nach Kap. 38 versprengt worden sind“ (S. 39).

¹ 1543–1610. Vgl. Masarykův Slovník Naučný 4, Prag 1929, 5a.

² Historia Cýrkewnj Eusebia přigmjm Pamffila Biskupa Cesarienského w Palestýně, na Knihy Desatery roz dělená. Téhoz Eusebia Pamffila, o žiwotu Ncyswětégssjho Čýsare Konstantíjna Welikého, Knihy čtvery. Nynj w nowě z řeči Latinské w Českaú s pilnostj prekožená od Jana Kocýna z Kocynětu. W Starém Městě Prazském 1594. – Im Masarykův Slovník Naučný 4, 1929, 5a heißt es: „Historia církevní Eusebia přejmin Pamfila (1594 a 1855)“.

³ Hauptwirkung 1630–1640. Vgl. The Dict. of Nat. Biogr. 17, 1921/22, 713f.

⁴ The Ancient ecclesiasticall histories of the first six hundred years after Christ by Eusebius, Socrates and Euagrius translated . . . by Meredith Hanmer . . . London 1636 20, fourth edition, corrected . . . Hereunto is added Eusebius his Life of Constantine (translated by Wye Saltonstall). So laut Katalog des Brit. Mus., aus dem auch die folgende Angabe stammt: The fifth edition corrected and revised . . . Printed by Abraham Miller, London 1650 20. Darin enthalten: Eusebius his Life of Constantine . . . With Constantines Oration to the Clergie (translated by Wye Saltonstall). With ■ title page bearing the imprint Abraham Miller, London 1649) pp. 119.

⁵ Angabe nach dem Katalog des Brit. Mus. Übersetzer nicht genannt: The History of the Church from our Lord's incarnation to the twelfth year of the Emperor Mauricius Tiberius . . . As it was written in Greek by Eusebius, Socrates . . . Made English from that edition of these historians, which Valesius published at Paris in the years 1659, 1668 and 1673, also the Life of Constantine . . . Valesius' annotations are done into English . . . with two Index's . . . Cambridge 1683 20; 1692 20; London 1709 (tom. I) durch zwei Bände mit Anmerkungen und Registern erweitert.

die von Ernest Cushing Richardson¹. Heikels Edition hat nicht zu einer neuen englischen Übersetzung angeregt.

Das gilt auch für das Französische. Denn hier gibt es nur die alte Übersetzung von Louis Cousin².

Die Kapiteleinteilung

Die Kapiteleinteilung in den Handschriften weicht oft von der der Editionen ab. Um nicht Verwirrung zu stiften, wurde auch in der vorliegenden Ausgabe die herkömmliche Einteilung beibehalten. Die Abweichungen der Handschriften werden hier zusammengestellt.

S. 15, 14 Kap. 2 V; 15, 20 Kap. 3 V; 16, 5 Kap. J; 16, 8 kein Kap. JNAB, 16, 23 *δμως* Kap. J; 16, 28 *παλαιοι* Kap. J; 16, 30 *ταυτα* Kap. 4 V; 17, 3 kein Kap. Mss; 17, 10 kein Kap. JNAB; 17, 29 kein Kap. J; 18, 3 *Μακεδόνων* Kap. JNAB; 19, 2 *ὡστε* Kap. J; 19, 6 kein Kap. J; 19, 10 *εἰσότε* Kap. J; 20, 4 *διό* Kap. Mss; 20, 12 *ἐμοι* Kap. J; 20, 17 kein Kap. VJNB; 21, 6 *ὡς* Kap. JB; 21, 17 *τύραννοι* Kap. JA; 22, 12 *ἀλλὰ* Kap. J; 22, 25 *ὁ* Kap. J; 23, 10 *τοὺς* Kap. J; 24, 15 kein Kap. V; 24, 19 *ἐπειδή* Kap. VB; 25, 12 *ἀλλὰ* Kap. J; 25, 14 *ἐπειδή* Kap. V; 25, 18 kein Kap. VJB; 26, 1 *σώματος* Kap. J; 26, 7 kein Kap. JNAB; 26, 15 kein Kap. A; 27, 6 kein Kap. A; 27, 19 *τοῦτο* Kap. VJ; 27, 21 kein Kap. VJAB; 28, 1 kein Kap. A; 29, 11 *ταυτα* Kap. J; 29, 20 *ταυτ'* Kap. J; 29, 23 kein Kap. J; 30, 5 *ἀμφι* Kap. J; 30, 10 kein Kap. JA; 30, 21 *ὑψηλόν* Kap. VJAB; 32, 1 *ὁ* Kap. J; 32, 11 *διαζεγγνός* Kap. J; 33, 7 *αὐτη* Kap. J; 33, 8 kein Kap. A;

¹ S. Bagster, *The Greek Ecclesiastical Historians of the first six centuries*, vol. 1: *The Life of the Blessed Emperor Constantine*, London 1845. — Eine Überarbeitung dieser Übersetzung von E. C. Richardson erschien Oxford und New York 1890 in: *A select Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church NS 1*, 481–559. — Eine englische Auswahlübersetzung: *Palestine Pilgrims' Text Society vol. 15: Eusebius, Pamphili, Bishop of Caesarea. The Churches of Constantine at Jerusalem. Being translated from Eusebius . . . London 1891* 80.

² 1627–1707. Vgl. *Roman d'Amat, Dict. de Biogr. franç.* 9, 1962, 1067f. — *Histoire de l'Eglise écrite par Eusèbe Evêque de Cesarée. Traduite par Monsieur Cousin, Président en la Cour des Monnoyes. Dediée au Roi, à Paris, en la Boutique de Pierre Rocolet MDCLXXV, avec privilege du Roi. La vie de l'empereur Constantin, écrite par Eusèbe Evêque de Cesarée pp. 497–703. Es folgen Discours de l'empereur . . . und Harangue à la louange de l'empereur. — Die Kephalalaia stehen nur vor den Kapiteln. Dem Band sind vorangestellt eine Epitre au Roy und ein ausgedehnter Avertissement. Es folgt ein Extrait du Privilege du Roi, unterschrieben: Registré sur le Livre de la Communauté le 1. Juin 1674. Signé D. Thierry, Syndic. Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 2. Janvier 1675. Am Ende der Avertissement heißt es: „Je me suis servi du texte Grec que Monsieur de Valois l'un des plus savans hommes de nôtre siècle a corrigé . . .“*

33, 11 *ἐπὶ* Kap. B; 33, 18 kein Kap. A; 35, 2 *ὄπηγάκα* Kap. J; 36, 1 kein Kap. A; 36, 11 kein Kap. A; 37, 3 kein Kap. A; 37, 18 kein Kap. A; 38, 5 kein Kap. A; 38, 25 kein Kap. A; 39, 5 *εἰθ'* Kap. J; 39, 9 kein Kap. VJB; 39, 14 *ἐνθεν* Kap. VJ; 40, 24 kein Kap. JA; 41, 20 *καί*¹ Kap. J; 42, 13 *ἄλλως* Kap. J; 42, 20 kein Kap. JA; 42, 23 Kap. J; 43, 1 kein Kap. Mss; 43, 1 *μῆ* Kap. VNB; 43, 18 *καί*¹ Kap. J; 43, 23 kein Kap. J; 43, 30 *οὐ* Kap. J; 44, 20 kein Kap. J; 44, 23 *ἀθρόα* Kap. J; 45, 8 kein Kap. A; 45, 16 *ἀθρόα* Kap. J; 46, 2 *ὡς* Kap. VJ (V: Kap. 60); 46, 6 kein Kap. Mss; 47, 15 kein Kap. VNAB Hist Gel; 48, 1 *οἱ* Kap. VJNB; 48, 10 *ἐπει* Kap. J; 48, 17 kein Kap. JA; 48, 21 *πολλῇ* Kap. J; 49, 1 *τῆς* Kap. V; 49, 5 kein Kap. VAB; 50, 4 *ἄνδρες* Kap. B; 50, 22 Kap. J; 50, 26 kein Kap. JB; 51, 5 *ἐπει* Kap. J; 51, 11 kein Kap. A; 52, 4 *ἀλλ'* Kap. VB; 52, 15 Kap. 11 V; 52, 23 kein Kap. V; 53, 12 kein Kap. VJNB; 53, 13 *βασιλεὺς* Kap. VJNB 369g; 54, 1 kein Kap. JA; 55, 1 kein Kap. B; 55, 16 kein Kap. JNB; 56, 8 *μοναρχίας* Kap. J; 57, 1 *οἱ* Kap. J; 57, 10 kein Kap. A; 57, 19 kein Kap. A; 57, 27 kein Kap. JA; 57, 31 *μάθους* Kap. V (24) JNB; 58, 18 kein Kap. HFVJNB; 58, 28 *τούς* Kap. J; 59, 17 *τούτων* Kap. VJB; 59, 19 kein Kap. VJB; 62, 22 kein Kap. J; 63, 9 kein Kap. JNAB; 63, 17 *πάντως* Kap. J; 63, 20 kein Kap. J; 63, 26 *προσκειῖσθαι* Kap. J; 64, 3 kein Kap. J; 64, 9 *ὅμως* Kap. 38 b; 64, 14 kein Kap. b; 64, 22 *ῥσα* Kap. J; 65, 1 kein Kap. JA; 65, 24 kein Kap. J; 66, 17 kein Kap. J; 66, 24 kein Kap. JA; 66, 27 *ὁ* Kap. J; 68, 5 *ταῦτα* Kap. JA; 68, 8 kein Kap. JA; 68, 22 *διόπερ* Kap. J; 69, 1 kein Kap. J; 69, 10 kein Kap. A; 69, 26 kein Kap. A; 70, 4 kein Kap. J; 70, 11 kein Kap. A; 70, 18 kein Kap. A; 70, 32 kein Kap. JA; 71, 1 *μηδεὶς* Kap. J; 71, 8 kein Kap. VJNA; 71, 12 *ἀλλὰ* Kap. 58 V; 71, 15 kein Kap. A; 72, 7 kein Kap. A; 72, 29 *κἄπειθ'* Kap. J; 73, 9 kein Kap. A; 73, 17 kein Kap. A; 74, 5 kein Kap. J; 74, 13 kein Kap. A; 75, 2 kein Kap. A; 75, 6 *διαλογοζομένῳ* Kap. J; 76, 22 kein Kap. J; 77, 1 *ἴνα* Kap. J; 77, 24 *καί* Kap. J; 78, 6 *τὸ* Kap. J; 78, 13 kein Kap. JA; 79, 3 kein Kap. A; 80, 22 *οἱ* Kap. J; 81, 8 *οἱ* Kap. JNB; 81, 18 *οἱ* Kap. J; 82, 1 kein Kap. J; 82, 8 *διὸ* Kap. J; 83, 6 *κἂν* Kap. VB; 83, 23 *ὡς* Kap. JNA; 84, 8 kein Kap. JB; 84, 13 *ἤδη* Kap. J; 85, 6 kein Kap. NB; 85, 16 kein Kap. A; 85, 22 kein Kap. J; 86, 4 *ἀλλ'* Kap. J; 86, 18 *ἐπει* Kap. J; 86, 22 kein Kap. J; 87, 13 *ὅτε* Kap. J; 88, 14 kein Kap. J; 89, 11 kein Kap. A; 89, 17 kein Kap. J; 90, 22 *εἰλήφραμεν* Kap. J; 91, 10 *τούτοις* Kap. J; 92, 13 *ἴνα* Kap. 20 VJ; 92, 18 kein Kap. Mss; 93, 5 *ταύτης* Kap. J; 93, 8 kein Kap. J; 93, 21 *κἄκεῖνο* Kap. J; 94, 6 kein Kap. A; 94, 10 kein Kap. JA; 94, 18 kein Kap. A; 94, 24 kein Kap. JA; 95, 17 *εἰθ'* Kap. J; 96, 2 *πλήν* Kap. VJ; 96, 9 *αὐτήν* Kap. J; 96, 13 kein Kap. VJNB^m; 96, 16 *ἀλλ'* Kap. VJNB; 96, 19 kein Kap. Mss; 97, 1 kein Kap. J; 99, 3 kein Kap. B; 99, 25 kein Kap. A; 100, 2 kein Kap. J; 100, 5 kein Kap. J; 100, 7 *οὐδ'* Kap. J; 100, 27 kein Kap.

JA; 101, 7 kein Kap. J; 102, 5 *πάλιν* Kap. J; 102, 30 kein Kap. J; 103, 11 *καί* Kap. VJNB; 103, 18 kein Kap. VJNB; 103, 21 *ὥδε* Kap. J; 104, 5 *τάς* Kap. VJ; 104, 7 kein Kap. VJB; 104, 20 *τοσοῦτος* Kap. B; 105, 2 *ὥσπερ* Kap. VB; 105, 10 Kap. 52 VN; 105, 21 Kap. 53 VN; 106, 7 Kap. 54 VN, kein Kap. J; 106, 9 *εἰδωλά* Kap. J; 106, 21 *λοιπὸν* Kap. J; 107, 3 *εἰ* Kap. J; 107, 11 *ἐκεῖ* Kap. J; 107, 24 Kap. 55 VN; 108, 9 *ἐπειδὴ* Kap. J; 108, 20 *αὐτοῦς* Kap. J; 108, 27 *ὡς* Kap. J; 109, 1 kein Kap. VJNB; 109, 6 *ἄσος* Kap. 56 VNB; 109, 11 *γόνυιδες* Kap. J; 110, 1 Kap. 57 VN; 110, 12 *ἀλλ'* Kap. J; 110, 16 Kap. 58 VN, kein Kap. J; 110, 22 *ἦ* Kap. J; 110, 29 *διὸ* Kap. A; 111, 5 Kap. 59 VN; 111, 9 *καί* Kap. J; 111, 24 Kap. 60 VN; 112, 9 Kap. V (61) JNB; 113, 1 *τί* Kap. J; 113, 15 *τί* Kap. J; 114, 4 *διὸ* Kap. J; 114, 16 *δταν* Kap. J; 114, 24 *ἐπὶ* Kap. J; 115, 8 Kap. 63 VN; 116, 3 Kap. 64 VN; 117, 7 Kap. 65 V, kein Kap. NB; 117, 8 *ἐπεὶ* Kap. 65 N^{corr}; 117, 21 Kap. 66 VN; 118, 5 *αὐτήν* Kap. J; 118, 17 kein Kap. V; 118, 23 *πλήν* Kap. N (67) B; 118, 29 *πρέπει* Kap. V (67) JB; 119, 10 Kap. 68 VN; 119, 21 *ταῦτα* Kap. J; 120, 10 *οὐδ'* Kap. J; 120, 16 kein Kap. N; 120, 18 Kap. N^{corrms}; 120, 24 kein Kap. J; 121, 2 kein Kap. J; 121, 8 *θαῦμα* Kap. VNB 369g; 122, 1 *οὕτω* Kap. 7 VJNB; 122, 4 kein Kap. VJNB; 122, 14 *οἱ* Kap. J; 123, 22 kein Kap. J; 123, 26 *ἀ* Kap. J; 125, 12 kein Kap. J; 126, 4 kein Kap. J; 126, 9 kein Kap. J; 126, 12 *δορυφόροι* Kap. J; 127, 19 *τοιαῦτα* Kap. A; 127, 22 kein Kap. JA; 128, 19 kein Kap. J; 128, 22 *ἀκόλουθα* Kap. A; 129, 20 *ἄλλοι* Kap. J; 129, 28 *οὔτω* Kap. J; 130, 8 kein Kap. J; 130, 8 *μηδὲ* Kap. J; 131, 16 *μεταβάς* Kap. VJNB; 131, 27 *ἀλλ'* Kap. J; 131, 30 kein Kap. VJNB; 132, 2 *ἀλλ'* Kap. 21 VNAB; 132, 5 kein Kap. JNAB; 132, 17f. Kap. erst *ἐπειδὴ* J; 133, 8 Kap. 36 N; 133, 25 *τὸ* Kap. A; 134, 22 *δι'* Kap. 38 VNB; 135, 2 kein Kap. VJNB; 137, 20 *ἐπέστειλα* Kap. J; 138, 12 *ἄραντες* Kap. J; 139, 9 *ἀλλ'* Kap. 45 VJNB; 140, 12 kein Kap. J; 140, 20 kein Kap. J; 142, 20 kein Kap. A; 143, 14 *μακροαῖς* Kap. J; 143, 22 kein Kap. J; 144, 2 Kap. 58 VJN^{corr} B; 144, 15 kein Kap. J; 145, 4 *ἀλλ'* Kap. 61 VJAB; 145, 14 kein Kap. VJNB; 145, 25 *μεταβάς* Kap. JNB (61); 145, 26 kein Kap. VJNB; 146, 1 *ἐπὶ* Kap. 62 NB; 146, 9 *ὁ* Kap. 63 VJNB; 146, 13 *χαίρων* Kap. J; 146, 17 kein Kap. VJNB; 148, 20 *ἀλλὰ* Kap. 68 VJNB; 149, 13 kein Kap. J; 149, 13 *ὁ* Kap. J; 149, 21 kein Kap. VJN¹B; 150, 1 *ὡς* Kap. 71 VJ; 150, 1 *τὸ* Kap. B; 150, 7 kein Kap. JN¹; 150, 12 *τούτω* Kap. JA; 150, 17 kein Kap. JA; 150, 28 kein Kap. JA.

Die Kephalaia

Den einzelnen Büchern sind in den Handschriften als geschlossener Block Kapitelüberschriften vorangestellt (in A nur dem ersten Buch). Zusätzlich sind diese Kephalaia in V in teilweise variierender Form

im Text auf den oberen und unteren Rändern, in N und in der von dieser Handschrift abhängigen Gruppe jeweils (in fast immer genauer Übereinstimmung mit den Kephalaia vor den einzelnen Büchern) vor dem betreffenden Kapitel notiert. Die Kephalaia für Buch I hat nur V durchnumeriert¹. Die Kephalaia der folgenden drei Bücher haben V und J mit Zahlen versehen. In Buch II sind es in V und J übereinstimmend 73 Kapitel. Die Kephalaia für Buch III haben in V und J zum Teil eine andere Anordnung und Zusammenfassung; so bietet V 68, J dagegen nur 63 Kephalaia. Für Buch IV überspringt J versehentlich die Zahlen 32 und 33. Es sind, wie auch V angibt, 85 Kephalaia.

Valesius und ihm folgend Heikel hatten die Echtheit dieser Kephalaia abgelehnt² mit dem Hinweis 1. auf ihren von dem VC-Kontext abweichenden Stil, 2. auf die Unmöglichkeit solcher Überschriften in einem Enkomium, da durch sie ja zusammenhängende Perioden zerrissen werden, 3. darauf, daß in den Kephalaia von Euseb in der dritten Person geredet werde.

Gegen Heikels Ansicht, d. h. für die Echtheit der Kephalaia, sprachen sich ganz entschieden G. Pasquali³ und E. Schwartz⁴ aus. Allerdings ließen sie die eben erwähnten Punkte 1 und 3 bei ihrer Beweisführung unberücksichtigt. „Die Kephalaia“, argumentierte Pasquali, „enthalten oft manches, was nicht aus dem Text zu erschließen ist . . . Nun aber, wie konnte ein gewöhnlicher Leser die Namen erraten, wenn er nicht von einer Anmerkung unterstützt war? Dazu dienten die den einzelnen Büchern vorausgeschickten Inhaltsangaben, welche die Anspielungen des Haupttextes oft mit einem einzigen Wort, dem Eigennamen, erklären. Die Kephalaiosis paßte also trefflich in den Plan des Eusebius“⁵. Ein Späterer hätte z. B. nicht aus S. 138, 27 ff. den Notar Marian erkennen können. Schwartz vermehrte die Beispiele: „Nur Euseb selbst konnte 72, 18 den ‚Bischof (von Nikomedien) Eusebius‘, 75, 8 Eustathius, 39, 3 die Melitianer einsetzen“⁶. Wenn Schwartz auf die Kephalaia zu *Praeparatio* und *Demonstratio evangelica* verweist und fortfährt: „In der Gattung *Ἱστορίαι*, zu denen die KG gehört, in denen nicht fortlaufend erzählt, sondern Material zusammengetragen wird . . ., ist die Sitte Inhaltsverzeichnisse vorzuschicken, hergebracht: eben weil der Stoff disparat ist, soll der Leser orientiert werden“, und wenn er auf Plinius' *Naturalis historia*, Gellius' *Noctes*

¹ Die übliche Kapitelzählung hat nur 59 Kapitel. V faßt unser Kap. 1, 3 als Kap. 2, unser Kap. 2 als Kap. 3 usw.

² GCS 7, CIII. Zur Argumentation von Valesius vgl. Klio 40, 1962, 192 Anm. 2.

³ Göttingische Gelehrte Anzeigen 171, 1909, 285 f.

⁴ GCS 9, 3, Leipzig 1909, CLII f.

⁵ A. a. O. 285 f.

⁶ A. a. O. CLII (unten S. 8, 29; 10, 22; 8, 2).

Atticae, Diodors *Βιβλιοθήκη* verweist: „Überall geht die Praxis durch, die Capitulatio voranzustellen und nicht erst im Text selbst anzumerken“¹, so sagt das für das Enkomium VC gar nichts aus.

Pasquali sah ein besonderes Zeichen für die Echtheit in der doppelten Überlieferungsform in V und darin, „daß die Randangaben keine mechanische Wiederholung des Index sind, daß vielmehr der Wortlaut dem neuen Zweck vielfach angepaßt ist“². Nun war ja eine spätere Übernahme in den Text oder an den Textrand aus Gründen der Bequemlichkeit für den Leser naheliegend. Gegen die Ursprünglichkeit spricht, daß nur V und die eigenständige Gruppe N diese doppelte Überlieferung haben. Eine spätere Tilgung der ursprünglich am Textrand oder im Text stehenden Überschriften ist viel schwerer zu erklären als das umgekehrte Verfahren³. Und daß V am Textrand zum besseren Verständnis leicht variiert (also z. B. τοῦ αὐτοῦ V^{ind} in *Κωνσταντίνου* V^t ändert usw.), unterstreicht nur den selbständigen und nicht immer zuverlässigen Charakter dieser Handschrift.

Gegen die Echtheit der Kephalaia spricht eindeutig ihr Stil, der verschieden von dem des VC-Kontextes ist. Jeder kann sich leicht davon überzeugen, so daß hier keine ausführlichen Beispiele notwendig sind. Die Kephalaia enthalten Worte und Ausdrücke, die in der VC fehlen. Sie bieten zu großen Teilen ein unbeholfen wirkendes, umständliches Griechisch, das Eusebius nicht zugetraut werden kann (vgl. z. B. S. 3, 18; 3, 20)⁴.

Gegen die Echtheit sprechen auch Einzelbeobachtungen. Schon Heikel verwies darauf, daß S. 4, 18 *διεργων* eindeutig auf naheusebianische Zeit deutet. Wie will man weiter den klar bezugten Fehler S. 5, 4 *μαξιμίνον* statt richtig *μαξιμιανού* erklären, wenn man in Eusebius den Autor der Kephalaia sieht?

Allerdings kann ich Heikel nicht in der Annahme beipflichten, ein „gelehrter Byzantiner“ sei der Verfasser⁵, sondern glaube eher, daß

¹ A. a. O. CLII f.

² A. a. O. 286.

³ So hat Heikel in GCS 7 die Kephalaia nur vor die Bücher, Pfältisch in seiner Übersetzung jedoch wie N auch vor jedes Kapitel gestellt.

⁴ Berl. Philolog. Wochenschrift 33, 1913, 1254 f. sagt Pasquali zu dem Sprach-Argument: „H(eikel) sammelt Ausdrücke, die nur in den Indices vorkommen. Der Beweis scheint mir nicht durchschlagend, und zwar ist es ganz natürlich, daß die Indices, die nur lose mit dem Werk verknüpft sind, nicht in der konventionellen Kunstprosa, sondern in der gewöhnlichen Sprache der Zeit stilisiert sind. Ihr Zweck war eben nach meiner Meinung der, schnell über den Inhalt zu orientieren, den die verschrobene Sprache des Eusebius eher verhüllte als ausdrückte.“ Das ist für mein Empfinden nicht überzeugend, wenn man sich den Stil der Kephalaia ansieht und ihn auch mit anderen Schriften Eusebs vergleicht, in denen nicht der Panegyriker schreibt. Die Kephalaia zeigen nicht den Stil Eusebs.

⁵ A. a. O. CIII.

die Kephalaia schon bald nach Eusebs Tod beigefügt wurden, da zu dieser Zeit die Namen noch sehr leicht eingesetzt werden konnten. Auch die hagiographischen Viten kennen ja schon die Kephalaia.

Es wird also richtiger sein, den Vorschlag Pasqualis, daß „wir jede Inhaltsangabe zweimal, in dem jedem Buch vorausgeschickten Index und am Rande des betreffenden Kapitels drucken lassen“¹, nicht zu befolgen. Ich habe deshalb, von den Handschriften abweichend, alle Kephalaia der vier Bücher am Anfang vor dem ersten Buch zusammengefaßt. So erhält man einen glatten zusammenhängenden Text des Enkomiums.

Zu Charakter, Komposition und Autor des Werkes

Mit ihrer Hervorhebung des enkomiaistischen Charakters der VC haben die Beurteilungen des Sokrates und des Photios, die ältesten, die uns erhalten sind, das Entscheidende dieser Schrift getroffen². Einen großen Teil der Regeln für ein Prosaenkomium hat der Verfasser berücksichtigt³, besonders fast durchweg die Amplifikations- und Verschleierungsforderung, weiterhin die für das Prooemium zu beachtenden Gesichtspunkte⁴. Von den für den Hauptteil aufgestellten Themen kamen für die VC einige nicht in Frage, weil über sie nichts

¹ A. a. O. 286. — Daß die Kephalaia nicht neben oder vor den einzelnen Kapiteln im Text standen, sondern fortlaufend niedergeschrieben wurden, zeigt z. B. S. 6, 25, wo es mit dem Blick auf Z. 27ff. heißt: *ἐν ᾧ (Gesetz) ἐστὶ ταῦτα*.

² Socr. I 1, 2: *τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πανηγυρικῆς ὕψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὡς ἐν ἐγκωμίῳ φροντίσας ἢ περὶ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν τὰ γενόμενα*. Und Photios, Bibl. Cod. 127 spricht von *ἐγκωμιαστικῇ τετραβιβλῳς*.

³ Sie wurden am besten von Menander, *Περὶ ἐπιδεικτικῶν* (Spengel, Rhet. Gr. 3, 368–377) zusammengestellt. Der wichtigste Rat an einen Verfasser war dabei, ständig die *αὔξησις*, die Amplificatio zu beachten. Das Rühmliche sei stark hervorzuheben, das Unrühmliche zu übergehen. Es sind Richtlinien für die Stoffauswahl und Stoffverteilung, für die Verschleierung unangenehmer Tatsachen. Die Punkte des Systems, bei denen nichts Rühmenswertes zu vermerken war, sollten einfach weggelassen, nicht jedoch durch Erfindungen gefüllt werden.

Vgl. an Lit. H. Gerstinger, Art. Biographie, RAC 2, 1954, 386–391; Theresia Payr, Art. Enkomion, RAC 5, 1962, 332–343. (In beiden Artikeln weitere Quellenverweise und Literaturangaben). K. Ziegler, Art. Panegyricus, PWK 18, 3, 559–570; O. Crusius, Art. Enkomion, PWK 5, 2, 2581–2583; W. Kroll, Art. Rhetorik, PWK Suppl. 7, 1128–1138.

⁴ Nach Menander sollte das Prooemium von der Schwierigkeit und Unermüßlichkeit der Aufgabe, von der Unangemessenheit der eigenen Fähigkeiten, doch auch von der Notwendigkeit des geplanten Unternehmens reden. Das konnte noch durch die Bemerkung ausgebaut werden, daß selbst Homer, Orpheus usw. kaum die der Größe des Gegenstandes angemessene Sprache finden könnten.

Rühmenswertes zu sagen war¹. Die Schlußpunkte (τύχη und σύγκρισις) tat die VC an der geforderten Stelle nur ganz kurz ab (IV 51f. 74f.), breitete sie aber wie ein Netz über die ganze Schrift aus². Auffallend ist, daß der Epilog fehlt. Zwar werden die durch Menander für den Epilog aufgestellten Themen³ zum Teil schon im Laufe der Schrift behandelt, doch fehlt einfach ein dem Charakter eines Enkomiums entsprechender Abschluß. Gravierender ist aber, daß die VC im eigentlichen Hauptteil, nämlich der Darstellung der πράξεις, der enkomiatistischen Gliederung nicht folgt. Die Teilung in Kriegs- und Friedens-taten ist nicht übernommen. Zwar stimmt es nicht ganz, wenn I 11 ausgeführt wird, es solle nur τὰ πρὸς τὸν θεοφιλή συντεινοντα βίον behandelt werden, denn ganz ohne die Erwähnung solcher Ereignisse geht es nicht (I 11. 25ff.; II 3ff.; IV 5), zumal die Kriege theologisch gedeutet werden. Vor allem wird das Ordnungsprinzip nach Tugenden nicht verwendet, sondern durch eine chronologische Reihenfolge zu ersetzen versucht, die aber wiederum durch die notwendige Ballung inhaltlicher Komplexe gestört wird. Der Verfasser verfolgt also Ziele, die über ein reines Enkomium hinausführen.

Der Titel der Schrift führt uns auf das zweite Charakteristikum der VC: εἰς τὸν βίον τοῦ . . . Es geht also nicht nur um die Verherrlichung der Leistung des Kaisers, sondern darüber hinaus um die Herausarbeitung biographischer Züge. Einige Parallelen zu antiken Biographien (z. B. Plutarch⁴, aber auch Philon) sind deshalb nicht zu übersehen.

Die beiden genannten Hauptcharakteristika der VC (enkomiatistischer und biographischer Charakter) und ihre enge Verflechtung bewegen sich in den herkömmlichen Bahnen. Doch führt der Verfasser die Form seiner Schrift in zweierlei Hinsicht über die antiken Vorbilder hinaus: Neu ist einmal der christliche Charakter des Werkes, der sich bewußt

¹ Πατρίς, πόλις, ἔθνος, γένος; τὰ περὶ τῆς γενέσεως (vor allem wunderbare Ereignisse); τὰ περὶ τῆς φύσεως; ἀνατροφή (ob er in einem Kaiserpalast aufgewachsen sei oder frühzeitig die Regierungsgeschäfte übernommen habe; ähnliche Beispiele), παιδεία, φύσις τῆς ψυχῆς, ἐπιτηδεύματα. Die VC behandelte I 13ff. den Vater, I 12. 19f. φύσις und ἀνατροφή Konstantins.

² Menander (a. a. O. 372, 15–25) gab den Rat: ὅταν μέλλῃς ἀπὸ κεφαλαίων μεταβαίνειν εἰς κεφάλαιον, δεῖ προοιμιάζεσθαι περὶ οὗ μέλλεις ἐγχειρεῖν, ἵνα προσεκτικὸν τὸν ἀκροατὴν ἐργάσῃ καὶ μὴ ἕξ λανθάνειν μηδὲ κλέπτεσθαι τῶν κεφαλαίων τὴν ζήτησιν· ἀδήσεως γὰρ οἰκείον τὸ προσεκτικὸν ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐπιστρέφειν ὡσπερ μεγίστων ἀκούειν μέλλοντα. τίθει δὲ καὶ σύγκρισιν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν κεφαλαίων τούτων, ἀεὶ συγκρίνων φύσιν φύσει καὶ ἀνατροφὴν ἀνατροφῇ καὶ παιδείαν παιδείᾳ, καὶ τοιαῦτα ἀνευρόν τὰ παραδείγματα, ἐὰν Ῥωμαίων ἢ βασιλέων τις καὶ στρατηγῶν καὶ Ἑλλήνων ἐνδοξοτάτων. Dieser Rat wird von Euseb in einer Weise befolgt, daß sie bei dem Leser Überdruß hervorrufen kann.

³ A. a. O. 377.

⁴ Parallelen zu Plutarch hat G. Ruhbach, *Apologetik und Geschichte*, Diss. Theol. Heidelberg 1962, 202f., zusammengestellt.

von der heidnischen Methode abhebt, wie im Vorwort I 10, 2 zu lesen ist. Die *τύχη* wird durch Gott ersetzt. An die Stelle des Lobes der *ἀνδρεία* und der *φρόνησις* tritt die Betonung der *εὐσέβεια*. Von den anderen Tugenden ist es vor allem die *φιλανθρωπία*, die mehrfach Erwähnung findet (I 43; II 13–15. 44; IV 1. 4. 25. 26). Der profane Bereich wird nach Möglichkeit ausgeklammert und findet nur Verwendung als Grundlage erbaulicher Geschichten. Bei der Beurteilung dieser christlichen Tendenzen und ihrer Durchführung darf nicht vergessen werden, daß Euseb der erste Christ war, der die enkomiastische Form auf einen christlichen Gegenstand anwendete. Im Laufe des 4. Jahrhunderts hatte man dann noch mehr Gelegenheit, die Methode für einen christlichen enkomiastischen *βίος* zu verfeinern (vor allem die drei großen Kappadokier, Athanasios von Alex., weiter die Märtyrer- und Heiligenenkomien).

Das andere Ungewöhnliche an der VC ist die Dokumentation durch die Einfügung von Urkunden (Briefe und Edikte) teilweise beträchtlichen Umfangs in die Darstellung¹. Buch I ist urkundenfrei. Am dichtesten mit Urkunden durchzogen sind die Bücher II und III. Abgesehen von den zwei umfänglichen Edikten (II 24–42. 48–60) handelt es sich um Briefe des Kaisers: Vier Briefe an Euseb (II 46; III 61; IV 35. 36), ein Brief an ein fremdes Staatsoberhaupt (IV 9–13), 8 Briefe an Kirchen, Synoden oder Bischöfe (II 64–72 Alexander und Arius; III 17–20 über das Konzil von Nicaea; III 30–32 und 52f. Macarius von Jerus.; III 60 Antiochener; III 64f. Häretiker; III 62 antiochenische Synode; IV 42 tyrische Synode). Einige Briefe werden nicht wörtlich, sondern nur im Resümee geboten, so zum Beispiel III 22. 23; IV 25–27. An einigen Stellen verweist der Verfasser darauf, daß er sehr viel mehr Briefe und Edikte des Kaisers kennt, die einmal in einem eigenen Buch gesammelt werden sollten: *σχολῆς δ' ἂν δέοιτο ταῦτα ἐπ' οἰκείας ὑποθέσεως συναγαγεῖν, ὡς ἂν μὴ τὸ σῶμα τῆς παρούσης ἡμῖν διακόπτοιο ἱστορίας* (III 24)² und IV 27, 3 ἃ δὴ σχολῆς ἂν δέοιτο παραδοῦναι ὑποθέσει οἰκείᾳ εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν τῆς κἂν τούτοις βασιλικῆς φρονήσεως³. III 59 berichtet von Briefen Konstantins an die Antiochener wegen des Schismas des Eustathius⁴. Diese Urkundeneinfügungen wie die chronologische Ordnung der *πράξεις* im Hauptteil der VC zeigen,

¹ Die Urkunden werden jetzt fast allgemein für echt gehalten. Man vgl. besonders H. Dörries, Das Selbstzeugnis Kaiser Konstantins, Abh. d. Akad. d. Wiss. in Göttingen, Phil.-Hist. Klasse 3, 34, 1954, und H. Kraft, Kaiser Konstantins religiöse Entwicklung, 1955, 160–201. Über die Geschichte des Problems der Authentizität der Urkunden vgl. Klio 40, 1962, 198–205.

² S. 94, 22/23.

³ S. 130, 15f. Zur Interpretation dieser beiden Stellen durch Pasquali (sie könnten vielleicht auf eine ursprünglich urkundenlose Fassung der VC deuten) vgl. Hermes 45, 1910, 378f.

⁴ S. 112, 13–18. Vgl. dazu auch Pasquali, a. a. O. 378f.

daß der Verfasser Historiker ist. Durch solche Dokumentation hatte Euseb schon in seiner Kirchengeschichte eine neue und für spätere Zeiten vorbildliche Form der Geschichtsschreibung geschaffen.

Aus gutem Grund hatte Euseb keine eigentliche, umfassendere Biographie oder gar historische Schrift über den Kaiser verfaßt, sondern sich hauptsächlich an ein enkomiastisches Schema gehalten, da er auf diese Art vielen unangenehmen Themen am elegantesten aus dem Wege gehen konnte. Der gebildete Leser wußte ja, was er von einer Schrift solcher Gattung zu erwarten hatte und was übergangen war. Die beiden Tadel nämlich, die den Zusammenhang der VC durchbrechen – wenn der *ψόγος* auch als „negatives Enkomion“ möglich ist, so stören sie doch im Aufbau der VC¹ –, zeigen, daß man Euseb nicht für naiv kurzichtig halten sollte, sondern daß sein Konstantinbild viel umfassender war, als es die VC zu erkennen gibt. Damit ist natürlich nicht bestritten, daß Euseb viele der Eigenschaften und Taten des Kaisers aufrichtig bewunderte. Noch ein zweiter Grund sprach m. E. für die Wahl einer enkomiastischen Form. Es ging Euseb darum, die theologische Konstruktion, die er in der Laus Constantini am klarsten formulierte, am konkreten Stoff zu erhärten, ja noch mehr, nämlich das Idealbild eines christlichen Kaisers zu entwerfen, als Norm und Vermächtnis für die Nachfolger Konstantins. Denn viele Probleme und Schwierigkeiten der nachkonstantinischen Zeit zeichneten sich schon deutlich zur Zeit der Abfassung der VC ab.

Weder nach Form noch Inhalt kann man die VC als einen wirklich gelungenen Wurf bezeichnen. Weil Euseb zu wenig originale rhetorische Gestaltungskraft besaß, wirkt die Schrift vielfach abgeschmackt, zu breit und überladen. So konnte leicht der falsche Eindruck ent-

¹ G. Pasquali verwies als erster darauf (Hermes 45, 1910, 382f. 385).

IV 29ff. berichtet die VC von erbaulichen Ansprachen Konstantins vor dem kaiserlichen Hof. Diese Ermahnungen zur Tugend seien aber nutzlos gewesen und auf taube Ohren gestoßen (S. 131, 27–30). Das wird dann in Kap. 30 noch weiter ausgeführt. Kap. 31 dagegen lenkt den Blick auf die Mängel der Haltung Konstantins (S. 132, 5–8). Der Verfasser lenkt aber sofort wieder ein (S. 132, 8–10). In Kap. 32 wird dann wieder der Erzählungsstrang aufgegriffen und von den Predigten Konstantins berichtet.

Mehr als die eben geschilderte Stelle fällt der Abschnitt IV 54, 2 aus seinem Zusammenhang. Pasquali sagt: „Die Disposition ist solcher Art, daß die verdächtige Partie wenigstens ebensogut fehlen kann“ (a. a. O. 383). Die Stelle ist nämlich in die zusammenfassende Darstellung der Tugenden Konstantins eingeschoben (S. 142, 24–28). Pasquali gab diese Erklärung der Sätze: „Constantin II sandte Athanasius sogleich nach dem Tod seines Vaters aus der Verbannung nach Alexandrien zurück. Eusebius entschloß sich, gegen alle Regeln einen *ψόγος* gegen Constantin . . . in sein Buch aufzunehmen, der zur gleichen Zeit die Caesares ermahnen sollte, vor Menschen sich in Acht zu nehmen, die mit der Reinheit des Glaubens am Christentum prahlen, d. h. vor den Athanasianern. Das Enkomium bekam einen immer stärkeren Anstrich von Pamphlet.“ Anders J. Speigl, in: Festgabe H. M. Biedermann, Würzburg 1971, 86–94.

stehen, den J. Burckhardt am treffendsten in die Worte faßte, Euseb sei der „widerlichste aller Lobredner“. Aber auch der Inhalt wird von zu vielen verschiedenen Tendenzen geprägt, wirkt teils zu differenziert, teils zu unpräzise, so daß die VC nicht zum Vorbild für die Gattung einer christlichen Biographie werden konnte. Die geringe Qualität ist ein weiterer Grund dafür, daß die Schrift so wenig Verbreitung und Interesse fand¹.

Der Abschnitt über die *πράξεις* und die Schlußkapitel wirken stellenweise wie nicht genügend durchgestaltete Materialsammlungen. Der Eindruck drängt sich auf, daß sie hastig zusammengestellt sind. Dem entspricht, daß sich Unebenheiten, Risse und Sprünge in der VC feststellen lassen:

Zum eleganten, enkomiastischen Stil gehörte es, nach Möglichkeit das Konkrete zu umschreiben und die direkte Erwähnung von Namen zu vermeiden. In den Urkunden und den *Kephalalaia* enthält die VC unbeschränkt Namen. In dem eigentlichen Text der VC werden zwar Stadt- und Volksnamen und die Eigennamen Konstantin und Constantius Chlorus nicht umgangen, die anderen Namen aber vielfach umschrieben, wofür einige Beispiele folgen sollen: *τὴν μὲν οὖν παππῶν λῆξιν τῶ μείζονι, τὴν δὲ τῆς ἑώας ἀρχὴν τῶ δευτέρῳ, τὴν δὲ τούτων μέσην τῶ τρίτῳ διένευε* (IV 51, S. 141, 7–8) heißt es in bezug auf die Söhne Konstantins. Diokletians Name wird folgendermaßen vermieden: *βασιλεὺς ὁ τηρῆκαῦτα τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων βαθμὸν* (I 14, S. 22, 22f.) oder *σὸν τῶ πρεσβυτέρῳ τῶν βασιλέων* (I 19, S. 25, 22). *Ὁ τούτων ἐξάρχων* (S. 52, 23), *ὁ τοιοῦτοις ἐμπλέκων ἑαυτὸν* (S. 53, 12), *ὁ μικρῶ πρόσθεν φηγάς* (S. 54, 20), *ὁ δηλωθεὶς* (S. 54, 23), *ὁ θεομοσῆς* (S. 55, 16) wird Licinius genannt. Der Notar Marianus heißt *βασιλεῖ δεξιὸς ἀνήρ* (S. 138, 27f.) usw. So sind zum Beispiel auch die Namen von Arius, Alexander von Alex., Maximianus, Maximinus, Valerian, Sapor usw. gänzlich umgangen. Diese Methode ist aber in der uns vorliegenden Form der VC nicht streng durchgeführt. So werden mit Namen genannt: *Ἀλέξανδρος* (S. 18, 3); *Ἐλένη* (S. 102, 14)²; die Cäsaren *Κωνσταντῆς*, *Κωνσταντῖνος* und *Κωνσταντίος* (S. 135, 20–23); *Κωνσταντίος* (S. 149, 18); *Λικίνιος* (S. 43, 23; 46, 15); *Μαξέντιος* (S. 44, 8; 35, 1); *Νέρον* (S. 19, 29). Jeder dieser Namen konnte gut umschrieben werden und ist es auch teilweise an anderen Stellen. Der Bruch in der Methode

¹ Vgl. oben das Kapitel „*Testimonia veterum.*“

² S. 101f. wird Helena ohne Namensnennung erwähnt (Z. 11f.: *τῆς αὐτοῦ μητρός*; Z. 102, 1: *βασιλὶς ἢ θεοσεβεστάτη*; Z. 5: *βασιλέως μήτηρ*). S. 102, 14f. wird der Name mit längerer Umschreibung genannt, so als werde Helena hier zum ersten Mal erwähnt: *Ἐλένη ἀγούστα . . . θεοφιλοῦς βασιλέως θεοφιλῆς μήτηρ*. S. 103, 27 heißt es dann nur *ἀγούσταν βασιλίδα*. Das *Ἐλένη ἀγούστα* (S. 102, 14) könnte spätere Einfügung sein, doch läßt sich das nicht beweisen. Vielleicht gehört der Abschnitt auch einer späteren Redaktionsstufe an.

ist bei der Annahme einer aus einem Guß geschaffenen VC nicht zu erklären.

Für zwei der Urkunden hat G. Pasquali den Beweis unternommen, daß sie in der ursprünglichen Form des Enkomiums fehlten. Der entscheidende Inhalt des Ediktes II 24–42 sei schon II 20f. aufgeführt, und zwar so, „daß er die Mitteilung der originalen Urkunde entbehrlich machen kann, d. h. soll“¹. „Also haben wir in unserem Text zweimal dieselbe Urkunde . . . Nichts in der Einleitung der Urkunde weist darauf hin, daß ein Auszug davon schon mitgeteilt worden ist; wer unbefangen liest, muß glauben, daß es sich um zwei verschiedene Edikte handelt. . . Auch ist die Einleitung zu dem Edikt nicht eusebianisch; . . . es fehlt jeder Grund, eine Interpolation zu statuieren. Wir haben zwei parallele Fassungen vor uns“². III 22 spricht von dem Brief Konstantins über das Ergebnis der nicänischen Synode so³, als sei der Brief nicht in extenso mitgeteilt worden. Pasquali vermutet, „daß auch hier Eusebius zwischen zwei Entwürfen geschwankt hat; er wollte zuerst die Urkunde nicht mitteilen“⁴. Diese Methode läßt sich jedoch nicht auf alle Urkunden anwenden. Doch scheint mir auch die Urkunde II 46 nicht in der ersten Fassung gestanden zu haben. Denn Kap. 45 gibt den Inhalt an, so daß man die Mitteilung des ausführlichen Textes nicht erwartet. Der letzte Satz von Kap. 45, die Einleitung der Urkunde, stellt einen Riß in der Erzählung dar. Der Beweis für eine ursprünglich urkundenlose Fassung der VC läßt sich jedoch nicht erbringen⁵. Soviel zeigen die Beobachtungen Pasqualis aber, daß die uns vorliegende VC nicht aus einem Guß gearbeitet ist.

Wie schon oben erwähnt, wird I 11 versprochen, daß die Kriegstaten keine Erwähnung finden sollen. Dem widersprechen aber vor allem I 25 und IV 5, in gewisser Weise auch I 26ff. und II 3ff.

I 23 wird die ausführliche Schilderung des Todes der Christenverfolger abgelehnt⁶. Diesem Grundsatz entsprechend werden I 27 das Ende des Severus und I 47 der Tod des Maximianus Herculus nur ganz kurz erwähnt. Dagegen wird am Ende des Buches, Kap. 57–59, in einem aus der Hist. Eccl. übernommenen Abschnitt ausführlich der Tod des Galerius Maximianus und des Maximinus Daja beschrieben. Pasquali schloß daraus: „Wir haben noch einmal zwei Entwürfe oder doch wenigstens die Reste zweier Entwürfe vor uns“⁷.

¹ Pasquali, a. a. O. 369. Die Urkunde ist hier genau besprochen auf S. 369–377.

² Pasquali, a. a. O. 376f.

³ S. 94, 6f.

⁴ A. a. O. 378.

⁵ Das räumt in gewisser Weise auch Pasquali ein (a. a. O. 378f.).

⁶ S. 27, 21–23.

⁷ A. a. O. 380.

Eine kleine Unebenheit liegt darin, daß das schon S. 51, 20–22 Ausgesprochene S. 52, 11f. wiederholt wird. Das hätte bei einer Endredaktion leicht ausgeglichen werden können.

S. 54, 1–12 ist ein Einschub, der aus einer späteren Redaktion stammen mag; denn S. 54, 13 knüpft an S. 53, 26 an. Außerdem steht S. 54, 4ff. im Widerspruch zu S. 53, 25f.

II 20–61, 1 werden die christenfreundlichen Gesetze Konstantins behandelt. Der Anschluß ist III 1ff. Dazwischen (II 61, 2–73) liegen Ausführungen über den arianischen Streit, die dann wieder III 4 kurz aufgenommen werden, und zwar ohne Verweis auf die langen vorhergehenden Erörterungen, also derart, daß der flüchtige Leser auf den Gedanken kommen kann, es handle sich um verschiedene Streitigkeiten. Auch fällt auf, daß III 1, 1 nur schlecht und oberflächlich mit II 73, dem Ende des zweiten Buches, verknüpft ist.

S. 128, 15f. ist so formuliert, als wäre die ausführliche Besprechung des Gesetzes (IV 18f.) nicht vorangegangen.

Auch die Kapitel 23 bis 25 des vierten Buches machen keinen ausgeglichenen Eindruck. S. 128, 19–24 greift auf S. 128, 13, S. 128, 19ff. auf S. 128, 13–15 zurück, und beide Abschnitte (S. 128, 19 und 25) beginnen mit *ἐνθεν εἰκότως*, was nebeneinander gestellt sehr ungeschickt wirkt. S. 128, 15f. ist schon oben besprochen. Es ist hier als Aufhänger für die Zeilen 16–18 eingeschoben, die auch nicht mit innerer Notwendigkeit an dieser Stelle stehen.

IV 33 berichtet ausführlich über Eusebs Vortrag *ἀμφὶ τοῦ σωτηρίου μνήματος* vor dem Kaiser. „Man erwartet“, sagt Pasquali dazu, „nach dem so stark pointierten Gegensatz, daß Constantin an Eusebius etwas über die Predigt schreibe. Statt dessen erfahren wir mit Befremden, daß Eusebius vom Kaiser zwei Briefe bekam, einen über die Vervielfältigung von Evangelienexemplaren, einen anderen als Antwort auf eine andere ihm gewidmete Schrift des Eusebius. Ich kann hier nicht strict beweisen, daß die Urkunden eine Einlage in die schon fertige Darstellung sind, aber die Analogie des edictum ad Palaestinenses und des nicaenischen Rundschreibens legt diesen Schluß nahe“¹.

Mit scharfem Blick sah Pasquali auch in IV 66–75 Spuren verschiedener Redaktionen: „Es schien eine Weile lang, als ob niemand mehr den kaiserlichen Titel führen sollte, sondern die Söhne sich sämtlich mit dem bescheideneren Titel Caesares begnügen wollten . . . Die hier geschilderte Situation ist in den Capiteln 66 und 67, in dem ersten Paragraphen des Capitels 68, in dem ersten Teil des Capitels 69, vielleicht auch in Capitel 73, sicher in den Capiteln 74 und 75 vorausgesetzt; eine andere aber in dem dritten Paragraphen des Capitels 68, in der letzten Periode des Capitels 69, im Capitel 72; hier sind die

¹ Pasquali, a. a. O. 382.

Caesares schon Augusti geworden“¹. „Eusebius hatte schon vor dem militärischen Aufstand, der die Neffen des Kaisers aus dem Wege schaffte, und vor der Ausrufung der Söhne des Constantin zu Augusti einen Entwurf niedergeschrieben. Als die überraschenden Nachrichten in Caesarea eintrafen, nahm er die Schrift wieder in die Hand, um sie umzuarbeiten“².

IV 68 ist die entscheidende Rolle des Heeres bei der Kaiserwahl richtig hervorgehoben. Das steht im Gegensatz zu IV 51, wo Konstantin die Herrschaft wie eine *πατρῶα οὐσία* unter die Söhne aufteilt, und zu IV 63 (S. 146, 27f.).

Der Nachsatz S. 148, 28f. zu dem Begriff Augustus wird erst richtig verständlich, wenn er für Leser gesagt ist, denen das System „Caesar–Augustus“ erklärt werden mußte.

H. Grégoire und andere im Anschluß an ihn haben gravierende inhaltliche Widersprüche in der VC feststellen wollen, so in dem Bericht über die Kriege Konstantins gegen Licinius (I 48–II 18), in der Schilderung des Endes Maximians (I 47), in der Darstellung des Vaters Konstantins (Buch I), in der Beurteilung des Maxentius (Buch I), in dem Bericht über den Friedensvertrag mit den Persern (IV 57), bei den geschilderten Maßnahmen Konstantins gegen das Heidentum, im Beisetzungsbericht (IV 58–60. 70f.), bei der Bezeichnung Konstantins als *ἐπίσκοπος τῶν ἐκτός* (IV 24), im Bekehrungs- und Visionsbericht. Doch sind ihre Thesen zum größten Teil durch präzise Untersuchungen von J. Vogt, P. Franchi de’Cavalieri und F. Vittinghoff widerlegt worden³. Grégoires Basis für seine Annahme, der größte Teil der VC stamme nicht von Euseb, sondern sei spätere Zutat, ist also nicht tragfähig. Mit der inhaltlichen Argumentation kann man nur zu dem Ergebnis kommen, daß an einigen wenigen Stellen unbedeutende Eingriffe durch Spätere vorgenommen sein könnten, so zum Beispiel im Visionsbericht oder in VC IV 71, doch daß alles andere Euseb als Verfasser habe.

Auch die oben herausgestellten Unebenheiten, das Unfertige in der VC, braucht man nicht auf Interpolationen und spätere Veränderungen zurückzuführen. Die VC ist als Eusebs Schrift überliefert. Erst wenn alle Gründe, die für diese Annahme sprechen, wirklich widerlegt wären, könnte man sie als Ausgangsbasis abtun. Deshalb ist eine Modifizierung von Pasqualis Gedanken⁴ die beste Erklärung,

¹ A. a. O. 380.

² A. a. O. 381.

³ Einen ausführlichen Bericht über die Geschichte des Authentizitätsproblems der VC habe ich in *Klio* 40, 1962, 187–243 gegeben. Auch die Interpolationshypothesen von R. Cataudella (*Athenaeum* 48, 1970, 46–83) und J. Speigl (Festgabe H. Biedermann, Würzburg 1971, 83–94) können nicht überzeugen.

⁴ A. a. O. 384–386.

nämlich daß Euseb die Schrift mehrfach überarbeitet und erweitert hat, daß er auch fertige Stücke aus anderen seiner Werke oder aus unveröffentlichten eigenen Niederschriften und Sammlungen einbaute oder einfügen ließ, aber daß er die notwendige Schlußredaktion nicht unternahm. Die Gründe kennen wir nicht, doch liegt die Annahme nahe, daß er vor der letzten Redaktion starb und das Buch deshalb postum erschien. Auch störende Stellen im Text, die wie spätere Randglossen aussehen und in dieser Edition in Klammern gesetzt sind, könnten also durchaus auf Euseb selbst zurückgehen, der sie anfügte, aber nicht mehr richtig einarbeiten konnte (z. B. S. 15, 4; 17, 11; 18, 7). Die Beurteilung wird durch die mangelnde Qualität der Überlieferung der VC (siehe oben S. XXV), die man immer mit in Rechnung stellen muß, erschwert.

Aus dem nächsten Kapitel ergibt sich, daß der Stil der VC nicht gleichmäßig ist, daß man also auch von den sprachlichen Indizien aus weder Interpolationen konstatieren noch andererseits die Echtheit begründen kann. Philologische Mittel können nicht entscheidend zur Lösung der Authentizitätsfrage der VC beitragen, sondern spielen dabei nur eine mittelbare Rolle. Doch ist m. E. weder der inhaltliche noch der philologische Tatbestand mit der Annahme der Echtheit der VC unvereinbar. Wichtiger als die Frage der Authentizität der Schrift ist aber die nach der Glaubwürdigkeit, die schon in der Authentizitätsdebatte eine Rolle spielte. Ihre Beantwortung führt über die Aufgabenstellung einer Edition hinaus.

Sprache und Stil¹

Der gewählten Gattung der Schrift wie der Größe des behandelten Gegenstandes entsprechend, bemüht sich Euseb um eine elegante, gehobene Sprache, nämlich um die Erfüllung der attischen Norm, um die Wahl älterer, poetischer Begriffe², um ein uns etwas maniert

¹ Die Arbeit von E. Fritze (Beiträge zur sprachlich-stilistischen Würdigung des Eusebios, Phil. Diss. München 1909, gedruckt Borna-Leipzig 1910) reicht zur Beurteilung der VC nicht aus. Einmal wirkt sich nachteilig aus, daß er Hist. Ecl. I–V, VC und Laus zusammen auswertet, obwohl die Schriften nicht der gleichen Gattung angehören. So ergibt sich ein verwaschenes Bild. Zum anderen fußt er vor allem auf Heikels Text und beachtet nicht genügend die von Heikel verworfenen Lesarten. Fritze hätte durch seine Arbeit zu einer umfassenderen Kritik der Ausgabe Heikels kommen können. So manche Widersprüche des Sprachgebrauches der VC, die Fritze feststellte, beruhen lediglich auf der Textwahl Heikels.

Der Sprachgebrauch der VC weicht oftmals von dem der Hist. Ecl. ab. Doch spricht das nicht gegen eine eusebianische Abfassung der VC. Denn die VC will in Stil und Form gepflegter sein als andere Werke Eusebs.

² Nur ein Beispiel für viele: S. 95, 3 *σεντός* statt *σενός*.

anmutendes Griechisch. Die Sprache der VC ist aber keineswegs einheitlich, denn sie bietet auch eindeutig bezeugt Koinegriechisch, das nicht etwa auf spätere Eingriffe in den Text zurückzuführen ist. Euseb ist kein reiner Stilist, sondern auch ein Mann der kirchlichen Praxis, bei dem sich der Einfluß des Studiums von Bibel und Väterliteratur und des kirchlichen Umgangsgriechisch bemerkbar macht, und ein Materialsammler, dem – wenn man auf die Gesamtheit seiner Schriften sieht – der Inhalt mehr wert ist als die äußere Form. Einige Ungleichheiten im Stil verwundern allerdings trotzdem¹, doch zu ihrer Erklärung reicht die Annahme aus, daß die letzte glättende Hand Eusebs am Text fehlt. Dazu kommt, daß unsere Überlieferung schlecht ist und spätere vulgäre Sprachelemente den ursprünglichen Text an einigen Stellen verdorben haben können.

Zur Formenlehre

Bei den Konsonantenverbindungen ist die attische Form bevorzugt, so fast immer $\tau\tau$ statt $\sigma\sigma^2$, $\rho\rho$ statt $\rho\sigma^3$. $\Gamma\acute{\iota}\nu\omicron\mu\alpha\iota$ und $\gamma\acute{\iota}\gamma\upsilon\mu\alpha\iota$ werden durcheinander gebraucht, doch nur $\gamma\acute{\iota}\nu\omicron\sigma\kappa\omega$. Neben dem attischen $\sigma\mu\iota\kappa\rho\acute{\sigma}$ steht sehr oft $\mu\iota\kappa\rho\acute{\sigma}$ ⁴. Verhältnismäßig oft begegnet das von den Attizisten vermiedene $\mu\eta\theta\acute{\epsilon}\nu$ ⁵. Der Hiatus wird nach Möglichkeit umgangen, doch hat ihn V öfter als JNAB. Die Krasis mit $\kappa\alpha\acute{\iota}$, $\pi\rho\omicron$ - oder dem Artikel ist sehr beliebt⁶.

Als Contracta der 2. Deklination sind zu nennen: $\delta\sigma\tau\acute{\epsilon}\alpha$ (S. 110, 22), $\delta\sigma\tau\acute{\epsilon}\omega\upsilon$ (46, 5), $\chi\rho\upsilon\sigma\acute{\epsilon}\alpha$ (108, 9). Die attische zweite Deklination wird gern gebraucht: Fast immer $\nu\epsilon\acute{\omega}\varsigma$ und seine Formen⁷; dagegen fast immer $\lambda\alpha\acute{\omicron}\varsigma$ statt $\lambda\epsilon\acute{\omega}\varsigma$ ⁸; $\xi\omega\varsigma$ und seine Formen⁹; $\acute{\alpha}\gamma\acute{\eta}\rho\omega$ ¹⁰. Bei der 3. Deklination ist zu erwähnen, daß neben dem Gen. $\acute{\alpha}\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$ der vul-

¹ Zum Beispiel werden manchmal zwei verschiedene Formen desselben Wortes in einem Zusammenhang gebraucht.

² $\sigma\sigma$ nur S. 49, 15; 83, 24 (in unattischen Wörtern); 100, 20; 134, 23 S. 82, 18 steht in einem LXX-Zitat.

³ S. 25, 13 $\acute{\alpha}\rho\rho\eta\gamma$, obwohl die andere Form – auch im NT – viel gebräuchlicher war. V bevorzugt falsch öfter $\epsilon\pi\iota\theta\alpha\rho\sigma\acute{\epsilon}\omega$. Eindeutig $\rho\sigma$ nur S. 132, 18 $\theta\acute{\alpha}\rho\sigma\sigma$ und 109, 1; 112, 1 $\pi\rho\upsilon\sigma\acute{\omicron}\varsigma$ (von dem es nur diese Form gibt).

⁴ V bevorzugt $\sigma\mu\iota\kappa\rho\acute{\omicron}\varsigma$. $\mu\iota\kappa\rho\acute{\omicron}\varsigma$ eindeutig: S. 15, 20; 18, 9; 54, 20; 54, 27; 66, 14; 72, 29; 80, 5; 102, 2; 112, 2.

⁵ S. 22, 25; 28, 23; 29, 21; 44, 9; 48, 22; 53, 1; 127, 24; 135, 11.

⁶ Auch hier Ausnahmen: S. 27, 27 $\pi\rho\omicron\epsilon\chi\epsilon\iota\rho\acute{\iota}\zeta\epsilon\tau\omicron$; 28, 1 $\pi\rho\omicron\epsilon\upsilon\delta\epsilon\iota$ gegen $\pi\rho\omicron\upsilon\acute{\nu}\omicron\epsilon\iota$; 38, 9; 54, 5; 79, 4; 130, 24. Fehler bei $\acute{\epsilon}\tau\epsilon\rho\omicron\varsigma$: S. 23, 14 $\theta\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha$ als Nom. fem. sing. und S. 41, 4 $\theta\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma$ als Gen. fem. sing.

⁷ $\nu\epsilon\acute{\omega}\varsigma$ nur S. 103, 2; 126, 2.

⁸ $\lambda\epsilon\acute{\omega}\varsigma$ S. 72, 23; 138, 25; 149, 24; $\lambda\epsilon\acute{\omicron}\nu$ (acc. sing.) S. 21, 4.

⁹ S. 15, 12; 128, 11; 130, 18; schlecht S. 130, 18 $\acute{\epsilon}\omega\alpha\varsigma$ JNAB.

¹⁰ S. 19, 15; 148, 19.

gäre Gen. ἄστεως¹, neben dem Acc. plur. ἱερέας das unattische ἱερεῖς steht². Der unattische Acc. plur. auch in *φαρμακεῖς*³. Dagegen findet man immer den attischen Acc. plur. βασιλέας. Vom Metaplasmus sei erwähnt, daß von dem hellenistischen τὸ σκότος der Gen. sing., der Dat. sing. aber nach dem attischen ὁ σκότος gebildet wird. Das geht so weit, daß Euseb – gegen seine sonstige Gepflogenheit in der VC – σκότει in einem Zitat aus Luk. 1, 79 in σκότω ändert⁴. Daß er sonst Bibelzitate nicht umändert, sei an einem Beispiel demonstriert: der VC-Kontext hat immer die gräzisierte Form Ἱεροσόλυμα, beläßt aber in den Bibelziten Ἱεροσολήμ⁵. Fast immer wird τὸ πλῆθος und seine Formen, nur selten ἡ πληθὺς gebraucht⁶. Bei der Deklination der unregelmäßigen Komparationsformen stehen kontrahierte und nicht-kontrahierte Formen nebeneinander: Nur nichtkontrahierter Acc. sing. κρείττονα⁷, nur kontrahierter Nom. plur. masc. et fem. ἤττους⁸ und πλείους⁹, nur kontrahierter Acc. plur. masc. πλείους¹⁰, Nom. et Acc. plur. neutr. μείζονα¹¹, πλείονα¹², κρείττω¹³. Von dem Zahlwort δύο nur die hellenistische Flexion¹⁴. Der Dual wird kaum noch gebraucht¹⁵.

Bei den Verba contracta werden die kontrahierten Formen gebraucht (z. B. S. 75, 5 δέισθαι). In Fällen, in denen in hellenistischer Zeit (auch im NT) der Aor. II aufkommt oder beliebt und gängig ist, bemüht sich die VC um den Aor. I¹⁶. Charakteristisch für die attizistischen Tendenzen der VC ist auch die starke Hervorhebung der äolischen Formen des Opt. aor. act.¹⁷ In der zweiten Konjugation gebraucht Euseb ἀνίστων statt ἀνίστασαν¹⁸, καθιστώντες statt καθιστάντες¹⁹, ἀνέθηκαν statt ἀνέθεσαν²⁰. Interessant ist auch der Gebrauch des Augments: nur einmal wird das Plusquamperf. (τάττω) mit Augment gebildet²¹ gegen dreizehnmal ohne Augment²². Stets fehlt das Augment

¹ ἄστεως S. 33, 13 (V¹); 104, 9 (V); ἄστεος S. 33, 13; 34, 10; 104, ■ (JNAB).

² S. 32, 5 ἱερέας; 42, 16; 130, 14.

³ S. 49, 13 (N und J^{corr} φαρμακοῦς).

⁴ S. 56, 1. In NT und LXX die hellenistische Form. ὁ σκότος nur in Hebr. 12, 8.

⁵ S. 99, 14. 18 nur dieser Begriff aus dem NT.

■ ἡ πληθὺς nur S. 17, 17; 24, 27; 81, 25; 85, 13.

⁷ S. 27, 1; 53, 6; 103, 6.

⁸ S. 51, 18; 81, 16.

⁹ S. 52, 21 (V); 54, 28; 111, 19; 120, 12; 135, 6.

¹⁰ S. 66, 19; 122, 21.

¹¹ S. 16, 25.

¹² S. 43, 27.

¹³ S. 143, 20.

¹⁴ S. 18, 5; 57, 32; 66, 24; 101, 22; 102, 13; 102, 14. Dat. δύοί S. 41, 2; 101, 7.

¹⁵ Nur dreimal von χεῖρ: τὴν χεῖρα S. 26, 19f.; 125, 25; τοῖν χερσῶν S. 52, 16. ἄμφω wird mit dem Plural gebraucht.

¹⁶ Nur ein Beispiel für sehr viele: S. 81, 1 φλεχθέντα V statt φλεγέντα JNB.

¹⁷ S. 15, 11; 32, 15; 39, 17; 49, 15; 50, 13; 50, 20; 95, 22; 120, 16; 130, 19; 148, 14

¹⁸ S. 53, 26.

¹⁹ S. 148, 23.

²⁰ S. 20, 1.

²¹ S. 85, 21.

²² S. 22, 22; 24, 19; 34, 12; 40, 7; 48, 1; 52, 2 (JNAB gegen V); 53, 13; 55, 13; 57, 27; 66, 15; 94, 7; 95, 13; 112, 18.

bei *εὐρίσκω* und *κάθημαι*. Nebeneinander gebraucht werden z. B. *ἤμελλεν*¹ und *ἔμελλεν*², *τεθνεῶτος*³ und *τεθνηκότα*⁴. *ἴστημι* hat im Perf. nur die Kurzformen.

Zur Syntax

Auch hier sollen nur besonders charakteristische Punkte hervorgehoben werden. Zu erwähnen ist der öfter anzutreffende Dat. sociat. bei *αὐτός*⁵. Eine weitere attizistische Tendenz zeigt sich in dem Dativ + Passiv statt *ὑπό (πρός)* + Gen.⁶ Unklassische Einflüsse zeigt dagegen der temporale Dativ auf die Frage „wie lange?“⁷.

Charakteristisch für den Attizismus der VC ist das Zurücktreten des Konjunktivs und das Aufleben des vom hellenistischen Griechisch verdrängten Optativs. „Obwohl also bei Eusebios der Optativ zuungunsten des Konjunktivs im Vordringen ist, bleibt doch der Optativgebrauch an und für sich ein beschränkter, ja sein Rückgang ist unverkennbar . . . Die künstliche Belebung und mehr dekorative Verwendung des Optativs bei Eusebios ist deutlich erkennbar“⁸. Hervorzuheben ist der Opt. potent.⁹ und der Opt. obliquus, der nach Praes., Praeter. und Fut. im Hauptsatz eintritt und vielfach den Konjunktiv ersetzt¹⁰.

Sehr oft findet man das näher bestimmende Partizip beim Verbum finitum, wie z. B. *ἔθνη . . . ἀνομοῦντα διετέλει*¹¹.

In den Konsekutivsätzen hat die VC eine Vorliebe für die Konjunktion *ὥς* + Infinitiv¹², in den Finalsätzen für *ὥς ἄν* + Optativ¹³.

In der Frage des Gebrauches der beiden Negationen, des objektiven *οὐ* und des subjektiven *μή*, vertritt Euseb natürlich nicht mehr die Kompliziertheit der klassischen Sprache. Bei ihm sind schon starke Einflüsse der Volkssprache zu konstatieren. Auch von der Koine des NT weicht er hier ab¹⁴. Nach den Ausdrücken des Hinderns (*ἀπέργειν*,

¹ S. 93, 8. ² S. 25, 15; 110, 20.

³ S. 27, 13.

⁴ S. 27, 15.

⁵ S. 22, 4; 24, 25 u. a.

⁶ S. 20, 19; 50, 1 u. v. a.

⁷ S. 24, 19; 83, 6; 107, 30; 108, 7; 110, 9f.; 119, 20. Über die Gründe dieses Dativs vgl. F. Blass – A. Debrunner, Grammatik des neutestamentlichen Griechisch, 7. Aufl. Göttingen 1943, § 201.

⁸ Fritze, a. a. O. 18. Hier sind auch Beispiele aufgeführt.

⁹ S. 19, 18; 19, 24; 20, 4; u. v. a.

¹⁰ Zum Beispiel Finalsätze, s. S. 18, 11

¹¹ S. 37, 8. 11 u. a.

¹² S. 16, 14f.; 17, 27f. u. a.

¹³ S. 93, 18f. einzige Stelle für *ὥς ἄν* + Konj.: *ὥς ἄν μή . . . χλεύης αἰτία παρέχεται*.

¹⁴ Hier gilt die Regel: „οὐ negiert den Indikativ, μή die übrigen Modi einschließlich Infinitiv und Partizipium“ (Blass-Debrunner, a. a. O. § 426).

φυλάττεσθαι) folgt in der VC der einfache Infinitiv ohne *μή*¹. Öfter tritt *μή* für *οὐ* ein². Erwähnt werden soll noch die Vorliebe für die Häufung der Negationen, z. B. *μηδαμῆ μηδαμῶς*³.

Bei den Präpositionen⁴ bemüht sich die VC, sich gegen die Tendenz der Sprachentwicklung zu stemmen und sich der Klassik zu nähern. Der Dativ ist zwar im Abnehmen begriffen, doch wird er vielfach noch richtig angewendet. Auch *ἐν* wird noch sehr oft gebraucht und noch keineswegs von *εἰς* verdrängt. Die beliebteste Präposition ist *κατά*. Die klassische Tendenz zeigt sich deutlich in dem Wiederaufleben der Präposition *ἀμφί*, ja sogar an mehreren Stellen *ἀμφί* + Gen.⁵, und der Präposition *ἀνά*.

Zum Stil⁶

Der Stil ist breit, überladen, gesucht kompliziert und gespreizt.

Sehr ins Auge fällt die Häufung der Synonyma. Nur einige wenige Beispiele mögen hier folgen: *ἀτοκράτορες αἰγυπιοὶ σεβαστοὶ βασιλεῖς* (S. 15, 18); *θεοφιλή και τρισμακάριον . . . εὐσεβῆ και πανευδαίμονα* (S. 17, 26); *ἀρχοντα και καθηγεμόνα* (S. 27, 26); die biblische Wendung *ἐν σκότῳ και σκιᾷ* (S. 56, 1); *νέος ἀπαλὸς ὠραῖός τε* (S. 21, 20); *μηδὲ γένος μή φυλὴν μή ῥίζαν* (S. 29, 13) und viele andere.

Ebenso ist in erstaunlichem Ausmaß die Alliteration und die Annomination gebraucht. Auch hier nur einige Beispiele aus der Fülle: *πράγμα πράττει παράδοξον* (S. 23, 24); *πώποτε πλημελὲς περὶ* (S. 42, 4f.); *πολὸν πρότερον πρὸς* (S. 50, 9); *μηδὲν δυσσεβὲς ἐν δογμάτων διδασκαλίᾳ* (S. 119, 22f.); *μή μονομάχων μαιφονίας μολύνειν* (S. 128, 17). Annomination: *πάντη και πανταχοῦ* (S. 15, 13); *τοῦτο . . . πρὸ τούτου* (S. 20, 29); *ἐπισκόπων ἐπισκόποις, δήμων τε δήμοις* (S. 82, 23f.); *μνήμα . . . μνήμης* (S. 99, 21); *ἀναγείων τε και καταγείων* (S. 100, 17); *ἀρρητοί τε και ἐπίρρητοι* (S. 109, 13); *ἐγέλων τε και κατεγέλων* (S. 110, 19) u. v. a.

Daß auch viele Fälle von Pleonasmus registriert werden können, verwundert nach dem bisher Ausgeführten nicht: *ἐρημάτων ἐνγλωττία* (S. 20, 9); *τῆς ζωῆς τὸν βίον* (S. 24, 22); *τῆς ὄψεως ἢ θέα* (S. 84, 2) u. v. a.

Attizistische Tendenz zeigt die VC in der großen Vorliebe für Ellipsen von Substantiven oder von allen Formen des Verbuns *εἶναι*⁷.

¹ S. 26, 11; 126, 2.

² Zum Beispiel S. 24, 7; 20, 29

³ S. 22, 6; 42, 8; 81, 3.

⁴ Vgl. dazu die statistischen Aufstellungen bei Fritze, a. a. O. 26–32; allerdings sind sie nicht für die VC getrennt aufgeführt.

⁵ S. 22, 20; 72, 21; 104, 3; 132, 16. 19.

⁶ Für die Redefiguren vgl. Fritze, a. a. O. 36ff.

⁷ Einige Beispiele: 18, 10; 37, 14; 56, 24; 102, 29; 126, 22; 128, 14. Für *εἶναι* sind die Fälle so häufig, daß ich hier keine Beispiele anführe. Das hatte Heikel in seiner Ausgabe nicht genügend beachtet. Manche seiner Konjekturen sind deshalb unnötig.

Die gleiche Tendenz tritt in dem verbreiteten Gebrauch des Prinzips des *σχῆμα καθ' ὄλον καὶ μέρος* zutage, für das hier nur eines von vielen möglichen Beispielen aufgeführt sei: *εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς τε νῦν ὄντας καὶ τοὺς μετέπειτα γενησομένους* (S. 33, 6). In dieselbe Richtung gehört die Verwendung der *Distributio*. Auch hier seien aus der Fülle der Fälle nur einige Beispiele genannt: *Θεὸς αὐτὸς ἀρχομένῳ καὶ μεσάζοντι καὶ τελευτῶντι τῆς βασιλείας αὐτῷ δεξιῶς παραστάς* (S. 17, 3f.); *εἰς ὄψιν τε καὶ γνώσιν αὐτοῦ καὶ ὁμίλιαν ἐλθεῖν* (S. 20, 3).

Die besondere Betonung des oratorischen Elementes wird zum Beispiel auch in der Verwendung der rhetorischen Frage deutlich¹. Hier sei als Beispiel nur die interessante Stelle S. 121, 10 genannt: *τί δέ με χρὴ λόγον πάρεργον ποιῆσθαι*; Weiter ist hier das Isokolon zu nennen: *νῦν μὲν φιλικὰς προτείνων δεξιὰς, νῦν δὲ συνθήκας ὀρκωμοσίῳ πιστούμενος* (S. 41, 24). Ebensoviele Wert ist auf die Antithesen gelegt: *ἄρτι μὲν . . . πᾶν γένος ἀνθρώπων ἐπανηγύριζεν, ἄρτι δὲ καὶ ἡμεῖς . . . ἐγεγραφομένον* (S. 15, 4f.); *θνητοῖς ὀφθαλμοῖς τὰς ἑθανάτους πιστούμενος ἐλπίδας* (S. 16, 27f.) und sehr viele andere.

Ins Auge fallen die langen Perioden, die durch *μὲν-δὲ* oder *τε-τε* u. a. gebildet werden. In dem Zusammenhang sei auch die große Vorliebe für die Partikeln *οὖν, γοῦν, γε, μὲν, δέ* erwähnt.

Das Künstliche des VC-Stiles kommt auch in der Wortstellung zum Ausdruck. Hier will der Verfasser nach Möglichkeit das Geläufige und Übliche umgehen, in einer Weise jedoch, daß sich keine Regeln aufstellen lassen. Vor allem übt die VC die Umstellung des Verbuns an einen ungewöhnlichen Ort, so daß eng Zusammengehörendes (Worte oder Sätze) auseinandergerissen wird. Der Leser wird bei der Lektüre ständig auf Beispiele stoßen. Erwähnt sei noch, daß die VC neben der richtigen Stellung der Gattungsbezeichnung auch solche Fälle bietet: *τοῦ μεγάλου προφήτου Μωϋσέως* (S. 26, 13); *τὴν καλουμένην ὄρν Μαμβροῆ* (S. 105, 13) u. a.

Zur Bestimmung der richtigen Wortstellung bei Differenzen der Handschriften hilft auch nicht die Feststellung einer gewissen Vorliebe für bestimmte Formen des akzentuierten Satzschlusses, weil sich die VC noch am Anfang einer Entwicklung befindet und in ihr noch keine durchgehende Methode waltet. Der Beweis, daß die VC schon bestimmte Satzschlüsse bevorzugt, sei durch das Material des ersten Buches erbracht²:

Form 0 (keine unbetonte Silbe vor dem letzten Akzent)

Typ 2 (´, ´—): 7mal

Typ 3 (´, ´—): 4mal

¹ S. 19, 28; 24, 8; 30, 3 u. v. a.

² Ich halte mich dabei an das Formen- und Typenschema, das Stanislas Skimina, *État actuel des études sur le rythme de la prose grecque II*, Lwów 1930, II (Eus Supplementa 11) bietet.

Form I (eine unbetonte Silbe vor dem letzten Akzent)

- Typ 1 (˘, -˘): 1mal
 Typ 3 (˘, -˘-): 6mal
 Typ 4 (˘-, ˘-): 6mal
 Typ 5 (˘, -˘-): 6mal
 Typ 6 (˘-, ˘--): 7mal

Form II (zwei unbetonte Silben vor dem letzten Akzent)

- Typ 1 (˘, --˘): 2mal
 Typ 2 (˘-, -˘): 11mal
 Typ 3 (˘-- , ˘): 3mal
 Typ 4 (˘, --˘-): 18mal
 Typ 5 (˘-, -˘-): 23mal
 Typ 6 (˘-- , ˘-): 8mal
 Typ 7 (˘, ---˘-): 9mal
 Typ 8 (˘-, ---˘-): 20mal

Form III (drei unbetonte Silben vor dem letzten Akzent)

Ohne Typenaufschlüsselung: 56mal

44 Fälle mit vier und mehr unbetonten Silben vor dem letzten Akzent.

Aus dem Material ist zu ersehen, daß Form II – Typ 9 fehlt aber – sehr bevorzugt wird. Es folgt dann Form III. Für die Verteilung der einzelnen Formen läßt sich kein Schema aufstellen. Daß man aus dem Abweichen von den beliebten Formen keine Schlüsse auf die Unechtheit der betreffenden Stellen ziehen darf, braucht kaum hervorgehoben zu werden.

Ein System quantitierender Klauseln habe ich daneben in der VC nicht finden können. Ab und an begegnet eine der in hellenistischer Zeit beliebten Formen¹, doch liegt m. E. keine Methode vor. I. Heikel hielt den ganzen VC-Kontext für mehr oder weniger rhythmisiert: „Wer sein Ohr an den Klang ‚antiker Kunstprosa‘ etwas gewöhnt hat, wird nicht viele Zeilen aus der Vita Constantini lesen können, ohne daß ihm . . . der rhetorische Ton stark auffällt. Ein gewisser Unterschied zwischen den einzelnen Partien kommt freilich vor, aber alles, was von Eusebius selbst herrührt, ist in rhythmischer Sprache abgefaßt. Bekanntlich ist es gar nichts Leichtes, diesen numerus orationis systematisch vorzuführen, er muß vor allem gefühlt werden . . . In den Partien ruhigen erzählenden Inhalts ist der Rhythmus natürlich weniger ausgeprägt . . . aber der Grundcharakter des Ganzen ist rhythmisch“². Im Anfang (S. 15, 4–9) fällt der daktylische Klang auf. In der übrigen Schrift begegnet dann und wann einmal ein metrisches Maß. Eine bewußte rhythmisierende Methode läßt sich aber kaum

¹ Siehe A. W. de Groot, *Der antike Prosarhythmus I*, Groningen, Haag 1921, 62ff. 105 und ders., *La prose métrique des anciens*, Paris 1926, 32ff. (Collection d'études latines II).

² GCS 7, LIf.

feststellen. Besonders rhetorisch und in gespreizter Ausdrucksweise sind das Prooemium und die ersten Seiten des 3. Buches, im Unterschied zum übrigen Text, abgefaßt.

Ein einziges griechisches Urteil über den Stil der VC ist uns erhalten, das des in Stilfragen sehr strengen Photius, der in Cod. 127 der Bibliotheca sagt, der Stil der VC gleiche dem der anderen Eusebwerke, *πλήν μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκβεβίασται αὐτῶ ὁ λόγος, καὶ λέξεις εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἐνιαχοῦ συνελήφθησαν*, er habe *ἡδονῆς καὶ χάριτος οὐδὲν μέγα*¹.

Die Sprache der konstantinischen Urkunden hat I. A. Heikel gründlich untersucht². Auf seine Ausführungen sei hier verwiesen.

Zur Textausgabe

Bei der Textkonstituierung wurde behutsam vorgegangen. Der von den Textzeugen gebotene Text ist also nur in unumgänglichen Fällen geändert. Solange eine von den Handschriften gebotene Lesart verständlich ist, wurde sie belassen³.

Keine Handschrift der direkten Überlieferung ist so gut, daß man ihr unbesehen folgen könnte⁴. Es ließen sich also keine ganz sicheren und durchgängig anwendbaren Gesetze für die Textbildung aufstellen. Ausschlaggebend bei der Textwahl waren die folgenden Gesichtspunkte:

Allgemein: a) Stützung durch andere gute Zeugen (a, Papyrus, Sokrates, Sozomenos, Theodoret, hagiographische Viten).

VC-Kontext: b) Übereinstimmung mit dem Stil der VC. Lesarten, die attizistische Gewohnheiten vertreten, sind also bevorzugt. Zu beachten ist allerdings, daß der Stil der VC nicht gleichmäßig ist.

¹ Photios, Bibl., ed. R. Henry, II, Paris 1960, 100.

² GCS 7, Leipzig 1902, LXXII–LXXXII.

³ Fast auf jeder Seite begegnen ein oder mehrere Fälle, in denen Konjekturevorschläge von Valesius, Wilamowitz, Heikel u. a. nur im Apparat vermerkt sind, da das Griechisch der klassischen Periode nicht als Maßstab für die VC gelten kann.

Weil die VC postum erschien und die letzte Hand Eusebs am Text fehlt, ist es m. E. nicht richtig, aus Gründen der Gleichförmigkeit bei Stilunterschieden u. ä. gegen das Zeugnis der Handschriften Eingriffe vorzunehmen. Dafür seien einige wenige Beispiele angeführt: S. 101, 9 ist von allen Handschriften *γένεσις* bezeugt, während Z. 23–25 gegen V die anderen Handschriften und die indirekte Überlieferung *γέννησις* haben. Das ist hier so gut bezeugt, daß man am besten beide Formen auf einer Seite nebeneinander stehen läßt. V steht im Verdacht der Vereinheitlichung. S. 149, 10 haben fast alle Handschriften das richtige *ἰκετήριος*, V das unbelegte *ἰκετηρικὸς*, S. 128, 3 dagegen VNAB *ἰκετηρικὸς*, J aber das seltenere, doch richtige *ἰκετικὸς*. Heikel konjizierte nach S. 149, 10 *ἰκετήριος*. Das ist nicht notwendig. Die Lesart von J reicht aus.

⁴ Vgl. dazu oben S. XXV–XXVII.

c) Übereinstimmung mit dem sonstigen Wortschatz der VC. Dabei muß zweierlei berücksichtigt werden. Einmal muß geprüft werden, ob nicht einzelne Handschriften nach dem üblichen Stil der VC geändert haben. Zum anderen ist die VC im Wortgebrauch nicht konstant. So wird z. B. Rom abwechselnd *ἡ βασιλις πόλις* und *ἡ βασιλεύουσα πόλις* genannt (S. 28, 13; 32, 9; 84, 18; 103, 19; S. 28, 18; 146, 27; 148, 32; 149, 11. Dagegen heißt Konstantinopel S. 108, 1 *ἡ βασιλέως πόλις* und 108, 4 *ἡ βασιλέως ἐπώνυμος πόλις*).

d) Die Gruppierung VJ ist in der Regel bevorzugt¹.

e) Berücksichtigung der *Lectio difficilior*.

f) Wahl der zur Zeit der Handschriftenschreiber ungebräuchlicheren Formen.

g) Lesarten, die den Charakter späterer Verdeutlichung tragen, sind verworfen. Das findet man manchmal in V, doch gibt es auch Ausnahmen.

h) Wenn V und die Gruppe JNAB geschlossen voneinander abgewichen, ist nach Möglichkeit nach den genannten Kriterien entschieden worden. Wenn sie aber gleichwertige Lesarten vertreten und keine weiteren Zeugen vorhanden sind, so daß man eine wirklich überzeugende Lösung nicht finden kann, wurden die Lesarten von V, der ältesten und relativ besten Handschrift, in den Text aufgenommen. Bei den Unterschieden in den kleineren Dingen dagegen ist fast immer JNAB vorgezogen², da V in dieser Hinsicht unzuverlässig ist.

Urkunden: i) Ihr Stil ist von dem des VC-Kontextes verschieden.

k) Neben den VC-Handschriften steht hier oft indirekte Überlieferung, die manchen Fehler der Handschriften korrigiert³. Nach Mög-

¹ Diese Gruppierung überliefert auch Fehler, die in dem ursprünglichen Text gestanden haben und von den anderen Handschriften verbessert wurden. Vgl. z. B. S. 75, 19; 76, 10 (Urkunden) und oben die Beispiele unter N, *a* und der Sekundärüberlieferung.

² Auch das ist keine unumstößliche Regel, denn an manchen Stellen ist auch in solchen Dingen V besser. Vgl. z. B. die Formen *Μωυσέως* S. 26, 14 und 34, 22; *Μαυβρη* S. 10, 14; *Κωνσάντια* S. 12, 11; 135, 2. S. 31, 17 hat V das in der VC bevorzugte *σικρός*, anders als S. 44, 9. S. 93, 7 bietet V das richtige *παρέγων*. Bei den beweglichen Endkonsonanten wurde V an den folgenden Stellen bevorzugt: S. 27, 6; 27, 20; 28, 15; 32, 16; 40, 17; 44, 18; 53, 7; 57, 11; 66, 26; 95, 17; 122, 11; 131, 14; 137, 7. — Flüchtigkeiten, Itazismen usw. finden sich in der Gruppierung JNAB nur selten, z. B. 57, 6; 93, 7; 135, 13.

Schon oben S. LXII wurde gesagt, daß sich für die Wortstellung keine Regel aufstellen läßt. V und JNAB sind in dieser Hinsicht sehr oft gespalten. Doch läßt sich der Beweis für das Ursprüngliche nicht führen. So habe ich in der Wortstellung nur in den Fällen, wo V eindeutig das Hausbackenere bietet, die von den anderen Handschriften vertretene Lesart bevorzugt.

V bietet immer die schlechte Form *ειδωλολατρεία*. Bis auf S. 3, 23, wo VJ in dieser Hinsicht übereinstimmen, habe ich deshalb immer *ειδωλολατρία* aufgenommen.

³ Siehe dazu oben S. XXVI.

lichkeit sind aber die Lesarten der VC-Handschriften belassen worden, da ja der Urkundentext in der VC konstituiert werden soll. Eine Ausnahme bildet die Urkunde II 24–42, wo durch den Papyrus und die Parallelüberlieferung der Gruppe *a* ein eindeutig besserer Text hergestellt werden kann, als ihn die Gruppe *b* bietet¹.

Zum textkritischen Apparat: Bei Differenzen unter den Handschriften ist – falls vorhanden – auch die den Text stützende indirekte Überlieferung vermerkt. Rasuren wurden nur aufgeführt, wenn sie auf ernstzunehmende Lesarten hinweisen. Fehlerverbesserungen durch Rasuren dagegen sind nur oben in der Praefatio aufgeführt. Auch wenn Sekundärüberlieferung unter den Zeugensigeln aufgeführt ist, sind ihre Lesarten nur vermerkt, wenn sie interessant oder für die VC erwägenswert sind oder einem verderbten Text der Handschriften gegenüberstehen oder einzelne Handschriften bei Differenzen in der Gruppe *b* stützen².

Zum Sachapparat: Da ein sachlicher und sprachlicher Kommentar zur VC fehlt und das Verständnis des Textes nicht immer leicht ist, wurden über die Aufnahme von Paralleltexten hinaus in knappster Form quellenkritische Erläuterungen, die zur Beurteilung des Nachwirkens des Textes notwendig sind, und sachliche Hinweise gegeben.

¹ Die Überlieferung der Urkunde II 24–42 durch ■ zeigt, daß die Akten selten die beweglichen Endkonsonanten abwerfen. Das wird für die anderen Urkunden der VC durch die bei den Kirchenhistorikern erhaltenen Formen bestätigt. Gruppe *b* vertritt an einigen Stellen in den Urkunden das andere Prinzip, das sie auch – öfters JNAB gegen V – im VC-Kontext durchführt. In den Urkundentexten habe ich mich deshalb bei Spaltung der Überlieferung in dieser Hinsicht zwischen *b* und anderer Überlieferung gegen *b* oder Gruppen von *b* entschieden.

Bei zehn in der VC überlieferten Briefen Konstantins ist die Form des Briefschlusses nicht ganz sicher (S. 68, 4; 93, 4; 99, 11; 107, 23; 115, 7; 116, 2; 117, 6; 133, 24; 134, 21; 138, 9). Zur Beurteilung müssen auch die in den Werken des Athanasios und der Kirchenhistoriker überlieferten Briefe Konstantins mit herangezogen werden. Die Herausgeber Heikel, Parmentier, Opitz, Schwartz bevorzugten *διαφυλάξει*, an einigen Stellen auch *διαφυλάττοι*. *διαφυλάξη*, *διαφυλάξει* und *διαφυλάξοι* konnten leicht verwechselt werden. Wegen der Qualität von JNAB in diesen Dingen habe ich bis auf S. 135, 9 *διαφυλάξοι* bevorzugt.

² Spaltungen innerhalb der Überlieferung eines indirekten Zeugen, die nichts für den VC-Text austragen, sind natürlich nicht erwähnt.

SIGEL- UND ABKÜRZUNGSVERZEICHNIS

- V** Cod. Vatic. gr. 149, s. X (siehe oben S. IX)
J Cod. Mosq. gr. 50, s. XII (siehe oben S. XI)
N Cod. Marc. gr. 340, s. XII (siehe oben S. XII)
A Cod. Paris. gr. 1437, s. XIII (siehe oben S. XIV)
B Cod. Paris. gr. 1432, s. XIV (siehe oben S. XV)
M Cod. Marc. gr. 339, s. XIII (siehe oben S. XV)
L Cod. Laurent. gr. LXX 20, s. X (siehe oben S. XVIII)
H Cod. Paris. gr. 1431, s. XI (siehe oben S. XVIII)
F Cod. Paris. gr. 1433, s. XI/XII (siehe oben S. XVIII)
a Handschriftengruppe LHF
b Handschriftengruppe VJNAB
- 362 BHG Nr. 362, Vita Constantini des Ignatius von Selymbria (ed. Theophilos Ioannou, *Μνημεία ἀγιολογικά νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενα*, Venedig 1884, 164–229)
 363 BHG Nr. 363, Anonyme Vita Constantini (ed. M. Gedeon, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* 20, 1900, 253f. 262f. 279f. 303f.), Mss: Cod. Kutl. gr. 23, s. XI/XII (Kutl.); Cod. Monac. gr. 3, s. XI/XII (Mon.)
 364 BHG Nr. 364, Anonyme Vita Constantini (ed. M. Guidi, *Rendiconti della reale Accademia dei Lincei, Classe di scienze morali, storiche e filologiche*, Ser. 5, vol. 16, 1907, 304–340. 637–662. Separatdruck Rom 1908)
 365 BHG Nr. 365, Anonyme Vita Constantini (ed. H.-G. Opitz, *Byz.* 9, 1934, 535–593, und siehe oben S. XXIV)
 369 BHG Nr. 369, Vita Constantini des Nicephorus Gregoras (zitiert nach Cod. Vindob. Hist. gr. 104, s. XIV)
 369c BHG Nr. 369c, Anonyme Vita Constantini (zitiert nach Cod. Athen. suppl. gr. 2560, s. XI)
 369g BHG Nr. 369g, Anonyme Vita Constantini (ed. Roma e l'Oriente 6, 1913, 41–326)
 1279 BHG Nr. 1279, Anonyme Vita des Metrophanes und Alexander (ed. nach B: M. Gedeon, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* 4, 1884, 287–291. 296–300. 306–310. 321–326 und *Ἀνέκδοτα Βυζαντινά* 1, 25–80), Mss: A (Cod. Athen. gr. 991, s. XIV); B (Cod. Athon. Vatop. gr. 84, s. IX/X); L (Cod. Laurent. gr. VII 25, s. XII); V (Cod. Vatic. gr. 1667, s. X)
- a.** ante
 Abh. Gött. Abhandlungen der Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen

Athan. W.	H. G. Opitz, Athanasius' Werke, Berlin 1934ff.
BHG	F. Halkin, Bibliotheca Hagiographica Graeca, 3. Aufl. Brüssel 1957 (Subsidia Hagiographica 8a); Auctarium, Byzantion [1969]
Byz.	Byzantion
BZ	Byzantinische Zeitschrift
c.	circa
CTh	Codex Theodosianus
comp.	compendium
Dem. ev.	Demonstratio evangelica des Euseb (ed. I. A. Heikel, GCS 23, Leipzig 1913)
GCS	Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte
Gel. Caes.	Gelasius von Caesarea (vgl. Unters.)
Gel	Syntagma des Gelasius von Cyzicus (ed. G. Loescheke-M. Heinemann, GCS 28, Leipzig 1918), Mss. A: (Cod. Ambros. gr. 534, s. XII/XIII); H (Cod. Hieros. gr. 111, a. 1588-1591); V ¹ (Cod. Vatic. gr. 830, a. 1446); P ³ (Cod. Paris. suppl. gr. 516, a. 1572); M ² (Cod. Monac. gr. 43, s. XVI); P ¹ (Cod. Paris. gr. 413, a. 1561); P ² (Cod. Paris. gr. 414, s. XVI)
Ges. Schr.	Gesammelte Schriften
Hein	F. A. Heinichen
Hist	Historia Ecclesiastica des Euseb (ed. E. Schwartz, GCS 9, 1-3, Leipzig 1903-1909), Mss: A (Cod. Paris. gr. 1430, s. XI); T (Cod. Laurent. gr. LXX 7, s. X/XI); E (Cod. Laurent. gr. LXX 20, s. X); R (Cod. Mosq. gr. 50, s. XII); B (Cod. Paris. gr. 1431, s. XI/XII); D (Cod. Paris. gr. 1433, s. XI/XII); M (Cod. Marc. gr. 338, s. XII)
Hkl	I. A. Heikel
Jül	Adolf Jülicher
Laus	Laus Constantini des Euseb (ed. I. A. Heikel, GCS 7, Leipzig 1902, 193-259), Mss: H (Cod. Paris. gr. 1431, s. XI); J (Cod. Mosq. gr. 50, s. XII); N (Cod. Marc. gr. 340, s. XII)
lac.	lacuna
LXX	Septuaginta
litt.	litterae
Man	A. Mancini
Mart. Pal.	Über die Märtyrer in Palästina des Euseb (ed. E. Schwartz, GCS 9, 2, Leipzig 1908)
Mss	Handschriften
Nic	Kirchengeschichte des Nicephorus Callistus Xanthopoulos (ed. F. Ducaeus, Paris 1630 = Migne PG 145-147)
NT	Neues Testament
num.	numeri
Op	Hans-Georg Opitz
p.	pagina oder post
Pap	Papyrus Londiniensis 878
Parm	Léon Parmentier
Pas	G. Pasquali
part.	partim
Phil	Kirchengeschichte des Philostorgius (ed. J. Bidez, GCS 21, Leipzig 1913, 2. Aufl. hrsg. von F. Winkelmann, Berlin 1972)

pass.	passim
Praepar. ev.	Praeparatio evangelica des Euseb (ed. K. Mras, GCS 43, 1. 2, Berlin 1954. 1956)
rell.	reliqui
Schdw	F. Scheidweiler
Schw	Eduard Schwartz
Socr	Kirchengeschichte des Socrates (ed. R. Hussey, Oxford 1853), Mss: M (Cod. Laurent. gr. LXX 7, s. X/XI); A (Cod. Athon. Xeropot. 226, s. XIV); F (Cod. Laur. LXIX 5, s. XI); H (Cod. Marc. gr. 339, s. XIII); C (Cod. Cair. gr. 86, s. XIII); G (Cod. Marc. gr. 337, s. XV)
Soz	Kirchengeschichte des Sozomenus (ed. J. Bidez—G. Hansen, GCS 50, Berlin 1960)
Theod	Kirchengeschichte des Theodoret von Cyrus (ed. L. Parmentier, GCS 19, Leipzig 1911; 2. Aufl. GCS 44, Berlin 1954), Mss: B (Cod. Bodl. Auct. E 4, 18, s. X); A (Cod. Bodl. gr. E II 14, s. XI); H (Cod. Paris. gr. 1442, s. XIII); N (Cod. Athon. Vatop. 211, s. XIII); G (Cod. Angel. gr. 41, s. XII/XIII); S (Cod. Scorial. gr. X III 14, s. XII); D (Cod. Paris. gr. 994, s. XV); L (Cod. Laur. gr. X 18, s. XI); F (Cod. Paris. gr. 1433, s. XI/XII); V (Cod. Vatic. gr. 628, s. XI); T (Cod. Marc. gr. 344, s. XIII); W (Cod. Vindob. Hist. gr. 8, s. XIV)
Th. 1.	Theodorus lector
TU	Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur
TU 84	F. Winkelmann, Die Textbezeugung der Vita Constantini des Eusebius von Caesarea, Berlin 1962 (TU 84)
Unters.	F. Winkelmann, Untersuchungen zur Kirchengeschichte des Gelasios von Kaisareia, Sitzungsberichte der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Klasse für Sprachen, Literatur und Kunst 1965, Nr. 3, Berlin 1966
Val	H. Valois (Valesius)
VC	De Vita Constantini des Euseb
Wd	Paul Wendland
Wil	U. von Wilamowitz-Moellendorff
Wkm	F. Winkelmann
Zmn	E. C. P. Zimmermann
z. T.	zum Teil

Zeichen

<i>Im Text:</i>	
{ $\alpha\alpha\alpha$ }	Änderungen
{ $\alpha\alpha\alpha$ }	Tilgungen
{ $\alpha\alpha\alpha$ }	Zufügungen
***	überlieferte Lücke
{***}	vermutete Lücke
† $\alpha\alpha\alpha$ †	korrupte Stelle

Im textkritischen Apparat:

X ¹	ursprüngliche Lesart der Handschrift
X ^c	Korrektor(en)

\overline{X}^{mg}	am Rand nachgetragen
\overline{X}^{ras}	Rasur
\overline{X}^s	über der Zeile
<	läßt aus oder streicht
~	Wortumstellung
*	Buchstabe nicht zu lesen
\overline{X}^{ind}	nur bei den Kephalaia: im Inhaltsverzeichnis
\overline{X}^t	" " " " am Rand des Textes der VC
?	zweifelhaft

Im Sachapparat:

=	wörtliche oder fast wörtliche Parallele
cf	inhaltliche Parallele (z. T. mit wörtlichen Übereinstimmungen)

Am Anfang des Sachapparates:

*	Bemerkungen
**	Quellen und Parallelen
***	abhängige Zeugen

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

**ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΘΕΟΝ
ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ**

ΛΟΓΟΣ Α

1. Προοίμιον περί τῆς Κωνσταντίνου τελευτῆς.
- 5 1,3. Περί νιῶν αὐτοῦ βασιλευσάντων.
2. Ἔτι προοίμιον.
3. Περί θεοῦ τιμῶντος εὐσεβεῖς βασιλεῖς καὶ ἀπολλύντος τυράννους.
4. Ὅτι ὁ θεὸς Κωνσταντίνον ἐτίμησεν.
5. Ὅτι ἐβασίλευσε μὲν εὐσεβῶς ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη μοναρχήσας, ἔζησε δὲ ὑπὲρ
- 10 τὰ ἑξήκοντα.
6. Ὅτι θεοῦ μὲν δοῦλος ἦν ἐθνῶν δὲ νικητῆς.
7. Πρὸς Κύρον τὸν Περσῶν βασιλέα καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνων σύγκρισις.
8. Ὅτι τῆς οἰκουμένης πάσης σχεδὸν ἐκράτησεν.
9. Ὅτι υἱὸς βασιλέως εὐσεβῆς καὶ υἱοῖς βασιλευσὶ κατέλιπε τὴν ἀρχήν.
- 15 10. Περί τοῦ καὶ ἀναγκαίαν εἶναι καὶ ψυχοφελῆ τὴν ἱστορίαν ταύτης.
11. Ὅτι μόνας τὰς Κωνσταντίνου νῦν ἱστόρησε θεοφιλεῖς πράξεις.
12. Ὅτι ὡς Μωϋσῆς ἐν οἴκοις τυράννων ἀνετράφη Κωνσταντίνος.
- 4 13. Περί Κωνσταντίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μὴ ἀνασχόμενον τῶν περὶ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν καὶ Μαξέντιον διώξει τοὺς Χριστιανούς.
- 20 14. Ὅπως Κωνσταντίος ὁ πατὴρ ὀνειδισθεὶς πενίαν ὑπὸ Διοκλητιανοῦ καὶ τοὺς θησαυροὺς πλήσας ἀπέδωκε πάλιν τοῖς προσενέγκασι τὰ χρήματα.
15. Περί τοῦ ὑπὸ τῶν ἄλλων διωγμοῦ.
16. Ὅπως Κωνσταντίος ὁ πατὴρ εἰδωλολατρεῖαν σχηματισάμενος τοὺς μὲν θύειν θελήσας ἐξέβαλε, τοὺς δὲ ὁμολογῆσαι προθεμένους εἶχεν ἐν τῷ παλατίῳ.
- 25 17. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς φιλοχρίστου προαιρέσεως.
18. Ὅτι Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀποδυσάμενων πρῶτος ἦν λοιπὸν ἀγνοῦστος ὁ Κωνσταντίος, ἐν εὐτεχνίᾳ κομῶν.

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) A B

2 ~ βασιλέως κωνσταντίνου JB^c | κωνσταντίνου + τοῦ N 3 λόγος ā < A
 4 - p. 5, 18 solus V num. hab.: 1, 3 = β', 2 = γ' etc. | προοίμιον - τελευτῆς
 < V^tN^t 6 ὅτι N 7 ~ βασιλεῖς εὐσεβεῖς JNAB 9 εὐσεβῶς < JNAB |
 ~ ἔτη εὐσεβῶς V^t 11 ἦν + κωνσταντίνος V^t 12 τὸν¹] τῶν B | τὸν²] τῶν
 V^tB | μακεδόνα N 14 εὐσεβοῦς N | εὐσεβῆς + κωνσταντίνος V^t | κατέλιπε V
 15 ἐποφελῆ V 16 μόνος V^{ind}1, μόνος εὐσεβίος V^t | νῦν < V^t 18 αὐτοῦ]
 κωνσταντίνου V^t | ἀνασχόμενον + τρόπον Schdw 19 μαξιμίνου B | μαξέντιον
 + ὥστε N 20 πατὴρ + κωνσταντίνου V^t | καὶ < Ηκ1 21 προσενεγκοῦσι N
 23 πατὴρ + κωνσταντίνου V^t 24 θέλοντας JNAB | ὁμολογῆς ἀπροθεμένους V^{ind}
 | ἔχειν B | τῷ < V^tNAB 25 τοῦ αὐτοῦ < V^tN | φιλοχρίστου + αὐτοῦ N |
 προαιρέσεως + κωνσταντίου V^t 26 μαξιμίνου V^t | μαξιμιανὸν + τὴν ἀρχὴν N^t |
 ὑποδυσάμενων V¹ 27 ὁ < V^{ind} | ~ ὁ κωνσταντίος p. κομῶν A

19. *Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου νεανίου ἅμα Διοκλητιανῶ τὸ πρὶν εἰς Παλαιστίνην παραγενομένου.*
 20. *Κωνσταντίνου πρὸς τὸν πατέρα διὰ τὰς ἐπιβουλὰς Διοκλητιανοῦ ἀναχώρησις.*
 21. *Τελευτὴ Κωνσταντίου τὸν υἱὸν Κωνσταντίνου βασιλέα καταλιπόντος.*
 5 22. *Ὅπως Κωνσταντίου προκομισθέντος τὰ στρατεύματα Κωνσταντίνου αὐγουστον ἀνηγόρευσεν.*
 23. *Καταστροφή τῶν τυράννων δι' ὑπομνήσεως ὀλίγης.*
 24. *Ὅτι βουλήσει θεοῦ Κωνσταντίνος ἔσχε τὸ βασιλεύειν.*
 25. *Κωνσταντίνου κατὰ βαρβάρων καὶ Βρεττανῶν νίκαι.*
 10 26. *Ὅπως Ῥώμην ἐλευθερώσαι Μαξεντίου προέθετο.*
 27. *Ὅτι τὰς εἰδωλολατρῆσάντων καταστροφὰς ἐνθυμηθεὶς μᾶλλον τὸν χριστιανισμόν ἐξελέξατο.*
 28. *Ὅπως εὐξαμένῳ τὴν ὀπτασίαν ὁ θεὸς παρέσχε, σταυρὸν ἐκ φωτὸς ἐν οὐρανῶ μεσημβρία καὶ γραφὴν τούτῳ νικᾶν παραινύσσαν.*
 5 15 29. *Ὅπως ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ καθ' ἕνους αὐτῶ φανεὶς ὁμοιοτρόπῳ τοῦ σταυροῦ σημεῖφ κεχρησθῆαι κατὰ τοὺς πολέμους προσέταξεν.*
 30. *Κατασκευὴ τοῦ αὐτοῦ σταυρικοῦ σημείου.*
 31. *Ἐκφρασις σταυροειδοῦς σημείου, ὅπερ νῦν οἱ Ῥωμαῖοι λάβωρον καλοῦσιν.*
 32. *Ὅπως κατηχηθεὶς Κωνσταντίνος τὰς θείας γραφὰς ἀνεγίνωσκεν.*
 20 33. *Περὶ τῶν Μαξεντίου μοιχειῶν τῶν ἐν Ῥώμῃ.*
 34. *Ὅπως ἡ τοῦ ἐπάρχου διὰ σωφροσύνης ἑαυτὴν ἀνείλεν.*
 35. *Ἀναίρεσις δῆμου Ῥωμαίων ὑπὸ Μαξεντίου.*
 36. *Μαγειαὶ Μαξεντίου καὶ ἔνδεια τροφῶν ἐν Ῥώμῃ.*
 37. *Ἦττα ἐν Ἰταλίᾳ Μαξεντίου στρατευμάτων.*
 25 38. *Μαξεντίου θάνατος ἐν γεφύρᾳ ποταμοῦ Τιβέριδος.*
 39. *Ἐισοδος ἐν Ῥώμῃ Κωνσταντίνου.*
 40. *Περὶ ἀνδριάντος αὐτοῦ σταυρὸν κατέχοντος καὶ τῆς ἐπιγραφῆς.*
 41. *Ἐυφροσύνη κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ δωρεαὶ Κωνσταντίνου.*
 42. *Ἐπισκόπων τιμαὶ καὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομαί.*
 30 43. *Περὶ τῶν εἰς τοὺς πένθητας καὶ δεομένων ἐδεργεσιῶν Κωνσταντίνου.*

***8 (τὰς ἐπιβ. Διοκλ.) cf. Phil I 5 (p. 6, 24) 28 (εὐφροσ. — ἐπαρχ.) = 363 (p. 262b, 20/21) 29 = 363 (p. 262b, 21/22) 30 (δεομ. ἐδεργ.) cf. 363 (p. 262b, 22)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind}N^t) A B

1 νεανία AB, < J 3 Διοκλητιανοῦ ἀναχώρησις] φυγῆ V^t 3/4 = κα' V^{ind} | ἀναχώρησις + καὶ N^t 4 ~ βασιλέα κωνσταντίνου AB¹ | καταλιπόντος V^{ind} 1 | ὅπως + τοῦ V^{ind} | κωνσταντίου V^t ras 6 προσηγόρευσε V^{ind} 1 (an s), ἀνηγόρευσαν V^t 7 καταστροφῆς τῶν τυράννων ὑπόμνησις ὀλίγη V^t 8 ὅτι < J 9 = κς' (κε' <) V^{ind} | νίκαις V^t 10 ~ κωνσταντίνος ἐλευθερώσαι Ῥώμην V^t | προέθετο] προήρητο JNAB 12 ἐξελέξατο + κωνσταντίνος V^t 14 μεσημβρίας οὐσης N 15 ἕπνον V^t 16 προσέταττεν V^t 17 αὐτοῦ < V^t 18 λάβωρον V^{ind} 1 V^t, λάβωρον Soz(B²T), λάβωρον Soz(C), labarum Cass. Rufin 21 ὅπως τοῦ ἐπάρχου ἡ γυνὴ V^t 22 Ῥωμαίων < A 23 ***τίου A^{ras}, κωνσταντίνου B¹, κατὰ κωνσταντίνου N 24 ἦττα + τῶν V^{ind} V^t | στρατευμάτων + ὑπὸ κωνσταντίνου V 27 ἀνδρείας V^{ind} 1 | αὐτοῦ] κωνσταντίνου V^t | ὑπογραφῆς V^{ind} 1 V^t 28 εὐφροσύνη JNAB 363, εὐφροσύνη V | εὐφροσύνη + πᾶσαι 363 29 τιμῆ V^t | καὶ < 363 30 καὶ δεομένων < JNAB, τῶν δεομένων 363 | ἐδεργεταὶ ποικίλαι 363 | Κωνσταντίνου < V^t

44. "Ὅπως ταῖς συνόδοις τῶν ἐπισκόπων συμπαρῆν.
 45. "Ὅπως καὶ τῶν Ἄφρων ἠείχετο.
 46. Νίκαι κατὰ βαρβάρων.
 47. Ἐξορισμοὶ καὶ δημεύσεις ἐπιβουλευσαί θάνατος καὶ ἄλλων, οὓς ἐξ ἀποκαλύψεως
 5 Κωνσταντίνος εὗρεν.
 48. Δεκαετηρίδος Κωνσταντίνου πανήγυρις.
 49. "Ὅπως τὴν ἀνατολὴν ἐκακούχει Λικίνιος.
 50. "Ὅπως Κωνσταντίνῳ Λικίνιος ἐπιβουλεύειν ἤθελεν.
 51. Λικίνιον κατ' ἐπισκόπων συσκευαί καὶ συνόδων κωλύσεις.
 10 52. Ἐξορισμοὶ καὶ δημεύσεις κατὰ Χριστιανῶν.
 6 53. Γυναῖκας εἰς ἐκκλησίας μὴ συνάγεσθαι πρόσταγμα καὶ πρὸ τῶν πυλῶν εὐχεσθαι
 τοὺς λαοὺς.
 54. Τοὺς μὴ θύοντας ἀποστρατεύεσθαι, καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς μὴ τρέφεσθαι.
 55. Περὶ τῶν Λικίνιου παρανομιῶν καὶ πλεονεξιῶν καὶ αἰσχροργιῶν.
 15 56. "Ὅτι διωγμὸν ποιῆσαι λοιπὸν ἐπεχείρει.
 57. "Ὅτι Μαξιμιανὸς σύριγγι καὶ σκώληκι δαμασθεῖς ὑπὲρ Χριστιανῶν ἔγραψεν.
 58. "Ὅτι Μαξιμῖνος διώξας Χριστιανούς καὶ φυγῶν ὡς οἰκέτης ἐκρύπτετο.
 59. "Ὅτι ἐν νόσῳ τυφλωθεὶς Μαξιμῖνος ὑπὲρ Χριστιανῶν ἔγραψεν.

Κεφάλαια τοῦ πρώτου λόγου.

36 20

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

1. Λικινίου διωγμὸς λαθραῖος ἐπισκόπους ἀναιροῦντος ἐν Ἀμασειᾷ τοῦ Πόντου.

***1 cf. 363 (p. 262b, 22/23) 3 = 363 (p. 262b, 24) 4/5 cf. 363 (p. 262b, 24/25) ■ cf. 363 (p. 262b, 33/34) 11/12 cf. 363 (p. 262b, 35/36)
 18 (καὶ τοὺς ἐν φυλ.) = 363 (p. 262b, 37) 21 cf. 363 (p. 262b, 38/39); cf. 369g
 (p. 312, 7 Πόντον Ἀμασειαν)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) A B

1 παρουσαί τοῦ βασιλέως ἐν ταῖς τῶν ἐπισκόπων συνόδοις 363 | παρῆν V^t
 2 ἀφρόνων V^{indc} JNAB 3 βαρβάρων + κωνσταντίνου V^t, τρόπαια 363 4 ὅπως
 + a. μαξιμῖνου A^c | μαξιμῖνου Mss 363, Μαξιμιανοῦ Val | θανάτου A^c | ἄλλο A^cB |
 ~ καὶ ἄλλων θάνατος V^t | οὓς + δὲ A^c 4-5 μαξιμῖνου ἐπιβουλαὶ καὶ ἄλλων
 ἄς ἐξ ἀποκαλύψεως εὗρισκεν 363 7 λικίνιος JA 369g 8 ὅπως + καὶ JAB |
 κωνσταντίνῳ J^{ras} | λικίνιος JA Π λικινίου JA 11 ἐκκλησίας μὴ V^{ind} J^{ras}
 363, ἐκκλησίας ἀνδράσιν ἅμα μὴ N, ἐκκλησίαν μὴ V^t, ἐκκλησίαν J¹AB | καὶ -
 λαοὺς < JNAB | χριστιανὸς . . . εἰς ἐκκλησίας τούτους μὴ συνάγεσθαι νομοθετῶν
 ἀλλὰ πρὸ τῶν πυλῶν ἴστασθαι 363 14 λικινίου JA | παρανόμων V^t | καὶ¹ <
 V^t | καὶ αἰσχροργιῶν < JNAB 16 μαξιμῖνος J | ὑπέγραψεν V^{ind} 17 ὅτι +
 καὶ V^t | μαξιμιανὸς V^{ind} | ~ χριστιανὸς διώξας V^t | καὶ < Hkl 19 κεφάλαια
 - λόγον < JA 21 - p. 13, 25 num. < NB 21 etiam in mg text. JB
 | λικινίου J pass.

2. Καθαίρεσις ἐκκλησιῶν καὶ ἐπισκόπων κρουραία.
 3. Ὅπως Κωνσταντῖνος ὑπὲρ Χριστιανῶν διώκεσθαι μελλόντων ἐκινήθη.
 4. Ὅτι Κωνσταντῖνος μὲν παρεσκευάζετο μετ' εὐχῶν Λικίνιος δὲ μετὰ μαντιῶν εἰς πόλεμον.
 5 5. Ὅσα Λικίνιος ἐν τῷ ἄλλῃ θύων εἶπεν περὶ τῶν εἰδώλων καὶ τοῦ Χριστοῦ.
 6. Φαντασίαι κατὰ τὰς ὑπὸ Λικίνιον πόλεις, ὡς τῶν Κωνσταντίνου στρατευμάτων διόντων.
 7. Ὅτι ἐν πολέμοις ὄπον σταυροειδὲς σημεῖον παρήν, ἐκεῖ τὰ τῆς νίκης ἐγίνετο.
 8. Ὅτι πεντήκοντα τὸν σταυρὸν φέρειν ἐξελέχθησαν.
 10 9. Ὅτι τῶν σταυροφόρων ἀνηρέθη μὲν ὁ φηγῶν, ὁ δὲ πίστει παραμεινας ἐσώθη.
 10. Συμβολαὶ διάφοροι καὶ Κωνσταντίνου νίκαι.
 11. Φυγὴ Λικίνιον καὶ γοητεία.
 12. Ὅπως Κωνσταντῖνος ἐν σκηπῇ προσευχόμενος ἐνίκα.
 13. Φιλανθρωπία περὶ τοὺς συλλαμβανομένους στρατιώτας.
 15 14. Ἐτι περὶ τῶν ἐν τῇ σκηπῇ προσευχῶν.
 15. Λικινίου περὶ φιλίας δόλος καὶ εἰδωλολατρία.
 16. Ὅπως μὴ ἀντιπολεμῆν τῷ σταυρῷ Λικίνιος παρήνει τοῖς στρατιώταις.
 37 17. Νίκη Κωνσταντίνου.
 18. Λικίνιον θάνατος, καὶ ἐπινίκια περὶ τούτου.
 20 19. Φαιδρότης καὶ πανηγύρεις.
 20. Ὅπως ὑπὲρ ὁμολογητῶν ἐνομοθέτει Κωνσταντῖνος.
 21. Ὅπως καὶ περὶ μαρτύρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.
 22. Ὅπως καὶ τοὺς δῆμους ἀνεκτήσατο.
 23. Ὅτι θεὸν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ἐκήρυττε, καὶ περὶ ἀντιγράφων νόμος.
 25 24. Νόμος Κωνσταντίνου περὶ τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐν ᾧ ἔστι ταῦτα.
 25. Ὑπόδειγμα ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων.
 26. Περὶ διωχθέντων καὶ διωκτῶν.
 27. Ὅσων ὁ διωγμὸς αἴτιος κακῶν τοῖς πολεμήσασιν κατέστη.
 30 28. Ὅτι θεὸς τῶν καλῶν ὑπηρετήν Κωνσταντίνου ἐξελέξατο.
 29. Εὐσεβεῖς εἰς θεὸν Κωνσταντίνου φωναὶ καὶ ὁμολογητῶν ἔπαινος.
 30. Νόμος ἀπολύων ἐξορισμοῦ καὶ βουλῆς καὶ δημεύσεως.
 31. Τοὺς ἐν νήσοις ὁμοίως.
 32. Τοὺς ἐν μετάλλοις καὶ δημοσίοις ἀτιμωθέντας.
 35 33. Περὶ ὁμολογητῶν στρατευσαμένων.
 34. Ἀπολύσεις τῶν ἐν γυναικείοις ἢ εἰς δουλείαν δοθέντων ἐλευθέρων.
 35. Περὶ κληρονομίας οὐσιῶν τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν καὶ μετοικισθέντων καὶ ταμιευθέντων.

***1 (καθ. ἐκκλ.) cf. 363 (p. 262b, 39)

V (V^{ind}V^t) J N (N^{ind}N^t) B

■ καὶ + περὶ V^t 9 ἐξελέγησαν (γη ras) J 15 τῇ < JN^tB 16 εἰδωλολατρεῖαι V^t 18/19 contrah. N^t 22 ὑπὲρ V^{ind} | κτημάτων] πραγμάτων ἐνομοθέτει V^t 25 ~ περὶ εὐσεβείας εἰς θεὸν καὶ χριστιανισμοῦ V^t 27 ὑποδείγματα V^{ind} | τῶν < JNB 28 περὶ + τῶν V^{inds} 29 ὅπως JNB | πολεμήσασιν] τολήσασιν V 30 τῶν < J | ~ ὑπηρετήν τῶν καλῶν V^t 33 νόσοις J | τοὺς - ὁμοίως] ἀνάκλησις τῶν ἐν νήσοις V^t 34 τοὺς - ἀτιμωθέντας] ἀνάκλησις τῶν ἐν μετάλλοις καὶ δημοσίοις ἔργοις ἀτιμωθέντων V^t | δημοσίοις + καὶ V^{ind} | ἀτιμωθέντας NB 35 καὶ μετοικ. καὶ ταμιευθ. < V^t | μετοικισθέντων J 39 κληρονομῶν V^{indcs}

36. Τῶν μὴ ἐχόντων συγγενεῖς κληρονόμον εἶναι τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν δοθέντα τισὶ βέβαια μένειν.
37. Ἀποδιδόναι τοὺς κατέχοντας τὰ τοιαῦτα χωρία καὶ κήπους καὶ οἰκίας χωρὶς ὧν ἐκαρπώσαντο.
- 5 38. Ποίῳ τρόπῳ χρῆ περι τούτων ἐπιδιδόναι δεήσεις.
39. Ταῖς ἐκκλησίαις ἀποδοῦναι τὸ ταμεῖον χωρία καὶ κήπους καὶ οἰκίας καὶ λοιπά.
- 38 40. Τὰ μαρτύρια καὶ τὰ κοιμητήρια ταῖς ἐκκλησίαις ἀποδοθῆναι.
41. Τοὺς ἀγοράσαντας ἐκκλησιαστικά ἢ κατὰ δωρεὰν λαβόντας ἀποδοῦναι.
42. Σέβειν τὸν θεὸν σπουδαίως παραίνεσις.
- 10 43. Ὅπως τὰ νομοθετηθέντα ὑπὸ Κωνσταντίνου δι' ἔργων ἐτελειούτο.
44. "Ὅτι τοὺς ἀρχοντας Χριστιανούς προήγεν· εἰ δὲ καὶ Ἕλληνες ἦσαν, τὸ θύειν αὐτοῖς ἀπηγορεύετο.
45. Περί νόμων κωλυόντων μὲν θυσίας οἰκοδομεῖν δὲ ἐκκλησίας προσταττόντων.
46. Κωνσταντίνου πρὸς Ἐυσέβιον καὶ λοιποὺς ἐπισκόπους περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς, καὶ ὥστε τὰς παλαιὰς ἐπισκευάζειν καὶ μείζοντας οἰκοδομεῖν διὰ τῶν ἀρχόντων.
- 15 47. "Ὅτι κατὰ εἰδωλολατρίας ἔγραψεν.
48. Κωνσταντίνου πρὸς τὰς ἐπαρχίας περὶ τῆς πολυθεοῦ πλάνης διάταγμα, ἐν ᾧ προοίμιον περὶ κακίας καὶ ἀρετῆς.
- 20 49. Περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ φιλοθέου Κωνσταντίνου καὶ περὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν διωκτῶν.
50. "Ὅτι διὰ τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος μαντείαν, ὡς μὴ δυναμένον μαντεύεσθαι διὰ τοὺς δικαίους, ὁ διωγμὸς ἀνεκινήθη.
51. "Ὅτι νέος ὢν ἔτι Κωνσταντίνος ἀτήκοος γέγονε Διοκλητιανοῦ διὰ τὸ ἀκοῦσαι τοὺς δικαίους εἶναι Χριστιανούς τὰ περὶ διωγμοῦ γράψαντος.
- 25 52. "Ὅσα εἶδη βασάνων καὶ τιμωριῶν κατὰ Χριστιανῶν ἐτολμήθη.
53. "Ὅτι βάρβαροι Χριστιανούς ὑπεδέξαντο.
54. Οἷα μετῆλθε δίκη τοὺς διὰ τὴν μαντείαν διώκτας.
55. Δοξολογία Κωνσταντίνου εἰς θεὸν καὶ ὁμολογία περὶ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ
- 30 56. "Ὅτι προσεύχεται μὲν Χριστιανούς εἶναι πάντας, οὐκ ἀναγκάζει δέ.
57. Δοξολογία εἰς θεὸν δι' υἱοῦ φωτίσαντα τοὺς πλανωμένους.
58. Δοξολογία πάλιν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου λειτουργίας.
59. Δοξολογία εἰς θεὸν αἰεὶ διδάσκοντα τὰ καλά.
60. Παραίνεσις ἐπὶ τέλει τοῦ διατάγματος μηδένα μηδενὶ ἐνοχλεῖν.

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

1 δοθέντα τισὶ] δωρηθέντα JNB | μένων B 2 τοὺς τοιαῦτα κατέχοντας V^t, τοῖς μὴ ἔχουσι τὰ τοιαῦτα J, τοῖς κατέχουσι τὰ τοιαῦτα NB 4 χρῆ] δεῖ JNB 5 καὶ λοιπά < JNB 6 ἀποδοῦναι NB 8 σπουδαία παραίνεσις JNB 9 ἐτελειούτο] ἐπληροῦτο V 11 αὐτοὺς V^t | ἀπηγόρευτο NB 14 ~ ὥστε καὶ V^t 16 ἔγραψε + κωνσταντίνος V^t 17 ἐν ᾧ] καὶ NB 18 ~ ἀρετῆς καὶ κακίας NB 19 περὶ τοῦ φιλοθέου πατρὸς N | περὶ τοῦ πατρὸς κ. δι. φιλόθεος V^t | κωνσταντίου V^{Nind} | μαξιμίνου VNB 23 ἀτήκοος γέγονε < JNB | Διοκλητιανοῦ διὰ τὸ ἀκοῦσαι < NB 24 τοὺς] τοῦ V^t | χριστιανούς + ἤκουσεν ἐκ τοῦ N 25 χριστιανούς V^{ind} 26 ἀπεδέξαντο V^{ind} 29 λαοῦ V^t 30 προσευχαί V^{ind} | μὲν + κωνσταντίνος V^t 31 φωτίσαντος V^{inds}JNB 31/32 πλανωμένους + καὶ et = cap. 58 N^t

- 39 61. "Ὅπως ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων διὰ τὸ κατὰ Ἄρειον ἐκινουῦντο ζητήσεις.
 62. Περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ Μελιτιανῶν.
 63. "Ὅπως περὶ εἰρήνης πέμψας Κωνσταντῖνος ἔγραψεν.
 64. Κωνσταντῖνον πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν ἐπίσκοπον καὶ Ἄρειον τὸν πρεσβύτερον.
 5 65. "Ὅτι περὶ τῆς εἰρήνης ἐμερίμα συνήθως.
 66. "Ὅτι καὶ τὰς ἐν Ἀφρικῇ ζητήσεις διωρθώσατο.
 67. "Ὅτι ἐκ τῆς ἀνατολῆς τὰ τῆς εὐσεβείας ἤρξατο.
 68. "Ὅτι λυπηθεὶς διὰ τὴν στάσιν τὰ περὶ εἰρήνης συμβουλευεῖ.
 69. Πόθεν ἢ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀρείου ζήτησις ἤρξατο, καὶ ὅτι μὴ ἐχρῆν συζητεῖν
 10 ταῦτα.
 70. Παρανέσεις περὶ ὁμοιοῦς.
 71. Μὴ διὰ μικρὰς λέξεις φιλονικεῖν περὶ τοῦ αὐτοῦ.
 72. "Ὅτι δι' εὐλάβειαν ὑπεραλγῶν δακρῦειν ἠγαγκάζετο καὶ μέλλον εἰς τὴν ἀνατολὴν
 ἐπέσχε διὰ ταῦτα.
 15 73. Ἐπίμονος καὶ μετὰ τὸ γράμμα τοῦτο ταραχὴ τῶν ζητήσεων.

Κεφάλαια τοῦ δευτέρου λόγου.

ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

1. Σύγκρισις εὐσεβείας Κωνσταντῖνου καὶ τῆς τῶν διωκτῶν παρανομίας.
 2. Ἐτι περὶ τῆς εὐσεβείας Κωνσταντῖνου ἐμπαρορησιαζομένου τῷ τοῦ σταυροῦ
 20 σημείῳ.
 3. Περὶ εἰκόνης αὐτοῦ, ἐν ἣ ὑπερέκειτο μὲν ὁ σταυρὸς πέπληκτο δὲ κάτω ὁ δράκων.
 4. Ἐτι περὶ τῶν διὰ Ἄρειον ἐν Αἰγύπτῳ ζητημάτων.
 5. Περὶ τῆς διὰ τὸ πάσχα διχονοίας.
 6. Ὅπως σύνοδον ἐν Νικαίᾳ γενέσθαι προσέταξεν.
 25 7. Περὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, εἰς ἣν ἐκ πάντων ἔθνῶν παρήσαν ἐπίσκοποι.
 8. Ὅτι, ὡς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐκ διαφόρων συνήλθον ἔθνῶν.
 9. Περὶ ἀρετῆς καὶ ἡλικίας τῶν διακοσίων πεντήκοντα ἐπισκόπων.
 10. Σύνοδος ἐν παλατίῳ, οἷς {δ} Κωνσταντῖνος εἰσελθῶν συνεκαθέσθη.
 11. Ἦσυχία συνόδου μετὰ τὸ εἰπεῖν τι Εὐσέβιον τὸν ἐπίσκοπον.
 30 12. Κωνσταντῖνον πρὸς τὴν σύνοδον περὶ εἰρήνης.
 13. Ὅπως τοὺς ἀμφισβητοῦντας τῶν ἐπισκόπων εἰς ὁμόνοιαν συνήψεν.
 14. Περὶ πίστεως καὶ τοῦ πάσχα τῆς συνόδου σύμφωνος ἔκθεσις.
 15. Ὅπως τοῖς ἐπισκόποις συνειστιάθη Κωνσταντῖνος τῆς εἰκοσαετηρίδος οὐσης.
 16. Χαρίσματα ἐπισκόποις καὶ γράμματα πρὸς τοὺς πάντας.

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

1 τὸ) τὰ N^t 2 τοῦ αὐτοῦ] ἀρείου V^t | περὶ² < V^t 3 ~ ἔγραψεν πέμψας
 κωνσταντῖνος V^t 4 βασιλέως + α. κωνσταντῖνου V^t | κωνσταντῖνου + ἐπιστολῇ
 V^tN | τὸν¹ < V^{ind} | πρεσβύτερον B 5 συνήθως + κωνσταντῖνος V^t || διωρ-
 θώσατο + κωνσταντῖνος V^t 8 τὰ < V^{ind} 11 παρανέσεις V^t 13 καὶ +
 ἐξορμῶν Schw^w | ἀνατολὴν + διαβαίνειν N, + ὄρμῶν B^{cmg} 15 τοῦτο + καὶ V^t
 16 κεφάλαια - λόγου < J 24 γενέσθαι < B | ~ προσέταξεν γενέσθαι κωνσταν-
 τῖνος V^t 25 εἰς ἣν ἐκ πάντων N^t, εἰς ἣν ἐκ πασῶν V^{ind}JN^{ind}B, καὶ ὁπόσων V^t
 27 \overline{SN} J, τῶν TIH πατέρων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ V^t 28 ὁ < Hkl 29 προεπιεῖν
 V^{ind} 33 τῆς < N

- 3 17. Κωνσταντίνου πρὸς τὰς ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου.
 18. Τοῦ αὐτοῦ περὶ συμφωνίας τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς καὶ κατὰ Ἰουδαίων.
 19. Παραίνεσις ἐξακολουθεῖν μᾶλλον τῷ πλείστῳ τῆς οἰκουμένης μέρει.
 20. Παραίνεσις τοῖς ὑπὸ τῆς συνόδου γραφεῖσι πεισθῆναι.
 5 21. Συμβουλίᾳ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ὑποστρέφοντας περὶ ὁμοιοίας.
 22. "Ὅπως οὐδὲ μὲν προέπεμψεν, οἷς δὲ ἔγραψε, καὶ χρημάτων διαδόσεις.
 23. "Ὅπως περὶ εἰρήνης Αἰγυπτίους ἔγραψέ τε καὶ παρήνευσε.
 24. "Ὅτι καὶ ἐπισκόποις καὶ λαοῖς εὐλαβῶς πολλάκις ἔγραψεν.
 25. "Ὅπως ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῷ ἁγίῳ τόπῳ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσεως
 10 ναὸν προσευκτήριον οἰκοδομῆσθαι προσέταξεν.
 26. "Ὅτι τὸ θεῖον μνήμα χόμασι καὶ εἰδώλοις ἀπέκρυψαν οἱ ἄδελφοί.
 27. "Ὅπως Κωνσταντίνος τοῦ εἰδωλείου τὰς ὕλας καὶ τὰ χόματα μακρὰν ποῦ ἐψήθη
 προσέταξεν.
 28. Φανέρωσις τοῦ ἁγίου μνήματος.
 15 29. "Ὅπως περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ πρὸς ἄρχοντας καὶ πρὸς Μακάριον τὸν ἐπίσκοπον
 ἔγραψεν.
 30. Κωνσταντίνου πρὸς Μακάριον περὶ τῆς τοῦ μαρτυρίου τοῦ σωτῆρος οἰκοδομῆς,
 31. τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ πασῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομηθῆναι καλλίονα τοίχοις καὶ κίονι
 καὶ μαρμάρῳ,
 20 32. ἔτι καὶ περὶ τοῦ κάλλους τῆς κόγχης καὶ ἐργατῶν καὶ ὕλων δηλώσαι τοῖς ἄρχουσι.
 33. "Ὅπως ἡ προφητευσθεῖσα καινὴ Ἱερουσαλὴμ ἐκκλησία τοῦ σωτῆρος ὠκοδόμητο.
 34. "Ἐκφρασις οἰκοδομῆς τοῦ παναγίου μνήματος.
 35. "Ἐκφρασις αἰθέρου καὶ στοῶν.
 14 36. "Ἐκφρασις τοῦ ναοῦ {τῆς ἐκκλησίας} τοίχων καὶ δωματουργίας κάλλους τε καὶ
 25 χρυσώσεως.
 37. "Ἐκφρασις διπλῶν στοῶν ἐκατέρωθεν καὶ πυλῶν ἀνατολικῶν τριῶν.
 38. "Ἐκφρασις ἡμισφαιρίου καὶ κίωνων δώδεκα καὶ κρατήρων.
 39. "Ἐκφρασις μεσαυλίου καὶ ἐξεδρῶν καὶ προπύλων.
 40. Περὶ πλήθους ἀναθημάτων.

***9/10 cf. 363 (p. 303a, 22–24) 11 cf. 363 (p. 303a, 17–19) 12/13
 (τὰς – προσέταξ.) cf. 363 (p. 303a, 20/21) 14 cf. 363 (p. 303a, 21/22) 29
 (ἀναθημ.) cf. 363 (p. 303a, 24)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

3 ~ μέρει τῆς οἰκουμένης V^t 4 ~ πεισθῆναι τοῖς γραφεῖσι V^t 5 ἐπι-
 στρέφοντας J 7 αἰγυπτίους ὑπὲρ εἰρήνης ὅπως V | τε < V^{ind} 8 ὅτι] ὅπως
 JNB | και¹ < V^tNB | εὐσεβῶς V^{ind} 9 ἐν Ἱεροσολύμοις < V^t 363 10 προσ-
 ευκτήριον < V^t, εὐκτήριον J 363 | τερπνότερον οἰκοδομῆι 363 12 τὰς + ἄλλας
 363 14 ἁγίου + τῶν ἁγίων V^{ind}NB 363 | μνήματος + καὶ ὁ τοῦ σταυροῦ
 τόπος V^{ind} 15/16 ~ ἔγραψε τὸν ἐπίσκοπον N^t | ἐπίσκοπον + Ἱεροσολύμων V^t |
 ἔγραψεν V^t 18 περὶ τοῦ + a. τῶν N^{ind}cN^t | πασῶν + τῶν V^{ind} 20 ἔτι –
 ἄρχουσι < J | ἔτι] ὅτι B, ? N | και¹ < V^t | ἐδήλωσε N 21 = λγ' V, λβ' J |
 Ἱερουσαλὴμ Mss | Ἱερουσ. + ἡ V^t 23/24 = λδ' J 24 ἔκφρασις < J | τοῦ
 ναοῦ < Hkl | τῆς ἐκκλησίας < Wkm 24/25 τοῦ ναοῦ – χρυσώσεως] οἰκοδομῆς
 τοῦ παναγίου ναοῦ V^t 26 = λζ' V, λε' J 27/28 = λς' J 28 ἔκφρασις <
 J | μεσαυλίου + τε J | ἐξεδρῶν (ἐξ s) V^{ind} 29 = μ' V, λζ' J

41. *Περὶ οἰκοδομῆς ἐκκλησιῶν ἐν Βηθλεὲμ καὶ τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν.*
 42. *"Οτι Ἑλένη βασίλισ ἡ Κωνσταντίνου μήτηρ εἰς εὐχὴν παραγενομένη ταύτας ᾠκοδόμησεν.*
 43. *Ἔτι περὶ ἐκκλησίας ἐν Βηθλεὲμ.*
 5 44. *Περὶ μεγαλοφυχίας καὶ εὐποίας τῆς Ἑλένης.*
 45. *"Οπως εὐλαβῶς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συνήγето Ἑλένη.*
 46. *"Οπως ὄγδοηκοστούτις οἶσα καὶ διαθεμένη ἐτελεύτα.*
 47. *"Οπως τὴν μητέρα Κωνσταντίνος κατέθετο, καὶ πρὸ τούτου δὲ ζῶσαν ἐτίμησεν.*
 48. *"Οπως ἐν Κωνσταντίνου πόλει μαρτύρια μὲν ᾠκοδόμησε, πᾶσαν δὲ εἰδωλοατρίαν περιεῖλεν.*
 10 49. *Σταυροῦ σημεῖον ἐν παλατίῳ καὶ Δανιὴλ ἐν κρήναις.*
 50. *"Οτι καὶ ἐν Νικομηδείᾳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίας.*
 50,2. *Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ᾠκοδομηθείσης ἐκκλησίας.*
 51. *"Οτι καὶ ἐν τῇ Μαμβρηῇ προσέταξεν ἐκκλησίαν γενέσθαι.*
 15 52. *Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον περὶ τῆς Μαμβρηῇ.*
 53. *"Οτι ὁ σωτὴρ ὠφθη αὐτόθι τῷ Ἀβραάμ.*
 54. *Εἰδωλείων καὶ ξοάνων πανταχοῦ κατάλυσις.*
 75 55. *Τοῦ ἐν Ἀφάκοις τῆς Φοινίκης εἰδωλείου καὶ τῆς ἀκολασίας περιαιρέσεις.*
 56. *Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν Αἰγαῖς κατάλυσις.*
 20 57. *Πῶς οἱ Ἕλληρες καταγόντες τῶν εἰδώλων ἐπέστρεφον εἰς θεογνωσίαν.*
 58. *"Οπως ἐν Ἡλίῳ πόλει τὴν Ἀφροδίτην καθελὼν ᾠκοδόμησε πρῶτος ἐκκλησίαν.*
 59. *Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δι' Εὐστάθιον ταραχῆς.*
 59,3. *"Οπως εἰρηνεύων Κωνσταντίνος ἔγραψε περὶ τούτων.*
 60. *Κωνσταντίνου πρὸς Ἀντιοχέας μὴ ἀποσιπᾶν Εὐσέβιον Καισαρείας ἀλλ' ἕτερον*
 25 *ζητῆσαι.*
 61. *Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον ἐπαινοῦντος τὴν παραίτησιν Ἀντιοχείας.*
 62. *Κωνσταντίνου πρὸς τὴν σύνοδον, μὴ ἀποσιπᾶσαι Καισαρείας Εὐσέβιον.*
 63. *"Οπως τὰς αἰρέσεις ἐκτεμεῖν ἐσπούδασεν.*
 64. *Κωνσταντίνου διάταγμα πρὸς τοὺς αἰρετικούς.*
 30 65. *Περὶ ἀφαιρέσεως τόπων συνάξεων τῶν αἰρετικῶν.*
 66. *"Οπως βιβλίων ἀθεμίτων παρ' αὐτοῖς εὐρεθέντων πολλοὶ τῶν αἰρετικῶν εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ὑπέστρεψαν.*

***1 (Βηθλ. — ἐλαιῶν) = 363 (p. 303a, 30/31) 6 cf. 363 (p. 303a, 32)
 7 (ὄγδοηκ.) = 363 (p. 303a, 33) 17 cf. Soz. II 5, 1 (p. 56, 11) 19 cf. Soz.
 II 5, 5 (p. 57, 7)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

1 καὶ + ἐν (κάν) 363 2 ἐλένη V pass. | ἐλένη + ἡ NB | βασίλισσα V^{ind},
 < V^t 4 ἔτι (σ s) J 5 τῆς + ἀγίας V^t ■ συνήγето Mss (συναγενομένη 363),
 σσηγηλάζετο (?) Hkl | συνήγето + ἡ N 7 οἶσα + ἐλένη V^t | ἐτελεύτησεν V^{ind},
 τελευτά V^t 8 δέ] καὶ NB 9 κωνσταντινουπόλει VN^t 10 περιεῖλεν +
 κωνσταντίνος V^t 12—14 l. 12 + 14 = μζ' J, ~ l. 13 p. 1. 17 J (= ν') NB |
 l. 12 = ν', l. 13 = να' etc V 12 πόλεσιν < JB | ἐκκλησίας V^t 13 οἰκοδομη-
 θεῖσης V^tB 14 ὅτι < J | μαυρη JNB 15/16 = μη' J 15 μαυρηῆς JN^{ind}B,
 μαυρη N^t 16 ἀβραάμ JN 18 = νς' V, να' J etc 20 ὅπως V^t 21 ἡλιου-
 πόλει V | πρῶτος ἐκκλησίαν V, πρῶτον ἐκείσε ναόν J, πρῶτος NB 22 ταραχῆς]
 συνόδου V^t 23 < NB | = ξα' V, νς' J etc | ἔγραψε περὶ τούτων] ἔγραψεν
 ἀντιοχεῖσι V^t 30 τόπων + καὶ J 31 = ξη' V, ξγ' J 32 ἐπέστρεψαν V

ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

114

1. "Ὅπως δωρεαῖς καὶ προκοπαῖς ἀξιωματῶν ἐτίμα τοὺς πλείστους.
2. Συγγώρησις τοῦ τετάρτου μέρους τῶν κήσεων.
3. Ἐξισώσεις καὶ τῶν βεβαρημένων κήσεων.
- 5 4. "Ὅτι τοῖς ἐν χρηματικαῖς δίκαις ἡττηθεῖσιν αὐτὸς ἐξ οἰκείου ἐχαρίζετο.
5. Σκυθῶν ὑποταγὴ διὰ τοῦ σημείου τοῦ σωτήρος ἡμῶν νικηθέντων.
6. Σαυροματῶν ὑποταγὴ προφάσει τῆς τῶν δούλων ἐπαναστάσεως.
7. Βαρβάρων διαφόρων πρεσβείαι καὶ δωρεαὶ παρ' αὐτοῦ.
8. "Ὅτι καὶ πρεσβευσάμενῳ τῷ Περσῶν βασιλεῖ περὶ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν ἔγραψεν.
- 10 9. Κωνσταντίνου ἀγνούσουτος πρὸς Σαπώρην τὸν βασιλέα Περσῶν ὁμολογούτος εἰς θεὸν καὶ Χριστὸν εὐσεβέστατα.
10. Ἐτι κατὰ εἰδώλων καὶ περὶ θεοῦ δοξολογίας.
11. Ἐτι κατὰ τυράνων καὶ δικτῶν καὶ περὶ Οὐδαεριανοῦ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος.
12. "Ὅτι τῶν μὲν δικτῶν εἶδε τὰς πτώσεις, εὐθυμεί δὲ νῦν διὰ τὴν τῶν Χριστιανῶν εἰρήνην.
13. Παρακλήσεις ὥστε τοὺς παρ' αὐτῶ Χριστιανούς ἀγαπᾶν.
14. "Ὅπως Χριστιανοῖς μὲν ἦν εἰρήνη σπουδῇ τῶν Κωνσταντίνου προσευχῶν.
15. "Ὅτι καὶ ἐν νομισμασὶ καὶ ἐν εἰκόσιν ὡς εὐχόμενον ἑαυτὸν ἐχάρατεν.
16. "Ὅτι καὶ τὸ ἐν εἰδωλεῖσι εἰκόνας αὐτοῦ θεῖναι νόμῳ διεκώλυσεν.
- 20 17. Ἐν παλατίῳ προσεuchaὶ καὶ θείων γραφῶν ἀναγνώσεις.
18. Τῆς κυριακῆς τὴν ἡμέραν καὶ παρασκευῆς νομοθεσία τιμᾶν.
19. "Ὅπως καὶ τοὺς ἐθνικοὺς στρατιώτας ἐν κυριακαῖς εὐχεσθαι προσέταξεν.
20. Εὐχῆς ῥήματα στρατιώταις ὑπὸ Κωνσταντίνου δοθείσης.
21. Ἐν τοῖς τῶν στρατιωτῶν ὅπλοις σημεῖα τοῦ σταυροῦ τοῦ σωτήρος.
- 25 22. Σπουδῇ προσευχῆς καὶ τιμῇ τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς.
23. "Ὅπως εἰδωλοκρατῶν μὲν ἐκώλυσε, μάρτυρας δὲ καὶ ἑορτᾶς ἐτίμα.
24. "Ὅτι τῶν ἔξω πραγμάτων ὥσπερ ἐπίσκοπον ἑαυτὸν εἶπεν εἶναι.
25. Ἐτι περὶ κωλύσεως θυσιῶν καὶ τελετῶν καὶ μονομαχιῶν καὶ τῶν τὸ πρὶν ἀκολάστων τοῦ Νεῖλου.
- 30 26. Νόμον τοῦ κατὰ τῶν ἀτέκνων ὄντος διόρθωσις, ἔτι δὲ καὶ τοῦ περὶ διαθηκῶν ὁμοίως διόρθωσις.
27. "Ὅτι Χριστιανὸν μὲν Ἰουδαίους μὴ δουλεύειν, τῶν δὲ συνόδων βεβαίους εἶναι τοὺς ὄρους ἐνομοθέτει καὶ λοιπά.

115

***5 cf. 363 (Mon., f. 135a II) 6 (Σκυθ.) cf. 363 (Mon., f. 135b I)
 7 (Σαυρομ.) cf. 363 (Mon., f. 135b I) 9 (περὶ — ἔγραψεν) = 363 (Mon., f. 135b I) 13 cf. Soz II 15, 3 (p. 70, 7). 4 (p. 70, 14)

V (V^{Ind} V^t) J N (N^{Ind} N^t) B

1 κεφάλαια + εὐσεβίου τοῦ παμφίλου J 4 ἐξισώσεις — κήσεων < V, + V^{Ind}mg
 | ἐξισώσεις V^{Ind} 5 ἐν χρηματικοῖς V^t, ἐχρημάτι καὶ V^{Ind} 8 αὐτοῦ] κωνσταν-
 τίνου V^t 9 ἔγραψε N^{Ind} 10/11 κωνσταντίνου — εὐσεβέστατα < V^t 10 ὁμο-
 λογούonta JNB 12 ἔτι] ὅτι V^{Ind}B^c(?) | περὶ < J | δοξολογία J 13 ἔτι] ὅτι
 B^c(?) | οὐαλληριανοῦ N | τοῦ < JNB 17 σπουδῇ + δὲ V^{Ind} 18 ὡς < N^{Ind}
 19 τὸ < JNB | εἰδωλεῖσι NB^{ras}, εἰδώλοισ VJ 22 προσεύχεσθαι V^{Ind}
 23 δοθήσεις V^t 28 ἔτι] ὅτι V^{Ind}B^c, < J | καὶ³ < N | τὸ < J 30 περὶ νόμου
 V^t | τῶν < JNB 32/33 ~ τοὺς ὄρους εἶναι NB 33 καὶ + τὰ V

6 Eusebius I

28. Ἐκκλησίαις δωρεαὶ παρθένους τε καὶ πένησι διαδόσεις.
 29. Λογογραφία καὶ ἐπιδείξεις ὑπὸ Κωνσταντίνου.
 30. Ὅτι τῶν πλεονεκτῶν ἐνὶ μνημείου μέτρον ὑπέδειξε πρὸς δυσώπησιν.
 31. Ὅτι διὰ τὴν πλείονα φιλανθρωπίαν ἐχλευάζετο.
 5 32. Περὶ συγγράμματος Κωνσταντίνου, ὃ πρὸς τὸν τῶν ἁγίων σύλλογον ἔγραψεν.
 33. Ὅπως τῶν Εὐσεβίου περὶ τοῦ μνήματος τοῦ σωτήρος ἐπιδείξεων ἐστὼς ἤκουσεν.
 34. Ὅτι περὶ τοῦ πάσχα καὶ θείων βιβλίων πρὸς Εὐσέβιον ἔγραψεν.
 35. Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον τὸν τοῦ πάσχα λόγον ἐπαινοῦντος.
 116 36. Κωνσταντίνου πρὸς Εὐσέβιον περὶ κατασκευῆς βιβλίων θείων.
 10 37. Ὅπως αἱ βιβλιοκατεσκευάσθησαν.
 38. Ὅπως τὸ Γαζαίων ἐμπόριον διὰ τὸν χριστιανισμόν ἐπολιόσθη καὶ Κωνσταντία προσηγορεύθη.
 39. Ὅτι ἐπὶ τῆς Φοινίκης ἐπολιόσθη μὲν τις, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν εἰδωλείων μὲν ἦν καθαίρεισι ἐκκλησιῶν δὲ κατασκευαί.
 15 40. Ὅτι ἐν τρισὶ δεκαετηρίσιν τρεῖς νιοὺς βασιλέας ἀναγορεύσας, τὰ ἐγκαινία τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις μαρτυρίου ἀγαγεῖν προῦθετο.
 41. Ὅτι διὰ τὰ κατ' Αἴγυπτον ζητήματα σύνοδον εἰς Τύρον ἐν τῷ μεταξὺ γενέσθαι προσέταξεν.
 42. Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδον.
 20 43. Ἐγκαινίων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις εἰς τὴν ἐορτὴν ἐκ πασῶν ἐπαρχιῶν ἦσαν ἐπίσκοποι.
 44. Περὶ τῆς διὰ Μαριανοῦ τοῦ νοταρίου δεξιώσεως αὐτῶν καὶ τῶν εἰς πτωχῶς διαδόσεων καὶ ἀναθημάτων τῆς ἐκκλησίας.
 45. Τῶν ἐπισκόπων ἐν συνάξει προσομιλία ποικίλαι καὶ Εὐσεβίου τοῦ ταῦτα συγγραψάντος.
 25 46. Ὅτι καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ μαρτυρίου τοῦ σωτήρος καὶ τριακονταετηρικὸν εἶπεν ἕσπερον ἐπ' αὐτοῦ Κωνσταντίνου.
 47. Ὅτι ἡ μὲν ἐν Νικαίᾳ σύνοδος τῇ εἰκοσαετηρίδι, τὰ ἐγκαινία δὲ τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις τῇ τριακονταετηρίδι Κωνσταντίνου γέγονεν.
 48. Ὅπως τινὸς ἄγαν ἐπαινοῦντος οὐκ ἠνέσχετο Κωνσταντίνος.
 30 49. Γάμοι Κωνσταντίου νιοῦ αὐτοῦ καίσαρος.
 50. Ἰνδῶν πρεσβεία καὶ δῶρα.
 51. Ὅπως τοῖς τρισὶν υἱοῖς Κωνσταντίνου διελὼν τὴν ἀρχήν, τὰ βασιλικά μετ' εὐσεβείας διηγείτο.
 52. Ὅπως καὶ ἀνδρωθέντας αὐτοὺς εἰς εὐσέβειαν ἤγαγεν.
 35 53. Ὅτι ἀμφὶ τὰ τριακονταδύο ἐτη βασιλεύσας καὶ ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ζήσας σώων εἶχε τὸ σῶμα.
 54. Περὶ τῶν τῇ ἄγαν αὐτοῦ φιλανθρωπία συγκεχωρημένων εἰς ἀπληστίαν καὶ ὑπο-

***11 cf. Soz II 5, 7 (p. 57, 24) 11/12 cf. Soz II 5, 8 (p. 58, 1) 18 cf. Soz II 5, 8 (p. 58, 3) 21 cf. Soz II 26, 1 (p. 87, 17)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

4 ἐχλευάζετο + κωνσταντίνος V^t 5 = λδ' (< λβ' et λγ') J | δ V^{ts} | ἐπέγραψεν V
 6 ἤκουεν V (κουεν gas V^{ind}) 8 Κωνσταντίνου - ἐπαινοῦντος < N 9 ~ θείων
 βιβλίων J | θείων < V^t 13 εἰδώλων JNB 16 ἀγαγεῖν < JNB 20 ὅτι τῶν
 ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαινίων N^t | πάσης V^{ind} | παρήσαν N^t 22 διαδόσεως B
 28 ~ ἐν συνάξει τῶν ἐπισκόπων προσομιλία ποικίλαι N^t | συνάξει V^t | καὶ -
 συγγράψαντος < N^t 25 εἶπεν < V^t 34 καὶ < JNB 36 σῶμα] ὄμμα VJ^tN^tB
 37 αὐτοῦ < V^{ind} | συγκεχωρημένων V^t | ἀπληστίας JNB

κρίσεις.

55. "Ὅπως μέχρι τελευτῆς ἐλογογράφει Κωνσταντῖνος.
 56. "Ὅπως ἐπὶ Πέρας στρατευῶν συμπαρέλαβεν ἐπισκόπους καὶ σκητὴν ὡς σχῆμα τῆς ἐκκλησίας.
 117 5 57. "Ὅπως Περσῶν πρεσβείας δεξάμενος, ἐν τῇ τοῦ πάσχα ἑορτῇ συνδιευκτέρευσε τοῖς ἄλλοις.
 58. Περὶ οἰκοδομῆς τοῦ ἐπικαλουμένου τῶν ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει μαρτυρίου.
 59. Ἐκφρασις ἔτι τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίου.
 10 60. "Ὅτι ἐν τούτῳ καὶ μνημεῖον εἰς ταφὴν ἐαντῶ προσφοκοδόμησεν.
 61. Ἀνωμαλία σώματος ἐν Ἐλενοπόλει καὶ προσευχαί περὶ βαπτίσματος.
 62. Κωνσταντῖνου πρὸς ἐπισκόπους περὶ μεταδόσεως τοῦ λουτροῦ παράκλησις.
 63. Τὸ λουτρὸν λαβῶν ὅπως ἀνύμνει τὸν θεόν.
 64. Κωνσταντῖνου τελευτὴ ἐν τῇ τῆς πενηκοστῆς ἑορτῇ μεσημβρίας.
 15 65. Στρατιωτῶν καὶ ταξιαρχῶν ὄδυμοί.
 66. Μετακομιδὴ τοῦ σκήνου ἀπὸ Νικομηδείας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν παλατίῳ.
 67. "Ὅπως καὶ μετὰ θάνατον ὑπὸ κομήτων καὶ λοιπῶν καθὼς καὶ ἐν τῷ ζῆν ἐτιμᾶτο.
 68. "Ὅπως ἀγοῦστος εἶναι λοιπὸν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔκρινεν.
 69. Ῥώμης ἐπὶ Κωνσταντίνῳ πένθος καὶ διὰ τῶν εἰκόνων τιμὴ μετὰ θάνατον.
 20 70. Κατάθεσις τοῦ σκηνώματος ὑπὸ Κωνσταντίου παιδὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει.
 71. Σύναξις ἐν τῷ καλουμένῳ μαρτυρίῳ τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τῇ Κωνσταντῖνου τελευτῇ.
 72. Περὶ φοίνικος ὀρνέου.
 73. "Ὅπως ἐν νομίσμασι ὡς εἰς οὐρανὸν ἀνιόντα Κωνσταντῖνον ἐνεχάρασσον.
 74. "Ὅτι τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ θεὸς δικαίως αὐτὸν ἀντειμήσεν.
 25 75. "Ὅτι τῶν προγενομένων Ῥωμαίων βασιλέων εὐσεβέστερος Κωνσταντῖνος.

Τοῦ τετάρτου λόγου τὰ κεφάλαια.

***11 cf. 363 (p. 303b, 47/48)

V (V^{ind} V^t) J N (N^{ind} N^t) B

3 ὡς] εἰς N^t 3/4 σχῆμα τῆς] σχήματος VJB 5/6 ὅπως — ἄλλοις < V^t
 7 καλουμένου V^{ind} | τῶν + ἁγίων V^{ind} | ~ τῶν ἀποστόλων ἐπικαλουμένου J
 9 ἔτι < J 10 ~ ἐαντῶ εἰς ταφὴν V^{ind} | προφοκοδόμησεν V 11 ἔλενοπόλει J
 12 Κωνσταντῖνον — παράκλησις < V^t 12 τοῦ < J 13 λαμβάνων V^{ind} 16 εἰς
 κωνσταντινουπόλιν V 17 καὶ³ < J 21 τῶν + ἁγίων V^{ind} | ἐπὶ] ἐν V^{ind}
 22 ~ ὀρνέου φοίνικος V^t 26 τοῦ — κεφάλαια < JN

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΛΟΓΟΣ Α

- Ἄρτι μὲν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ παντοίων δεκάδων {διττῶν τε καὶ τριττῶν} **1,1**
 5 περιόδους ἐν ἑορτῶν ἑὼ χίαις πᾶν γένος ἀνθρώπων ἐπανηγύριζεν, ἄρτι δὲ καὶ
 ἡμεῖς αὐτοὶ τὸν καλλίνικον, μέσον ἀπολαβόντες θεοῦ λειτουργῶν συνόδου,
 εἰκοσαετηρικοῖς ὕμνοις ἐγεραίρομεν, ἥδη δὲ καὶ τριακονταετηρικοὺς αὐτῷ λό-
 γων πλέξαντες στεφάνους, ἐν αὐτοῖς πρώην βασιλείοις τὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἀν-
 10 εστήφομεν· νυνὶ δ' ὁ λόγος ἡμῖν ἀμηχανῶν ἔστηκε, ποθῶν μὲν τι τῶν συνή- **2**
 10 των προσφθέγγασθαι, ἀπορῶν δ' ὅπη καὶ τράποιτο μόνῳ τε τῷ θαύματι
 τῆς ξενιζούσης ὕψεως καταπεληγμένος. ὅπη γὰρ ἀπενὲς ἐμβλέψαιεν, ἦν τε
 πρὸς ἑὼ ἦν τε πρὸς ἐσπέραν, ἦν τ' ἐπὶ γῆς αὐτῆς ὅλης ἦν τε πρὸς οὐρανὸν
 αὐτόν, πάντη καὶ πανταχοῦ τὸν μακάριον αὐτῆ συνόντα [βασιλεία¹ θεωρεῖ.
 γῆς μὲν γὰρ τοὺς αὐτοῦ παῖδας οἶά τινας νέους λαμπτήρας τῶν αὐτοῦ μαρ- **3**
 15 μαρυγῶν συνοροᾶ πληροῦντας τὸ πᾶν, αὐτόν τε ζῶντα δυνάμει καὶ τὸν
 σύμπαντα διακυβερνῶντα βίον κρειττόνως ἢ πρόσθεν τῆ τῶν παίδων πολυ-
 πλασιασθέντα διαδοχῆ· οἱ καισάρων μὲν ἔτι πρότερον μετείχον τιμῆς, νυνὶ
 20 δ' ὄλον αὐτὸν ἐνδυσάμενοι θεοσεβείας ἀρετῆ, αὐτοκράτορες ἀγνοστοὶ σε-
 βαστοὶ βασιλεῖς τοῖς τοῦ πατρὸς ἐμπρέποντες καλλωπίσμασιν ἀνεδείχθησαν.
 20 καὶ τὸν ἐν σώματι δὲ θνητῷ μικρῷ πρόσθεν δρώμενον αὐτοῖς θ' ἡμῖν συν- **2,1**
 ὄντα παραδοξότατα καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτήν, ὅτε ἡ φύσις ὡς ἀλλό-
 τριον τὸ περιττὸν ἐλέγχει, τῶν αὐτῶν βασιλικῶν οἰκῶν τε καὶ κτημάτων
 καὶ τιμῶν καὶ ὕμνων ἠξιομένον θεώμενος ὁ λόγος ὑπερεκπλήττεται· ἥδη **2**
 8 25 μακαρίαν ψυχὴν αὐτῷ θεῷ συνοῦσαν φαντάζεται, θνητοῦ μὲν καὶ γεώδους

*18/19 9. IX. 337 (cf. Chron. min. MGH Auct. Ant. IX 235)

VJNAB

2 κωνσταντίνου + τοῦ JNAB 3 λόγος ā < J | ā] πρώτος NAB 4 δι-
 τῶν τε καὶ τριττῶν < Hkl 6 ἀπολαύοντες J | σύνοδον V¹, -ου V⁸ 8 ἀναστέφο-
 μεν N 9 ἡμῖν < J, ἥδη NAB 10 ὅποι NA | τε < N 11 ὕψεως + ἔστηκε N |
 ὅποι A | γὰρ + ἀν NAB 13 αὐτῆ] αὐτοῖς Hkl, αὐτῷ Man | βασιλεία Val,
 βασιλέα Mss | ἐθεάρεi V 17 νῦν J 20 σώμασι AB, ?N | θνητῶν AB¹
 21 ὡς ἀλλότριον < Hkl 22 οὐκων < A 22/23 κτημάτων καὶ < JNAB
 23 ~ ὕμνων τε καὶ τιμῶν A | ἠξιομένος V¹, ἠξιομένων B 24 ἀψίω NAB,
 ἀψίω V | τρισμακάριον V

παντός ἀφειμένην περιβλήματος, φωτός δ' ἔξαστραπτούση στολῆ καταλαμ-
 πομένην. εἶτ' οὐκέτι μὲν μακραῖς χρόνων περιόδοις ἐν θνητῶν διατριβαῖς 3
 εἰλουμένην αὐτήν, αἰωνοθαλεῖ δὲ διαδήματι ζωῆς ἀτελευτήτου καὶ μακαρίου
 αἰῶνος ἀθανασία τετιμημένην ἐννοῶν, ἀχανῆς ἔστηκεν οἷα θνητὸς λόγος,
 5 μηδεμίαν μὲν ἀφίεις φωνὴν τῆς δ' αὐτὸς αὐτοῦ κατεγνωκῶς ἀσθενείας, καὶ
 δὴ σιωπῆν καθ' ἑαυτοῦ ψηφισάμενος τῷ κρείττονι καὶ καθόλου λόγῳ παρα-
 χωρεῖ τυγχάνειν τῆς τῶν ἐφαμίλλων ὕμνων ἀξίας· ὧ δὴ καὶ μόνῳ δυνατὸν
 ἀθανάτῳ καὶ θεοῦ ὄντι λόγῳ τὰς οἰκειάς πιστοῦσθαι φωνάς. δι' ὧν τοὺς 3,1
 μὲν αὐτὸν δοξάζοντάς τε καὶ τιμῶντας ἀμοιβαίως ὑπερβάλλεσθαι χαρίσμασι,
 10 τοὺς δ' ἐχθροὺς καὶ πολεμίους σφάς αὐτοὺς αὐτῷ καταστήσαντας τὸν ψυχῶν
 ὄλεθρον ἑαυτοῖς περιποιήσειν θεσπίσας, ἐντεῦθεν ἦδη τῶν αὐτοῦ λόγων τὰς
 ἐπαγγελίας ἀψευδῆς παρεστήσατο, ἀθῆων μὲν καὶ θεομάχων τυράννων
 ἀπευκτά δειξάς τοῦ βίου τὰ τέλη, τοῦ δ' αὐτοῦ θεράποντος ζηλωτὸν καὶ
 πολυμήμητον πρὸς τῇ ζωῇ καὶ τὸν θάνατον ἀποφίνας, ὡς ἀξιομνημόνευτον
 15 καὶ τοῦτον {τε} στηλῶν {τε} οὐ θνητῶν ἀλλ' ἀθανάτων ἐπάξιον γενέσθαι.
 θνητῶν μὲν γὰρ φύσις, θνητοῦ καὶ ἐπικήρου τέλους παραμύθιον εὐραμένη, 2
 εἰκόνων ἀναθήμασι τὰς τῶν προτέρων μνήμας ἀθανάτοις ἔδοξε γεραίρειν
 τιμαῖς, καὶ οἱ μὲν σκιαγραφίας κηροχύτου γραφῆς ἀνθεσιν, οἱ δὲ γλυφαῖς
 ὕλης ἀψύχου ἀνδρεῖκελα σχήματα τεκτηνάμενοι, οἱ δὲ κύρβεσι καὶ στήλαις
 20 βαθείαις γραμμὰς ἐγχαράξαντες, μνήμας ὑπέλαβον αἰωνίαις τὰς τῶν τιμω-
 μένων ἀρετάς παραδιδόναι. τὰ δ' ἦν ἄρα πάντα θνητὰ χρόνου μῆκει δαπανώ-
 μενα, φθαρτῶν ἅτε σωματῶν ἰνδάσματα, οὐ μὴν ἀθανάτου ψυχῆς ἀπο-
 τνωπῶντα ἰδέας. ὅμως δ' οὖν ἀπαρκεῖν ἔδοκει ταῦτα τοῖς μηδὲν ἕτερον μετὰ
 τὴν τοῦ θνητοῦ βίου καταστροφὴν ἐν ἀγαθῶν ἐλπίσι τιθεμένοις. θεὸς δ' ἄρα, 8
 25 θεὸς ὁ κοινὸς τῶν ὅλων σωτήρ, μείζονα ἢ κατὰ θνητοὺς λογισμοὺς τοῖς
 εὐσεβείαις ἔρασταῖς ἀγαθὰ παρ' ἑαυτῷ ταμευσάμενος, τὰ πρωτόλεια τῶν
 ἐπάθλων ἐνθένδε προαρραβωνίζεται, θνητοῖς ὀφθαλμοῖς ἀμωσγέπως τὰς
 ἀθανάτους πιστούμενος ἐλπίδας. παλαιοὶ ταῦτα χερσμοὶ προφητῶν γραφῇ 4
 9 παραδοθέντες θεσπίζουσι, ταῦτα βίοι θεοφιλῶν ἀνδρῶν παντοίαις ἀρεταῖς
 30 πρόσταλαι διαλαμπάντων τοῖς ὀψιγόνοις μνημονευόμενοι μαρτύρονται, ταῦτα
 καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἀληθῆ εἶναι διήλεγξε χρόνος, καθ' ὃν Κωνσταντίνος θεῶ
 τῷ παμβασιλεῖ μόνος τῶν πώποτε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς καθηγησαμένον

VJNAB

■ μακρῶν JN¹AB, μικρῶν N^c 3 ζωῆς + τε VJAB 4 θνητὸς λόγος V,
 καὶ ὁ λόγος JAB, καὶ ἄλλοις N^c 5 ~ αὐτοῦ αὐτὸς V^c || καὶ καθόλου λόγῳ
 < JNAB 8 θεῶ JNA¹B 9 ὑποβάλλεσθαι JNAB 12 τυράννων < N
 15 στηλῶν τε Val, τε στηλῶν Mss 18 σκιαγραφίας VAM, < Hkl | ἀνθεσιν] ἀσθε-
 νέσι Hein, ἀσπερίσι Hkl, ἀναθέμενοι Man 20 βαθείαις J¹A¹B | ὑπέβαλον JABN^{tas}
 (β ε λ) 24 θνητοῦ < N | ἀγαθαῖς J^c 26 ἑαυτοῦ AB(?)M | προτε λεια V¹
 27 ἀμωσγέπως B, ὅθεν δήποτε N^{ms} 28 ταῦτα] γοῦν J^{ras} 29 παντοίαις V
 31 εἶναι] ὄντα V

γεγονώς φίλος, ἐναργές ἄπασιν ἀνθρώποις παράδειγμα θεοσεβοῦς κατέστη βίου.

Ταῦτα δὲ καὶ θεὸς αὐτός, ὃν Κωνσταντῖνος ἐγέραιρεν, ἀρχομένῳ καὶ 4
 μεσάζοντι καὶ τελευτῶντι τῆς βασιλείας αὐτῷ ἰδεῖσθαι παραστάς, ἐναργέσι
 5 πῆφοις ἐπιστώσατο, διδασκαλίαν θεοσεβοῦς ὑποδείγματος τὸν ἄνδρα τῷ
 θνητῷ γένει προβεβλημένος· μόνον γοῦν αὐτὸν τῶν ἐξ αἰῶνος ἀκοῆ βοηθέν-
 των ἀτοκρατόρων οἷον τινα μέγιστον φωστήρα καὶ κήρυκα μεγαλοφωνό-
 τaton τῆς ἀπλανοῦς θεοσεβείας προστησάμενος, μόνῳ τὰ ἐγγύγνα τῆς αὐτοῦ
 10 θεοσεβείας διὰ παντοίων τῶν εἰς αὐτὸν κερυρηγμένων ἀγαθῶν ἐνεδείξατο,
 ἰδεῖσθαι μὲν βασιλείας τρισὶ δεκάδων ἐποχῶν τελείαις {καὶ προσέτι λῶν} 5,1
 τιμήσας, τοῦτων δὲ διπλάσιον {τοῦ παντός αὐτῷ βίου} τὴν ἐν ἀνθρώποις
 περιορίσας ζωὴν· τῆς δ' αὐτοῦ μοναρχικῆς ἐξουσίας τὴν εἰκόνα δούς, νικητὴν
 ἀπέδειξε παντός τυραννικοῦ γένους θεομάχων τ' ὀλετήρα γιγάντων, οἱ ψυχῆς
 ἀπονοία πρὸς αὐτὸν ἤρανο τὸν παμβασιλέα τῶν ὄλων δυσσεβείας ὄπλα.
 15 ἀλλ' οἱ μὲν ὅσον εἰπεῖν ἐν βραχεῖ φανέντες ἅμα τε καὶ ἀπέσβησαν, τὸν 2
 δ' αὐτοῦ θεράποντα θεὸς ὁ εἰς καὶ μόνος ἕνα πρὸς πολλοὺς θεῖκῃ φραξάμενος
 παντευχία, τῆς τῶν ἀθέων πληθύος δι' αὐτοῦ τὸν θνητὸν ἀποκαθήρας βίου,
 εὐσεβείας ἑἰς αὐτὸν διδάσκαλον πᾶσιν ἔθνεσι κατεστήσατο, μεγάλη βοή
 20 ὄντων ἀποστρέφειν πλάνην. καὶ ὁ μὲν οἷα πιστὸς καὶ ἀγαθὸς θεράπων 6
 τοῦτ' ἔπραττε καὶ ἐκήρυττε, δοῦλον ἀντικρὺς ἀποκαλῶν καὶ θεράποντα τοῦ
 παμβασιλέως ὁμολογῶν ἑαυτὸν, θεὸς δ' αὐτὸν ἐγγύθεν ἀμειβόμενος κύριον
 καθίστη καὶ δεσπότην νικητὴν τε μόνον τῶν ἐξ αἰῶνος ἀτοκρατόρων ἅμα-
 10 χον καὶ ἀήττητον, εἰσαὶ νικῶντα τροπαίους τε τοῖς κατ' ἐχθρῶν διὰ παντός
 25 φαιδρυνόμενον, βασιλέα τοσοῦτον, ὅσον οὐδεὶς ἀκοῆ τῶν πάλοι πρότερον
 μνημονεύει γενέσθαι, οὕτω μὲν θεοφιλῆ καὶ τρισμακάριον, οὕτω δ' εὐσεβῆ
 καὶ πανευδαίμονα, ὡς μετὰ πάσης μὲν ἑραστῶνης πλειόνων ἢ οἱ ἔμπροσθεν
 κατασχεῖν ἐθνῶν, ἄλπουν δὲ τὴν ἀρχὴν εἰς αὐτὴν καταλήξει τελευτήν.

Περσῶν μὲν δὴ Κύρον παλαιὸς ἀνυμνεῖ λόγος περιφανῆ ἀποφανθῆναι τῶν 7,1

**29 cf. Xenophon, *Kyroupaideia* + *Kyroslegenden*?

VJNAB

1 ἐναργής AB 4 αὐτοῦ NAB | δεξιός Val, δεξιῶς Mss 5 διδάσκαλον
 Zmn, εἰς διδασκαλίαν Val 6 ὃν JNAB 8/9 προστησάμενος - θεοσεβείας <
 JNAB 10 χρόνον Val, χρόνων Mss | καὶ προσέτι λῶν < Wil 11 διπλάσιον
 V | αὐτῷ < JNAB | τοῦ - βίου < Hkl 12 νοητὴν N¹AB 15 ὅσον ὡς Hkl
 | τε < Hkl 17 πανοπλία παντευχία JAB, πανοπλία V^mgN | δι' δ' JAB |
 θνητῶν JNB 18 τῆς εἰς αὐτὸν Hkl, τῆς αὐτοῦ Mss 19 ἀκοαῖς ἄρεταις JNAB
 | μαρτυρούμενον VJAB | τὴν] τῆς V 20 ἀπεστρέφθαι A | ἀποστρέφ. + τὴν
 V^mg 28 καθίστησι V 24 καὶ + a. εἰσαὶ N 24/25 τε - φαιδρυνόμενον
 < NAB 25 βασιλέα + τε V | ὅσος Hkl 26 μνημονεύειν JB, μνημονεύεται Hkl
 | δὲ JNAB 27 οἱ < NAB 28 τελευτήν] τὴν ζωὴν N 29 κύριον NB |
 περιφανῆ + βασιλέα V

πάποτε. ἀλλ' ἐπει μὴ ταῦτα τέλος δ' ἐχρῆν μακροῦ βίου σκοπεῖν, φασὶν
 αὐτὸν οὐκ αἴσιον αἰσχροῦν δὲ καὶ ἐπονείδιστον ὑπὸ γυναικὸς θάνατον ὑπο-
 στῆναι. Μακεδόνων δ' Ἀλέξανδρον Ἑλλήνων ἄδουσι παῖδες μυρία μὲν παν-
 τοίων ἐθνῶν γένη καταστρέψασθαι, θάπτον δ' ἢ συντελέσαι εἰς ἄνδρας ὠκύ-
 5 μορον ἀποβῆναι, κόμοις ἀποληφθέντα καὶ μέθαις. δύο μὲν οὗτος πρὸς τοῖς 2
 τριάκοντα {τὴν πᾶσαν ζωὴν} ἐνιαυτοῖς ἐπλήρου, τούτων δὲ τὴν τρίτην
 {αὐτὸ πλέον} ὁ τῆς βασιλείας περιώριζε χρόνος, ἐχῶρει δὲ δι' αἰμάτων
 ἀνῆρ σκηπτοῦ δίκην, ἀφειδῶς ἔθνη καὶ πόλεις ὅλας ἤβηδὸν ἐξανδραποδιζό-
 10 μενος. ἄρτι δὲ μικρὸν ἀνθούσης αὐτῷ τῆς ὥρας καὶ τὰ παιδικὰ πενθοῦντι
 δεινῶς τὸ χρεῶν ἐπιστὰν ἄτεκνον ἄρριζον ἀνέστιον ἐπ' ἀλλοδαπῆς καὶ πολε-
 μίας αὐτόν, ὡς ἂν μὴ εἰς μακρὸν λυμαινῶτο τὸ θνητὸν γένος, ἠφάνιζεν.
 αὐτίκα δ' ἢ βασιλεία κατετέμντο, τῶν θεραπόντων ἐκάστον μοῖρᾶν τινα
 παρασπῶντος καὶ διαρπάζοντος ἕαντῷ. ἀλλ' ὁ μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἀνυμνεῖται
 χοροῖς, ὁ δ' ἡμέτερος βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου μὲν ἤρχετο, {ἐξ} οὗπερ ὁ Μακε- 8,1
 15 δὼν ἔτελευτα, ἐδιπλασίαζε δὲ τῷ χρόνῳ τὴν ἐκείνου ζωὴν, τριπλάσιον δ' ἐποι-
 εῖτο τῆς βασιλείας τὸ μῆκος. ἡμέροις γέ τοι καὶ σώφροσι θεοσεβείας παραγ- 2
 γέλμασι τὸν αὐτοῦ φραξάμενος στρατόν, ἐπῆλθε μὲν τὴν Βρεττανῶν καὶ
 τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας ὠκεανῷ τῷ κατὰ δύοντα ἥλιον {περιοριζομένῳ}, τό
 τε Σκυθικὸν ἐπηγάγετο πᾶν, ὑπ' αὐτῇ ἄρκτῳ μυρίας βαρβάρων ἐξαλλάτ-
 20 τουσι γένεσι τεμνόμενον, ἦθη δὲ καὶ μεσημβρίας ἐπ' ἔσχατα τὴν ἀρχὴν 3
 ἐκτείνας εἰς αὐτοὺς Βλέμμυάς τε καὶ Αἰθίοπας, οὐδὲ τῶν πρὸς ἀνίσχοντα
 ἥλιον ἀλλοτριᾶν ἐποιεῖτο τὴν κτήσιν, ἐπ' αὐτὰ δὲ τὰ τῆς ὅλης οἰκουμένης 4
 11 τῆς γῆς {τῷ βίῳ} στοιχείου, φωτὸς εὐσεβείας ἀκτίσιν ἐκλάμπων, ἅπαντας
 25 εἶχεν ὑπηκόους, τοπάρχας ἐθνάρχας σατραπίας βασιλέας παντοίων βαρβάρων
 ἐθνῶν ἐθελοντὶ ἀσπαζομένους καὶ χαίροντας τοῖς τε παρ' αὐτῶν ξενίοις τε

*9 τὰ παιδ.: Hephaestio (324 gest.)

**5 (κόμ. . . μέθ.) cf. Rom. 13, 13

***16 — p. 19, 4 cf. Theod I 25, 12. 13 (p. 80, 2–7) 17/18 cf. 363 (p. 253b, 14/15)

VJNAB

1 μὴ ταῦτα] μήτε αὐτὰ V | μικροῦ V^c, βικροῦ V¹ | βίου σκοπεῖν < JNAB
 1/2 μὴ — αἴσιον] μὴ ταῦτ' εἶχε κοσμοῦντα, τέλος οὐχ ὡς ἐχρῆν οὐδ' ἐπὶ μακρὸν
 οὐμνον οὐδ' αἴσιον αὐτὸν φασὶν ἐσχημέναι N 3 δ' < NAB | μὲν < NAB
 4 δ' ἦ] δὴ B ■ ἀποβῆναι N^c ■ τὴν πᾶσαν ζωὴν < Hkl (v. p. 142, 13sq.)
 ■ ἀπεπλήρου A 7 οὐ πλέον Val, < Hkl 8 ἀνῆρ Wil, < Hkl 9 αὐτοῦ AB
 | πενθοῦντα VJAB 10 ἄρριζον VJB 11 λυμαινῶτο B | θνητῶν JNAB
 12 ἐκάστω VN¹AB 13 περισπῶντος VJAB 14 ἐξ < Hkl 16 (ἡμ)έροις
 γέ τοι V^{tas} 18 δύνοντα Wil | περιοριζομένῳ < Hkl, περιοριζομένους Man
 (cf. p. 37, 8sq.) 19 ὑπηγάγετο JN 22 κτήσιν (ἦ ras?) J, κτίσιν B | τὰ < V
 23 τε ἐν κύκλῳ] περικύκλω NAB 24 τῷ βίῳ < Hkl | ἅπαντας < N¹AB, + N^{ms}
 25 βασιλέας παντοίων] καὶ NAB 26 ξενίοις τε καὶ < JNAB

καὶ δώροις διαπρεσβευομένων καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν γνῶσιν τε καὶ φιλίαν
περὶ πλείστον ποιουμένων, ὥστε καὶ γραφαῖς εἰκόνων αὐτὸν παρ' αὐτοῖς
τιμᾶν ἀνδριάντων τε ἀναθήμασι, μόνον τε αὐτοκρατόρων παρὰ τοῖς πᾶσι
Κωνσταντῖνον γνωρίζεσθαι τε καὶ βοᾶσθαι. ὁ δὲ καὶ μέχρι τῶν τῆδε βασι-

5 λικῶς προσφωνήμασι τὸν ἑαυτοῦ θεὸν ἀνεκλήριτε σὺν παρρησίᾳ τῆ πάση.

Ἐκτ' οὐ λόγους μὲν τούτ' ἔπραττεν ἀφυστέρει δὲ τοῖς ἔργοις, διὰ πάσης
δὲ χωρῶν ἀρετῆς παντοίοις εὐσεβείας καρποῖς ἐνηβρύνετο, μεγαλοψύχοις μὲν
εὐεργεσίαις τοὺς γνωρίμους καταδουλούμενος, κρατῶν δὲ νόμοις φιλανθρω-

10 ζόμενος, εἰσότε λοιπὸν μακραῖς περιόδους ἐτῶν κεκμηκότα αὐτὸν θεοῖς
ἄθλων ἀγῶσι βραβεῖοις ἀθανασίας δὴν ἐτίμα θεὸς ἀναδησάμενος, θνητῆς ἐκ
βασιλείας ἐπὶ τὴν παρ' αὐτῷ ψυχαῖς ὁσίαις τεταμιευμένην ἀτελεύτητον ζωὴν
μετεστήσατο, τριττὴν παίδων γονὴν τῆς ἀρχῆς διάδοχον ἐγείρας. οὗτω δὴ

15 παισὶ καὶ τοῖς τούτων ἐκγόνοις ἐταμιεύετο εἰς ἀγήρω τε χρόνον οἷά τις
πατρῶος ἐμνηκύνετο κληρῶς. θεὸς μὲν σὺν αὐτόσ, καὶ σὺν ἡμῖν ἔτι ὄντα τὸν
μακρόριον θεοπροπέσειν ὑπόσας τιμαῖς καὶ τελευτῶντα κοσμήσας ἐξαιρέτοις

τοῖς παρ' αὐτοῦ πλεονεκτήμασι, γένοιτ' ἂν αὐτοῦ καὶ γραφεύς, πλαξὶν οὐρα-
νίων στηλῶν τοὺς τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων ἄθλους εἰς μακροὺς ἐγχαράττων

20 αἰῶνας.

Ἔμοι δ' εἰ καὶ τὸ λέγειν ἐπάξιόν τι τῆς τοῦ ἀνδρὸς μακαριότητος ἄπορον

10,1 τυγχάνει τό τε σιωπᾶν ἀσφαλὲς καὶ ἀκίνδονον, ὅμως ἀναγκαῖον μμήσει τῆς
θνητῆς σκιαγραφίας τὴν διὰ λόγων εἰκόνα τῆ τοῦ θεοφιλοῦς ἀναθεῖναι
μνήμη, ὄκνου καὶ ἀργίας ἀφοσιουμένῳ ἔγκλημα. αἰσχρνοίμην γὰρ ἂν ἑμαντόν,

25 εἰ μὴ τὰ κατὰ δύναμιν, κἂν σμικρὰ ἦ ταῦτα καὶ εὐτελεῖ, τῷ πάντας ἡμᾶς

12 δι' ὑπερβολὴν εὐλαβείας θεοῦ τετιμηκότι συμβαλοῦμαι. οἶμαι δὲ καὶ ἄλλως

βιωφελὲς καὶ ἀναγκαῖον ἔσεσθαι μοι τὸ γράμμα περιλαμβάνον βασιλικῆς

μεγαλονοίας πράξις θεῶ τῷ παμβασιλεῖ κεχαρισμένης. ἢ γὰρ οὐκ αἰσχρὸν

Νέρωνος μὲν τὴν μνήμην καὶ τῶν τούτου μακρῶ χειρῶνων δυσσεβῶν τινων

30 καὶ ἀθέων τυράννων ἀόκνων τυχήσαι συγγραφῶων, οἱ δὴ φαύλων ὑποθέσεις

**1 (τῆν - φιλίαν) cf. Praepar. ev. I 1, 7 (p. 6, 25) 5 cf. Acta 4, 29; 28, 31

VJNAB

1 αὐτῶν J¹ 2 ὡς V¹ (+ τε s) | αὐτὸν V^s | παρὰ τοῖς] παρ' αὐτοῖς V 4 βοᾶσθαι]
ἀκούεσθαι V¹ 6 μὲν < J 7 ἐνηβρύνετο VJ^cNA, ἐνημβρύνετο J¹B 10 θεῶων
Hk1 11 ἀγῶσι + καὶ N 12 αὐτοῦ VNAB 14 ὁ < JNAB | εἰς J^{ras} |
κατήσει V¹ 16 αὐτὸν JNAB 19 αὐτῷ J(A?) 19/20 εἰς - αἰῶνας < JAB,
ἀνατιθεῖς N 23 σκιογραφίας V | τῆ < NAB 24 ἀφοσιουμένῳ VJ (o¹ ras),
ἀφωσιωμένῳ B¹, ἀφωσιωμένους B^c, ἀφοσιουμένους NA 25 τὰ] τὴν JAB
25/26 τῷ πάντας ἡμᾶς (ἡμᾶς < J) δι' ὑπερβολὴν εὐλαβείας θεοῦ VJ, τῷ (τὸ B)
ὑπερβολὴν εὐλ. θεοῦ AB, τῷ ὑπερβολῆ εὐλ. θεὸν N 29 τῶν τούτου] τούτω V¹J,
τὰ τούτω B¹ 30 εὐτυχήσαι V¹N

δραμάτων ἐρμηνεία κομπῆ καλλωπίσαντες πολυβίβλοις ἀνέθηκαν ιστορίαις,
 ἡμᾶς δὲ σιωπᾶν οὐδὲ θεὸς αὐτὸς τοσοῦτῳ συγκυρηῆσαι βασιλεῖ, οἷον ὁ σύμπα
 οὐχ ἰστόρησεν αἰὼν, εἰς ὅψιν τε καὶ γνῶσιν αὐτοῦ καὶ ὁμιλίαν ἐλθεῖν κατ-
 ηξίωσεν; διὸ δὴ προσήκοι ἄν, εἴ τισιν ἄλλοις, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀγαθῶν
 5 ἀφθονοῦ ἀκοῆν κηρύττειν ἅπασιν, οἷς ἢ τῶν καλῶν μίμησις πρὸς τὸν θεῖον
 ἔρωτα διεγείρει τὸν πόθον. οἱ μὲν γὰρ βίους ἀνδρῶν οὐ σεμνῶν καὶ πράξεις 3
 πρὸς ἡθῶν βελτιώσιν ἀλσοιτελεῖς χάριτι τῇ πρὸς τινας ἢ ἀπεχθεία, τάχα
 δὲ πού καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς σφῶν αὐτῶν παιδεύσεως συναγαγόντες, κόμπῳ
 10 ῥημάτων εὐγλωττίας αἰσχυρῶν πραγμάτων ὑφηγήσεις οὐκ εἰς δέον ἐξετραγώ-
 δησαν, τοῖς μὴ μετασχεῖν τῶν κακῶν κατὰ θεὸν εὐτυχήσασιν ἔργων οὐκ
 ἀγαθῶν ἀλλὰ λήθη καὶ σκότῳ σιωπᾶσθαι ἀξίων διδάσκαλοι καταστάσαντες.
 ἐμοὶ δὲ ὁ μὲν τῆς φράσεως λόγος, εἰ καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς τῶν δηλου- 4
 μένων ἐμφάσεως ἐξασθενεῖ, φαιδρύνοιτο γοῦν ὁμοῦ καὶ ψιλλῇ τῇ τῶν ἀγαθῶν
 πράξεων ἀπαγγελία, ἢ δὲ γε τῶν θεοφιλῶν διηγημάτων ὑπόμνησις οὐκ
 15 ἀνόητον ἀλλὰ καὶ σφόδρα βιωφελῆ τοῖς τὴν ψυχὴν εὖ παρεσκευασμένοις
 ποριεῖται τὴν ἔντευξιν.
 Τὰ μὲν οὖν πλείστα καὶ βασιλικὰ τοῦ τρισμακαρίου διηγήματα, συμβολὰς 11,1
 τε καὶ παρατάξεις πολέμων ἀριστείας τε καὶ νίκας καὶ τρόπαια τὰ κατ' ἐχ-
 θρῶν θριάμβους τε ὁπόσους ἤγαγε, τά τε κατ' εἰρήνην αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν
 20 κοινῶν διόρθωσιν πρὸς τε τὸ συμφέρον ἐκάστον διωρισμένα νόμων τε δια-
 τάξεις, ὡς ἐπὶ λυσιτελείᾳ τῆς τῶν ἀρχομένων πολιτείας συνετάττετο, πλεισ-
 τους τ' ἄλλους βασιλικῶν ἄθλων ἀγῶνας, τοὺς δὲ παρὰ τοῖς πᾶσι μνημο-
 νευομένους, παρήσει μοι δοκῶ, τοῦ τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας
 σκοποῦ μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλῆ συντείνοντα βίον λέγειν τε καὶ γράφειν 2
 25 ὑποβάλλοντος. μυρίων δ' ὄσων ὄντων καὶ τούτων, τὰ καιριώτατα καὶ τοῖς 2
 13 μεθ' ἡμᾶς ἀξιομνημόνευτα τῶν εἰς ἡμᾶς ἐλθόντων ἀναλεξάμενος, τούτων
 αὐτῶν ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων ἐκθήσομαι τὴν ὑφήγησιν, τοῦ καιροῦ
 λοιπὸν ἐπιτρέποντος ἀκωλύτως παντοίαις φωναῖς τὸν ὡς ἀληθῶς μακάριον
 30 ἀνυμνεῖν, ὅτι μὴ τοῦτο πράττειν ἐξῆν πρὸ τούτου, τῷ μὴ μακαρίζειν ἄνδρα
 πρὸ τελευτῆς διὰ τὸ τῆς τοῦ βίου τροπῆς ἄθλον παρηγγέλλαι. κεκλήσθω
 δὲ θεὸς βοηθός, οὐράνιός τε συνεργός ἡμῖν ἐμπνεῖτω λόγος.

**80 cf. Sir. 11, 28

VJNAB

3 αἰών] χρόνος A 4 δὴ < NAB 5 ἀφθόνων Hkl | οἶα B | τὸν < V
 8 παιδεύσεως] δυνάμεως N 12 φάσεως V¹ (ρ s) 13 γοῦν] γ' ἂν Hkl
 14 ἐπαγγελία A 15 ἀνόητον J | παρσκευασμένους B¹M 17 τὰ] ταῦτα V¹ |
 μακαρίου V | διηγήματα] στρατηγήματα V 19 τά τε < NAB | κατ' εἰρήνην
 αὐτῷ] lac. (c. 5 litt.) J, < NAB 19/20 πρὸς τὴν - διόρθωσιν < NAB 22 ~ παρὰ
 τοῖς πᾶσι τούσδε N 24 τὸν < J | θεοφιλῆ < N¹ (+ mg) 29 πρὸ τοῦ τῷ μὴ
 V¹ (τούτου τῷ mg) | τῷ < JB¹

Ἐξ αὐτῆς δ' ἤδη πρώτης ἡλικίας τοῦ ἀνδρὸς ὠδέ πη τῆς γραφῆς ἀπαρξώμεθα.

Παλαιὰ κατέχει φήμη δεινὰ ποτε γένη τυράνων τὸν Ἑβραίων κατα-
 5 πονήσαι λέων, θεὸν δὲ τοῖς καταπονομένοις εὐμενῆ παραφανέντα Μοῦσῆα 12,1
 προφήτην ἔτι τότε νηπιάζοντα μέσοις αὐτοῖς τυραννικοῖς οἰκοῖς τε καὶ κόλ-
 10 ποις τραφῆναι καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς μετασχεῖν προνοῆσαι σοφίας. ὡς δ' ἐπιὼν
 ὁ χρόνος τὸν μὲν εἰς ἄνδρα ἐκάλει, δίκη δ' ἢ τῶν ἀδικουμένων ἀρωγὸς τοὺς
 15 ἀδικοῦντας μετῆει, τηρικαῦτα ἐξ αὐτῶν τυραννικῶν δωμάτων προελθῶν ὁ
 τοῦ θεοῦ προφήτης τῆ τοῦ κρείττονος διηκονεῖτο βουλῆ, τῶν μὲν ἀναθρεψα-
 20 μένων τυράνων ἔργοις καὶ λόγοις ἀλλοτριούμενος, τοὺς δ' ἀληθεῖ λόγῳ
 σφετέρους ἀδελφούς τε καὶ συγγενεῖς ἀποφαίνων γνωρίμους, κάπειτα θεὸς
 αὐτὸν καθηγέμονα τοῦ παντὸς ἔθνους ἐγείρας, Ἑβραίους μὲν τῆς ὑπὸ τοῖς
 25 ἐχθροῖς ἡλευθέρου δουλείας, τὸ δὲ τυραννικὸν γένος θεηλάτοις μετῆρχετο 2
 δι' αὐτοῦ κολαστηρίους. φήμη μὲν αὕτη παλαιά, μύθου σχήματι τοῖς πολλοῖς
 15 παραδεδομένη, τὰς πάντων ἀκοὰς ἐπλήρου πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ αὐτὸς καὶ
 ἡμῖν θεὸς μειζόνων ἢ κατὰ μύθους θανάτων ἐναργεῖς αὐτοπτικὰς θέας
 νεαραῖς ὄψει πάσης ἀκοῆς ἀληθεστέρας δεδωρότηται. τύραννοι μὲν γὰρ οἱ
 20 καθ' ἡμᾶς τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν πολεμεῖν ὠρμημένοι τὴν αὐτοῦ κατεπόνον
 ἐκκλησίαν, μέσος δὲ τούτων Κωνσταντῖνος, ὁ μετ' ὀλίγον τυραννοκτόνος,
 25 παῖς ἄρτι νέος ἀπαλὸς ὠραῖός τ' ἀνθοῦσιν ἰούλοις, οἷα {τις} αὐτὸς ἐκεῖνος
 ὁ τοῦ θεοῦ θεράπων, τυραννικαῖς ἐφήδρευεν ἐστίαις, οὐ μὴν καὶ τροπῶν
 τῶν ἴσων, καίπερ νέος ὢν, τοῖς ἀθέοις ἐκοινώνει. εἶλκε γὰρ αὐτὸν ἐξ ἐκεῖνον 3
 30 θεῖῳ σὺν πνεύματι φύσις ἀγαθὴ πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ θεῷ κεχαρισμένον
 βίον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ζῆλος ἐνήγε πατρικὸς ἐπ' ἀγαθῶν μιμήσει τὸν παῖδα
 25 προκαλούμενος. πατὴρ γὰρ ἦν αὐτῷ — ὅτι δὴ καὶ ἄξιον ἐν καιρῷ καὶ
 «τούτου» τῆν μνήμην ἀναζωπυρῆσαι — περιφανέστατος τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτο-
 κρατῶρων Κωνσταντίου. οὐ περί τὰ τῷ παιδί φέροντα κόσμον βραχεῖ λόγῳ
 διελθεῖν ἀναγκαῖον.

*17 Diocletianus und Galerius

**3–14 cf. Acta 7, 22; Exod. 1–14 + Moselegenden

***5/6. 9–19 cf. 363 (p. 253b, 18–32) z. T. wörtlich 19 (μέσος) –
 22 (ἐκοινώνει). 24 (ζῆλος). 25 (προσκαλ.) = 363 (p. 253b, 32–39)

VJNAB

8 ποτε < N, τε JAB | καταπονήσαι < V¹ (+ mg) 6 αὐτῆς N¹ (οἷς s)
 7 δ' ἢ] δὲ V 8 προελθῶν < V¹ (+ p. θεοῦ mg) 12 αὐτὸν VAN¹(?) 363,
 αὐτὸς JN^{tas}B 14 μύθου + μὲν V^cNAB 15 παραδεδομένη Dölger | πρότερον
 V 363, < JNAB 16 ἐναργεῖς < JNAB 19 τούτων N 363, τούτοις VJAB
 20 ἀνθοῦσιν V 363, ἀνθους JNAB | ὠραῖος ἰδεῖν ἀνθοῦσι τοῖς 363 | τις Mss 363,
 < Hkl 21 ταῖς + a. τυρανν. 363 | ἐφήδρευεν N 363 23 σὺν < NAB
 25 προκαλούμενος Hkl 363 (Kutl.), προκαλούμενος Mss 363 (Mon.) 26 τούτου
 Hkl, τούτω Mss 27 κωνσταντίου (v¹ ras?) J | κωνστ. + δ' ἦν N | οὐ περί] αὐ
 περί V¹ (σὺν pro αὐ V^{ms}) JAB

- 14 Τεττάρων γάρ τοι τῆς Ῥωμαίων αυτοκρατορικῆς κοινωνούντων ἀρχῆς, 13,1
 μόνος οὗτος ἀκοινωνήτων τοῖς ἄλλοις περιβαλλόμενος τρόπον τὴν πρὸς τὸν
 ἐπὶ πάντων θεὸν φιλίαν ἐσπένδeto. οἱ μὲντοι τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ πολι- 2
 5 ορκία δηοῦντες ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος καθήρουν, αὐτοῖς θεμελίους τοὺς εὐκτη-
 8 ρίους ἀφανίζοντες οἴκους, ὁ δὲ τῆς τούτων ἐναγοῦς δυσσεβείας καθαρὰς
 ἐφύλαττε τὰς χεῖρας, μηδαμῆ μηδαμῶς αὐτοῖς ἐξομοιούμενος. καὶ οἱ μὲν
 ἐμφυλλίους θεοσεβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σφαγαῖς τὰς ὑπ' αὐτοῖς ἐπαρ-
 χίας ἐμίαιων, ὁ δὲ τοῦ μύσους ἀμίαντον τὴν ἑαυτοῦ συνετήρει ψυχὴν. καὶ 8
 οἱ μὲν συγγύσει κακῶν εἰδωλολατρίας ἐκθέσμον σφᾶς αὐτοὺς πρότερον κἀ-
 10 πειτα τοὺς ὑπηκόους ἅπαντας πονηρῶν δαιμόνων πλάναις κατεδουλοῦντο,
 ὁ δὲ εἰρήνης βαθυτάτης τοῖς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευόμενοις ἐξάρχων τὰ τῆς εἰς
 θεὸν εὐσεβείας ἄλυπα τοῖς οἰκείοις ἐβράβευεν. ἀλλὰ καὶ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις
 βαρυτάτας εἰσπράξεις ἐπαιωροῦντες οἱ ἄλλοι βίον ἀβίωτον αὐτοῖς καὶ θανά-
 15 τον χαλεπώτερον ἐπήρτων, μόνος δὲ Κωνσταντίος ἄλυπον τοῖς ἀρχομένοις
 καὶ γαληνὴν παρασκευάσας τὴν ἀρχὴν, πατρικῆς κηδεμονίας ἐν οὐδενὶ λεί-
 4 πουσαν τὴν ἐξ αὐτοῦ παρείχεν ἐπικουρίαν. μυρίων δὲ καὶ ἄλλων τοῦ ἀνδρὸς
 ἀρετῶν παρὰ τοῖς πᾶσιν ἄδομένων, ἐνὸς καὶ δευτέρου μνημονεύσας κατορθώ-
 ματος τεκμηρίους τε τούτους τῶν σιωπωμένων χρησάμενος ἐπὶ τὸν προκεί-
 20 μενον τῆς γραφῆς σκοπὸν διαβήσομαι.
- 20 Πολλοῦ δὴ λόγον περιτρέχοντος φήμη ἀμφὶ τοῦδε τοῦ βασιλέως, ὡς ἦπιος 14,1
 ὡς ἀγαθὸς ὡς τὸ θεοφιλὲς ὑπεράγαν κεκτημένος, ὡς δι' ὑπερβολὴν φειδοῦς
 τῶν ὑπηκόων οὐδὲ θησαυρὸς τις αὐτῷ τεταμίενο χρημάτων, βασιλεὺς ὁ
 τηρικαῦτα τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων βαθμὸν πέμψας αὐτῷ κατεμέμφeto
 τὴν τῶν κοινῶν ὀλιγορίαν πενίαν τ' ἐπωνείδιξε, δεῖγμα τοῦ λόγου παρέχων
 25 τὸ μῆθ' ἐν αὐτῷ ἐν θησαυροῖς ἀπόθετον κεκτήσθαι. ὁ δὲ τοὺς παρὰ βασιλέως
 ἦγοντας αὐτοῦ μένει παρακελευσάμενος, τῶν ὑπ' αὐτὸν τοὺς ἀμφιλαφῆ
 πλοῦτον κεκτημένους ἐξ ἀπάντων τῶν ὑπὸ τῇ βασιλείᾳ συγκαλέσας ἐθνῶν,
 3 χρημάτων ἔφη δεῖσθαι, καὶ τοῦτον εἶναι καιρὸν, ἐν ᾧ προσήκειν ἕκαστον
 αὐτοπροαίρετον εὐνοίαν πρὸς τὸν σφῶν ἐνδείξασθαι βασιλέα. τοὺς δ' ἀκού-
 30 σαντας, ὡςπερ εὐχὴν ταύτην ἐκ μακροῦ θεμέτους τὴν ἀγαθὴν ἐνδείξασθαι

*1 Diocletianus, Maximianus, Galerius, Constantius Chlorus 22 sqq. cf. Xen. Cyrop. VIII 2, 15sqq.; Liban. or. 59, 15; Eutrop. X 1, 2; Paneg. lat. VI (VII) 4, 2sqq. VII (VI) 3, 3sqq. 22/23 Diocletianus
 ***3-8 cf. Gel. Caes., zitiert in 362 (p. 166, 22-25) 3-12 cf. Soz I 6, 1 (p. 14, 14-16) 12-16 cf. Gel. Caes., zitiert in 362 (p. 166, 28-167, 1) 15/16 = 362 (p. 167, 11-13. Einleitung: 'Ο δὲ Παλαιστίνως Εὐσέβιος φησί) = 369 (Vindob., f. 24b) 20-24 cf. Gel. Caes., zitiert in 362 (p. 167, 1-5)

VJNAB

3 πάντα V | τοι] γε V¹ (τοι s), γὰρ N 6 αὐτὸς V¹ (αὐτοῖς mg) 8 τούτου
 + a. τοῦ Val | μίσους N¹AB | ἐτήρει V 9 ἐκθέσμον σφᾶς] ἐκθέσμονος φωνᾶς
 JAB¹, ἐκθέσμοις φωνᾶς N 15 γαληνὸν V 20 περιτρέχ. φήμη] φημὶ
 διατρέχοντος V 26 ὑπ' αὐτῶ N, ὑπ' αὐτοῦ VB 29 δεῖξασθαι J | ἐνδείξασθαι
 + δεσπότην καὶ N

προθυμίαν, σὺν τάχει τε καὶ σπουδῇ χουσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ τῶν λοιπῶν
 5 χρημάτων τοὺς θησαυροὺς ἐμπλήσαι, τῇ τοῦ πλείονος ὑπερέβαλλοντασ ἀλλή-
 λους φιλοτιμία, τοῦτό τε πράξει σὺν φαιδροῖς καὶ μειδιῶσι προσώποις. οὐδ' 4
 5 δὴ γενομένου Κωνσταντίου τοὺς παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἦκοντασ ἀτόπα-
 τριασ προσέτατε τῶν θησαυρῶν ἐκέλευσεν. εἶθ' ὄν ὅψει παραβλητοσ τὴν μαρ-
 5 θέντασ τῷ λόγῳ, ταῦτα μὴ ἀπὸ γόων μῆδ' ἐξ ἀδίκου πλεονεξίας εἶναι παρ-
 εσκευασμένα, καὶ νῦν μὲν ἀθροῖσαι παρ' ἑαυτῷ ταῦτα, πάλαι δ' αὐτῷ παρὰ
 τοῖς τῶν χρημάτων δεσπόταις οἷα δὴ ὑπὸ πιστοῖς παραθηκοφύλαξι φυλάτ-
 10 τεσθαι. τοὺς μὲν οὖν θαῦμα κατεῖχε τῆσ πράξεωσ, βασιλέα δὲ τὸν φιλανθρω- 5
 πώτατον μετὰ τὴν τούτων ἀποχώρησιν τοὺς τῶν χρημάτων μεταστέλλεσθαι
 κυρίουσ, πάντα δ' ἀπολαβόντασ οἶκαδε φάνασι ἀπιέναι κατέχει λόγος, πειθοῦσ
 καὶ ἀγαθῆσ εὐνοίασ τοὺσ ἀνδρασ ἀποδεξάμενον.

Μία μὲν ἦδε φιλανθρωπίασ δεῖγμα φέρουσα τοῦ δηλουμένου πράξισ· θατέρα 6
 15 δὲ τῆσ πρὸσ τὸ θεῖον Ἰσίας¹ περιέχοι ἂν ἐμφανῆ μαρτυρίασ. ἦλανον μὲν 15
 γὰρ ἀπανταχοῦ γῆσ τοὺσ θεοσεβεῖσ ἐξ ἐπιτάγματοσ τῶν κρατούντων οἱ
 κατ' ἔθνοσ ἄρχοντεσ· ἐξ αὐτῶν δὲ βασιλείων οἶκον ὁρμῶμενοι πρώτι-
 στοι πάντων τοὺσ ὑπὲρ εὐσεβείασ ἀγῶνασ οἱ θεοφιλεῖσ διήλθον μάρ-
 20 τυρεσ, πῦρ καὶ σίδηρον καὶ θαλάττησ βυθούσ πάντα τε θανάτου τρόπον
 προθυμώτατα διακαρτεροῦντεσ, ὡσ ἐν βραχεῖ τὰ πανταχοῦ βασιλεία θεοσεβῶν
 χηρεῦσαι ἀνδρῶν· δὲ δὴ καὶ μάλιστα τῆσ τοῦ θεοῦ ἐπισκοπῆσ ἐρήμοουσ τοὺσ
 δρώντασ εἰργάζετο. ἰμοῦ γὰρ τῷ τοὺσ θεοσεβεῖσ ἐλαίνεω καὶ τὰσ ὑπὲρ
 αὐτῶν ἐξεδίωκον εὐχάσ. μόνῳ δ' ἄρα Κωνσταντίῳ σοφία τισ εὐσεβοῦσ 16,1
 25 ὑπεισῆει λογιμοῦ, καὶ πράγμα πράττει παράδοξον μὲν ἀκοῦσαι πράξει δὲ
 θανασιώτατον. τοῖσ γὰρ ὑπ' αὐτῷ βασιλικοῖσ ἅπασιν ἐξ αὐτῶν οἰκείων
 μέχρι καὶ τῶν ἐπ' ἐξουσίασ ἀρχόντων αἰρέσεωσ προταθείησ, σὺνήμημα δίδω-
 σιν ἢ ὑπόασι τοῖσ δαίμοσιν ἐξεῖναι παρ' αὐτῷ μένειν καὶ τῶν σνήθων μετα-

*17/18 Diocletianus, Maximianus, Galerius

***25 – p. 24, 14 cf. Soz I 6, 2/3 (p. 14, 17–26); Theophylactus Bulgar.,
 Mart. XV 2 (BHG Nr. 1199, PG 126, 153Csqq.) 27 (θύσσει) – p. 24, 8
 (φυλάξαι) = 369g (p. 45, 4–15)

VJNAB

1 προθυμίαν V¹ (προμηθειάν mg) | προθυμίαν + φασιν Val | τε < N
 3 φαιδραῖσ V¹ (οἱ mg) 4 παρὰ τοῦ| παρ' αὐτοῦ AB | ἦκοντασ < NAB
 6 (διακον.) – 7 (παρεσζ.) < NAB 6 διακούσασθαι J | ἐπιθέντα J 7 λόγῳ
 + κρείττονα εἶναι Wil | ταῦτα| τὰ V | γοῶν V 9 δὴ| δ' JNAB | ὑπάσπισταισ
 JAB, πιστοῖσ N 11 ὑποχώρησιν JNAB | μεταστείλασθαι N, ὑποστέλλεσθαι J
 12 δ' r' Hkl | φάνασ VA 15 τῆσ| τῇ V | σίας Val, υἰσίασ Mss | περιέχοιεν J,
 p. περιέχοι lac. (c. 2 litt.) B 16 γὰρ < V 17 οἶκων < Hkl 20 θεοφιλῶν
 JNAB 23 εὐσεβοῦσ < NAB 25 αὐτῷ| αὐτῶν V, αὐτοῦ AB, αὐτόν Hkl |
 ἐξ αὐτῶν οἰκείων < NAB 26 ἐξουσίασ VB

λαγχάνειν τιμῶν, ἢ μὴ τοῦτο πράξασι τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἀποκεκλεισθαί
 παρόδον ἐξωθείσθαι τε καὶ ἀποχωρεῖν τῆς αὐτοῦ γνώσεώς τε καὶ οἰκειό-
 16 τητος. ἐπειδὴ οὖν διεκρίνοντο εἰς ἀμφοτέρω, οἱ μὲν ὡς τούσδε οἱ δ' ὡς ἐκεί- 2
 5 λοιπὸν ὁ θαναμάσιος τὸ λεληθὸς τοῦ σοφίσματος ἀνακαλύψας τῶν μὲν δειλίαν
 καὶ φιλαυτίαν κατεγίνωσκε, τοὺς δὲ τῆς πρὸς τὸν θεὸν συνειδήσεως εἰς μάλα
 ἀπεδέχετο. κἀπειτα τοὺς μὲν ὡς ἂν θεοῦ προδότας μηδὲ βασιλέως εἶναι
 ἀξιόους ἀπέφαινε· πῶς γὰρ ἂν ποτε βασιλεῖ πίστιν φυλάξαι τοὺς περὶ τὸ
 10 κρεῖττον ἀλόγτας ἀγνώμονας; διὸ καὶ βασιλικῶν οἰκῶν μακρὰν ἐλαύνεσθαι
 δεῖν τούτους ἐνομοθῆτει, τοὺς δὲ πρὸς τῆς ἀληθείας μαρτυρηθέντας θεοῦ
 ἀξιόους ὁμοίους καὶ περὶ βασιλέα εἰπὼν ἔσεσθαι, σωματοφύλακας καὶ αὐτῆς
 βασιλείας φρουροὺς κατέταττεν, ἐν πρώτοις καὶ ἀναγκαίοις φίλων τε καὶ
 15 μεγάλων ταμεῖα θησαυρῶν περὶ πολλοῦ τιμᾶσθαι.
 Ἄλλ' οἷος μὲν ὁ Κωνσταντίνου πατὴρ μνημονεύεται, ὡς ἐν βραχέσι δεδή- 17,1
 λωται. ὁποῖον δ' αὐτῷ τοιῶδε περὶ τὸν θεὸν ἀποδειχθέντι παρηκολούθησε
 τέλος, καὶ ἐν πόσῳ τὸ διαλλάττον αὐτοῦ τε καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς βασιλείας
 ὁ πρὸς αὐτοῦ τιμηθεὶς θεὸς διέδειξε, μάθῃ ἂν τις τῇ τῶν πραγμάτων τὸν
 20 νοῦν ἐπιστήσας φύσει. ἐπειδὴ γὰρ βασιλικῆς ἀρετῆς δοκίμια μακροῦ δεδώκει 2
 χρόνῳ, μόνον μὲν θεὸν εἰδὼς τὸν ἐπὶ πάντων τῆς δὲ τῶν ἀθῶν κατεγνωκῶς
 πολυθείας, εὐχαῖς ἰθ' ἁγίων ἀνδρῶν πάντα τὸν αὐτοῦ περιεφράξατο οἶκον,
 εὐσταλῆ λοιπὸν καὶ ἀτάραχον τῆς ζωῆς διεξήρνε <τὸν> βίον, οἷον αὐτὸ δὴ 3
 τὸ μακάριον εἶναι φασὶ τὸ μήτε πράγματα ἔχειν μήτ' ἄλλω παρέχειν. οὕτω 3
 25 ὅλητα τὸν πάντα τῆς βασιλείας χρόνον εὐσταθῆ καὶ γαλήνιον διακυβερῶν
 αὐτοῖς παισὶ καὶ γαμετῇ σὺν οἰκετῶν θεραπείᾳ πάντα τὸν αὐτοῦ οἶκον
 ἐνὶ τῷ παμβασιλεῖ θεῷ καθιέρου, ὡς μηδὲν ἀποδεῖν ἐκκλησίας θεοῦ τὴν
 ἔνδον ἐν αὐτοῖς βασιλείοις συγκροτουμένην πληθύν, ἣ συνήσαν καὶ λειτουργοὶ

**28 cf. Epikur, Κύρια δόξα 1

***11/12 (σωματ. - φρουρ.) = 369g (p. 45, 16/17) 11-14 cf. 362 (p. 167,
 13-15. Einleitung: 'Ο δὲ Παλαιστινὸς Εὐσέβιος φησὶ)

VJNAB

1 ἑαυτὸν JAB 369g, ἑαυτῶν V, αὐτὸν N 5 ἀνακαλύψας V 369g, ἀποκαλύψας
 JNAB 6 τῆς] τοὺς V (τῆς s) 11 ὁμοίως VN¹(ους s) M 13 δεῖν < Hkl
 14 ~ θησαυρῶν ταμεῖα V 15 οἷς V 17 κοινῶν A¹B 18 ἔδειξε JNAB
 20 εἰδὼς] ἐπιγινούς V, < AB | ~ τὸν ἐπὶ πάντων εἰδὼς N 21 θ' Hkl, τ' V,
 τε JNAB | πάντα < JNAB 22 τὸ + a. λοιπὸν A | τὴν ζωὴν N | δι'
 ἐξήρνε βίον V, διατρέψαι JNAB 22/23 ~ τὸ δὴ JAB, ὁ δὴ N 23 ἔχων V¹,
 ἔχον V^c | ἄλλω < NAB¹ | παρέχων V, ἐμπαρέχειν N 24 μεγαλημὸν V¹ (γαλήνιον
 mg), γαληνὸν Wil | διακυβερῶν] διανύσας J, < NAB 26 παμβασιλεῖ] πάντων
 βασιλεῖ V, βασιλεῖ NAB

θεοῦ, οἱ τὰς ὑπὲρ βασιλέως διηνεκεῖς ἐξετέλουν λατρείας, καὶ ταῦτα παρὰ μόνῳ τῷδε συνετελείτο, ὅτε παρὰ τοῖς λοιποῖς οὐδὲ μέχρι ψιλῆς ἐπηγορίας τὸ τῶν θεοσεβῶν χρηματίζειν συνεχωρεῖτο γένος.

7 Τούτοις δ' ἐγγύθεν αὐτῷ τὰ τῆς ἐκ θεοῦ παρηκολούθει ἀμοιβῆς, ὥστ' ἤδη 18,1
 5 καὶ πρωτείων τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς μετασχεῖν. οἱ μὲν γὰρ τῷ χρόνῳ προ-
 ἄγοντες οὐκ οἶδ' ἅπως ὑπεξίσταντο τῆς ἀρχῆς, αὐτοῖς ἀθρόας μεταβολῆς
 μετὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκίας ἐπισκηψάσης, μόνος
 δὲ λοιπὸν Κωνσταντίος πρῶτος αὐγουστος ὁ καὶ σεβαστὸς ἀνηγορεύετο, τὸ
 μὲν κατ' ἀρχὰς τῷ τῶν καισάρων διαδήματι λαμπρυνόμενος καὶ τούτων
 10 ἀπειληφῶς τὰ πρωτεῖα, μετὰ δὲ τὴν ἐν τούτοις δοκιμὴν τῇ τῶν ἀνωτάτω
 παρὰ Ῥωμαίοις ἔκοσμεῖτο τιμῇ, πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον
 ἀναδειχθέντων χρηματίσας. ἀλλὰ καὶ εὐτεκνία μόνος παρὰ τοὺς λοιποὺς 2
 αὐτοκράτορας διήνεγκε, παίδων ἀρρέων καὶ θηλειῶν μέγιστον χορὸν συστη-
 σάμενος. ἐπειδὴ δὲ πρὸς αὐτῷ λιπαρῷ γήρῳ τῇ κοινῇ φύσει τὸ χρεῶν ἀπο-
 15 δίδους λοιπὸν ἵτον βίον¹ μεταλλάττειν ἔμελλεν, ἐνταῦθα πάλιν ὁ θεὸς παρα-
 δόξων αὐτῷ ποιητῆς ἀνεφαίνεται ἔργων, μέλλοντι τελευτᾶν τὸν πρῶτον τῶν
 παίδων Κωνσταντίνον εἰς ὑποδοχὴν τῆς βασιλείας παρεῖναι οἰκονομησάμενος.

Συνηὴν μὲν γὰρ οὗτος τοῖς τῆς βασιλείας κοινωνοῖς, καὶ μέσοις αὐτοῖς, 19,1
 ὡς εἴρηται, κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν παλαιὸν τοῦ θεοῦ προφήτην τὰς διατριβὰς
 20 ἐποιεῖτο. ἤδη δ' ἐκ τοῦ παιδὸς ἐπὶ τὸν νεανίαν διαβὰς τιμῆς τῆς πρώτης παρ'
 αὐτοῖς ἤξειοτο· ὡς αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἔγνωμεν τὸ Παλαιστινῶν διερχόμενον
 ἔθνος σὺν τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν βασιλέων, οὗ καὶ ἐπὶ δεξιὰ παρεστὸς περι-
 φανέστατος ἦν τοῖς ὄρῳ ἐθέλουσιν, οἷός τε βασιλικὸν φρονήματος ἐξ ἐκείνου

*5/6 Diocletianus, Maximianus ¶ 1. V. 305 11 Galerius, Severus, Maximinus 21sq. Sommer 296 Feldzug Diocletians gegen den ägypt. Usurpator Domitius Domitianus

***16/17 (μέλλ. — Κωνστ.) cf. 369g (p. 45, 19/20) 18 (τοῖς — κοιν.) = 369g (p. 45, 20/21) 20 (ἤδη) — 21 (ἤξ.). p. 26,1 (σώματος) — p. 26,10 (ἐμχαν.) = 363 (p. 253 b, 39—52) 21/22 cf. 1279 (p. 287 b, 15—20. Quelle: Gel. Caes.) 21— p. 26,6 cf. 369 (Vindob., f. 25 a. b), z. T. wörtlich. Einleitung: ἀλλὰ καὶ ὁ παλαιστινῶς εὐσέβιος μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ

VJNAB

1/2 καὶ — συνετελ. < AB | παρὰ μόνῳ] πάντα J 2 λοιποῖς] πολλοῖς NAB | ψιλῆς ἐπηγορίας] ψιλοῦ ὀνόματος J, ψιλοῦ ὀνόματος NAB 4 παρακολούθει JNAB 6 τοιαύτης + a. αὐτοῖς Hkl | ~ ἀθρόας αὐτοῖς Wil 8 λοιπὸν < N | ὁ < NA | ἀνηγόρευτο N 9 τῶν + αὐτοκρατόρων JNAB 10 πρῶτα NAB 12 λοιποῦς] πολλοῦς JNAB 14 δὲ < V 15 τὸν βίον Hkl, τοῦ βίου Mss 16/17 τὸν πρῶτον καὶ φίλτατον τῶν ἄλλων υἱὸν . . . Κωνσταντίνον 369g, ~ τῶν παίδων τὸν πρῶτον V 18 μέσος Hkl 20 δ' ἐκ τοῦ παιδὸς V 363, δ' ἐκ παιδὸς J, ἄχρι καὶ παιδὸς NAB 21 αὐτοῖς] αὐτῆς AB, αὐτῶν 363 | παλαιστινῶν JNAB, παλαισ- τίνον V 23 θέλουσιν VmNmsAB, < V'N¹ | οἷός τε < Hkl

τεκμήρια παρέχων. σώματος μὲν γὰρ εἰς κάλλους ὄραν ἰμέγεθός¹ τε ἡλικίας **2**
 οὐδ' ἦν αὐτῷ παραβαλεῖν ἕτερον, ῥώμη δ' ἰσχύος τοσοῦτον ἐπλεονέκτει τοὺς
 ὁμήλικας ὡς καὶ φοβερόν αὐτοῖς εἶναι, ταῖς δὲ κατὰ ψυχὴν ἀρεταῖς μᾶλλον
 ἢ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πλεονεκτήμασιν ἐνηβρύνετο, σωφροσύνη πρῶτιστα
5 πάντων τὴν ψυχὴν κοσμοῦμενος, κάπειτα παιδεύσει λόγων φρονήσει τ' ἐμ-
 φύτῳ καὶ τῇ θεοσδότῳ σοφία διαφερόντως ἐκπρέπων.

18 Γαῦρον δὴ οὖν ἐπὶ τούτοις ῥωμαλέον τε καὶ μέγαν φρονήματός τε μεστὸν **20,1**
 τὸν νεανίαν οἱ τηρικαῦτα κρατοῦντες θεώμενοι φθόνῳ καὶ φόβῳ, τὰς σὺν
 αὐτῷ διατριβὰς οὐκ ἀσφαλεῖς αὐτοῖς εἶναι διανοηθέντες, ἐπιβουλάς κατ' αὐτοῦ
10 λαθραίας ἐμηχανῶντο, αἰδοῖ τῇ πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα προφανῆ θάνατον
 αὐτῷ προστρίψασθαι φυλαττόμενοι. **δ** δὴ συναισθηόμενος ὁ νεανίας, ἐπεὶ καὶ **2**
 πρῶτον αὐτῷ καὶ δεύτερον κατάφωρα θεοῦ συμπενύσει τὰ τῆς ἐπιβουλῆς
 ἐγίνετο, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίζετο κἂν τούτῳ τοῦ μεγάλου προφήτου
 Μωϋσέως τὸ μίμημα διασώζων. τὸ δὲ πᾶν αὐτῷ συνέπραττεν ὁ θεός, τῇ
15 τοῦ πατρὸς διαδοχῇ προμηθεύμενος αὐτὸν παρεῖναι. αὐτίκα δ' οὖν ἐπειδὴ **21,1**
 τῶν ἐπιβούλων τὰς μηχανὰς διαδράς σπεύδων ἀφίκετο πρὸς τὸν πατέρα,
 ὁμοῦ μὲν αὐτὸς χρόνιος παρῆν, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ τῷ πατρὶ τὰ τῆς τοῦ βίου
 τελευτῆς ἐπὶ ξυροῦ ἴστατο. ὡς δ' ἀπροσδόκητον εἶδεν ὁ Κωνσταντίος
 παρεστῶτα τὸν παῖδα, ἐξαλλόμενος τῆς στρωμνῆς περιβαλὼν τε αὐτὸν τῷ
20 χεῖρε καὶ τὸ μόνον λυπηρόν αὐτῷ μέλλοντι τὸν βίον ἀποτίθεσθαι (τοῦτο
 δ' ἦν ἡ τοῦ παιδὸς ἀπουσία) τῆς ψυχῆς ἀποβεβληκέναι εἰπών, εὐχάριστον

**13 cf. Exod. 2, 15

***1 (εἰς) - 2 (ἕτερον). 2/3 (ἐπλεον. - και) = 369g (p. 45, 26-28), etwas erwei-
 tert 1-6 cf. 369g (p. 45, 21-23) 7 (ῥωμ. und φρον.) = 369g (p. 45, 30)
 8 (τόν) - 11 = 369g (p. 45, 30-34) 8-15 cf. Phil I 5 (p. 6, 18-25)
 11 (δ - νεανίας) = 363 (p. 253 b, 52) 11/12 cf. 369g (p. 45, 35) 13 (φυγῇ -
 ἐπορ.) = 369g (p. 45, 36sq.) 13/14 cf. 362 (p. 171, 16) 13 (φυγῇ) - p. 27, 5 = 363
 (p. 253 b, 53 - 254 a, 13), mit einigen Änderungen 16 (σπεύδων - πατέρα).
 17/18 (τῆς . . . τελ. . . ἴστ.) = 369g (p. 45, 37sq.) 18-20 (μέλλοντι). p. 27, 4
 (τόν) - ■ = 369g (p. 45, 39-46, 4), etwas erweitert.

VJNAB

1 παρέχειν Schdw | μέγεθος 363 369g, μεγέθους Mss 3 ὁμήλικας VJNAB
 369g, ἡλικίας J 363 4 ἐνημβρύνετο J¹B 5 κατακοσμοῦμενος J | ~ πάντων
 p. κοσμοῦμενος V, < NAB 6 θεοσδότῳ VN^a 363, θεοδότῳ JABN¹ | ἐμπρέπων
 N, ἐκτρέφων JAB (κοσμοῦμενος 363) 7 μέγαν JNAB 363, μέγα V 8/9 τὰς
 σὺν αὐτῷ < J (lac. c. ■ litt.) N 9/10 διατριβὰς - ἐμηχανῶντο V 363 369g, <
 JNAB 10/11 αἰδοῖ - φυλαττόμενοι] τὸν προφανῆ κατ' αὐτοῦ θάνατον αἰδοῖ τῇ πρὸς
 τὸν πατέρα παραφυλαττόμενοι 369g, ἐβάλλοντο, ἐντεῦθεν καὶ προστρίψασθαι τι μώμε-
 νον αὐτῷ βουλόμενοι ἐφυλάττοντο, καιρὸν εὐθετον ἀναμένοντες N, προστρίψασθαι
 φυλαττόμενοι JAB 12 συννεύσει JNAB 14 μωνσός JNAB 363 (Mon.)
 15 διαδοχῇ] διαθήκη Val | παραμείναι 363 (Mon.), παραβῆναι 363 (Kutl.), συνείναι
 JNAB 19 ἐξαλλόμενος VJ¹ | περιβαλὼν VA 363 (369g), περιλαβὼν JNB
 20 χέρε NA¹B

ἀνέπεμπε τῷ θεῷ τὴν εὐχὴν, νῶν αὐτῶ τὸν θάνατον ἀθανασίας κρείττονα
 λογίσασθαι φήσας, καὶ δὴ τὰ καθ' ἑαυτὸν διετάττετο,¹ υἱοῖς θ' ἅμα καὶ θυ- 2
 γατράσι συνταξάμενος χοροῦ δίκην αὐτὸν κυκλοῦσιν, ἐν αὐτοῖς βασιλείους ἐπὶ
 βασιλικῇ στρωμνῇ, τὸν κληρὸν τῆς βασιλείας νόμῳ φύσεως τῷ ἴτῃ ἡλικίᾳ¹
 5 προάγοντι τῶν παιδῶν παραδούς, διανεπαύσατο.

Οὐ μὴν ἀβασίλευτος ἔμενεν ἡ ἀρχή, αὐτῇ δ' ἄλοργιδι πατρικῇ Κωνσταν- 22,1
 τίνος κοσμησάμενος τῶν πατρικῶν οἴκων προήει, ὥσπερ ἐξ ἀναβιώσεως τὸν
 πατέρα βασιλεύοντα δι' ἑαυτοῦ δεικνὺς τοῖς πᾶσιν. εἶτα τῆς προκομιδῆς
 ἡγούμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πατρικοῖς φίλοις τὸν πατέρα προὔπεμπε·
 10 δήμεν τε πλήθῃ μυρία στρατιωτῶν τε δορυφορίαί, τῶν μὲν ἡγουμένων τῶν
 δὲ κατόπιον ἑπομένων, σὺν παντὶ κόσμῳ τὸν θεοφιλῆ συνέπεμπον, εὐφημίας
 τε καὶ ὕμνοις οἱ πάντες τὸν τρισμακάριον ἐτίμων, ὁμογνώμονί τε συμφωνίᾳ
 τοῦ τεθνεῶτος ἀναβίωσιν τὴν τοῦ παιδὸς κράτησιν ἐδόξαζον, βοαῖς τ' εὐφη-
 μοις τὸν νέον βασιλέα αὐτοκράτορα καὶ σεβαστὸν ἀγνουστον εὐθέως ἐκ
 15 πρώτης ἀνηγόρευον φωνῆς. καὶ τὸν μὲν τεθνηκότα ἐκόσμουσαν αἱ βοαὶ ταῖς 2
 εἰς τὸν υἱὸν εὐφημίαις, τὸν δὲ παῖδα ἐμακάριζον τοιοῦδε πατρὸς διάδοχον
 ἄπο¹ δειχθέντα, πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθνη εὐφροσύνης ἐπληροῦτο καὶ
 ἀλέκτου χαρᾶς ὡς μηδὲ χρόνον βραχυτάτου ῥοπῆν χηρέυσαντα βασιλικῆς
 εὐκοσμίας. τοῦτο τέλος εὐσεβοῦς καὶ φιλοθέου τρόπου ἐπὶ βασιλεῖ Κων-
 20 σταντίῳ θεὸς ἔδειξε τῷ καθ' ἡμᾶς γένει.

Τῶν δ' ἄλλων, ὅσοι τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ πολέμου νόμῳ μετήλθον, 23
 τὰς τοῦ βίου καταστροφὰς οὐκ εἶναι πρέπον ἔκρινα τῷ παρόντι παραδοῦναι
 διηγήματι οὐδὲ τὰς τῶν ἀγαθῶν μνήμας τῇ τῶν ἐναντίων παραθέσει μιαινεῖν.
 ἀπαρκεῖ δὲ ἡ τῶν ἔργων πείρα πρὸς σωφρονισμόν τῶν αὐταῖς ὄψεσι καὶ
 25 ἀκοαῖς τὴν τῶν ἐκάστῳ συμβεβηκότων παρεληφτότων ἱστορίαν.

Οὕτω δὲ Κωνσταντῖνον, τοιοῦτου φύντα πατρὸς, ἀρχοντα καὶ καθηγεμόνα 24
 τῶν ὄλων θεὸς ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου πρῦτανις δι' ἑαυτοῦ προεχειρίζετο,
 ὡς μηδένα ἀνθρώπων μόνου τοῦδε τὴν προαγωγὴν ἀρχῆσαι, τῶν ἄλλων ἐξ
 ἐπικρίσεως ἐτέρων τῆς τιμῆς ἡξιωμένων.

*14sq. Am 25. VII. 306 vom Heer zum Augustus ausgerufen

21sqg.

cf. p. 44, 11sqg.

***1/2 cf. 1279 (p. 288b, 20f.) und 369 (Vindob., f. 26b): 2 sq. cf. Gel.
 Caes., zitiert in 362 (p. 172, 2–3). cf. 369 (Vindob., f. 26a), z. T. wörtlich
 4 (τὸν – βασιλείας) = 369 (Vindob., f. 26a) 14 sq. = 369 g (p. 46, 5–7), erwei-
 tert 14–19 cf. 1279 (p. 289a, 10–14) 21/22 (τῶν – καταστροφᾶς) cf. 369 g
 (p. 46, 8–10)

VJNAB

1 τὴν < V 4 τῇ ἡλικίᾳ Val (ἡλικία 369 g). τὴν ἡλικίαν Mss 5 παραδιδούς J
 6 αὐτῇ V | ἀλοργίδα πατρικῆν V | κωνσταντίου NB¹ 9/10 τὸν – δορυφ. < N¹ AB
 10 μυρία NAB 11 συνέπεμπε JNAB 14 βασιλέα < 369 g | σεβαστὸν Mss
 369 g, < Hkl 15 τὸν] τοὺς B | βοαῖ] φωναῖ JNAB 17 ἀποδειχθέντα Hkl,
 ὑποδειχθέντα Mss 22 πρέπων V¹ (ο s), δέον A 25 παρεληφτότα V¹ (ων s)
 27 ὁ + α A | προεχειρίσατο N 28 προσαγωγὴν NAB

⁷ Eusebius I¹

Ὡς οὖν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰδρυτο, τέως μὲν τῆς πατρικῆς προενόει λήξεως, 25,1
 ἐπισκοπῶν σὺν πολλῇ τῇ φιλανθρωπίᾳ πάνθ' ὅσα πρότερον ἔθνη ὑπὸ τῇ
 τοῦ πατρὸς μοίρᾳ διεκυβερνᾶτο, ὅσα τε γένη βαρβάρων τῶν ἀμφὶ Ῥῆνον
 ποταμὸν ἐσπερίον τε ὠκεανὸν ἰοικούντων¹ στασιάζειν ἐτόλμα, πάνθ' ὑπο-
 5 τάττων ἡμερὰ ἐξ ἀτιθάσων κατειργάζεται, ἄλλα δ' ἀναστέλλων ὡσπερ τινας
 θῆρας ἀγρίους ἀπεσόβει τῆς οἰκείας, ὅσα περ ἀνιάτως ἔχοντα πρὸς ἡμέρου
 βίου κατάστασιν ἑώρα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα κατὰ λόγον ἔκειτο αὐτῷ, τὰς λοιπὰς 2
 τῆς οἰκουμένης λήξεις πρὸ οφθαλμῶν θέμενος, τέως μὲν ἐπὶ τὰ Βρεττανῶν
 ἔθνη διέβαιναν ἐνδόν ἐπ' αὐτῷ κείμενα ὠκεανῷ, παραστησάμενος δὲ ταῦτα
 10 δισκόπει τὰς ἐτέρας τοῦ παντὸς μοίρας, ὡς ἂν θεραπεύοι τὰ βοηθείας
 δεόμενα.

Εἶθ' ὡσπερ μέγα σῶμα τὸ πᾶν τῆς γῆς ἐννοήσας στοιχεῖον, κἀπειτα τὴν 26
 τοῦ παντὸς κεφαλὴν, τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, τυραννικῇ
 20 δουλείᾳ συνιδὼν καθυπηγμένην, παρεχῶρει μὲν τὰ πρῶτα τὴν ὕπερ αὐτῆς
 15 ἄμωαν τοῖς τῶν λοιπῶν κρατοῦσι μερῶν ἅτε δὴ χρόνῳ προόγουσιν, ἐπεὶ δὲ
 τούτων οὐδεὶς οἶδός τ' ἦν ἐπικουρεῖν, ἀλλὰ καὶ οἱ πείραν λαβεῖν ἐθελήσαντες
 αἰσχρὸν ὑπέμειναν τέλος, οὐδὲ βιωτὸν αὐτῷ τὴν ζωὴν εἶναι εἰπῶν, εἰ τὴν
 βασιλίδα πόλιν οὕτω κάμνουσαν παρίδοι, παρεσκευάζετο τὰ πρὸς τὴν καθαι-
 ρεσιν τῆς τυραννίδος.

Εὖ δ' ἐννοήσας ὡς κρεῖττονος ἢ κατὰ στρατιωτικὴν δέοι αὐτῷ βοηθείας 27,1
 20 διὰ τὰς κακοτέχνους καὶ γοητικὰς μαγανείας τὰς παρὰ τῷ τυράννῳ σπουδα-
 ζομένας, θεὸν ἀνεζητεῖ βοηθόν, τὰ μὲν ἐξ ὀπλιτῶν καὶ στρατιωτικοῦ πλη-
 θους δεύτερα τιθέμενος (τῆς γὰρ παρὰ θεοῦ βοηθείας ἀπουσίας τὸ μῆθ' ἐν

*3sq. cf. O. Seeck, Regesten, 1919, 159sq. 8sq. Aus anderen Quellen nicht bekannt 12sq. cf. Lactanz, De morte pers. 44; Klio 40, 1962, 239-242 (Lit.) 13sq. Maxentius 16sq. p. 29, 18 sq. Severus und Galerius

***2 (ἐπισκοπῶν) - 3 (διεκυβ.) = 363 (p. 254a, 26-28), einige Umstellungen 3 (ὅσα) - 5 (κατειργάζ.). 7 (ἐπεὶ) - 10 (μοίρας) = 369g (p. 46, 13-20), geringe Erweiterungen 7 (τάς) - 10 (ὡς). 13 (τῆς) - 14 (καθυπηγμ.) = 363 (p. 254a, 28-34), einige Umstellungen 12 (τὴν) - 13 (τυραν.) = 369g (p. 46, 20-22), etwas erweitert 17/18 cf. 1279 (p. 289a, 25sq.) 18- p. 29, 11 cf. Soer I 2, 3 (p. 4, 17-5, 7) 20/21 cf. Soz I 3, 1 (p. 11, 6-8) 20-22 (βοηθόν) = 363 (p. 254a, 34-38) 20-p. 29, 9 (πλάνην) cf. 369g (p. 46, 25-34), z. T. wörtlich 21 (γοητικὰς μαγανείας) = 364 (p. 322, 2)

VJNAB

1 προενόει Hkl ■ τῇ JNAB 363, < V ■ τὸν J 4 οἰκούντων Hkl, οἰκούντα Mss 369g ■ ἡμερὰ + καὶ δοῦλα ἐξ ἀγρίων καὶ 369g | ἐξ ἀτιθάσων V¹ (+ τ et σ s), ἐξ ἀτιθάσων JNA, ἐξατιθάσων B | κατειργάσατο N, εἰργάζετο 369g ■ ἐπ' Mss 363 369g, ἐν Hkl | αὐτὰ AB | κειμένῳ V¹(as) | παραστησάμενος Jc (στ ras, α² et η s) 12 γῆς] οἰκουμένης JNAB 14 τὰ + γὰρ V 17 βιωτῶν N | εἶναι] εἰεν B 21 τῶν τυράννων J, τοῦ τυράννου 363 | σπουδαζομένας JNAB 363, ἐσπουδασμένας V 22 ὀπλίσεων AB, ὀπλίσεως N 23/p. 29, 1 τῆς - ἦγετο < AB 369g(?)

ταῦτα δύνασθαι ἡγεῖτο), τὰ δ' ἐκ θεοῦ συνεργίας ἄμαχα εἶναι καὶ ἀήττητα λέγων. ἐννοεῖ δὴτα ὁποῖον δέοι θεὸν βοηθὸν ἐπιγράψασθαι, ζητοῦντι δ' αὐτῶ 2 ἐννοιά τις ὑπεισήληθεν, ὡς πλείονων πρότερον τῆς ἀρχῆς ἐφαφαμένων οἱ μὲν πλείοσι θεοὶς τὰς σφῶν αὐτῶν ἀναρτήσαντες ἐλπίδας, λοιβαῖς τε καὶ θυσαῖς 5 καὶ ἀναθήμασι τούτους θεραπεύσαντες, ἀπατηθέντες τὰ πρῶτα διὰ μαντειῶν κεχαρισμένων χρησμῶν τε τὰ αἴσια ἀπαγγελλομένων αὐτοῖς τέλος οὐκ αἴσιον εὗραντο, οὐδέ τις θεῶν πρὸς τὸ μὴ θεηλάτοις ὑποβληθῆναι καταστροφαῖς δεξιὸς αὐτοῖς παρέστη, μόνον δὲ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὴν ἐναντίαν ἐκείνοις τραπέντα τῶν μὲν πλάνην καταγνῶναι, αὐτὸν δὲ τὸν ἐπέκεινα τῶν 10 ὄλων θεόν, διὰ πάσης τιμῆσαντα ζωῆς, σωτήρα καὶ φύλακα τῆς βασιλείας ἀγαθοῦ τε παντὸς χορηγὸν εὖρασθαι. ταῦτα παρ' ἑαυτῶ διακορβίας εὐδ' τε λογισάμενος, ὡς οἱ μὲν πλήθει θεῶν ἐπιθαυρήσαντες καὶ πλείοισιν ἐπιπεπτῶ- 3 κασιν ὀλέθροις, ὡς μηδὲ γένος μηδὲ φυῆν μὴ ὄλζαν αὐτοῖς, μηδ' ὄνομα μηδὲ μνήμην ἐν ἀνθρώποις ἀπολειφθῆναι, ὁ δὲ πατρῶος αὐτῶ θεὸς τῆς αὐτοῦ 15 δυνάμεως ἐναργῆ καὶ πάμπολλα δείγματα εἶη δεδωκώς τῷ αὐτοῦ πατρί, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη καταστρατεύσαντας πρότερον τοῦ τυράννου διασκευάμενος σὺν πλήθει μὲν θεῶν τὴν παράταξιν πεποιημένους αἰσχρὸν δὲ τέλος ὑπομείναντας· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν σὺν αἰσχύνη τῆς συμβολῆς ἄπρακτος ἀνεχώρει, ὁ δὲ καὶ μέσοις αὐτοῖς τοῖς στρατεύμασι κατασφαγεῖς πάρεργον 20 ἐγένετο θανάτου· ταῦτ' οὖν πάντα συναγαγὼν τῇ διανοίᾳ, τὸ μὲν περὶ τοῦς μνηστῆρας ὄντας θεοῦς ματαιάζειν καὶ μετὰ τοσοῦτον ἔλεγχον ἀποπλανᾶσθαι μορίας ἔργον υπελάμβανε, τὸν δὲ πατρῶον τιμᾶν μόνον ὤετο δεῖν θεόν.

Ἀνεκαλεῖτο δὴτα ἐν εὐχαῖς τοῦτον, ἀντιβολῶν καὶ ποτνιῶμενος φῆναι 28,1 αὐτῶ ἑαυτὸν ὅστις εἶη καὶ τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν χεῖρα τοῖς προκειμένοις ἐπορέξαι. 25 εὐχομένῳ δὲ ταῦτα καὶ λιπαρῶς ἰκετεύοντι τῷ βασιλεῖ θεοσημεῖα τις ἐπιφαίνεται παραδοξοτάτη, ἣν τάχα μὲν ἄλλον λέγοντος οὐ ῥάδιον ἦν ἀποδέξα-

**10 (σωτήρα καὶ φύλακα τῆς) = 369g (p. 46, 36) 13 (μηδέ²) – 14 (ἀπολειφθ.) = 369g (p. 46, 39) 22–26 = 364 (p. 322, 5–9) 22 (τὸν) – 26. p. 30, 5 (ἀμφι – ὄρας) = 363 (p. 254a, 38–44) 23–26 (παραδοξ.) = 369g (p. 46, 39–47, 4), etwas erweitert und geändert 26–p. 30, 15 cf. Soz I 3,1–3 (p. 11, 8–21) 23–p. 30, 10 cf. Artemii Passio (BHG Nr. 170) § 45 (Phil p. 7, 14–23)

VJNAB

1 τὰ] τὴν NA 369g, τῆς B | συνεργίαν NA 369g | ἄμαχον NAB 369g | εἶχαί B, εἶχε N | ἀήττητα] ἀπαράθραστον NAB 2 λέγων < NAB | ἐννοεῖ 369g | ~ ἐπιγρ. βοηθὸν A | < βοηθὸν V 4 λοιβαῖς τε καὶ < JNAB | λοιβαῖς] σπονδαῖς 369g 5 τε καὶ JNAB 6 ἐπαγγελλομένων N 9 τὸν] τοῦς M B comp 11 εὐρέσθαι JNAB 12 περιπεπτῶκασιν Hkl 13 μὴ φυλὴν V 14 ἀπολειφθῆσα B¹, ὑπολειφθῆναι 369g 15 ~ πατρί αὐτοῦ J 20 ἅπαντα A 21 ματαιάζειν V 24 χεῖρα VJ 363 364, < NAB 369g 25 θεοσημεῖα JB 363 (Kutl.) 369g, θεοσημεῖα V 363 (Mon.) 364 (P), θεοσημεῖα NA 364 26 μὲν + ἄν Hkl | παραδέξασθαι N

σθαι, αὐτοῦ δὲ τοῦ νικητοῦ βασιλέως τοῖς τὴν γραφὴν διηγούμενοις ἡμῖν μακροῖς ὕστερον χρόνοις, ὅτε ἠξιώθημεν τῆς αὐτοῦ γνώσεώς τε καὶ ὀμιλίας, ἐξαγγειλαντος ὄρκους τε πιστωσαμένον τὸν λόγον, τίς ἂν ἀμφιβάλοι μὴ οὐχὶ πιστεῦσαι τῷ διηγῆματι; μάλισθ' ὅτε καὶ ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος ἀληθῆ τῷ λόγῳ παρέσχε τὴν μαρτυρίαν. ἀμφὶ μεσημβριονὰς ἡλίου ὥρας, ἥδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινοῦσης, αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἔφη ἐν αὐτῷ οὐρανῷ ὑπερκειμένον τοῦ ἡλίου σταυροῦ τρόπαιον ἐκ φωτὸς συνιστάμενον, γραφὴν τε αὐτῷ συνῆφθαι λέγουσαν· τούτῳ νίκα. θάμβος δ' ἐπὶ τῷ θεάματι κρατήσαι αὐτὸν τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν, ὃ δὴ στελλομένῳ ποι πορείαν συνείπετό τε καὶ θεωρὸν ἐγένετο τοῦ θαύματος. καὶ δὴ διαπορεῖν πρὸς ἑαυτὸν ἔλεγε, τί ποτε εἶη τὸ φάσμα. ἐνθυμουμένῳ δ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ πολὺ λογιζομένῳ νῆξ ἐπήγει καταλαβοῦσα. ἐνθα δὴ ὑπνοῦντι αὐτῷ τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ σὺν τῷ φανέντι κατ' οὐρανὸν σημείῳ ὀφθῆναι τε καὶ παρακελεύσασθαι, μίμημα ποιησάμενον τοῦ κατ' οὐρανὸν ὀφθέντος σημείου τούτῳ πρὸς τὰς τῶν πολεμίων συμβολὰς ἀλεξίματι χρῆσθαι. ἅμα δ' ἡμέρα διαναστάς τοῖς φίλοις ἐξηγόρευε τὸ ἀπόρητον. κἄπειτα χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν δημιουργοῦς συγκαλέσας μέσος αὐτὸς καθιζάνει καὶ τοῦ σημείου τὴν εἰκόνα φράζει, ἀπομμεῖσθαι τε αὐτὴν χρυσοῦ καὶ πολυτελέσι λίθοις διεκελεύεται. ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς ὀφθαλμοῖς ποτε παραλαβεῖν αὐτὸς βασιλεύς, θεοῦ καὶ τοῦτο χαρισαμένου, ἠξίωσεν.

Ἦν δὲ τοιῶδε σχήματι κατεσκευασμένον. ὑψηλὸν δόρυ χρυσοῦ κατημφεῖσ-
 μένον κέρας εἶχεν ἐγκάρσιον σταυροῦ σχήματι πεποιημένον, ἄνω δὲ πρὸς

***5-8 cf. Phil I 6 (p. 7, 3-7, nach Photios); 362 (p. 178, 15-18); 369 (Vindob., f. 27b) 5-10 cf. 369g (p. 47, 4-10), viel wörtlich 5-15 cf. 364 (p. 322, 10-23) 5-18 cf. Soer I 2, 4-7 (p. 5, 10-6, 5) 7sq. Vision mit ἐν τούτῳ νίκα in der Laudatio Procopii mart. Caes. des Niketas Paphlag. § 4 (BHG Nr. 1580, cf. F. Halkin, Anal. Boll. 80, 1962, 180, 25-28) auf den Märtyrer übertragen. 7-18 cf. 369c (Athen., f. 78b I) 7-20 cf. Gcl I 5, 6 (p. 10, 2-11, 18), Quelle: Gel. Caes. (cf. GCS 28, XXX; BZ 46, 1953, 294sq.; 50, 1957, 76); 1279 (p. 290a, 6-16), Quelle: Gel. Caes. 8 cf. 362 (p. 178, 25sq.) 10-15 cf. 369 (Vindob., f. 27b), cf. 363 (p. 254a, 48-254b, 2), einige Umstellungen und Auslassungen 11 (νῆξ) - 19 (ὀφθαλμ.) cf. 369g (p. 47, 11-21), viel wörtlich 12-18 cf. 362 (p. 178, 22-24) 15 (ἅμα) - 18 (διεκελεύετο) = 363 (p. 254b, 4-8), einiges ausgelassen 15 - p. 31, 7. 13-16 cf. 364 (p. 322, 23-323, 14), viel wörtlich 16-18 cf. 362 (p. 180, 8sq.) 17-18 cf. Soz I 4, 1 (p. 12, 12-14) 21 (ἦν - κατεσκ.) cf. 369g (p. 47, 20) 21-p. 31, 1 (στέφανος) cf. 363 (p. 254b, 8-11), kleine Umstellungen

VJNAB

4 ὅτι N 5 ἀμφὶ Mss Soz, περὶ Soer 363 364 369g | ἡλίου| τῆς ἡμέρας 363 364 7 συνεσταμένον V, συνεστῶς Soz 369g 7/8 συνῆφθαι λέγουσαν|
 συνηφθῆσαν Hkl, συνημμένην Soz 8 ἐν τούτῳ Soer 364 369g | δὲ 369g, τ' JNB
 10 θεωρὸς (?) Hkl | διαπορῶν N 11 διαλογιζομένῳ 363 13 ~ ὀφθῆναι σὺν
 τῷ φανέντι ἐν οὐρανῷ σημείῳ καὶ παρακ. Soz 14 ὀφθέντος (θε ras) B 16 δημι-
 οργοῦς < V¹ (v s) 17 ἐκφράζει 363 364 18 πολυτελέσι < N | διακελεύεται
 J¹ (ε et ο s) 19 ποτε + συνέβη N 19/20 αὐτὸς - ἠξίωσεν < N¹ (+ mg) A B
 (369g) 22 ἐγκάρσιον V¹ (γ s) | σταυροῦ - πεποιημ. Mss 363 364, < Hkl

22 ἄκρω τοῦ παντός στέφανος ἐκ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ συμπεπλεγμένους
κατεστήρικτο, καθ' οὗ τῆς σωτηρίου ἐπισημοῦς τὸ σύμβολον δύο στοιχεῖα
τὸ Χριστοῦ παραδηλοῦντα ὄνομα διὰ τῶν πρώτων ὑπεσημαῖνον χαρακτη-
ρων, χιαζομένον τοῦ ῥῶ κατὰ τὸ μεσαίτατον· ἃ δὴ καὶ κατὰ τοῦ κρῆνου
5 φέρειν εἶωθε κἂν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ὁ βασιλεὺς. τοῦ δὲ πλαγίου κέρως 2
τοῦ κατὰ τὸ δόρυ πεπαρμένον ὀθῶνη τις ἐκκρεμῆς ἀπηώρητο, βασιλικὸν
ὑφασμα ποικιλία συνημμένων πολυτελῶν λίθων φωτὸς ἀγαίς ἐξαστρα-
πτόντων καλυπτόμενον σὺν πολλῶ τε καθυφασμένον χρυσοῦ, ἀδιήγητόν τι
10 χρῆμα τοῖς ὀρῶσι παρέχον τοῦ κάλλους. τοῦτο μὲν ὄν τὸ φᾶρος τοῦ κέρως
ἐξημμένον σύμμετρον μήκους τε καὶ πλάτους περιγραφὴν ἀπελάμβανε· τὸ
δ' ὀρθιον δόρυ, τῆς κάτω ἀρχῆς ἐπὶ πολὺ μηχανόμενον ἄνω μετέωρον, ὑπὸ
τῶ τοῦ σταυροῦ τροπαίω πρὸς αὐτοῖς ἄκροις τοῦ ἰδιαγραφέντος ὑφάσματος
τὴν τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως εἰκόνα χρυσοῦ μέχρι στέρνων τῶν τ' αὐτοῦ
15 παιδῶν ὁμοίως ἔφερε. τούτῳ μὲν ὄν τῶ σωτηρίῳ σημείῳ πάσης ἀντι- 3
κειμένης καὶ πολεμίας δυνάμεως ἀμυντηρίῳ διὰ παντός ἐχρήτο βασιλεὺς,
τῶν τε στρατοπέδων ἀπάντων ἡγεῖσθαι τὰ τούτων ὁμοιώματα προσέταττεν.
Ἄλλὰ ταῦτα μικρὸν ὕστερον. κατὰ δὲ τὸν δηλωθέντα χρόνον τὴν παρά- 32,1
δοξον καταπλαγεῖς ὄψιν, οὐδ' ἕτερον θεὸν ἢ τὸν ὀφθέντα δοκιμάσας σέβειν,
τοὺς τῶν αὐτοῦ λόγων μύστας ἀνεκαλεῖτο, καὶ τίς εἶη θεὸς ὄστος ἠρώτα
20 τίς τε ὁ τῆς ὀφθείσης ὄψεως τοῦ σημείου λόγος. οἱ δὲ τὸν μὲν εἶναι θεὸν 2
ἔφασαν θεοῦ τοῦ ἐνός καὶ μόνου μονογενῆ παιδα, τὸ δὲ σημείον τὸ φανερὸν
σύμβολον μὲν ἀθανασίας εἶναι, τροπαῖον δ' ὑπάρχειν τῆς κατὰ τοῦ θανάτου
νίκης, ἣν ἐποιήσατό ποτε παρελθὼν ἐπὶ γῆς, ἐδίδασκόν τε τὰς τῆς θαρόδου
αἰτίας, τὸν ἀκριβῆ λόγον αὐτῶ τῆς κατ' ἀνθρώπους οἰκονομίας ὑποτιθέμενοι.

***2 (στοιχεῖα) – 4 (ῥῶ). 5 (τοῦ) – 6 (ἀπηώρητο) cf. 363 (p. 254b, 11–15),
kleine Umstellungen 13–16 v. p. 30, 15 13 (τοῦ) – 17 (ὑστερον). 18 (τόν)
– 20 (λόγος) = 363 (p. 254b, 15–23, 25–26) 14–16 cf. Soz I 4, 1 (p. 12, 14–15)
19–24 cf. Soz I 3, 4 (p. 11, 23–28) 19 (τίς) – 23 (γῆς) cf. 369g (p. 47, 30–37),
sehr viel wörtlich, doch erweitert und umgestellt 21 (τό!) – 23 (γῆς) = 363
(p. 254b, 32–34)

VJNAB

3 τὸ] τοῦ VM | ὄνομα (ὁ ras) J, τοῦνομα V | διὰ – χαρακτηρῶν < Hkl, cf.
διὰ τῶν πρώτων στοιχείων 363, διὰ τῶν πρώτων στοιχείων παραδηλοῦμένου τοῦ ὀνό-
ματος τοῦ Χριστοῦ 364 (red. A) 4 ῥ NA | καὶ < JNAB 5 φέρειν εἶωθε] ἔφερε N |
τοῦ NABJ^{ras} 363 364, τοῦτο J¹, τούτω V 7 ἀγάς Wil 8 καθ-
υφασμένο N¹AB 9 παρέχων VJ¹B, παρείχε N | φᾶρος JNAB 10 ἀπελάμ-
βανε J 12 πρὸς – ὑφάσματος < Hkl | διαγραφέντος Val, διαγράφοντος Mss
15 ~ δυνάμεως καὶ πολεμίας 363 364 16 τὰ < NAB 17 μικρὸν V 363
(Kutl.), μικρὸν JNAB 363 (Mon.) 18 θεῶν VJAB 19 οὔτος 363, αὐτός
Mss 20 τίς τε] καὶ τίς 363 369g | τοῦ σημείου Mss 363 369g, < Hkl 23 ἦν
+ καὶ NAB | ἐδίδασκον (ο ras) V

- ὁ δὲ καὶ τούτοις μὲν ἐμαθητεύετο τοῖς λόγοις, θαῦμα δ' εἶχε τῆς ὀφθαλμοῖς 8
 αὐτῷ παραδοθείσης θεοφανείας, συμβάλλον τε τὴν οὐράνιον ὄψιν τῇ τῶν
 λεγομένων ἐρμηνείᾳ τὴν διάνοιαν ἐστηρίζετο, θεοδίδακτον αὐτῷ τὴν τούτων
 γνῶσιν παρεῖναι πευθόμενος. καὶ αὐτὸς δ' ἤδη τοῖς ἐνθίοις ἀναγνώσασσι
 5 προσέχειν ἤξίου. καὶ δὴ τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερέας παρέδρους αὐτῷ ποιησάμενος
 τὸν ὀφθέντα θεὸν πάσαις δεῖν ὕετο θεραπείαις τιμᾶν. κἄπειτα φραζάμενος
 23 ταῖς εἰς αὐτὸν ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ὤρματο λοιπὸν τοῦ τυραννικοῦ πυρὸς τὴν
 ἀπειλὴν κατασβέσων.
- Καὶ γὰρ δὴ πολὺς ἦν ὁ ταύτῃ προαρπάσας τὴν βασιλεύουσαν πόλιν 33,1
 10 δυσσεβείαις καὶ ἀνοσιουργίαις ἐγχειρῶν, ὡς μηδὲν τόλμημα παρελθεῖν μιαρᾶς
 καὶ ἀκαθάρτον πράξεως. διαζεγγνός γέ τοι τῶν ἀνδρῶν τὰς κατὰ νόμον
 γαμετάς, αὐταῖς ἐνυβρίζων αἰσχροτάτως τοῖς ἀνδράσιν ἀπέπεμπε, καὶ
 ταῦτ' οὐκ ἀσήμιος οὐδ' ἀφανέσι, ἀλλ' αὐτοῖς ἐμπαροινῶν τοῖς τὰ πρωτεῖα
 τῆς Ῥωμαίων συγκλήτου βουλῆς κατέχουσι. μυρίαὶ μὲν οὖν ἐλευθέραις
 15 γυναιξίν ἐνυβρίζων αἰσχυρῶς, οὐκ εἶχεν ὅπως ἐμπλήσειε τὴν ἀκρατῆ καὶ
 ἀκόλαστον αὐτοῦ ψυχῆν. ὡς δὲ καὶ Χριστιαναῖς ἐνεχειρεῖ, {καὶ} οὐκέθ' οἶός 2
 τ' ἦν εὐπορίαν [ταῖς μοιχείαις] ἐπινοεῖν. θάττον γοῦν τὴν ψυχὴν θανατῶσαι
 ἢ τὸ σῶμα αὐτῷ παρεχώρον ἐπὶ φθορὰν αἴται. μία γοῦν τις τῶν αὐτόθι 34
 20 οἰκῶ τοὺς τὰ τοιαῦτα τῷ τυράννῳ διακονουμένους ἐπέθυτο (Χριστιανῆ δ' ἦν),
 τὸν τ' ἄνδρα τὸν αὐτῆς ἔγνω δέους ἐνεκα λαβόντας ἀπάγειν αὐτὴν κελεῦσαι,

*1sq. v. p. 53, 13sq. ; 126, 4sq. ; 128, 1sq. ; 130, 28sq. ; 132, 11sq. ;
 143, 5sq. 18 sq. Gegenstück zur Lucretiasage (cf. Liv. I 57,6sq.)

**11-14 (βουλῆς) = Hist VIII 14, 2 (p. 778, 19-780, 2), kleinere Abweichun-
 gen 17/18 cf. Hist VIII 14, 14 (p. 784, 16-18), viel wörtlich; Laus VII 7
 (p. 214, 8sq.) 19-p. 33, 7 (ἐξέφημεν) = Hist VIII 14, 17 (p. 786, 5-15),
 kleinere Abweichungen

***1 (ὁ) - 3 (θεοδιδ.) 5 (τοὺς) - 6 (τιμᾶν) cf. 369g (p. 47, 38-48, 4), viel wörtlich,
 doch erweitert und abgeändert 2 (τὴν - ἐρμηνεία) 5 (καὶ) - 8 = 363 (p. 254 b,
 36. 37-42) 6 (φραζάμ.) - 8 = 369g (p. 48, 5. 6), kleine Umstellungen
 9-11 (πράξεως). 14/15 (μυρίαὶς - αἰσχυρῶς) = 363 (p. 262a, 16-20)
 9-12 (ἀπέπεμπε.) cf. 369g (p. 48, 6-10), wörtliche Übereinstimmungen 9-14 cf.
 Soer I 2, 2 (p. 4, 11-15) 11 (κατὰ νόμον) cf. 363 (p. 262a, 20/21) 13/14 cf.
 1279 (p. 289a, 30-32), Quelle: Gel. Caes. 18-p. 33, 4 (καταλείπει) cf. 369g
 (p. 48, 12-19), viel wörtlich, doch kürzer

VJNAB

1 τῆς] τοῖς VM 5 ἐαντῷ 363, αὐτῷ VAB 6 δεῖν < V¹ (+ mg) 7 ὤρματο
 V 363 (ἐφόρμα 369g), ὤρητο JNAB 9 ταύτην V 363 (Mon.) 11 τὰς V
 Hist 369g, < JNAB 11/12 κατὰ - αἰσχρο. V 369g (363 et Hist), < JAB, τὰς
 γυναικῶν N 12 αὐταῖς V, ταύταις Hist (TEBDM), ταύτας Hist (AR) | αἰσχρο-
 τάτως V 369g, ἀτιμώτατα Hist 14 τῆς + τῶν A 16 καὶ < Val 17 τοῖς
 οἰκείοις Mss, ταῖς μοιχείαις Hkl | γοῦν] γὰρ N | θανάτω Hist Val 18 ἢ V^a
 | τις + γυνῆ Hkl 18/19 τις p. γοῦν JNAB 369g, ~ τις p. ἀνδρῶν V 19 ἀν-
 δρῶν + τῶν N 20 Χριστιανῆ δ' ἦν < 369g 21 τὸν² < VM | αὐτῆς JN Hist
 | ἀγειν αὐτὴν Hist (ATERM), αὐτὴν ἀπάγειν JNAB, αὐτὴν ἀγειν Hist (BD)

βραχὸν ὑποπαραιτησαμένη χρόνον, ὡς ἂν τοῦ σώματος τὸν συνήθη περι-
βάλοιτο κόσμον, εἰσεῖσιν ἐπὶ τοῦ ταμείου καὶ μονωθεῖσα ξίφος κατὰ τοῦ
στέρνον πήγνυσι, θαναοῦσά τε παραχρῆμα τὸν μὲν νεκρὸν τοῖς προαγωγοῖς
καταλείπει, ἔργους δ' ἀπάσης γεγωνοτέροις φωνῆς, ὅτι μόνον χρῆμα ἀήτη-
τόν τε καὶ ἀνώλεθρον ἢ βρωμένη παρὰ Χριστιανοῖς σωφροσύνη πέφικεν,
εἰς πάντας ἀνθρώπους τούς τε νῦν ὄντας καὶ τοὺς μετέπειτα γενησομένους
ἐξέφηρεν. αὕτη μὲν οὖν τοιαύτη τις ὤφθη.

Τὸν δὲ τοῖς τοιοῦτοις ἐπιτολμῶντα πάντες ὑπεπηχότες, δῆμοι καὶ ἄρ- 35,1
χοντες, ἔνδοξοί τε καὶ ἄδοξοι, δεινῇ κατετρώχοντο τυραννίδι, καὶ οὐδ'
ἠρεμοῦντων καὶ τὴν πικρὰν φερόντων δουλείαν ἀπαλλαγῆ τις ὁμως ἦν τῆς
τοῦ τυράννου φονώσης ὠμότητος. ἐπὶ σμικρᾷ γοῦν ἤδη ποτὲ προφάσει τὸν
δῆμον εἰς φόνον τοῖς ἄμφ' αὐτὸν δορυφόροις ἐξεδίδου, καὶ ἐκτείνεται μυρία
πλήθη τοῦ δήμου· Ῥωμαίων ἐπ' αὐτοῦ μέσου τοῦ ἄστεος οὐ Σκυθῶν οὐδὲ
βαρβάρων ἀλλ' αὐτῶν τῶν οἰκείων δόρασι καὶ πανοπλίαις. συγκλητικῶν γε 2
μὴν φόνος ὅσος δι' ἐπιβουλῆν ἐνηργεῖτο τῆς ἐκάστου περιουσίας, οὐδ' ἐξ-
αριθμῆσασθαι δυνατόν, ἄλλοτε ἄλλαις πεπλασμέναις αἰτίας μυρίων ἀναιρου-
μένων.

Ἡ δὲ τῶν κακῶν τῷ τυράνῳ κορωνὶς ἐπὶ γοητεῖαν ἤλαυνε, μαγικαῖς 36,1
ἐπινοίαις ποτὲ μὲν γυναικας ἐγκύμονας ἀνασχίζοντος, ποτὲ δὲ νεογνῶν
σπλάγγνα βρεφῶν διερευνημένον λέοντάς τε κατασφάττοντος καὶ τινὰς
ἄρρητοποιίας ἐπὶ δαιμόνων προκλήσεις καὶ ἀποτροπιασμὸν τοῦ πολέμου
συνισταμένον· διὰ τούτων γὰρ τῆς νίκης κρατήσῃν ἤλπιζεν.¹ οὕτω μὲν οὖν 2
ἐπὶ Ῥώμῃς τυραννῶν οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν οἷα δρῶν τοὺς ὑπηκόους κατεδου-
λοῦτο, ὥστ' ἤδη τῶν ἀναγκαίων τροφῶν ἐν ἐσχάτῃ σπάνει καὶ ἀπορίᾳ

**8 (πάντες) — p. 34, 2 cf. Hist VIII 14, 3-6 (p. 780, 3-22), geringe Ab-
weichungen

***9 (ἔνδοξοι — τυραννίδι) cf. 363 (p. 262a, 25. 26) 11-13 (ἄστεος) = 363
(p. 262a, 21-24) 11 (ἐπὶ) — 21 (πολέμου) cf. 369g (p. 48, 21-29), einiges wört-
lich 10/11 cf. 1279 (p. 289a, 27sq.), Quelle: Gel. Caes. 14/15 cf. 1279 (p.
289a, 28-30), Quelle: Gel. Caes. 16 (ἄλλοτε — ἀναιρουμένων) = 363 (p. 262a,
24/25) 18-22 (ἤλπιζεν) = 363 (p. 262a, 26-32); 362 (p. 180, 5-10) 24 (τῶν
ἀναγκ. . . σπάν.) = 369g (p. 48, 31) 24 (τῶν) — p. 34, 2 cf. 363 (p. 262a, 32-34)

VJNAB

2 κατὰ < NAB 4 δ' < N | γεγωνότερον A, γεγωνοτέραν B | χρημάτων
Hist 7 τις < J 8 τοῖς < NAB | ὑπεπηχότες B¹ (τ s), ὑποπεπηχότες
Hist, οἱ πεπηχότες VM 11 ποτὲ < A Hist (M) 12 ἐκδίδωσιν Hist 369g,
ἐκδιδούς 363 12/13 μυρία πλ. τοῦ δήμ. Ῥωμαίων JNAB 363 369g, ~ τ. δ. μ. πλ.
Ῥώμ. V, ~ μ. τ. δ. Ῥώμ. πλ. Hist 13 ἄστεως V¹ | οὐδὲ V Hist, ἢ JNAB
15 ὅσος Hist | ἐπιβουλῆς J Hist (AR¹) 16 δυνατός B 18 τῷ τῶν V¹
19 τότε¹ VB¹, ὅτε B^c, ποτὲ M 363 | τότε² VB¹, ὅτε B^cM, ποτὲ 363 20 διερευνώ-
μενα V 21 προκλήσεις V Hist 369g, προσκλήσεις JNAB 363 22 οὐτος Hist
23 ὁ + a. τυραννῶν A | οὐδ' V Hist, οὐκ JNAB 24 ὡς ἤδη καὶ Hist | ἐν
VJN Hist, < AB | σπάνει (ei ras) J

καταστήναι, ὅσην ἐπὶ Ῥώμης οὐδ' ἄλλοτέ ποτε οἱ καθ' ἡμᾶς γενέσθαι μνημονεύουσιν.

Ἄλλὰ γὰρ τούτων ἀπάντων οἴκτον ἀναλαβὼν Κωνσταντῖνος πάσαις παρασκευαῖς ὠπλίετο κατὰ τῆς τυραννίδος. προστησάμενος δῆτα ἑαυτοῦ θεὸν τὸν ἐπὶ πάντων σωτήρᾴ τε καὶ βοηθὸν ἀνακαλεσάμενος τὸν Χριστόν, αὐτοῦ ἴτε τοῖς νικητικὸν τρόπαιον τὸ δὴ σωτήριον σημεῖον τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὀπλιτῶν τε καὶ δορυφόρων προτάξας ἠγεῖτο πανστρατιᾷ, Ῥωμαίοις τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας προμνόμενος. Μαξεντίου δῆτα μᾶλλον ταῖς κατὰ γοητείαν μηχαναῖς ἢ τῇ τῶν ὑπηκόων ἐπιθαρροῦντος ἐννοίᾳ, προελθεῖν δ' οὐδ' ὅσον πύλων τοῦ ἄστεος ἐπιτολμῶντος, ὀπλιτῶν δ' ἀναρίθμω πλήθει καὶ στρατοπέδων λόχοις μυρίοις πάντα τόπον καὶ χώραν καὶ πόλιν ὅση τις ὑπ' αὐτῷ δεδούλωτο φραξαμένον, ὃ τῆς ἐκ θεοῦ συμμαχίας ἀνημμένοσ βασιλεὺς ἐπιὼν πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη τοῦ τυράννου παρατάξει εἰς μάλα τε πάσας ἐξ αὐτῆς πρώτης ὁρμῆς χειρωσάμενος, πρόβεισιν ἐπὶ πλείστον ὅσον τῆς Ἰταλῶν χώρας.

Ἦδη δ' αὐτῆς Ῥώμης ἀγχιστα ἦν. εἰδ' ὡς μὴ τοῦ τυράννου χάριν Ῥωμαίοις πολέμειν ἐξαναγκάζοιτο, θεὸς αὐτὸς οἷα δεσμοῖς τισι τὸν τυράννον πορρωτάτων πύλων ἐξέλκει, καὶ τὰ πάλαι δὴ κατ' ἀσεβῶν ὡς ἐν μύθον λόγῳ παρὰ τοῖς πλείστοις ἀπιστούμενα, πιστά γε μὴν πιστοῖς Ἰσραῖς βίβλοις ἐστηλιτευμένα, αὐταῖς ἐνεργείαις ἅπασιν ἀπλῶς εἰπεῖν πιστοῖς ἅμα καὶ ἀπίστοις ὀφθαλμοῖς τὰ παραδόξα θεωμένοις ἐπιστάσατο. ὥσπερ γοῦν ἐπ' αὐτοῦ ποτε Μωυσέως τοῦ τε θεοσεβοῦς Ἑβραίων γένους »ἄρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριπεν εἰς θάλασσαν καὶ ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατε-

**3-7 cf. Hist IX 9, 2 (p. 828, 3-8) 8 - p. 37, 2 = Hist IX 9, 3-11 (p. 828, 8-832, 14) 22 = Exod. 15, 4

***3 (τούτων) - 4 (τυραννίδος). 6 (τοῖς - σωτήριον) = 363 (p. 262a, 34-37) 3-8 cf. 369g (p. 48, 34-38), einiges wörtlich 10-16 (Ῥώμης) cf. 369g (p. 48, 39-49, 5), einiges wörtlich 14 (ἐξ-χειρωσ.) = 363 (p. 262a, 40/41) 16 sqq. cf. Socr I 2, 7 (p. 6, 7-9) 16-18 (ἐξέλκει) cf. 363 (p. 262a, 42-44. 46-48), kleinere Zufügungen

VJNAB

1 ὅσην VJ Hist 363, ὅσον NAB | οὐκ N 3 λαβὼν 363 369g (φειδῶ λαβὼν Hist) 6 τε τὸ Wil Hkl, τό τε Mss | ~ σωτήριον δὴ N 11 ἐπιθαρροῦντος V Hist | προελθεῖν VAN Hist, προσελθεῖν JB 10 πύλων < N | δ' ἀναρίθμω V, δ' ἀναρίθμω Hist, δ' ἀναριθμήτω J 369g, τῶ NAB | στρατοπέδω J 13 καὶ τρίτη] τρίτη τε 369g | ~ παρατάξει τοῦ τυράννου 369g 14 αὐτῆς + τῆς 363 16 δ'] τε Hist | ὡς + ἄν Hkl, < Mss 363 17 ἀναγκάζοιτο Hist | οἷα < Hist | τισιν + ὥσπερ Hist 18 τὰ] τὰς Hist 19 μὴν + τοῖς V, < JNAB Hist | πιστοῖς + ἐν Hist 20 αὐτῇ ἐναργείᾳ Hist 19/20 πιστοῖς - εἰπεῖν < AB 20 ἅμα < Hist 21 ~ τὰ ὀφθαλμοῖς J | θεωμένοις] παρεληφθῶσιν Hist | γοῦν V Hist, οὐκ JNAB Hist (AT¹) | ποτε < Hist 22 μωνσέως V Hist, μωνσέος JNAB | τοῦ + πάλαι Hist | τε < JNAB 23 καὶ < Hist LXX

πόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ, κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ Μαξέντιος οἱ τ' ἄμφ' αὐτὸν
 ὀπλίται καὶ δορυφόροι » ἔδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος, ὀπηνίκα νῶτα δούς
 τῇ ἐκ θεοῦ μετὰ Κωνσταντίνου δυνάμει τὸν πρὸ τῆς πορείας διήει ποταμόν,
 ὃν αὐτὸς σκάφεισι ζεύξας καὶ εὖ μάλα γεφυρώσας μηχανὴν δλέθρον καθ'
 5 ἑαυτοῦ συνεπήξατο, ὡδὲ πη ἔλειν τὸν τῷ θεῷ φίλον ἐλπίσας. ἀλλὰ τῷδε 3
 μὲν δεξιὸς παρῆν ὁ αὐτοῦ θεός, ὁ δ' ἄρα τὰς κρυφίους μηχανὰς καθ' ἑαυτοῦ
 δειλαιοὺς συνίστη. ἐφ' ᾧ καὶ ἦν εἰπεῖν, ὡς ἄρα » λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψεν
 αὐτὸν καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. ἐπιστρέφει ὁ πόνοσ ἀυτοῦ
 εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται.«
 10 οὗτω δῆτα θεοῦ νεύματι τῶν ἐπὶ τοῦ ζεύγματος μηχανῶν τοῦ τ' ἐν αὐτοῖς 4
 ἐγκρύμματος οὐ κατὰ καιρὸν τὸν ἐλπισθέντα (διαρρυσισῶν) ὑφίξάνει μὲν
 ἢ διάβασις, χωρεῖ δ' ἀθρόωσ αὐτανδρα κατὰ τοῦ βυθοῦ τὰ σκάφη, καὶ αὐτὸς
 γε πρῶτοσ ὁ δειλαιοσ, εἶτα δὲ καὶ οἱ ἄμφ' αὐτὸν ὑπασπισται τε καὶ δορυφόροι,
 ἦ τὰ θεῖα προαναφώνει λόγια, » ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβδοσ ἐν ὕδατι σφοδρῶ.«
 15 ὡστ' εἰκότωσ ἂν εἰ καὶ μὴ λόγοισ, ἔργοισ δ' οὖν ὁμοίωσ τοῖσ ἀμφὶ τὸν μέγαν 5
 θεράποντα Μαιῦσατα τούσ παρὰ θεοῦ τὴν νίκην ἀραμένονοσ αὐτὰ δὴ τὰ κατὰ
 τοῦ πάλαι δυσσεβοῦσ τυράννοσ ὡδὲ πωσ ἀνυμνεῖν καὶ λέγειν » ἄσωμεν τῷ
 κυρίῳ, ἐνδόξωσ γὰρ δεδοξασται. Ἴππον καὶ ἀναβάτην ἔρριπεν εἰσ θάλασσαν,
 6 βοηθὸσ καὶ σκεπαστήσ ἐγένετό μοι εἰσ σωτηριαν.« καὶ » τίσ ὁμοίωσ σοι ἐν
 20 θεοῖσ, κύριε, τίσ ὁμοίωσ σοι; δεδοξασμένοσ ἐν ἀγίοισ, θανμαστοσ ἐνδόξωσ
 ποιῶν τέρατα.«

*10sq. 28. X. 312

**2 = Exod. 15, 5b 7–9 = Ps. 7, 16/17 14 = Exod. 25, 10b
 17–19 = Exod. 15, 1b/2a 19–21 = Exod. 15, 11

***1 (Μαξέντιοσ) – 5 (ἐλπίσασ) = 363 (p. 262a, 50–262b, 6), geringe Ände-
 rungen 3–5. 9–13 cf. 369g (p. 49, 7–39) 7 (ἐφ') – 8 (εἰργάσατο) = 363
 (p. 262b, 11–13); 364 (p. 323, 24–324, 2); 1279 (p. 290b, 11–13) 10 (οὗτω) –
 13 (δορυφόροι) = 363 (p. 262b, 6–11); cf. 362 (p. 180, 28sq.); 369 (Vindob.,
 f. 29a); 369c (Athen., f. 78b II) 10–19 cf. 1279 (p. 290b, 5–14) 15–21 cf.
 369g (p. 310, 1–4) 17 (ἄσωμεν) – 19 = 1279 (p. 290b, 9sq.)

VJNAB

1 κατὰ < N¹ (+s) AB | τὰ αὐτὰ V Hist, ταῦτα JNAB 2 κατέδυσαν
 LXX 5 συνεστήσατο Hist II ὁ αὐτοῦ] ἑαυτοῦ NB | ἄρα] ἀνευ NAB
 7 δειλαιοσ < Wil | καὶ¹ Mss 363 364, < Hist | ὡσ ἄρα < Hist 363 10–12 τοῦ
 – ἀθρόωσ] παραδόξωσ διαρρυσισῶν πρὸσ αὐτῇ τῇ τοῦ τυράννοσ διαβάσει 363 10 δῆτα
 Mss Hist, οὖν 363 | αὐταῖσ Schw 11 ἐγκρύμ. + διαλυθέντοσ Hkl | ὑφίξάνει J¹B¹
 13 δειλαιοσ Mss 363, δυσσεβέστατοσ Hist | ὑπασπισται τε VAB 363, ὀπλίται J | τε
 καὶ δορυφόροι Mss 363, < Hist 14 προαναφώνει Hist | μόλιβδοσ J¹B Hist(A)
 15 εἰκότωσ JNAB Hist, εἰκόσ V | ἂν et καὶ < Hist | ~ μὴ καὶ J | ὁμοσ N
 16 τούσ] τοῖσ N¹ | δῆτα τὰ V, δῆτα Hist (TERM) 19 σκεπαστήσ + μου κύριοσ
 Hist (< LXX) 20 θανματωσ N | ἐν δόξαισ NB^c Hist LXX, ἐν δόξοισ M

Ταῦτά τε καὶ ὄσα τούτοις ἀδελφὰ Κωνσταντίνος τῷ πανηγυρόνι καὶ τῆς 39,1
 νίκης αἰτίῳ κατὰ καιρὸν ὁμοίως τῷ μεγάλῳ θεράποντι ἔργοις αὐτοῖς ἀνυμνή-
 σασ, μετ' ἐπινικίων εἰσῆλθοντες εἰς τὴν βασιλευσάντων πόλιν. πάντες δ' ἀνδρώως 2
 αὐτὸν οἱ τ' ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς οἱ τ' ἄλλως ἐπιφανεῖς καὶ διάσημοι
 5 τῶν τῆδε, ὡσπερ ἐξ εἰργμῶν ἠλευθερωμένοι, σὺν παντὶ δῆμῳ Ῥωμαίων
 φαιδροῖς ὄμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑπεδέ-
 χοντο, ὁμοῦ τ' ἄνδρες ἄμα γυναῖξί καὶ παισὶ καὶ οἰκετῶν μυρίοις πλήθεισι 3
 λυτρωτῆρ ἑαυτῶν σωτήρ τε καὶ εὐεργέτην βοαῖς ἀσχέτοις ἐπεφώνον. ὁ δ' ἔμ- 3
 φνυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσεβείαν κεκτημένος μήτ' ἐπὶ ταῖς βοαῖς χαννού- 3
 10 μενος μήτ' ἐπαιρούμενος τοῖς ἐπαίνοις, τῆς δ' ἐκ θεοῦ συνησθημένος βοήθειας,
 εὐχαριστήριον ἀπεδίδου παραχρῆμα εὐχὴν τῷ τῆς νίκης αἰτίῳ. γραφῇ τε 40,1
 μεγάλη καὶ στήλαις ἄπασιν ἀνθρώποις τὸ σωτήριον ἀνεκέρυττε σημεῖον,
 μέσῃ τῇ βασιλευσῶσά πόλει μέγα τρόπαιον τουτὶ κατὰ τῶν πολεμίων ἐγεῖρας,
 15 διαρρηθῆν δὲ ἀνεξαλείπτους ἐγχαράξας τύποις σωτήριον τουτὶ σημεῖον τῆς 2
 Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ τῆς καθόλου βασιλείας φυλακτήριον. αὐτίκα δ' ὄν
 ὑψηλὸν δόρυ σταυροῦ σχήματι ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνας ἐν ἀνδριάντι κατεργα-
 σμένης τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς δεδημοσιευμένων ἐν τόπῳ στήσαντας αὐτῆν δὴ
 ταύτην τὴν γραφὴν ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγχαράξαι τῇ Ῥωμαίων ἐγκελεύεται
 20 >πόλιν ὑμῶν ζυγοῦ τυραννικοῦ διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα· ἔτι μὴν καὶ τὴν

*3sq. 29. X. 312 (CIL I² 274) 11 γραφῇ cf. l. 18sqq.

**11-15 = Laus 9, 8 (p. 219, 11-16), geringe Unterschiede; cf. Hist X 4, 16 (p. 868, 2-5)

***2 (ὁμοίως) - 8 cf. 369g (p. 310, 4-12), viel wörtlich 3-11 cf. 362 (p. 181, 4-10); 369 (Vindob., f. 29a) 2 (ἀνυμνήσας) - 4 (αὐτόν). 6 (μετ' - ὑπεδέχοντο). 8 (σωτήρα) - 11 = 363 (p. 262b, 13-20); cf. 1279 (p. 290b, 17-19), Quelle: Gel. Caes. 8. 11 cf. Soer I 2, 8 (p. 6, 14-16), Quelle: Gel. Caes. (Byz. 10, 1935, 438sqq.; BZ 46, 1953, 291). 11-15 cf. 369g (p. 310, 13-15), kürzer, einiges wörtlich 15-19 cf. 362 (p. 181, 10-12); 369 (Vindob., f. 29a) 19/20 cf. 369 (Vindob., f. 29a); cf. 365 (p. 552, 6-10) 19- p. 37, 2 = 362 (p. 181, 12-16)

VJNAB

1 τε < Hist ■ εἰς V 363, ἐπὶ JNAB 369g | βασιλεῖον 369g, < 363 Hist | πάντες δ' Mss 363, πάντων Hist (πάντων ἀνδρῶων 369g) 6 ὑπεδέχοντο JNAB (363), ὑποδεχομένων Hist 369g, προσεδέχοντο V 7/8 ~ οἰκετῶν αὐτὸν μυρίοις πλήθεισι λυτρωτῆρ N 8 τε VJAB 363 (Kutl.), < N 363 (Mon.) 369g | δ' + ὡσπερ Hist 9 τὸν < Hist | μηδ' VAM, μηδ' ὄλωσ Hist | χαννούμενος Mss 363, ὑποσαλευόμενος Hist 10 μηδ' Hist, οὐδ' 363 11 χαριστήριον ἀποδιδούς Laus, χαριστήρια προσέφερε Soer | εὐχὴν] τιμὴν 369g | γραφῇ] φωνῇ Laus Val 12 σωτήριον] νικοποιδόν Laus | ἀνεκέρυττετο NAB 13 τῶν] πάντων Laus | ἀνεγείρας 369g 14 τε Laus Val 14/15 σημεῖον τῆς Ῥωμαίων (ras c. 16 litt.) J 15 φυλακτήριον + ἀποδέδειχεν N, + κηρύττων εἰδέναι Laus (N) 16 κατεργ. + ἐν τῷ μάλιστα Hist Wil 17 ῥώμη J | δεδημοσιευμένῳ Hist | ἐν < Hist | δὲ VJAB 18 τὴν < J Hist | προγραφήν Hist (T^cE^bD^m), ὑπογραφήν Hist (AT^rR) | αὐτοῖς < NAB | ~ τῆς ἀνδρ. ἐλ. 365 (contra Mss 362) 20 ὑμῶν VJNA Hist 365, ἡμῶν B 362 | ἀπὸ a. ζυγοῦ Hist 365 (< Mss 362) | τοῦ τυράννου Hist

σύνκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι
ἡλενθερώσας ἀποκατέστησα.α

27 Ὁ μὲν οὖν θεοφιλῆς βασιλεὺς ὡδὲ πῆ τῇ τοῦ νικοποιοῦ σταυροῦ ὁμο- 41,1
λογίᾳ λαμπρυνόμενος σὺν παροησίᾳ πάσῃ τὸν νῆδον τοῦ θεοῦ Ῥωμαίοις αὐτοῖς
5 γνώριμον ἐποίει. πάντες δ' ἀθρόως οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες αὐτῇ συγκλήτῳ 2
καὶ δῆμων πλήθυσεν, ὥσανει πικρᾶς καὶ τυραννικῆς ἀναπνεύσαντες δυνα-
στείας, φωτὸς ἀπολαύειν ἐδόκουν καθαρωτέρων αἰγῶν καινοῦ τε καὶ νέου
βίου παλιγγενεσίας μετέχειν. ἔθνη τε πάνθ' ὅσα ὠκεανῶ τῷ κατὰ δύοντα
10 ἥλιον περιωρίζετο, τῶν πρὶν συνεχόντων κακῶν ἡλενθερωμένα, πανηγύρεσι
ἀνυμνοῦντα διετέλει, φωνῇ τε μιᾶ καὶ ἐνὶ στόματι κοινὸν ἀγαθὸν ἀνθρώποις
ἐκ θεοῦ χάριτος οἱ πάντες Κωνσταντῖνον ὡμολόγουν ἐπιλάμψαι.

Ἡπλοῦτο δὲ καὶ βασιλικὸν ἀπανταχοῦ γράμμα, τοῖς μὲν τὰς ὑπάρξεις 3
ἀφαρπαγεῖσι τὴν τῶν οἰκείων ἀπόλασιν δωροῦμενον, τοὺς δ' ἄδικον ἐξορίαν
15 ὑπομείναντας ἐπὶ τὰς σφῶν ἀνακαλούμενον ἐστίας, ἡλενθέρον δὲ καὶ δεσμῶν
παντός τε κινδύνου καὶ δέους τοὺς ὑπὸ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος τοῦτοις
ὑποβεβλημένους.

Βασιλεὺς δ' αὐτὸς τοὺς τοῦ θεοῦ λειτουργοὺς συγκαλῶν, θεραπείας αὐτοὺς 42,1
διὰ τιμῆς ἄγων τῆς ἀνωτάτω ἡξίου, ἔργοις καὶ λόγοις τοὺς ἄνδρας ὥσανει
20 τῷ αὐτοῦ θεῷ καθιερωμένους φιλοφρονούμενος. ὁμοτράπεζοι δῆτα συνῆσαν
αὐτῷ ἄνδρες εὐτέλεις μὲν τῇ τοῦ σχήματος ὀφθῆναι περιβολῇ, ἀλλ' οὐ τοι-
οῦτοι καὶ αὐτῷ νενομισμένοι, ὅτι μὴ τὸν ὀρώμενον τοῖς πολλοῖς ἄνθρωπον
τὸν δ' ἐν ἐκάστῳ τιμώμενον ἐποπτεύειν ἐδόκει θεόν. ἐπήγετο δ' αὐτοὺς καὶ
ἄποιοι ποτὲ στέλλοιτο πορείαν, κὰν τούτῳ τὸν θεραπευόμενον πρὸς αὐτῶν

**4 cf. Acta 4, 29; 28, 31 13 sqq. Cf. die Briefe Konstantins (Hist X
5, 2–14) und des Licinius (Lactanz, De mort. pers. 48, 2–22, vom 13. VI. 313)
und den Brief Konstantins an Anulinus (Hist X 5, 15, vom Anfang April 313).

***5–8 cf. 365 (p. 552, 23sq.) 18–17 cf. Socr I 2, 9 (p. 6, 16–19); 1279
(p. 290b, 19–23). Quelle für beide: Gel. Caes. (Byz. 10, 1935, 438sqq.; BZ 46,
1953, 291)

VJNAB

2 ἀποκατ. JNA Hist (AERBA) 362, ἀπεκατ. VB Hist (T'DM) 3 τῇ < JAB
| σταυροῦ] σωτήρος V 4 πάσῃ] πολλῇ JNAB 5 συγκλήτῳ V¹(ου s) 6 δυνασ-
τείας V^c 7 καθαρωτάτων M, καθαρωτέρου Hkl 8 ὅσα + τῷ J 10 ἐνευ-
φραίνόμενα JNAB 11 διετέλων JNAB 14 ἀφαρπαγεῖσι JNAB | δωροῦμενον
(on ras c. 3 litt.) J 15 ἡλενθέρον V | δέ] τε JNAB 16 τοῦτοις < J
18/19 αὐτοὺς διὰ] ὡς διὰ AB, καὶ N 19 ἄγων < JNAB 21 τῇ τοῦ σχήμ.]
τῷ σχήματι J | ὀφθῆναι (v ras, ai s) B, ὀφθέντες N 23 ἐν ἐκάστῳ τιμώμενον <
NAB | ~ τὸν θεόν δ' ἐποπτεύειν ἐδόκει A, τὸν δὲ θεόν ἐποπτ. ἐδόκει αὐτὸν N
24 κἀπὶ Val

δεξιὸν αὐτῷ παρεῖναι πειθόμενος. καὶ μὴν καὶ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ 2
 πλουσίας τὰς παρ' ἑαυτοῦ παρῆχεν ἐπικουρίας, ἐπαύξων μὲν καὶ εἰς ὕψος
 αἰρῶν τὸν εὐκτηρίους οἴκους, πλείστοις δ' ἀναθήμασι τὰ σεμνὰ τῶν τῆς
 ἐκκλησίας καθηγιασμένων φαιδρῶνων.

- 5 Παντοίας τε χρημάτων διαδόσεις τοῖς ἐνδεέσι ποιούμενος, τούτων δ' ἐκτός 43,1
 καὶ τοῖς ἕξωθεν αὐτῷ προσιοῦσι φιλάνθρωπον καὶ εὐεργετικὸν παρέχων
 ἑαυτόν, τοῖς μὲν ἐπ' ἀγορᾶς μεταιτοῦσιν οἰκτροῖς τισι καὶ ἀπερριμμένοις οὐ
 χρημάτων μόνον οὐδὲ γε τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἀλλὰ καὶ σκέπης εὐσχή-
 28 10 μεταβολῆ δυστυχήσασι δαφιλεστέρας παρῆχε τὰς χορηγίας, βασιλικῶ γέ τοι
 φρονήματι μεγαλοπρεπεῖς τὰς εὐποιίας τοῖς οὕτως ἔχουσι παρέχων τοῖς μὲν
 γὰρ ἀγρῶν κτήσεις ἐδωρεῖτο, τοὺς δὲ διαφόροις ἀξιώμασιν ἐτίμα. καὶ τῶν 2
 μὲν ὄρφαναν δυστυχήσαντων ἐν πατρὸς ἐπεμέλετο χώρα, γυναικῶν δὲ χηρῶν
 15 γάμοις ζευγνύει γυναικῶν αὐτῶν καὶ πλουσίοις ἀνδράσι κόρας ἐρημίᾳ γονέων
 ὄρφανισθείσας· καὶ ταῦτ' ἔπραττε προσδοκῶν ταῖς γαμουμέναις ὅσα ἐχρῆν
 τοῖς λαμβάνουσι πρὸς γάμου κοινωνίαν εἰσφέρειν. ὡς περ δ' ἀνίσχων ὑπὲρ 3
 γῆς ἡλίου ἀφθόνως τοῖς πᾶσι τῶν τοῦ φωτὸς μεταδίδωσι μαρμαρυγῶν, κατὰ
 τὰ αὐτὰ δὴ καὶ Κωνσταντίνος ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι τῶν βασιλικῶν οἰκῶν
 20 προφανόμενος, ὡσανεὶ συνατελλῶν τῷ κατ' οὐρανὸν φωστῆρι, τοῖς εἰς
 πρόσωπον αὐτῷ παριούσιν ἅσασι φωτὸς αὐγὰς τῆς οἰκειᾶς ἐξέλαμπε καλο-
 καταγίας. οὐκ ἦν τ' ἄλλως αὐτῷ πλησίον γενέσθαι μὴ οὐχὶ ἀγαθοῦ τινοῦ
 ἀπολαύσαντα, οὐδ' ἦν ποτ' ἐκπεσεῖν ἐλπίδος χρηστῆς τοῖς τῆς παρ' αὐτοῦ
 τυχεῖν ἐπικουρίας προσδοκῆσασι.
- 25 Κοινῶς μὲν οὖν πρὸς ἅπαντας ἦν τοιοῦτος. ἐξαιρέτων δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ 44,1
 θεοῦ τὴν παρ' αὐτοῦ νέμων φροντίδα, διαφερομένων τινῶν πρὸς ἀλλήλους
 κατὰ διαφόρους χώρας, οἷά τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ θεοῦ καθεσταμένος 2
 συνόδους τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν συνεκρότει. ἐν μέσῃ δὲ τῇ τούτων δια-

**1sq. v. p. 67, 8sq.; 104, 5sq. Cf. den Brief Konstantins an Caecilianus
 (Hist X 6, vom Anfang April 313) 12 cf. CTh X 8, 1 (10. III. 313): kaiser-
 liche Landschenkungen

***1—4 cf. Socr I 2, 9; 3, 1 (p. 6, 19—7, 1. 9—11); 1279 (p. 290 b, 23sq.),
 Quelle für beide: Gel. Caes. (Lit. loc. cit.); 369g (p. 310, 15—18), einiges wörtlich,
 kürzer 8 (σκέπης) — 10 (δυστυχ.) cf. 369g (p. 310, 19—20), einiges wörtlich.
 10 (χορηγίας). 12 (ἀγρῶν — ἐτίμα). 14/15 (καὶ γάμ. ζευγν.). 17 (ὡς περ) — 18
 (μαρμαρ.) 22 (οὐκ) — 23 (ἀπολαύς.) = 369g (p. 310, 20—26), geringe Abwei-
 chungen 25 (ἐξαιρέτων) — 28 cf. 369g (p. 310, 26/27)

VJNAB

1 ~ ταῖς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις. 369g 12 γὰρ < JNAB 13 ἐπεμελεῖτο JNAB |
 χειρῶν B¹ (η s) 15 γάμοις V 369g, γάμω JNAB 16 ὄρφανισθείσας JNAB
 (ὄρφανισμένης 369g), ὄρφανισθείσας V | προσδοκῶν JNAB 18 ἀφθόνων V
 19 καὶ < V 22 τ' ἄλλως V¹N¹ (λ + s), ἀπλῶς Wil | αὐτῷ < NAB 25 κοινὸς VJ
 27 κατεσταμένος VJNB

τριβῆ οὐκ ἀπαξιῶν παρεῖναι τε καὶ συνιζάνειν κοινῶν τῶν ἐπίσκοποινμένων
 ἐγένετο, τὰ τῆς εἰρήνης τοῦ θεοῦ βραβεύων τοῖς πᾶσι, καθῆστο τε καὶ μέσος
 ὡσεὶ καὶ τῶν πολλῶν εἰς, δορυφόρους μὲν καὶ ὀπλίτας καὶ πᾶν τὸ σωματο-
 φυλάκων γένος ἀποσεισάμενος, τῷ δὲ τοῦ θεοῦ φόβῳ κατημφισμέτος τῶν
 5 τε πιστῶν ἐταίρων τοῖς ἐδουστατοῖς περιεστοιχισμένος. εἰθ' ὅσους μὲν ἑώρα 3
 τῇ κρείττονι γνώμῃ πευθνήσιος πρὸς εὐσταθῆ τε καὶ ὁμογνώμονα παρσκευ-
 ασμένους τρόπον, εὖ μάλα τούτους ἀπεδέχετο, χαίροντα δεικνὺς ἑαυτὸν τῇ
 κοινῇ πάντων ὁμονοίᾳ, τοὺς δ' ἀπειθῶς ἔχοντας ἀπεστρέφετο.

Ἦδη δὲ τινὰς καὶ κατ' αὐτοῦ τραχνομένους ἔφερον ἀνεξικακῶς, ἡρεμαῖα 45,1
 10 καὶ πρᾶεῖα φωνῇ σωφρονεῖν ἀλλὰ μὴ στασιάζειν τούτοις ἐγκελευόμενος.
 τούτων δ' οἱ μὲν ἀπηλλάττοντο καταιδούμενοι τὰς παρανέσεις, τοὺς δ' ἀν-
 9 ιάτως πρὸς σῶφρονα λογισμὸν ἔχοντας τῷ θεῷ παραδιδούς ἠφίει, μηδὲν
 μηδαμῶς αὐτὸς κατά τινος λυπηρὸν διανοούμενος.

Ἐνθεν εἰκότως τοὺς ἐπὶ τῆς Ἄφρων χώρας διαστασιάζοντας εἰς τοσοῦτον 2
 15 συνέβαινεν ἐπιτριβῆς ἐλαύνειν ὡς καὶ τολμηροῖς τισιν ἐγχειρεῖν, πονηροῦ τινος
 ὡς ἔοικε δαίμονος βασκαίνοντος τῇ τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀφθονίᾳ παρορ-
 μῶντός τ' εἰς ἀτόπους πράξεις τοὺς ἄνδρας, ὡς ἂν κινήσειε κατ' αὐτῶν τὸν
 βασιλέως θυμὸν. οὐ μὴν προῦχῶρει τῷ φθόνῳ, γέλωτα τιθεμένον βασιλέως 3
 20 τὰ πραττόμενα καὶ τὴν ἐκ τοῦ πονηροῦ κίνησιν συνιέναι φάσκοντος· μὴ γὰρ
 σωφρονούντων εἶναι ἀνδρῶν τὰ τολμώμενα ἀλλ' ἢ πάντῃ παρακοπτόντων ἢ
 ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος οἰστρουμένον, οὗς ἐλεεῖσθαι μᾶλλον ἢ κολάζεσθαι
 χρῆναι· αὐτὸν δὲ κατὰ μηδὲνα τρόπον ζημιοῦσθαι πρὸς τῆς τῶν ἀφραινότων
 μνίας, ἢ ὅσον τὸ συμπαθεῖν αὐτοῖς ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας.

ᾧδε μὲν οὖν τὸν τῶν ἀπάντων ἔφορον θεὸν διὰ πάσης βασιλεὺς θερα- 46
 25 πεύων πράξεως ἄτρων¹ ἐποιεῖτο τὴν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτοῦ πρόνοιαν. θεὸς
 δ' αὐτὸν ἀμειβόμενος πάντα γένῃ βαρβάρων τοῖς αὐτοῦ καθυπέταττε ποσίν,
 ὡς πάντῃ καὶ πανταχοῦ τρόπαια κατ' ἐχθρῶν ἐγείρειν, νικητὴν τ' αὐτὸν

*14sq. Donatisten 26sq. Sommer 313 Bekämpfung der Franken
 (Eumen. paneg. XII 21, 5)

***1 cf. 369g (p. 310, 28), einiges wörtlich 25-p. 40, 1 (ἀνεκῆρ.) = 369g
 (p. 310, 30-33)

VJNAB

2 καὶ Mss (369g), < Hkl 3 ὡσανεὶ Hkl 4 ἀποσειόμενος N 5 τοὺς
 ἐδουστατούς V 9 ἠρέμα V 10 καὶ τούτους ἐγκελευσάμενος V 14 τοσοῦτο
 N 15 πονηροῦ τινος < NAB 16 παρορμ.] παρανομοῦντος B 18 τιθεμέ-
 νου + τοῦ JNAB 20 πάντα Hkl 22 αὐτὸν - ζημιοῦσθαι < JNAB | ἀφραι-
 νούντων (ou ras) V 22/23 πρὸς - φιλανθρωπίας] ὅσον γὰρ τὸ συμπαθεῖν αὐτοῖς
 ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας, τοσοῦτο τὸ κολάζειν ἀνδρῶν ἀφραινότων ἀνοίας ἂν εἴη καὶ
 οὐ φρονούντων ὀρθῶς N 23 ὑπερβολῇ JNAB 24 οὐν < NAB 25 ἄτρων
 A^c Val, ἄτρων VJNA¹B 27 ~ καὶ πάντῃ AB, καὶ πάντῃ καὶ N

παρὰ τοῖς πᾶσιν ἀνεκλήρουντες ἐπίφοβόν τε ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις καθίστη, οὐκ ὄντα τὴν φύσιν τοιοῦτον ἡμερώτατον δὲ καὶ πρώτατον καὶ φιλανθρωπότατον εἶ τις πώποτε καὶ ἄλλος.

- Ἐν τούτοις δ' ὄντι αὐτῷ μηχανῆν θανάτου συροράπτων ἄλοος τῶν τὴν 47,1
 5 ἀρχὴν ἀποθεμένων ὁ δεύτερος αἰσχίστω καταστρέφει θανάτῳ. [πρώτον] δὲ
 τούτου τὰς ἐπὶ τιμῇ γραφὰς ἀνδριάντας τε καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐπ' ἀνα-
 θέσει τιμῆς νενομίστο πανταχοῦ γῆς ὡς ἀνοσίῳ καὶ δυσσεβοῦς καθήρουν.
 εἶτα δὲ καὶ μετὰ τούτων τῶν πρὸς γένους ἕτεροι κρυφίους αὐτῷ συροράπτοντες 2
 ἐπιβουλὰς ἤλίσκοντο, παραδόξως τοῦ θεοῦ τὰς τοῦτον ἀπάντων βουλὰς τῷ
 10 αὐτοῦ θεοράποντι διὰ φασμάτων ἐκκαλύπτοντες. καὶ γὰρ δὴ καὶ θεοφανείας 8
 30 αὐτὸν πολλὰς ἤξιον, παραδόξοτατα θείας ὄψεως ἐπιφαινομένης αὐτῷ παν-
 τοίας τε παρεχούσης πραγμάτων ἔσεσθαι μελλόντων προγγώσεις. τὰ μὲν
 οὖν ἐκ θεοῦ χάριτος ἀδιήγητα θαύματα οὐδ' ἔστι λόγῳ περιλαβεῖν δυνατόν,
 ὅσα περ θεὸς αὐτὸς τῷ αὐτοῦ θεοράποντι παρέχειν ἤξιον· οἷς δὴ πεφραγ- 4
 15 μένος ἐν ἀσφαλεῖ λοιπὸν τὴν ζωὴν διήγε, χαίρων μὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἀρχομένων
 εὐνοίᾳ, χαίρων δὲ καὶ ἐφ' οἷς τοὺς ὑπ' αὐτὸν πάντας εὐθυμον διατελοῦντας
 ἑώρα βίον, ὑπερβαλλόντως δ' ἐνευφραίνόμενος τῇ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ
 φαιδρότητι.

- Οὕτω δ' ἔχοντι δεκαετῆς αὐτῷ τῆς βασιλείας ἠνύετο χρόνος· ἐφ' ᾧ δὴ 48
 20 πανδήμους ἐκτελῶν εορτὰς τῷ πάντων βασιλεῖ θεῷ εὐχαρίστους εὐχὰς
 ὡσπερ τινὰς ἀπύρους καὶ ἀκάπνους θυσίας ἀνεπέμπετο. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τούτοις
 χαίρων διετέλει, οὐ μὴν καὶ ἐφ' οἷς ἀκοῆ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἑώραν τρυχο-
 μένων ἔθνῶν ἐπυνθάνετο.

- Δεινὸς γάρ τις αὐτῷ κἀνταῦθα τῇ τ' ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τοῖς τε λοιποῖς 49,1
 25 ἑπαρχιώταις ἐφεδρεῦεν ἀπηγγέλλετο θῆρ, τοῦ πονηροῦ δαίμονος ὡσπερ

*4sq. cf. Klio 40, 1962, 230–232 (Lit.) 5sq. 310 8sq. Fausta
 and Crispus? 19sq. 25. VII. 315 Feier der Dezennalien 19 – p. 55, 21
 cf. Klio 40, 1962, 226–230 (Lit.)

**4–7 = Hist VIII 13, 15 (p. 778, 7–11); Hist IX 11, 2 (p. 848, 15–24)

***4–7 cf. 369g (p. 311, 13–22) 15 (χαίρων) – 17 (βίον) = 369g
 (p. 310, 33–35) 19–23 = 363 (p. 262b, 25–31) 24 – p. 41, 12 cf. 369g
 (p. 310, 36–311, 12)

VJNAB

1 τοῖς < 369g 2 δέ] τε VJAB 4 τούτοις – αὐτῷ] ἐν τούτῳ δὲ Κων-
 σταντίνῳ Hist 4/5 τῶν – δεύτερος] ὁ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἐπαρηρησθαι δεδηλω-
 μένος Hist (T¹E¹BD) 5 πρώτου Hist Val, πρό Mss 6 ἄλλα < Hist | τιμῆς
 < Hist 7 νενομίσται Hist | πανταχοῦ γῆς < Hist | ὡς V Hist, < JNAB |
 τοῦ + a. ἀνοσίῳ N^s | τε + a. καὶ NAB | δυσσεβεστάτου Hist 13 οὖν < A
 | δυνατόν < Hkl 16 αὐτὸν JNAB 369g, αὐτῷ V | διατελοῦντας; JNAB 369g,
 διατελῶντας V 17 ἑώρα βίον V 369g, ~ βίον ἑώρα JNAB | εὐφραίνόμενος J
 19 δὴ < 363 21 ἀνέπεμπεν N 22 περὶ N^{ras} 24 τῆς τ' ἐκκλησίας
 V, τοῖς V^{mg} | λοιποῖς] πιστοῖς Schdw 25 ἑπαρχιώταις N

ἀμιλλωμένον τοῖς παρὰ τῷ θεοφιλεῖ πραττομένοις τάναντία κατεργάζεσθαι, ὡς δοκεῖν τὴν σύμπασαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀρχὴν δυοῖ τμήμασιν ἀποληφθεῖσαν ἐοικέναι νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, σκότους μὲν τοῖς τὴν ἐῶαν λαχοῦσαν ἐπιπολάζοντος, ἡμέρας δὲ τηλαυγεστάτης τοῖς τῆς θατέρας μοίρας οἰκίητορσι κατα-
 5 λαμπύσεως· οἷς μυρίων ἀγαθῶν ἐκ θεοῦ προταυνομένων, οὐκ ἦν τῷ μισο- 2
 κάλῳ φθόνῳ φορητὴ ἢ τῶν γινομένων θέα, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τῷ θάτερον μέρους τῆς οἰκουμένης καταπονοῦντι τυράνῳ, ὃς εὐ φερομένης τῆς ἀρχῆς
 αὐτῷ Κωνσταντίνου τε τοσοῦτον βασιλέως ἐπιγαμβρίας ἠξιώμενος, μιμή-
 10 σεως μὲν τοῦ θεοφιλοῦς ἀπελιμπάνετο, τῆς δὲ τῶν δυσσεβῶν προαιρέσεως
 ἐξήλου τὴν κακοτροπίαν, καὶ ὧν τοῦ βίον τὴν καταστροφὴν ἐπέιδεν αὐτοῖς
 ὀφθαλμοῖς, τοῦτον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ ταῖς τοῦ κρείττονος φιλικαῖς
 δεξιαῖς ἐπειράτο.

Πόλεμον δ' οὖν ἄσπονδον πρὸς τὸν εὐεργέτην αἰρεται, οὐ φιλικῶν νόμων οὐχ 50,1
 31 ὀρκωμοσιῶν οὐ συγγενείας οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαμβάνων. ὁ μὲν
 15 γὰρ φιλανθρωπότατος εὐνοίας αὐτῷ παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, τῆς ἐκ πατέρων
 συγγενείας βασιλικῆς τ' ἀνεκαθεν αἵματος κοινωνὸν γενέσθαι ἠξίου γάμῳ
 τὴν ἀδελφὴν συνάψας, τῆς τε κατὰ πάντων ἀπολαύειν ἀρχῆς τῶν τὴν ἐῶαν
 λαχόντων παρεῖχε τὴν ἐξουσίαν, ὁ δὲ τούτοις τάναντία γνώσκων παντοίας
 20 βουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείνοιτο. καὶ τὰ μὲν πρῶτα 2
 φιλιαν ὑποκρινόμενος δόλῳ καὶ ἀπάτῃ πάντ' ἔπραττεν, ἐφ' οἷς ἐτόλμα λή-
 σεσθαι ἐλπίζων, τῷ δὲ ὁ αὐτοῦ θεὸς τὰς ἐν σκότῳ μηχανωμένας ἐπιβουλάς
 καταφύρουσ ἐποίησε. ὁ δ' ὡς ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἠλίσκετο, ἐπὶ δευτέρως ἀπάτας
 25 ἐχώρει, νῦν μὲν φιλικὰς προτείνων δεξιάς, νῦν δὲ συνθήκας ὀρκωμοσίαις πι-
 στούμενος. εἴτ' ἀθρόως ἀθετῶν τὰ δεδογμένα, καὶ αὐθις ἀντιβολῶν διὰ

*10 Galerius und Maximinus 16sq. Februar 313 (Lactanz, De mort. pers. 45, 1; 48, 2; Anon. Val. 5, 13)

**5–28 = Hist X 8, 2–6 (p. 892, 1–894, 1), stellenweise beträchtliche Unterschiede

***20– p. 42, 10 cf. Socr I 3, 3. 4 (p. 8, 1–15)

VJNAB

2 δοκεῖν (ν ras) J | τοῖς σύμπασι τὴν JNAB | ἀποληφθεῖσαν J, ἀποληφθῆναι V¹ (εἰσαν s) 5 οἷς] εἰς V | ἦν + δὲ ἄρα Hist 6 φθόνῳ + τῷ τε φιλοπότηρῳ δαίμονι Hist | γινομένων] ὀρωμένων Hist | τῷ] τὸ V 7 τῆς οἰκουμένης < N 7/8 ~ αὐτῷ τῆς ἀρχῆς J 8 ἐπιγαμβρίας AB 9 δυοσ. προαιρ.] ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας Hist 11 ἔσεσθαι V¹ (πs) 11/12 φιλικαῖς δεξιαῖς ἐπειράτο] ἐμμένειν φιλιᾷ τε καὶ διαθέσει ἠρεῖτο Hist Val 13 φιλικῶν] φύσεως Hist | νόμων + φεισάμενος V Hist 14 λαβῶν V Hist (ATERM) 15 σύμβολα VJ Hist, σύμβολον NAB | τῆς ἐκ + a. πατέρων V Hist 16 ἠξίωσεν Hist, < JNAB 17 τε < N | τὴν ἐῶαν V, αὐτῷ J, < NAB 18 τοῖς V¹ (τούτοις s) | παντοίας VJ Hist, < NAB 19 ἐπιβουλῆς VJ Hist, ἀπειλῆς NAB 20 τῷ εὐεργέτῃ B | ἀμείνοιτο V Hist J (ει ras), ἀμείνητο B, ἀμείνηται N, ἀμείναιτο A 21 ὑποκοριζόμενος JNAB 22 ὁ αὐτοῦ N, αὐτοῦ VJAB, ἄρα Hist | αὐτοῦ + θεράποντι A 24 συνθηκῶν NAB^c, συνθήκας B¹

πρεσβείας, καὶ πάλιν ἀσχημονῶν ταῖς ψευδολογίαις, τέλος προφανῆ πόλεμον ἀνακηρτῆται, ἀπονοία τε λογισμοῦ κατ' αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ θεοῦ ὃν ἠπίστατο σέβει τὸν βασιλεῖα παρατάττεσθαι ὠρμᾶτο.

- Πρώτους γέ τοι τοὺς ὑπ' αὐτῷ 'τοῦ θεοῦ' λειτουργοὺς μηδὲν πώποτε 51,1
 5 πλημμελεῖς περὶ τὴν ἀρχὴν διαπονηθέντας ἡρέμα τέως περιειργάζεται, προ-
 φάσεις κατ' αὐτῶν κακοτέχνους θηρώμενος. μηδεμίαν γε μὴν εὐπορῶν αἰτίας
 μηδ' ἔχων ὅπῃ τοῖς ἀνδράσι καταμέμφοιτο, νόμον ἐκπέμπει διακελευόμενον
 μηδαμῆ μηδαμῶς ἀλλήλοις ἐπικοινωνεῖν τοὺς ἐπισκόπους, μηδ' ἐπιδημεῖν
 αὐτῶν ἐξεῖναι τινι τῇ τοῦ πέλας ἐκκλησίᾳ, μηδέ γε συνόδους μηδὲ βουλάς
 10 καὶ διασκέψεις περὶ τῶν λωσιτελῶν ποιεῖσθαι. τὸ δ' ἦν ἄρα πρόφασις τῆς 2
 καθ' ἡμῶν ἐπιθρίας. ἢ γὰρ παραβαίνοντας τὸν νόμον ἐχρῆν ὑποβάλλεσθαι
 τιμωρίᾳ, ἢ πειθαρχοῦντας τῷ παραγγέλματι παραλύειν ἐκκλησίας θεομους.
 ἄλλως γὰρ οὐ δυνατόν τὰ μεγάλα τῶν σκεμμάτων ἢ διὰ συνόδων κατορθώ-
 σεως τυγχάνειν· ἐπισκόπων γοῦν οὐδ' ἑτέρως ἢ μόνως οὕτω γίνεσθαι τὰς
 32 15 χειροθεσίας θεσμοὶ προειλήφασιν θεῖοι. καὶ ἄλλως δ' ὁ θεομισθῆς τῷ θεοφιλεῖ
 τάναντία πράττει ἐγνωκῶς τὰ τοιάδε παρήγγελλεν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἱερεῖς
 τοῦ θεοῦ τῇ πρὸς τὸν ἱερὸν νόμον¹ τιμῇ, εἰρήνης τε καὶ ὁμοιοῖας ἐξάρχων,
 ἐπὶ ταῦτο συνήγεν, ὁ δὲ τὰ κατὰ παραλύειν μηχανώμενος διασκεδάξει τὴν
 σύμφωνον ἁρμονίαν ἐπειράτο.
 20 Ἐὶτ' ἐπειδήπερ ὁ τῷ θεῷ φίλος εἰσω βασιλικῶν οἰκῶν τοὺς θεράποντας 52
 τοῦ θεοῦ δέχεσθαι ἤξιον, τάναντία φρονῶν ὁ θεομισθῆς ἅπαντας τοὺς ὑπ' αὐτῷ
 θεοσεβεῖς βασιλικῶν ἀπήλανε οἰκῶν, αὐτούς τε μάλιστα τοὺς ἀμφ' αὐτὸν
 πιστοτάτους καὶ εὐνουστάτους ἄνδρας εἰς ἐξορίαν ἐδίδον, τοὺς τ' ἐκ προτέ-
 25 ρων ἀνδραγαθημάτων τιμῆς καὶ ἀξιωματίων παρ' αὐτῷ λαχόντας δουλεύειν
 ἑτέροις οἰκετικὰς τε ποιεῖσθαι διακονίας προσέταττε, πάντων δὲ τὰς ὑπάρξεις
 ἀντὶ ἐρμαίου προαρπάξων ἤδη καὶ θάνατον ἠπέλειε τοῖς τὸ σωτήριον ἐπι-
 γραφομένοις ὄνομα. ὁ δ' αὐτὸς γέ τοι τὴν ψυχὴν ἐμπαθῆ καὶ ἀκόλαστον
 κεκτημένος μυρίας τε δρῶν μοιχείας ἐπιρρήτους τ' αἰσχροουργίας, τὸν σωφρο-
 30 σύνης κόσμον (τῆς) τῶν ἀνθρώπων ἀπεγίνωσκε φύσεως, ἐλέγχω κακῷ χρω-
 μένος αὐτὸς ἑαυτοῦ.

**1 (τέλος) - 5 (περιειργ.) cf. Hist X 8, 8 (p. 894, 8-12), einiges wörtlich.
 21/22. p. 43, 9-13 cf. Hist X 8, 10sq. (p. 894, 18-26), geringe wörtliche
 Übereinstimmung

VJNAB

2 τοῦ] τὸν B 4 αὐτὸν A | τοῦ θεοῦ Hkl, τῷ θεῷ JNAB, θεῷ V 5 περὶ
 VM, παρὰ JNAB | περιειργ.] περιεκαθέζετο Hkl, πολιορκεῖν Hist 7 ἐχθρῶν
 V¹ | ὅποι JNAB 9 αὐτὸν B | μηδέ²] ἢ JNAB 13 σκεμμάτων + εὐδοου-
 σθαι N | κατορθώσασθαι A 14/15 τυγχάνειν - θεῖοι < NAB 14 γοῦν V, γὰρ
 J | μόνον Hkl 15 χειροτονίας V | προδιειλήφασιν Wil 17 τῇ] τῶν? B |
 ἱερὸν νόμον Val, ἱερωμένων Mss | ~ τιμῇ p. θεοῦ V¹ (V^s = JNAB) | ἀρχόμενος
 J, < NAB 18 ταῦτὸν V | τὰ < JNAB 20 ἐπειδὴ NAB | ἴσω B¹(ς + s),
 ἴσως εἰσω M 21 τοῦ θεοῦ δέχεσθαι V, εἰσέρχεσθαι JNAB 27 ὁ] οὐ V 28 ~
 δρῶν τε AB 29 κόσμον + τῆς Val

Διὸ δὴ δεύτερον νόμον ἐτίθει, μὴ δεῖν προστάττων ἄνδρας ἅμα γυναιξίν 53,1
ἐπὶ τὰς τοῦ θεοῦ παρεῖναι εὐχάς, μηδ' ἐπὶ τὰ σεμνὰ τῆς ἀρετῆς διδασκαλεῖα
φοιτᾶν τὸ γυναικῶν γένος, μηδ' ἐπισκόπους καθηγεῖσθαι γυναιξὶ θεοσεβῶν
λόγων, γυναικας δ' αἰρεῖσθαι γυναικῶν διδασκάλους.

5 Γελομένων δὲ τούτων παρὰ τοῖς πᾶσιν, ἄλλο τι πρὸς καθαιρέσειν τῶν 2
ἐκκλησιῶν ἐμηχανᾶτο, δεῖν φήσας πυλῶν ἐκτὸς ἐπὶ καθαρῶ πεδίῳ τὰς ἐξ
ἔθους συγκροτήσεις τῶν λαῶν ποιεῖσθαι· τῶν γὰρ κατὰ πόλιν προσευκτηρίων
παρὰ πολὺ τὸν ἐκτὸς πυλῶν ἀέρα τῷ καθαρῶ διαλλάττειν.

6 Ὡς δ' οὐκ εἶχεν οὐδ' ἐν τούτῳ τοὺς ὑπακούοντας, γυμνῇ λοιπὸν τῇ κεφαλῇ 54,1
10 τοὺς κατὰ πόλιν στρατιώτας ἡγεμονικῶν ταγμάτων ἀποβάλλεσθαι, εἰ μὴ
τοῖς δαίμοσιν αἰροῦντο θύειν, παρεκελεύετο. ἐγυμνοῦντο δῆτα τῶν κατὰ πᾶν
ἔθνος ἀξιωμάτων αἱ τάξεις ἀνδρῶν θεοσεβῶν, ἐγυμνοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς δ
τούτων νομοθέτης εὐχῶν, ὁσίων ἀνδρῶν ἐναντὸν στερήσας.

33 Τί δὲ δεῖ τῶν ἐκτὸς μνημονεύειν, ὡς τοὺς ἐν εἰρκταῖς ταλαιπωρουμένους 2
15 μηδένα μεταδόσει τροφῆς φιλανθρωπεύεσθαι ἐκέλευσε, μηδ' ἔλεειν τοὺς ἐν
δεσμοῖς λιμῶ διαφθειρομένους, μηδ' ἀπλῶς ἀγαθὸν εἶναι μηδένα, μηδ' ἀγα-
θὸν τι πράττειν τοὺς καὶ πρὸς τῆς φύσεως ἐπὶ τὸ σωμαθῆδες τῶν πέλας ἔλκο-
μένους; καὶ ἦν γε νόμων οὗτος ἀντικρυς ἀναιδῆς καὶ παρανομώτατος, πᾶσαν
(ἀν)ήμερον ὑπερακοντίζων φύσιν, ἐφ' ᾧ καὶ τιμωρία προσέκειτο τοὺς ἐλεοῦν-
20 τας τὰ ἴσα πάσχειν τοῖς ἐλεουμένοις, δεσμοῖς τε καὶ φυλακαῖς καθελργγυσθαι
τὴν ἴσιν τοῖς καταπονουμένοις ὑπομένοντας τιμωρίαν τοὺς τὰ φιλάνθρωπα
διακονουμένους.

Τοιαῦται Λικινίου αἱ διατάξεις. τί δὲ χρῆ τὰς περὶ γάμων αὐτοῦ καινο- 55,1
τομίας ἀπαρτῆμεισθαι ἢ τοὺς ἐπὶ τοῖς¹ τὸν βίον μεταλλάττουσιν νεωτερισμούς,
25 δι' ὧν τοὺς παλαιούς² Ῥωμαίων εὐ καὶ σοφῶς κειμένους νόμους περιγράψαι
τολμῆσας βαρβάρους τινὰς καὶ ἀνημέρους ἀντεισῆγε, σκήψας ἐπινοῶν μυρίας
κατὰ τῶν ὑπηκόων; ἔνθεν ἀναμετρήσεις ἐπενοεῖ γῆς, ὡς ἂν πλείονα ἴτῳ
μέτρῳ λογιζοίτο τὴν ἐλαχίστην[†], δι' ἀπληστίαν περιττῶν εἰσπράξῃων. ἔνθεν 2
τῶν κατ' ἀγροὺς μηκέτι ὄντων ἀνθρώπων πρόπαλαι δ' ἐν νεκροῖς κειμένων
30 ἀναγραφὰς ἐποιεῖτο, αἰσχρὸν αὐτῷ κέρδος ἐκ τούτου ποριζόμενος. οὐ γὰρ

**14 — p. 44, 13 cf. Hist X 8, 11—14 (p. 896, 1—28), sehr viele wörtliche
Übereinstimmungen

VJNAB

8 καθαρῶ] καλῶ J, κοινῶ NAB 9 τῇ < V 11 αἰροῖτο B¹ | παρακε-
λέυεται Hist 14 τοὺς + γέ τοι ἐν ταῖς Hist 15 μηδενί N^c | [ἐκέλ.] ἐνομοθέτει
Hist 17 πρὸς J^sAB^s Hist, πρὸ VJ¹NB¹ | πρὸς + αὐτῆς Hist 18 παρανομ.]
ἀπηρέστατος Hist 19 ἡμερον V Hist, < JNAB, ἀνήμερον Hkl | ὑπερεξάγων
Hist 20 τὰ < A 20/21 δεσμοῖς — καταπονουμένοις V Hist, < JNAB
21 τιμωρίαν AV (an ras), τιμωρίας JNB 23 τοιαῦται + τοῦ J | Λικινίου JA
Hist | δὲ < Hist 24 τοὺς JN¹A Hist, τοῖς VN^cB | τοῖς Hist, τοιοῦτοις
JNAB, τοῦτοις V | νεωτερισμοῖς B 26 ἀντεισῆγε N, ἀντεισῆγαγεν V 27/28 ἐν-
θεν — εἰσπράξῃων < V | †τῷ — ἐλαχίστην† Wil, πλεονεκτοῦντι μέτρῳ (?) Hkl

8 Eusebius I¹

εἶχεν αὐτῷ μέτρον ἢ μικρολογία οὐδ' ἢ ἀπληστία κόρῳ περιορίζετο. διό
 δὴ πάστας πληρώσας θησαυροὺς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου χρημάτων τ' ἀπειρῶ
 πλήθει στένων ἀπωδύρετο πτωχεῖαν, Ταυταλείῳ πάθει τὴν ψυχὴν τρυχώ-
 μενος. οἷας δ' ἐφεύρε κατὰ τῶν μηδὲν ἡδικοκτότων ὑπερορίους τιμωρίας, οἷας
 5 ὑπαρχόντων δημεύσεις, οἷας εὐπατριδῶν καὶ ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἀπαγωγάς,
 ὧν τὰς κορυθίδας γαμετὰς μισοῖς οἰκέταις ἐφ' ὕβρει πράξεως αἰσχροῦ παρ-
 εδίδου, ὅσαις δ' αὐτός, καίπερ ἤδη γῆρα τὸ σῶμα πεπαλαιωμένος, γυναιξίν
 ὑπάνδρους παρθένους τε κόραις ἐνεχείρει, οὐδ' ἄν ταῦτα χρεῶν μηκύνειν, τῆς
 τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ πράξεων ὑπερβολῆς σμικρὰ τὰ πρῶτα καὶ τὸ μηδὲν
 10 ἀποδειξάσης.

34 Τὸ γοῦν τέλος αὐτῷ τῆς μανίας κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν ὠπλίζετο ἐπὶ τε 56,1
 τοὺς ἐπισκόπους ἐχώρει, οὗς ἂν μάλιστα ἐναντιομένους εἴωρα καὶ ἐχθροὺς
 ἠγεῖτο, τοὺς τῷ θεοφιλεῖ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ φίλους. διό δὴ μάλιστα 2
 καθ' ἡμῶν τὸν θυμὸν ὠξύνετο, τοῦ σώφρονος παρατραπείς λογισμοῦ διαρρη-
 15 ῖθι τε μανεῖς τὰς φρένας, οὐτε τὴν μνήμην τῶν πρὸ αὐτοῦ Χριστιανῶν
 ἐκδιωξάντων ἐν νῷ κατεβάλλετο, οὐδ' ὧν αὐτὸς ὀλετήρ καὶ τιμωρὸς δι' ἃς
 μετῆλθον ἀσεβείας κατέστη, οὐδ' ὧν αὐτόπτης γέγονεν, αὐτοῖς παραλαβὼν
 ὄμμασι τὸν πρωτοστάτην τῶν κακῶν, ὅστις ποι' ἦν ἐκεῖνος, θεηλάτῳ μάλιστα
 πληγέντα.

20 Ἐπειδὴ γὰρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν κατῆρχε πολιορκίας οὗτος πρῶτος τε 57,1
 τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν δικαίῳ καὶ θεοσεβῶν ἐνέφυρεν αἵμασι, θεόπεμπτος αὐτὸν
 μετῆρχετο τιμωρία ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ καταρξαμένη σαρκὸς καὶ μέχρι τῆς
 ψυχῆς προελθοῦσα. ἀθρόα μὲν γὰρ αὐτῷ περὶ τὰ μέσα τῶν ἀπορρήτων τοῦ
 σώματος ἀπόστασις γίνεται, εἰδ' ἔλκος ἐν βάθει σπινθηροειδὲς καὶ τοῦτον
 25 ἀνίατος νομὴ κατὰ τῶν ἐνδοτάτων σπλάγγων, ἀφ' ὧν ἄλεκτόν τι πλήθος
 σκολήκων βρέειν θανατώδη τε ὁδμὴν ἀποπνεῖν, τοῦ παντὸς ὄγκου τῶν

*16 Maximinus 18—p. 45, 7 Galerius

**13—17 cf. Hist X 8, 9 (p. 894, 13—17), viel wörtlich 20 sqq. cf. Dem.
 ev. III 7, 37 (p. 146, 27—30) 21—p. 45, 7 = Hist VIII 16, 3. 4; 17, 1 (p. 788,

22—790, 8. 12—18), geringe Unterschiede 26 cf. Plato Leg. 959C; 2. Macc. 9, 9

***11—15 cf. Soz I 7, 1 (p. 15, 18—23) 25 cf. 364 (p. 319, 29)

VJNAB

¶ πάντα V | ~ θησαυροὺς πληρώσας N, θησαυροὺς < JAB | ἀπειρῶν JNAB
 3 ἀπωδύρατο V 4 ὑπερορίους (ους ras c. 2 litt.) J, ἐξορισμοὺς Hist (BDΣ),
 ἐξορισμοὺς Hist (ATERM) 6 ὧν + δὴ Hist | κορυθιδίους N | γαμετὰς VJ
 Hist, < AB | μισοῖς + τισιν Hist 8 ἐπεχείρει JNAB 9 πράξεων < J |
 μικρὰ VN Hist 14 παρατραπείς - φρένας < JNAB | ἐκτραπείς Hist
 15 δὲ Hist (ATERM) 16 κατεβάλλετο JA | οὐδ' Hist 17 οὐθ' Hkl 18 ὅστις
 - ἐκεῖνος < Hkl 20 μετῆρχετο V 21 θεβ[.] θεηλάτος Hist | αὐτῶν
 αὐτῷ VJB 22 τιμωρία] κόλασις Hist | καταρξαμένη VN Hist, καταρξαμένης
 JAB | ~ σαρκὸς αὐτοῦ καταρξαμένη N | σαρκὸς VN Hist, < JAB 23 ἑαυτῷ B
 23/24 ~ ἀπόστασις γίνεται τοῦ σώματος A 25 κατὰ VJ Hist, καὶ NAB | ἐνδο-
 τᾶτω A Hist (ARM)

σωμάτων ἐκ πολυτροφίας εἰς ὑπερβολὴν πλήθους πιμελῆς μεταβληκός, ἦν τότε κατασαπίεσαν ἀφόρητον καὶ φρικτοτάτην τοῖς πλησιάζουσι παρέχειν τὴν θῆαν φασί. καὶ δὴ τοσοῦτοις παλαίων κακοῖς ὄνέ ποτε συναίσθησιν τῶν 3
κατὰ τῆς ἐκκλησίας τετολημμένων αὐτῷ λαμβάνει, κἄπειτα τῷ θεῷ ἔσο-
5 μολογησάμενος τὸν κατὰ Χριστιανῶν ἀποπαύει διωγμὸν, νόμοις τε καὶ δια-
τάγμασι βασιλικοῖς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν οἰκοδομῆν ἐπισπέρχει, τὰ τε συν-
ήθη πρόπτεον αὐτοὺς εὐχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιουμένους διακελεύεται.

Ἄλλ' ὁ μὲν τοῦ διωγμοῦ κατάρξας τοιαύτην ὑπέιχε δίκην. τούτων δ' αὐτ- 58,1
όπτῃς ὁ πρὸς τοῦ λόγου δηλούμενος γεγωνὸς ταῦτά τ' ἀκριβῶς διεγνωκὸς τῇ
10 πείρᾳ, λήθην ἀθρόως ἀπάντων ἐποιεῖτο, οὔτε τὴν κατὰ τοῦ προτέρου ποινὴν
ἀνενέγκας τῇ μνήμῃ οὔτε τὴν {ἐκ} τοῦ δευτέρου τιμωρὸν δίκην. δς δὴ καὶ 2
αὐτὸς ὑπερβαλέσθαι τὸν πρῶτον ὡς ἐν κακῶν περιουτημένων ἀγῶνι, καινο-
35 τέρων τιμωριῶν εὐρέσει καθ' ἡμῶν ἐκαλλοπίζετο. οὐκ ἀπήρκει γὰρ αὐτῷ
πῦρ καὶ σιδήρος καὶ προσήλωσις οὐδὲ γε θῆρες ἄγριοι καὶ θαλάττης βυθοί,
15 ἤδη δὲ πρὸς ἅπασιν τούτοις ξένην τινὰ κόλασιν αὐτὸς ἐφευρών, τὰ τοῦ φωτὸς
αἰσθητήρια λυμάνεσθαι δεῖν ἐνομοθέτει. ἀθρόα δὴτα πλήθη οὐκ ἀνδρῶν
μόνον ἀλλὰ καὶ παίδων καὶ γυναικῶν, ὀράσεις δεξιῶν ὀφθαλμῶν ποδῶν
τ' ἀγκύλας σιδήρῳ καὶ καντήρῳ ἀχρειούμενα, ταλαιπωρεῖσθαι μετάλλοις
20 παρεδίδοτο. ὧν εἴνεκα καὶ τούτων οὐκ εἰς μακρὸν ἢ τοῦ θεοῦ δικαιοκρισία 8
μετῆει, ὅτε δαιμόνων ἐλπίσιν, ὧν δὴ ᾤετο θεῶν, ὀπλιτῶν τε μυριάσιν ἀν-
αριθμοῖς ἐπιπαρορῆσας πολέμῳ παρετάττετο. τηρικαῦτα γὰρ γυμνωθεὶς τῆς
ἐκ θεοῦ ἐλπίδος ὑπεκδύεται τὸν οὐ πρόποντα αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον, δειλῶς
τε καὶ ἀνάδρωος ὑποδὸς τὸ πλήθος δρασμῷ τὴν σωτηρίαν ἐπινοεῖ, κἄπειτα
κρυπταζόμενος ἀνὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς κώμας ἐν οἰκέτον σχήματι δια-

*5sq. 30. IV. 311 Toleranzedikt des Galerius in Nicomedia (Lactanz, De mort. pers. 35, 1; cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 227sq.) 11 sqq. Maximinus 21sqq. Maximinus am 30. IV. 313 von Licinius geschlagen.

**19–22 (ἐλπίδος) cf. Hist IX 10, 2. 3 (p. 840, 1–4) 22 (ὑπεκδ.) – 24 cf. Hist IX 10, 4 (p. 840, 8–12), einiges wörtlich

VJNAB

1 σωμάτων Mss Hist, σαρκῶν Hkl | πολυτροφίας + αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς νόσου
Hist | πιμελῆς J (ι ras) V (ι ras), πημελῆς B | μεταβληκόντων AB 2 φρικτοτά-
την (ο ras) J, φρικτωτάτην NB 3 φασί < Hist | ὄνέ ποτε < Hist 4 τῆς
ἐκκλησίας] τῶν θεοσεβῶν Hist | λαμβάνει] ἴσχει Hist 5 κατὰ + τῶν NAB
Hist (BD) | νόμῳ τε καὶ δόγματι βασιλικῷ Hist 6 ἐπισπέρχειν Hist | τὰ τε]
καὶ τὰ Hist (BDM), τε καὶ τὰ Hist (ATER) 7 διαπράττεσθαι Hist | αὐτοῦ]
τοῦ βασιλεῖος Hist | διακελεύετο B, διεκελεύετο N, προστάττει Hist 9 ταῦτά τ']
ταῦτ' JNAB 11 ἐκ < Val 12 ὑποβαλέσθαι B 13 γοῦν JNAB 19 παρ-
εδίδοντο J | τούτων V, τοῖς B, τοὺς δρώντας N | μακρὰν JNAB 20 ἐλπίσιν
Mss Hist, πλήθεσιν Hkl (cf. p. 55, 7) | ἀνηρίθμων Hist, ἀναριθμήτοις JNAB
28 τε] καὶ δυσγενῶς Hist | περινοεῖ V

λανθάνειν ᾤετο. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν μέγαν καὶ τῆς καθόλου προνοίας δια- 4
 δέδρακεν ὀφθαλμόν. ὡς γὰρ ἐν ἀσφαλεῖ λοιπὸν κείσθαι αὐτῷ τὴν ζωὴν
 ἤλπιε, βέλει θεοῦ πεπωρωμένῳ πληγείς προηγῆς ἔκειτο, θεηλάτῳ πυρὶ τὸ
 πᾶν δαπανώμενος σῶμα, ὡς τὸ πᾶν εἶδος αὐτῷ τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφα-
 5 νισθῆναι, ξηρῶν ὀστέων {καὶ} κατεσκελετευμένων δίκην εἰδώλων περι-
 λειφθέντων αὐτῷ μόνων. σφοδρότερας δὲ τῆς τοῦ θεοῦ πληγῆς ἐνταθείσης 59,1
 προσηδῶσιν αὐτῷ τὰ ὄμματα, τῆς τε οἰκείας λήξεως ἐκπεσόντα πηρὸν αὐτὸν
 ἀφήσιν, ἃ κατὰ τῶν τοῦ θεοῦ μαρτύρων πρώτος ἐφεῦρε κολαστήρια,
 ταυτ' ὑπομείναντα δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ ψήφῳ. καὶ δὴ ἔτ' ἐμπνέων ἐπὶ τοῖς
 10 τοσοῦτοις ὅψε ποτε καὶ οὗτος τῷ Χριστιανῶν ἀνθωμολογεῖτο θεῶ καὶ τὰς
 οἰκείας ἐξηγόρευε θεομαχίας, παλινωδίας τε συνέταπτεν ὁμοίως τῷ προτέρῳ
 καὶ αὐτός, νόμοις καὶ διατάγμασιν ἐγγράφοις τὴν οἰκείαν περὶ οὗς ᾤετο
 θεοῦς πλάνην ὁμολογῶν, μόνον δὲ τὸν Χριστιανῶν αὐτῇ πείρα θεὸν ἐγνω-
 κέναι μαρτυρούμενος.
 15 Ταῦτ' ἔργοις μαθῶν ὁ Λικίνιος ἀλλ' οὐκ ἀκοῆ παρ' ἐτέρων πυνθόμενος τοῖς 2
 αὐτοῖς ἐπεφύετο, ὥσπερ τινὶ σκοτομήνῃ τὴν διάνοιαν ἐγκαλυπτόμενος.

**8-10 (θεῶ) cf. Hist IX 10, 14. 15 (p. 846, 18-848, 6), einiges wörtlich

VJNAB

1 ὤχετο B 2 ὀφθαλμόν < B 3 πυρὶ V Hist, πληγῆ JNAB 4 αὐτοῦ AB,
 < Hist 5 καὶ < Hkl | κατεσκελετευμένων NA Hist (part.), κατεσλετευμένων J¹
 (κες), κατεσκηλιτευμένων V Hist (AT^cEM), κατεσλευτευμένων B | ὑπολειφθῆναι Hist
 6 μόνων J¹ (ω s) 7 αὐτῷ JV Hist, αὐτοῦ NAB | τῆς τε] καὶ τῆς Hist | οἰκείας
 < J, ἰδίας Hist | ἀποπεσόντα Hist 9 τοῦ θεοῦ < JNAB | δ' Hist 10 τῶν N
 12 ἐγγράφως AB | ᾤετο] ἔθετο JNAB 13 τε V 14 μαρτυρούμενος VJNB
 15 λικίνιος JA | οὐ παρ' ἐτέροις ἀκοῆ V 16 + λόγος ā V

- ᾿Ωδε μὲν οὖν ὁ δηλωθεὶς ἐπὶ τὸν τῶν θεομάχων βυθὸν κατεκρημνίζετο, **1,1**
καὶ ὧν ὀφθαλμοῖς ἐπέιδε τοὺς ἐπὶ τῆς δυσσεβείας ὀλέθρους, τούτων τὸν
ζῆλον ἐπὶ κακῷ τῷ αὐτοῦ μετιών, τὸν κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν ὡσπερ
5 τινὰ πάλαι κατεσβεσμένην πυρὸς ἀκμὴν ἀνεργίζε, δεινότεραν ἢ οἱ πρόσθεν
τῆν τῆς δυσσεβείας ἐξάπτων φλόγα. καὶ δὴ οἶα τις θῆρ δεινὸς ἢ σκολιὸς **2**
ὄφεις περὶ ἑαυτὸν ἰλοσπιώμενος, θυμοῦ τε καὶ ἀπειλῆς θεομάχου πνέων, οὕτω
μὲν ἐκ τοῦ προφανοῦς διὰ τὸν Κωνσταντίνου φόβον τὰς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας
τοῦ θεοῦ πολεμεῖν ἐτόλμα, κρύπτων δὲ τῆς κακίας τὸν ἰὸν λαθραίας καὶ
10 μερικὰς ἐποιεῖτο τὰς κατὰ τῶν ἐπισκόπων συσκευάς, ἄνηρει τε' δι' ἐπιβου-
λῆς τῶν κατ' ἔθνος ἀρχόντων τοὺς τούτων δοκιμωτάτους. καὶ ὁ τρόπος δὲ
τοῦ κατ' αὐτῶν φόνου ξενίζων τις ἦν, οἷος οὐδεπώποτ' ἀκοῆ γνωσθῆναι. τὰ
γοῦν ἀμφὶ τῆν Ἀμάσειαν τοῦ Πόντου κατεργασθέντα πᾶσαν ὑπερβολὴν
ὠμότητος ὑπερηκόντιζεν.
- 15 Ἐνθα τῶν ἐκκλησιῶν αἱ μὲν ἐξ ἕβους εἰς ἔδαφος τοῦτο δεύτερον μετὰ **2,1**
τὰς πρώτας καθηροῦντο πολιορκίας, τὰς δ' ἀπέκλειον οἱ κατὰ τόπους ἡγε-
μόνες, ὡς ἂν μὴ συναγοῖτό τις τῶν εἰωθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ἐνθέσμονας
ἀποδιδόη λατρείας. συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἠγείτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας ὁ τὰ
τοιάδε προστάτων, συνειδοῖτο φαύλω τοῦτο λογιζόμενος, ὑπὲρ δὲ Κωνσταν-

**8 (ὧν ὀφθαλμοῖς ἐπέιδε) cf. Hist X 8, 2 (p. 892, 8/9) 7 cf. Acta 9, 1
7 (οὕτω) — p. 49, 1 cf. Hist X 8, 14—9, 3 (p. 896, 28—900, 9), viel wörtlich

***2sq. cf. 1279 (p. 290b, 26—291a, 4; Gel I 11, 17sq. und Socr I 3, 1b. 2),
Quelle: Gel. Caes. (v. Unters. 27—29) 2 — p. 48, 16 cf. 369g (p. 312, 1—15)
19/p. 48, 1 cf. 369g (p. 312, 9/10), einiges wörtlich

VJNAB

1 λόγος β] εὐσεβίου τοῦ παμφίλου εἰς τὸν βίον τοῦ μακαρίου κωνσταντίνου
βιβλίον β J, ἀρχὴ τοῦ δευτέρου λόγου A, < NB 6 τὴν < N 8 φανεροῦ Hist |
κωνσταντίνου JN | φόβον < JNB | ταῖς . . . ἐκκλησίαις JNAB 10 ἀνήρει τε Hist,
ἀνήρειτο δὲ Mss 12 φθόνου Gel | ξένος Hist Gel | ἦν + καὶ Hist | οὐδέποτ'
V | ἀκοῆ < NAB Hist | γνωσθῆναι ἠκούσθη Hist | τὰ γοῦν J Hist, τὰς γοῦν
Gel, ταῦτ' οὖν VNAB 14 ὑπερηκόντισεν Hist Gel 16 κατὰ + τοὺς NB
17 ἐνθέσμονας] ἐποφειλομένης Hist 18 ἀποδιδόη] ἀποδῶν JAB, ἀποδιδῶ V Hist,
ἀποδίδωσι Gel

41 τίνου πάντα πράττειν ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἰλεοῦσθαι πέπειστο. οἱ δ' αὐτοῦ 2
 θῶπες ὄντες τινὲς καὶ κόλακες, τὰ φίλα πράττειν τῷ δυσαγεῖ πεπεισμένοι,
 τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους κεφαλαικᾶς ὑπέβαλλον τιμω-
 ρίαις, ἀπήγοντο δὲ καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως τοῖς μαιφόνους ὁμοίως
 5 οἱ κατὰ μηδὲν ἠδικηκότες. ἤδη δὲ τινες καινοτέραν ὑπέμενον τοῦ βίου
 τελευταίην, ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ κατακρουρογούμενοι τμήματα καὶ μετὰ
 τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ πάσης τραγικῆς ἀκοῆς φρικτοτάτην κόλασιν θαλατ-
 8 τίοις βυθοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ῥιπτούμενοι. φυγαὶ δὴ αὖθις ἐπὶ τούτοις 8
 ὡσπερ δὴ καὶ μικρῶ πρότερον τῶν θεοσεβῶν ἐγίνοντο ἀνδρῶν, καὶ πάλιν
 10 ἀγροὶ καὶ πάλιν ἐρημίαι τοὺς τοῦ θεοῦ θεραπευτὰς ὑπεδέχοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ
 ταῦτα τοῦτον προὐχῶρει τῷ τυράνῳ τὸν τρόπον, λοιπὸν τὸν κατὰ πάντων
 ἀνακινεῖν διωγμὸν ἐπὶ διάνοιαν ἐβάλλετο, ἐκράτει τε γνώμης καὶ οὐδὲν
 ἐμποδῶν ἦν αὐτῷ μὴ οὐκὶ δι' ἔργων ἤδη χωρεῖν, εἰ δὴ μὴ φθάσας τὸ μέλλον
 ὁ τῶν οικειῶν ὑπέρομαχος ὡς ἐν σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωστῆρα
 15 μέγαν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ἐπὶ τὰ τῆδε χειρ-
 αγωγίῃσας.

Ὅς οὐκέτ' ἀνεκτὴν εἶναι συνιδὼν τὴν τῶν εἰρημένων ἀκοήν, τὸν σάφρονα 3,1
 συνάγει λογισμὸν, καὶ τὸ στερεὸν τοῦ τρόπου τῆ συμφύτῳ φιλανθρωπία
 κερασάμενος ἐπὶ τὴν ἄμυναν τῶν καταπονομένων ἔσπευδε, κρίνας δεῖν εἶναι
 20 εὐσεβὲς καὶ ὅσιον ἐκποδῶν ἓνα ποιησάμενον τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων
 διασωσασθαι γένος· πολλῇ γὰρ αὐτῷ χρωμένῳ φιλανθρωπία καὶ τὸν οὐ
 συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντι, τῷ μὲν μηθὲν γίνεσθαι πλέον, τῆς τῶν κακῶν
 ἐπιτηδεύσεως μηδαμῶς ἀπαλλαττομένῳ, ἐπαύξονται δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν
 ὑποχειρίων λύτταν, τοῖς (δὲ) ὑπ' αὐτοῦ κεκακωμένοις μηδεμίαν ἔτι σωτηρίαν
 25 ἐλπίδα λείπεσθαι. ταῦτ' ἐνοήσας βασιλεὺς ἀνυπερθέτως δεξιὰν ὀρέγειν σω- 2

**7 τραγικῆς ἀκοῆς cf. Mart. Pal. 9, 11 (p. 930, 5)

**6 (εἰς) — 8 (βορὰν) cf. 369 g (p. 312, 12/13), einiges wörtlich 18 (καὶ)
 — 21 (γένος), 25—p. 49, 3 (τάγματος) = 363 (p. 262b, 42—263a, 1) 20 (εὐσε-
 βές) — 21 (γένος) = 369 g (p. 312, 15/16) geringe Unterschiede

VJNAB

1 πάντα πράττειν VJ 369 g Hist, ~ πράττ. πάντα NAB | πάντα < Gel
 | αὐτοῦ V 2 τινὲς < JNAB 8 ὑπέβαλλον J¹ (λ s), περιέβαλλον Hist 4 τε
 Hist | κατὰ καὶ Hist | τοῦ βίου < Hist 7 πάσης < Hist
 | φρικτοτέραν Wil | κόλασιν] θέαν Hist 8 βορὰν J^c NA Hist, βορρὰν VJ¹B 369 g
 | δῆ?] οὐκ V 9 μικρῶ JNA 10 τοῦ θεοῦ θεραπ.] Χριστοῦ θεράποντος Hist
 11 ~ τὸν τρόπον τῷ τυρ. NAB | τυράνῳ] δυσσεβεῖ Hist | λοιπὸν + καὶ Hist |
 κατὰ < NAB | πάντων] τούτων NAB 12 ἀνακινεῖ B | τε < V, γε Hist (BD)
 13 ἐν ἔργῳ < Hist | εἰ δὴ μὴ] ἤδη μὴ BJ¹, εἰ μὴ N Hist 17 δε] ὡς V | οὐκέτ'
 JNAB Hist, οὐκ ἔστιν V | ἀνεκτὸν NAB Hist 18 τὸ στερεὸν JNAB 363, τὸ
 στερεῶ V 19 δεῖ B, δὴ 363 (Mon.), δὲ 363 (Kutl.), < Hkl 21 πολλῇ] μόνη
 Hist Val | αὐτοῦ χρωμένου ... ἐλεοῦντος Val | οὐ VJ Hist, μὴ N, < AB
 22 ἀνάξιον A | τῷ VA Hist, τὸ JNB | γίνεσθαι V 23 αὖθις Hist | τὴν +
 τῶν V 24 τοῖς + δὲ Hist | αὐτῷ V 25 δ + a. βασ. JNAB 363

τήριον τοῖς εἰς ἔσχατα κακῶν ἑλληλακόσιν ὄρμαῖο. τῆς μὲν οὖν στρατιωτικῆς ἐξοπλίσεως τὴν συνήθη παρασκευὴν ἐποιεῖτο, ἡθροιστό τε αὐτῷ πᾶσα φάλαγξ πεζῶ τε καὶ ἵππικῶ τάγματος, ἡγεῖτο δ' ἐπὶ πάντων τὰ τῆς ἐπὶ τὸν θεὸν ἀγαθῆς ἐλπίδος {διὰ τοῦ προλεχθέντος σημείου} σύμβολα.

- 42 5 Ἐδῶν δ' εἰ καὶ ποτε νῦν αὐτῷ δεῖσθαι καλῶς ἐπιστάμενος τοὺς τοῦ θεοῦ 4,1
 ἱερέας ἐπήγετο, συνεῖναι τ' αὐτῷ καὶ παρεῖναι ὡσπερ τινας ψυχῆς ἀγαθοὺς
 φύλακας τούτους δεῖν ἡγούμενος. ἔνθεν εἰκότως ὁ τὴν τυραννίδα προβεβλη- 2
 μένος, πνυθόμενος Κωνσταντίνῳ τὰς κατ' ἐχθρῶν νίκας μῆδ' ἄλλως ἢ τοῦ
 θεοῦ συμπράττοντος πορίζεσθαι, συνεῖναι τ' αὐτῷ καὶ παρεῖναι διὰ παντὸς 3
 10 τοὺς εἰρημένους, καὶ τό γε τοῦ σωτηρίου πάθους σύμβολον αὐτοῦ τε καὶ
 τοῦ παντὸς καθηγήσασθαι στρατοῦ, τὰτα μὲν γέλωτος ἄξια ὑπελάμβανεν
 εἶναι, χλευάζων ἅμα καὶ βλασφημοῖς αὐτὰ διασύρον λόγους, αὐτὸς τε θεο-
 πρόπους καὶ μάντις Αἰγυπτίων φαρμακεῖς καὶ γόητας θύτας τε καὶ προφή-
 15 μειλισσόμενος, διηρώτα ὅπη αὐτῷ τὰ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου χωρήσειεν.
 οἱ δ' ἀμελλήτως ἐχθρῶν νικητὴν ἔσεσθαι καὶ πολέμον κρατήσειεν συμφώνως 3
 αὐτῷ μαντείας μακροῖς ἔπων τε καλλιπειαῖς τῶν ἀπανταχοῦ χρηστηρίων
 'προῖσχοντο', οἰωνοπόλοι δὲ διὰ τῆς τῶν ὀρνίθων πτήσεως σημαίνεσθαι
 αὐτῷ τὰ αἴσια προὔλεγον, καὶ θύται τὰ ὅμοια τὴν τῶν σπλάγγων αἰνίττεσθαι 4
 20 κίνησιν ἐδήλουν. ἐπαρθεῖς δὴτα ταῖς τούτων ἀπατηλαῖς ἐπαγγελταῖς σὺν
 πολλῷ θρόσει προῖει ταῖς 'βασιλέως' παρεμβολαῖς, ὡς οἷός τε ἦν, παρα-
 τάττεσθαι.

Μέλλον δέ γε τοῦ πολέμου κατάρχειν, τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑπασπιστῶν τῶν 5,1

***1–4 = 369g (p. 312, 19–22), kleine Auslassungen und Änderungen

8. 12–13 (θύτας) cf. 369g (p. 312, 23–26), z. T. wörtlich 12–22 cf. Soz I
 7, 2 (p. 15, 23–26); 365 (p. 554, 1–7 = Phil p. 179, 1–7) 16–18 cf. 369g
 (p. 312, 26–28) 23–p. 50, 22 cf. 369g (p. 312, 29–33)

VJNAB

■ τε] γε NB 3 δ' ἐπὶ] δὲ Hkl | προηγείτο 369g 4 διὰ – σημείου <
 Hkl, καὶ τὸ προλεχθὲν νικητήριον σύμβολον 369g 5 εἶποτε καὶ N, εἶποτε AB
 6 ἱερέας V | ἐπήγετο VB¹M 7 τούτους < J 8 κωνσταντίνον N Val | μῆδ']
 μὴ N Val 12 εἶναι < JNAB | αὐτὰ] αὐτὸν NAB | ~ ἅμα χλευάζ. αὐτ. καὶ
 βλασφ. διασύρ. JNAB | δὲ 369g Val | θεοπρόπους J^cA 369g, θεοπροπίεις J¹N,
 θεοπροπίεις B, θεοπροπεύς V 13 φαρμακοὺς J^cNB (οὐς s) 14 δεῖ B^c, δεῖν
 NAB¹M 16 ἀμελλ.] ἀβουλήτως J, ἀναντιρρήτως N, ἀδηλήτως A, ἀδειρώτως B
 | καὶ + τοῦ N | κρατεῖν JAB, κρατήσαι N 17 αὐτῷ < N | μαντ.] εἶπον N,
 εἶτα AB | τε < VN 18 προῖσχομένων Hkl, προῖσχομένων Mss | ὀνειροπόλοι N,
 ὀνειροπόλοι AB 18/19 διὰ – προὔλεγον < A¹ (+ mg) 19 προὔλεγε B |
 καὶ θύται < A 21 βασιλέως Hkl, βατεσι πόλεως V, < JNAB | παρεμβ. –
 παραττ. < J (lac. c. 32 litt.) | παρεμβολὰς N | ὡς < VAB | οἷον N | παρατάττων
 NAB | τὰς παρεμβολὰς ὡς οἷον τε ἦν, παρατάττων Val | ἦν] ὦν Wd

τε τετιμημένων φίλων τοὺς ἐγκρίτους εἰς τινα τῶν αὐτοῖς νενομισμένων ἱερῶν
 συνεκάλει τόπων. ἄλλος δ' ἦν ἐπίρρουτον καὶ ἀμφιλαφές, παντοῖα δ' ἐν τούτῳ
 γλυφαῖς λίθων ἀγάλματα ὧν ἠγεῖτο θεῶν ἴδρυτο. οἷς κηρὸς ἐξάψας καὶ
 2 >σύμμαχοι, πάτριοι μὲν οἶδε θεοί, οὗς ἐκ προγόνων τῶν ἀνεκὰθεν παρ-
 >ειληφότες σέβειν τιμῶμεν, ὁ δὲ τῆς ἐναντίας ἡμῖν ἐξάρχων παρατάξιος τὰ
 43 >πάτρια παρασπονδήσας τὴν ἄθεον εἴλετο δόξαν, οὐκ οἶδ' ὀπόθεν ξένον τινὰ
 >πεπλανημένως περιέπων θεόν, αἰσχρῶ τε τούτου σημεῖω τὸν οἰκεῖον κατα-
 >σχῶναι στρατόν· ᾧ πεποιθῶς ὀρμᾶται οὐ πρὸς ἡμᾶς, πολὺ πρότερον δὲ πρὸς
 10 >αὐτοὺς οὗς παρέβη θεοὺς ἀράμενος τὰ ὄπλα. ὁ δὲ οὖν παρῶν ἐλέγξει καιρὸς
 >τὸν τῆ δόξῃ πεπλανημένον, θεοῖς τοῖς παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς παρὰ θατέρῳ
 >μέρει τιμωμένοις βραβέυων. ἢ γὰρ ἡμᾶς ἀποδείξας νικητὰς δικαιοτάτα τοὺς
 >ἡμετέρους θεοὺς σωτήρας ἀληθεῖς καὶ βοηθοὺς ἐπιδείξει, ἢ εἰ κρατήσῃ
 >τῶν ἡμετέρων, πλείστων γε ὄντων καὶ τέως τῷ πλήθει πλεονεκτούντων,
 15 >εἰς τις οὗτος οὐκ οἶδ' ὁποῖος οὐδ' ὀπόθεν ὠρμημένος ὁ Κωνσταντίνου
 >θεός, μηδεὶς λοιπὸν ἐν ἀμφιβόλῳ τιθέσθω τίνα δέοι θεὸν σέβειν, προσχω-
 >ρεῖν δέον τῷ κρατοῦντι καὶ τούτῳ τῆς νίκης ἀνατιθέναι τὰ βραβεῖα. καὶ 4
 >εἰ μὲν ὁ ξένος καὶ νῦν γελώμενος ἡμῖν κρείττων φανεῖται, μηδὲν ἐμποδῶν
 >ἵ γινέσθω] τοῦ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν γνωρίζειν τε καὶ τιμᾶν, μακρὰ χαίρειν τούτοις
 20 >εἰπόντας οἷς μάτην τοὺς κηρὸς ἐξάπτομεν, εἰ δ' οἱ ἡμέτεροι κρατήσῃσαν,
 >δ δὲ οὐκ ἀμφιβάλλεται, μετὰ τὴν ἐνταυθοῖ νίκην ἐπὶ τὸν κατὰ τῶν ἀθῶν
 >πόλεμον ὀρμῶμεν«. ὁ μὲν δὲ τοῖς παροῦσι ταῦτα προσδιείλεκτο, ἡμῖν δὲ 5
 >τοῖς ταύτην ποιουμένοις τὴν γραφὴν οἱ τῶν λόγων ἀτήκοοι τῆς τούτων
 >σμικρῶν ὕστερον μετεδίδοσαν γνώσεως. καὶ δὴ τοιοῦτους διεξεληθῶν λόγους
 25 ἠγεῖσθαι τῆς συμβολῆς τὰ στρατιωτικὰ παρηγγελλε.
 Τούτων δὲ πραττομένων φάσμα τι λόγους κρείττον ἀμφὶ τὰς ὑπηκόους 6,1
 τῷ τυράνῳ πόλεις ὤφθαι φασιν· ὀπλιτῶν γὰρ τῶν ὑπὸ Κωνσταντίνου ἐδό-

***4—22 cf. 365 (p. 553, 12—16 = Phil p. 178, 10—14)

VJNAB

1 τε < V, γε B | τοῖς ἐγκρίτοις JB 2 τόπον JNAB 4 τὰ < N
 6 σέβειν < Hkl 7 εἶλατο V 8 πεπλανημένως J | κατισχῶναι N 9 φ] ὁ V |
 ὀρμᾶται ? J¹ | οὐ] νῦν N | ~ δὲ πρότερον JA 10 παρῶν] παρ' ὄν V 11 θατέρῳ
 (ω ras) J 12 δικαιοτάτους VN | τοὺς < VJ¹ (+ mg) 13 ~ καὶ βοηθὸς
 ἀληθεῖς A 14 ὄντων (ν¹ ras + lac. c. 1 litt.) J 15 εἰς V, εἰ JNAB | οἶδ'
 ἀπ. οὐδ'] ὁποῖος οὐκ οἶδ' J, οἶδ' NAB 17 δέον] δὲ NAB | τιθέναι NAB
 18/19 μηδὲν — τοῦ] δεῖ NAB 19 γινέσθω Wil, γίνεσθαι Mss | μακρὰν JA¹B
 | τούτ.] οὕτως NAB 20 κρατήσῃεν V 22 προδιείλεκτο A 23 τοῖς + εἰς
 N | ποιουμ.] κεκλημένοις NAB¹, ποιουμένοις κεκλημένοις M 24 μικρῶν JAB,
 μικρῶν N | μετέδοσαν N | τοιούτοις . . . λόγοις V 25 ἠγ.] ἀπτεσθαι Hkl |
 συμβολῆς VJ¹M | ~ παρήγ. τὰ στρατ. NAB | παρηγγελε B, παρηγγελλεν V
 27 ὤφθαι] ὡς V | ἐδόκουν < JAB | ~ ὄραν ἐδόκουν N

κουν ὁρᾶν διάφορα τάγματα ἐν αὐταῖς μέσαις ἡμέραις διερχόμενα τὰς πόλεις ὥσπερ κεκρατηκότα τῆς μάχης· καὶ ταῦτ' ἐβλέπετο μηδενός που τῇ ἀληθείᾳ μηδαμοῦ φαινομένου, θειοτέρα δὲ καὶ κρείττονι δυνάμει τῆς φανείσης ὕφωσ τοῦ μέλλον ἔσεσθαι προφαινοῦσης.

- 5 Ἐπεὶ δὲ τὰ στρατιωτικὰ συμβολῆς ἤπτετο, προκατήρχε τοῦ πολέμου ὁ τὰς
 44 φιλικὰς διαρρηξὰς συνθήκας. ἐνταῦθα δὴ Κωνσταντῖνος θεὸν σωτήρα τὸν
 ἐπὶ πάντων ἐπικαλεσάμενος, σύνθημά τε τοῦτο δοὺς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὀπλί-
 ταις, πρώτης ἐκράτει παρατάξεως, εἶτ' οὐκ εἰς μακρὸν δευτέρας συμβολῆς
 κρείττων ἦν καὶ κρειπτόνων ἤδη νικητηρίων ἐτόγγχανε, τοῦ σωτηρίου τρο-
 10 παίου προπομπεύοντος τῆς ἀμφ' αὐτὸν φάλαγγος.
- Ἐνθα δ' οὖν ἀνεφάνη τοῦτο, φυγὴ μὲν τῶν ἐναντίων ἐγένετο, δίωξις δὲ 7
 τῶν κρατούντων. ὁ δὴ συνιδὼν βασιλεύς, τοῦ οἰκείου στρατοῦ εἶ που τι τάγμα
 κεκμηκὸς ἔωρα, οἶδν τι νικητικὸν ἀλεξιφάρμακον ἐντανθῶ τὸ σωτήριον
 15 τρόπιον παρῆναι διεκελεύετο, ὃ παραντίκα συνέφανεν ἢ νίκη, ἀλλκῆς καὶ
 ῥώμης σὺν θείᾳ τιμῇ μοῖρα δυναμοῦσης τοὺς ἀγωνιζομένους. διὸ δὴ τῶν 8,1
 ἀμφ' αὐτὸν ὑπασπιστῶν τοὺς καὶ σώματος ἰσχύι καὶ ψυχῆς ἀρετῇ καὶ θεο-
 σεβείας τρόποις ἐγκρίτους μόνῃ τῇ τοῦ σημείου διακονίᾳ προσκαρτερεῖν
 ἐκέλευσεν· ἦσαν δ' ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν οὐχ ἤττους πεντήκοντα, οἷς οὐδὲν
 20 ἕτερον ἦν μέλλον ἢ κνκλοῦν καὶ περιέπειν δορυφορία τὸ σημεῖον, ἀμοιβαίως
 2 ἑκάστου φέροντος αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων. ταῦτα βασιλεὺς αὐτὸς τοῖς τὴν
 γραφὴν ποιουμένους ἡμῖν ἐπὶ καιροῦ σχολῆς μακροῦ τῶν πραγμάτων ὕστερον
 ὕφηγεῖτο, προστιθεὶς θαῦμα μνημονευθῆναι ἄξιον τῶ διηγῆματι. ἔφη γάρ 9,1
 ποτ' ἐν μέσῃ τοῦ πολέμου συμβολῆ, κτύπον καὶ ταραχῆς ἀθρόας διαλαβούσης
 τὸ στρατιωτικόν, τὸν ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντα τὸ σημεῖον ὑπὸ δειλίας ἐν

***5/6 cf. 365 (p. 554, 13sq. = Phil p. 179, 12sq.) ■ (συμβ. ἤπτ.).

6 (ἐνταῦθα) – 7 (ἐπικαλεσ.) = 363 (p. 263a, 2–4) 5 – 8 (δευτέρας) =
 369g (p. 312, 34–313, 1), geringe Unterschiede 9 (νικητηρ.) – 10 (φάλαγγος)
 cf. 363 (p. 263a, 4–5) 9–12 cf. 362 (p. 181, 27–30) 9–20 cf. 365 (p. 554,
 27–555, 5 = Phil p. 179, 25–180, 6) 11–15 cf. 369g (p. 313, 3–7) 15–17.
 22 – p. 52, 11 cf. Soz I 4, 3/4 (p. 12, 20–13, 5); 364 (p. 331, 11–22), Quelle: Soz.

VJNAB

2 κεκρατηκότας V | πω V 3 μηδαμῇ VAB 5 τὰ JNAB 369g, < V |
 ἐπεὶ + δὴ et προκατήρχε + τε Hkl | ὁ + παρασπονδήσας καὶ 369g 6 ἐνταῦθα
 Mss 369g, ἐνθα 363 6 σωτήρα < 369g 6/7 ~ τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν 369g
 7 ~ τοῦτο δὲ σύνθημα 369g | ἀμφ' ὑπ' 369g 10 ἀμφ' ὑπ' 363 12 συνιδὼν +
 ὁ JNAB 13 οἶονεῖ J, οἶονεῖ NAB 14 συνανέφανε NAB | ἡ < JNAB
 16 τοὺς] τοῖς J¹NAB | καί < J 17 ἐκκρίτους V, ἐγκρίτοις NAB¹, ἐγκρίταις B^c
 18 ἐκέλευεν V | οὐδὲν ἕτερον] οὐδέτερον V 19 μέλλον J¹, μόνον NAB 20 φέ-
 ροντος < B, βασιτάζοντος N | ~ αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων φέρ. AN 21 ~ ἡμῖν
 ποιουμένοις N | ἡμῖν < AB 22 ἀφηγεῖτο N, ἡγεῖτο V | θαῦμα V 369g, ὁ καὶ
 J, καὶ τι N, < AB 23 μέσω JN^cB | τῇ + a. τοῦ A | πολεμίου B

ἀγῶνι γενέσθαι κἄπειτα μεταπαραδοῦναι αὐτὸ ἑτέρῳ, ὡς ἂν διαφύγοι τὸν πόλεμον. ὡς δ' ὁ μὲν ὑποδέδεκτο, ὁ δ' ὑποβάς ἔκτος ἐγένετο τῆς τοῦ σημείου φυλακῆς, βέλος ἀκοντισθὲν αὐτοῦ κατὰ τῆς νηδύος πηγγυται καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεῖται αὐτοῦ. ἀλλ' αὐτὸς μὲν δειλίας καὶ ἀπιστίας δίκην ἐκτίσας ἐνταυ- 2
 5 θοῖ νεκρὸς ἔκειτο, τοῦ δὲ τὸ σωτήριον τρόπιον αἰωροῦντος ζωῆς ἐγένετο φυλακτῆριον, ὡς πολλάκις βελῶν κατ' αὐτοῦ πεμπομένων τὸν μὲν φέροντα διασφύζεσθαι, τὸ δὲ τοῦ τροπαίου δόρυ δέχεσθαι τὰ βαλλόμενα. καὶ ἦν γε
 45 τοῦτο παντὸς ἐπέκεινα θαύματος, ὡς ἐν βραχυτάτῃ περιφερείᾳ τοῦ δόρατος ἰκνούμενα τὰ τῶν πολεμίων βέλη ἐν αὐτῷ μὲν πηγγύμενα κατεπείρετο,
 10 ἡλευθέρου δὲ θανάτου τὸν φέροντα, ὡς μηδὲν ἀπεισθαι τῶν ταύτην ποιου-
 μένων τὴν διακονίαν πώποτε. οὐχ ἡμέτερος δ' ὁ λόγος ἀλλ' αὐτοῦ πάλιν 3
 βασιλέως εἰς ἡμέτερας ἀκοὰς πρὸς ἑτέροις καὶ τοῦτον ἀπομνημονεύσαντος·
 45 ὅς ἐπειδὴ θεοῦ δυνάμει τὰς πρώτας ἤρατο νίκας, ἐπὶ τὰ πρόσω λοιπὸν 4
 ἤλαυνε, τὸ στρατιωτικὸν ἐν τάξει κινήσας.
 15 Τούτων δὲ τὴν πρώτην ὁρμὴν οἱ τῆς ἐναντίας προκατάρχοντες λήξεως 10,1
 οὐχ ὑποστάντες, τῶν χειρῶν ῥίψαντες τὰ ὄπλα προσεχώρουν τοῖς βασιλέως
 ποσίν, ὁ δὲ τοὺς πάντας σώους ὑπεδέχετο τῇ τῶν ἀνδρῶν ἀσμενίζων σωτηρίᾳ.
 ἄλλοι δ' ἐπὶ τοῖς ὄπλοις μείναντες ἐνεχείρουν τῇ τοῦ πολέμου συμβολῇ· 2
 οἷς ἐπειδὴ προκλήσεις φιλικὰς προῖσχύμενος βασιλεὺς οὐ πειθομένους
 20 ἔγνω, τὸν στρατὸν ἤφριε. οἱ δ' αὐτίκα νῶτα δόντες εἰς φυγὴν ἐτρέποντο.
 εἶθ' οἱ μὲν αὐτῶν νόμῳ πολέμου ἐκτείνοντο καταλαμβανόμενοι, ἄλλοι δ' ἐπ'
 ἀλλήλοις πίπτοντες τοῖς οἰκείους κατεβάλλοντο ξίφειν.
 Ἐκπλαγεῖς δ' ἐπὶ τούτοις ὁ τούτων ἐξάρχων, ἐπειδὴ τῆς παρὰ τῶν οἰκεί- 11,1
 25 ῶν βοήθειας γυμνωθέντα συνείδεν ἑαυτὸν, φροῦδόν τ' ἦν αὐτῷ τὸ πολὺ
 πλῆθος τῆς συνειλεγμένης αὐτῷ στρατιᾶς τε καὶ συμμαχίας, ἣ τε ὦν ᾤετο

***3 (βέλος) - 4 (ἀφαιρ.). 7-10 (φέροντα) = 369g (p. 313, 7-23), geringe
 Unterschiede 5-11 cf. 365 (p. 556, 22-27. 28. 29 = Phil p. 181, 23-29)
 15 (τῆν) - 17 = 363 (p. 263a, 6-9) 15-22 cf. 369g (p. 313, 24-32), viele
 wörtliche Übereinstimmungen; 365 (p. 555, 6-8 = Phil p. 180, 6-9)

VJNAB

1 ἀγωνία Val | μετὰ τὸ παραδοῦναι N 2 δ' < N | ὑπεδέδεκτο V | ὁ δὲ JMB(?) |
 ὑπεββάς N, ὑπεκβάς Val, ἀποβάς Hkl 3 αὐτῷ 369g | τῆς JNAB 369g, < V |
 ἐμπήγγυται 369g 4 ~ αὐτοῦ ἀφαιρεῖται N | αὐτὸς οὗτος Wil | ἐκτίνας JM¹,
 ἐκτίνας NBMc 5 γίνεταί 369g, ἐγένετο V 8 πῶς N 369g | τοῦ < 369g
 9 προσπηγγύμενα 369g, ἐπήγγυτο Hkl | κατεπείρετο JNAB 369g, κατεπήρετο V,
 < Hkl 11 ~ τὴν διακονίαν ποιουμένων A | ἀλλ' αὐτοῦ] ἀλλὰ τοῦ V 15 τούτων
 δὲ τῆν] τὴν γὰρ 363 | τούτου JNAB | ~ οἱ τῆς ἐναντίας ὁρμὴν AB | οἱ + a.
 προκατ. B | λήξεως] τάξεως 363 16 ταῖν χειρῶν NAB, τῶν χειρῶν 369g J^c (ω
 ras et i add), < 363 19 οὐς Hkl | ~ φιλικὰς προκλήσεις 369g, πρὸς κλήσεις
 φιλικὰς J, πρὸς φιλικὰς κλήσεις NAB | οὐ] μὴ N 20 ἐτρέποντο AB 21 ἄλλοι
 J 369g, οἱ NAB, πλείους V | ἐπαλλήλως N 22 ἀλλήλους JNAB 23 ἐκπλ.
 δ'] μόνος δ' J, < NAB | οἰκείων Val, οἰκετῶν Mss 24 γυμν.] μονωθέντα J,
 στερηθέντα NAB | πολὺ < NAB 25 συνειλεγμένης B | στρατείας N, στρα-
 τείας JAB | ὦν] τῶν V

θεῶν ἐλπίς τὸ μῆτ' ἐν οὐσά πείρα διηλέγχετο, τρηκαῦτα δρασμὸν αἰσχιστον
 ὑπομένει· φεύγων δῆτα σὺν βραχέσιν ἐπὶ τὰ εἰσω τῆς ὑπηκόου διεβαυεν
 ἐν ἀσφαλεῖ τ' ἐγγίνετο, τοῦ θεοφιλοῦς μὴ κατὰ πόδας διώκειν τοῖς οἰκείοις
 ἐγκλενομένον, ὡς ἂν τύχοι σωτηρίας ὁ φεύγων. ἤλιπιε γάρ ποτε αὐτόν,
 5 συναισθόμενον οἱ κακῶν ἴοι, λῆξαι μὲν τῆς μανιώδους θρασύτητος, ἐπὶ τὸν
 κρείττονα δὲ λογισμὸν μεταβαλεῖσθαι τὴν γνώμην. ἀλλ' ὁ μὲν φιλανθρωπίας 2
 ὑπερβολῇ ταῦτα διανοεῖτο ἀνεξικακεῖν τ' ἤθελεν καὶ νέμειν τῷ μὴ ἀξίῳ
 συγγνώμην, ὁ δ' οὐκ ἀπείχετο μοχθηρίας, κακὰ δ' ἐπὶ κακοῖς σωρεύων χει-
 ρόνοον ἤπιετο τολμημάτων, καὶ δὴ πάλιν γοήτων κακοτέχνους ἐπιτηδεύμασιν
 10 ἐγχειρῶν ἐθρασύνετο· ἦν δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἄρα »ὁ θεὸς ἐσκήληρνε τὴν
 καρδίαν αὐτοῦ« παλαιῶν τυράνων παραπλησίως, φάναι.

Ἄλλ' ὁ μὲν τοιοῦτοις ἐμπλέκων ἐαυτὸν κατὰ βραδύθρον ἀπωλείας ὄθει, 12,1
 βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἑώρα δευτέρας αὐτῷ δεῖσθαι πολέμον παρατάξεως, τῷ
 αὐτοῦ σωτήρι τὴν σχολὴν ἀντίθει, τοῦ μὲν στρατοῦ τὴν σκηπὴν ἐκτός καὶ
 15 πορρωτάτω πηξάμενος, ἀγνή δ' ἐντανθοῖ χρώμενος καὶ καθαρᾶ διαίτη τῷ
 τε θεῷ τὰς εὐχὰς ἀποδιδούς, κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν παλαιὸν τοῦ θεοῦ προ-
 φήτην, ὃν τῆς παρεμβολῆς ἐκτός πῆξασθαι τὴν σκηπὴν τὰ θεῖα πιστοῦνται
 λόγια. προσεκαρτέρον δ' αὐτῷ βραχεῖς οἱ πίστει καὶ θεοσεβείας εὐνοία
 παρ' αὐτῷ δεδοκιμασμένοι. τοῦτο δ' αὐτῷ σὺνήθες ἦν πράττειν καὶ εἴποτε
 20 ἄλλοτε παρατάξει πολέμον ὠρμάτω συμβαλεῖν. βραδὺς μὲν γὰρ ἦν δι' ἀσφά-
 λειαν, θεοῦ δὲ βουλῇ πάντα πράττειν ἤξιον. ἐπὶ σχολῆς δὲ τῷ αὐτῷ θεῷ
 τὰς ἰκετηρίας ποιούμενος πάντως πον καὶ θεοφανείας ἐτύγχανεν, εἰθ' ὥσπερ
 25 θειοτέρα κινήθεις ἐμπνεύσει, τῆς σκηπῆς ἀναπηδήσας ἐξαιφνης, κινεῖν ἀπὸ
 τὰ στρατιωτικά καὶ μὴ μέλλειν ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ὥρας ξιφῶν ἄπτεσθαι παρ-
 εκελεύετο. οἱ δ' ἀθρόως ἐπιθέμενοι ἠβηδὸν ἔκοπτον, ἔστ' ἂν τὴν νίκην ἐν
 ὥρας ἀκαρεῖ ῥοπή ἀπολαβόντες τρόπαια κατ' ἐχθρῶν ἀνίστων ἐπινίμα.

*15 sqq. cf. p. 32, 1 sqq.; 126, 4 sqq.; 128, 1 sqq.; 130, 28 sqq.; 132, 11 sqq.;
 143, 5 sqq.

**10 cf. Exod. 9, 12a 17 cf. Exod. 33, 7a

***1 (δρασμὸν αἰσχιστον) = 363 (p. 263a, 10) 1 sq. cf. 365 (p. 555, 11 =
 Phil. p. 180, 12) 1–4 cf. 369g (p. 313, 33–36), einige wörtliche Überein-
 stimmungen 7 (τῷ) – 9 (τολμημ.) = 369g (p. 313, 38–40) 13–15 (διαίτη)
 cf. 369g (p. 314, 1–4), einiges wörtlich, doch z. T. andere Wortfolge 22 (θεο-
 φαν.) – 26 cf. 369g (p. 314, 7–15), z. T. wörtlich

VJNAB

1 οὐσα < JNAB | πείρα < J (lac. c. 5 litt.) 2 σὺν – ὑπηκόου < NAB,
 καὶ φεύγων ἀπὸ τῆς σὺν βραχέσιν τῶν ὑπηκόων δυνάμει 369g | εἰσω] εἰ + lac. c. 3
 litt. J 3 πόδα 369g 4 τύχη 369g 5 ἴοι Hkl, εἴη Mss | λῆξαι Wd
 6 μεταβαλεῖσθαι A, μεταβαλεῖσε B¹ 7 τῷ] τοῦ B | μὴ ἀναξίω J | ~ ἀξίω
 συγγνώμης 369g 8 ἀπείχετο J^c (ei ras), ἀπῆρχετο 369g | τῆς + a. μοχθ. 369g
 10 ὁ < J | ἐσκήληρνε δὲ κύριος LXX 12 ἐμπλακεῖς? Hkl | βράθυρον
 Wil 13 δ' οὐκ ἐπέπερ 369g | πολεμικῆς 369g 14 ἐαυτοῦ 369g | στρατ.]
 σταυροῦ NAB¹ 15 ἐντανθ.] ἐν αὐτῇ N | καθαρᾶ + τῆς N 16 τε < N | ἀπε-
 δίδου N 17 ἔξω τῆς παρεμβ. LXX 18 εὐνοία] εἰλικρινεία Val, ἀρετῆ Hkl
 22 ἰκετηρίας B 25 κατέκοπτον 369g | εἰς ὄτ' ἂν Val | ἐν] ἐς J¹NAB, ἕως 369g

- Οὗτω μὲν δὴ βασιλεὺς ἄγειν ἑαυτὸν τε καὶ τὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐν ταῖς 13,1
 τῶν πολέμων παρατάξει καὶ πάλαι πρότερον εἰώθει, τὸν ἑαυτοῦ θεὸν πρὸ
 τῆς ψυχῆς αἰεὶ τιθέμενος καὶ πάντα ταῖς αὐτοῦ βουλαῖς πράττειν διανοούμενος
 ἐν εὐλαβείᾳ τε τιθέμενος τὸν τῶν πολλῶν θάνατον. ἔνθεν οὐ μᾶλλον τῆς 2
 5 τῶν οἰκείων ἢ τῶν ἐχθρῶν προϋνοεῖ σωτηρίας. διὸ καὶ κρατήσασιν ἐν μάχῃ
 τοῖς οἰκείοις τῶν ἀλόγτων φειδῶν ποιείσθαι παρήγγει μὴδ' ἀνθρώπους ὄντας
 τῆς ὁμογενοῦς φύσεως ἐν λήθῃ γίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ ποτε τῶν ὀπλιτῶν τοὺς
 θυμοὺς ἀκρατεῖς ἑώρα, χρυσοῦ δόσει τούτους ἐχαλίνου, τὸν ζωγραφουντά τινα
 τῶν πολεμίων ὠρισμένην χρυσοῦ τιμᾶσθαι προστάττων ὀλκῆ. καὶ τοῦτο δέλεαρ
 10 ἀνθρώπων σωτηρίας ἢ βασιλέως εὐρατο σῦνεσις, ὡστ' ἤδη μυρία καὶ αὐτῶν
 ἑσφάζοντο βαρβάρων, χρυσῶ βασιλέως τὴν ζωὴν αὐτοῖς ἐξωνουμένου.
 47 Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τούτοις ἀδελφὰ μυρία φίλα ἦν πράττειν βασιλεῖ κάλλοτε. 14,1
 ἀπὶ τοῦ παρόντος δὲ συνήθως πρὸ τῆς μάχης ἐφ' ἑαυτῷ σκηνοποιούμενος
 ταῖς πρὸς τὸν θεὸν εὐχαῖς τὴν σχολὴν ἀνετίθει, ἔραστῶν μὲν ἀπάσης καὶ
 15 τρυφηλῆς διαίτης ἀλλοτριούμενος, ἀσιταῖς δὲ καὶ κακῶσι τοῦ σώματος
 πιέζων ἑαυτὸν, ταύτῃ τε τὸν θεὸν ἱκετηρίοις λιταῖς ἰλεούμενος, ὡς ἂν δεξιὸν
 αὐτὸν καὶ βοηθὸν ἔχοι πράττοι τε ταῦτα ἄπερ αὐτῷ θεὸς ἐμβάλλοι τῇ διανοίᾳ.
 ἀλλ' ὁ μὲν ἄπυκνον ἐποιεῖτο τὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν φροντίδα, οὐ μᾶλλον τῶν 2
 οἰκείων ἢ τῆς τῶν πολεμίων ὑπερευχόμενος σωτηρίας.
 20 Ἐπεὶ δ' ὁ μικρῶ πρόσθεν φηγάς εἰρωνεῖα καθυπεκρίνετο φιλικὰς αὔθις 15
 ἀντιβολῶν σπεισασθαι δεξιὰς, καὶ ταύτας αὐτῷ παρέχειν ἤξιον, ἐπὶ συνθη-
 κῶν ὄροις βιωφελῶς καὶ τῷ παντὶ λυσιτελῶς προτεινομένης. ταῖς μὲν οὖν
 συνθήκαις προθύμως ὑπακούειν ὁ δηλαδὴς ὑπεκρίνετο ὄρκους βεβαίων τὴν
 πίστιν, λαθραῖαν δ' αὔθις ὀπλιτῶν συνήγαγε παρασκευὴν καὶ πάλιν πολέμον
 25 καὶ μάχης κατήγαγε βαρβάρους τ' ἀνδρας ἀνεκαλεῖτο συμμάχους, θεοὺς τε
 ζητῶν περιήει ἑτέρους, ὡς ἂν ἐπὶ τοῖς προτέροις ἠπατημένος. καὶ τῶν αὐτῷ
 πρὸ μικροῦ περὶ θεῶν ὀμιληθέντων οὐδεμίαν ἐν νῷ κατεβάλετο μνήμην, οὐδὲ
 τὸν ὑπέρμαχον Κωνσταντίνου γνωρίζειν θεὸν ἠθέλε, πλείους δ' αὐτῷ καὶ
 καινότεροι γελοῖως ἀνεζητοῦντο.

***7-9 cf. 369g (p. 314, 17-21), einiges wörtlich 12 cf. 369g (p. 314, 5)
 20-29 cf. 369g (p. 314, 22-37); 365 (p. 555, 18-556, 9 = Phil p. 180, 20-181, 10)
 24 sq. cf. 365 (p. 556, 11 sq. = Phil p. 181, 12sq.)

VJNAB

8 ~ πάντα p. βουλαῖς NAB | διανοούμενος ἐν < JAB, ἐθέλων δι' N 4 εὐλα-
 βείας N ■ τούτ.] τ' αὐτοῦς VJB, αὐτοῦς N ■ ὠρισμένου A, ὠρισμούς B (?)
 10 σωτηρίας < N 13 ~ ἐφ' ἑαυτῷ πρὸ τῆς μάχης JNAB 16 ἱκετηρίαις AB |
 καὶ + a. λιταῖς A 17 ~ θεὸς αὐτῷ A | ἐμβάλοι VA^c 18 ἀλλ' ὁ μὲν] ἀπλῶς τ'
 Hkl 20 μακρῶ JNB | εἰρωνεῖαν N^c 22 ὄρκαις JNB | οὖν < N 23 ὑπεκορί-
 ζετο JAB 27 κατεβάλλετο NAB (cf. p. 44, 16) 28 ~ θεὸν γνωρίζειν NAB

Εἶτ' ἔργω μαθὼν ὁπόση τις ἦν θεϊκὴ καὶ ἀπόρητος ἐν τῷ σωτηρίῳ 16,1
 τροπαίῳ δύναμις, δι' ἧς ὁ Κωνσταντίνου κρατεῖν ἔμαθε στρατός, τοῖς ἀμφ'
 αὐτὸν ὀπλίταις παρήγει μηδαμῶς ἐξ ἐναντίας ἰέναι τούτῳ μηδ' ὡς ἔτυχεν
 ἀπεριβλέπτως ὁρᾶν ἐπ' αὐτῷ· δεινὸν γὰρ εἶναι ἰσχύι αὐτῷ τε ἐχθρὸν καὶ
 6 πολέμιον, διὸ χρῆναι φυλάττεσθαι τὴν πρὸς αὐτὸ συμβολήν. καὶ δὴ ταῦτα
 ἀναβαλλομένῳ μάχῃ συμβαλεῖν ὤρματο. οἶδε μὲν οὖν πολυπληθεῖα θεῶν 2
 θαρροῦντες σὺν πολλῇ δυνάμει χειρὸς στρατιωτικῆς ἐπέησαν, νεκρῶν εἰδῶλα
 καμόντων ἐν ἀψύχοις ἀγάλασι προβεβλημένοι· ὁ δ' εὐσεβείας θύρακι περι-
 48 10 πεφραγμένους, τὸ σωτήριον καὶ ζωοποιὸν σημεῖον ὡσπερ τι φόβητρον καὶ
 κακῶν ἀμυντήριον τῷ πλήθει τῶν ἐναντιῶν παρέταττε. καὶ τέως μὲν ἐπέιχε
 φειδοὶ χρώμενος τὰ πρῶτα, ὡς ἂν μὴ πρότερος κατάρχοι τοῦ πολέμου ὢν
 πεποίητο συνθηκῶν εἵνεκα, ὡς δ' ἐπιμόνως ἔχοντας τοὺς ὑπεναντίους, ἦδη δὲ 17
 ξιφῶν ἀπτομένους ἑώρα, τηρικαῦτα διαγανακτήσας βασιλεὺς μιᾷ ῥοπῇ πᾶσαν
 15 τὴν τῶν ἐναντιῶν ἔτροποῦτο δύναμιν ὁμοῦ τε τὰς κατ' ἐχθρῶν καὶ κατὰ
 δαιμόνων ἀπέφεροτο νίκας. εἶτ' αὐτὸν τὸν θεομισθὴ κάπειτα τοὺς ἀμφ' αὐτὸν 18
 νόμῳ πολέμου διακρίνας τῇ προεπούση παρεδίδον τιμωρίᾳ, ἀπήγοντό τ' αὐτῷ
 τυράνῳ καὶ ἀπόλλυντο τὴν προσήκουσαν ὑπέχοντες δίκην οἱ τῆς θεομαχίας
 σύμβουλοι, οἳ τε σμικρὸν ἔμπροσθεν τῇ τῶν μάντεων ἐλπίδι μετεωρισθέντες
 20 ἔργῳ τὸν Κωνσταντίνου θεὸν ὅστις ἦν παρελάμβανον καὶ τοῦτον ἄρα θεὸν
 ἀληθῆ καὶ μόνον γνωρίζειν ὠμολόγουν.

Καὶ δὴ τῶν δυσσεβῶν ἀνδρῶν ἐκποδὸν ἠρμένων καθαρὰ λοιπὸν ἦσαν 19,1
 ἡλίον ἀγαῖα τυρανικῆς δυναστείας, συνήπειτό τε πᾶσα ὄση τις ὑπὸ Ῥω-
 μαίους ἐτόγγχαι μοῖρα, τῶν κατὰ τὴν ἐρίαν ἐθνῶν ἐνομένων θατέρῳ μέρει,
 25 μιᾷ τε τῇ τοῦ παντός ἀρχῇ ὡσπερ τινὶ κεφαλῇ τὸ πᾶν κατεκοσμεῖτο σῶμα
 μοναρχικῆς ἐξουσίας διὰ πάντων ἡκούσης, λαμπραὶ τε φωτὸς εὐσεβείας μαρ-

*14sq. Siege Konstantins am 3. VII. (Hadrianopolis) und am 18. IX. 324 (Chrysopolis)

**7–12 = Laus 9, 8 (p. 219, 5–10) 8/9 (νεκρῶν – καμ.) cf. Homer Od. XI 476 9 (εὐσ. – περιπεφρ.) cf. Eph. 6, 14 (aus Jes. 11, 5 und 59, 17), entfernte Anspielung

***10–12 cf. 365 (p. 556, 14sq. = Phil p. 181, 14sq.) 13–19 cf. 369g (p. 314, 38–315, 11) 16–18 cf. Soer I 4, 4 (p. 9, 15–17); Alex. mon., Invent. s. Crucis (BHG Nr. 410) 23A (PG 87, 4157C); 365 (p. 557, 12–16 = Phil p. 182, 12–16) 22–25 cf. 363 (p. 263a, 20–23, 24), einige wörtliche Übereinstimmungen 22–26 cf. 369g (p. 315, 12–16)

VJNAB

1 καὶ < A 1/2 ~ δύναμις p. θεϊκῆ A 2 ~ ἔμαθε στρατός κρατεῖν JNAB
 3/4 μηδ' – αὐτῷ < V 4 ἀπερισκέπτως A 8 νεκρῶν] βροτῶν Homer 9 καμόν-
 των Laus (H), θανόντων JNAB, ξοάνων Laus (J) | πεφραγμένους J Laus
 11 ἀντιπαράτάξας Laus 12 κατάρχῃ (η ras) J | τοῦ τῶν N | πολ.] περι NAB
 13 πεποίητο V | δε] τε Wil 14 δὴ ἀγανακτήσας Wil | βασ.] βοῆ τε NAB
 15 κατὰ < N 16 κἀπ.] καὶ NAB 18 ἀπόλλυντο VJ¹B 19 μικρὸν JNAB
 | ἔμπρ.] ὕστερον JNAB | ματαίων JNAB 20 ὅστις] ἕτερ J, οἶος N, < AB |
 ἦν < A | ἄρα Hkl, ἄρτι Mss 21 ἀνωμολόγουν JNAB

μαρτυροῦν τοῖς πρὶν καθημένοις ἐν σκότῳ καὶ σκιᾷ θανάτου φαιδρὰς παρεῖχον
 ἡμέρας. οὐδ' ἦν τις ἔτι προτέρων μνήμη κακῶν, ἀπανταχοῦ πάντων τὸν
 νικητὴν ἀνυμνοῦντων μόνον τε τὸν τούτου σωτήρα θεὸν ὁμολογούντων γνω-
 ρίζειν. ὁ δ' ἄρετῇ θεοσεβείας πάσῃ ἐμπρέπων νικητῆς βασιλεὺς (ταύτην γὰρ
 5 αὐτὸς αὐτῷ τὴν ἐπὶ ὠνμον κυριωτάτην ἐπιγορίαν εὗρατο τῆς ἐκ θεοῦ δεδο-
 μένης αὐτῷ κατὰ πάντων ἐχθρῶν τε καὶ πολεμίων νίκης εἵνεκα) τὴν ἐξ ὧν
 ἀπελάμβανε, καὶ μίαν συνημμένην κατὰ τὸ παλαιὸν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν
 ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιεῖτο, μοναρχίας μὲν ἐξάρχων θεοῦ κηρύγματος τοῖς πᾶσι,
 μοναρχία δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ Ῥωμαίων κράτους τὸν σύμπαντα πηδαλιουχῶν
 49 10 βίον. ἀφήρητό τε πᾶν δέος τῶν πρὶν πιεζόντων τοὺς πάντας κακῶν, λαμπρὰς
 δ' ἐπετέλουν ἑορτὰς οἱ κατὰ πάσας ἐπαρχίας καὶ πόλεις δῆμοι, μειδιῶσί τε
 προσώποις ὄμμασί τε φαιδροῖς οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλοις ἐνέβλεπον, χοροὶ
 δ' αὐτοῖς καὶ ὕμνοι τὸν παμβασιλέα θεὸν πρώτιστα πάντων ἴδοντα δὴ τοῦτον
 ἐδίδασκον †, κάπειτα τὸν καλλίνικον παῖδάς τ' αὐτοῦ κοσμιωτάτους καὶ θεο-
 15 φιλεῖς καίσαρας φωναῖς ἀσκέτοις ἐγέραιρον, κακῶν τ' ἀμνηστία παλαιῶν ἦν
 καὶ δυσσεβείας ἀπάσης λήθη, παρόντων δ' ἀγαθῶν ἀπόλαυσις καὶ προσέτι
 μελλόντων προσδοκία.

Ἡπλοῦντο δὲ καὶ παρ' ἡμῖν, ὡσπερ οὖν καὶ πρότερον παρὰ τοῖς θάτερον
 μέρος τῆς οἰκουμένης λαχοῦσι, βασιλέως φιλανθρωπίας ἐμπλεοὶ διατάξεις,
 20 νόμοι τε τῆς πρὸς τὸν θεὸν ὀσίας πνέοντες παντοίας παρεῖχον ἀγαθῶν
 ἐπαγγελίας, τοῖς μὲν κατ' ἔθνος ἐπαρχιώταις τὰ πρόσφορα καὶ λυσιτελεῖ
 δωρούμενοι, ταῖς δ' ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ τὰ κατάλληλα διαγορεύοντες. ἀνε-
 καλοῦντο γοῦν ἐκείνους πρώτιστα πάντων, ὅσοι τοῦ μὴ εἰδωλολατρηῆσαι χάριν
 ὑπὸ τῶν κατ' ἔθνος ἡγουμένων, ἐξορίας καὶ μετοικίας ὑπέμειναν, κάπειτα
 25 τοὺς βουλευτηριοῖς ἐγκριθέντας τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας ἡλευθέρουν τῶν
 λειτουργημάτων, καὶ τοῖς ἀφηρημένοις δὲ τὰς οὐσίας ἀναλαμβάνειν ταύτας

**1 (τοῖς - θανάτου) = Luc. 1, 79a (aus Jes. 9, 1 LXX) 4-21 cf. Hist
 X 9, 6-8 (p. 900, 24-902, 17), viel wörtlich

***18 - p. 57, 18 cf. 369g (p. 315, 24-316, 27); 365 (p. 557, 22-29 = Phil
 p. 182, 21-27)

VJNAB

3 δὲ JAB 4 ~ πάση θεοσ. JNAB Hist | πάσης A | ἐμπρέπων JNAB
 Hist (BDΣ), ἐκπρεπῶς Hist (ATER) 5 ~ τὴν ἐπὶ ὠν. αὐτῷ JNAB | ἐπὶ ὠν-
 μον < Hkl | κυριότητα J¹AB¹, κυριώτατα J^{7ab}NB^c | τὴν + a. ἐπηγ. JAB
 7 ἡνωμένην Hist | τὴν + τῶν J (τω ras) NAB 8 ἐφ' VJAB 10 πιεζούν-
 των V Hist | καλῶν B¹M 10/11 λαμπρὰς - δῆμοι < NAB 11 ἐτέλουν
 Hist | μειδ. τε] καὶ μ. Hist 12 ὄμμ. τε] καὶ ὄμμ. N | ἀλλήλους V Hist |
 ἐβλεπον Hist | χορεῖται Hist 18/14 ὄντα - ἐδ.] ὅτι δὴ τοῦτ' ἐδιδάχθησαν Hist,
 ὅτι δὴ τοῦτο ἐδιδάσκοντο Val, ὅν ὄντα δεσπότιν ἐδίδασκον Schdw 14 κάπειτα
 τὸν καλλ. < V | παῖδα AB¹ 15 δ' Hist | τ' ἀμνηστία < NAB | ἦν < NAB
 16 πάσης V Hist | ἀπολαύσει N 17 προσδοκίαι Hist 20 τῆ... οὐσίῃ N
 21 ἐπαρχεῶται NAB 24 ὑπὲρ V

ἐγκελευόμενοι. οἱ τ' ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος καρτερία ψυχῆς διὰ θεὸν λαμπρ- **8**
νόμωι μεταλλοῖς τε κακοπαθεῖν παραδοθέντες ἢ νήσους οἰκεῖν κριθέντες
ἢ δημοσίοις ἔργοις δουλεύειν κατηραγκασμένοι τούτων ἀηδῶς πάντων
ἐλευθερίας ἀπήλαιον. καὶ τοὺς στρατιωτικῆς δ' ἀξίας δι' ἐνστασιον θεοσε- **4**
βείας ἀποβλήτους γενομένους ἀνεκαλεῖτο τῆς ὕβρεως ἢ βασιλικῆ δωρεά,
ἐπ' ἐξουσίας αἴρεσιν παρέχουσα ἢ τὰς οἰκειάς ἀπολαμβάνειν καὶ διαπρέπειν
τοῖς προτέροις αὐτῶν ἀξιώμασιν, ἢ ἀγαπῶντας τὸν εὐσταλῆ βίον πάντων **5**
λειτουρημάτων ἀνεπηρέαστους διατελεῖν. καὶ τοὺς γυναικείους δ' ἔργους
ἐπ' ὕβρει καὶ ἀτιμῷ δουλεύειν κριθέντας ὁμοίως τοῖς λοιποῖς ἡλευθέρουν.

10 Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ταυθ' ὑπομεινάντων ἢ βασιλέως ἐνομοθέτει γραφή. **21**
περὶ δὲ τῆς ὑπάρξεως τῶν αὐτῶν ἐντελῶς διηγόρουεν ὁ νόμος. τῶν τε γὰρ
50 ἀγίων τοῦ θεοῦ μαρτύρων τῶν ἐν ὁμολογίᾳ τὴν τελευταίην ἀποθεμένον τοῦ
βίου τὰς οὐσίας ἐκέλευε τοὺς τῷ γένει προσήκοντας ἀπολαμβάνειν, εἰ δὲ
μὴ τούτων τις εἴη, τὰς ἐκκλησίας ὑποδέχεσθαι τοὺς κλήρους. καὶ τὰ ἐκ
15 ταμείου δὲ πρότερον ἐτέροις ἢ κατὰ πρᾶσιν ἢ κατὰ δωρεὰν ἐκποιηθέντα τὰ
τ' ἐν αὐτῷ καταληφθέντα εἰς τοῦπίσω προσήκειν τοῖς δεσπόταις ἀποδίδοσθαι
τὸ τῆς δωρεᾶς γράμμα διεκελεύετο. τοσαῦτα μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ αἱ
καταπεμφθεῖσαι δωρεαὶ παρεῖχον.

Δήμοις δὲ τοῖς ἐκτός καὶ πᾶσιν ἔθνεσι τούτων ἕτερα ὑπερβάλλοντα τῷ **22**
πλήθει ἢ βασιλέως ἐδωρεῖτο μεγαλοψυχία, ἐφ' οἷς ἅπαντες οἱ καθ' ἡμᾶς,
20 ὅσα τὸ πρὶν ἀκοῆ πυνθανόμενοι ἐν θατέρῳ μέρει τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς γιγνώ-
μενα τοὺς εὐπάσχοντας ἐμακάριζον, εὐχὴν τιθέμενοι τῶν ἴσων ἀπολαῦσαι
καὶ αὐτοὶ ποτε, ταυθ' ὑπ' ὄψεσιν ὄρωντες, ἤδη καὶ σφᾶς εὐδαιμονίζειν ἡξίουν,
ξένον τι χεῖμα καὶ οἶον ὁ πᾶς αἰὼν ὑφ' ἡλίον ἀγαῖς οὐδέποθ' ἰσθόρησεν
25 ἐπιλάμψαι τῷ θνητῷ γένει τὸν τοσοῦτον ὁμολογοῦντες βασιλέα. ἀλλ' οἱ μὲν
ᾧδε ἐφρόνου.

Ἐπει δὲ πάνθ' ὑποτέτακτο βασιλεῖ θεοῦ σωτήρος δυνάμει, τὸν τῶν ἀγα- **23,1**
θῶν αὐτῷ πάροχον τοῖς πᾶσι φανερόν ἐποίει, κἀκείνον τῶν νικητηρίων αἰτιον
ἀλλὰ μὴ αὐτὸν νομίζεν διεμαρτύρετο, τοῦτό τ' αὐτὸ ἀνεκίηρυντε διὰ χαρακτή-
30 ρων Ῥωμαίας τε καὶ Ἑλληνίδος φωνῆς εἰς ἕκαστον ἔθνος ἐν γραφῇ ἱδια-
πεμφθείση. μάθοις δ' ἂν τοῦ λόγου τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς προσβαλὼν τοῖς **2**
γράμμασι· δύο δ' ἦν ταῦτα, τὸ μὲν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, τὸ δὲ τοῖς

VJNAB

1 ἐνεκελεύοντο Hkl | λαμπρνομένη VAB 2 τε < Hkl | νήσους VJ¹NB |
ἐνοικεῖν (?) Hkl | κατακριθέντες N 4 ἀπέλαιον N 6 τοῖς + a. ἐπ' Hkl | ἐπεξ-
ουσίας VNAB¹ | οἰκειάς + τάξεις Val 7 τὸν εὐσταλῆ (vet euras) J 11 τῶν
< NAB | ὁ < JNAB | γὰρ < J 14 τούτοις N, τούτω B 16 καταληφθέντα
VN¹ (η s) | δεσπ.] δ' ἐπὶ ταῖς V 19 δὲ Val, τε Mss 20 ἔδωρ. + ἡ B
21 ὅσοι Val | πυνθ. + τὰ Val 24 οὐδεπόποτε V 25 θνητῶν J 29 τοῦτο]
τοῦ J 30 φωνῆς] γραφῆς N | διαπεμφθείση Hkl, διαπεμφθείσης Mss
31 δ' ἂν] γὰρ AB 32 γράμμ.] δόγμασι V

ἐκτὸς κατὰ πόλιν δήμοις διαπεμφθέν, ὃ τῇ παρουσίᾳ προσήκον ὑποθέσει
 ἔμοιγε δοκεῖ παρενεθῆναι, ὡς ἂν διὰ τῆς ἱστορίας μένοι καὶ φυλάττοιο τοῖς
 μεθ' ἡμᾶς καὶ ἡ τοῦδε τοῦ γράμματος ἐκθεσις πρὸς τ' ἀληθείας καὶ τῶν
 ἡμετέρων διηγημάτων πίστωσιν. εἰληπται δ' ἐξ ἀδθεντικοῦ τοῦ παρ' ἡμῶν
 5 φυλαττομένου βασιλικῶν νόμου, ᾧ καὶ τῆς αὐτοῦ δεξιᾶς ἔγγραφος ὑπο-
 σημείωσις τῆς τῶν λόγων πιστώσεως οἶά τι σφραγίδι κατασημαίνει τὴν
 μαρτυρίαν.

51 Νικητῆς Κωνσταντίνου Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπαρχιώταις Παλαιστίνης. 24,1

Ἦν μὲν ἄνωθεν τε καὶ πάλαι παρὰ τοῖς ὀρθῶς καὶ σωφρόνως περὶ
 10 τοῦ κρείττονος δοξάζουσιν ἐκδηλος ἡ διαφορὰ καὶ πᾶσαν ἀνείργουσα
 πόρρωθεν ἀμφιβολίαν, ὅσω τῷ μέσῳ διήλλαττεν ἡ περὶ τὴν σεβασμιω-
 τάτην τοῦ χριστιανισμοῦ θεραπείαν ἀκριβῆς παρατήρησις παρὰ τοὺς
 πρὸς αὐτὴν ἐκπεπολεωμένους τε καὶ καταφρονητικῶς ἔχειν ἐθέλοντας.
 νυνὶ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπιφανεστέραις πράξεσι καὶ κατορθώμασι λαμπρο-
 15 τέροις τό τε τῆς ἀμφιβολίας ἄλογον ἀποδέδεικται καὶ ὁπόση τις ἡ τοῦ
 μεγάλου Θεοῦ δύναμις, ἠνίκα τοῖς μὲν πιστῶς τὸν σεμνότατον σέβουσι
 νόμον καὶ μηδὲν τῶν παραγγελμάτων παραλύειν τολμῶσιν ἄφθονα τὰ
 ἀγαθὰ καὶ πρὸς τὰς ἐγχειρήσεις ἰσχύς ἀρίστη καὶ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν
 ἀπαντῶσα, τοῖς δὲ τὴν ἀσεβῆ λαβοῦσι γνώμην πρὸς τὰς προαιρέσεις
 20 ἀκόλουθα καὶ τὰ ἀποβαίνοντα ἦν. τίς γὰρ ἂν ἀγαθοῦ τύχοι τινός, τὸν
 τῶν ἀγαθῶν αἴτιον θεὸν οὔτε γνωρίζων οὔτε τὰ προσήκοντα σέβειν
 ἐθέλων; πίστιν δὲ τῷ ῥηθέντι καὶ τὰ ἔργα δίδωσιν.

Εἰ γ' οὖν τις εἰς τοὺς ἄνωθεν εἰς δεῦρο παρατείνοντας χρόνους ἀνα- 25
 δράμοι τῷ νῶ καὶ τὰς πῶποτε γενομένας πράξεις κατίδοι τῷ λογισμῷ,
 25 πάντας ἂν εὗροι τοὺς μὲν ὅσοι δικαίαν καὶ ἀγαθὴν προκατεβάλλοντο τῶν
 πραγμάτων κρηπίδα εἰς ἀγαθὸν καὶ προαγαγόντας τὰς ἐγχειρήσεις
 πέρας, καὶ οἷον ἀπὸ ρίζης τινὸς ἡδέας κομισαμένους καὶ τὸν καρπὸν
 γλυκύν, τοὺς δὲ ἀδίκους ἐπιχειρήσαντας τόλμας καὶ ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον
 ἀνοήτως ἐκμανέντας ἢ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος λογισμὸν ὅσιον μηδένα

*8sq. Herbst 324. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 43–46

***17–20 cf. Soz I 8, 1 (p. 16, 21–23)

LFH = a VJNAB = b

1 ἃ VN, ὡς (ω ras) B, ὃ δὲ Hkl 3 γράμμ.] δόγματος V 6 τοῦ λόγου
 NAB | πίστεως V 8 α. νικητῆς + uncial. ἐπιστολῆ κωνσταντίνου. κωνσταν-
 τίνου ῥωμαίων αυτοκράτορος τὸ πρῶτον καταπεμφθέν τοῖς ἐπὶ γῆς ἑώας γράμμα
 μετὰ τὴν κατὰ τῶν τυράνων νίκην V | ἐπαρχεῶταις JNAB | παλαιστίνους α
 10 καὶ < JNAB 11 διήλλαττεν LH, διήλλατεν B 12 τῆς + α. τοῦ α |
 θεραπείας α, παραθεραπειάν JAB¹ 13 ἔχειν ἐθέλ.] ἔχοντας JNAB 15 τις +
 ἔστιν b 20 ἦν] εἰ b | ἂν < b 22 δὲ < b 23 γοῦν JNAB | ἄνωθεν +
 καὶ b | παρατείναντας b 24 πῶποτε] πρότερον JNAB 25 προκατεβάλλοντο
 JAB 26 τὰς < A | ἐγχειρήσεως A 27 τινός < A | καὶ² < V | καρ-
 πὸν B^a 28 δ' VNAB 28/29 ἦ–ἦ < NAB 29 ἀνθρώπειον V | οὐδένα b

- λαβόντας, ἀλλὰ φυγὰς ἀτιμίας δημεύσεις σφαγὰς τοιαῦτα πολλὰ τοιμή-
σαντας, καὶ οὐδὲ μεταμεληθέντας ποτὲ οὐδὲ τὸν νοῦν ἐπιστρέψαντας πρὸς
τὰ καλλίω, ἴσων καὶ τῶν ἀμοιβαίων τυχόντας. καὶ ταῦτά γε οὐκ ἂν
ἀπεικότως οὐδ' ἂν ἀπὸ λόγου συμβαίνοι.
- 5 "Ὅσοι μὲν γὰρ μετὰ δικαίας γνώμης ἐπὶ τινὰς ἔρχονται πράξεις καὶ 26,1
τὸν τοῦ κρείττονος φόβον διηνεκῶς ἔχουσιν ἐν νῶ, βεβαίαν τὴν περὶ
αὐτὸν φυλάττοντες πίστιν, καὶ τοὺς παρόντας φόβους τε καὶ κινδύνους
οὐκ ἄγουσιν τῶν μελλουσῶν ἐκείνων ἐλπίδων προτιμοτέρους, κἂν εἴ
πρὸς καιρὸν δυσχερῶν τινων πειραθεῖεν, τῶ μείζονας ἑαυτοῖς ἀποκεῖσθαι
10 πιστεύειν τιμὰς ἤνεγκαν οὐδὲ τὰ προσπεσόντα βαρέως, ἀλλὰ τοσοῦτω
λαμπροτέρας ἔτυχον εὐκλείας, ὅσω καὶ βαρυτέρων τῶν χαλεπῶν ἐπειρά-
θησαν. ὅσοι δὲ ἢ τὸ δίκαιον ἀτίμως παρῆιδον ἢ τὸ κρείττον οὐκ ἔγνωσαν, 2
καὶ τοὺς τοῦτο πιστῶς μετιόντας ὕβρεσι καὶ κολάσεσιν ἀνηκέστοις ὑπο-
βαλεῖν ἐτόλμησαν, καὶ οὐχ ἑαυτοὺς μὲν ἀθλίους ἐφ' οἷς διὰ τὰς τοιαύτας
15 ἐκόλαζον προφάσεις ἔκριναν, εὐδαίμονας δὲ καὶ μακαριστοὺς τοὺς καὶ
μέχρι τῶν τοιούτων τὴν πρὸς τὸ κρείττον διασφραζομένους εὐσέβειαν,
τούτων πολλοὶ μὲν ἔπεσον στρατιαί, πολλοὶ δὲ πρὸς φυγὴν ἐτράπησαν,
πᾶσα δὲ τούτων πολέμων παράταξις εἰς αἰσχίστην ἔληξεν ἦτταν.
- Ἐκ τῶν τοιούτων ἀναφύονται πόλεμοι βαρεῖς, ἐκ τῶν τοιούτων πορ- 27,1
20 θήσεις πανώλεθροι, ἐντεῦθεν ἑλαττώσεις μὲν τῶν πρὸς τὰς χρεῖας ἀναγ-
καίων, πληθὸς δὲ τῶν ἐπηρητημένων δεινῶν, ἐντεῦθεν οἱ τῆς τοσαύτης
ἀρχηγοὶ δυσσεβείας ἢ ἀνατλάντες τὰ ἔσχατα θάνατον πανώλεθρον
ἐδυστύχησαν, ἢ ζῶνι αἰσχίστην διάγοντες θανάτου ταύτην βαρυτέραν
ἐπέγυωσαν, καὶ ἴσον ἰσομέτρους ταῖς ἀδικίαις τὰς τιμωρίας ἐκομίσαντο.
25 τοσοῦτον γὰρ ἕκαστος εὐρατο συμφορῶν, ὅσον τις καὶ καταπολεμησά 2
τὸν θεῖον ὡς ᾤετο νόμον ὑπ' ἀλογίας προήχθη, ὥστ' αὐτοῖς μὴ παρὰ
τὴν ζῶνι εἶναι βαρῆα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ γῆς κολαστηρίων
χαλεπώτερον προσδοκᾶσθαι τὸν φόβον.

***12. 16-18 cf. Soz I 8, 1 (p. 16, 23-24)

LHF = a VJNAB = b Pap part.

2 οὔτε . . . οὔτε Wil 3 καλλίων (ν ras) L | τυγχάνοντας V | ἂν < b
4 συμβαίνει B, συμβαίει JN 7 αὐτῶν HF 8 ἀγοῦσι JNAB^c, ἐῶσι V(B¹?)
■ πειραθεῖεν N^s 10 ἤνεγκαν + δ' a | ~ οὐδὲ τὰ προσπ. βαρ. ἤνεγκαν JNAB
12 ἦ¹ < b | ἦ² < b 13 ὕβρεσι καὶ κολάσεσιν < F | ὑποβάλλειν H 14 καὶ
< VJ 15 κολάζειν aJ 17 πολλοὶ? πάλαι HFV | δὲ πρὸς] δ' εἰς b
18 πολέμου JNAB | παρατάξεις B¹ | ἐσχάτην b 19 ἀναφύονται a Pap, ἀνε-
φύοντο b 21 δέ] καὶ B | δεινῶν] κακῶν NAB 22 θάνατον < NAB
24 ἰσομέτρον F 25 τοσοῦτο N | ἕκαστοι Hkl | εὐρατο HF, εὐροντο (σ¹ ras) L
| συμφορᾶς b 26 τὸν] τὸ H | ὡς ᾤετο ab Pap, < Hkl | ἐπ' A | μὴ + τὰ
VNAB | περὶ N 27 γῆν N 28 χαλεπώτατον NAB

9 Eusebius I¹

- 53 Τοιαύτης δὴ καὶ οὕτω βαρείας δυσσεβείας τὰ ἀνθρώπεια κατεχούσης, 28,1
καὶ τῶν κοινῶν οἶον ὑπὸ νόσου λοιμώδους τινὸς ἄρδην διαφραρῆναι
κινδυνευόντων καὶ Θεραπείας σωτηρίου πολλῆς χρηζόντων, τίνα τὸ
Θεῖον ἐπινοεῖ κουφισμόν, τίνα τῶν δεινῶν ἀπαλλαγὴν; ἐκεῖνο δὲ πάντως
5 νοητέον Θεῖον, ὃ μόνον τε καὶ ὡς ὄντως ἔστι καὶ διαρκῆ κατὰ παντός
ἔχει τοῦ χρόνου τὴν δύναμιν. πάντως δὲ οὐ κόμπος τὸ τὴν παρὰ τοῦ
κρείττονος εὐποίαν ὁμολογοῦντα σεμνολογεῖσθαι. τὴν ἐμὴν ὑπηρεσίαν 2
πρὸς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἐπιτηδεῖαν ἐζήτησέν τε καὶ ἔκρινεν, ὃς ἀπὸ
τῆς πρὸς Βρεττανοῖς ἐκείνης θαλάσσης ἀρξάμενος καὶ τῶν μερῶν, ἔνθα
10 δύνεσθαι τὸν ἥλιον ἀνάγκη τινὶ τέτακται κρείττονι, ἀπωθούμενος καὶ
διασκεδαννύς τὰ κατέχοντα πάντα δεινά, ἴν' ἅμα μὲν ἀνακαλοῖτο τὸ
ἀνθρώπειον γένος τὴν περὶ τὸν σεμνότατον νόμον Θεραπείαν τῇ παρ' ἑμοῦ
παιδευόμενον ὑπουργίᾳ, ἅμα δὲ ἡ μακαριστὴ πίστις αὔξειτο ὑπὸ χειρα-
γωγῶ τῷ κρείττονι (οὐδέποτε γὰρ ἂν ἀγνώμων περὶ τὴν ὀφειλομένην 29,1
15 γειοίμην χάριν, ταύτην ἀρίστην διακονίαν, τοῦτο κεχαρισμένον ἑμαυτῷ
δῶρον πιστεύσας), μέχρι καὶ τῶν ἐφῶν πρόειμι χωρίων, ἃ βαρυτέrais
κατεχόμενα συμφοραῖς μείζονα καὶ τὴν παρ' ἡμῶν Θεραπείαν ἐπεβοᾶτο.
πάντως δὲ καὶ ψυχὴν ὅλην καὶ πᾶν ὃ τί περ ἀναπνέω, καὶ ὅλως εἴ τι
τῆς διανοίας ἐνδοτάτω στρέφεται, τοῦτο τῷ μεγίστῳ Θεῷ ὀφείλεσθαι
20 παρ' ἡμῶν ὅλον ἀσφαλῶς πεπίστευκα.
Οἶδα μὲν οὖν ἀκριβῶς, ὡς οὐδὲν τῆς παρ' ἀνθρώπων εὐνοίας χρῆζοιεν 2
ἂν οἱ τὴν οὐράνιον ὀρθῶς μεταδιώξαντες ἐλπίδα καὶ ταύτην ἐξαιρετόν
τε καὶ ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν Θεῶν καθιδρυσάμενοι τόπων τοσοῦτω τε
τιμῶν ἀπολαύοντες μειζόνων, ὅσω περ σφᾶς αὐτοὺς τῶν γηίνων ἐλαττω-
25 μάτων τε καὶ δεινῶν ἐχώρισαν. τὰς ἀνάγκας δὲ ὁμως τὰς πρὸς καιρὸν 3

***5/6 cf. Soz I 8, 1 (p. 16, 19–21) 6–13 cf. Soz I 8, 2 (p. 16, 24–17, 2)
25 – p. 61, 6 cf. Soz I 8, 2 (p. 17, 2–4)

LHF = a VJNAB = b Pap part.

1 δὴ (ἡ ras) V | οὕτω b Pap, οὕτως a | ἀνθρώπινα JNAB 3 σωτηρίου
+ καὶ b 5 νοητέον a Pap (νοεῖν Soz), ἐννοητέον b | τε et ὡς a Pap, < b
(μόνον δ καὶ ὄντως Soz) | διαρκῆ + καὶ J 6 τοῦ aV Soz, < JNAB | οὐ <
NAB¹ (+ s) | κόμπος + ἂν εἴη b (< a Pap) | τὸ a Pap, τὸν b 7 τὴν + γὰρ b
(< a Pap) 8 ὃς ab Pap, < Wil 9 πρὸς ab Soz, παρὰ N, < Pap | βριττανοῖς
Pap, Βρεττανοῦς Soz | ἐκείνης b Pap, ἐκεῖνους a 10 κρείττονι + τινι δυνάμει b
(< a Pap) 11 πάντα a Pap JNAB, < V | δεινά < Pap | δεινά + ἐμποδὸν
ἐποιήσατο N | μὲν < Pap 12 ἀνθρώπινον b (contra a Pap. Cf. p. 58, 29 et
65, 27) | γένος + εἰς b (< a Pap) | νόμον] βίον V 13 παιδευόμενος AB
14 ποτε a Pap, < b | ἂν aN Pap, < VJAB 15 γενοίμην + ποτε V | ταύτην]
τὴν VNAB | τοῦτο < b | κεχαρισμένους V 16 πιστεύσας + δι' ἧς VNAB | δ b
17 κατεχόμενον b 18 ὅλον B 19 θεῶν] τῷ B, < N 20 ὅλον + JNAB
21 ἀνθρώποις V | χρῆζοιεν + ἐν A^cB^c 22 ἐξαιρέτως Hkl 23 τὸν θεῖον N
| τόπον N, τὸ τῶν a | τοσοῦτων LFb (N ων ras?) 24 ἀπολαβόντες a | σφᾶς]
ἀσφαλῶς NAB 25 ἐχώρησαν L¹FHVJ | ἀναγκαίως HF

ἐπενεχθεΐσας αὐτοῖς καὶ τὰς οὐ προσηκούσας βασιάνους ἀπὸ τῶν οὐδὲν
 54 αἰτίων οὐδὲ ὑπευθύνων ὡς πορρωτάτω ἀνείργειν ἡμᾶς οἶμαι προσήκειν·
 ἢ γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον, ὑπὸ μὲν τοῖς διῶξαι τοὺς ἄνδρας προθυμη-
 θεῖσιν τῆς περὶ τὸ θεῖον ἔνεκα θεραπείας τὸ καρτερικὸν καὶ στερρὸν τῆς
 5 ψυχῆς αὐτῶν ἰκανῶς διαγνωσθῆναι, ὑπὸ δὲ τῶν θεράποντι τοῦ θεοῦ μὴ
 οὐκ εἰς λαμπρότερον καὶ μακαριστότερον σχῆμα τὴν δόξαν ἀρθῆναι.

Ἄπαντες τοίνυν, εἴτε τινὲς μετοικίαν ἀντὶ τῆς ἐνεγκούσης ἠλλάξαντο, **30,1**
 ὅτι μὴ τὴν πρὸς τὸ θεῖον παρείδον πίστιν, ἥπερ ὄλαις ψυχαῖς σφᾶς
 αὐτοὺς καθιέρωσαν, γνῶσεσιν δικαστῶν ἀπηνέσιν ὑποβληθέντες, καθ'
 10 οὓς ἔτυχον ἕκαστοι χρόνους, εἴτε τινὲς βουλευτικοῖς συγκατηρηθῆσαν
 καταλόγοις, τὸν τούτων πρότερον ἀριθμὸν οὐ πληροῦντες, χωριστοὶ τε
 πατρῷοις ἀποκαταστάντες καὶ σχολῇ τῇ συνήθει τῶ πάντων ἔλευθε-
 ρωτῆ θεῶ χάριστήρια φερόντων· εἴτε τινὲς τῶν ὄντων ἐστέροντο καὶ **2**
 15 εἰς δεῦρο διηγὸν βίον, οἰκήσεσιν τε ταῖς ἀρχαῖαις καὶ γένεσιν καὶ περι-
 ουσίαις ἀποδοθέντες τῆς παρὰ τοῦ κρείττονος εὐποίας χαίροντες ἀπο-
 λαύουσιν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄσους οὐ βουλομένους νῆσοι κατέχουσιν, τῆς προμη- **31,1**
 θεΐας ταύτης ἀπολαῦσαι προστάττομεν, ὅπως ὄρων τε δυσχωραῖς καὶ
 20 περιρρῦτῳ περικεκλεισμένοι θαλάσση τῆς σκυθρωπῆς τε καὶ ἀπαν-
 θρώπου ἐρημίας ἔλευθερωθέντες τοῖς φιλότατοις σφᾶς αὐτοὺς ἀποδοῖεν,
 τὸν εὐκταῖον πόθον πληρώσαντες· οἱ πενιχρὰν ἐπὶ πολὺν χρόνον ζωὴν **2**
 μετὰ τινος προστροπαίου ῥύπου διηγὸν, οἶον ἀρπαγμὰ τι τὴν ἐπάνοδον

***7-12. 18. 19 cf. Soz I 8, 3 (p. 17, 7-11) 12-17 cf. Soz I 8, 4 (p. 17,
 14. 15)

LHF = a VJNAB = b

2 ὑπευθύνων + νῦν b | οἶομαι VNAB 3 ἀτοπώτατον VA, ἀτοπωτάτω NB,
 τὸ ἀτοπώτατον Wil, τῶν ἀτοπωτάτων Hkl (cf. p. 62, 3) | τοῖς] τοὺς V 4 τῆς
 (ἢ ras) L, τοῖς HF ■ λαμπρότερον + τι VNAB | σχῆμα < b | δόξαν + αὐτῶν
 VNA, + αὐτῶ JB 8 παρείδον + τιμὴν καὶ JNAB 9 γνώμαις b 10 συν-
 ηριθμήθησαν JNB (Soz), συνηρίθμησαν A 11 πληροῦντες + οὗτοι b | τε] τοῖς b
 12 πατρίοις b | ἀποκαταστήσαντες NB | ἀποκαταστάντες + ἑαυτοὺς N^{mg}
 13 θεῶ + τὰ b | ἐστέροντο V, ἐστέρονται JNAB 14 καταπεπλ.] καταπονηθέντες b
 15 τε] καὶ οὗτοι b | γενέσεσι VNAB 16 ἀπολανόντων V, ἀπολανύσουσι JNAB
 18 ὄσοις J¹B | ~ νῆσοι οὐ βουλομένους V 19 προστάττ.] πράττομεν V | ὅπως
 + μόλις ποτὲ L, + οἱ μέχρι νῦν b 20 περικεκλειμένοι L¹ (σ + s) HF, κε-
 κλεισμένοι A | τε < b 21/22 τοῖς - πληρ. < B¹ (+ mg) 21 αὐτοὺς < N |
 ἀποδῶεν b 22 οἱ + τε b 23 ἀποτροπαίου b

55 ποιησάμενοι, καὶ τῶν φροντίδων εἰς τὸ λοιπὸν ἀπηλλαγμένοι. μετὰ φόβου γὰρ ὑφ' ἡμῖν βιοῦν, οἱ θεοῦ θεράποντες εἶναι αὐχοῦμέν τε καὶ πιστεύομεν, καὶ εἰς ἀκοὴν ἐλθεῖν μόνον εἴη τῶν ἀτοπωτάτων ἄν, μή τι γε δὴ καὶ πιστεῦσαι· οἱ καὶ τὰς ἀλλοτρίας ἀμαρτίας διορθοῦν πεφύ-

55 καμεν.

Ἄσοι γε μὴν ἢ μοχθηραῖς μεταλλείαις ἐμπονεῖν κατεγνώσθησαν ἢ 32,1 τὰς πρὸς τοῖς δημοσίοις ἔργοις ὑπηρεσίας πληροῦν, τῶν διαρκῶν μόχθων τὴν γλυκεῖαν σχολὴν ἀμειψάμενοι κουφότερον καὶ τὸν μετ' ἐξουσίας ἤδη βιούντων βίον, τὰς ἀμέτρους τῶν πόνων ἀηδίας εἰς πράξειαν ἄνεσιν κατα- 10 λύσαντες. εἰ δὲ καὶ τῆς κοινῆς παρρησίας ἀποπεσόντες ὑπάρχοιεν τινες 2 καὶ δυστυχήσαντες ἀτιμίαν, μετ' εὐφροσύνης τῆς προσηκούσης, οἷον ἀποδημίᾳ τινὶ χρονίῳ ἐχωρίσθησαν, τὴν προτέραν ἀξίαν ἀναλαβόντες ἐπὶ τὰς αὐτῶν ἐπειγέσθωσαν πατρίδας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξετασθεῖσι μὲν ἐν στρατιωτικαῖς ἀξίαις ποτέ, 33 15 τούτων δὲ διὰ τὴν ἀπηνῆ τε καὶ ἄδικον πρόφασιν ἐκπεσοῦσιν, ὅτι τὸ γινώσκειν τὸ κρεῖττον ὁμολογοῦντες προτιμότερον ἢς εἶχον ἀξίαν ἦγον, ἔστο πρὸς βούλησιν ἢ τὰ στρατιωτικὰ στέργουσιν ἐφ' οὐπὲρ ἦσαν σχήματος μένειν, ἢ μετὰ ἀφέσεως ἐντίμου ἐλευθέρων ἄγειν σχολήν· πρέπον γὰρ ἄν εἴη καὶ ἀκόλουθον τὸν τοσαύτην μεγαλοφυχίαν καὶ καρτερίαν 20 πρὸς τοὺς ἐπενεχθέντας κινδύνους ἐπιδειξάμενον καὶ σχολῆς, εἰ βούλοιο, καὶ τιμῆς πρὸς τὴν αἴρεσιν ἀπολαύειν.

Καὶ μὴν καὶ ὅσοι τῆς εὐγενείας πρὸς βίαν στερόμενοι τοιοῦτότροπὸν 34,1 τινὰ γνῶσιν δικαστῶν ὑπέστησαν, ὥστε ἢ γυναικεῖοις ἢ λινοῦφίοις ἐμβληθέντες ἰάθη] καὶ ἄθλιον ὑπομένειν πόνον ἢ οἰκέται νομιζέσθαι 56 25 τοῦ ταμείου, οὐδὲν αὐτοῖς τῆς προτέρας ἐπαρκεσάσης γενέσεως, οὔτοι

***6—13 cf. Soz I 8, 3 (p. 17, 9—12) 14—18 cf. Soz I 8, 4 (p. 17, 12sq.),
I. 18 wörtlich. 23/24 cf. Soz I 8, 3 (p. 17, 10)

LHF = a VJNAB = b

1/2 μετὰ - βιοῦν] μὴ μετὰ φόβου σὺν ἡμῖν βιώων b 2 εἶναι < VB¹
3 πιστεύομεν + οἷς b | μόνον] μήποτε b | ἄν] τι b | ~ τῶν ἀτοπωτάτων ἄν εἴη
Hkl | μήτε VAB 4 γε δὴ καὶ < VAB | δὴ < N | οἶ - ἀλλ.] οἰκέταις ἀλλοτρίαις
V¹B¹ | ἀμαρτίας VB | πέφυκεν V 6 γε μὴν] μὲν σὺν JNAB 7 πρὸς
< VNAB | τοῖς < FVNB 8 γλύκεον AB, γλυκίω N | τῶν] τῶν Hb 10 δὲ
< H¹ (+ s) JN¹ (+ s) AB | τῆς + δὲ V | ἀποπνέοντες V¹ (πεσόντες + mg)
11 οἷον + εἰ Wd 12 χωρισθεῖσαν VNAB 14 ἐν] ἐπὶ JNAB 15 διὰ τὴν]
δι' b 16 ὁμολογ. < Hkl | προτιμ.] προτιμήσαν b | ἦγον] αἰρετὸν b 18 μένειν]
εἶναι Soz (μεῖναι ? Bidez) | ἐλευθερίαν b | σχολὴν < b 19 τὸν] τὴν A
■ καὶ² < JNAB | στερούμενοι V 23 ὥστε + καὶ b | λινοῦφίους J Soz, ἰλινο
φίους V^{mg}, δούλην νυμφίους V¹ 24 ἐμβληθέντας F | ἰάθη] Val, λήθη a, ἀπηνῆ
τε b | πόνον] κόπον JNAB, κόπρον V | οἰκέταις F¹ (i² ras) 25 ταμείου JNAB,
ταμίον V

τιμῶν τε ὧν ἀπέλαυον πρόσθεν καὶ τοῖς τῆς ἐλευθερίας καλοῖς ἐνευφραι-
νόμενοι, ἀνακαλεσάμενοι τὰς συνήθεις ἀξίας, μετὰ πάσης λοιπὸν εὐφρο-
σύνης βιούτωσαν. καὶ ὁ δουλείαν μὲν ἐλευθερίας ἀλλαξάμενος ἀθεμίτω
τινὶ καὶ ἀπανθρώπῳ δήπου ἀπονοίᾳ, πολλάκις τε τὰς ἀθήεις διακονίας
5 ἀποδυράμενος, καὶ οἷον αἰφνίδιον οἰκέτην ἑαυτὸν ἀντ' ἐλευθέρου γνοῦς,
ἐλευθερίας τῆς πρόσθεν καθ' ἡμέτερον λαβόμενος πρόσταγμα, ἀποδιδότω
τε τοῖς γεννήτορσιν ἑαυτὸν καὶ πόνους τοὺς ἐλευθέρω πρέποντας μετίτω,
ὡς προεμόχθησεν οὐκ οἰκείας διακονίας ἐκβαλὼν τῆς μνήμης.

Παραστέον δὲ οὐδὲ τὸ τῶν οὐσιῶν, ὧν ἕκαστοι κατὰ διαφόρους ἐστερή- 35,1
θησαν προφάσεις. ἀλλ' εἴτε τινὲς τὸν ἄριστόν τε καὶ θεῖον ὑποστάντες
10 ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου ἀφόβῳ τε καὶ θαρραλέᾳ τῇ γνώμῃ τῶν ὄντων
ἐστερήθησαν, εἴτε τινὲς ὁμολογηταὶ καταστάντες τὴν αἰώνιον ἐλπίδα
παρασκευάσαν ἑαυτοῖς, ὅσοι τε μετοικῆσαι καταναγκασθέντες, ὅτι μὴ
τοῖς διώξασιν εἴξαν παριδόντες τὴν πίστιν, τῶν ὄντων ἐστέροντο καὶ
15 αὐτοί, ἢ εἴ γέ τινες οὐδὲ καταγινωσθέντες θάνατον στέρησιν ἐδυστύχησαν
τῶν ὄντων, τούτων τοῖς πρὸς γένους προσνέμεσθαι τοὺς κλήρους προσ-
τάττομεν. πάντως δὲ διαγορευόντων τῶν νόμων τῶν ἀγχιστέων τοῖς 2
ἐγγυτέρω, ῥάδιον διαγινώσκειν οἷς προσήκουσιν οἱ κληροῖ, καὶ ὅτι οὗτοι
κατὰ λόγον ἐπὶ τὴν διαδοχὴν ἔλθοιεν ἄν, οἵπερ ἦσαν οἰκειότεροι καὶ
20 αὐτομάτῳ χρησαμένων ἐκείνων τῷ τέλει. εἰ δὲ τῶν ἀγχιστέων μηδεὶς 36
ὑπολείποιο μηδενὸς τῶν προειρημένων κατὰ λόγον ἄν γενόμενος κλη-
ρονόμος, μήτε τῶν μαρτύρων φημί, μήτε τῶν ὁμολογησάντων, μήτε τῶν
μετοίκων μέντοι τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ μεταστάντων προφάσει, ἢ καθ' ἑκάστους
57 αἰεὶ τοὺς τόπους ἐκκλησίᾳ διαδέχεσθαι τετάχθω τὸν κληρὸν· οὐκ ἔσται
25 δὲ τοῦτο πάντως οὐδὲ τοῖς ἀπελθοῦσι βαρῦ, εἴπερ ἦς ἕνεκα πάντας
ὑπέστησαν πόνους κληρονόμον εὐτυχοῖεν ταύτην. προσκείσθαι γὰρ μὴν

***10 – 24 cf. Soz I 8, 3 (p. 17, 15–19)

LHF = a VJNAB = b

1 τιμῶνες B | ἀπέλαβον H, ἀπήλαυον F (η ras) JAB | εὐφραϊνόμενοι b
2 λοιπὸν < J 3 βιούτων V NAB | δουλείαν N | μὲν] γε μὴν V, τῆς A, τὴν NB |
ἐλευθερίαν B 4 ἀπανθρώπων VNB | δήπου] πολίτων VJA (πολητοῦ NB) |
τε] δὲ J 5 ἀποδυράμενος V NAB | ~ ἑαυτὸν οἰκέτην b | ἐλευθέρον V 8 πρό-
τερον ἐμόχθησαν b | μνήμης] ψυχῆς A, μελλούσης B¹ (μνη e) 9 τὰ A | ὧν
< B, δι' ἃς A 10 ~ τὸν ἄριστον ὑποστάντες καὶ θεῖον ἀγῶνα b | τε < b
11 θαρραλέα NAB 12 εἴτε τινες] καὶ NAB 13 καὶ + a. ὅτι b 14 διώκου-
σιν b | προδόντες b | ~ τὴν πίστιν προδόντες N | ἐστέρηται VJ, ἐστέρηντο NAB
15 οὐδὲ] τοῦδε b 16 τούτοις B¹ | γένους aJ 17 τοῖς] τοὺς b 18 διαγινώ-
σκειν N | ὅτι] ἔτι A 18/19 ~ κατὰ λόγον οὗτοι A 19 ἦσαν + καὶ JNAB
20 αὐτομάτων J 23 μέντοι < b | ἐπὶ + τῇ b 24 τοὺς < b | τετάχθω < L
25 δὲ < NAB | ἀπελθ. + τοῦτο b 26 ὑπέστησα F, ὑπέστησαντο V | προκεί-
σθαι LJAB

ἀναγκαῖον καὶ τόδε, ὡς εἰ τῶν προειρημένων τινὲς ἐδωρήσαντό τι τῶν ὄντων οἷς ἐβούλοντο, τοῦτοισι τὴν δεσποτείαν εὐλογον κυρίαν μένειν.

- “Ὅπως δὲ μηδὲ πλάνη τις ἐμφαίνοιτο τῷ προστάγματι, ἀλλ’ ἔτοιμον 37,1
ἦ τὸ δίκαιον ἅπασιν γινώσκειν, εἰδέτωσαν ἅπαντες, εἴτε χωρίον εἴτε
5 οἰκίαν εἴτε κῆπον εἴτε ἕτερόν τι τῶν προειρημένων κατέχοιεν, καλὸν καὶ
λυσιτελοῦν αὐτοῖς εἶναι καὶ ὁμολογεῖν ἑαυτοῦς καὶ ἀποκαθιστάναι σὺν
ἀπάσῃ ταχυτῆτι. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα φανεῖεν ἐξ αὐτῶν τινες ἀπὸ 2
τῆς οὐ δικαίας δεσποτείας πολλὰ καρπωσάμενοι, καὶ γίνεσθαι τούτων
τὴν ἀπαίτησιν ἡμεῖς οὐ δίκαιαν κρίνομεν, ὅμως γε μὴν αὐτοὶ ὅποσα τε
10 καὶ ὅπόθεν συνέλεξαν ἐπιγνόντες, τῷ ἁμαρτήματι τούτῳ συγχώρησιν
γενέσθαι παρ’ ἡμῶν δεηθήτωσαν, ὅπως ἅμα μὲν τῇ τοιαύτῃ διορθώσῃ
ἢ φθάσασα ἰαθῇ πλεονεξία, ἅμα δὲ ὁ μέγιστος θεός, οἷον ἀντὶ μετα-
μελείας τινὸς τοῦτο προσιέμενος, εὐμενῆς ἐπὶ τοῖς ἁμαρτηθεῖσι γένοιτο. 38
ἐροῦσι μὲν γὰρ ἴσως ἀντ’ ἀπολογίας προϊσχύονοι οἱ τῶν τοιούτων
15 οὐσιῶν καταστάσαντες δεσπότες, εἰ γε τοῦτο κρατεῖν ἐπ’ αὐτῶν ἄξιον ἢ
δυνατὸν τὸ πρόσρημα, ὡς οὐκ ἦν οἷον τε ἀποθέσθαι τὸ τηνικαῦτα,
ἠνίκα πολὺτροπος ἀπάντων τῶν δεινῶν ἦν θεός, ὡμῶς ἀπελευνόμενοι,
ἀφειδῶς ἀπολλύμενοι, ἀμελῶς ἐρριμμένοι, δημεύσεις τῶν οὐδὲν αἰτίων
συχναί, διώξεις ἀκόρεστοι, τῶν ὄντων διαπράξεις· εἰ δὲ τοῖς τοιούτοις
58 20 δισχυρίζονται λόγοις τινὲς καὶ ταῖς ἀπλήστοις ἐπιμένοισιν προαιρέσεσιν,
οὐκ ἀτιμώρητον ἑαυτοῖς τὸ τοιοῦτον αἰσθήσονται, καὶ μάλιστα ὅποτε
οὕτω τὰ παρ’ ἡμῶν τῷ μεγίστῳ διακονεῖται θεῷ. ὅσα πρότερον ἢ ὀλέ-
θριος ἀνάγκη συνηνάγκαζε λαμβάνειν, νῦν κατέχειν ἐπισφαλὲς ὑπάρχει·
ἄλλως τε παντὶ τρόπῳ τὰς ἀπληστίας λογισμοῖς καὶ παραδείγμασιν
25 ἐλαττοῦν ἀναγκαῖον.

***3—8 cf. Soz I 8, 4 (p. 17, 18/19)

LHF = a VJNAB = b

1 ~ εἰ τινες τῶν προειρημένων b 2 εὐλογον + καὶ N 3 ἐμφαίνοι V |
πράγματι V 4 ἦ < b, εἴη Hkl | πᾶσι b | ἰδέτωσαν HJ¹NB 5 ἕτερον < b
■ λυσιτελὲς JNAB | αὐτοῖς Hkl, αὐτοῖς ab, ταῦτα Pas 7 πάση b | τῇ + a.
ταχυτῆτι JNAB | εἰ γὰρ] διὸ εἰ NA, διὸ B | ~ τινὲς ἐξ αὐτῶν b 8 πολλὰ <
V | καρπωσάμενος HF | καὶ γίνεσθαι < b 9 αὐτοῖς a 10 ἐπιγνόντες +
καὶ a 12 ἰαθῆι Hkl, λυθῆι b 13 τοῦτο < F | προσιέμενος HV, < F |
τοῖς] τούτοις F 15 γε] τε a | τούτου VB | τοῦτο + τὸ b | ἐπ’ αὐτῶν < H | ~
ἄξιον ἐπ’ αὐτῶν AB^c, ἄξιον ἐπ’ αὐτῶν ἄξιον B¹ | ἦ] εἰ LJ, ἦ H 15/16 εἰ γε –
πρόσρημα < N 16 τὸ¹ < aJ | ἀποθέσθαι] ἀπέχεσθαι b | τὸ τηνικ.] τότε b
17 ἠνίκα < a | τὸν < NAB | ἦν + ἦ J 17/18 ὡμ.-ἀφ.] καθ’ ἦν (ὄν NAB)
ὑπῆρχον b 18 ἀπολλύμεναι καὶ b | ἐρριμμένοι b 19 διώξεις + τ’ b | ἀκόρε-
στοι + καὶ b | δέ] δὴ N 20 δισχυρίζονται B, -ζονται A | παραινέσεις
NAB 21 αὐτοῖς b 22 τῷ + a. θεῷ A | θεός F | ὅσα] ὡς a AB^c | ὅσα
+ γοῦν b 23 συναναγκάζει a | ταῦτα + a. νῦν b | ὑπάρχειν AB^c, ὑπάρχει (εἰ
ras) A 24 τε + δὲ b, + καὶ Hkl | ἀπληστίας + καὶ VNAB

Οὐδὲ τὸ ταμειῶν, εἴ τι κατέχει τῶν προειρημένων, βεβαίως κατέχειν 39
 συγχωρηθήσεται, ἀλλ' οἷον οὐδὲ ἀντιφθέγγασθαι πρὸς τὰς ἱεράς ἐκκλη-
 σίας τολμήσαν, ὧν ἐπὶ χρόνον οὐ δικαίως κατέσχευεν, τούτων ἐκοστήσεται
 δικαίως ταῖς ἐκκλησίαις *** ἅπαντα δ' ὅσα ταῖς ἐκκλησίαις προσήκειν
 5 ὀρθῶς ἂν φανεῖη, εἴτε οἰκίαι τὸ κτῆμα τυγχάνοιεν εἴτε ἀγροὶ τινες καὶ
 κῆποι εἴτε ὅποια δὴ ποτε ἑτέρα τινά, οὐδενὸς τῶν εἰς τὴν δεσποτείαν
 ἐλαττουμένου δικαίου ἀλλ' ἀκεραίων πάντων μενόντων, ἀποκαθίστα-
 σθαι προστάττομεν.

Καὶ μὴν καὶ τοὺς τόπους αὐτοὺς, οἱ τοῖς σώμασι τῶν μαρτύρων τετί- 40
 10 μνηται καὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐνδόξου ὑπομνήματα καθεστᾶσιν, τίς
 ἂν ἀμφιβάλῃ μὴ οὐχὶ ταῖς ἐκκλησίαις προσήκειν, ἢ οὐχὶ καὶ προστάξειεν
 ἂν; ἡνίκα μῆτε δῶρον ἄμεινον μῆτε κάματος χαριέστερος καὶ πολλὴν
 ἔχων τὴν ὠφέλειαν ἕτερος ἂν γένοιτο, ἢ τοῦ Θεοῦ προτρέποντος νεύ-
 ματος τὴν περὶ τῶν τοιούτων ποιεῖσθαι σπουδὴν, καὶ ἃ μετὰ πονηρῶν
 15 ἐξηρέθη προφάσεων τῶν ἀδίκων καὶ μοχθηροτάτων ἀνδρῶν, ἀποκατα-
 σταθέντα δικαίως ταῖς εὐαγέσιν αὐθις ἐκκλησίαις ἀποσωθῆναι.

Ἐπειδὴ δὲ ὀλοκλήρου προνοίας ἂν εἴη μὴδὲ τούτους σιωπῇ παρελ- 41
 59 θεῖν, ὅσοιπερ ἢ ὧνῆς δικαίᾳ ἐπρίαντό τι παρὰ τοῦ ταμείου ἢ κατὰ
 δωρεὰν κατέσχεον συγχωρηθέν, μάτην καὶ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα τίς ἀπλήστους
 20 ἐπιθυμίας ἐκτείνοντες, γινωσκέτωσαν, ὡς οἱ τοιοῦτοι, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα
 οἷς ἐτόλμησαν πρίασθαι ἄλλοτριάν τὴν παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς ἐπειράθη-
 σαν καταστῆσαι φιλανθρωπίαν, ὅμως ταύτης εἰς τὸν δυνατὸν καὶ πρέ-
 ποντα τρόπον οὐκ ἀτυχήσουσιν. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον ἀνήχθω.

Ἐπειδὴ δὲ ἀποδείξεισιν ἐνωργεστάταις καὶ σαφεστάταις ἐξεφάνη ἀρετῇ 42
 25 τε τοῦ πάντα δυνατοῦ Θεοῦ καὶ παραινέσεσιν ἅμα καὶ βοηθείαις, ἃς
 ὑπὲρ ἐμοῦ συχνὰς ἀξιοῖ ποιεῖσθαι, τὴν πρότερον κατέχουσιν πάντα τὰ
 ἀνθρώπεια δυσχέριαν ἐκ πάσης ἐηλλάσθαι τῆς ὑφ' ἡλίῳ, οἱ καθ' ἓνα

***1-4 cf. Soz I 8, 4 (p. 17, 18) 18-23 cf. Soz I 8, 4 (p. 17, 19sq.)

LHF = a VJNAB = b

1 οὐδὲ + γὰρ b | ταμειῶν (ei ras) V | κατέχει AB | κατέχειν κατέχει V 3 τολ-
 μῶσαν AB, ἐτόλμησαν a | χρόνων F 4 ταῖς ἐκκλησίαις < Pas | ἐκκλ. + λείπει
 a | δὴ VNAB 5 ἂν φανεῖη] ἀναφανείη VNAB 6 τὴν δεσπ.] τήρδε πολιτείαν
 V, τὴν δὲ τὴν πολιτείαν NAB 7 ἐλαττ. + τινὸς aJ | ἀνθίστασθαι AB, ἐξίστασθαι
 N 11 ἀμφιβάλῃ LF 13 ἕτερος ἂν γέν. < NAB | πνεύματος b 14 τῶν
 τοιούτων] τούτων NAB | ποιεῖν AB 15 ἀφηρεῖθι b | προφάσεων + ὑπὸ b |
 ἀδίκων καὶ < NAB 16 ἀποδοθῆναι V 17 ἐπειδὴ] ἐπει JNAB | τούτους
 σιωπῆν J 18 ἢ < J | ὧν ἢ b | δικαίων L⁴H, δικαία b | ταμειῶν b Soz 19 καὶ
 < Val | τὰ < a | πλείστον V 20 ἐκτείναντες N | ὡς οἱ] ὅσοι VJAB, ὅσοι
 τοίνυν N | ὅτι] τὰ Hkl 23 τόπον F | ὀν < VA 24 δέ] ὀν VNAB | ἀρετῇ
 τε] ἢ ἀρετῇ b 25 καὶ παραιν.] παραινέσεσι θ' b (δ' A) 26 ὑπὲρ] ὑπ' αὐτ παρ'
 Val | δι' ἂν + a. τὴν b 27 ἀνθρώπινα b | πάσης + ἡδη b | ἡλίου V

τε καὶ σύμπαντες ἐσπουδασμέναις καθορᾶτε φροντίσιν, τίς ἐκείνη καθ-
 ἔστηκεν ἐξουσία, τίς χάρις, ἢ τῶν μὲν πονηροτάτων καὶ μοχθηροτάτων
 τὸ ὡς εἶπεῖν σπέρμα ἠφάνισέν τε καὶ διέφθειρεν, τῶν δὲ ἀγαθῶν τὴν
 εὐφροσύνην ἀνακλήθεισαν ἐπὶ πάσας ἐκτείνει τὰς χώρας ἀφθόνης, καὶ
 5 αὐθις αὐτὸν τε τὸν θεῖον νόμον τὰ εἰκότα μετὰ παντὸς σεβάσματος
 θεραπεύεσθαι, τοὺς τε τούτῳ σφᾶς αὐτοὺς καθιερώσαντας τὰ προσ-
 ἤκοντα σέβειν, ἐξουσίαν δίδωσιν ἅπασαν. οἱ καθάπερ ἕκ τινος σκότους
 βαθυτάτου ἀνακύψαντες καὶ λαμπρὰν τῶν πραγμάτων λαβόντες γνῶ-
 σιν, θεραπεύειν τε τὴν προσήκουσαν τοῦ λοιποῦ περὶ αὐτὸν καὶ τιμὴν
 10 σύμφωνον ἐπιδείξονται.

Προτεθήτω ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀνατολικοῖς μέρεσιν.

Τὸ μὲν δὴ πρῶτον ὡς ἡμᾶς καταπεμφθὲν βασιλέως γράμμα ταῦτα διετάτ- 43
 τετο. ἀτίκα δὲ δι' ἔργων ἐχώρει τὰ πρὸς τοῦ νόμου διηγορευμένα, καὶ
 πάντ' ἐπράττετο τάναντία τοῖς μικρὸν ἔμπροσθεν ὑπὸ τῆς τυραννικῆς ὠμό-
 15 τητος τετολημμένοις, ἀπήλανόν τε βασιλικῶν δωρεῶν οἷς ταῦτα νενομοθέ-
 τητο.

Μεταβάς δ' ἐκ τούτων βασιλεὺς πραγμάτων ἐνεργῶν ἤπτετο. καὶ πρῶτα 44
 μὲν τοῖς κατ' ἐπαρχίας διηρημένοις ἔθνεσιν ἡγεμόνας κατέπεμπε, τῇ σωτη-
 60 ρίῳ πίστει καθωσιωμένους τοὺς πλείους, ὅσοι δ' ἐλληνίζεῖν ἐδόκουν, τούτοις
 20 θύειν ἀπειρητο. ὁ δ' αὐτὸς ἦν νόμος καὶ ἐπὶ τῶν ὑπερκειμένων τὰς ἡγεμο-
 νικὰς ἀρχὰς ἀξιωμάτων, ἐπὶ τε τῶν ἀνωτάτω καὶ τὴν ἐπαρχον διελιγφώτων
 ἐξουσίαν. ἢ γὰρ Χριστιανοῖς οὖσαν ἐμπρέπειν ἐδίδον τῇ προσηγορίᾳ, ἢ διακει-
 μένοις ἐτέρως τὸ μὴ εἰδωλολατρεῖν παρήγγελλεν.

Εἰδ' ἐξῆς δύο κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπέμποντο νόμοι, ὁ μὲν εἵργων τὰ μυσσὰρὰ 45,1
 25 τῆς κατὰ πόλεις καὶ χώρας τὸ παλαιὸν συντελουμένης εἰδωλολατρίας, ὡς
 μὴτ' ἐγέρσειε ξοάνων ποιῆσθαι τολμᾶν, μήτε ματεῖαις καὶ ταῖς ἄλλαις περι-
 εργίαις ἐπιχειρεῖν, μήτε μὴν θύειν καθόλου μηδένα, ὁ δὲ τῶν εὐκτηρίων
 οἰκῶν τὰς οἰκοδομὰς ὑποῦν αὐξεν τε εἰς πλάτος καὶ μῆκος τὰς ἐκκλη-
 σίας τοῦ θεοῦ διαγορευῶν, ὡσανεὶ μελλόντων τῷ θεῷ σχεδὸν εἶπεῖν ἀπάντων

***12–14 cf. Soz I 8, 5 (p. 17, 21/22) 17–28 cf. Soz I 8, 5 (p. 17, 22–24)
 24–29 cf. Theod I 2, 3 (p. 5, 8sq.) 24–p. 67,5 cf. Theod I 14, 12 (p. 58,
 17–23); Gel III 2 (p. 141, 1–9), Quelle: Theod 24–p. 68, 12 cf. 365 (p. 557,
 22–29 = Phil p. 182, 21–27) 27 – p. 68, 4 cf. Soz I 8, 7 (p. 18, 7–12)

LHF = a (ad l. 11) VJNAB = b

1 καὶ + οἱ b | σύμπαντες + ὁμοῦ b | ὁρᾶτε N, καθορᾶται aJ 2 ἢ + a. ἐξου-
 σία b | τίς χάρις < b | πονηροτάτων καὶ < b 4 ἐκτείνειν a 5 παντὸς +
 τοῦ b 7 διδῶσιν HF | ἅπασιν Hkl 8 βάθεος J, βαθέος VNAB ■ ~ θε-
 ραπείαν τε p. αὐτὸν b | τιμὴν + εὐσεβῆ καὶ b 10 ἐπιδείξονται VB 11 προ-
 τεθ. – μέρ. < Fb 18 πρὸς] πρὸ V 15 ἀπέλανόν N 21 καὶ + τῶν N
 28 παρήγγελεν NB, παρήγγειλεν V 24 μυσσὰρὰ V 25 πόλιν JAB | χώραν J
 28 οἰκῶν < N | τε + καὶ VAB

ἀνθρώπων τοῦ λοιποῦ προσοικειοῦσθαι τῆς πολυθέου μανίας ἐκποδὸν ἡρμέ-
 νης. τοιαῦτα γὰρ φρονεῖν τε καὶ γράφειν τοῖς κατὰ τόπον ἀρχουσι βασιλέα
 ἢ αὐτοῦ περὶ τὸν θεὸν ἐνήγην ὄσια, χρημάτων δὲ μὴ φείδεσθαι δόσεως, ἀλλ' ἐξ
 αὐτῶν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν τὰς ἐπισκευὰς ποιεῖσθαι περιεῖχεν ὁ νόμος.
 5 ἐγράφετο δὲ καὶ τοῖς κατὰ πάντα τόπον τῶν ἐκκλησιῶν προῶδροις τοιαῦτα,
 ὅποια καὶ ἡμῖν ἐπιστέλλειν ἤξιον, πρώτην ταύτην εἰς ἡμέτερον πρόσωπον
 γραφὴν διαπεμφάμενος.

Νικητῆς Κωνσταντίνου Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίω.

46,1

Ἔως τοῦ παρόντος χρόνου τῆς ἀνοσίτου βουλήσεως καὶ τυραννίδος
 10 τοὺς ὑπηρέτας τοῦ σωτήρος Θεοῦ διωκούσης, πεπίστευκα καὶ ἀκριβῶς
 ἑμαυτὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ ἔργα ἢ ὑπὸ ἀμελείας διε-
 φθάρθαι ἢ φόβῳ τῆς ἐπικειμένης ἀδικίας ἐλάττωνα τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι,
 ἀδελφεῖ προσφιλέστατε. νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης καὶ τοῦ δρά-
 15 κοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως Θεοῦ τοῦ μεγίστου προ-
 νοίᾳ ἡμετέρᾳ δ' ὑπηρεσίᾳ διωχθέντος, ἡγοῦμαι καὶ πᾶσι φανεράν γεγε-
 νῆσθαι τὴν θείαν δύναμιν, καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἀμαρτήμασί τισι
 περιπεσόντας ἐπιγνόντας τε τὸ ὄντως ὄν ἤξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν
 61 τοῦ βίου κατάστασιν. ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προϊστάσαι ἐκκλησιῶν ἢ
 ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προϊσταμένους ἐπισκόπους πρεσβυτέρους τε
 20 ἢ διακόνους οἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ ἔργα τῶν ἐκκλησιῶν,
 ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα ἢ εἰς μείζονα αὖξιν ἢ ἔνθα ἂν χρεῖα ἀπαιτῆ
 καινὰ ποιεῖν. αἰτήσεις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα

*8sq. Herbst 324. V. p. 38, 1sq.; 104, 5sq. Cf. Dörries, Abh. Gött.
 3, 34, 55

**8 – p. 68, 4 = Soer I 9, 47–49 (p. 77, 16–79, 6); Nic VIII 27 (I 589sq.),
 Quelle: Soer; Theod I 15, 1. 2 (p. 59, 1–19); Gel III 3, 1–4 (p. 141, 13–32),
 Quelle: Theod

VJNAB [a l. 8 + Soer (FM) Theod Gel (A²)]

1 λοιποῦ λόγου V 4 παριείχεν V¹, παρείχεν J 5 τόποις B 7 γραφῆ V
 8 a. epist. + uncial. βασιλέως ἐπιστολὴ περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς V |
 Εὐσεβίω < JB¹ (+ s) 10 ὑπηρέτας + τοὺς B | σωτήρος θεοῦ V Soer Theod
 (W), σωτήρος JNAB Theod (HNGS), θεοῦ Theod (DLFVT), σωτήρος χριστοῦ
 Theod (A), θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Gel 11 διεφθάρθαι + συνέβη N
 12 ἐλάττωνα τῆς V Soer Theod, ἐλάττω τῆς J, < NAB | τῆς² + μὴ N⁸ | ἀξίως
 NA | γενῆσθαι B 13 δὲ] δὴ N | ἀποδοθ.] φανείσης J, < B¹, ?B^c 14 θεοῦ τοῦ
 JN Soer Theod, τοῦ θεοῦ τοῦ VAB | ~ προνοία θεοῦ τοῦ μεγίστου J 15 διωχ-
 θέντος V Soer Theod (rell.) Gel, ἐδιωχθέντος JNAB Theod (HNGS) 16 ἢ¹
 < J | ἀπιστία + ἢ Soer Theod Gel 17 τε < N, δὲ Soer | τὸν ὄντως ὄντα
 Theod, τὸν ὄντως ὄντα θεὸν Soer Gel 18 προϊστασθαι N | ἐπισκόπους < N
 20 καὶ + a. ἢ N 21 μείζονα JNAB Soer Theod Gel, μείζον V | ἢ χρεῖα Soer
 Theod Gel, χρεῖας V 22 καὶ² < V | οἱ λοιποὶ] λοιπὸν V

παρά τε τῶν ἡγεμονευόντων καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τούτοις γὰρ ἐπεστάλη πάση προθυμίᾳ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομένοις.

Ὁ Θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

5 Ταῦτα μὲν οὖν καθ' ἕκαστον ἔθνος ἐγράφετο τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν προ- 4
εστῶσι, τὰ ἀκόλουθά τε τούτοις πράττειν οἱ τῶν ἔθνῶν ἡγεμόνες ἐκελεύοντο,
σὺν πολλῶ τε τάχει δι' ἔργων ἔχῳρει τὰ νενομοθετημένα.

Ἐπιτείνας δ' ἔτι μᾶλλον {δ} βασιλεὺς τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁσίαν διδασκα- 47,1
λίαν ἀπελεγτικὴν τῆς εἰδωλολάτρων πλάνης τῶν πρὸ αὐτοῦ κερρατηκότων
10 τοῖς κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπαρχιώταις κατέπεμπε, λογιώτερον τοὺς ἀρχομένους
προτρέπων τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν γνωρίζειν αὐτόν τε τὸν Χριστὸν αὐτοῦ
διαρρηθῆν ἐπιγράφεσθαι σωτήρα. καὶ ταύτην δὲ τὴν γραφὴν, αὐτόγραφον 2
οὐσαν αὐτοῦ μεταληφθεῖσαν δ' ἐκ τῆς Ῥωμαίων φωνῆς, ἀπολαβεῖν ἀναγκαῖ-
ον τῷ παρόντι λόγῳ, ὡς ἂν δοκοῖμεν αὐτοῦ βασιλέως ἐπακούειν ταῖς πάντων
15 ἀνθρώπων ἀκοαῖς τούτου ἐκβοῶντος τὸν τρόπον.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπαρχιώταις ἀνατολικοῖς. 48,1

Πάντα μὲν ὅσα τοῖς κυριωτάτοις τῆς φύσεως περιέχεται νόμοις, τῆς
κατὰ τὴν θείαν διάταξιν προνοίας τε καὶ θεωρίας ἱκανὴν αἴσθησιν τοῖς
πᾶσι παρέχει, οὐδὲ ἔστι τις ἀμφιβολία οἷς κατ' εὐθεΐαν γνώσεως ὁδὸν
20 ἢ διάνοια ἐπ' ἐκείνον ἄγεται τὸν σκοπὸν, ὡς ἡ τοῦ ὑγιοῦς λογισμοῦ
καὶ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἢ ἀκριβῆς κατάληψις μιᾶ ῥοπή τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς
ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἀναφέρει τοῦ Θεοῦ. διόπερ πᾶς συνετὸς ἀνὴρ οὐκ ἂν
ποτε ταραχθεῖ τούς πολλοὺς ὄρων ἑναντίας προαιρέσεσι φερομένους.
62 ἀνόητος γὰρ ἂν ἡ τῆς ἀρετῆς ἐλάνθανε χάρις, εἰ μὴ καταυτικρὺ τὸν 2
25 τῆς διεστραμμένης ἀπονοίας βίον ἢ κακία προὔβεβλητο. διὸ τῇ μὲν ἀρετῇ
στέφανος πρόκειται, τῆς δὲ κρίσεως αὐθεντεῖ ὁ ὕψιστος Θεός. ἐγὼ δ' ὡς
ἐνὶ μάλιστα φανερῶς περὶ τῶν κατ' ἑμαυτὸν ἐλπίδων πᾶσιν ὑμῖν ὁμο-
λογῆσαι πειράσομαι.

*16sq. Herbst 324. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 51–54

**18 cf. Hist X 5,1 (p. 883, 21)

***5/6 cf. Theod I 15, 3 (p. 59, 20/21); Soer I 9, 50a (p. 79, 7–9)

VJNAB [ad l. 6 + Soer (FM) Theod Gel (A²)

1 ἡγεμόνων NAB | καὶ + τῶν N 2 ἐπεστάλη V Soer Theod Gel, ἐπε-
στάλη JNAB | προθυμίᾳ] σπουδῇ Soer Theod Gel, σπουδαίως Soz 4 διαφυλάξοι
JNAB Theod (NW), διαφυλάξει V Soer (F) Theod (part.) Gel, διαφυλάξαι Soer
(M) Theod (A) Gel (A^{2c}) 5 οὖν JNAB Soer Theod, καὶ V 6 τε < V
7 τε] τῶ V 8 ὁ < Hkl 9 ἀπελεγτικὴν < AB, κατὰ N | εἰδωλολατρίας
NABJ¹(?) | καὶ + a. πλάνης N 10 ἔθνῶν B | ἐπαρχεῶταις JNAB | λογιώτερον
Hkl 13 μεταληφθεῖσαν δ' V Hist, ἐκληφθεῖσαν δ' J, < NAB, μεταβληθεῖσαν
Hkl | ῥωμαίαις J | ἀπολαβεῖν N¹ (περὶ s) 16 a. epist. + uncial. βασιλέως
ἐπιστολῇ κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας V | ἐπαρχεῶταις JNAB 17 τῆς²] τοῖς
VJB 24 ἀνόητος NB^c | τῶν J¹B 25 προβέβλητο N¹ | διότι μὲν ἀρετῆς
JAB N (διὸ τῆς . . .)

- Ἔσχον ἔγωγε τοὺς πρὸ τούτου γενομένους αὐτοκράτορας διὰ τὸ τῶν 49,1
 τρόπων ἄγριον ἀποσκλήρους, μόνος δ' ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς ἡμερότητας ἔργα
 μετεχειρίζετο, μετὰ θαυμαστῆς εὐλαβείας ἐν πάσαις ταῖς ἑαυτοῦ πράξεσι
 τὸν σωτήρα θεὸν ἐπικαλούμενος. ὅσοι δὲ λοιποὶ, οὐχ ὑγιαίνοντες τὰς ■
 5 φρένας ἀγριότητος μᾶλλον ἢ πραότητος ἐπεμέλοντο, καὶ ταύτην ἔτρεφον
 ἀφρόνως, ἐπὶ τῶν ἰδίων καιρῶν τὸν ἀληθῆ λόγον διαστρέφοντες, τῆς
 δὲ πονηρίας αὐτοῖς ἡ δεινότης εἰς τοσοῦτον ἐξήπτετο, ὡς πάντων ὁμοῦ
 τῶν θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων εἰρηνευομένων ἐμφυλίου ὑπ'
 ἐκείνων πολέμους ἀναρριπίζεσθαι.
- 10 Τὸν Ἀπόλλω τὸ τηνικαῦτα ἔφασαν ἐξ ἄντρον τινὸς καὶ σκοτίου μυχοῦ 50
 οὐχὶ δ' ἐξ οὐρανοῦ χρῆσαι, ὡς ἄρα οἱ ἐπὶ τῆς γῆς δίκαιοι ἐμπόδιον εἶεν
 τοῦ ἀληθεύειν αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ψευδεῖς τῶν τριπόδων τὰς μαντείας
 ποιῆσθαι. τοῦτο γάρ τοι ἡ ἰέρεια αὐτοῦ, κατηφεῖς τοὺς πλοκάμους ἀνεῖσα
 ὑπὸ μανίας τ' ἔλανομένη, τὸ ἐν ἀνθρώποις κακὸν ἀπωδύρετο. ἀλλ' ἴδω-
 15 μεν ταῦτα εἰς ὅποιον τέλος ἐξώκειλε. σὲ νῦν τὸν ὑπιστον θεὸν καλῶ 51,1
 ἠκροώμην τότε κοιμηθεῖς παῖς ἔτι ὑπάρχων, πῶς ὁ κατ' ἐκείνο καιροῦ παρὰ
 τοῖς Ῥωμαίων αὐτοκράτορσιν ἔχων τὰ πρωτεῖα, δειλαιος, ἀληθῶς δει-
 λαιος, πλάνη τὴν ψυχὴν ἠπατημένος, παρὰ τῶν δορυφορούντων αὐτόν,
 20 τίνες ἄρα εἶεν οἱ πρὸς τῆ γῆ δίκαιοι, πολυπραγμονῶν ἐπυρθάνετο, καὶ
 τοῖς τῶν περὶ αὐτὸν θρησκόων ἀποκριθεῖς, Χριστιανοὶ δῆπουθεν, ἔφη.
 ὁ δὲ τὴν ἀπόκρισιν ὥσπερ τι καταβροχθίσας μέλι τὰ κατὰ τῶν ἀδικη- 2
 μάτων εὐρεθέντα ξίφη κατὰ τῆς ἀνεπιλήπτου ὀσιότητος ἐξέτεινε. αὐτίκα
 δὴ οὖν διατάγματα λύθρων μαιφόνους ὡς εἶπεῖν ἀκωκαῖς συνέταπτε, τοῖς
 τε δικασταῖς τὴν κατὰ φύσιν ἀγχινοῖαν εἰς εὐρεσιν κολαστηρίων καινο-
 25 τέρων ἐκτείνειν παρεκελεύετο.
- 3 Ἦν τότε, ἦν ἰδεῖν, μεθ' ὄσης ἐξουσίας ἡ σεμνότης ἐκείνη τῆς Θεοσεβείας 52
 τῆ τῆς ὠμότητος συνεχεῖα οὐ τὰς τυχοῦσας ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας ὕβρεις
 ὑφίστατο, σωφροσύνη δ', ἦν τῶν πολεμίων οὐδεὶς ἠδίκησε πώποτε, ὀργί-
 λων πολιτῶν παροινίας πάρεργον ἐγένετο. ποῖον πῦρ ποῖα βάσανοι
 30 ποῖον στρεβλωτηρίων εἶδος οὐχὶ παντὶ σώματι καὶ ἡλικίᾳ πάση ἀδια-

*16sq. cf. *Klio* 40, 1962, 203 (Lit.)

VJNAB

- 2 ἀποκλήρους JNAB | ~ ὁ ἐμὸς πατήρ N 4 $\overline{\sigma\alpha}$ V, πατέρα JNAB
 5 ἐπεμελοῦντο JNAB 7 δὲ < N 8 τῶν < J | εἰρωνευομένων B 9 ~ πολέ-
 μους ὑπ' ἐκείνων N 11 σὺνον V, ἀνθρώπου JNAB | τῆς < JA | ἔμποδον V
 12 τούτοις V 13 γάρ τοι ἡ ἰέρεια < NAB | κατηφεῖς] προφήτης Val | ἀνεῖνα N
 14 ὑπὸ] ἀπὸ A, πεποιήκε τῆς N | μανίας] μαντείας VNAB | ἔλανομένης N
 15 τέλος] κακὸν V | ἐξώκειλον J, κατέληξεν N | ~ τὸν νῦν NB¹ (+ τὸν B^{c1}, τοῖνον
 τὸν B^{c2}) 16 ἠκροώμην + γάρ J | παιδίον J | ἔτι < JNAB 17 δειλ.
 ἀλ. δειλ. < Hkl (cf. p. 35, 7) 19 ἄρα] ἂν JNAB 21 βροχθίσας NAB
 23 μαιφόνους V¹ | κατέταπτε V¹ (συν s) 24 καιν.] δεινότερων JNAB
 25 ἐπιτείνειν Val 29 ἐγένετο JNAB

κρίτως προσήγετο; τὸ τηνικαῦτα ἐδάκρυε μὲν ἀναμφιβόλως ἡ γῆ, ὃ δὲ τὰ σύμπαντα περιέχων κόσμος τῷ λύθρῳ χραινόμενος ἀπεκλάετο, ἢ γε μὴν ἡμέρα αὐτῇ τῷ πένθει τοῦ θανάτου ἐνεκαλύπτετο.

Ἄλλὰ τί ταῦτα; αὐχοῦσι νῦν ἐπ' ἐκείνοις οἱ βάρβαροι οἱ τοὺς κατ' 53
 5 ἐκεῖνο καιροῦ ἐξ ἡμῶν φεύγοντας ὑποδεδεγμένοι καὶ φιλανθρώπως τηρήσαντες αἰχμαλωσίᾳ, ὅτι οὐ μόνον τὴν σωτηρίαν ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς σεμνότητος αὐτοῖς κατέστησαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἔχειν. καὶ νῦν τὸ Ῥωμαίων γένος κηλῖδα ταύτην διηνεκὴ φέρει, ἣν οἱ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς οἰκουμένης ἐλαυνόμενοι Χριστιανοὶ καὶ βαρβάροις προσφεύγοντες προσ-
 10 ἐτίψαντο.

Ἄλλὰ τί τῶν θρήνων ἐκείνων καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης πένθους 54
 ἐπὶ πλέον μεμνησθαί με δεῖ; οἴχονται λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι οἱ τοῦ μύσου ἀφένται, πρὸς διηνεκὴ κόλασιν τοῖς Ἀχέροντος βαράθροις ἐκδοθέντες, σὺν αἰσχυρῷ τέλει. πολέμοις γὰρ ἐμφυλίοις καταμιγνέτες οὗτ' ὄνομα οὗτε
 15 γένος αὐτῶν καταλελοίπασιν. ὃ δὴ οὐκ ἂν αὐτοῖς συμβεβῆκει, εἰ μὴ ἡ ἀσεβῆς ἐκείνη τῶν τοῦ Πυθίου χρηστηρίων μαντεία κίβδηλον δύναμιν ἐσχῆκει.

Σὲ νῦν τὸν μέγιστον θεὸν παρακαλῶ· εἴης πρᾶός τε καὶ εὐμενῆς τοῖς 55,1
 σοῖς ἀνατολικοῖς, εἴης πᾶσι τοῖς σοῖς ἐπαρχιώταις ὑπὸ χρονίου συμφορᾶς
 20 συντριβεῖσι, δι' ἐμοῦ τοῦ σοῦ θεράποντος ὀρέγων ἴασιν. καὶ ταῦτά γε αἰτῶ οὐκ ἀπεικότως, ὧ δέσποτα τῶν ὄλων, ἅγιε θεέ· ταῖς σαῖς γὰρ ὑψηγήσειν ἐνεστησάμην σωτηριώδη πράγματα καὶ διήνυσσα, τὴν σὴν σφραγίδα πανταχοῦ προβαλλόμενος καλλινίκου ἡγησάμην στρατοῦ· κἄν
 25 πού τις τῶν δημοσίων καλῆ χρεῖα, τοῖς αὐτοῖς τῆς σῆς ἀρετῆς ἐπόμενος συνθήμασιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πρόειμι. διὰ ταῦτά τοι ἀνέθηκά σοι τὴν
 ἔμαυτοῦ ψυχὴν ἔρωτι καὶ φόβῳ καθαρῶς ἀνακραθεῖσαν· τὸ μὲν γὰρ ὄνομα σου γνησίως ἀγαπῶ, τὴν δὲ δύναμιν εὐλαβοῦμαι, ἦν πολλοῖς τεκμηρίοις ἔδειξας καὶ τὴν ἐμὴν πίστιν βεβαιωτέραν εἰργάσω. ἐπείγομαι
 64 30 οἶκον ἀνανεώσασθαι, ὃν οἱ μουσαροὶ ἐκεῖνοι καὶ ἀσεβέστατοι τῷ ἀποπιτήματι τῆς καθαιρέσεως ἐλυμήναντο.

Εἰρηνεύειν σου τὸν λαὸν καὶ ἀστασίαστον μένειν ἐπιθυμῶ ὑπὲρ τοῦ 56,1
 κοινοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ τοῦ πάντων ἀνθρώπων χρησίμου. ὁμοίαν τοῖς πιστεύουσιν οἱ πλανώμενοι χαίροντες λαμβανέτωσαν εἰρήνης τε καὶ ἡσυ-
 35 χίας ἀπόλαυσιν. αὕτη γὰρ ἡ τῆς κοινωνίας γλυκύτης κάκεινους ἐπαν-

VJNAB

■ κόσμος] κύκλος J 3 θαύματος NAB | ἀνεκαλύπτετο NB 5 φιλανθρω-
 ποπάτη N, φιλιανότη B 6 ὅτι < (lac. c. 4-5 litt.) J 7 ἔχειν < (lac. c. 4-5
 litt.) J, ἔχον B 9 καὶ < Wil 19 ἐπαρξιώταις JNAB | συμφορὰ V 22 σὴν
 < J 25 τοι < NB 29 σοι JNAB 30 μαροὶ A 32 εἰρηνεύσθαι V
 35 γλῶσ. κάκ. < NAB | ἐπανόρθωσις NAB

- ορθώσασθαι καὶ πρὸς τὴν εὐθείαν ἀγαγεῖν ὁδὸν ἰσχύσει. μηδεὶς τὸν ἔτερον παρενοχλείτω· ἕκαστος ὅπερ ἡ ψυχὴ βούλεται κατεχέτω, τούτω κατακεχρήσθω. τοὺς δ' εὖ φρονοῦντας πεπεισθαι χρή, ὡς οὗτοι μόνοι **2** ἀγίως καὶ καθαρῶς βιώσονται, οὓς αὐτὸς καλεῖς ἐπαναπαύεσθαι τοῖς σοῖς ἀγίοις νόμοις. οἱ δ' ἑαυτοὺς ἀφέλκοντες ἐχόντων βουλόμενοι τὰ τῆς ψευδολογίας τεμένη· ἡμεῖς ἔχομεν τὸν φαιδρότατον τῆς σῆς ἀληθείας οἶκον, ὄνπερ κατὰ φύσιν δέδωκας. τοῦτο κάκείοις εὐχόμεθα, ἵνα δηλαδὴ διὰ τῆς κοινῆς ὁμοιοῦσας καὶ αὐτοὶ τὴν θυμηδίαν ἀποφέρωνται. οὐδὲ **57** γάρ ἐστι καινὸν οὐδέ τι νεώτερον τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἐξ οὐπερ τὴν τῶν ὄλων διακόσμησιν παγίως γεγενῆσθαι πεπιστεύκαμεν, μετὰ τοῦ πρέποντός σοι σεβάσματος τοῦτο παρεκελεύσω, ἐσφάλη δὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος πλάναις παντοίαις παρηγμένον· ἀλλὰ σύ γε διὰ τοῦ σοῦ υἱοῦ, ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἐπὶ πλέον ἐπιβρίση, καθαρὸν φῶς ἀνασχωῶν ὑπέμνησας περὶ σεαυτοῦ τοὺς πάντας.
- 15** Αἱ σαὶ πράξεις ταῦτα πιστοῦνται· τὸ σὸν κράτος ἀθῶους ἡμᾶς καὶ **58,1** πιστοὺς ἐργάζεται, ἥλιος καὶ σελήνη ἔννομον ἔχουσι τὴν πορείαν, οὐδὲ τὰ ἄστρα ἄτακτον ἔχει τὴν τοῦ κοσμικοῦ κύκλου περιφορὰν· αἱ τῶν καιρῶν ἀμοιβαὶ νομίμως ἀνακυκλοῦνται, ἡ τῆς γῆς ἐδραία στάσις τῶ σῶ λόγῳ συνέστηκε, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὸν ἐπιταχθέντα θεσμόν ποι- **20** εῖται τὴν κίνησιν, ἡ τε τῶν ὑδάτων φορὰ θεουσα πρόεισιν ἀπλέτου ρεύματος μέτρῳ, ἡ θάλασσα ὄροις ἐμπεριέχεται πεπηγόσι, καὶ ὁ τι ἂν τῇ γῇ καὶ τῶ ὠκεανῶ συμπαρεκτείνηται, τοῦτο πᾶν θαυμασταῖς τισι καὶ χρησίμοις τεχνάζεται πολυτελείαις. ὅπερ εἰ μὴ κατὰ κρίσιν τῆς σῆς **2** βουλήσεως ἐπράττετο, ἀναμφιβόλως ἂν ἡ τοσαύτη διαφορὰ καὶ ἡ πολλὴ τῆς ἐξουσίας διάκρισις παντὶ τῶ βίῳ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐλυμήνατο. οἱ γάρ πρὸς ἑαυτοὺς μαχεσθέντες χαλεπώτερον ἂν τὸ ἀνθρώπινον κατ- **25** ἔβλαψαν γένος· ὅπερ καὶ μὴ ὀρώμενοι πράττουσιν.
- Ἄλλὰ χάρις σοι πλείστη, δέσποτα τῶν ἀπάντων, μέγιστε θεέ· ὅσον **59** γάρ διαφόροις σπουδάσμασιν ἡ ἀνθρωπότης γνωρίζεται, τοσοῦτ' ἄλλ- **30** λον τοῖς ὀρθότερον φρονοῦσι καὶ γνησίας ἐπιμελομένοις ἀρετῆς τὰ τοῦ

****1/5** (ἐπαναπαύεσθαι . . . νόμοις) cf. Rom. 2, 17, entfernte Anspielung

VJNAB

1 καὶ + τὴν J | ἰσχύει A, ἰσχυσε J, ἰσχύς NB¹ **2** κατεχέτω < JNAB | τοῦτο κἀντοῦτ' J, τοῦτο NAB **3** κεχρήσθω ? Hkl, καὶ πρατιέτω NAB **4** ἐφέλκοντες J **7** ὅπερ Wil | κατὰ φύσιν | τοῖς εὐσεβέσιν? Hkl **8** ἀναφέρωνται NAB (-ρονται) B **11** σοῦ JNAB **17** ἔχουσι V **19** ἐπεισαχθέντα JAB | θεσμ.] καιρῶν JNAB **22** συμπαρεκτείνηται VBJ¹(?), -νοίτο A **23** λωσιτελείαις JNAB **25/26** ἄ . . . ἐναντὶ μαχεσθέντα + N^s **26** κατέβλ.] κατέτειναν J, ἐμάχοντο N¹, ἐμάχετο N^cB, ἐμαχέσαντο A | τῶ ἀνθρωπίνω . . . γένει A **28** ἀλλὰ < NAB | ὅσω J **29** σεβάσμασιν J | τοσοῦτον AB **30** γνησίως N | ἐπιμελομένοις VJ¹, -λωμένοις B

Θείου λόγου μαθήματα συνίσταται. πλὴν ὅστις αὐτὸν θεραπεύεσθαι
 κωλύει, ἄλλω τοῦτο μὴ λογιζέσθω· ἡ γὰρ ἰατρικὴ τῶν ἰαμάτων προ-
 καθέζεται ἅπασιν εἰς τοῦφανές προκειμένη. μόνον μὴ τις καταβλαπτέω
 τοῦθ' ὅπερ ἄχραντος εἶναι τὰ πράγματα παρεγγυᾷ. χρῆσώμεθα τοίνυν
 5 ἅπαντες ἄνθρωποι τῇ τοῦ δοθέντος ἀγαθοῦ συγκληρίᾳ, τούτεστι τῷ
 τῆς εἰρήνης καλῷ, χωρίζοντες δηλαδὴ τὴν συνείδησιν ἀπὸ παντὸς ἐναν-
 60,1 τίου. πλὴν ἕκαστος ὅπερ πείσας ἑαυτὸν ἀναδέδεται, τούτῳ τὸν ἕτερον
 μὴ καταβλαπτέω· ὅπερ θάτερος εἶδέν τε καὶ ἐνενόησεν, τούτῳ τὸν
 πλησίον εἰ μὲν γενέσθαι δυνατὸν ὠφελίτω, εἰ δ' ἀδύνατον παραπεμ-
 10 πέσθω. ἄλλο γάρ ἐστι τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἄλθον ἐκουσίως ἐπαναι-
 ρεῖσθαι, ἄλλο τὸ μετὰ τιμωρίας ἐπαναγκάζειν. ταῦτα εἰπόν, ταῦτα διεξ-
 ἦλθον μακρότερον ἢ ὁ τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας ἀπαιτεῖ σκοπός, ἐπειδὴ τὴν
 2 τῆς ἀληθείας ἀποκρύψασθαι πίστιν οὐκ ἐβουλόμην, μάλισθ' ὅτι τινὲς ὡς
 ἀκούω φασὶ τῶν ναῶν περιηρῆσθαι τὰ ἔθη καὶ τοῦ σκότους τὴν ἐξουσίαν·
 15 ὅπερ συνεβούλευσα ἄν πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰ μὴ τῆς μοχθηρᾶς πλάνης ἢ
 βίαιος ἐπανάστασις ἐπὶ βλάβῃ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμέτρως ταῖς ἐνίω
 ψυχαῖς ἐμπεπήγει.

Τοιαῦτα βασιλεὺς ὥσανει θεοῦ μεγαλοφρονότατος κήρυξ τοῖς ἐπαρχιώταις
 61,1 ἅπασιν δι' οἰκείου προσεφώνει γράμματος, δαιμονικῆς μὲν ἀπειργων τοὺς
 2 ἀρχομένους πλάνης, τὴν δ' ἀληθῆ μετιέναι θεοσέβειαν ἐγκελευόμενος. φαι-
 ρνομένῳ δ' αὐτῷ ἐπὶ τοῦτοις φήμη τις διαγγέλλεται ἀμφὶ ταραχῆς οὐ
 σμικρᾶς τὰς ἐκκλησίας διαλαβούσης, ἐφ' ἣ τὴν ἀκοὴν πληγεῖς ἴασιν τῷ κακῷ
 66 περιενόει. τὸ δ' ἦν ἄρα τοῖονδε. ἐσεμνύνετο μὲν ὁ τοῦ θεοῦ λέως ταῖς βασι-
 3 λέως καλλοπιζόμενος πράξειςιν, οὐδ' ἦν τις ἐξῴθεν φόβος ταραττων, ὡς καὶ
 25 πρῶν λαμπρᾶς καὶ βαθυτάτης εἰρήνης ἀπανταχόθεν τὴν ἐκκλησίαν θεοῦ
 χάριτι περιφραττούσης· φθόνος δ' ἄρα καὶ τοῖς ἡμετέροις ἐφήδρευε καλοῖς,
 εἴσω μὲν εἰσδύμενος, μέσος δ' ἐν αὐτοῖς χορεύων τοῖς τῶν ἀγίων ὁμίλοις.
 συμβάλλει δῆτα τοὺς ἐπισκόπους, στάσιν ἐμβαλὼν ἐρσεχελίας θείων προφάσει
 4 δογμάτων, κἀπειθ' ὡς ἀπὸ μικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξεκάετο, ἄκρας μὲν

****14** (τοῦ σκότους τὴν ἐξουσίαν) cf. Luc. 22, 53, Anspielung

*****23**—p. 73, 5 cf. Theod I 6, 9. 10 (p. 29, 21—30, 8) 29 = 369 (Vindob.,
 f. 27a) 29—p. 73, 1 cf. 1279 (p. 296a, 13sq.), einiges wörtlich 29—p. 73, 3
 cf. Socr I 6, 1. 2 (p. 11, 16—12, 4), z. T. wörtlich, Quelle der 1. Aufl.: Gel. Caes.,
 der 2. Aufl.: VC; Gel II 2, 3—5 (p. 34, 13—15), einiges wörtlich, Quelle: Gel.
 Caes. (cf. BZ 50, 1957, 78); 365 (p. 558, 27—31), Quelle cf. Unters. 56.

VJNAB

1 ~ συνίσταται μαθήματα V 7 ἀναδέδεικται JN¹A¹B | ἄτερος A 8 ἐνό-
 ησε JNAB 10 ἐστι + τὸ Hkl 11 καὶ + a. ἄλλο J | ἀναγκάζειν V
 12 ἀπῆτει JNAB 13 ἀπεκρύψασθαι V 16 σωτ.] ἀναστάσεως NAB
 18 ταῖς A | ἐπαρχεῦται AN^s (ε supra ι) 20 μετιέναι VJB¹ 22 μικρᾶς
 AV (-άς) | τῷ κακῷ < NAB 23 τοῦ βασιλέως J, τῶν καλῶν NAB 25 πρῶν]
 πρότερον V, < NAB 26 καὶ < Hkl 28 τοῖς ἐπισκόποις J 29 ἐξεκαίετο
 365 1279

ὡσπερ ἀπὸ κορυφῆς ἀρξάμενον τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, διαδραμὸν δὲ τὴν σύμπασαν Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύην τὴν τ' ἐπέκεινα Θηβαΐδα, ἤδη δὲ 5 καὶ τὰς λοιπὰς ἐπενέμετο ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις, ὥστ' οὐ μόνους ἦν ἰδεῖν τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους λόγοις διαπληκτιζομένους, ἀλλὰ καὶ τὰ πλήθη 5 κατατεμνόμενα, τῶν μὲν ὡς τοῦσδε τῶν δὲ θατέροις ἐπικλινομένων. τοσοῦτον δὲ διήλυνεν ἀτοπίας ἢ τῶν γινομένων θέα, ὥστ' ἤδη ἐν αὐτοῖς μέσοις τοῖς τῶν ἀπίστων θεάτροις τὰ σεμνὰ τῆς ἐνθέου διδασκαλίας τὴν αἰσχίστην ὑπομένειν χλεῦν.

Οἱ μὲν οὖν κατ' αὐτὴν τὴν Ἀλεξανδρείαν νεανικῶς περὶ τῶν ἀνωτάτω 62 διεπληκτίζοντο, οἱ δ' ἀμφὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἄνω Θηβαΐδα προ- ὑποκειμένης παλαιότερας ὑποθέσεως χάριν διεστασίαζον, ὡς πανταχοῦ δι- ηρηθῆσθαι τὰς ἐκκλησίας. τούτοις δ' ὡσπερ σώματος κεκακωμένου σύμπασα Λιβύη συνέκαμνε, συνενόσει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῶν ἐκτὸς ἐπαρχιῶν. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διεπρεσβεύοντο πρὸς τοὺς κατ' ἐπαρχίαν 15 ἐπισκόπους, οἱ δ' εἰς θάτερον τεμνόμενοι μέρος τῆς ὁμοίας ἐκοινώνουν στά- σεως.

Ταῦτα δὲ πυνθόμενος βασιλεὺς καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραληθῆσας συμφορὰν τε 63 οἰκείαν τὸ πρᾶγμα θέμενος, παραχρῆμα τῶν ἀμφ' αὐτὸν θεοσεβῶν ἐν εὐ- ἠπίστατο βίῳ σώφροσι πίστει τ' ἀρετῇ δεδοκιμασμένον, ἄνδρα λαμπρονό- 20 μενον εὐ μάλα ταῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ὁμολογίαις κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους, βραβευτὴν εἰρήνης τοῖς κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν διεστῶσιν ἐκπέμπει, γράμμα τ' ἀναγκαιότατον δι' αὐτοῦ τοῖς τῆς ἐρσεχελίας αἰτίοις ἐπιτίθησιν, δ δὴ καὶ 67 αὐτὸ γνώρισμα περιέχον τῆς βασιλέως ἀμφὶ τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ κηδεμονίας τῇ περὶ αὐτοῦ φέρεσθαι διηγῆσει καλόν, ἔχον τοῦτον τὸν τρόπον.

*18sq. v. p. 79, 4sq. ; 84, 17sq. Hosius von Corduba

***9/10. 14/15 = Soer I 6, 36 (p. 23, 16–24, 3) 17–22 cf. Soer I 7, 1 (p. 26, 5–9), im Anfang wörtlich; Gel II 3, 22 (p. 40, 20–41, 1), im Anfang wörtlich; 1279 (p. 297b, 2sq.), Quelle für alle drei: Gel. Caes. (cf. BZ 50, 1957, 78) 17–24 cf. Theod I 7, 1 (p. 30, 10–14) 18–22 cf. Soz I 16, 5 (p. 36, 7–9)

VJNAB

1 διαδραμὸν JN¹AB, διέτρεχε 365 1279 Soer Gel 2 ἐπέκ.] ἄνω 365 Soer | δὲ < J 365 Soer Gel 3 μόνον J 3/4 ~ ἰδεῖν p. προέδρους A 5 τῶ μὲν . . . τὸ δὲ V | τοσοῦτων V, εἰς τοσοῦτον N || τοῖς < JNAB 7 ἐνθέτου J 9 κατ'] περὶ Soer | ἄνω NA | ἀνωτ. + δογματῶν Soer 11 ἀπανταχοῦ V 15 τῆς + ἐκείνων Soer 17 δὲ JNAB Soer, δὴ V, < 1279 Gel | πυνθόμενος Mss Soer, πυνθανόμενος 1279, γνούς Gel | ὁ + a. βασ. JNAB 1279 Soer Theod Gel 18 θέμενος] ἡγησάμενος Soer 19 βίῳ V Soz, J lac. c. 6 litt., < NAB | τ' < NA 20 εὐ μάλα < NAB | εὐσεβείαις V 21 βραβεῦσαι NAB | εἰρήνην NAB, < J | τὴν < V 23 τῆς βασιλ. < NAB 24 περιφέρεισθαι (?) Hkl | ~ τοῦτον ἔχον J

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Ἀλεξάνδρω καὶ Ἀρείω. 64

Διπλῆν μοι γεγενῆσθαι πρόφασιν τούτων, ὧν ἔργω τὴν χρεῖαν ὑπέστην, αὐτὸν ὡς εἰκὸς τὸν τῶν ἐμῶν ἐγχειρημάτων βοηθὸν καὶ σωτῆρα τῶν ὄλων θεὸν ποιοῦμαι μάρτυρα.

- 5 Πρῶτον μὲν γὰρ τὴν ἀπάντων τῶν ἐθνῶν περὶ τὸ θεῖον πρόθεσιν 65,1
 ἴεις¹ μίαν ἕξωσιν σύστασιν ἐνώσει, δεύτερον δὲ τὸ τῆς κοινῆς οἰκουμένης
 σῶμα καθάπερ χαλεπῶ τιτι τραύματι πεπονηκὸς ἀνακτήσασθαι καὶ
 συναρμόσαι προὔθυσμήθην. ἃ δὲ προσκοπῶν ἕτερον μὲν ἀπορρήτω τῆς 2
 διανοίας ὀφθαλμῶ συνελογιζόμεν, ἕτερον δὲ τῆ τῆς στρατιωτικῆς χειρὸς
 10 ἐξουσίᾳ κατορθοῦν ἐπειρώμεν, εἰδὼς ὡς εἰ κοινὴ καταστήσασθαι, καὶ ἡ τῶν
 δημοσίων πραγμάτων χρεῖα σύνδρομον ταῖς ἀπάντων εὐσεβείαι γνώμας
 τὴν μεταβολὴν καρπώσεται. μανίας γὰρ δήπουθεν οὐκ ἀνεκτῆς ἄπασαν 66
 τὴν Ἀφρικὴν ἐπιλαβούσης {καὶ} διὰ τοὺς ἀβούλω κούφότητι τὴν τῶν
 15 δῆμων θρησκείαν εἰς διαφόρους αἰρέσεις σχίσαι τετολημηκότας, ταύτην
 ἐγὼ τὴν νόσον καταστεῖλαι βουληθεῖς, οὐδεμίαν ἕτεραν ἀρκοῦσαν τῶ
 πράγματι θεραπείαν ἠύρισκον, ἢ εἰ τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἐχθρὸν
 ἐξελῶν, ὅς ταῖς ἱεραῖς ὑμῶν συνόδοις τὴν ἀθέμιτον ἑαυτοῦ γνώμην ἀντέ-
 στησεν, ἐνίους ὑμῶν πρὸς τὴν τῶν πρὸς ἀλλήλους διχονοοῦντων ὁμό-
 20 νοιαν βοηθούς ἀποστείλαιμι.

- Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τοῦ φωτὸς δύναμις καὶ ὁ τῆς ἱερᾶς θρησκείας νόμος, 67
 ὑπὸ τῆς τοῦ κρείττονος εὐεργεσίας οἷον ἕκ τινων τῆς ἀνατολῆς κόλπων
 ἐκδοθεῖς, ἄπασαν ὁμοῦ τὴν οἰκουμένην ἱερῶ λαμπτήρι κατήστραψεν,
 εἰκότως ὑμᾶς, ὥσπερ τινὰς ἀρχηγούς τῆς τῶν ἐθνῶν σωτηρίας ὑπάρξειν
 25 πιστεύω, ὁμοῦ καὶ ψυχῆς νεύματι καὶ ὀφθαλμῶν ἐνεργείᾳ ζητεῖν ἐπει-
 ρώμεν. ἅμα γοῦν τῆ μεγάλῃ νίκῃ καὶ τῆ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀληθεῖ
 θριαμβείᾳ τοῦτο πρῶτον εἰλόμην ἐρευνᾶν, ὃ δὴ πρῶτόν μοι καὶ τιμώ-

*1sq. Ende Sept. oder Anfang Okt. 324. Cf. Ed. Athan. W. III 1, 32–35, Urk. 17. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 55–62 13sq. Donatisten 17 Maxentius (Opitz), die hinter Licinius stehende Macht des Bösen (Dörries); cf. p. 94, 15

***1 – p. 79, 2 cf. Soz I 16, 1–4 (p. 35, 10–36, 1), kurzes Resümee; 369 (Vindob. Hist. gr. 104, f. 36asq.)

VJNAB

1 a. epist. + uncial. ἐπιστολὴ βασιλέως V 2 πρόφ.] πρόθεσιν Val
 4 τὸν + a. τῶν Hkl 5 πρόφ.] προαίρεσιν Schw, διάθεσιν aut πρόληψιν Val
 6 εἰς Schw, ὡς Mss, πρὸς N^c Val | μίας Val | σύστασιν < J | κοινῆς < N
 7/8 τραύμ. – συναρμ.] σώματι πάσχον κακῶς διορθώσασθαι N, < JAB 8 ἀπορ-
 ρήτω < J | τῆς < JNAB 11 ἐπ' N^s | ὁμοίαν JB 13 γοῦν Val 14 καὶ
 < Val 16 τὴν < Op | ἀρκοῦσαν < N 17 εὐρίσκον NA 18 ἡμῶν NAB
 20 ἀποστείλαιμε AB¹ 22 τινων] τῶν J | ἀνατολικῆς J 24 ἡμᾶς JNAB
 25 ἡπειρώμεν Val 26 κατὰ < JNAB 27 τοῦτο] τίποτ' ἐστὶ N, τουτέστι AB
 | προειλόμην (?) Val

τατον ἀπάντων ὑπάρχειν ἡγούμην.

68 Ἄλλ', ὧ καλλίστη καὶ θεία πρόνοια, οἶόν μου τῆς ἀκοῆς μᾶλλον δὲ 68,1
τῆς καρδίας αὐτῆς τραῦμα καίριον ἦψατο, πολλῶ χαλεπωτέραν τῶν ἐκεῖ
καταλειφθέντων τὴν ἐν ὑμῖν γιγνομένην διχοστασίαν σημαῖνον, ὡς πλεί-
5 ονος ἦδη τὰ καθ' ἡμᾶς μέρη θεραπείας δεῖσθαι, παρ' ὧν τοῖς ἄλλοις τῆ-
9 οισιν ὑπάρξειν ἤλπισα. διαλογιζομένω δὴ μοι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπό- 2
9 σεων τούτων ἄγαν εὐτελής καὶ οὐδαμῶς ἀξία τῆς τοσαύτης φιλοεικίας
ἢ πρόφασιν ἐφωράθη. διόπερ ἐπὶ τὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀνάγκην
ἐπειχθεῖς, καὶ πρὸς τὴν ὁμόψυχον ὑμῶν ἀγχίνοιαν γράφων, τὴν τε θείαν
10 πρόνοιαν καλέσας ἀρωγὸν τῷ πράγματι, μέσον τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑμῶν
ἀμφισβητήσεως οἶον εἰρήνης πρῦτανιν ἐμαυτὸν εἰκότως προσάγω. ὅπερ 3
10 γὰρ δὴ συναιρομένου τοῦ κρείττονος, εἰ καὶ μειζων ἦν τις ἀφορμὴ διχο-
νοίας, οὐ χαλεπῶς ἂν ἡδυνήθη, ὅσiais τῶν ἀκουόντων γνώμαις ἐγχει-
15 ρίζων τὸν λόγον, εἰς τὸ χρησιμώτερον ἕκαστον μεταστῆσαι, τοῦτο, μικρὰς
καὶ λίαν εὐτελοῦς ἀφορμῆς ὑπαρχούσης, ἢ πρὸς τὸ ὅλον ἐμποδῶν ἴσταιται,
15 πῶς οὐκ εὐχερεστέραν καὶ πολλῶ ῥαδιωτέραν μοι τοῦ πράγματος τὴν
ἐπανόρθωσιν μνηστεύσει;

Μαυθάνω τοίνυν ἐκεῖθεν ὑπήρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν κατα- 69,1
βολήν. ὅτε γὰρ σύ, ὧ Ἀλέξανδρε, παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐξήτεις, τί
20 δῆποτε αὐτῶν ἕκαστος ὑπὲρ τινος τόπου τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων,
μᾶλλον δ' ὑπὲρ ματαίου τινὸς ζητήσεως μέρους ἦσθάνετο, σύ {τε}, ὧ
Ἄρειε, τοῦθ', ὅπερ ἢ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνθυμηθῆναι ἢ ἐνθυμηθέντα σι-
ωπῆ παραδοῦναι προσῆκον ἦν, ἀπροόπτως ἀντέθηκας, ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν
25 διχονοίας ἐγερθείσης ἢ μὲν σύνοδος ἡρνήθη, ὃ δὲ ἀγιώτατος λαὸς εἰς
ἀμφοτέρους σχισθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἀρμονίας ἐχωρίσθη.
οὐκοῦν ἕκαστος ὑμῶν, ἐξ ἴσου τὴν συγγνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν 2

**18 – p. 79, 2 = Soer I 7, 3–20 (p. 27, 3–34, 20), mit der Bemerkung in der 2. Aufl.: ὧν γραμμάτων μέρος ἐνταῦθα κείσθαι οὐκ ἀκαιρον ἡγούμαι. ἢ γὰρ ὅλη ἐπιστολὴ ἐν τοῖς Εὐσεβίου εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον κείται βιβλίῳ (I 7, 2, p. 26, 12–15); Gel II 4, 1–13 (p. 41, 3–43, 24); 1279 (p. 298, ab), Quelle für alle drei: Gel. Caes. (cf. Unters. 39); Nic VIII 13 (I 556sq.), Quelle: Soer

***21sq. cf. Soz I 16, 2 (p. 35, 15sq.)

VJNAB [a l. 18 + Soer Gel 1279]

3 τῆ καρδία AB | τραῦμα] πρᾶγμα A | καίρ. ἦψ.] καθήψατο J 4 πλείονας
V 5 τὰ] τῷ V | ἡμᾶς JN¹B | δέεσθαι NAB 8 ταύτην J 9 καὶ < N
| τὴν¹] τὸν B | γράφω N 11 ~ προσάγω εἰκότως JNAB 17 μνηστεύει V
20 ἕκαστος + φρονεῖ Gel 1279, + νοεῖ Soer (M^c) Nic 21 ζητήματος Soer Gel
| ἡσθάνετο VJB¹, πυνθάνοιο AB^c Soer, πυνθάνοιτο Gel 1279, πυνθάνετο M, ἐπυνθά-
νου N | σύ τε NAB^c Soer Gel 1279, ὡς σύ VJB¹ 22 τοῦθ' < Soer Gel 1279 |
μὴ δὲ VJB¹, μήτε NAB^c Soer Gel 1279 | τὴν JNAB Soer Gel 1279, < V | ἐνθυ-
μηθῆναι B^s, + σε ἔδει Gel 1279 23 ἀντέθηκας J Gel, ἀντέθεικας V 1279 (L),
ἐντέθηκας B, ἐντέθεικας NA Soer 1279 25 κοινοῦ < J 26 γνώμην Soer
Gel 1279

10 Eusebius I¹

ὑμῖν ὁ συνθεράπων ὑμῶν δικαίως παραινῆ δεξάσθω. τί δὲ τοῦτο ἐστίν;
 οὔτε ἐρωτᾶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆκον ἦν, οὔτε ἐρωτώμενον
 69 ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις, ὅποσας μὴ νόμου τινὸς ἀνάγκη
 προστάττει ἀλλ' ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία προτίθησιν, εἰ καὶ φυσικῆς
 5 τινος γυμνασίας ἕνεκα γίνοντο, ὅμως ὀφείλομεν εἴσω τῆς διανοίας ἐγ-
 κλείειν καὶ μὴ προχείρως εἰς δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μηδὲ ταῖς τῶν
 δῆμων ἀκοαῖς ἀπρονοήτως πιστεύειν. πόσος γὰρ ἐστίν ἕκαστος, ὡς πραγ- 3
 μάτων οὕτω μεγάλων καὶ λίαν δυσχερῶν δύναμιν ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς
 συνιδεῖν ἢ κατ' ἀξίαν ἐρμηνεύσαι; εἰ δὲ καὶ τοῦτο τις εὐχερῶς ποιεῖν
 10 νομισθεῖν, πόσον δήπου μέρος τοῦ δήμου πείσει; ἢ τίς ταῖς τῶν τοιούτων
 ζητημάτων ἀκριβείαις ἔξω τῆς ἐπικινδύνου παρολιθίσεως ἀντισταίη;
 οὐκοῦν ἐφεκτέον ἐστίν ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως, ἢ
 ἡμῶν ἀσθενεῖα φύσεως τὸ προταθὲν ἐρμηνεύσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν
 ἀκροατῶν βραδυτέρᾳ συνέσει πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν ἐλ-
 15 θεῖν μὴ χωρησάντων, ἐξ ὁποτέρου τούτων ἢ βλασφημίας ἢ σχίσματος
 εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περισταίη.

Διόπερ καὶ ἐρωτησις ἀπροφύλακτος καὶ ἀπόκρισις ἀπρονόητος ἴσην 70
 ἀλλήλαις ἀντιδότησαν ἐφ' ἐκότερα συγγνώμη. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τοῦ κο-
 ρυφαίου τῶν ἐν τῷ νόμῳ παραγγελμάτων ὑμῖν ἢ τῆς φιλονεικίας ἐξήφθη
 20 πρόφασις, οὐδὲ καινὴ τις ὑμῖν ὑπὲρ τῆς τοῦ θεοῦ θρησκείας αἴρεσις
 ἀντεισῆχθη, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἔχετε λογισμόν, ὡς πρὸς τὸ τῆς
 κοινωνίας σύνθημα δύνασθαι συνελθεῖν. ὑμῶν γὰρ ἐν ἀλλήλοις ὑπὲρ 71,1
 μικρῶν καὶ λίαν ἐλαχίστων φιλονεικούντων, τοσοῦτον τοῦ θεοῦ λαόν,
 ὃν ὑπὸ ταῖς ὑμετέραις φρεσὶν εὐθύνεσθαι προσήκει, διχονοεῖν οὔτε πρέ-

***§sq. cf. 362 (p. 200)

VJNAB [Soer Gel (part.) 1279 (part.)]

1 παραινῆ JNA Soer 1279 (A), παραινεῖ VB Gel 1279 | δέξασθε Soer 1279
 2 τῶν < V 3 ἀποκρίνασθαι JNB Soer Gel 1279, -νεσθαι VA 1279 (L)
 4 ἐρεσχελίας V Soer (M^c) | προτίθησιν JNAB Soer (M) Gel 1279, προστίθησιν V
 Soer Gel (A²H) | φυσικῆς Mss Soer Gel 1279, φιλοσοφικῆς Val 6/7 τῶν δῆμων]
 πάντων Soer Gel 1279 10 μέρος + εἶναι VJB¹ | ~ τοῦ δήμου μέρος A | θείη
 V¹JB¹ | ἢ τίς NAB^c, ἢ τίς ὁ Soer, οὐ VJB¹ 11 ἄν + a. ἀντισταίη Hkl
 12 ἐστίν < Soer Gel 1279 | ἢ JNB¹ 1279, ἢ VB^cA Soer, < Gel | ἢ + τῆ τῆς N
 13 ὑμῶν A | ἀσθενεῖα VJNB¹ Gel 1279, ἀσθένεια AB^c Soer | ἀσθεν. + τῆς
 Soer Gel 1279 | προτεθὲν Soer Gel 1279 | ἢ + τῆ N, + τῆς 1279, + ἢ
 AB^c Soer, Gel | τῶν + διδασκομένων Soer Gel 1279 14 σύνεσις AB^c Soer
 Gel, συνέσεως 1279 15 συγχωρησάντων J | χωρησ. + ἀδθις Soer Gel 1279
 | ἐξ ἐκατέρου Soer Gel 1279, ποτέρου NAB¹, πρότερον V 18 ἀλλήλοις V | ἐκα-
 τέρω JNAB Soer (ἐκατέρων HC) | γνώμην V | ὑπὲρ V Soer, περὶ JNAB
 22 ἡμῶν B 23 τοσοῦτον + τὸν NAB Soer | τοῦ θεοῦ < B¹ (+ s) 24 ὃν
 ὑπὸ < NAB^c Soer | ἡμετέρας B^c Soer (HC) | φρεσὶν Mss, εὐχαις καὶ φρεσὶν
 Th. l., χερσὶν Hkl | ~ ἰθύνεσθαι φρεσὶν NAB^c | οὐ προσήκει διὰ τὸ NAB^c Soer
 | διχονοεῖν + ἀλλ' JNAB^c Soer

2 πον οὐθ' ὅλως θειμὶτὸν εἶναι πιστεύεται. ἵνα δὲ μικρῶ παραδείγματι τὴν
 ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσασαι, ἵστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτοὺς
 ὡς ἐνὶ μὲν ἅπαντες δόγματι συντίθενται, πολλάκις δὲ ἐπειδὴν ἐν τινι τῶν
 ἀποφάσεων μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται,
 5 τῇ μέντοι τοῦ δόγματος ἐνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους συμπνεύουσιν. εἰ δὴ
 τοῦτο ἔστι, πῶς οὐ πολλῶ δικαιότερον ἡμᾶς τοὺς τοῦ μεγάλου Θεοῦ
 7 θεράποντας καθεστῶτας ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας ὁμοψύχους
 ἀλλήλοις εἶναι; ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῶ μείζονι καὶ πλείονι συνέσει 8
 τὸ ῥηθέν, εἴπερ ὀρθῶς ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίως ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλο-
 10 νεικίας ἀδελφούς ἀδελφοῖς ἀντικεῖσθαι καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμιον ἀσεβεῖ
 διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ἡμῶν, οἱ πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ μικρῶν οὕτω καὶ
 μηδαμῶς ἀναγκαίων φιλονεικοῦμεν. δημῶδη ταῦτά ἐστι καὶ παιδικαῖς
 ἀνοίαις ἀρμόττοντα μᾶλλον ἢ τῇ τῶν ἱερέων καὶ φρονίμων ἀνδρῶν συν-
 12 ἔσει προσήκοντα. ἄποστῶμεν ἐκόντες τῶν διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέ- 4
 15 γας ἡμῶν Θεός, ὁ σωτὴρ ἀπάντων, κοινὸν ἅπασιν τὸ φῶς ἐξέτεινε· ὑφ' οὗ
 τῇ προνοίᾳ ταύτῃ ἐμοὶ τῶ ἑραπευτῇ τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς
 τέλος ἐνεγκείν συγχωρήσατε, ὅπως αὐτοὺς τοὺς ἐκείνου δήμους ἐμῇ
 προσφωνήσει καὶ ὑπηρεσίᾳ καὶ νοουθεσίᾳ ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου
 κοινωσίαν ἐπαναγάγοιμι. ἐπειδὴ γάρ, ὡς ἔφην, μία τίς ἐστίν ἐν ἡμῖν 5
 20 πίστις καὶ μία τῆς καθ' ἡμᾶς αἰρέσεως σύνεσις, τό τε τοῦ νόμου παράγ-
 γελμα τοῖς δι' ἑαυτοῦ μέρεσιν εἰς μίαν ψυχῆς πρόθεσιν τὸ ὅλον συγκαλείει,
 τοῦτο ὅπερ ὀλίγην ἐν ὑμῖν ἀλλήλοις φιλονεικίαν ἤγειρεν, ἐπειδὴ μὴ πρὸς
 τὴν τοῦ παντός νόμου δύναμιν ἀνήκει, χωρισμὸν τινα καὶ στάσιν ὑμῖν
 25 μηδαμῶς ἐμποιεῖτω. καὶ λέγω ταῦτα, οὐχ ὡς ἀναγκάζων ὑμᾶς ἐξ ἅπαντος 6
 τῇ λίαν εὐθήσει, καὶ οἷα δήποτε ἐστὶν ἐκείνη, ζητήσῃ συντίθεσθαι. δύνα-
 ται γάρ καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμιον ὑμῖν ἀκεραίως σφάζεσθαι καὶ μία καὶ
 ἡ αὐτὴ κατὰ πάντων κοινωσίαν τηρεῖσθαι, κἂν τὰ μάλιστα τις ἐν μέρει
 πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν ὑπὲρ ἔλαχίστου διαφωνία γένηται, ἐπειδὴ μηδὲ πάν-

VJNAB [Soer Gel (part.) 1279 (part.)]

1 ~ θεμῖτὸν - δὲ p. φρεσίν (p. 76,24) B¹ ■ ὑπομνήσ. + λέξω NAB^c Soer

3 ~ ἐν τινι ἐπειδὴν A 4 διαφανῶσιν B¹, διαφανοῦσιν Soer | χωρίζονται συμ-
 φωνοῦσι J (+ lac. e. 1 litt.) Soer (M^cHC), διαφανοῦσι Soer (M[?]FG), διασμφω-
 νοῦσι Soer (A) ■ δόγμ.] σώματος Soer Gel | δὴ] δὲ J Soer Gel 6 ὑμᾶς
 Soer Gel | μεγάλου < V 7 αἰρέσει N 8 ἀλλήλους V Gel (V¹), εἰς ἀλλήλους J
 9 ῥηθέν + ἐνθνημθῶμεν Soer Gel 1279 | ἔχει N | ἡμῖν A 11 ὑμῶν JNAB
 12 φιλονεικεῖτε Soer (M^c) Migne Op 15 ὁ κοινὸς ἀπάντων σωτὴρ N | πάντων
 J Soer Gel 1279 17 αὐτοῦς] ἂν V, δι' ὑμῶν J, ὑμᾶς Soer Gel 1279 | τοὺς < B¹
 (+ s) 19 ἐπανάγοιμι JAB Soer 1279 (VL), ἐπαγάγοιμι Gel 1279 (A) | ἐν <
 JNAB | ὑμῖν JNAB Soer 20 ὑμᾶς N Soer 21 δι' ἑαυτοῦ VJNAB^c Soer,
 αὐτοῦ B¹, οὐσὶν αὐτοῦ Val 22 τοῦτο + οὐν V | ὀλίγην < J Soer | ~ ὑμῖν ἐν
 J Soer 23 τὴν τοῦ < B¹ (+ s) | νόμου < JNAB Soer (HC) | στάσιν + ἐν
 NAB^c Soer 24 ποιεῖτω NAB 25 λίαν εὐθήσει καὶ < B¹ (+ s) | ἡ ζήτη-
 σις VNAB

τες ἐν ἅπασι ταῦτὸν βουλόμεθα, μηδὲ μία τις ἐν ἡμῖν φύσις ἢ γνώμη
 πολιτεύεται. περὶ μὲν οὖν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν ἔστω πίστις 7
 μία σύνεσις μία συνθήκη τοῦ κρείττονος, ἃ δ' ὑπὲρ τῶν ἐλαχίστων τού-
 των ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογείσθε, κἂν μὴ πρὸς μίαν γνώμην
 5 συμφέρησθε, μένιν εἴσω λογισμοῦ προσήκει, τῷ τῆς διανοίας ἀπορρήτῳ
 τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς φιλίας ἐξαιρετον καὶ ἡ τῆς ἀληθείας 8
 πίστις ἢ τε περὶ τὸν θεὸν καὶ τὴν τοῦ νόμου θρησκείαν τιμὴ μενέτω
 παρ' ὑμῖν ἀσάλευτος· ἐπανελάθετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ
 71 χάριν, ἀπόδοτε τῷ λαῷ ξυμπαντι τὰς οἰκείας περιπλοκάς, ὑμεῖς τε αὐτοὶ
 10 καθάπερ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθήραντες αὐθις ἀλλήλους ἐπίγυνωτε.
 ἡδίων γὰρ πολλὰκίς φιλία γίνεται μετὰ τὴν τῆς ἐχθρας ἰαπόθεσιν¹ αὐθις
 εἰς καταλλαγὴν ἐπανελαθοῦσα.
 Ἄποδοτε οὖν μοι γαληνάς μὲν ἡμέρας νύκτας δ' ἀμερίμνους, ἵνα κάμοι 72,1
 τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτός καὶ βίου λοιπὸν ἡσυχου εὐφροσύνη σφύζηται·
 15 εἰ δὲ μή, στένειν ἀνάγκη καὶ δακρυοῖς δι' ὅλου συγχέσθαι καὶ μηδὲ τὸν
 τοῦ ζῆν αἰῶνα πρῶως ὑφίστασθαι. τῶν γὰρ τοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν
 συνθεραπεύοντων λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερῷ πρὸς ἀλλή-
 λους φιλονεικία κεχωρισμένων, ἐμὲ πῶς ἐγγωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι 2
 λοιπόν; ἵνα δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθησθε· πρῶην 2
 20 ἐπιστάς τῇ Νικομηδέων πόλει παραχρῆμα πρὸς τὴν ἑῶαν ἠπειγόμενην
 τῇ γνώμῃ. σπεύδοντι δὴ μοι ἤδη πρὸς ὑμᾶς καὶ τῷ πλείονι μέρει σὺν
 ὑμῖν ὄντι ἢ τοῦδε τοῦ ἰαράγατος¹ ἀγγελία πρὸς τὸ ἔμπαλιν τὸν λο-
 γισμὸν ἀνεχάιτισεν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄραν ἀναγκασθεῖν, ἃ μηδὲ
 ταῖς ἀκοαῖς προαισθῆσαι δυνατὸν ἡγούμην. ἀνοίξατε δὴ μοι λοιπὸν 3
 25 ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμοιοῖα τῆς ἐφῶς τὴν ὁδόν, ἣν ταῖς πρὸς ἀλλήλους
 φιλονεικίαις ἀπεκλείσατε, καὶ συγχωρήσατε θάπτον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς
 ἄλλους ἅπαντας δήμους ἐπιδεῖν χαίροντα, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάν-

***2–6 cf. Soz I 16, 3 (p. 35, 17–20) 13–19 cf. 362 (p. 200, 28–201, 4),
 z. T. wörtlich

VJNAB [Soer Gel (part.) 1279 (part.)]

1 ταυτὸ N Soer | μηδεμία JA | ἡμῖν V Soer, ὑμῖν JNAB Soer (MA)
 3 ~ μία σύνεσις p. κρείττονος V 4/5 κἂν – συμφέρησθε JNAB Soer Gel
 (Soz), < V 7 τὴν < V Gel 8 ἐπανελάθετε V 9 ~ σύμπαντι λαῷ Soer
 Gel 1279 10 ἐκκαθάραντες J Soer 1279 Gel (H), εἰσκαθάραντες Gel
 11 ἀπόθεσιν Val, ὑπόθεσιν Mss Soer Gel 1279 15 συνέχεσθαι Soer Gel 1279
 19 αἰσθησθε + ἀκούσατε Soer Gel 1279 20 πρὸς] εἰς Soer Gel 1279 21 δὴ
 μοι < J | δὴ] δὲ Soer Gel 1279 | ἤδη < JNAB, ~ ἤδη p. ὑμᾶς Soer Gel 1279
 22 πράγατος Soer Gel 1279, γράματος Mss 24 ταῖς < N | προαισθεῖσθαι
 B¹, προσέσθαι NA Soer Gel (part.), προσέσθαι B^c Soer (M) 1279 (BLV), προσ-
 θέσθαι 1279 (A), προεῖσθαι Gel (part.) 27 ἰδεῖν NAB | χαίροντας NAB |
 κοινή] οἰκουμένης V

των ὁμοιοίας καὶ ἐλευθερίας ὀφειλομένην χάριν ἐπ' εὐφήμοις λόγων συν-
θήμασιν ὁμολογήσαι τῷ κρείττονι.

Ὁ μὲν δὴ θεοφιλῆς ὤδε τὰ πρὸς εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διὰ τῆς **73**
καταπεμφθείσης προῦνόει γραφῆς. διηκονεῖτο δὲ οὐ τῇ γραφῇ μόνον συμ-
5 πράττων, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ καταπέμψαντος πνεύματι καλῶς ἀγαθῶς, καὶ ἦν
τὰ πάντα θεοσεβῆς ἀνὴρ, ὡς εἴρηται. τὸ δ' ἦν ἄρα κρείττον ἢ κατὰ τὴν τοῦ
γράμματος διακονίαν, ὡς αὐξηθῆναι μὲν ἐπὶ μείζον τὴν τῶν διαμαχομένων
ἔριν, χωρηῆσαι δ' εἰς ἀπάσας τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τοῦ κακοῦ τὴν νομὴν.
ταῦτα μὲν οὖν φθόρος τις καὶ πονηρὸς δαίμων τοῖς τῆς ἐκκλησίας βασκαίωνων
10 ἀγαθοῖς κατειργάζετο.

*4sq. cf. p. 73, 18sq.; 84, 17sq.

***3–10 cf. 1279 (p. 298b, 21sq.) 6–8 cf. Soz I 17,1 (p. 36, 12sq.)

VJNAB [ad l. 2 + Soer Gel 1279]

1 τε + a. καὶ JNAB Gel 1279 5 καλὸς ἀγαθὸς JNAB | καὶ ἦν < J
6 ἀνὴρ < A 8 πάσας V | νομὴν] ὀρμὴν JNAB 9 φθόρος N 10 + τέλος
τοῦ δευτέρου λόγου B

Ὁ μὲν δὴ μισόκαλος φθόνος ᾧδέ πη τοῖς τῆς ἐκκλησίας βασκαίνων καλοῖς 1,1
 χειμῶνας αὐτῇ καὶ ταράχους ἐμφυλίου εἰρήνης ἐν καιρῷ καὶ θυμηδίας εἰργά-
 ζετο. οὐ μὴν βασιλεὺς ὁ τῷ θεῷ φίλος τῶν αὐτῷ προεπόντων κατωλιγῶρει,
 5 πάντα δὲ πράττων τὰναντία τοῖς μικρὸν ἔμπροσθεν ὑπὸ τῆς τυραννικῆς ὠμό-
 τητος τετολμημένοις παντός ἦν ἐχθροῦ καὶ πολεμίου κρείττων. αὐτίκα δ' οὖν 2
 οἱ μὲν θεοὺς τοὺς μὴ ὄντας παντοῖαις ἀνάγκαις ἐβιάζοντο σέβειν τοῦ ὄντος
 ἀφεστῶτες, ὁ δὲ τοὺς μὴ ὄντας ὅτι μὴ εἰσὶν ἔργοις καὶ λόγοις ἀπελέγχων τὸν
 μόνον ὄντα παρεκάλει γνωρίζειν. εἶθ' οἱ μὲν βλασφήμους τὸν Χριστὸν τοῦ
 10 θεοῦ διεχλεύαζον φωναῖς, ὁ δὲ ἐφ' ᾧ μάλιστα οἱ ἄθειοι τὰς βλασφημίας ἐκί-
 νουν τοῦτ' αὐτὸ νικητικὸν ἐπεγράφετο φυλακτήριον, τῷ τοῦ πάθους σεμνυ-
 νόμενος τροπαίῳ. οἱ μὲν ἤλανον αἰόλους καὶ ἀνεσίτους καθιστῶντες τοὺς
 θεράποντας τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ ἀνεκαλεῖτο τοὺς πάντας καὶ ταῖς οἰκειαῖς ἀπεδίδου
 ἐστίασι. οἱ μὲν ἀτιμίαις περιέβαλλον, ὁ δὲ ἐντίμους καὶ ζηλωτοὺς καθίστη 3
 15 τοῖς ἅπασιν. οἱ μὲν ἐδήμιον ἀδίκως τῶν θεοσεβῶν ἀφαρπάζοντες τοὺς
 βίους, ὁ δὲ ἀπεδίδου πλείστοις ἐπιδαπιλευόμενος χαρίσμασιν. οἱ μὲν δια-
 τάγμασιν ἐγγράφοις ἱτὰς' κατὰ τῶν προέδρων ἐδημοσίεον ἱσσοφαντίας',
 ὁ δὲ ἔμπαλιν ἐπαίρων καὶ ἀνυψῶν τῇ παρ' αὐτῷ τιμῇ τοὺς ἀνδρας προγράμ-
 20 μασι καὶ νόμοις διαφανεστέρους ἐποίει. οἱ μὲν ἐκ βάθρων τοὺς εὐκτηρίους 4
 οἴκους καθήρουν, ἄνωθεν ἐξ ὕψους καταστρωννύοντες εἰς ἔδαφος, ὁ δὲ τὰς
 οὐσας ὑποῦσθαι καινοτέρας τ' ἀνίστασθαι μεγαλοπρεπῶς ἐξ αὐτῶν τῶν βασι-
 77 λικῶν θησαυρῶν ἐνομοθέτει. οἱ μὲν τὰ θεόπνευστα λόγια ἀφανῆ ποιεῖσθαι

VJNAB

1 λόγος τρίτος NAB, εὐσεβίου τοῦ παμφίλου εἰς τὸν βίον κωνσταντίνου λόγος
 γ J 2 φθόνος V, δαίμων JNAB, v. p. 41,6 3 ταράχας NAB 4 οὐ] καὶ
 NAB¹ | ὁ < VNAB | τῷ < NAB | οὐ α. τῶν N⁸ | προεπόντων] προσηκόντων A
 | οὐ + α. κατωλιγ. AB¹ 5 δὲ < AB 6 τολμημένοις B 7 μὲν < NAB
 8 ἀφίστωντες J | ὁ - ὄντας < NAB 9 γνωρίζειν] χωρίζειν NB 10 ἐκίνοον]
 lac. c. 5 litt. J, ἐπέτειον NAB 11 τοῦτ' αὐτὸ < NAB | νικητ.] ποιητικὸν J, <
 NAB | ἐγράφετο NAB 13 θεράπ. τοῦ θεοῦ] θεραπειντὰς τοῦ χριστοῦ JNAB
 14 ἐντίμους B | ζηλωτὰς B 17 τὰς . . . σσοφαντίας Val, ταῖς . . . σσοφαντίας
 Mss 18 αὐτοῦ Val 21 ὑποῦσθαι + καὶ JNAB | τ' < JNAB 22-p. 81,2
 οἱ - διεκελεύετο < A

πῦρ φλεγθέντα προσέτατον, ὁ δὲ καὶ ταῦτα πληθύνειν ἐκ βασιλικῶν θη-
 σαυρῶν μεγαλοπρεπεῖ κατασκευῇ πολυπλασιαζόμενα διεκελεύετο. οἱ μὲν 5
 συνόδους ἐπισκόπων μηδαμῇ μηδαμῶς τολμᾶν προσέτατον ποιῆσθαι, ὁ δὲ
 τοὺς ἐξ ἀπάντων τῶν ἔθνῶν παρ' αὐτῶ συνεκρότει, βασιλείων τ' εἰσὼ παρ-
 5 εἶναι καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτάτω χωρεῖν ἐστίας ἴτε καὶ τραπέζης βασιλικῆς
 κοινωνοὺς γενέσθαι ἤξιον. οἱ μὲν ἐτίμων ἀναθήμασι τοὺς δαίμονας, ὁ δὲ
 ἀπεργύμνου τὴν πλάνην, τὴν ἄχρηστον τῶν ἀναθημάτων ὕλην τοῖς χρῆσθαι
 δυνατοῖς διηνεκῶς νέμων. οἱ μὲν τοὺς νεῶς φιλοτίμως κοσμεῖν ἐκέλευον,
 ὁ δὲ ἐκ βάθρων καθήρει τούτων αὐτῶν τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς δευσιδαίμοσι
 10 πολλοῦ ἄξια. οἱ μὲν τοὺς τοῦ θεοῦ μάρτυρας ἀισχίσταις ὑπέβαλλον τιμω-
 ρίαις, ὁ δὲ αὐτοὺς μὲν τοὺς ταῦτα δεδρακότας μετῆι σωφρονίζων τῇ πρε-
 πούσῃ τοῦ θεοῦ κολάσει, τῶν δ' ἁγίων μαρτύρων τοῦ θεοῦ τὰς μνήμας
 τιμῶν οὐ διελίμπανεν. οἱ μὲν τῶν βασιλικῶν ἡλαθρον οἰκῶν τοὺς θεοσεβεῖς
 15 ἄνδρας, ὁ δ' αὐτοῖς μάλιστα τούτους διετέλει θαρρῶν, {τοὺς} εἴνους αὐτῶ
 καὶ πιστοὺς ἀπάντων μᾶλλον τούτους εἶναι γινώσκων. οἱ μὲν χρημάτων 7
 ἤττους ὑπῆρχον Τανταλείῳ πάθει τὴν ψυχὴν δεδουλωμένοι, ὁ δὲ βασιλικῇ
 μεγαλοπρεπεῖα πάντας ἀναπετάσας θησαυροὺς πλουσία καὶ μεγαλοψύχῳ
 δεξιᾷ τὰς μεταδόσεις ἐποιεῖτο. οἱ μὲν μυρίους κατειργάζοντο φόνους ἐφ' ἀρ-
 20 τῇ βασιλείᾳ πᾶν ξίφος ἴως ἄχρηστον τοῖς δικασταῖς ἀπηώρητο, τῶν κατ'
 ἔθνος δήμων τε καὶ πολιτευτῶν ἀνδρῶν πατρονομουμένων μᾶλλον ἢ ἐπ' ἀνάγκ-
 καις ἀρχομένων. εἰς ἃ δὴ ἀποβλέψας εἶπεν ἂν τις εἰκότως νεαρὸν τινα καὶ
 νεοπαγῆ βίον ἄρτι τότε φανῆναι δοκεῖν, ξένου φωτός ἀθρόον ἐκ σκότους τῶ
 25 θνητῶ καταλάμπαντος γένει, θεοῦ τε τὸ πᾶν ἔργον εἶναι ὁμολογεῖν, τῆς
 τῶν ἀθῶων πληθύνος ἀντίπαλον τὸν θεοφιλεῖ βασιλεῖα προβεβλημένου. ἐπειδὴ 2,1
 γὰρ οἱ μὲν οἴοι μηδένας ἄλλοι πώποτ' ὠφθησαν καὶ οἶα μὴδ' ἐξ αἰῶνος ἀκοῆ
 παρείληπται κατὰ τῆς ἐκκλησίας τετολμήκασιν, εἰκότως ὁ θεὸς αὐτὸς ξένον
 τι χροῖμα προστησάμενος τὰ μήτ' ἀκοῆ γνωσθέντα μήτ' ὄψει παραδοθέντα
 78 δι' αὐτοῦ κατειργάζετο. καὶ τί νεώτερον ἢ τὸ θαῦμα τῆς βασιλείως ἀρετῆς 2
 30 ἐκ θεοῦ σοφίας τῶ θνητῶ γένει δεδωρημένον; τοιγάρτοι τὸν Χριστὸν τοῦ
 θεοῦ σὺν παρρησίᾳ τῇ πάσῃ πρεσβεύων εἰς πάντας διετέλει, μὴδ' ἐγκα-
 λυπτόμενος τὴν σωτήριον ἐπηγορίαν, σεμνολογούμενος δ' ἐπὶ τῷ πράγματι·
 φανερὸν ἑαυτὸν καθίστη, νῦν μὲν τὸ πρόσωπον τῶ σωτηριῶ κατασφραγι-

VJNAB

1 φλεγέντα JNB 2 μεγαλοπρεπεῖ - πολυπλασιαζόμενα < N¹ (+ mg)
 | παρασκευῇ J | διεκελ.] ἐνομοθέτει NB 5 ἐνδοτάτων JB | τε Val, δὲ Mss
 8 διηνεκῶς < V 9 δαίμοσι JN 10 μάρτ.] δούλους NAB | ὑπέβαλον NB
 12 τοῦ! ἐκ Val | κολάσει - θεοῦ < B¹ (+ mg) | ἁγίων < J 13 ~ οἰκῶν ἡλα-
 θρον VA 14 τοὺς < Val 16 ~ τὴν ψυχὴν πάθει NAB 18 δεξιᾷ] δωρεᾷ
 JNAB 20 ὡς Hkl, εἰς Mss 21 ὑπ' ἀνάγκης N 24 ὁμολογεῖν < Hkl
 25 θεοσεβῆ N 26 οἴοι] οἴον J 27 ὁ < J 29 ἦ Hkl, ἦν Mss 31 μὴδὲν
 Wil, μὴδ' VJAB, μὴ N 33 ἑαυτὸν] δὲ αὐτὸ Wil

ζόμενος σημείω, νῦν δ' ἐναβρονόμενος τῷ νικητικῷ τροπαίω, Ἰδ' {μὲν} δὴ 3,1
καὶ ἐν {γραφῆς} ὑψηλοτάτῳ πίνακι πρὸ τῶν βασιλικῶν προθύρων ἀνακει-
μένω τοῖς πάντων ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσθαι προϋτίθει, τὸ μὲν σωτήριον (σημείον)
ὑπερκείμενον τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τῇ γραφῇ παραδούς, τὸν δ' ἐχθρὸν καὶ
5 πολέμιον θῆρα τὸν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς τῶν ἀθένων πολιορκήσαντα
τυραννίδος κατὰ βυθοῦ φερόμενον ποιήσας ἐν δράκοντος μορφῇ. δράκοντα
γὰρ αὐτὸν καὶ σκολιὸν ὄφιν ἐν προφητῶν θεοῦ βίβλοις ἀνηγόρευε τὰ λόγια.
διὸ καὶ βασιλεὺς ὑπὸ τοῖς αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων ποσὶ βέλει 2
πεπαρμένον κατὰ μέσου τοῦ κύτους βυθοῖς τε θαλάττης ἀπερριμμένον διὰ
10 τῆς κηροχύτου γραφῆς ἐδείκνυ τοῖς πᾶσι τὸν δράκοντα, ὡδὲ πη τὸν ἀφανῆ
τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους πολέμιον αἰνιττόμενος, ὃν καὶ δυνάμει τοῦ ὑπὲρ
κεφαλῆς ἀνακειμένου σωτηρίου τροπαίου κατὰ βυθῶν ἀπωλείας κευρωμέναι
ἐδήλου. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄνθη χρωμάτων ἠνίττετο διὰ τῆς εἰκόνης· ἐμὲ δὲ 8
θαῦμα τῆς βασιλέως κατεῖχε μεγαλονοίας, ὡς ἐμπνεύσει θεία ταῦτα διετύπον,
15 ἃ δὴ φωναὶ προφητῶν ὡδὲ που περὶ τοῦδε τοῦ θηρὸς ἔβων, »ἐπάξειν τὸν
θεόν« λέγουσαι »τὴν μάχαιραν τὴν μεγάλην καὶ φοβεράν ἐπὶ τὸν δράκοντα
ὄφιν τὸν σκολιόν, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν τὸν φεύγοντα, καὶ ἀνελεῖν τὸν
δράκοντα τὸν ἐν τῇ θαλάσῃ.« εἰκόνας δὴ τούτων διετύπον βασιλεὺς, ἀλη-
θῶς ἐντιθεὶς μιμήματα τῇ σκιαγραφίᾳ.
20 Ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ καταθυμίως συντελεῖτο, τὰ δέ γε τῆς τοῦ φθόνου 4
βασκανίας δεινῶς τὰς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ συντα-
79 ράττοντα καὶ τὸ Θηβαίων τε καὶ Αἰγυπτίων σχισματικὸν κακὸν οὐ σμικρῶς
αὐτὸν ἐκίνει, προσσηγνυμένων καθ' ἑκάστην πόλιν ἐπισκόπων ἐπισκόποις,
δήμων τε δήμοις ἐπανισταμένων καὶ μόνον οὐχὶ συμπληγάσι κατακοπτόντων
25 ἀλλήλους, ὥστ' ἦδη φρενῶν ἐκστάσει τοὺς ἀπεγνωσμένους ἀνοσίους ἐγχειρεῖν
καὶ ταῖς βασιλέως τολμᾶν ἐνυβρίζειν εἰκόσιν, οὐ μὴν ὥστ' εἰς ὄργην ἐγείρειν
τὸν βασιλέα μᾶλλον ἢ πρὸς πόνον ψυχῆς, ὑπεραλοῦντα τῆς τῶν φρενο-

*21sq. Arianer 22sq. Melitianer

**6 (δράκοντα) 7 (σκολιὸν ὄφιν) cf. Jes. 27, 1, Anspielung 15–18 = Jes.
27, 1, etwas abgeändert.

***21 – 27(βασιλέα) cf. 369g (p. 317, 31–38), wörtliche Übereinstimmungen

VJNAB

1 ~ δ' ἐναμβρ. νῦν B | δ Wil, ὁ μὲν Mss | δὴ (η ras) J 2 γραφῆς <
Hkl, γραφῆς (ἦς ras) J 3 + σημείον Hkl 4 τῇ γραφῇ < N | παραδ.]
διδούς J 8 τε < JNAB | παίδων < NAB | ~ ποσὶ p. αὐτοῦ¹ J 9 θαλάσ-
σης JNAB | ἀπερριμμένον V, ἀπερριμμένον B 14 τῆς + τοῦ B¹ | ταῦτα < V
15 πη Hkl 16 μάχαιραν + τὴν ἁγίαν καὶ LXX | φοβεράν] τὴν ἰσχυράν LXX
17 ὄφιν – φεύγοντα] ὄφιν φεύγοντα, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιόν LXX, τὸν ὄφιν
τὸν φεύγοντα JNAB | ἀνελεῖ VAB LXX 18 τὸν ἐν τῇ θαλάσῃ < LXX
(+ Sinait., rec. Orig., rec. Luc.) 20 οὖν < V 21 τοῦ θεοῦ < V 369g |
συντεράττον N, ἐκταράττοντα V (369g) 22 σχισμ. + ἄλλο V 24 συμπλη-
γάδων N 26 κατατολμᾶν 369g

βλαβῶν ἀπονοίας.

Προϋπήρχε δ' ἄρα καὶ ἄλλη τις τούτων προτέρα νόσος ἀργαλεωτάτη τὰς 5,1
ἐκκλησίας ἐκ μακροῦ διενοχλοῦσα, ἣ τῆς σωτηρίου εορτῆς διαφωνία, τῶν
μὲν ἐπεσθαι δεῖν τῇ Ἰουδαίων συνηθείᾳ φασκόντων, τῶν δὲ προσήκειν τὴν
5 ἀκριβῆ τοῦ καιροῦ παραφυλάττειν ὥραν μηδὲ πλανωμένους ἐπεσθαι τοῖς τῆς
εὐαγγελικῆς ἀλλοτριῶς χάριτος. κὰν τούτῳ τοιγαροῦν μακροῖς ἤδη χρόνοις
τῶν ἀπανταχοῦ λαῶν διενηγεγμένων θεσμῶν τε θείων συγχεομένων, ὡς ἐπὶ
μιάς καὶ τῆς αὐτῆς εορτῆς τὴν τοῦ καιροῦ παρατροπήν μεγίστην διάστασιν
ἐμποιεῖν τοῖς τὴν εορτὴν ἄγουσι, τῶν μὲν ἀσιτίαις καὶ κακοπαθείαις ἐνασκου-
10 θηραπειάν εὐρασθαι τοῦ κακοῦ, ἰσοστασίον τῆς ἐριδος τοῖς διεστῶσιν ὑπ-
αρχούσης, μόνῳ δ' ἄρα τῷ παντοδυνάμῳ θεῷ καὶ ταῦτ' ἰᾶσθαι ὀάδιον ἦν,
ἀναδῶν δ' ὑπηρέτης αὐτῷ μόνος τῶν ἐπὶ γῆς κατεφαίνετο Κωνσταντῖνος.
δς ἐπειδὴ τὴν τῶν λεχθέντων διέγνω ἀκοήν τό τε καταπεμφθὲν αὐτῷ γράμμα 3
15 τοῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἄπρακτον εἶωρα, τότε τὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ διάνοιαν
ἀνακινήσας, ἄλλον τουτοῦ καταγωνιεῖσθαι δεῖν ἔφη τὸν κατὰ τοῦ ταράτ-
τοντος τὴν ἐκκλησίαν ἀφανοῦς ἐχθροῦ πόλεμον.

Εἶθ' ὥσπερ ἐπιστρατεῶν αὐτῷ φάλαγγα θεοῦ σύνοδον οἰκουμενικὴν συνε- 6,1
κρότει, σπεύδειν ἀπανταχόθεν τοὺς ἐπισκόπους γράμμασι τιμητικοῖς προ-
20 καλούμενος. οὐκ ἦν ἰδ' ἀπλοῦν τὸ ἐπίταγμα, συνήγειρε δὲ καὶ αὐτῇ πράξει
τὸ βασιλέως νεῦμα, οἷς μὲν ἐξουσίαν δημοσίου παρεῖχον δρόμον, οἷς δὲ νεωτο-
φύρον ὑπηρεσίας ἀφθόνους. ὥριστο δὲ καὶ πόλις ἐμπρέπουσα τῇ συνόδῳ,
νίκης ἐπώνυμος, κατὰ τὸ Βιδυνῶν ἔθνος ἡ Νίκαια. ὡς οὖν ἐφοίτα πανταχοῦ 2
τὸ παράγγελμα, οἷά τινος ἀπὸ νόσσης οἱ πάντες ἔθειον σὺν προθυμίᾳ τῇ

*18sq. Einberufung einer ökumen. Synode nach Ancyra Nov. 324 und Verlegung nach Nicaea Jan. 325 (cf. Schwartz, Ges. Schr. 3, 1959, 143. 155sq.)

***2–6 cf. Soer I 8, 2 (p. 35, 10–15), am Anfang z. T. wörtlich; 369g (p. 318, 1–7), viele wörtliche Übereinstimmungen 2–18 cf. Soz I 16, 4 (p. 36, 1–5) 8 (τοῦ) – 10 cf. 369g (p. 318, 8–12), einiges wörtlich 14–17 cf. 369g (p. 318, 15–19), einiges wörtlich 18 (σύνοδον) – 20 cf. Soer I 8, 4 (p. 36, 1–4); Gel II 5, 1 (p. 44, 3–5); 1279 (p. 298b, 21–24), Quelle für alle drei; Gel. Caes. (cf. Unters. 38 sqq.) 18–20. 22/23 cf. Soz I 17,1 (p. 36, 13–15) 18 (σύνοδον) – p. 84,2 cf. 369g (p. 318, 19–30), viel wörtlich 21/22 cf. Theod. I 7, 2a (p. 30, 15sq.)

VJNAB

2/8 τὰς ἐκκλησίας < NAB 3 διενοχ.] δὴ ἐνοχλοῦσα Val | ἡ JN 369g, <
VAB 4 μὲν JNAB 369g, < V | δεῖ B, < 369g | τῇ + τῶν 369g 4/5 προσ-
ήκ. – ὦραν < B¹ (+ mg) 5 πλανωμένοις JNAB 5/6 τῇ . . . ἀλλοτριᾶς
B¹ ■ χάριτος κὰν τούτῳ, Val 12 παντοδυνάμῳ V 14 τὴν < J¹ (+ mg) |
αὐτοῦ 369g 15 τὴν < 369g | παρεώραται 369g | ~ αὐτὸς ἑαυτοῦ τὴν NAB
16 δεῖν < Wil 18 ~ θεοῦ φάλαγγα JNAB 19 πανταχόθεν 369g Gel | προ-
καλούμενος JNAB 369g, προσκαλούμενος V, παρακαλῶν Soer Gel 20 δ' Wil, θ'
Mss | συνήγειρε JNAB 369g, συνήγειρε V 21 οἷς] καὶ τοῖς 369g | δημοσίου
VNAB 369g, < J | οἷς] τοῖς 369g 22 ἔπρη. + ζῶων 369g 24 ἀπὸ VNAB^c
369g, ἐπὶ JB¹ | τῇ < JNAB

80 *πάση. εἴλκε γὰρ αὐτοὺς ἀγαθῶν ἐλπίς, ἣ τε τῆς εἰρήνης μετουσία, τοῦ τε
ξένου θαύματος τῆς τοῦ τοσοῦτον βασιλείως ὄψεως ἢ θεία. ἐπειδὴ οὖν συν-
ῆλθον οἱ πάντες, ἔργον ἤδη θεοῦ τὸ πραττόμενον ἐθεωρεῖτο. οἱ γὰρ μὴ
μόνον ψυχαῖς ἀλλὰ καὶ σώμασι καὶ χώραις καὶ τόποις καὶ ἔθνεσι πορρωτάτω
5 διεστώτες ἀλλήλων ὁμοῦ συνήγοντο, καὶ μία τοὺς πάντας ὑπεδέχτο πόλις·
ἦν οὖν ὄραν μέγιστον ἱερέων στέφανον οἷόν τινα ἐξ ὠραίων ἀνθρώπων κατα-
πεποικιλμένον.*

*Τῶν γοῶν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, αἱ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν Λιβύην τε καὶ 7,1
τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνήκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια,
10 εἰς τὸ οἶκος εὐκτήριος ὡσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ
αὐτὸ Σύρουσ ἄμα καὶ Κίλικας, Φοίνικας τε καὶ Ἀραβίους καὶ Παλαιστινοὺς,
ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους, Θηβαίους, Λίβνας, τούς τ' ἐκ μέσης τῶν ποταμῶν
ὀρμωμένους· ἤδη καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρήν, οὐδὲ Σκύθης
ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας, Πόντος τε καὶ Γαλατία, Καππαδοκία τε καὶ
15 Ἀσία, Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρείχον ἐκκρίτους· ἀλλὰ
καὶ Θρακίους καὶ Μακεδόνας, Ἀχαιοὶ τε καὶ Ἡπειρώται, τούτων δ' οἱ ἔτι
προσωτάτω οἰκοῦντες ἀπήντων, αὐτῶν τε Σπάνων ὁ πᾶν βωόμενος εἰς ἦν
τοῖς πολλοῖς ἄμα συνεδρεύων. τῆς δέ γε βασιλευσούσης πόλεως ὁ μὲν προ- 2*

*8sq. cf. Gelzer-Hilgenfeld-Cuntz, *Patrum Nicaen. Nomina*, 1898 11 sqq. cf. p. 85,7–11 17sq. cf. p. 73, 18sq.; 79, 4sq. 18sq. in späterer Zeit falsch auf Konstantinopel bezogen (cf. z. B. Nicetas Choniata, *Thesaur. orthod. fid.* V 6, PG 139, 1367A)

***4 (πορρωτ.) – 16 (Ἡπειρ.) cf. 369g (p. 318, 31–319, 5), viel wörtlich 8/9 cf. Soz I 17, 2 (p. 36, 20–37, 2) 8 – p. 85, 5 = Soer I 8, 5–11 (p. 36, 8–39, 2); Gel II 5, 2–8 (p. 44, 10–45, 17), mit der Einleitung bei beiden: *περὶ ὧν ὁ Παμφίλιον Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ λέξιν φησὶν* (Soer I 8, 4, p. 36, 5–7 und Gel II 5, 2, p. 44, 8–10) und dem Schluß: *καὶ (< Gel) τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων (+ ὁ Παμφίλιον διεξῆλθεν Gel) Εὐσέβιος* (Soer I 8, 12, p. 39, 3/4 und Gel II 5, 8, p. 45, 17sq.), Quelle für beide: Gel. Caes. (cf. Unters. 38sq.); Nie VIII 14 (I 561sq.), Quelle: Soer; cf. 365 (p. 561, 14–22), Quelle: Soer (zu den Bischofsnamen cf. Byz. 9, 1934, 561, 19 App.) 18 – p. 85,2 cf. Theod I 7, 3a (p. 30, 22–24); Soz I 17, 2 (p. 36, 19sq.)

VJNAB

2 τοῦ < NB 5 διεδέχτο AB 6 ἦν οὖν ὄραν J 369g, ἦν δ' ὄραν V, < NAB | ὄραν + ὡσπερ 369g | ~ οἷόν τινα a. ὄραν NAB^c, ὡς 369g, < J | ὠραι-
τάτων 369g | πεποικιλμένον 369g 9 τὴν < 369g 10 εἰς τε V Soer Gel, εἰς
369g, εἰτ' JNAB | τὸ < 369g 11 τε ἄμα Gel, τε Soer 11 ἀραβίους B,
ἀραβας 369g Gel 12 καὶ + a. ἐπὶ JNAB (< V 369g) 13 ἦδη + δὲ N 369g
Soer Gel 14 τε καὶ Γαλατία, Καππαδοκία < Soer Gel 14/15 (τε B) καὶ παμ-
φυλία, καππαδοκία τε καὶ ἀσία καὶ φρυγία JNAB 15 αὐτοῖς V 369g, αὐταῖς
JNAB Soer Gel 16 θρακίους VNB | θ' δὲ V, < Gel 17 προσωτάτω VJAB
Soer Gel, πορρωτάτω N, προσωτέρω Hkl | αὐτῶν αὐτὸς V Soer Gel | ἰσπανῶν
N, Ἰσπανῶν Soer

εστὼς διὰ γῆρας ὑστέρι, πρεσβύτεροι δ' αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐπλήρουν. τοιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶνος εἰς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Χριστῷ στέφανον δεσμῶ συνάφας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ σωτῆρι τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολεμίων νίκης θεοπρεπὲς ἀνετίθει χαριστήριον, εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάμενος.

Ἐπει καὶ κατ' ἐκείνους συνῆχθαι λόγος »ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν« »ἀνδρας εὐλαβεῖς« ἐν οἷς ἐτύγχανον »Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, οἳ τ' ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρήτες καὶ Ἀραβες«, πλὴν ὅσον ἐκείνους ὑστέρι τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας· ἐπὶ δὲ τῆς παρουσίας χορείας ἐπισκόπων μὲν πληθὺς ἦν πενήτηκοντα καὶ διακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα, ἐπομένον δὲ τοῦτοις πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀκολουθῶν [τε] πλείστων ὅσων ἐτέρων οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν.

Τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίου στερορότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνον μήκει τετιμημένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δ' ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον· οἷς δὴ πᾶσι βασιλεὺς ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαφυλῶς χορηγεῖσθαι διετέτακτο.

Ἐπει δ' ἡμέρας ὀρισθείσης τῇ συνόδῳ, καθ' ἣν ἐχρῆν λύσιν ἐπιθεῖναι τοῖς ἀμφισβητούμενοις, παρῆν ἕκαστος ταύτην ἄγων, ἐν αὐτῷ δὴ τῷ μεσαυτάτῳ

*1sq. Die römischen Presbyter Victor und Vincentius (*Βίτων* und *Βικέντιος*) 6sq. v. p. 138, 16sq. 22sq. Eröffnung der Synode am 20. V. 325 (Soer I 13, 13). Hier ist wohl nicht die Eröffnungssitzung gemeint.

**6 (ἀπό) – 7 (εὐλαβεῖς) = Acta 2, 5b 7 (Πάρθοι) – 11 (Ἀραβες) = Acta 2, 9–11 a

***1 (γῆρ. πρεσβ.). 1/2 (τάξιν ἐπλ.) cf. 369g (p. 319, 7–9) 6–11 cf. 369g (p. 319, 9–12) 12 (ἐκ – συνεστ.) = 369g (p. 319, 13) 14/15 cf. Soz I 17, 3 (p. 37, 5) 16–19 cf. Soz I 17, 2 (p. 37, 2–4) 16–21 cf. 369g (p. 319, 13–20), viel wörtlich 16/17 = Soer I 8, 27 (p. 44, 13sq), mit der Einleitung: φησὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος (p. 44, 12) 20/21 cf. 1279 (p. 298b, 21–299a, 1), Quelle: Gel. Caes. (v. BZ 50, 1957, 97) 22 – p. 86,21 cf. Theod I 7, 7b–9 (p. 31, 18–32, 3); Soz I 19, 1. 2 (p. 40, 13–19)

VJNAB

1 διὰ γῆρας ὑστέρι J Soer Gel (Theod Soz), ~ ὑστέρι διὰ γῆρας VNAB 2 μόνος VJ Soer Gel, μόνον NAB 5 ταύτην < V 6 καὶ < Soer | ἀπὸ V Soer Gel NT, ὑπὸ JNAB | ἔθους J 8 τὴν < Soer 11 ἄραβες JNB | ἐκείνους + μὲν Soer Gel 13 πεντ. καὶ διακ.] πληθὺς τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ τῶν V, ὀκτωκαίδεκα δὲ καὶ τριακόσιοι Theod, τριακόσιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ Gel (II 7), τριακοσίων Soer Gel 14 τε Val, δὲ Mss 15 ὄσων + δ' JNAB | εἰς κατάληψιν < Soer 16 βίον + ὀρθότητι καὶ 369g 19 δρόμον] θεσμόν 369g 21 διετέτατο Soer, προσέτατε Gel 1279 23 ἐκάτερος VJAB | lac. a. παρῆν Diels | ἐκάτερος τὸ τάγμ' ἄγων Schw, ἐκάτερον τῶν ταύτη ταγμάτων Schw

οἴκῳ τῶν βασιλείων, ὃς δὴ καὶ ὑπερφέρειν ἐδόκει μεγέθει τοὺς πάντας, βάρθρων τ' ἐν τάξει πλείονων ἐφ' ἑκατέραις τοῦ οἴκου πλευραῖς διατεθέντων, εἰσω παρήσαν οἱ κεκλημένοι καὶ τὴν προσήκουσαν ἔδραν οἱ πάντες ἀπελάμβανον. ἀλλ' ὅτε δὴ σὺν κόσμῳ τῷ πρέποντι ἢ πᾶσα καθήστο σύνοδος, σιγῇ 2
 5 μὲν τοὺς πάντας εἶχε προσδοκία τῆς βασιλέως παρόδου, εἰσῆι δέ τις πρῶτος κᾶπειτα δεύτερος καὶ τρίτος τῶν ἀμφὶ βασιλέα. ἡγοῦντο δὲ καὶ ἄλλοι οὐ τῶν συνήθων ὀπλιτῶν τε καὶ δορυφόρων, μόνων δὲ τῶν πιστῶν φίλων. πάντων δ' ἐξαναστάτων ἐπὶ συνθήματι, ὃ τὴν βασιλέως εἴσοδον ἐδήλου, 3
 αὐτὸς δὴ λοιπὸν διέβαινε μέσος οἷα θεοῦ τις οὐράνιος ἄγγελος, λαμπρὰν μὲν 10 ὥσπερ φωτὸς μαρμαρυγαῖς ἐξαστραπτῶν περιβολῆν, ἀλουργίδος δὲ πυρωπαῖς καταλαμπόμενος ἀκτίσι, χρυσοῦ τε καὶ λίθων πολυτελῶν διανγέσι φέγγεσι κοσμούμενος. ταῦτα μὲν οὖν ἀμφὶ τὸ σῶμα. τὴν δὲ ψυχὴν θεοῦ φόβῳ καὶ 4
 εὐλαβείᾳ δῆλος ἦν κεκαλλωπισμένος· ὑπέφαινον δὲ καὶ ταῦτ' ὀφθαλμοὶ κάτω νεύοντες, ἐρύθνημα προσώπου, περιπάτου κινήσεις, τό τ' ἄλλο εἶδος, τὸ μέγεθός 82 15 τε ὑπερβάλλον μὲν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἅπαντας (***) τῷ τε κάλλει τῆς ὥρας καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ τῆς τοῦ σώματος εὐπρεπειᾶς ἀλκῇ τε ῥώμῃς ἀμάχου, ἃ δὴ τρόποις ἐπιεικείᾳ πραότητι τε βασιλικῆς ἡμερότητας ἐγκεκραμένα τὸ τῆς διανοίας ὑπερφανὸς παντὸς κρεῖττον ἀπέφαινον λόγου. ἐπεὶ δὲ παρελθὼν 5
 ἐπὶ τὴν πρῶτην τῶν ταγμάτων ἀρχὴν μέσος ἔστη, σμικροῦ τινος αὐτῷ καθίσματος ὕλης χρυσοῦ πεποιημένον προτεθέντος, οὐ πρότερον ἢ τοὺς ἐπισκόπους ἐπινεῦσαι ἐκάθιζε. ταῦτόν δ' ἔπραττον οἱ πάντες μετὰ βασιλέως. 11
 Τῶν δ' ἐπισκόπων ὁ τοῦ δεξιοῦ τάγματος πρωτεύων διαναστὰς μεμετρημένον ἀπεδίδον λόγον, προσφωνῶν τῷ βασιλεῖ τῷ τε παντοκράτορι θεῷ χαριστήριον ἐπ' αὐτῷ ποιούμενος ὕμνον. ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καθήστο, σιγῇ

*22sq. Nach dem Kephalaion (p. 8, 29), Soz II 19, 2 (p. 40, 20), Theod I 7, 11 (p. 32, 8sq. q.), den Späteren (z. B. Nicetas Chon., Thesaur. orth. fid. V 7, PG 139, 1367 B): Eusebius Caes.

***4—17 cf. 369g (p. 319, 21—34), viel wörtlich, doch teils gekürzt, teils erweitert 15sq. cf. 364 (p. 319, 11sq.) 18—21 (ἐκάθιζε) cf. Soer I 8, 17 (p. 40, 17—41, 2) 20/21 cf. 362 (p. 204, 14—16) 22sq. cf. Theod I 7, 9. 11/12 (p. 32, 8sq. q.) 22— p. 88, 3 cf. Soz I 19, 2—4 (p. 40, 20—41, 9)

VJNAB

1 πάντα B 2 δ' V, < Hkl | τοῦ < J | τοῦ οἴκου < Hkl 3 παρήσαν
 NAB 4 σὺν JNAB 369g, < V | σιγῇ VB 5 παρόδου JNA, < B¹
 6 εἶτα 369g 8 τὴν + τοῦ N 9 λαμπρὸν V, λαμπρᾶ Hkl 10 ἐξαστραπ-
 τούσῃ Hkl | περιβολῇ Hkl | ἀλουργίδος < Hkl | δὲ < NAB | πυρωπαῖς J, πυρω-
 τῆς B¹, πυρωτοιῖς M, πυρωπηῖς V¹ (οἱ s) 11 τε] δὲ Hkl 13 καλλωπισμένος
 V, κεκοσμημένος 369g 14 δ' 369g 15 τε¹] δὲ Hkl | ὑπερβάλλον 369g |
 ἅπαντας + lac. Hkl, + συνημμένον δὲ Schdw, (text. Mss 369g) | καὶ τὸ κάλλος
 369g 18 ἀπεμφαῖνον (μ s) V 19 μέσος + πρῶτος JNAB 20 καθ. + ἐξ
 Hkl 21 ταυτό N | οἱ < NAB | βασιλέα NA βασιλεία JB 23 τῷ βασιλεῖ
 JNAB Soz, τὸν βασιλέα V 24 αὐτὸς] οὗτος Hkl

μὲν ἐγίνετο πάντων ἀτενὲς εἰς βασιλέα βλεπόντων, ὁ δὲ φαιδροῖς ὄμμασι τοῖς πᾶσι γαληνὸν ἐμβλέψας κᾶπειτα συναγαγὼν αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν τὴν διάνοιαν ἠσύχῳ καὶ πραεῖα φωνῇ τοῖον ἀπέδωκε λόγον·

- » Ἐδῆξ ἡ μὲν ἐμοὶ τέλος ἦν, ὦ φίλοι, τῆς ὑμετέρας ἀπολαῦσαι χορείας, **12,1**
 5 >τούτου δὲ τυχῶν εἰδέναι τῷ βασιλεῖ τῶν ὄλων τὴν χάριν ὁμολογῶ,
 >ὅτι μοι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ τοῦτο κρεῖττον ἀγαθοῦ παντὸς ἰδεῖν
 >ἔδωρήσατο, φημί δὴ τὸ συνηγμένους ὁμοῦ πάντας ἀπολαβεῖν μίαν τε κοινήν
 >ἀπάντων ὁμόφρονα γνώμην θεάσασθαι. μὴ δὴ οὖν βάσκανός τις ἐχθρὸς **2**
 >τοῖς ἡμετέροις λυμαίνεσθω καλοῖς, μηδὲ τῆς τῶν τυράνων θεομαχίας ἐκ-
 10 >ποδὼν ἀρθείσης θεοῦ σωτήρος δυνάμει ἐτέρως ὁ φιλοπόνηρος δαίμων τὸν
 >θεῖον νόμον βλασφημίαις περιβαλλέτω· ὡς ἐμοίγε παντὸς πολέμου καὶ
 >μάχης Ἰδαινῆς¹ καὶ χαλεπωτέρα ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ ἐμφύλιος νενό-
 >μισται στάσις καὶ μᾶλλον ταῦτα τῶν ἔξωθεν λυπηρὰ καταφαίνεται. ὅτε **3**
 >γοῦν τὰς κατὰ τῶν πολεμίων νίκας νεύματι καὶ συνεργίᾳ τοῦ κρεῖττονος
 15 >ἡράμην, οὐδὲν Ἰγε¹ λείπειν ἐνόμιζον ἢ θεῶ μὲν γινώσκειν τὴν χάριν, συγ-
 >χαίρειν δὲ καὶ τοῖς Ἰπ¹ αὐτοῦ δι' ἡμῶν ἡλευθερωμένους. ἐπειδὴ δὲ τὴν
 >ὑμετέραν διάστασιν παρ' ἐλλιδα πᾶσαν ἐπυθόμην, οὐκ ἔν δευτέρῳ τὴν ἀκοήν
 20 >ἐθέμην, τυχεῖν δὲ καὶ τοῦτο θεραπειᾶς δι' ἐμῆς ἐξάμενος ὑπηρεσίας τοῖς
 >πάντας ἀμελλήτως μετεστειλάμην. καὶ χαίρω μὲν ὄρων τὴν ὑμετέραν ὁμή- **4**
 >γνωριν, τότε δὲ μάλιστα κρίνω κατ' εὐχὰς ἑμαντὸν πράξειν, ἐπειδὴν ταῖς
 >ψυχαῖς ἀνακραθέντας ἴδοιμι τοὺς πάντας μίαν τε κοινήν βραβεύουσαν τοῖς
 >πᾶσιν εἰρηρικὴν συμφωνίαν, ἣν καὶ ἑτέροις ὑμᾶς πρότερον ἂν εἶη πρεσβεῦειν
 >τοὺς τῷ θεῷ καθιερωμένους. μὴ δὴ οὖν μέλλετε, ὦ φίλοι δὴ λειτουργοὶ **5**
 >θεοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν δεσπότην τε καὶ σωτήρος ἀγαθοῦ θερά-
 25 >ποντες, τὰ τῆς ἐν ὑμῖν διαστάσεως αἰτία ἐντεῦθεν ἤδη φέρειν εἰς μέσον
 >ἀρξάμενοι, πάντα σύνδεσμον ἀμφιλογίας νόμοις εἰρηνης ἐπιλύσασθαι. οὕτω

*4sq. cf. Gel II 7, 1–41. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 62–66.

***2 (συναγ.) – 10 (θεοῦ) cf. 369g (p. 319, 34–320, 4) z. T. wörtlich
 17 (ὑμ. – ἐπυθ.) cf. 369g (p. 320, 6/7), viel wörtlich, doch andere Stellung
 28 (μῆ – θεοῦ). 25/26 (τὰ – μέσον) = 369g (p. 320, 8–10), geringe Unterschiede

VJNAB

2 τοὺς πάντας γαληνῶς V | συναγαγὼν JNAB 369g, συναγὼν V **4** μὲν <
 369g | εὐχῆς + a. et kai p. ἀπολ. V **5** τὴν < 369g ■ ἰδεῖν JNAB 369g,
 < V **7** δῆ] δὲ V **8** ὁμόφρονα < Hkl | μὴ δὴ V 369g, μῆδ' JAB, μῆ N
 ■ ὑμετέροις 369g | ~ καλοῖς λυμαίνεσθω NAB | λυμαίνεσθαι V | καλοῖς B¹
 | τῶν < NAB **12** δεινῆς Diels, δεινῆ VJAB, < N Wil | καὶ < N **14** συνεργείᾳ Hkl **15** γε Hein, τε Mss, ἐμοίγε Val | γιν.] νομίζειν JNAB **16** Ἰπ'
 Hkl, ὑπερ Mss | ἐπει δὲ J, ἐπειδὴ NAB **19** ἀμελητὶ JNB, ἀμελητὶ A | συμ-
 μετεστειλάμην NA(B¹), γοῦν μετεστειλάμην B^{as} **21** κοινῇ Val | βραβ. + ἐν Wil
22 ὑμῶν J | πρεσβ.] βραβεῦειν N **22/23** πρότερον – μέλλετε < B¹ **23** ὦ +
 θεοῦ N | φίλοι + μῆ NA **25/26** ἐντ. – πάντα] τοῦ λοιποῦ φέρειν ἀνίσχισθε·
 πάντα δὲ N **25** εἰς μέσον V 369g, < JNAB **26** ἀμφιβολίας V | ἐπιλύ-
 σασθε JNAB

ἤγαρον καὶ τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ τὰ ἀρεστὰ διαπεπραγμένοι εἴητε ἄν, καὶ μοὶ
>τῷ ὑμετέρῳ συνθεράποντι ὑπερβάλλουσαν δώσετε τὴν χάριν.»

- Ὁ μὲν δὴ ταύτ' εἰπὼν Ῥωμαία γλώττη, ὑφερμηνεύοντος ἑτέρου, παρ- 13,1
εἰδὸν τὸν λόγον τοῖς τῆς συνόδου προέδροις, ἐντεῦθεν δ' οἱ μὲν ἀρξάμενοι
5 κατηγιῶντο τοὺς πέλας, οἱ δ' ἀπελογοῦντό τε καὶ ἀντεμέμφοτον. πλείστον
ἴδητα ὑφ' ἑκατέρου τάγματος προτεινομένων πολλῆς τ' ἀμφιλογίας τὰ πρῶ-
τα συνισταμένης, ἀνεξικάνικος ἐπηρεῶτο βασιλεὺς τῶν πάντων σχολῆ τ' εὐ-
τόνω τὰς προτάσεις ὑπεδέχετο, ἐν μέρει τ' ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ' ἑκα-
τέρου τάγματος λεγομένων, ἡρέμα συνήγαγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους.
10 πρῶτος τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὀμίλιας ἐλληνίζων τε τῇ φωνῇ, ὅτι 2
μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς, τοὺς μὲν ἴσχυον, τὸς δὲ καταδυσωπῶν τῷ λόγῳ, τοὺς δ' εὖ λέγοντας ἐπαινῶν, πάντας τ' εἰς
ὁμόνοιαν ἐλαύνων, εἰσόθ' ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀμφι-
σβητουμένοις ἅπασιν κατεστήσατο, ὡς ὁμόφωνον μὲν κρατῆσαι τὴν πίστιν, 14
15 τῆς σωτηρίου δ' ἑορτῆς τὸν αὐτὸν παρὰ τοῖς πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν.
ἐκυροῦτο δ' ἤδη καὶ ἐν γραφῇ δι' ὑποσημειώσεως ἕκαστον τὰ κοινῇ δε-
δογμένα. ὣν δὴ πραχθέντων, δευτέραν ταύτην νίκην ἄρασθαι εἰπὼν βασι-
λεὺς κατὰ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐχθροῦ ἐπιπικίον ἑορτῆν τῷ θεῷ συντελεῖ.
Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας εἰκοσαετηρῆς ἐπιληροῦτο χρόνος. 15,1

*3 v. p. 132,11 sq. Konstantin spricht hier lateinisch, in der Debatte aber griechisch (v. l. 10sq.) 19sq. 25. VII. 325 (cf. GCS 47, 446 ad 231 e)

***3-17 = Theod I 13, 2 (p. 54, 11-55, 4), mit der Einleitung: καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ συγγράμματι μαρτυρεῖ, τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τὴν πολιτείαν εὐφημίας γεραίρων. λέγει δὲ οὕτως (p. 54, 8-10); 369k (Vatic., f. 9a II-9b I), Quelle: Theod 3-17 (πραχθ.) cf. 369g (p. 320, 12-30), viel wörtlich, doch teils gekürzt, teils erweitert 3-5 cf. Soz I 20, 1 (p. 41, 10) 5-17 = Soz I 8, 21-24 (p. 42, 3-43, 3), mit der Einleitung: οἱ δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τῷ αὐτῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου ὁ αὐτὸς φησιν Εὐσέβιος, ἐπακοῦσαι καλόν (p. 41, 18-42, 2); Gel II 29, 5-9 (p. 106, 26-107, 15), mit der Einleitung: οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ὅπερ περὶ τούτων . . . ποιῆσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξει τῆδε τῇ συγγραφῇ (p. 106, 22-26), Quelle für beide: Gel. Caes. (cf. Unters. 40sq.); Nic VIII 17 (I 567sq.), Quelle: Soz 7-14 cf. Soz I 20, 1 (p. 41, 11-14) 12-14 = Soz II 21, 3 (p. 233, 13-16), mit der Einleitung: λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου κατὰ ξῆν ταῦτα (p. 233, 11/12). 14/15 cf. Soz I 21, 5/6 (p. 43, 13-15) 19 - p. 89, 4 cf. Soz I 25, 1 (p. 45, 16-19)

VJNAB

2 τὴν < JNAB 3 ῥωμαία + τῇ 369g 5 κατεμέμφοτον A || ἴδητα
Theod Gel (part.), δὴ ταῦθ' Mss, δὴ τῶν Soz, δὲ τῶν Gel (part.) | ἑκατέρῳ
τάγματι Soz 7 ὁ + a. βασ. 369g Soz Soz Theod Gel | εὐτόνω A 9 τάγμα.]
μοίρας 369g | συνήγαγε VJAB 369g, συνήγε N Soz Theod Gel 11 γλυκύτερος
Soz Gel (part.) | συμπεῖθων Soz Theod Gel, γοῦν πείθων VNB, πείθων JA
13 εἰσόθ'] ἕως ὅτε Soz² Theod Gel, < Soz¹ 14 ὁμογνώμωνος Soz¹ Gel 16 ἐκυ-
ροῦτο VNAB 369g, κυροῦτο J | ἐν γραφῇ Mss 369g Theod, ἐγγράφως Soz Gel
19 ~ αὐτῷ p. βασ. J

4 ἐφ' ᾧ πάνδημοι μὲν ἤγοντο πανηγύρεις τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς δέ γε τοῦ
 θεοῦ λειτουργοῖς εὐωχίας αὐτὸς ἐξήρχε βασιλεύς, συμποσιάζων εἰρηνεύουσαι
 και οἰονεὶ θυσίαν ταύτην ἀποδιδούς ἐμπρέπουσαν τῷ θεῷ δι' αὐτῶν· οὐδ'
 ἀπελείπετό τις ἐπισκόπων βασιλικῆς ἐστιάσεως. κρεῖττον δ' ἦν παντὸς λό- 2
 5 γου τὸ γιγνόμενον· δορυφόροι μὲν γὰρ καὶ ὀπλίται γυμναῖς ταῖς τῶν ξιφῶν
 ἀκμαῖς ἐν κύκλῳ τὰ πρόθυρα τῶν βασιλείων ἐφρούρουν, μέσοι δὲ τούτων
 ἀδεεῖς οἱ τοῦ θεοῦ διέβαινον ἄνθρωποι ἐνδοτάτω τ' ἀνακτόρων ἐχώρουν.
 εἶδ' οἱ μὲν ἰαυτῶν συνανεκλίνοντο, οἱ δ' ἀμφὶ τὰς ἑκατέρων προσανεπαύοντο
 κλινάδας. Χριστοῦ βασιλείας ἔδοξεν ἂν τις φαντασιουῶσαι εἰκόνα, ὅναρ
 10 τ' εἶναι ἀλλ' οὐχ ὕπαρ τὸ γιγνόμενον.
 Ἐπει δὲ λαμπρῶς τὰ τῆς εὐωχίας προδῶρει, ἔτι καὶ τοῦτο βασιλεὺς 16
 δεξιούμενος τοὺς παρόντας προσετίθει, μεγαλοφύχως ἕκαστον κατὰ τὴν πρέ-
 πουσαν ἀξίαν τοῖς παρ' αὐτοῦ τιμῶν ξενίοις. τῆς δὲ συνόδου ταύτης καὶ τοῖς
 μὴ παροῦσι τὴν μνήμην δι' οἰκείον παρείδου γράμματος, ὃ δὴ καὶ αὐτὸ
 15 ὡσπερ ἐν στήλῃ τῆδε τῇ περὶ αὐτοῦ συνάψω διηγήσει, τοῦτον ἔχον τὸν
 τρόπον.

Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς ταῖς ἐκκλησίαις.

17,1

Πείραν λαβῶν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς Θεῆς δυνά-
 μεως πέφυκε χάρις, τοῦτόν (γε) πρὸ (γε) πάντων ἔκρινα εἶναι μοι προσ-
 20 ἦκειν σκοπόν, ὅπως παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
 πλήθῃσι πίστις μία καὶ εἰλικρινῆς ἀγάπη ὁμογνώμων τε περὶ τὸν παγ-
 κρατῆ Θεὸν εὐσέβεια τηρῆται. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐχ οἶόν τ' ἦν ἀκλινη 2

*17sq. Junī 325. Cf. Ed. Athan. W. III 1, 54–57, Urk. 26. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 66–68.

**9/10 cf. Homer, Od. XIX 547 17 – p. 93, 4 = Socr I 9, 32–46 (p. 70, 5–77, 14); Theod I 10, 1–12 (p. 42, 13–46, 10); Gel II 37, 10–22 (p. 130, 9–133, 24), Quelle: Theod (cf. GCS 28, XXXIV); Nic VIII 25 (I 583sq.), Quelle: Socr

***1 (ἦγ. πανηγ.) = 369g (p. 320, 30) 1–5 cf. Theod I 11, 1a (p. 46, 11–15) 1–7 cf. 369g (p. 320, 31–35), einiges wörtlich, doch kürzer 11–13 cf. Soz I 25, 1 (p. 45, 20) 11–16 cf. 369g (p. 320, 36–321, 8) 13/14 cf. Soz I 25, 4 (p. 46, 6sq.); Theod I 9, 14 (p. 42, 9/10)

VJNAB [a l. 17 + Socr Theod Gel]

2 αὐτοῖς VJNB 4 τῶν ἐπισκόπων τῆς 369g 8 αὐτῷ Val, αὐτῶν Mss | ἐκατέρωθεν Diels | ἐκατ. + πλευρῶν Hkl 10 γινόμενον V 12 παρ.] πάντας JNAB 13 αὐτοῦ NA 15 περὶ αὐτοῦ] γραφῇ V | συν. + τῇ V 17 a. epist. + ἐπιστολῇ βασιλέως περὶ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς, ἣν ἔγραψε ταῖς ἐκκλησίαις μετὰ τὴν ἐν νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν σύνοδον V, ἐπιστολῇ τοῦ βασιλέως κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς νικαίας ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις Gel, < JNAB Socr Theod | κωνστ. + νικητῆς μέγιστος V (< JNAB Socr Theod Gel) 19 ἡ + a. χάρις N Theod (SDLT) | ~ γε πρὸ Hkl Parm, πρὸ γε Mss, τε πρὸ Socr Theod (ATFV), καὶ πρὸ Gel, πρὸ Theod (HNGSDL) | εἶναι < N | προσήκειν < Op 22 τοῦτο + ἐτέρως Socr Theod Gel

καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ, εἰς ταῦτόν πάντων ὁμοῦ ἢ τῶν γοῦν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἐκάστου τῶν προσηκόντων τῇ ἀγιω-
 τᾷ ῥησκειᾷ διάκρισις γένοιτο, τούτου ἕνεκεν πλείστον ὅσον συν-
 αθροισθέντων (καὶ αὐτὸς δὲ καθάπερ εἰς ἐξ ὑμῶν ἐτύγχανον συμπαρῶν·
 5 οὐ γὰρ ἀρνησαίμην ἄν, ἐφ' ᾧ μάλιστα χαίρω, συνθεράπων ὑμέτερος
 πεφυκέναι), ἄχρι τοσούτου ἅπαντα τῆς προσηκούσης τετύχηκεν ἐξετά-
 σεως, ἄχρις οὗ ἢ τῶ πάντων ἐφόρῳ θεῶ ἀρέσκουσα γνώμη πρὸς τὴν
 85 τῆς ἐνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, ὡς μηδὲν ἔτι πρὸς διχονοίαν
 ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν ὑπολείπεσθαι.
 10 Ἐνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἀγιωτάτης ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, 18,1
 ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾷ ἡμέρᾳ πάντας τοὺς ἅπανταχοῦ
 ἐπιτελεῖν. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ σεμνότερον ὑπάρξει δινησεται τοῦ
 τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς ἀθανασίας εἰλήφαμεν ἐλπίδα, μιᾶ
 τάξει καὶ φανερῶ λόγῳ παρὰ πᾶσιν ἀδιαπτῶτως φυλάττεσθαι; καὶ πρῶ- 2
 15 του μὲν ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὴν ἀγιωτάτην ἐκείνην ἑορτὴν τῇ τῶν
 Ἰουδαίων ἐπομένους συνηεῖα πληροῦν, οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ
 πλημμελήματι χράναντες εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μισροὶ τυφλώπτουσι.
 ἔξεστι γὰρ τοῦ ἐκείνων ἔθους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρα τάξει, ἢ ἐκ
 πρώτης τοῦ πάθους ἡμέρας ἄχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τοὺς
 20 μέλλοντας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν ἐκτείνεσθαι.
 μηδὲν τοῖσιν ἔστω ὑμῖν κοινὸν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου.
 εἰλήφαμεν γὰρ παρὰ τοῦ σωτήρος ἑτέραν ὁδόν, πρόκειται δρόμος τῇ 3
 ἱερωτάτῃ ἡμῶν ῥησκειᾷ καὶ νόμιμος καὶ πρέπων. τούτου συμφώνως
 ἀντιλαμβανόμενοι τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης ἑαυτοὺς συνειδήσεως ἀποσπᾶσω-
 25 μεν, ἀδελφοὶ τιμιάτατοι. ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀτοπώτατον ἐκείνους
 αὐχεῖν, ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ
 εἴημεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθόν ἐκείνοι δινησονται, οἱ μετὰ τὴν κυριο- 4
 κτονίαν τε καὶ πατροκτονίαν ἐκείνην ἐκστάντες τῶν φρενῶν ἄγονται οὐ

**11sq. cf. Conc. Arel. Can. I 27 (κυριοκτονίαν) cf. 1. Thess. 2, 15

***21 (κοινὸν - Ἰουδ.). 25/26 (ἔστι - αὐχεῖν). 27/28 (φρονεῖν - ἐκείνην).
 p. 91,4 (δεντ. - ἐπιτελ.) cf. 369g (p. 321, 8-15), viel wörtlich, erweitert

VJNAB [Soer Theod Gel]

1 ταῦτόν V Theod Gel, ταῦτό JNAB Soer 4 καὶ < NAB | τυγχάνων
 Theod Gel Soer (AM), < N Soer (FHCG) 6 ἔτυχεν JN, τέτυχεν B 7 πρὸς]
 παρὰ NAB 11 ἀπανταχοῦ JNAB Soer Theod, πανταχοῦ V 13 ἢ N | τὴν . . .
 ἐλπίδα V Soer Theod Gel, τὰς . . . ἐλπίδας JNAB 16 χρεῖας B 18 ἀπο-
 βληθέντος JNAB Soer Theod Gel, καταβληθέντος V 19 μέχρι Soer Theod Gel
 | ἄχρι + καὶ N 20 ἐκτείν.] ἐγγίνεσθαι Soer Theod Gel 21 ἡμῖν Theod Gel
 πρὸς ἡμᾶς 369g 22 ~ ὁδὸν ἑτέραν NAB 24 συνειδήσεως Mss Soer Theod
 Gel, συνελεύσεως aut συνδέσεως Hkl, συνεθείσεως Wd, συνηθείας Jül Op 27 εἴημεν
 VNAB Theod, ἡμεν J Soer Gel 28 τε καὶ πατροκτονίαν Mss 369g, < Soer
 Theod Gel

λογισμῶ τινι ἀλλ' ὀρητῆ ἀκατασχέτω, ὅπη δ' ἄν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀγάγη μανία; ἐκείθεν τοίνυν κἀν τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὀρώσιν, ὡς αἰεὶ κατὰ τὸ πλείστον αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει δευτέρον τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν.

5 τίνος οὖν χάριν τούτοις ἐπόμεθα, οὐς δεινὴν πλάνην νοσεῖν ὠμολόγηται; δευτέρον γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἐνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἂν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα.

36 ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχινοῖαν ἐχρῆν καὶ διὰ σπουδῆς καὶ δι' εὐχῆς ἔχειν πάντοτε, ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι τὸ καθαρὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς κοινωεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων ἔξεισι παγκάκων.

10 (Πρὸς) τούτοις κάκεινο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγματι 5 καὶ τοιαύτη θρησκείας ἑορτῆ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέμιτον. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἔλευθερίας ἡμέραν, τουτέστιν τὴν τοῦ ἀγιωτάτου πάθους, ὃ ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρ, καὶ μίαν εἶναι τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται, ἧς εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἰς πολλοὺς καὶ δια-

15 φόρους τόπους τὰ μέρη διήρηται, ἀλλ' ὅμως ἐνὶ πνεύματι, τουτέστι τῷ θεῷ βουλήματι, θάλλεται. λογισάσω δ' ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχινοῖα, ὅπως ἐστὶ δεινὸν τε καὶ ἀπρεπὲς κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐτέρους μὲν ταῖς νηστεῖαις σχολάζειν, ἐτέρους δὲ συμπόσια συντελεῖν, καὶ μετὰ τὰς τοῦ πάσχα ἡμέρας ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσειν ἐξετάζεσθαι,

20 ἄλλους δὲ ταῖς ὠρισμέναις ἐκδεδόσθαι νηστεῖαις. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο ἡ θεῖα πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν.

“Ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσήκειν, ὡς μηδὲν μετὰ 19,1 τοῦ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κυριοκτόνων ἐκείνων ἔθνους εἶναι κοινόν,

**3sq. cf. Chron. Pasch. (Dindorf p. 7) und Epiphanius, haer. 70, 11, 6 (III 244, 26sqq.)

VJNAB [Soer Theod Gel]

1 ὅποι NA, ὅπου Soer Theod | δ' < J Soer Theod Gel 2 ἀγάγοι N, ἀπάγη Theod Soer, ἀπάγοι Gel | ἐκείθεν + οὖν NAB 3 αἰεὶ J Soer Theod Gel, δεῖ VNB, δὴ A | τὸ πλείστον] πάθος J | ἀντὶ < NAB 4 ἐν J Soer, Theod, < VNB | δευτέρων < J 5 οὐκοῦν + α. τίνος N | τίνος < B | οὖν < NAB | οἱ . . . ὠμολόγηται J (ω ras) Soer Theod 6 τὸ πάσχα < NAB | ἐν J Soer Theod Gel, τῷ NAB, < V | ἀνεξόμεθα NB Soer 7 ἀλλὰ δὴ + α. τὴν NAB | ὑμετέραν < NAB 8 μηδενὸς J Soer Theod Gel, μηδεμίᾳ AB, μηδεμιᾷ VN | ὁμοιότητι < AB, προφάσει N, ὁμοιώματι Theod 9 ἡμετέρας NM Soer Theod Gel | ἡ + α. δοκεῖν J Soer | δοκεῖν + ἐπεσθαι J Soer (M^c) 10 πρὸς Soer Theod Gel, < Mss 11 τοιαύτη JNAB Theod (HNGS), τοιαύτης V Soer Theod (rell.) Gel | ἄρχειν NAB | ἀθέμ.] ἀθεώτατον J Soer 12 ἡμῖν] ἑορτὴν NAB | ὑμετέρας N¹AB 13 καὶ < Soer Theod Gel 14 πολλοὺς + τε Soer Theod Gel 15 διήρηται J | ἐνὶ Soer Theod (T), ἐν ἐνὶ Theod (rell.) Gel, ἐν Mss Theod (HNGS) Soer (M) 17–19 ἡμέρας – πάσχα < V Soer (HC) 18 ταῖς + α. νηστεῖαις A 22 ἄπ. ἡγ. συν.] ἀπαθῶς συνορᾶ J Soer (M^c) 23 προσήκειν JNAB Soer Theod Gel, προσήκει V 24 τοῦ < J^c Soer Theod Gel | ἔθνους A, < J Soer Theod Gel

11 Eusebius I¹

ἔστι δὲ τάξις εὐπρεπῆς, ἣν πᾶσαι αἱ τῶν δυτικῶν τε καὶ μεσημβρινῶν καὶ ἀρκτῶων τῆς οἰκουμένης μερῶν παραφυλάττουσιν ἐκκλησίαι καὶ τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῶνα τόπων, οὗ ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἠγήσαντο, καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσειν ὑπεσχόμεν, ἴν' ὅπερ δ' ἂν κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν ἅπασαν, Αἴγυπτον, Σπανίας, Γαλλίας, Βρεττανίας, Λιβύας, ὄλην Ἑλλάδα, Ἀσιανὴν τε διοίκησιν καὶ Ποντικὴν καὶ Κιλικίαν μιᾷ καὶ συμφώνῳ φυλάττεται γνώμη, ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξεται σύνεσις, λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλείων ἔστιν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρημένους τόπων ἐκκλησιῶν ἀριθμὸς, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα κοινῇ πάντας ὀσιώτατόν ἐστι βούλεσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς λόγος ἀπαιτεῖν δοκεῖ καὶ οὐδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιπορίας ἔχειν κοινωνίαν.

Ἴνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστατον συντόμως εἶπω, κοινῇ πάντων ἦρεσε ἡ κρίσις τὴν ἀγιωτάτην τοῦ πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι τινα διαφορὰν, καὶ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ, ἐν ἣ οὐδεμία ἔσται ἄλλοτρια πλάνης καὶ ἁμαρτήματος ἐπιμιξία.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἀσμένως δέχεσθε τὴν οὐρανίαν χάριν καὶ θεῖαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν· πᾶν γὰρ ὅτι δ' ἂν ἐν τοῖς ἀγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις πράττηται, τοῦτο πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφορὰν. διὸ πᾶσι τοῖς ἀπαγητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα, ἥδη καὶ τὸν προειρημένον λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἀγιωτάτης ἡμέρας ὑποδέχεσθαι τε καὶ διατάττειν ὀφείλετε, ἵνα ἐπειδὴν πρὸς τὴν πάλαί μοι ποθομένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν ἀφίκωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἀγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι δυνηθῶ καὶ πάντων ἕνεκεν μεθ' ὑμῶν εὐδοκήσω, συνορῶν τὴν διαβο-

*1 (ἔστι) – 12 = Soer V 22, 25–27 (p. 628, 11–629, 5), mit der in der 2. Aufl. zugefügten Bemerkung: 'Αλλά τὴν μὲν ὄλην τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ Εὐσεβίου τῶν εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου ἐνθήσεις (p. 628, 7–9) 18sq. cf. Optatus, op. App. V (CSEL 26, 209, 23sqq.)

VJNAB [Soer Theod Gel]

1 ἅπασαι J Soer Theod Gel 3 ὄν J Soer¹ Theod Gel, τούτου Ν^ο
 4 ἡμέτερα AB Soer¹ (C^o) Gel (H) 5 δ' < JN Soer¹ (FHCG) Theod (HNV) |
 τὴν + τῶν AB Soer¹ (A) Theod (GSL) | ~ τε καὶ ἀφρικὴν ἰταλίαν τε ἅπασαν
 NAB 6 σπανίαν NAB Gel, Ἰσπανίας Soer Theod (A) | λίβνας JA 8 ἡμε-
 τέρα N 9 πλείον JB Soer¹ (ACMH) Theod (AGT) | ~ κατὰ τῶν προειρημένους
 τόπων V 11 λογισμὸς Theod Gel 13 δὲ Mss Soer Theod Gel, δὴ Diels |
 κεφαλαιωδέστερον JNAB Theod (T) Gel 16 ἐπ.] ἔσεσθαι V 16/17 ἐν – ἐπι-
 μιξία < NAB 18 οὖν < Soer Theod Gel | δέχεσθαι V Soer (G) | οὐρανίαν J
 Soer Theod (T), οὐράνιον Theod Gel, τοῦ θεοῦ VNAB | χάριν < J Soer (MFHCG)
 18/19 καὶ θεῖαν < V 19 ὅτι Soer Theod Gel, εἴτι Mss 20 πράττεται NA,
 πράττονται B 22 προγεγραμμένα V Soer Theod Gel, πεπραγμένα JNAB

λικὴν ὠμότητα ὑπὸ τῆς Θείας δυνάμεως διὰ τῶν ἡμετέρων¹ πράξεων ἀνρηρημένην, ἀκαμαζούσης πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

¹Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

- 5 Ταύτης βασιλεὺς τῆς ἐπιστολῆς ἰσοδυναμοῦσαν γραφὴν ἐφ' ἐκάστης ἐπαρ- 3
χίας διεπέμπετο, ἐνοπριζέσθαι τῆς αὐτοῦ διανοίας τὸ καθαρῶτατον τῆς
πρὸς τὸ θεῖον ὁσίας παρέχων τοῖς ἐντυγχάνουσιν.
- ¹Ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἡ σύνοδος ἀναλύειν ἤμελλε, συντακτικὴν μὲν τοῖς ἐπι- 21,1
σκόποις παρεῖχεν ὁμίλλαν, ὁμοῦ μὲν ἅπαντας ὑπὸ μίαν συγκαλέσας ἡμέραν,
10 παροῦσι δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑποθέμενος εἰρήρην περιεσπούδαστον ποιέσθαι,
τὰς δὲ φιλονείκους ἔριδας ἐκτρέπεσθαι, μηδὲ βασκαίνειν, εἴ τις εὐδοκιμῶν
88 ἐν ἐπισκόποις φαίνοιτο σοφίας ἐν λόγῳ, κοινὸν δ' ἡγεῖσθαι τάγαθὸν τῆς
ἐνὸς ἀρετῆς, μηδὲ μὴν τῶν μετριωτέρων κατεπαίρεσθαι τοὺς κρείττους, θεοῦ
γὰρ εἶναι τὸ κριτήριον τῶν ἀληθεῖ λόγῳ κρειττόνων, καὶ τοῖς ἄσθενεστέροις
15 δὲ δεῖν ὑποκατακλίεσθαι λόγῳ συγγνώμης, τῷ τὸ τέλειον ἅπανταχοῦ σπά-
νιον τυγχάνειν. διὸ καὶ ἀλλήλοις δεῖν τὰ σμικρὰ πταίονσι συγγνώμην νέμειν 2
χαρίζεσθαι τε καὶ συγχωρεῖν ὅσα ἀνθρώπινα, πάντων περὶ πολλοῦ τιμω-
μένων τὴν σύμφωνον ἁρμονίαν, ὡς ἂν μὴ πρὸς ἀλλήλους στασιαζόντων
χλεύης αἰτία παρέχεται τοῖς τὸν θεῖον βλασφημεῖν νόμον παρεσκευασμένοις,
20 ὧν μάλιστα κήδεσθαι δεῖν τὰ πάντα, σωθῆναι δυναμένων, εἰ τὰ καθ' ἡμᾶς
αὐτοῖς ζηλωτὰ φαίνοιτο, κάκεινο δὲ μὴ ἀμφιγνοεῖν ὡς οὐ τοῖς πᾶσιν ἡ ἐκ
λόγων ὠφέλεια συντελεῖ. οἱ μὲν γὰρ τὰ πρὸς τροφήν χαίρουσιν ἐπικουροῦ- 3
μενοι, οἱ δὲ τὰς προστασίας ὑποτρέχειν εἰώθασιν, ἄλλοι τοὺς δεξιῶσσι
φιλοφρονομένους ἀσπάζονται, καὶ ξενίοις τιμώμενοι ἀγαπῶσιν ἕτεροι, βρα-
25 χεῖς δ' οἱ λόγων ἀληθῶν ἐρασταί, καὶ σπάνιος αὖ ὁ τῆς ἀληθείας φίλος.
διὸ πρὸς πάντας ἀρμόττεσθαι δεῖν, ἱατροῦ δίκην ἐκάστῳ τὰ λυσιτελῆ πρὸς
σωτηρίαν ποριζομένους, ὥστ' ἐξ ἅπαντος τὴν σωτήριον παρὰ τοῖς πᾶσι δοξά-
ζεσθαι διδασκαλίαν.

***8–22 cf. Soz I 25, 2/3 (p. 45, 20–46, 3)

VJNAB [ad l. 4 + Socr Theod Gel]

1 ἡμετέρων Socr Theod Gel, ὑμετέρων Mss 2 ἡμετέρας Mss Theod Gel,
ὑμετέρας Socr 4 διαφυλάξει JNAB Theod Socr (HC) Gel (A¹), διαφυλάξει
Socr Theod (AT), διαφυλάξειεν Theod (HN), φυλάξει V Gel (V¹), φυλάξει Theod
(S) Gel 8 ἐπεὶ J 9 ὑπὸ] ἐπὶ Hkl 10 ὑποτιθέμενος V 11 τὰς – ἐκτρέ-
πεσθαι < V 12 ἐν < N 13 κρείττους V 16 ἀλλήλους V | δεῖ JNAB
17 πάντων < NAB | περὶ] πρὸ Wil | τιμωμ.] γνομένων B^c 19 βλασφημεῖν
< V 20 ὃ V, οὐς καὶ N | κήδ.] κρίνεσθαι J, < NAB | δεῖ N | ~ τὰ πάντα
δεῖν AB | δυν.] οὐκ ἀδύνατον γὰρ N 21 αὐτοῦς N | φαίνοιτο JNAB | κάκεινο
δὲ < NAB | ἀμφ' ἀγνοεῖν V, ἀγνοεῖν N | δ' ὑμᾶς οἶμαι + a. ὡς N 22 γὰρ <
AB | τὰ] ὡς NAB | ἐπικουρούμενοι JAB, < N 23 τὰς] τῆς AB, τοὺς N |
προστ. + ἐπιελημμένους N 25 ἀληθεῖς A 26 δεῖ JNAB | ἐκάστου B

Τοιαῦτα μὲν ἐν πρώτοις παρήγει, τέλος δ' ἐπιτίθει τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν 4
θεὸν ἱκετηρίας ἐσπουδασμένως ποιείσθαι. οὕτω δὴ συνταξάμενος ἐπὶ τὰ σφῶν
οἰκεία τοὺς πάντας ἐπανέναι ἤφριεν· οἱ δ' ἐπαρήεσαν σὺν εὐφροσύνῃ, ἐκράτει
τε λοιπὸν παρὰ τοῖς πᾶσι μία γνώμη παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα,
5 συναπτομένων ὡσπερ ὑφ' ἐνὶ σώματι τῶν ἐκ μακροῦ διηρημένων.

Χαίρων δὴτα βασιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ 22
συνόδῳ καρπὸν εὐθάλῃ δεδώρητο δι' ἐπιστολῶν, λαοῖς θ' ἅπασιν τοῖς τε κατ'
ἀγροῦς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις χρημάτων ἀφθόνουσ διαδόσεις ποιείσθαι
παρεκλεύετο, ὧδέ πη γεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς βασιλείας.

10 Ἀλλὰ γὰρ ἀπάντων εἰρηνευομένων μόνοις Αἰγυπτίοις ἄμικτος ἦν ἡ πρὸς 23
ἀλλήλους φιλονεικία, ὡς καὶ αὐθις ἐνοχλεῖν βασιλέα, σὺ μὴν καὶ πρὸς δογῆν
ἐγείρων. οἶα γούν πατέρας ἢ καὶ μᾶλλον προφητάς θεοῦ πάσῃ περιέπων
τιμῇ καὶ δεύτερον ἐκάλεε καὶ πάλιν ἐμεσίτευσεν τοῖς αὐτοῖς ἀνεξικάτους, καὶ
δώροισ ἐτίμα πάλιν, ἐδήλου τε τὴν δίαίταν δι' ἐπιστολῆς, καὶ τὰ τῆς συνόδου
89 15 δόγματα κρυῶν ἐπεσφραγίζετο, παρεκάλει τε συμφωνίας ἔχασθαι μηδὲ δια-
σπᾶν καὶ κατατέμνειν τὴν ἐκκλησίαν, τῆς δὲ τοῦ θεοῦ κρίσεως ἐν νῶ τὴν
μνήμην λαμβάνειν. καὶ ταῦτα δὲ βασιλεὺς δι' οἰκείας ἐπέστελλε γραφῆς.

Καὶ ἄλλα δὲ τοῦτοις ἔγραφεν ἀδελφὰ μυστρία πλείστας θ' ὄσας ἐπιστολάς 24,1
διετύπον, ἐν μέρει μὲν ἐπισκόποις ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τὰ πρόσ-
20 φορα διαταττόμενος, ἤδη δὲ καὶ αὐτοῖς προσεφώνει τοῖς πλήθεσιν, ἀδελ-
φοὺς ἀποκαλῶν καὶ συνθεράποντας ἑαυτοῦ τοὺς τῆς ἐκκλησίας λαοὺς ὁ
τρισμακάριος. σχολῆς δ' ἂν γένοιτο ταῦτα ἐπ' οἰκείας ὑποθέσεως συναγα- 2
γεῖν, ὡς ἂν μὴ τὸ σῶμα τῆς παρουσίας ἡμῶν διακόπτοιο ἰστορίας.

Τούτων δ' ὧδ' ἐχόντων, μνήμης (ἄξιον) ἄλλο τι μέγιστον ἐπὶ τοῦ Παλαι- 25

*18 Ende Nov. 327 Nachsynode Nicaea (v. Athan., Apol. c. Ar. 59)
24 — p. 101,7 cf. p. 138, 10—140, 5

***2—9 = Theod I 13, 3/4 (p. 55, 6—14), mit der Einleitung: καὶ μετὰ
βραχεία πάλιν καὶ ταῦτα προστέθεικεν (Eusebius); Gel II 37, 26/27 (p. 134, 15—23),
mit der Einleitung: περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδέ πως λέγει
(p. 134, 12/13), Quelle: Theod (cf. GCS 28, XXXV); 369k (Vatic. gr. 1991, f.
9bI—9bII), Quelle: Theod 3—7 cf. Soz II 1, 1 (p. 47, 4/5) 6—9 cf.
Soer I 16, 1 (p. 102, 4—7) 8/9 cf. Soz I 25, 4 (p. 46, 6/7) 10—12 cf.
Soer I 23, 6 (p. 131, 12—16), mit der Einleitung: Εὐσέβιος μὲν οὖν ὁ Παμφίλου
φησὶν, εὐθύς μετὰ τὴν σύνοδον πρὸς ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ
προστιθεῖς· ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτίησατο, ὅτι τὰς αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων,
μὴ συνευδοκεῖν τοῖς ἐν Νικαίᾳ συνέθετο (p. 131, 12/13). 18—22 cf. 369g (p.
321, 20—22), sehr gekürzt, einiges wörtlich 24sq. cf. 365 (p. 576, 30/31);
369g (p. 321, 25/26), z. T. wörtlich

VJNAB

5 ἐφ' Α 7 ἔδωρεῖτο Theod Gel | ~ δι' ἐπιστολῶν ἔδωρ. Theod 9 διεκε-
λεύετο Theod 12 ἢ < V | ἐπὶ τῶν NB 17 ἀπέστειλε AB 20 προσφωνῶν Hkl
22 σχολῆ JAB, σχολῆ N | δέοιο Hkl (cf. p. 130, 15) 24 δ' ὧδ' | δ' οὕτως 369g,
οὕτως 365 | μνήμης Mss 369g, ἄλλο τι κράτιστον δρᾶσαι καὶ μνήμης ἄξιον 365, αὐτὴ
μνήμης ἔνεκα < αὐτὴ εἰς μνήμην Val, μνήμα Hkl | παλαιστηρῶν JNAB, παλαι-
στίνων V

στινῶν ἔθνονος ὁ θεοφιλῆς εἰργάζετο. τί δ' ἦν τοῦτο; τὸν ἐν τοῖς Ἱεροσο-
 λύμοις τῆς σωτηρίου ἀναστάσεως μακαριστότατον τόπον ἐδόκει δεῖν αὐτῷ
 προφανῆ καὶ σεπτὸν ἀποφῆναι τοῖς πᾶσι. αὐτίκα γοῦν οἶκον εὐκτῆριον
 συστήσασθαι διεκελεύετο, οὐκ ἀθεεὶ τοῦτ' ἐν διανοίᾳ βαλὼν ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ
 5 τοῦ σωτῆρος ἀνακινήθεις τῷ πνεύματι. ἄνδρες μὲν γάρ ποτε δυσσεβεῖς, 26,1
 μᾶλλον δὲ πᾶν τὸ δαιμόνων διὰ τούτων γένος, σπουδῆν ἔθεντο σκότῳ καὶ
 λήθῃ παραδοῦναι τὸ θεσπέσιον ἐκεῖνο τῆς ἀθανασίας μνῆμα, παρ' ᾧ φῶς
 ἐξαστράπτων ὁ καταβὰς οὐρανόθεν ἄγγελος ἀπεκύλισε τὸν λίθον τῶν τὰς
 10 διανοίας λελιθωμένων καὶ τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν ἐθ' ὑπάρχειν ὑπειλη-
 φότων, τὰς γυναικας εὐαγγελιζόμενος τὸν τε τῆς ἀπιστίας λίθον τῆς αὐτῶν
 15 διανοίας ἐπὶ δόξῃ τῆς τοῦ ζητουμένου ζωῆς ἀφαιρούμενος. τοῦτο μὲν οὖν 2
 τὸ σωτήριον ἄντρον ἄθεοί τινες καὶ δυσσεβεῖς ἀφανὲς ἐξ ἀνθρώπων ποιήσα-
 σθαι διανεόησαν, ἄφρονι λογισμῷ τὴν ἀλήθειαν ταύτην πη κρύψαι λογιόσα-
 20 μνοι. καὶ δὴ πολλὴν εἰσενεγκάμενοι μόχθον, γῆν ἐξωθέν ποθεν εἰσφορή-
 15 σαντες τὸν πάντα καλύπτουσι τόπον, κάπειτ' εἰς ὕψος αἰωρήσαντες λίθῳ τε
 καταστρώσαντες κάτω πον τὸ θεῖον ἄντρον ὑπὸ πολλῶ τῷ χώματι κατα-
 κρύπτουσιν. εἰθ' ὡς οὐδενὸς αὐτοῖς λειπομένου, τῆς γῆς ὑπερθε δεινὸν ὡς 3
 ἀληθῶς ταφεῶνα ψυχῶν ἐπισκευάζουσι νεκρῶν εἰδώλων, σκότιον Ἀφρο-
 25 δίτης ἀκολάστῳ δαίμονι μυχῶν οἰκοδομησάμενοι, κάπειτα μυσαρὰς ἐντανθοῖ
 90 20 θυσίας ἐπὶ βεβήλων καὶ ἐναγῶν βωμῶν ἐπισπένδοντες· ταύτη γὰρ μόνως
 καὶ οὐκ ἄλλως τὸ σπουδασθῆν εἰς ἔργον ἄξειν ἐνόμιζον, εἰ διὰ τοιούτων
 ἐναγῶν μυσαγμάτων τὸ σωτήριον ἄντρον κατακρύψειαν. οὐ γὰρ οἰοί τ' ἦσαν 4
 σπυρίαι οἱ δειλαιοί, ὡς οὐκ εἶχε φύσει τὸν κατὰ τοῦ θανάτου βραβεῖαν
 ἀναδησόμενον κρύφρον καταλιπεῖν τὸ κατόρθωμα, οὐδὲ τὴν σύμψασαν τῶν
 25 ἀνθρώπων οἰκουμένην λαθεῖν λάμπων ὑπὲρ γῆς γενόμενος ὁ ἥλιος καὶ τὸν
 οἰκεῖον ἐν οὐρανῷ διππεύων δρόμον· τούτου γὰρ κρειττόνως ψυχὰς ἀνθρώ-
 πων ἀλλ' οὐ σώματα ἢ σωτήριος καταναγάζουσα δύναμις τῶν οἰκείων τοῦ

**8 (ἐξαστρ. — λίθον) cf. Matth. 28, 2/3a 9 (τὸν — νεκρῶν) = Luc. 24, 5b

*** 1–4 cf. Soz II 1, 2 (p. 47, 7) 4/5 cf. 365 (p. 576, 31–577, 2)

‡ — p. 96, 19 cf. Theod I 16, 5sq. (p. 61, 5–12); Gel III 4, 7 (p. 142, 33–143, 11),

Quelle: Theod (cf. GCS 28, XXXV) 5–11 cf. 369g (p. 321, 26–31), einiges
 wörtlich 5–17 cf. 365 (p. 577, 5–8) 6sq. 11–20 cf. Soz II 1, 3

(p. 47, 19sq.) 15–22 cf. 369g (p. 321, 36–322, 2), z. T. wörtlich

VJNAB

3 περιφανῆ N | γοῦν] δ' οὖν V 10 γυν. + τε N | καὶ + a. τὸν N^s | τε < N
 11 ζωῆς JNAB 369g, < V | ὑφαιρούμενος V 12 ἀφανὲς < J | ποιῆσαι V
 13 πῆ < J 14 καὶ δὴ πολλὴν εἰσενεγκάμενοι < B¹ (+ mg) | μόχθῳ B¹, μόχθων
 B⁰ | ἐπιφορήσαντες 365, εἰσφορήσαντες V 15 ἐπειτα 369g 17 οὐδὲν J
 18 νεκρῶν εἰδώλων < 369g Hkl | ἀφροδίτη N^c 19 ἐποικ. 369g | ἐντανθοῖ V
 21 εἰ] ἢ VB, ἢ εἰ N | τούτων τῶν NAB 23 εἶχον V¹ 25 οἰκουμένην <
 NAB | λάμπων < Hkl 26 δρόμον < B¹ (+ mg) 27 καταναγάζουσα NAB

φωτὸς μαρμαρυγῶν τὸν σύμπαντα κατεπλήρου κόσμον.
 Πλὴν ἀλλὰ τῶν ἀθέων καὶ δυσσεβῶν ἀνδρῶν τὰ κατὰ τῆς ἀληθείας μηχανήματα μακροῖς παρετίετο χρόνοις, οὐδεῖς τε τῶν πώποτε, οὐχ ἡγουμένω, οὐ στρατηγῶν, οὐκ αὐτῶν βασιλέων, ἐπὶ καθαιρέσει τῶν τετολημμένων
 5 εὐρηται ἐπιτήδειος ἢ μόνος εἰς ὃ τῷ παμβασιλεῖ θεῷ φίλος. πνεύματι γοῦν
 6 κάτοχος θεῖω χώρον αὐτὸν ἐκείνον τὸν δεδηλωμένον πάσαις οὐ καθαραῖς ὕλαις ἐχθρῶν ἐπιβουλαῖς κατακεκρῦφθαι λήθη τε καὶ ἀγνοία παραδεδομένον οὐ παριδῶν, οὐδὲ τῇ τῶν αἰτίων παραχωρήσας κακία, θεὸν τὸν αὐτοῦ συν-
 10 εργὸν ἐπικαλεσάμενος καθαιρέσθαι προστάττει, αὐτὴν δὴ μάλιστα τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μεμασμένην ἀπολαῦσαι δεῖν οἰόμενος τῆς τοῦ παναγάθου δι' αὐτοῦ μεγαλοουρίας. ἅμα δὲ προστάγματι τὰ τῆς ἀπάτης μηχανήματα
 7 ἔδαφος ἀνωθεν ἀφ' ὕψηλῳ κατερρίπτετο, ἐλύετό τε καὶ καθηρεῖτο αὐτοῖς ξοάνοις καὶ δαίμοσι τὰ τῆς πλάνης οἰκοδομήματα. οὐ μὴν δ' ἐν τούτοις
 27 τὰ τῆς σπουδῆς ἴστατο, ἀλλὰ πάλιν βασιλεὺς αἵρεσθαι καὶ πορρωτάτω τῆς
 15 χώρας ἀπορρίπτεσθαι τῶν καθαιρουμένων τὴν ἐν λίθοις καὶ ξύλοις ὕλην προστάττει. ἔργον δὲ καὶ τῷδε παρηκολούθει τῷ λόγῳ. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τοῦτο μόνον προελθεῖν ἀπήρκει, πάλιν δ' ἐπιθειάσας βασιλεὺς τοῦδαφος αὐτό, πολὺ τοῦ χώρου βάθος ἀνορύξαντας, αὐτῷ χοῖ πόρρω πον καὶ ἐξωτάτω λύθροις ἅτε δαιμονικοῖς ἐρρυπωμένον ἐκφορεῖσθαι παρακελεύεται. παραχρῆμα
 28 δ' ἐπετελεῖτο καὶ τοῦτο. ὡς δ' ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου στοιχείου ὁ κατὰ βάθους
 91 τῆς γῆς ἀνεφάνη χώρος, αὐτὸ δὴ λοιπὸν τὸ σεμνὸν καὶ πανάγιον τῆς σωτηρίου ἀναστάσεως μαρτύριον παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀνεφαίνετο, καὶ τό γ' ἐπὶ ἁγίων τῶν ἁγίων ἄντρον τὴν ὁμοίαν τῆς τοῦ σωτήρος ἀναβιώσεως ἀπελάμβανεν εἰκόνα. διὸ μετὰ τὴν ἐν σκότῳ κατάδουσιν αὐθις ἐπὶ τὸ φῶς προήει καὶ τοῖς
 25 ἐπὶ θῆαν ἀφικνουμένοις ἐναργῆ παρῆιχεν ὄρα ἃ τῶν αὐτόθι πεπραγμένων θανμάτων τὴν ἱστορίαν, ἔργοις ἀπάσης γεγωνοτέροις φωνῆς τὴν τοῦ σωτήρος ἀνάστασιν ἄμαρτυρόμενον¹.

**5-8 cf. Hist X 4, 26 (p. 870, 26-871, 1) 9-11 = Hist X 4, 27 (p. 871, 5/6. 8/9)

***3 (μακροῖς) - 5 cf. 369g (p. 322, 4-7), z. T. wörtlich 5-24 cf. Soz II 1, 4/5 (p. 48, 9sq.); Alex. mon., Invent. s. Crucis (BHG Nr. 410, PG 87, 4061 C/4080 B) 6-8 cf. 365 (p. 577, 8-10) 11-13 cf. 369g (p. 322, 8-10), z. T. wörtlich

VJNAB

2 κατὰ τῆς] κατ' αὐτῆς V 3 ἡγεμόνων 369g 5 φίλος < B¹ (+ mg) |
 καὶ + a. πνεύμ. NAB 6 ~χώρον γοῦν θεῖω κάτοχος N | ~ ἐκείνον αὐτὸν V |
 πάσης οὐ καθαράς ὕλης Hist 7 (παρὰδ.) - 15 (ἀπορρ. τῶν) < B¹ (+ mg)
 10 συναπολαῦσαι Hist 11 μεγαλοδωρεάς Hist 12 καθαιρεῖτο V | καὶ + τὰ
 τῆς NAB^{mg} 13 δ' < NAB^{mg} 14 ἀλλὰ πάλ.] πάλιν δὲ JNAB^{mg} 14/15 τῆς
 χώρας ἀπορρ. τῶν < B^{mg} 15 ἀπορριπτεῖσθαι NA 16 τοῦτο N^c, τοῦτω Mss
 22 γε Wkm, τε Mss, < Diels 26 γεγωνοτέροις N, -τέραν A, γεγωνοτερας B
 27 μαρτυρόμενον Hkl, μαρτυρούμενον Mss

Τούτων δ' ὡδε πραχθέντων, αὐτίκα βασιλεὺς νόμον εὐσεβῶν διατάξει 29,1
 χορηγίας τε ἀφθόνοις οἶκον εὐκτήριον θεοπρεπῆ ἀμφὶ τὸ σωτήριον ἄντρον
 ἐγκελεύεται πλουσία καὶ βασιλικῆ δέμασθαι πολυτελεία, ὡς ἂν ἐκ μακροῦ
 τοῦτο προτεθειμένοι καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι κρείττονι προμηθεῖα τεθεαμένοι.
 5 τοῖς μὲν δὴ τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἑώας ἄρχουσι ἀφθόνοις καὶ δαφιλέσι ■
 χορηγίας ὑπερφυῖες τε καὶ μέγα καὶ πλοούσιον ἀποδεικνῶναι τὸ ἔργον διεκε-
 λέυετο, τῷ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ τῷ τηνικαῦτα τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις
 προεστῶτι τοιάνδε κατέπεμπε γραφὴν, δι' ἧς τὸ φιλόθεον τῆς αὐτοῦ ψυχῆς
 10 τοῦτον γράφων τὸν τρόπον.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ.

30,1

Τοσαύτη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐστιν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων χορη-
 γίαν τοῦ παρόντος θαύματος ἀξίαν εἶναι δοκεῖν· τὸ γὰρ γνώρισμα τοῦ
 ἀγιοτάτου ἐκείνου πάθους ὑπὸ τῆ γῆ πάλαι κρυπτόμενον τοσαύταις
 15 ἐτῶν περιόδοις λαθεῖν, ἄχρις οὗ διὰ τῆς τοῦ κοινου πάντων ἐχθροῦ
 ἀναίρεσεως ἔλευθερωθεῖσι τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσι ἀναλάμπειν ἔμελλε,
 πᾶσαν ἐκπληξιν ὡς ἀληθῶς ὑπερβαίνει. εἰ γὰρ πάντες οἱ διὰ πάσης τῆς 2
 οἰκουμένης εἶναι δοκούντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συνελαθόντες ἄξιόν
 τι τοῦ πράγματος ἐθέλωσιν εἰπεῖν, οὐδ' ἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμίλ-
 20 ληθῆναι δυνήσονται. ἐπὶ τοσοῦτῳ πᾶσαν ἀνθρωπίνου λογισμοῦ χωρη-
 τικὴν φύσιν ἡ τοῦ θαύματος τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσω τῶν ἀνθρω-
 92 πίνων τὰ οὐράνια συνέστηκεν εἶναι δυνατώτερα. διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος 3

*11sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 84–86. 15 cf. p. 74, 17

**11 – p. 99, 11 = Socr I 9, 56–63 (p. 81, 12–85, 2); Theod I 17, 1–8 (p. 61, 17–63, 19); Gel III 5, 1–8 (p. 143, 14–144, 29), Quelle: Theod (cf. GCS 28, XXXV); Nic VIII 28 (I 591sq.), Quelle: Socr

***1–7 cf. Soz II 2, 1 (p. 50, 10–12) 1–3. 5–8 cf. 369g (p. 322, 10–14), einiges wörtlich

VJNAB [a l. 11 + Socr (FM) Theod Gel (A²)

1 ὡδε] οὕτω 369g 2 εὐκτ. + καὶ N 4 προτεθειμένος V | προθυμία
 NAB 5 τῶν² < JNAB | τῆς] τοῖς N 6 τε] τι V | διεκελεύετο < NAB
 8/9 τὸ φιλόθεον – εἰς < NAB 9 λόγον + τῆς NAB 10 γράφω B 11 a.
 epist. + ἐπιστολὴ βασιλέως πρὸς μακάριον ἐπίσκοπον τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας
 περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μαρτυρίου V | Μακ. + Ἱεροσολύμων Socr 12 χορηγίαν
 V Socr Theod Gel, θεραπείαν JNAB 13 θαύμ.] πράγματος Socr | τὸ A⁸
 17 ~ ἐκπληξιν πᾶσαν N | ὡς J Socr Theod Gel, < VNAB 19 ἐθέλωσιν
 NA, ἐθέλουσιν Theod (HNSVT) Gel, ἔλθωσιν Socr Theod (W) | τὸ < Theod
 20 δυνήσεται B, δυνήσονται A | ἐπὶ τοσοῦτῳ J Socr Theod (TW), ἐπὶ τοσοῦτον
 VAB Theod, ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ N, ἐπεὶ τοσοῦτου Socr (A), ἐπέπερ τοσοῦτον Gel,
 ἐπεὶ τοσοῦτῳ Val | ~ χωρ. λογ. A | χωρητικὴν < N 21 πίστις V Socr
 Theod Gel, φύσις J, < NAB 22 συνέστηκεν εἶναι J Socr Theod Gel, συνεστη-
 κέναι VNAB, συνέστηκεν Wil

ἀεὶ καὶ πρῶτος καὶ μόνος μοι σκοπός, ἵν' ὥσπερ ἑαυτὴν ὀσημέραι καινο-
 4 τέροις θαύμασιν ἢ τῆς ἀληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ
 πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη πάση καὶ ὁμογνώμονι
 5 προθυμίᾳ σπουδαιότεραι γίνωνται. ὅπερ δ' οὖν πᾶσιν εἶναι νομίζω
 μᾶλλον μέλει, ὅπως τὸν ἱερόν ἐκείνον τόπον, ὃν Θεοῦ προστάγματι
 10 ἱαίσχιστης¹ εἰδώλου¹ προσθήκης¹ ὥσπερ τινὸς ἐπικειμένου βάρους ἐκού-
 φισα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς Θεοῦ κρίσει γεγενημένον, ἀγιώτερον δ' ἀπο-
 φανθέντα ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς προήγαγεν,
 15 οἰκοδομημάτων κάλλει κοσμήσωμεν.
 Προσῆκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτω διατάξαι τε καὶ ἐκάστου 31,1
 τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς οὐ μόνον βασιλικὴν τῶν ἀπαν-
 ταχοῦ βελτίονα ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα γίνεσθαι, ὡς πάντα τὰ
 15 ἐφ' ἐκάστης καλλιστεύοντα πόλεως ὑπὸ τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι.
 καὶ περὶ μὲν τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεώς τε καὶ καλλιέργιας Δρακιλλιανῶ 2
 τῶ ἡμετέρῳ φίλῳ, τῶ διέποντι τὰ τῶν λαμπροτάτων ἑπαρχῶν¹ μέρη,
 καὶ τῶ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι παρ' ἡμῶν ἐγκεχειρισθαι τὴν φροντίδα
 γίνωσκε. κεκέλευσται γάρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας καὶ τεχνίτας καὶ ἐργάτας
 καὶ πάνθ', ὅσα περ εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα τυγχάνειν παρὰ τῆς
 20 σῆς καταμάθοιεν ἀγχινοῖας, παραχρῆμα διὰ τῆς ἐκείνων προνοίας ἀπο-
 σταλῆναι. περὶ δὲ τῶν κιόνων εἴτ' οὖν μαρμάρων, ἃ δ' ἂν νομίσεις εἶναι 3
 τιμιώτερα τε καὶ χρησιμώτερα, αὐτὸς συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμᾶς
 γράψαι σπουδάσων, ἵν' ὅσων δ' ἂν καὶ ὀποίων χρεῖαν εἶναι διὰ τοῦ σοῦ

*7 cf. J. Jeremias, *Golgotha*, 1926, 28sqq.

***11 – p. 99, 11 cf. 369g (p. 322, 14–23)

VJNAB [Soer (FM) Theod Gel (A²)]

1 μόνος + ἔστι Soer Theod Gel 3 πάση < Soer Theod Gel 4 γίνων-
 ται VNA Theod, γίνονται J Soer (M), γίνονται B Theod (AT), γίνοντο Soer (F),
 γίνονται Theod (GSF), γένονται Gel | δ' οὖν] ἐπειδὴ Soer Theod Gel 5 σε
 Soer Theod Gel, < Mss 6 μᾶλλον < VA | μέλει J^cNA Soer Theod Gel,
 μέλλει VJ¹B Theod (ANDLV) | ὃν J Soer Theod Gel, ἐν VNAB 7 αἰσχί-
 στης Soer Theod Gel, αἰσχίσταῖς Mss | εἰδώλων N | προσθήκης Soer Theod Gel,
 προσθήκαις Mss 9 ~ τὴν α. πίστιν N, < AB 18 γίνεσθαι NAB, γενέσθαι
 Soer Theod Gel 15 μὲν < Soer Theod Gel | ἐργασίας Soer Theod (W) |
 δρακιλλιανῶ VJ Soer Theod, δρακιλιανῶ NAB Gel 16 τὰ < Theod (part.) Gel
 | λαμπροτάτων V Soer Theod Gel, < JNAB | ἐπαρχῶν Soer Theod Gel, ἐπαρχίων
 Mss 17 ἐγκ. τὴν φρον. J Soer Theod Gel, ~ τὴν φρ. ἐγκ. VNAB 18 γί-
 γνωσκε B | κεκέλευσται JN¹ Soer Theod Gel, κεκέλευται AB, κεκέλευνται VN^c |
 ἐμῆς + ἐξουσίας καὶ V 19 ὅσα περ VN, ὅσα περὶ J Soer Theod Gel, ἀπερ AB
 | εἰς < Soer Theod Gel | τὴν < NAB 20 μάθοιεν J 21 ἤτουν V Theod,
 ἢ τῶν Soer Theod (T) Gel, ἤγουν Theod (W) 22 τιμιώτερα Mss Soer Theod Gel,
 τιμιώτατα Wil | ~ τιμ. τε εἶναι καὶ χρησ. V | χρησιμώτερα Mss Soer Theod Gel,
 χρησιμώτατα Wil | αὐτῆς NAB Theod (W), αὐτοῖς Theod, < Gel 23 δ' < JNAB

γράμματος ἐπιγνώμεν, ταῦτα πανταχόθεν μετενεχθῆναι δυνηθῆ· τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἄξιαν φαιδρύνεσθαι δίκαιον. τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς καμάραν πότερον λακωναριάν ἢ δι' ἑτέρας τινὸς 32,1
93 ἐργασίας γενέσθαι σοι δοκεῖ, παρὰ σοῦ γνῶναι βούλομαι. εἰ γὰρ λακω-
5 ναρία μέλλοι εἶναι, δυνησεται καὶ χρυσῶ καλλωπισθῆναι. τὸ λειπόμενον 2
ἴν' ἢ σὴ ὀσιότης τοῖς προειρημένοις δικασταῖς ἢ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσῃ, ὅσων τ' ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεῖα, καὶ πρὸς ἐμὲ εὐθέως ἀνευγκεῖν σπουδάσῃ οὐ μόνον περὶ τῶν μαρμάρων τε καὶ κίωνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἶγε τοῦτο κάλλιον ἐπι-
10 κρίνειεν.

Ὁ Θεὸς σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

Ταῦτα μὲν ἔγραφε βασιλεὺς· ἅμα δὲ λόγῳ δι' ἔργων ἐχώρει τὰ προστε- 33,1
ταγμένα, καὶ δὴ κατ' αὐτὸ τὸ σωτήριον μαρτύριον ἢ νέα κατεσκευάζετο
Ἱερουσαλήμ, ἀντιπρόσωπος τῇ πάλαι βοωμένη, ἢ μετὰ τὴν κυριοκτόνον μι-
15 αιφονίαν ἐρημίας ἐπ' ἔσχατα περιτραπέισα δίκην ἔτισσε δυσσεβῶν οἰκητόρων.
ταύτης δ' οὖν ἀντικρὺς βασιλεὺς τὴν κατὰ τοῦ θανάτου σωτήριον νίκην πλου- 2
σiais καὶ θαυμάσιον ἀνύψου φιλοτιμίαις, τάχα που ταύτην ὄσσαν τὴν διὰ
προφητικῶν θεσπισμάτων κεκηρυγμένην καινὴν καὶ νέαν Ἱερουσαλήμ, ἧς
πέρι μακροὶ λόγοι μυρία δι' ἐνθέου πνεύματος θεσπίζοντες ἀνυμνοῦσι· καὶ 3
20 δὴ τοῦ παντός ὡσπερ τινὰ κεφαλὴν πρῶτον ἀπάντων τὸ ἱερὸν ἄντρον ἐκό-
σμει· μνήμα δ' ἦν αἰωνίου μνήμης γέμον, τοῦ μεγάλου σωτήρος τὰ κατὰ
τοῦ θανάτου περιέχον τρόπαια, μνήμα θεσπέσιον, παρ' ᾧ φῶς ἐξαστραπτῶν
ποτ' ἄγγελος τὴν διὰ τοῦ σωτήρος ἐνδεικνυμένην παλλαγενεσίαν τοῖς πᾶσιν
εὐηγγελίζετο.

25 Τοῦτο μὲν οὖν πρῶτον ὡσανεὶ τοῦ παντός κεφαλὴν ἐξαιρέτοις κίοσι κόσμῳ 34

*22sq. cf. p. 95, 7-9

**18 (καινὴ Ἱερουσα.) cf. Apoc. 3, 12b; 21, 2a

***18/14 cf. 365 (p. 577, 15 νέα Ἱερουσαλήμ) 14sq. cf. Socr I 17, 7. 11
(p. 106, 13-15; 107, 14sq.) 25sq. cf. Gel II 7, 2sq. (p. 46, 11sq.), Quelle:
Buch des Dalmatius (cf. GCS 28, XXXII) 25 sq. cf. 365 (p. 577, 12sq.)

VJNAB [ad l. 11 + Socr (FM) Theod Gel (A²)]

1 μετανεχθῆναι V 1/2 τὸν - δίκαιον < NAB 2 θαυμασιώτερον Mss
Socr Theod Gel, θαυμασιώτατον Hkl 4 σοι < Socr Theod Gel 5 μέλλοι
εἶναι J Socr Theod Gel, ~ VNAB | καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον VNB Socr
Theod Gel ■ ἴν' | πλὴν N | ἢ VB 7 ποιήσει J'NB Gel | τε + καὶ
Socr Theod Gel | καὶ³ + ἃ Theod, + ἅτινα Gel 8 ἐνευγκεῖν J | σπουδάσει
J'NB, σπουδάσον Socr Theod Gel 9 εἶτε Wil | ἐπικρίνειαν A, ἐπικρίνειας J
Socr Theod Gel 11 διαφυλάξοι JNAB Theod (NW) Socr, διαφυλάξει Theod
(rell.) Gel^c, διαφυλάξῃ Theod (AG), διαφυλάξαι Gel¹, φυλάξῃ V 12 προστ.] πρῶ-
ματα JNAB 15 ἐρημίας < V 16 ταύτη JNAB 17 θαυμάσιον V |
τὴν < VJAB 21/22 μνήμα - τρόπαια < AB, ἐκεῖνο N

τε πλείστῳ κατεποίκιλεν ἢ βασιλέως φιλοτιμία, παντοίοις καλλωπίσασσι τὸ
 σεμνὸν ἄντρον φαειδρόνουσα. διέβαινε δ' ἐξῆς ἐπὶ παμμεγέθη χώρον εἰς
 καθαρὸν ἱαίθερα¹ ἀναπεπταμένον, ὃν δὴ λίθος λαμπρὸς κατεστρωμένος
 ἐπ' ἐδάφους ἐκόσμει, μακροῖς περιδρόμοις στοῶν ἐκ τριπλεύρου περιεχο-
 5 μενον. τῷ γὰρ κατατικρὺν πληρωῶ τοῦ ἄντρον, ὃ δὴ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον
 94 ἐώρα, ὁ βασιλεὺς συνῆπτο νεώς, ἔργον ἐξαίσιον εἰς ὕψος ἄπειρον ἡμέρον
 μήκους τε καὶ πλάτους ἐπὶ πλείστον εὐδυνόμενον· οὐ τὰ μὲν εἶσω {τῆς οἰκο-
 δομίας} ὕλης μαρμάρου ποικίλης διεκάλυπτον πλακώσεις, ἢ δ' ἐκτὸς τῶν
 τοίχων ὄψις ξεστῶ λίθῳ ταῖς πρὸς ἕκαστον ἀρμογαῖς συνημμένῳ λαμπρονο-
 10 μένῳ ὑπερφνές τι χρῆμα κάλλους τῆς ἐκ μαρμάρου προσόψεως οὐδὲν ἀποδέον
 παρείχεν. ἄνω δὲ πρὸς αὐτοῖς ὀρόφοις τὰ μὲν ἐκτὸς δώματα μολίβου περι-
 2 ἐφραττεν ὕλη, ὄμβρων ἀσφαλὲς ἔρυμα χειμερίων, τὰ δὲ τῆς εἶσω στέγης
 γλυφαῖς φατνωμάτων ἀπηρητισμένα καὶ ὥσπερ τι μέγα πέλαγος καθ' ὅλου
 τοῦ βασιλείου οἴκου συνεχέσι ταῖς πρὸς ἀλλήλας συμπλοκαῖς ἀνευρνώμενα,
 15 χροσῶ τε διανγεί δι' ὅλου κεκαλλυμμένα, φωτὸς οἷα μαρμαρυγαῖς τὸν πάντα
 νεῶν ἐξαστράπτειν ἐποίει.

Ἄμφι δ' ἐκάτερα τὰ πλευρὰ διττῶν στοῶν, ἀναγείων τε καὶ καταγείων, 37
 δίδυμοι παραστάδες τῷ μήκει τοῦ νεῶ συνεξετείνοντο, χροσῶ καὶ αὐταὶ τοὺς
 ὀρόφους πεποικιλμένα· ὧν αἱ μὲν ἐπὶ προσώπου τοῦ οἴκου κίοσι παμμε-
 20 γέθεσιν ἐπηρείδοντο, αἱ δ' εἶσω τῶν ἔμπροσθεν ὑπὸ πεσσοῖς ἀνηγγείροντο
 πολὺν τὸν ἔσωθεν περιβεβλημένοι κόσμον. πύλαι δὲ τρεῖς πρὸς αὐτὸν ἀν-
 ισχοντα ἥλιον εὐ διακείμεναι τὰ πλήθη τῶν εἶσω φερομένων ὑπεδέχοντο.
 τούτων δ' ἄντικρυς τὸ κεφάλαιον τοῦ παντὸς ἡμισφαιρίου ἦν ἐπ' ἄκρον τοῦ
 βασιλείου οἴκου τεταγμένοι, ὃ δὴ δυοκαίδεκα κίονες ἐστεφάνων, τοὶς τοῦ
 25 σωτήρος ἀποστολῶν ἰσάριθμοι, κρατῆρισι μεγίστοις ἐξ ἀργύρου πεποιημένοι
 τὰς κορυφὰς κοσμούμενοι, οὓς δὴ βασιλεὺς αὐτὸς ἀνάθημα κάλλιστον ἐδώ-
 ρειτο τῷ αὐτοῦ θεῷ. ἔνθεν δὲ προϊόντων ἐπὶ τὰς πρὸ τοῦ νεῶ κειμένας 39
 εἰσόδους αἶθριον διελάμβανεν ἄλλο. ἐξέδραι δ' ἦσαν ἐντανθοῖ παρ' ἐκάτερα,
 καὶ ἀλλή πρώτη στοαὶ τ' ἐπὶ ταύτῃ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν αἱ αἰετοὶ πύλαι, μεθ'
 30 ὧς ἐπ' αὐτῆς μέσης πλατείας {ἀγορᾶς} τὰ τοῦ παντὸς προπύλαια φιλοκάλως
 ἡσκημένα τοῖς τῆν ἐκτὸς πορείαν ποιουμένοις καταπληκτικῆν παρείχον τῆν
 τῶν ἔνδον ἱερωμένων¹ θέαν.

*5sq. cf. 105, 3sq. ; 144, 2sq.

***23 cf. 365 (p. 577, 13)

VJNAB

1 κατεποίκιλεν VN 1/2 τὸ σεμν. ἄντρο.] τὸ ἄντρον J, καὶ B, < NA 2 κα-
 ταφαειδρόνουσα J 3 αἱθέρα Heisenberg, αἶθριον Mss, ἀέρα Mommsen (cf.
 p. 144, 10) | κατεστρωμένος VB 7 μήκους — εὐδυνόμενον < V | τῆς οἰκοδο-
 μίας < Hkl 11 μολίβου JA, μολίβδον N 13 καὶ < V 14 ἀλλήλας VJN |
 ἀνευρνώμενα NB¹ 15 κεκαλλυμμένα V, κεκαλυμμένα JNA, κεκαλυμμένοι B
 16 νεῶν A 20 ἐπερείδοντο VB [ἔμπρ.] ἔσωθεν A | ὑπὸ] ἐπὶ Hkl 22 τὰ
 πλήθει V, τῶ πλήθει J 23 ἀντικρῶ JNAB | ἡμισφαιρίου JNAB 24 οἴκου <
 NAB | ἐκτεταμένον NA, ἐκτεταγμένον B 26 ἐδώρ]. ἐποιεῖτο JNAB 27 ~
 θεῷ αὐτοῦ J | προϊῶν Val | πρὸ < N 28 ἄλλο ἐξ.] lac. c. 7 litt. J, <
 NAB | ~ ἦσαν δὲ NAB 29 αἰετοὶ Hkl, αἰετοὶ Mss 30 ἀγορᾶς < αὐτ
 ἀγνίας Val 32 ὀρωμένον Val, ὀρωμένην Mss

- Τόνδε μὲν οὖν τὸν νεῶν σωτηρίου ἀναστάσεως ἐναργὲς ἀνίστη μαρτύριον **40**
 βασιλεύς, πλουσία καὶ βασιλικῆ κατασκευῆ τὸν σύμπαντα καταφαιδρύνας,
 ἐκόσμει δ' αὐτὸν ἀδιηγίτοις κάλλεσι πλείστον ὅσων ἀναθημάτων, χρυσοῦ
 95 καὶ ἀργύρου καὶ λίθων πολυτελῶν ἐν διαλλαττούσαις ὕλαις, ὧν τὴν κατὰ μέρος
 5 ἐπισκευὴν φιλοτέχνως εἰργασμένην μεγέθει τε καὶ πλήθει καὶ ποικιλίαις οὐ
 σχολῇ νῦν ἐπεξείναι τῷ λόγῳ.
 Ἀπολαβὼν δ' ἔντανθοῖ χώρας ἐτέρας δυσὶν ἄντροις μυστικοῖς τετιμη- **41,1**
 μένας, πλουσίαις καὶ ταῦτα φιλοτιμίαις ἐκόσμει· τῷ μὲν τῆς πρώτης τοῦ
 σωτήρος θεοφανείας ἄντρον, ἔνθα δὴ καὶ τὰ τῆς ἐνσάρκου γενέσεως ὑπέστη,
 10 τὰς καταλλήλους νέμον τιμάς, τῷ δὲ τῆς εἰς οὐρανούς ἀναλήψεως τὴν ἐπὶ
 τῆς ἀκρωρείας μνήμην σεμνόνων. καὶ ταῦτα δὲ φιλοκάλας ἐτίμα, τῆς αὐτοῦ **2**
 μητρὸς, ἣ τοσοῦτον ἀγαθὸν τῷ τῶν ἀνθρώπων διηκονήσατο βίῳ, διαωνίζων
 τὴν μνήμην. ἐπειδὴ γὰρ αὕτη τῷ παμβασιλεῖ θεῷ τὸ τῆς εὐσεβοῦς δια- **42,1**
 θέσεως ἀποδοῦναι χρέος ἔργον ἐποιήσατο, ἐφ' οὗ τὴν βασιλεῖ τοσοῦτον παισί
 15 τε αὐτοῦ καίσαρσι θεοφιλεστάτοις, ἐαυτῆς ἐκγόνοις, τὰ χαριστήρια δεῖν ὕψο
 δι' εὐχῶν ἀποπληρῶσαι, ἤκε δὴ σπεύδουσα νεανικῶς ἢ πρέσβυς, ὑπερβαλλού-
 ση φρονήσει τὴν ἀξιάγαστον ἀνιστορήσουσα γῆν ἔθνη τε τὰ ἐῶα καὶ δήμους
 ὁμοῦ καὶ λαοὺς βασιλικῆ προμηθεία ἐποφομένη. ὡς δὲ τοῖς βήμασι τοῖς **2**
 σωτηρίοις τὴν πρέπουσαν ἀπεδίδου προσκύνησιν, ἀκολούθως προφητικῶ
 20 λόγῳ, φάντι »προσκυνησωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ«,
 τῆς οἰκειᾶς εὐσεβείας καρπὸν καὶ τοῖς μετέπειτα παραχρήμα κατελίμπανεν.
 Αὐτίκα δ' οὖν τῷ προσκνηθῆντι θεῷ δύο νεῶς ἀφίερον, τὸν μὲν πρὸς **43,1**
 τῷ τῆς γεννήσεως ἄντρον, τὸν δ' ἐπὶ τοῦ τῆς ἀναλήψεως ὄρους. καὶ γὰρ
 καὶ γέννησιν ὑπομείναι ὁ μεθ' ἡμῶν θεὸς δι' ἡμᾶς ἠρέσχετο, καὶ τόπος αὐτοῦ
 25 τῆς ἐνσάρκου γεννήσεως ὀνομασί παρ' Ἑβραίοις ἢ Βηθλεὲμ ἐκηρύττετο.

**7–11 = Laus 9, 17 (p. 221, 20–23), geringe Unterschiede 20 = Ps. 132, 7b (LXX: 131, 7b)

***7–11. 22 – p. 102, 15 cf. Soz II 2, 1 (p. 50, 12–14) 13/14 cf. 365 (p. 577, 17sq.) 16/17 cf. 365 (p. 577, 18sq.) 17 cf. 365 (p. 577, 23) 20 cf. 365 (p. 577, 20) 22/23 cf. Soz I 17, 11 (p. 107, 14–108, 2) 22 – p. 102, 4 cf. 365 (p. 577, 24–26) 22 – p. 102, 22 cf. 369g (p. 322, 28–323, 4) 23 – p. 102, 2 = Soz VII 32, 15/16 (p. 808), mit der Einleitung: οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου κατὰ λέξιν ταῦτα φησί (p. 807, 16–808, 1)

VJNAB

2 κατασκ. + βασιλεύς B¹ (B^c < βασιλεύς¹) 5 καί² < V 6 ἐξείναι V
 7 τετιμημένας JNAB 8 πλουσία J¹ (σ s) | καὶ ταῦτα φιλ.] ταύτας οικοδο-
 μαίς Laus | τῆς < Laus 8/9 τοῦ σωτήρος < Laus 9 γεννήσεως N
 10 εἰς οὐρ.] ὑστάτης Laus 11 τῆς ἀκρ.] τὴν J¹ 11/12 τῆς αὐτ. μητρ.] τῆ
 μητρὸς ἐπιμελεία J 12 διηκονεῖτο JA, διηκόνητο B¹ 14 ἔργῳ V | ὅφ'
 NAB 15 ἐαυτῆς (η ras) J, ἐαυτοῖς B | ἐγγόνους J 16 δὴ] δὲ A |
 πρεσβῦτις 365 20 λογίῳ V 23 γεννήσεως JNAB 369g Soz, γενέσεως V |
 τοῦ < B 24 γέννησιν JNAB 369g Soz Soz, γένεσιν V | ὑπομείνειν Soz, ὑπό
 γῆν NAB 25 γεννήσεως JNAB 369g Soz Soz, γενέσεως V

διὸ δὴ βασιλεῖς ἢ θεοσεβεστάτη τῆς θεοτόκου τὴν κήσιν μνήμασι θαναματοῖς 2
κατεκόσμιε, παντοίως τὸ τῆδε ἱερὸν ἄντρον φαιδρύνουσα, βασιλεὺς δὲ μικρὸν
ὑστερον βασιλικοῖς ἀναθήμασι καὶ ταύτην ἐτίμα, τοῖς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ
κειμηλοῖς περιπετάσασί τε ποικίλοις τὰς τῆς μητρὸς ἐπαύξων φιλοκαλίας.
5 πάλιν δ' ἡ μὲν βασιλέως μήτηρ τῆς εἰς οὐρανὸς πορείας τοῦ τῶν ὄλων σω- 3
τήρος ἐπὶ τοῦ τῶν ἐλαίων ὄρους τὴν μνήμην ἐπηρμέναις οἰκοδομαῖς ἀνύψων,
96 ἄνω πρὸς ταῖς ἀκρωρείαις παρὰ τὴν τοῦ παντός ὄρους κορυφὴν ἱερὸν οἶκον
ἐκκλησίας ἀνεγείρασα, νεῶν τε κἀνταῦθα προσευκτικῆριον τῷ τὰς αὐτόθι δια-
τριβάς ἐλομένῳ σωτήρι συστησαμένη, ἐπεὶ κἀνταῦθα λόγος ἀληθῆς κατέχει
10 ἐν αὐτῷ ἄνθρωπὸν τοῦ αὐτοῦ θιασώτας μνεῖν τὰς ἀπορρητῶν τελετὰς τὸν τῶν
ὄλων σωτήρα. βασιλεὺς δὲ κἀνταῦθα παντοίως ἀναθήμασί τε καὶ κόσμοις 4
τὸν μέγαν ἐγέειραιε βασιλέα.

Καὶ δὴ δύο ταῦτα μνήμης ἐπάξια αἰωνίου σεμνὰ καὶ περικαλλῆ καθιερώ-
ματα ἐπὶ δύο μυστικῶν ἄντρον Ἐλένη ἀγούσστα θεῷ τῷ αὐτῆς σωτήρι,
15 θεοφιλοῦς βασιλέως θεοφιλοῦς μήτηρ, εὐσεβοῦς τεκμήρια διαθέσεως ἰδρυτο,
δεξιὰν αὐτῆ βασιλικῆς ἐξουσίας τοῦ παιδὸς παρασχομένου. καρπὸν δ' ἐπάξιον 5
ἢ πρέσβυς οὐκ εἰς μακρὸν ἀπελάμβανεν, ἀγαθοῖς μὲν ἅπασιν τὸν πάντα τῆς
ζωῆς χρόνον ἐπ' αὐτῷ γήραος οὐδῶ διαπεραναμένη, λόγοις δὲ καὶ ἔργοις
τῶν σωτηρίων παραγγελμάτων εὐθαλεῖς παρασχομένη βλαστούς, κἀπειθ'
20 οὕτω βίον εὐσταλῆ καὶ ἄλυπον σώματος ὁμοῦ καὶ ψυχῆς ἐν ἐρρωμένῳ φρονή-
ματι διανύσασα, ἐφ' οἷς καὶ τέλος εὐσεβείας ἐπάξιον ἀγαθὴν τε παρὰ θεοῦ
ἀμοιβὴν κἀπὶ τοῦ παρόντος εὖρατο βίον.

Τὴν γάρ τοι σύμπασαν ἑῶαν μεγαλοπρεπεία βασιλικῆς ἐξουσίας ἐμπε- 44
ριελθοῦσα, μυρία μὲν ἀθρόως τοῖς κατὰ πόλιν ἐδωρεῖτο δήμοις ἰδίᾳ τε τῶν
25 προσιώντων ἐκάσται, μυρία δὲ καὶ τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασι δεξιᾷ μεγαλο-
πρεπεῖ διένεμε, πλεῖστά θ' ὅσα πένησι γυμνοῖς καὶ ἀπεριστάτοις ἐδίδου, τοῖς
μὲν χρημάτων δόσεις ποιουμένη, τοῖς δὲ τὰ πρὸς τὴν τοῦ σώματος σκέπη
δαφυλῶς ἐπαρκοῦσα, ἐτέρους ἀπήλλαττε δεσμῶν μετάλλων τε κακοπαθεῖα
ταλαιπωρουμένους, ἡλευθέρου τε πλεονεκτουμένους, καὶ πάλιν ἄλλους ἐξ- 45
30 ορίας ἀνεκαλεῖτο. τοιοῦτοις δῆτα λαμπρονομήνῃ οὐδὲ τῆς ἄλλης πρὸς τὸν
θεὸν οσίας κατολιγώρει, φοιτῶσαν μὲν αὐτὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ διὰ

**18 (ἐπ' αὐτῷ γήραος οὐδῶ) cf. Homer, II. XXII 60

***24—28 cf. Socr I 17, 13 (p. 108, 7sq.) 26—80 cf. Soz II 2, 3 (p. 50, 22—24) 30—p. 103, 5 cf. Socr I 17, 12 (p. 108, 2—7)

VJNAB

1 θεοφιλεστάτη Socr | θαναματοῖς Socr 3 βασ. ἀναθ. < N 4 παραπε-
τάσασι A 6 οἰκοδομαῖς V 8 ἀνεγείρουσα AB 8/9 κἀντ. — ἐπεὶ < NAB
9 ἐλωμένο VJ(?) | κατέχει + τὸς VAB 15 ἰδρύετο V 17 μακρὰν JAB
19 παρεχομένη V | βλασ.] καρποῦς JAB, τοῦς καρποῦς N 20 φρον.] καταστήματι
Hkl 21 ἀγαθῶν NAB 22 εὖρατο (ευρα ras) B, εὖρατο JA 27 τοῦ < V
28 ἐτέρ. + δ' Wil 29 πάλιν < J | ἐξ. + ὑπομειναντας Wd (cf. p. 56, 24)
31 φντωσαν V | τοῦ — p. 103, 1 παρέχουσα < V

παντός ὄρασθαι παρέχουσα, λαμπροῖς δὲ κατακομοῦσα κειμηλίοις τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, μηδὲ τοὺς ἐν ταῖς βραχυτάταις πόλεσι παρορῶσα ναοὺς. ἦν γοῦν ὄραν τὴν θυμασίαν ἐν σεμνῇ καὶ εὐσταλεῖ περιβολῇ τῷ πλήθει συναγελαζομένην τὴν τε πρὸς τὸ θεῖον ἐδλάβειαν διὰ πάσης θεοφιλοῦς πράξεως ἐπιδεικνυμένην.

97 Ἐπει δὲ λοιπὸν τὰ τῆς αὐτάρκους διανύσασα ζωῆς ἐπὶ τὴν κρείττονα λήξιν ἐκαλεῖτο, σχεδὸν που τῆς ἡλικίας ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἐνιαυτοὺς διαρκέσασα, πρὸς αὐτῷ γενομένη τῷ τέλει συνετάττετο καὶ διετίθετο, ἐπὶ μονογενεῖ νιῶ βασιλεῖ μονάρχῳ κοσμοκράτορι παισὶ τε τούτου καίσαρσιν, ἑαυτῆς ἐγγόνους, 10 τὴν ὑστάτην βουλὴν διοριζομένη, διανέμουσά τε τῶν ἐγγόνων ἐκάστῳ τῆς οἰκείας ὑπάρξεως, ὅση τις αὐτῇ καθ' ὅλης ὑπῆρξε τῆς οἰκουμένης. καὶ δὴ 2 τοῦτον διαθεμένη τὸν τρόπον, λοιπὸν τὴν τοῦ βίου κατέλυε τελευτήν, παρόντος αὐτῇ καὶ παρεστῶτος νιῶ τοσοῦτον θεραπευόντός τε καὶ τῶν χειρῶν ἐφαπτομένου, ὡς μὴ τεθνάναι εἰκότως τὴν τρισμακαρίαν τοῖς εὐφρονούσι δοκεῖν, 15 μεταβολὴν δὲ καὶ μετάθεσιν ἀληθεῖ λόγῳ τῆς γεώδους ζωῆς ἐπὶ τὴν οὐράνιον ὑπομεῖναι. ἀνεστοιχειοῦτο γοῦν αὐτῇ ψυχῇ ἐπὶ τὴν ἄφθαρτον καὶ ἀγγελικὴν οὐσίαν, πρὸς τὸν αὐτῆς ἀναλαμβάνομένη σωτήρα.

Καὶ τὸ σκῆρος δὲ τῆς μακαρίας οὐ τῆς τυχοῦσης ἤξιούτο σπουδῆς· πλείστη 47,1 γοῦν δορυφορία τιμώμενον ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀνεκομίζετο, ἐνταυθοῖ 20 τε ἡρίοις βασιλικαῖς ἀπετίθετο.

Ἔδδε μὲν οὖν ἡ βασιλεῶς ἐτελειοῦτο μήτηρ, ἀξία γε μνήμης ἀλήστον τῶν τε αὐτῆς εἴνεκα θεοφιλῶν πράξεων τοῦ τ' ἐξ αὐτῆς φύντος ὑπερφνοῦς καὶ παραδόξου φντοῦ, ὃν πρὸς τοῖς ἄπασιν καὶ τῆς εἰς τὴν γενναμένην οἰσίας μακαρίζειν ἄξιον, οὕτω μὲν αὐτὴν θεοσεβῆ καταστήσαντα οὐκ οἶσαν πρότερον, 25 ὡς αὐτῷ δοκεῖν ἐκ πρώτης τῷ κοινῷ σωτήρι μεμαθητεῦσθαι, οὕτω δὲ ἀξιωματι βασιλικῷ τετιμηκότα, ὡς ἐν ἅπασιν ἔθνεσι παρ' αὐτοῖς τε τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασιν ἀγούσταν βασιλίδα ἀναγορεύεσθαι, χρυσοῖς τε νομίμασι καὶ τὴν αὐτῆς ἐκτυποῦσθαι εἰκόνα. ἤδη δὲ καὶ βασιλικῶν θησαυρῶν παρῆχε 3 τὴν ἐξουσίαν, ὡς χρῆσθαι κατὰ προαίρεσιν καὶ διοικεῖν κατὰ γνώμην, ὅπως 30 ἂν ἐθέλοι καὶ ὡς ἂν εὐ ἔχειν αὐτῇ νομίζοιτο ἕκαστα, τοῦ παιδὸς αὐτὴν κἂν

***1/2 cf. Soz II 2, 3 (p. 50, 21sq.) 6 cf. Soer I 17, 13 (p. 108, 8/9)
6–11 cf. Soz II 2, 4 (p. 51, 4–7) 7sq. cf. 369c (Athen. suppl. gr. 2560, f. 86aI)
19/20 cf. Soer I 17, 13 (p. 108, 9–11) 25–30 cf. Soz II 2, 4 (p. 51, 1–4);
Theod I 18, ■ (p. 65, 15–21)

VJNAB

3 οὖν JNAB 9 μονάρχῳ κοσμοκράτορι < Hkl | καίσαρσιν Mss Soz, < Hkl
| ἐγγόνους J Soz (T) 10 ἐγγόνων J Soz (T) | ἐκάστῳ + τὰ JNAB 12 κατέλυσε V
16–17 ἀνεστοιχειοῦτο – σωτήρα < V 19 τιμώμενον < NAB
20 δὲ JNAB | ἡρίοις (ἰοῖς ras) B, ἡρώοις V 21 ὄδε] τοῦ NAB | ἡ < B, ~
ἡ α. μήτηρ NA | ἡ + τοῦ J | γε] γενομένη NAB 22 ὑπερφνωῦς VB 23 ἄλλοις
ἄπασιν N | γενναμένην V 24 μὴ V 25 μεμαθητεῦσθαι VJNB | δὲ] γὰρ B¹
26 τετιμηκότι B¹ 27 ἀγούσταν (a² ras) J, ἀγούστων B¹ | βασιλίδα < Wil
28 δὲ < B¹ | βασιλ. θησ. V Soz, ~ JNAB 29 ὡς < JNAB 30 εὐ < J

τούτοις διαπρεπῆ καὶ ἀξιοζήλωτον πεπονημένον. διὸ τῶν εἰς αὐτοῦ μνήμην ἀναφερομένων καὶ ταῦτ' εἰκότως ἡμῖν ἀνείληπται, ἃ δι' εὐσεβείας ὑπερβολὴν μητέρα τιμῶν θεσμούς ἀπεπλήρον θείους ἀμφὶ γονέων τιμῆς τὰ πρόποντα διαταττομένους.

- 5 Τὰς μὲν οὖν λεχθείσας φιλοκαλίας βασιλεὺς πρὸς τῷ Παλαιστινῶν ἔθνει 4
 98 τόνδε συνίστη τὸν τρόπον, καὶ κατὰ πάσας δὲ τὰς ἐπαρχίας νεοπαγεῖς ἐκκλη- 48,1
 σίας ἐπισκευάζων μακρῶ τῶν προτέρων τιμιωτέρας ἀπέφαινε. τὴν δὲ γ' ἐπώνυμον αὐτοῦ πόλιν ἐξόχῳ τιμῇ γεραίρων εὐκτηρίοις πλείοσιν ἐφαιδρυνε μαρτυρίοις τε μεγίστοις καὶ περιφανεστάτοις οἰκοῖς, τοῖς μὲν πρὸ τοῦ ἄσπεος 10
 τοῖς δ' ἐν αὐτῷ τυγχάνουσι, δι' ὧν ὁμοῦ καὶ τὰς τῶν μαρτύρων μνήμας ἐτί- 2
 μα καὶ τὴν αὐτοῦ πόλιν τῷ τῶν μαρτύρων καθιέρουν θεῶ. ὅπως δ' ἐμπνεῶν 2
 θεοῦ σοφίας, ἣν τῆς ἐπηγορίας τῆς αὐτοῦ πόλιν ἐπώνυμον ἀποφῆναι ἔκρινε, καθαρῆν εἰδωλολατρίας ἀπάσης ἐδικαίου, ὡς μηδαμοῦ φαίνεσθαι ἐν αὐτῇ τῶν δὴ νομιζομένων θεῶν ἀγάλματα ἐν ἱεροῖς θρησκευόμενα, ἀλλ' οὐδὲ 15
 βωμοὺς λύθροις αἱμάτων μαινομένους, οὐ θυσίας ὀλοκαυτουμένας πῦρ, οὐ δαιμονικὰς ἑορτάς, οὐδ' ἕτερόν τι τῶν συνήθων τοῖς δεσιδαίμοσιν.
- Εἶδες δ' ἂν ἐπὶ Ἰμέσον¹ ἀγορῶν κειμέναις κρήναις τὰ τοῦ καλοῦ ποιμένος 49
 σύμβολα, τοῖς ἀπὸ τῶν θείων λογίων ὁρωμένοις γνώριμα, τὸν τε Δανιὴλ σὺν αὐτοῖς λέουσιν ἐν χαλκῷ πεπλασμένον χρυσοῦ τε πετάλοις ἐκλάμποντα. 20
 τοσοῦτος δὲ θεῖος ἔρωσ τὴν βασιλέως κατειλήφει ψυχὴν, ὡς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνακτόροις τῶν βασιλείων, κατὰ τὸν πάντων ἐξοχώτατον οἶκον τῆς πρὸς τῷ ὀρόφῳ κεχρυσωμένης φατνώσεως κατὰ τὸ μεσαίτατον, μεγίστον πίνακος ἀνηπλωμένοι μέσον ἐμπεπήχθαι τὸ τοῦ σωτηρίου πάθους σύμβολον ἐκ παι- κίλων συγκαίμενον καὶ πολυτελῶν λίθων ἐν χρυσῶ πολλῶ κατειργασμένων. 25
 φυλακῆριον δὲ δοκεῖ τοῦτο αὐτῆς βασιλείας τῷ θεοφιλεῖ πεποιήσθαι.
- Τούτοις μὲν οὖν τὴν αὐτοῦ πόλιν ἐκαλλώπιζε. τὴν δὲ Βιθυνῶν ἄρχουσαν 50,1
 ὁμοίως ἀναθήματι μεγίστης καὶ ὑπερφνοῦς ἐκκλησίας ἐτίμα, ἐξ οἰκείων θησαυρῶν κἀνατῦθα τῷ αὐτοῦ σωτῆρι κατ' ἐχθρῶν καὶ θεομάχων ἀνυψῶν

*5sq. cf 38, 1sq. ; 67, 8sq. 26 sq. Nicomedia

**17 (καλὸς ποιμὴν) cf. Joh. 10, 11ab 18/19 cf. Dan. 6 26/27 (ἐτίμα).

p. 105, 1 (κρατιστ.) cf. Laus 9, 14 (p. 221, 1-4), z. T. wörtlich

***6/7 cf. Soz II 3, 1 (p. 51, 13-15) 8/9 cf. Soz II 3, 7 (p. 52, 26sq.)

14-16 cf. Soz II 3, 7 (p. 52, 26sq.) 26-p. 105, 3 cf. Soz II 3, 1 (p. 51, 13-15)

VJNAB

1 καὶ < V 2 φερομένων J 5 παλαιστινῶν JNB, παλαιστίνων V
 7 δὲ < V 8 ~ ἐξόχῳ τιμῇ γεραίων p. οἰκοῖς (l. 9) V ¶ περικαλλεστάτοις V
 | ἄσπεος V 10 αὐτῷ + ἄσπει Hkl 11 ὅλος JNAB 12 ἦν] ἦν V | τῆς²
 < B¹, καὶ τὴν B^c 13 καθαρ. + τ' V | πάσης J 14 δὴ < NAB
 17-19 εἶδες - ἐκλάμποντα < B¹ 17 μέσον Hkl, μέσων Mss 18 γνώρισμα
 J | τὸν] τοῦ J 19 πεπλασμένα AB | τε < V 20 ἐν αὐτοῖς < NAB | τοῖς
 < (?) Hkl 22 τὸ < J 24 κατειργασμένον VJN¹B¹ 25 δὲ δοκεῖ V, ἐδόκει
 JNAB 26 αὐτοῦ] ἐπώνυμον αὐτῷ Laus 27 ὁμοίως B | ἀναθήμασι N
 28 σωτῆρι + τὰ NAB

νικητήρια. καὶ τῶν λοιπῶν δ' ἐθνῶν τὰς μάλιστα κρατιστενοῦσας πόλεις ταῖς 2
 τῶν εὐκτηρίων φιλοκαλίαις ἐκπρέπειν ἐποίει, ὥσπερ οὖν καὶ {τὴν}
 ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς μητροπόλεως, ἣ τὴν ἐπώνυμον εἴληχεν Ἀντιόχου προσ-
 ηγορίαν· ἐφ' ἧς ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τῆδε ἐθνῶν μονογενές τι χρῆμα ἐκκλησίας
 99 5 μεγέθους ἕνεκα καὶ κάλλους ἀφιέρου, μακροῖς μὲν ἕξωθεν περιβόλοις τὸν
 πάντα νεὼν περιλαβόν, εἰσω δὲ τὸν εὐκτήριον οἶκον εἰς ἀμύχανον ἐπάρας
 ὄψος, ἐν ὀκταῆδρον {μὲν} συνεστῶτα σχήματι, ἐν κύκλῳ ὑπερφῶν τε καὶ
 καταγείων χωρημάτων ἀπανταχόθεν περιεστοιχισμένον, ὃν καὶ χρυσοῦ πλεί-
 ονος ἀφθονία χαλκοῦ τε καὶ τῆς λοιπῆς πολυτελοῦς ὕλης ἐστεφάνου κάλλεσιν.
 10 Τάδε μὲν οὖν τὰ ἐξοχώτατα τῶν βασιλέως ἐτύγγαθεν ἀφιερόματα. πυθό- 51,1
 μενος δ' ἐὶ τοι ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν σωτήρα τὸν {τε} ἔναγχος ἐπιφανέντα τῷ βίῳ
 καὶ πρόπαλαι θεοφανείας πεποιῆσθαι φιλοθέοις ἀνδράσι τῆς Παλαιστίνης
 ἀμφὶ τὴν καλουμένην δρῶν Μαμβροῆ, ἀνταῦθα οἶκον εὐκτήριον ἀνεγείρει
 τῷ ὀφθέντι θεῷ διακελεύεται. τοῖς μὲν οὖν τῶν ἐθνῶν ἀρχουσιν ἀθθεντία 2
 15 βασιλικῆ διὰ τῶν πρὸς ἕκαστον ἐπισταλθέντων γραμμάτων ἐπεφοῖτα, εἰς
 πέρας ἀγαγεῖν τὸ προσταχθὲν διακελευομένη, ἡμῖν δὲ τοῖς τήνδε γράφουσι
 τὴν ἱστορίαν λογικωτέρων κατέπεμπε διδασκαλίαν, ἧς ἔμοιγε δοκεῖ τὸ ἴσον
 γράμμα τῷ παρόντι συνάφαι λόγῳ εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν τῆς τοῦ θεοφιλοῦς
 ἐπιμελείας. καταμεμφάμενος γοῦν ἡμῖν ἐφ' οἷς ἐπύθητο πραττομένους αὐτόθι
 20 τάδε κατὰ λέξιν ἔγραφε.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ καὶ λοιποῖς ἐπι- 52
 σκόποις Παλαιστίνης.

Ἐν καὶ τοῦτο μέγιστον τῆς ὀσιωτάτης μου κηδεστρίας γέγονεν εἰς
 ἡμᾶς εὐεργέτημα τὸ λανθάνουσαν μέχρι νῦν παρ' ὑμῖν ἑναγῶν ἀνθρώπων

*4sq. cf. p. 100, 5sq. ; 144, 2sq. 21sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3,
 34, 86-88 28 Eutropia, Gemahlin Maximians

**8 (ἐπὶ) - 8 (περιεστ.) = Laus 9, 15 (p. 221, 7-13), geringe Unterschiede
 12 (πρόπαλαι) - 18 (Μαμβροῆ) cf. Gen. 12, 6/7; 18, 1 23sq. cf. Dem. ev. V
 9, 7 (p. 232, 5sq.)

***10 - p. 111, 23 cf. Gel III 10, 22-27 (p. 154, 23-155, 21), Quelle: Gel.
 Caes. (cf. Unters. 41-43) 10-14 cf. Socr I 18, 5/6 (p. 110, 11-13, 18), zur
 Quelle cf. Unters. 43 10 - p. 107, 23 cf. Soz II 3, 6-8 (p. 55, 23-56, 8)
 28 sq. cf. Soz II 3, 6 (p. 55, 22sq.)

VJNAB

1 ~ δὲ λοιπῶν Laus | κρατ.] στρατενομένης V¹ (κρατι pag) 2 ἐποιεῖτο
 JNAB | τὴν] τὸν A 4 εἴληφεν JNAB, κοσμεῖ Laus | ἐκκλησίας < Laus
 ■ καὶ V⁸ | καλλονῆς Laus | μὲν < Laus 6 περιλαβάνων Laus | τὸν εὐκτ.
 οἶκ.] τὸ ἀνάκτορον Laus | ἐπαίρων Laus 7 σχήματι + οἶκος τὲ πλείοσιν ἐξέδ-
 ραῖς (-οις A) τὲ NAB^{ms} | ἐν κύκλῳ] κύκλῳ δὲ Hkl | τε < N 10 τῶν < A |
 ἐτύγγανον NA 11 δὲ Hkl, γέ Mss | τε < Hkl 13 μαμβροῆ VA Socr, μαυρῆ
 JNB | ἐγείρει V 15 ἐπισταλέντων N | ἐφοῖτα V 17 ἧς ἔμοιγε] ἡμῖν δὲ B¹,
 ὡς ἔμοιγε B^{ms} | δοκεῖν NB^c | ἴσον JNB 21 a. epist. + βασιλέως ἐπιστολῆ
 περὶ τοῦ κατὰ τὴν δρῶν τὴν καλουμένην μαμβροῆ τόπου V | καὶ + τοῖς N
 24 ἡμᾶς] ὑμᾶς Val

ἀπόνοιαν διὰ τῶν πρὸς ἡμᾶς γνωρίσαι γραμμάτων, ὡς τῆς πρεπούσης ἐπανορθώσεως καὶ θεραπείας εἰ καὶ βραδέως ἀλλ' ὅμως ἀναγκαίως δι' ἡμῶν τὸ παροφθὲν ἀμάρτημα τυχεῖν. καὶ γὰρ ἔστιν ὡς ἀληθῶς δυσσέβημα παμμέγεθες τοὺς ἁγίους τόπους ὑπὸ τῶν ἀνοσίων χραίνεσθαι
 5 μiasμάτων. τί οὖν ἔστιν, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι, ὃ τὴν ὑμετέραν παρελθὸν ἀγχίνοιαν ἢ προειρημένη διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν οὐχ
 10 οἷα τε γέγονεν ἀποσιωπῆσαι; τὸ χωρίον, ὅπερ παρὰ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆ προσαγορεύεται, ἐν ᾧ τὸν Ἀβραάμ τὴν ἐστίαν ἐσχηκέναι μανθάνομεν, παντοίας ὑπὸ τινων δεισιδαιμόνων μαινέσθαι φησιν· εἶδωλά
 15 τε γὰρ πάσης ἐξωλείας ἄξια παρ' αὐτὴν ἰδρῦσθαι καὶ βωμῶν ἐδήλωσεν πλησίον ἐστάναι καὶ θυσίας ἀκαθάρτους συνεχῶς ἐπιτελεῖσθαι. ὅθεν ἔπειδ' ἡ καὶ τῶν καιρῶν τῶν ἡμετέρων ἀλλότριον καὶ τῆς τοῦ τόπου ἀγιότητος ἀνάξιον καταφαίνεται, γινώσκειν ὑμῶν τὴν σεμνότητα βούλομαι
 20 καὶ δεδηλώσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς Ἀκάκιον τὸν διασημώτατον κόμητα καὶ φίλον ἡμέτερον γράμμα, ἵν' ἄνευ τινὸς ὑπερθέσεως καὶ τὰ εἶδωλα ὅσα δ' ἂν ἐπὶ τοῦ προειρημένου εὐρίσκοιτο τόπου πυρὶ παραδοθῆ, καὶ ὁ βωμὸς ἐκ βάρων ἀνατραπῆ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντων τῶν τοιούτων ἐκείθεν ἄρδην ἀφανισθέντων, παντὶ σθένει καὶ τρόπῳ τὸ περιέχον ὅλον ἐκαθάρα σπουδᾶσι, καὶ μετὰ ταῦτα, καθὼς ἂν αὐτοὶ διατυπώσητε,
 25 ἄξιαν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας βασιλικὴν ἀνοικοδομηθῆναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποιῆσαι χωρίου. λοιπὸν ἔσται τῆς ὑμετέρας συνθέσεως τε καὶ εὐλαβείας, ἐπειδὴν πάντα ἐκείθεν τὰ μισαρὰ παντελῶς ἀνηρῆσθαι μάθητε, εἰς ταῦτ' οὐκ ἀνελεύθην ἅμα τοῖς ἐκ Φοινίκης ἐπισκόποις, οὓς προσκαλέσασθαι ἐξ αὐθεντίας τοῦ γράμματος τούτου δυναθεῖσθε, καὶ διαγράψαι βασιλικὴν τῆς ἐμῆς φιλοτιμίας ἄξιαν, ὅπως τοῖς
 30 προσταχθεῖσιν ἀκολούθως μετὰ πάσης ταχυτήτος ἢ τοῦ ἔργου φαιδρότης κατ' ἄξιαν τῆς τοῦ τόπου ἀρχιαιότητός τε καὶ σεμνότητος προνοίᾳ τοῦ προειρημένου ἡμῶν κόμητος τελεσιουργηθῆναι δυναθῆ. ἐκεῖνο δὲ πρόγε ἀπάντων παραφυλάξαι ὑμᾶς βούλομαι, ὅπως μηδεὶς πρὸς τοῦπιόν τῶν ἐνοσίων ἐκείνων καὶ μισαρῶν ἀνθρώπων τῷ τόπῳ πλησιάσαι τολμήσῃ· ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡμῖν ἀφόρητον καὶ πᾶσι τοῖς τολμῶσι

**7/8 cf. Gen. 18, 1; 12, 6a

***6 – 11 cf. Soer I 18, 6 (p. 110,14–17)

VJNAB (l. 17–31 < NAB)

1 ἀπόνοια V | ὑμᾶς N¹ 5 παρελθὸν < V 7 τὴν¹ < JNAB
 8 μαμβρῆ VJA LXX, μαυρῆ B, μαυρὴν N | ἀβραάμ N 9 μαινέσθαι NAB¹
 10 πάσης] παντοίας JNAB | αὐτὸν JN | ἐδήλ. + ἡ κηδέστρια Val 12 τῶν καιρ. τῶν ἡμ.] τῶ κράτει τῶ ἡμετέρῳ JNAB¹ 15 ἡμῶν A | γράμματι A | ὑποθέσεως JB¹ 16 δ' < N | εἰρημένον N 17 (ἀπλῶς) – 31 (καὶ) < NAB
 17/18 ~ ἐκείθεν τῶν τοιούτων J 19 σπουδᾶσι J 21 ποιήσῃ Hkl
 27/28 προνοίᾳ – κόμητος < J 29 πάντων J 31/p. 107, 1 πᾶσι – ἄξιον] πάντα τὸν τολμῶντα N

τιμωρίας ἄξιον μετὰ τὴν ἡμετέραν κέλευσιν ἀσεβές τι ἐν τῷ τοιοῦτῳ
 τόπῳ πραχθῆναι, ὃν καθαρῶ βασιλικῆς οἰκοδομήματι κοσμεῖσθαι διατά-
 ξαμεν, ὅπως ἀγίων ἀνθρώπων ἄξιον συνέδριον ἀποδειχθῆ. εἰ δέ τι παρὰ
 τὸ προσταχθέν γενέσθαι συμβαίη, χωρὶς τινος μελλήσεως τῇ ἡμετέρᾳ
 5 ἡμερότῃ δι' ὑμετέρων δηλαδὴ γραμμάτων γνωρισθῆναι πρέπει, ἵνα
 τὸν ἀλίσκόμενον ὡς παρανομήσαντα τὴν ἀνωτάτω κόλασιν ὑποστῆναι
 προστάξωμεν. οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε ἐκεῖ πρῶτον τὸν τῶν ὄλων δεσπότην 8
 Θεὸν καὶ ὦφθαι τῷ Ἀβραάμ καὶ διειλέχθαι. ἐκεῖ μὲν οὖν πρῶτον ἢ τοῦ
 11 ἀγίου νόμου θρησκεία τὴν καταρχὴν εἴληφεν, ἐκεῖ πρῶτον ὁ σωτῆρ
 10 αὐτὸς μετὰ τῶν δύο ἀγγέλων τὴν ἑαυτοῦ ἐπιφάνειαν τῷ Ἀβραάμ ἐπε-
 दाφιλεύσατο, ἐκεῖ τοῖς ἀνθρώποις ὁ Θεὸς ἤρξατο φαίνεσθαι, ἐκεῖ τῷ
 Ἀβραάμ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῷ σπέρματος προηγόρευσεν καὶ παρα-
 χρημά γε τὴν ἐπαγγελίαν ἐπλήρωσεν, ἐκεῖ πλείστον ὄσων ἐθνῶν ἔσεσθαι
 αὐτὸν πατέρα προεκῆρξεν.
 15 Ὡν οὕτως ἐχόντων ἄξιόν ἐστιν, ὡς γέ μοι καταφαίνεται, διὰ τῆς 4
 ἡμετέρας φροντίδος καὶ καθαρὸν ἀπὸ παντὸς μιάσματος τὸν τόπον τοῦ-
 τον φυλάττεσθαι καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνακαλέσασθαι, ὡς
 μηδὲν ἕτερον ἐπ' αὐτοῦ πράττεσθαι, ἢ τὴν πρέπουσαν τῷ παντοκράτορι
 καὶ σωτῆρι ἡμῶν καὶ τῶν ὄλων δεσπότη Θεῷ τελείσθαι θρησκείαν· ὅπερ
 20 μετὰ τῆς δεούσης προσῆκεν φυλάττειν ὑμᾶς φροντίδος, εἰ γέ μοι τὰ
 καταθύμια τῆς Θεοσεβείας ἐξαιρέτως ἡρτημένα, ὡσπερ οὖν πέπεισμαι,
 ἢ ὑμέτερα σεμνότης πληροῦσθαι βούλεται.
 Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Πάντα μὲν δὴ ταῦτα συντελών εἰς δόξαν τῆς σωτηρίου δυνάμεως βασιλεὺς 54,1
 25 *διεπράτετο. καὶ τὸν μὲν αὐτοῦ σωτῆρα θεὸν ὠδὲ πη διετέλει γεραίρων,*
τὴν δέ γε τῶν ἐθνῶν δεισιδαίμονα πλάνην παντοίοις ἐξήλεγε τρόποις. ἔνθεν 2
εἰκότως ἐγνυνοῦτο μὲν αὐτοῖς τῶν κατὰ πόλεις νεῶν τὰ προσύλαια θυρῶν
ἔρημα γινόμενα βασιλέως προστάγματι, ἐτέρων δ' ἢ ἐπὶ τοῖς ὁρόφοις στέγη
τῶν καλυπτῆρων ἀφαιρουμένων ἐφθείρετο, ἄλλων τὰ σεμνὰ χαλκουργήματα,
 30 *ἐφ' οἷς ἢ τῶν παλαιῶν ἀπάτη μακροῖς ἐσεμνύετο χρόνοις, ἐκδηλα τοῖς πᾶσιν*

**8–14 cf. Gen. 18, 1–20

***8–13 cf. Soz II 4, 2 (p. 54, 24–26) 24–p. 111,4 cf. Soz II 5, 1–6
 (p. 56, 10–57, 18)

VJNAB

1 τῷ < V 2 πράττειν N | τιμωρίας ἄξιον κρίνομεν + a. δν N | δν + δὴ
 N | βασιλικῆς + ἐξουσίας N 4 τὸ προστ.] τῷ πραχθέν V | μελλήσεως JNB
 5 p. ὑμετ. lac. c. || litt. J 7 τὸν < N 12 αὐτοῦ V | προηγόρευσεν V
 13 γε < N 14 προεκ.] προηγόρευσεν A 16 ἀπὸ < VN | παντός < V | ~
 μιάσματος παντός N | τὸν < V | τοῦτον < J 19 καὶ σωτῆρι ἡμῶν < Hkl
 20 προσήκων Val | ~ ὑμᾶς φυλάττειν JNAB | φροντίδα V 23 διαφυλάξῃ V,
 διαφυλάξει Hkl 24 μὲν < V 25 διεπραγματεύετο JNAB 27 πόλιν JNAB
 28 γινόμενα V | δ' ἢ] δὴ V, ἢ J | τῆς J 29 ἀπορουμένων V 30 ἢ – χρο-
 νοῖς V^{mg} | ἐσεμνολογεῖτο JNAB

12 Winkelman, Eusebius I¹

ἐν ἀγοραῖς πάσαις τῆς βασιλέως πόλεως προϋτίθετο, ὡς εἰς ἀσχήμονα θέαν
 προκείσθαι τοῖς ὄρωσιν ὧδε μὲν τὸν Πύθιον, ἐτέρωθι δὲ τὸν Σμίνδιον, ἐν
 αὐτῷ δ' ἵπποδρομίῳ τοὺς ἐν Δελφοῖς τρίποδας, τὰς δ' Ἐλικωνίδας Μούσας
 ἐν παλατίῳ. ἐπληροῦτο δὲ δι' ὄλον πᾶσα ἡ βασιλέως ἐπώνυμος πόλις τῶν
 5 κατὰ πᾶν ἔθνος ἐντέχους χαλκοῦ φιλοκαλίαις ἀφιερωμένων, οἷς θεῶν ὄνο-
 ματι πλείστας ὄσας ἐκατόμβας ὀλοκαύτους τε θυσίας εἰς μύταιον ἀποδόνας
 μακροῖς αἰῶσιν οἱ τὴν πλάνην νενοσηκότες ὄπῃ ποτε φρονεῖν ἔγνωσαν, τοῦτοις
 αὐτοῖς ἀθύρμασιν ἐπὶ γέλωτι καὶ παιδιᾷ τῶν ὄρωντων βασιλέως κεχηρημένον.
 10 τὰ δέ γε χρύσεια τῶν ἀγαλμάτων ἄλλη πη μετήρχετο. ἐπειδὴ γὰρ συνεῖδε
 μᾶτην δειμαίνοντα νηπίων δίκην ἀφρόνων τὰ πλήθῃ τῆς πλάνης τὰ μορμο-
 λύκεια ἕλη χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεπλασμένα, καὶ ταῦτα ἐκποδῶν φέτο δεῖν
 ἄρασθαι ὡς περ τινα λίθων ἐγκόμματα τοῖς ἐν σκοτῶ βαδίζουσι πρὸ τῶν
 ποδῶν ἐρριμμένα, λειαν τε καὶ ὁμαλὴν τοῦ λοιποῦ τὴν βασιλικὴν τοῖς πᾶσιν
 ἀναπετάσαι πορείαν. ταῦτα δ' οὖν διανοηθεὶς οὐχ ὀπλιτῶν αὐτῷ καὶ πλήθους
 15 στρατοπεδείας ἡγήσατο δεῖν πρὸς τὸν τούτων ἔλεγχον, εἷς δὲ μόνος αὐτῷ
 καὶ δεύτερος τῶν αὐτοῦ γνωρίμων πρὸς τὴν ὑπερησίαν ἀπήρκον, οὗς ἐνὶ
 νεύματι κατὰ πᾶν ἔθνος διεπέμπετο. οἱ δὲ τῇ βασιλέως ἐπιταροῦντες εὐσε-
 βείᾳ σφῶν τε αὐτῶν τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐλαβείᾳ, μυριάδων δῆμων τε καὶ
 λαῶν μέσοι παριόντες ἀνὰ πάσας πόλεις τε καὶ χώρας πολυχρονίου πλάνης
 20 ἐποιούντο φωρᾶν, αὐτοὺς τοὺς ἱερωμένους σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ σὺν αἰσχύνῃ
 παράγειν εἰς φῶς ἐκ σκοτίων μυχῶν τοὺς αὐτῶν θεοὺς ἐγκελευόμενοι,
 κᾶπειτ' ἀπογυμνοῦντες τοῦ φάσματος καὶ τὴν εἶσω τῆς ἐπικεχωρημένης μορ-
 φῆς ἀμορφίαν τοῖς πάντων ὀφθαλμοῖς ἐνδεικνύμενοι. εἶτ' ἀποξέοντες τὸ δο-
 κοῦν χρήσιμον τῆς ὕλης, χωνεῖα τε καὶ πυρὶ δοκιμάζοντες, τὸ μὲν λυσιτελές
 25 ὅσον αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἐνομίζετο ἐν ἀσφαλεῖ τιθέμενοι συνείχον, τὸ δ' ἄλλως
 περιττὸν καὶ ἄχρηστον εἰς μνήμην αἰσχύνης παρεχώρουν τοῖς δεισιδαίμοσιν.
 οἷον δὲ καὶ τόδ' ἔρρεξε βασιλεὺς ὁ θαναμάσιος· ὡς γὰρ τῶν νεκρῶν εἰδώλων
 τὰ τῆς πολυτελεῦς ὕλης τὸν ἀποδοθέντα τρόπον ἐσκυλεύετο, τὰ λοιπὰ μετήει
 ἀνδρείκελα χαλκοῦ πεποιημένα. δέσμοι δῆτα καὶ οἶδε μύθων θεοὶ γενηρα-
 30 κῶτων τριχῶν ὑφάσμασιν ἤγοντο περιβληθέντες.

**9 — p. 109, 22 = Laus 8, 1–7 (p. 216, 1–217, 16), geringe Unterschiede
 27 (οἶον — ἔρρεξε) = Homer, Od. IV 242

VJNAB (l. 14–26 < N¹AB)

4 τῶν] τῆς B	5 ἀφιερωμένων VN	12 πρὸς VB	14 ἀναπετάσαι
Laus δ' < Laus ταῦτα — 26 (δεισιδαίμοσιν) < N ¹ AB (+ N ^m g)			15 στρα-
τοπεδείας VN ^m g Laus	17 ἐπιταροῦντες V	19 μέσον Laus	20 φωρᾶν V
Laus, φθορᾶν JN ^m g αὐτούς + τε J σὺν ² < J		21 παρακελευόμενοι Laus	
25 ἄλλο V	27 ὁγ AB τόδ' < AB ἔρρεξε Homer Laus, εἶργαστο N, < AB		
γὰρ + καὶ Laus	29 ἀνδρείκελα A Laus, ἀνδρείκελα VJNB οἶγε Laus		

Ἐπὶ τούτοις βασιλεὺς ὡσπερ τινὰ πολυφεγγῆ πυρσὸν ἐξάψας, μὴ πη λαν- 55,1
 θάνοι κρύφιόν τι πλάνης λείψανον, ὄμματι βασιλικῷ περιεσκόπει· οἷα δέ τις
 οὐρανοπετῆς ἀετῶν ὀξυπέστατος ἀνωθεν ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ πορρωτάτω διεστῶ-
 τα κατὰ γῆς ἴδοι, ὧδε καὶ οὗτος τῆς αὐτοῦ καλλιπόλεως τὴν βασιλικὴν ἀμφι-
 5 πολυῶν ἐστὶν δεινὸν τι ψυχῶν θήρατρον ἐπὶ τοῦ Φοινίκων λανθάνον ἔθρου
 ἐξ ἀπόπτου συνείδεν. ἄλλος δὲ τοῦτ' ἦν καὶ τέμενος, οὐκ ἐν μέσαις πόλεσιν 2
 οὐδ' ἐν ἀγοραῖς καὶ πλατείαις, ὅποια τὰ πολλὰ κόσμον χάριν ταῖς πόλεσι
 φιλοτιμεῖται, τὸ δ' ἦν ἐξω πάτον τριόδων τε καὶ λεωφόρων ἐκτὸς αἰσχυρῶ
 10 δαίμονι Ἀφροδίτης ἐν ἀκρωρείας μέρει τοῦ Λιβάνου τῆς ἐν Ἀφάκοις ἰδρυ-
 μένον. σχολή τις ἦν αὐτῆ κακοεργίας πᾶσιν ἀκολάστοις πολλῇ τε ἐραστῶν 3
 διεφθορόσι τὰ σώματα. γύννιδες γοῦν τινες ἄνδρες οὐκ ἄνδρες τὸ σεμνὸν τῆς
 φύσεως ἀπαρηγάμενοι θηλεία νόσω τὴν δαίμονα ἰλεοῦντο, γυναικῶν τ' αὖ
 παράνομοι ὀμιλῖαι κλεψύγαμοί τε φθοραί, ἄρρητοί τε καὶ ἐπίρρητοι πράξεις
 15 ὡς ἐν ἀνόμῳ καὶ ἄπροσάτῃ χώρῳ κατὰ τόνδε τὸν νεῶν ἐπεχειροῦντο.
 φῶρ τ' οὐδεὶς ἦν τῶν πραττομένων τῷ μηδένα σεμνῶν ἀνδρῶν αὐτόθι τολ-
 μᾶν παριέναι. ἀλλ' οὐχὶ καὶ βασιλέα τὸν μέγαν οἷά τ' ἦν τὰ τῆδε δρώμενα 4
 λανθάνειν, αὐτοσπησίας δὲ καὶ ταῦτα βασιλικῇ προμηθειᾷ οὐκ ἄξιον εἶναι
 ἡλίον αὐγῶν τὸν τοιόνδε νεῶν ἔκρινεν, αὐτοῖς δ' ἀφιερῶμασιν ἐκ βάρθρον
 τὸ πᾶν ἀφανισθῆναι κελεύει· ἐλύετο δὲ αὐτίκα βασιλικῷ νεύματι τὰ τῆς 5
 20 ἀκολάστον πλάνης μηχανήματα, χεῖρ τε στρατιωτικῇ τῇ τοῦ τόπου καθάρσει
 διηκονεῖτο, σωφρονεῖν δ' ἐμάνθανον ἀπειλῇ βασιλέως οἱ μέχρι τοῦδ' ἀκό-
 λαστοι, ὡσπερ οὖν καὶ τῶν δοκησισόφων Ἑλλήνων οἱ δεισιδαίμονες, οἳ καὶ
 αὐτοὶ τῆς σφῶν ματαιότητος ἔργῳ τὴν πείραν ἐμάνθανον.

*1 – p. 111 cf. F. Vittinghoff, Rhein. Mus. 96, 1953, 358–364

***1 – p. 111, 23 cf. Artemii pass. (BHG Nr. 169y, v. Phil 166, 9–11; Nr. 169z, Phil 166, 21sq.; Nr. 170, Phil 154, 22sq.); Fragm. eines arian. Hist. (v. Phil 206, 18–21) 7–9. 18/19 cf. Soer I 18, 1 b (p. 111, 14–17)

VJNAB

1 κἀπὶ Laus | ὁ μέγας + a. βασ. Laus | λανθάνοι V Laus, τυγχάνη JNAB
 3 ὑψηλῶν A 4 οὗτος] αὐτός Laus 5 τι + ras 2 litt. J, + τινα B
 ■ μέσαις (ai ras) J, μέσοις B 8 ἐκτὸς < J Laus 9 ἐν] ἐπ' Laus | τῆς < A
 | καθιδρυμένον Laus 10 ἅπασιν Laus 11 τὰ σώματα V Laus, τὸ σῶμα
 JNAB | γύννιδες Laus (J), γυννίδες VB^c, γύνιδες JNA, γωνίδες B¹ 12 ἀπαρη-
 γάμενοι V 13 τε φθοραί V Laus, θ' ὀμιλῖαι JNAB 14 ἀπροσάτῃ Laus
 (H), ἀποσάτῃ VJNAB Laus (N o ras), ὑποσάτῃ M, < Laus (J), ἀπροσάτῃ
 Wd 15 φῶρ τ' οὐδεὶς V Laus (H), ἐφῶρατον δ' N, ἐφορος τ' οὐδεὶς JB^c
 Laus (JN), φόρατον δ' εἰσὶ AB¹ | ἦν < A (B¹?) | πραττομένων + οὐδέν N | τῷ J
 (ω ras) NB^c Laus (JN), τὸ VA Laus (H) | ἀνδρῶν < Laus 16 παριέναι AB^c
 Laus, παριέναι VJNB¹ | οὐ Laus (HJ) | οἷά τ' < Laus (JN) 17 καὶ < Laus
 19 δὲ NAB, δῆτα Laus 19/20 ~ βασ. νεύμ. p. μηχαν. A 21 σωφρονεῖν
 V Laus, σωφροσύνην JNAB 22 δοκῆσει σφῶν Mss

Ἐπειδὴ γὰρ πολὺς ἦν ὁ τῶν δοκησισόφων περὶ τὸν Κιλικίων δαίμονα πλάνος, 56,1
 μυρίων ἐπιπονημένων ἐπ' αὐτῷ ὡς ἀν' ἐπισωτηρῆσαι καὶ ἰατρῶν, ποτὲ μὲν ἐπιφαινομένῳ
 τοῖς ἐγκαθεύδουσι, ποτὲ δὲ τῶν τὰ σώματα καμνόντων ἰωμένῳ τὰς νόσους
 (ψυχῶν δ' ἦν ὀλετήρ ἄντικρυς οὗτος, τοῦ μὲν ἀληθοῦς ἀφέλκων σωτήρως, ἐπὶ
 5 δὲ τὴν ἄθεον πλάνην κατασπῶν τοὺς πρὸς ἀπάτην εὐχέρεις) εἰκότα δὴ πρῶτ-
 104 των, θεὸν ζηλωτῆν ἀληθῶς σωτήρα προβεβλημένος, καὶ τοῦτον εἰς ἔδαφος
 φέρεσθαι τὸν νεῶν ἐκέλευσεν. ἐνὶ δὲ νεύματι κατὰ γῆς ἠπλοῦτο δεξιᾷ καταρ- 2
 ριπτόμενον στρατιωτικῇ τὸ τῶν γενναίων φιλοσόφων βοώμενον θαῦμα καὶ
 ὁ τῆδε ἐνδομυχῶν οὐ δαίμων οὐδέ γε θεός, πλάνος δὲ τις ψυχῶν μακροῖς
 10 καὶ μυρίοις ἔξαπατήσας χρόνοις. εἶθ' ὁ κακῶν ἐτέρονος ἀπαλλάξεν καὶ συμ-
 φορᾶς προῖσχύμενος οὐδὲν αὐτὸς ἐαντῷ πρὸς ἄμυναν εὐρατο φάρμακον μάλλον
 ἢ ὅτε κερανῶ βληθῆναι μυθεύεται. ἀλλ' οὐκ ἐν μύθοις ἦν τὰ τοῦ ἡμεδαποῦ 3
 βασιλέως θεῶν κεχαρισμένα κατορθώματα, δι' ἔναργουδός δέ γ' ἀρετῆς τοῦ
 αὐτοῦ σωτήρως αὐτόρριξος καὶ ὁ τῆδε νεῶς ἀνετρέπετο, ὡς μηδ' ἴχνος αὐτόθι
 15 τῆς ἔμπροσθεν περιλελειφθαι μανίας.

Πάντες δ' οἱ πρὶν δεισιδαίμονες, τὸν ἔλεγχον τῆς αὐτῶν πλάνης αὐταῖς 57,1
 ὄψεσιν ὁρῶντες τῶν θ' ἀπανταχοῦ νεῶν τε καὶ ἰδρυμάτων ἔργω θεώμενοι τὴν
 ἐρημίαν, οἱ μὲν τῷ σωτηριῶ προσέφευγον λόγῳ, οἱ δ' εἰ καὶ τοῦτο μὴ ἔπρατ-
 τον, τῆς γοῦν πατροφίας κατεγίνωσκον ματαιότητος ἐγέλων τε καὶ κατεγέλων 2
 20 τῶν πάλαι νομιζομένων αὐτοῖς θεῶν. καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον οὕτω φρονεῖν, 2
 τῆς ἔξωθεν τῶν ἑσάνων φαντασίας πλείστην ὄσην μιαιρίαν εἰσω κεκρυμμένην
 ὁρῶντες; ἢ γὰρ νεκρῶν σωματῶν ὑπῆν ὅστέα ξηρά τε κρανία γοήτων περι-
 εργασιῶν ἔσκευωρημένα, ἢ ὄυπῶντα ῥάκη βδελυρίας αἰσχροῦς ἔμπλεα, ἢ 3
 χόρτου καὶ καλάμης φορτυός. ἃ δὲ τῶν ἀψύχων ἐντὸς σεσωρευμένα θεώμενοι 3
 25 αὐτοῖς τε καὶ τοῖς αὐτῶν πατράσι πολλὴν λογισμοῦ κατεμέμφοντο ἀφρο-
 σύνην, ὅτε μάλιστ' ἐνενοῦν ὡς οὐδεὶς ἄρα ἦν ἐν τοῖς ἀδύτοις αὐτῶν μυχοῖς
 οὐδ' ἐν αὐτοῖς ἀγάλασιν ἔνοικος οὐ δαίμων οὐ χρησμοφδός οὐ θεός οὐ μάν-
 τις, οἷα δὲ τὸ πρὶν ὑπελάμβανον, ἀλλ' οὐδ' ἀμυδρόν τι ἢ σικιώδες φάντασμα.
 διὸ δὴ προχειρῶς τοῖς ἐκ βασιλέως καταπεμφθεῖσι πᾶν σκοτεινὸν ἄντρον 4

**6 (θεὸς ζηλωτής) = Exod. 20, 5

***1/2. 6/7 cf. Socr I 18, 11 (p. 111, 17–112, 2)

VJNAB

1 πολὺς ἦν ὁ] πολλή J | ὁ] ἡ A | δοκήσει σοφῶν Mss | τῶν (o ras) J, τῶν
 N^c | περὶ + ἡ J | πλάνη JN¹AB 3 ~ τὰ σώματα τῶν V 5 δὴ + βασι-
 λεύς N 7 φέρεσθαι < JNAB | ἐκέλευσεν + κατασπῶν JN, + καταβληθῆ-
 ναι A | καταριπτόμενον V, καταριπτούμενον N¹, καταριπτούμενος JN^c, καταριπ-
 τόμενος AB 9 ὁ τῆδε] ὅτι δὲ ὁ N, ὅτι δὲ AB¹ 10 καὶ < N | εἶθ' ὁ] δὴλον
 ἐκ τῶν πραγμάτων· ὁ γὰρ N 11 εὔρετο JAB | φάρμακον < J | μάλλον < A
 14 ἀνετέτραπο N 15 περιλειφθῆναι J 17 ἔργα B, < A 21 μαρ.]
 μανίαν V 22 περιεργίαις JNAB 23 ἔσκευωρημένα Hein, ἔσκαιωρ. JNA,
 ἔσκεωρ. VB 25 ~ ἀφροσύνην κατεμέμφοντο NAB

καὶ πᾶς ἀπόρητος μυχὸς βατὸς ἦν, ἄβατά τε καὶ ἄδυστα ἱερῶν τε τὰ ἐνδο-
τάτω στρατιωτικοῖς κατεπατεῖτο βήμασιν, ὥστ' ἐναργῆ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶνδε
(καὶ) κατάφωρον γενομένα τὴν ἐξ αἰῶνος μακροῦ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων
κατακρατήσαναν διανοίας πῆρωσιν.

- 105 5 Καὶ ταῦτα δ' ἂν τις τοῖς βασιλέως εἰκότως ἀναθεῖη κατορθώμασιν, ὥσπερ 58,1
οὖν καὶ τὰ μερικῶς καθ' ἕκαστον ἔθνος αὐτῷ διαταχθέντα· οἷον ἐπὶ τῆς
Φοινίκων Ἡλιουπόλεως, ἐφ' ἧς οἱ μὲν τὴν ἀκόλαστον ἡδονὴν τιμῶντες
Ἀφροδίτης προσρήματι γαμεταῖς καὶ θυγατράσιν ἀνέδην ἐκπορνεύειν συν-
εχώρουσαν πρότερον. νυνὶ δὲ νόμος ἐφοίτα νέος τε καὶ σώφρων παρὰ βασιλέως ■
10 μὴδὲν τῶν πάλαι συνήθων τολμῶν διαγορευόν, καὶ τούτοις δ' ἐγγράφους
πάλιν παρέθετο διδασκαλίας, ὡς ἂν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ πρὸς τοῦ θεοῦ προ-
ηγμένος ἐφ' ᾧ πάντας ἀνθρώπους νόμοις σωφροσύνης παιδεύειν. διὸ οὐκ
ἀπηξίου καὶ τούτοις δι' οἰκείου προσομιλεῖν γράμματος, προὔτρεπέ τε σπεύ-
δων ἐπὶ τὴν τοῦ κρείττονος γνῶσιν. κἀνταῦθα δὲ τὰ ἔργα ἐπῆγε τοῖς λόγοις 3
15 ἀδελφά, οἶκον εὐκτήριον ἐκκλησίας μέγιστον καὶ παρὰ τοῖσδε καταβαλλό-
μενος, ὡς τὸ μὴ ἐκ τοῦ παντός πω αἰῶνος ἀκοῆ γνωσθὲν νῦν τοῦτο πρῶτον
ἔργου τυχεῖν, καὶ τὴν τῶν δεισιδαιμόνων πόλιν ἐκκλησίας θεοῦ πρεσβυτέρων
τε καὶ διακόνων ἠξιῶσθαι τῷ τ' ἐπὶ πάντων θεῷ ἱερώμενον ἐπίσκοπον τῶν 4
20 τῆδε προκαθέζεσθαι. προνοῶν δὲ κἀνταῦθα βασιλεὺς ὅπως ἂν πλείους προσ-
16 10ιοιεν τῷ λόγῳ, τὰ πρὸς ἐπικουρίαν τῶν πενήτων ἐκπλεα παρείχε, καὶ ταύτη
προτρέπων ἐπὶ τὴν σωτήριον σπεύδειν διδασκαλίαν, μόνον οὐχὶ τῷ φάντι
παραπλησίως εἰπὼν ἂν καὶ αὐτός· »εἴτε προφάσει εἴτ' ἀληθείᾳ Χριστὸς
καταγελλέσθω.«

- Ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τούτοις ἀπάντων ἐν θυμηδίαις τὴν ζωὴν διαγόντων τῆς 59,1
25 τ' ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ πανταχοῦ κατὰ πάντα τρόπον καὶ παρὰ πᾶσιν ἔθνεσιν
ὑψουμένης, αὐθις ὁ τοῖς καλοῖς ἐφεδρευόν φθόνος ἐπηλείφετο τῇ τῶν το-
σοῦτων ἀγαθῶν εὐπραγίᾳ, τάχα ποτὲ καὶ αὐτὸν ἀλλοῖον ἔσεσθαι βασιλέα
περὶ ἡμᾶς ἀποκναισάντα ταῖς ἡμετέραις ταραχαῖς τε καὶ ἀκοσμίαις ἐλίπας.

*26sq. c. 330

**22/23 Phil 1, 18

***6–10. 14–18 cf. Soz I 8, 6 (p. 18, 4–7), V 7 (p. 207, 15–17) 6. 14–19
cf. Soer I 18, 7–9 (p. 110, 19–111, 1. 10–14) 24 – p. 115, 7 cf. 369g (p. 323,
10–324, 6)

VJNAB

2 ἐναργῶς Migne 2/3 τῶνδε + καὶ Migne 3 ἐθνῶ V, ἐλλήνων NAB
¶ (καὶ) – 7 (ἧς) < N (+ mg) AB ¶ τοῦτο J | τοῖς + τοῦ J 6 οἷον < J
8 Ἀφροδίτης < NAB | ἀνέδην Hein, ἀναίδην Mss 9 πρότερον < JNAB
9/10 ~ δὲ πάλιν ἐγγράφους NA, γε πάλιν δ' ἐγγράφους B 11 αὐτὸ τοῦτο J
| προηγουμένως NAB 15 ἐκκλ. + τε VAB, + νεῶν τε Val | μέγιστον < J
16 πον JNAB 17 ἔργον JAB 20 ἐμπλεα V 25 πανταχοῦ < V 26 ἐπη-
γείρετο N 28 ἡμᾶς + ὑποπτεύσας N | ἀποκναισθέντα Wil | ἐλίπας < NAB

μέγιστον δ' ὄν ἐξάψας πρὸς τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν τραγικαῖς διελάμ- 2
 βανε συμφοραῖς, ὡς μικροῦ τὴν πᾶσαν ἐκ βάθρου ἀνατραπήναι πόλιν, εἰς
 δύο μὲν τμήματα διαιρεθέντων τῶν τῆς ἐκκλησίας λαῶν, τοῦ δὲ κοινοῦ τῆς
 106 πόλεως αὐτοῖς ἄρχουσι καὶ στρατιωτικοῖς πολεμίων τρόπον ἀνακηνηθέντων,
 5 ὡς καὶ ξιφῶν μέλλειν ἄπτεισθαι, εἰ μὴ θεοῦ τις ἐπισκοπῇ ὃ τε παρὰ βασιλέως
 φόβος τὰς τοῦ πλήθους ἀνέστειλεν ὁρμάς, πάλιν θ' ἡ βασιλέως ἀνεξικακία 3
 δίκην σωτήρος καὶ ψυχῶν ἱατροῦ τὰς διὰ λόγων θεραπείας προσῆγε τοῖς
 νενοσηκόσι.

Διεπροσβέβητο δὴτα τοῖς λαοῖς ἡμερωτάτως, τῶν παρ' αὐτῷ δοκίμων καὶ
 10 τῇ τῶν κομητῶν ἀξία τετιμημένων ἀνδρῶν τὸν πιστότατον ἐκπέμψας, φρο-
 νεῖν τε τὰ πρὸς εἰρήνην ἐπαλλήλοις παρήγει γράμμασιν, ἐδίδασκέ τε πράττειν
 θεοσεβεία προπόντως, ἔπειθ' ἐτε καὶ ἀπελογεῖτο δι' ὧν πρὸς αὐτοὺς ἔγραψεν,
 ὡς τοῦ τῆς στάσεως αἰτίου διακηκῶς αὐτὸς εἶη. καὶ ταύτας δ' αὐτοῦ τὰς 4
 ἐπιστολάς οὐ τῆς τυχούσης παιδεύσεώς τε καὶ ὠφελείας πλήρεις παρεθέμην
 15 ἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰ μὴ διαβολὴν ἐπήγον τοῖς κατηγορουμένοις. διὸ ταύ-
 τας μὲν ἀναθήσομαι, κρίνας μὴ ἀνανεοῦσθαι κακῶν μνήμην, μόνας δὲ συν-
 ἄψω τῷ λόγῳ ὅς ἐπὶ συναφείᾳ καὶ εἰρήνῃ τῶν ἄλλων ἐδθυμούμενος συν-
 ἔγραψε, δι' ὧν παρήγει ἄλλοτριῶν μὲν ἄρχοντος, ἐφ' ᾧ τὴν εἰρήνην πεποίητο,
 20 μηδαμῶς ἐθέλειν μεταποιεῖσθαι, θεσμῶ δ' ἐκκλησίας τοῦτον αἰρεῖσθαι ποι-
 μένα, ὃν αὐτὸς ἀναδείξειεν ὁ κοινὸς τῶν ὄλων σωτήρ. γράφει δὲ αὐτῷ τε τῷ
 λαῷ καὶ τοῖς ἐπισκόποις διαφόρως τὰ ὑποτεταγμένα.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς τῷ λαῷ Ἀντιοχέων. 60,1

Ὅς κεχαρισμένη γε τῇ τοῦ κόσμου συνέσει τε καὶ σοφίᾳ ἢ παρ' ὑμῶν
 ὁμόνοια, καὶ ἔγωγε ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀθάνατον φιλίαν φιλεῖν ἔγνωκα, προ-
 25 κληθεῖς τῷ τε νόμῳ καὶ τῷ βίῳ καὶ ταῖς σπουδαῖς ταῖς ὑμετέραις. τοῦτο
 οὖν ἔστιν ὡς ἀληθῶς ὀρθῶς τὰ καλὰ καρποῦσθαι τὸ ὀρθῆ τε καὶ ὑγιεῖ

*9sq. ? 13sq. 327/28 (zur Chronologie v. Dörries, Abh. Gött. 3, 34,
 88 Anm. 2) 22sq. cf. Dörries, o. c. 89-92

***1 - 13 cf. Soz II 19, 2 (p. 75, 4-11) 1 - ■ cf. Soer I 24, 5/6 (p. 134,
 16-135, 2, 5-9), z. T. wörtlich 22 - p. 115, 7 cf. Soz II 17, 5 (p. 75, 23sq.)

VJNAB

8 μὲν + γὰρ N | διαιρεῖσθαι AB | διήρητο ὁ τῆς ἐκκλησίας λαός N | τὸν . . .
 λαὸν A | διαιρεθέντος τοῦ λαοῦ Soer | τὸ δὲ κοινὸν N | δὲ + τοῦ V 4 στρα-
 τιώταις N | ἀνακιν. | ἐπὶ τοσοῦτον ἀνακεκίνητο N 6 ~ τὰς ὁρμάς τοῦ πλήθους
 ἀνέστειλεν Soer | θ' < Wil 9 ἡμερωτέρως JNAB 10 ἀξία] ἐξουσία V
 11 παρήγει < A 12 τὰ τῆς θεοσεβείας N 13 τοῦ < J | αἰτίος J | διακη-
 κῶς < J | αὐτὸς] αὐτοῦ V 14 τε < A 16 παραιτήσομαι J, ἀποθήσομαι
 Hkl | μὴ + δεῖν Hkl 17 ἐπὶ + τῇ V | ἄλλων] λαῶν Wil | ἐνθυμούμενος
 NAB 18 ὅφ' (?) Hkl 20 ὃν + ἂν N ■■ a. epist. + uncial. βασιλέως
 ἐπιστολῇ πρὸς ἀντιοχέας ἐπὶ τῇ ἐνώσει τοῦ λαοῦ καὶ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἄλλοτριῶν ἐφ-
 ἔσθαι ἐπισκόπου V 26 ὡς < N | ὀρθῶς < V

κεχρησθαι διανοίᾳ. ἰ τί γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν ἀρμόσειεν; οὐκοῦν θαυμάσαιμι 2
 ἂν, εἰ τὴν ἀλήθειαν σωτηρίας μᾶλλον ὑμῖν ἢ μίσους αἰτίαν φήσαιμι.
 ἐν οὖν τοῖς ἀδελφοῖς, οὐς μία τε καὶ ἡ αὐτὴ διάθεσις ὀρθῆς καὶ δικαίας
 ἰδοιοπορίας ἰ τῷ θεῷ κατεπαγγέλλεται εἰς ἀγνήν τε καὶ ὅσιν ἐστὶν
 5 ἐγγράφειν, τί ἂν τιμώτερον γένοιτο τοῦ μετ' εὐτυχίας τοῖς πάντων
 καλοῖς ὁμογνωμονεῖν; μάλιστα ὅπου τὴν πρόθεσιν ὑμῶν ἢ ἐκ τοῦ νόμου
 παιδεύσεις εἰς καλλίω διόρθωσιν φέρει, καὶ τὴν ἡμετέραν κρίσιν βεβαι-
 οῦσθαι τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιθυμοῦμεν δόγμασι.

Θαυμαστόν τοῦτο ἴσως ὑμῖν καταφαίνεται, τί δὴ ποτε τὸ προοίμιόν 3
 10 μοι τοῦ λόγου βούλεται. οὐ δὴ παραιτήσομαι οὐδ' ἀρνήσομαι τὴν αἰτίαν
 εἶπεῖν. ὁμολογῶ γὰρ ἀνεγνωκέναι τὰ ὑπομνήματα, ἐν οἷς λαμπραῖς {τ'}
 εὐφημίαις τε καὶ μαρτυρίαις, αἷς εἰς Εὐσέβιον εἰσηνέγκασθε ἐπίσκοπον
 ἥδη Καισαρέων ὄντα, ὃν καὶ αὐτὸς παιδεύσεώς τε καὶ ἐπικεικίας ἔνεκεν
 15 καλῶς ἴγε' ἐκ πολλοῦ γινώσκω, ἑώρων ὑμᾶς ἐγκειμένους αὐτὸν σφετερι-
 ζόμενους. τί οὖν ἠγεῖσθέ με πρὸς ἀκριβῆ τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐπιζήτητην 4
 ἐπιειγόμενον διεντευθυμῆσθαι, τίνα δὲ ἐκ τῆς ὑμετέρας σπουδῆς ἀνειλη-
 φέναι φροντίδα; ὧ πίστις ἀγία, ἡ διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γνώμης τοῦ
 σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνα ὡσπερ ἡμῖν τοῦ βίου δίδως, ὡς δυσχερῶς ἂν καὶ
 20 αὐτὴ τοῖς ἀμαρτήμασιν ἀντιβαίης, εἰ μὴ τὴν πρὸς κέρδος ὑπηρεσίαν
 ἀρνήσαιο; καὶ ἐμοί γε δοκεῖ αὐτῆς τῆς νίκης περιγενέσθαι ὁ τῆς εἰρήνης
 μᾶλλον ἀντιποιοῦμενος· ὡς ὅπου γέ τοι τινι τὸ πρέπον ἔξεστιν, οὐδεὶς
 ἂν ὁ μὴ τερπόμενος εὔρεθει. ἀξιῶ τοίνυν, ἀδελφοί· τοῦ χάριν οὕτω 5
 διαγινώσκομεν, ὡς θ' ἑτέροις ὕβριν δι' ὧν αἰρούμεθα προστρίψασθαι;
 τοῦ χάριν ταῦτ' ἐπισπώμεθα, ἃ τὴν πίστιν τῆς ὑπολήψεως ἡμῶν κατα-
 25 ρήσει; ἔγω μὲν οὖν ἐπαινω τὸν ἄνδρα, ὃς καὶ ὑμῖν τιμῆς τε καὶ διαθέσεως
 ἄξιος δοκιμάζεται, οὐ μὴν οὕτω γ' ἐξησθενήκεναι τὸ παρ' ἐκάστοις κύ-

***11sq. cf. Soz II 19, 3 (p. 75, 16sq.)

VJNAB

1 *χρησθαι* V | *οὐκουν* Schw | *θαυμάσετε* Val, *θαυμάσαιτε* Schw, *θαυμα-*
στόν ... *εἴη* Hkl 2 *αἰτία* Schw 3 *τε* < J | *τε* + a. *καί*² N 4 *ὀδοι-*
πορίας Wil, *ὀδοῦ πορείαν* VJAB, *ὀδοῦ πορεία* N | *πορείαν* + ἐν Schw | *θεῷ* +
κατάγειν Stroth | *καταγγέλλεται* N¹A, *καταγγέλλεται* B | *κατεπ.* + *καί* Hkl
 4/5 ~ *ἐγγράφειν ἐστὶν* N 5 *τοῦ μετ' εὐτυχίας* < N¹AB, *τοῦτο δ' εὐτυχίας* N^{ms}
 6 *ἡμῶν* V | ἐκ < N¹AB 7 *ἡμετ.* + οὖν N^s | *βεβαιοῦσθαι* < N¹AB 11 *τ'*
ταῖς V, < Hkl 12 *τε* < NAB | *αἷς* ταῖς N | *εἰσηνέγκασθε* J, < NAB
 12/13 ~ *τὸν καισαρέων ἐπίσκοπον* (ἥδη <) NAB 13 *αὐτοῦς* V 14 *γε* Hkl,
τε JNAB, < V | *ἐγκειμένους* NA | *καὶ* + a. *αὐτὸν* N | *σφετερίζεσθαι* J 15 *καλ.*
ἐχ. | *κρείττονος* JNAB 16 *ἐπιγινόμενον* JAB, *ἐπιγεμόνον* N | *διεντ.* | *διεντευθυ-*
μείσθαι V, *δὴ ἐντευθυμῆσθαι* JAB 17 *ἢ* | *εἰ* JN¹AB 19 *ἀμαρτήσασιν* N¹AB
 | *μὴ* < αὐτ *κέρδος* + *πληροῦν* (v. p. 62,7) Schw 20 *δοκεῖ* < A 21 *τερπνόν*
 V¹ 23 *ἐτέροις* + ὑμῖν V 26 *δοκίμ.* | *ἐκρίθη* N | *ἐκάστοις* + lac. Wil

ρίον τε καὶ βέβαιον ὀφείλον μένειν χρή, ὡς μὴ ταῖς ἰδίαις γνώμαις ἕκαστον
 ἀρκεῖσθαι καὶ τῶν οἰκείων πάντας ἀπολαύειν ἔν τε ἐφαμίλλῳ
 διασκέψει εἰς τὴν τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς σύγκρισιν οὐχ ἕνα μόνον ἀλλὰ καὶ
 πλείους ἐκφήναι. διὸ δὴ οὐδὲν οὐτ' ἐκπλήξεως οὔτε τραχύτητος ἐν- 6
 5 οχλήσει, εἰ 'τὰς' περὶ τὴν ἐκκλησίαν τιμὰς ὁμοίας τε καὶ διὰ πάντων ἐπ'
 108 ἴσης ἀγαπητὰς εἶναι συμβαίνει. οὐδὲ γὰρ εὐλογον εἰς ἑτέρων πλεονέκτημα
 ποιεῖσθαι τὴν περὶ τούτων ἐπίσκεψιν, τῆς πάντων διανοίας ἐπ' ἴσης, ἂν
 τ' ἐλάττους ἂν τε μείζους εἶναι δοκοῖεν, τὰ θεῖα δόγματα ὑποδεχομένης
 τε καὶ φυλαττούσης, ὡς κατὰ μηδὲν τοὺς ἑτέρους τῶν ἑτέρων εἰς τὸν
 10 κοινὸν νόμον ἔλαττούσθαι. εἰ δὴ τάληθές λοιπὸν γνώριμον διαρρήδην
 ἀποφαινόμεθα, {ὡς} οὐκ ἄξεξιν ἀλλ' ἀφαίρεσιν μᾶλλον ἂν εἴποι τις ἔσσεσθαι
 τάνδρὸς, καὶ βίας ἔργα οὐ δικαιοσύνης γενήσεσθαι τὸ γινόμενον, ἂν
 9' οὕτως ἂν 9' ἑτέρως τὰ πλήθη φρονῆ· ὡς ἔγωγε διαρρήδην καὶ εὐτόλ-
 μως ἀποφαίνομαι ἐγκλήματος ὑπόθεσιν εἶναι τοῦτο προκαλουμένην οὐ
 15 τῆς τυχούσης στάσεως ταραχήν. ἐπισημαίνουσι γοῦν τὴν τῶν ὀδόντων
 φύσιν τε καὶ δύναμιν καὶ ἀρνεοί, ὅταν τοῦ ποιμένος τῆς συνηθείας τε καὶ
 θεραπείας ὑπολισθοῦσης ἐπὶ τὰ χεῖρω τῆς πρὶν διαγωγῆς ἀποστερη-
 θῶσιν. εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει καὶ οὐ σφαλόμεθα, τοῦτο πρῶτον θε- 8
 ἄσασθε, ἀδελφοί (πολλὰ γὰρ ὑμῖν καὶ μεγάλα ἐκ πρώτης ἀπαντήσεται),
 20 πρῶτον ἀπάντων ἢ πρὸς ἀλλήλους γνησιότης τε καὶ διάθεσις εἰ μηδὲν
 αὐτῆς ἐλαττωθὲν αἰσθήσεται· εἴθ' ὅτι καὶ ὁ δι' ὀρθὴν συμβουλήν ἀφι-
 κόμενος τὸ κατ' ἀξίαν ἐκ τῆς θείας κρίσεως καρποῦται, οὐ τὴν τυχούσαν
 χάριν εἰληφώς, τῷ περὶ αὐτοῦ τοσαύτην ὑμᾶς ἐπιεικείας ψήφον ἐνέγ-
 κασθαι. ἐπὶ τούτοις, ὃ τῆς ὑμετέρας συνηθείας ἐστίν, ἀγαθῆ γνώμη
 25 σπουδὴν τὴν πρέπουσαν εἰσενέγκασθε εἰς ἐπιζήτησιν ἀνδρὸς οὐ χρήζετε,
 ἀποκλείσαντες πᾶσαν στασιώδη καὶ ἄτακτον βοήν· αἶε γὰρ ἄδικος ἢ
 τοιαύτη, κακὴ τῆς τῶν διαφορῶν 'συγκρούσεως' σπινθῆρές τε καὶ φλόγες
 ἐξανίστανται. οὕτως οὖν τῷ θεῷ τ' ἀρέσαιμι καὶ ὑμῖν κατ' εὐχάς τε τὰς 9
 ὑμετέρας διαζῆσαιμι, ὡς ὑμᾶς ἀγαπῶ καὶ τὸν ὄρμον τῆς ὑμετέρας πρα-
 30 ὀτητος· ἐξ οὗ τὸν ῥύπον ἐκείνον ἀπωσάμενοι ἀντεισηνέγκατε ἦθει ἀγαθῷ

***24—27 cf. Soz II 19, 5 (p. 75, 24—25)

VJNAB

1 γνώμ. | χώραις Hkl, νομαῖς Schw | ἕκαστος JN¹AB 2 πάντων N
 4 ~ οὐτε τραχύτ. οὐτ' ἐκπλήξ. N 4/5 ἐνοχ. εἰ | ἐνοχλοῦσης JNAB 5 τὰς . . .
 τιμὰς Hkl, τὰ . . . τιμὰς V, ταῖς . . . τιμαῖς JNAB 6 συμβαίη V | ἕτερον JNAB
 7 τούτου JNAB | πάντως A 9 τῶν ἑτέρων < NAB 10 λοιπὸν < JNAB
 11 ὡς < Hkl 12 γενέσθαι V 14 ἐγκλήσεως JNAB | προκαλούμενον Wil
 14/15 ~ οὐ τῆς τυχούσης προκαλ. J 15 προσημαίνουσι J 17 θεραπ. + τε B
 18 τούτων V 19 ἡμῖν VN^cB 21 ὁ < JNAB | ἀφιστάμενος (?) Wil
 23 εἰσενέγκασθαι N 24 ὅ] ὅτι Val | ἀγαθῆ AB 25 εἰσενέγκασθαι VM
 27 συγκρούσεως Val, συγκρίσεως Mss | καὶ φλόγες < J 29 πρᾶυήτος N
 30 ἀντεισηνέγκατε NAB

109 τὴν ὁμόνοιαν, βέβαιοι τὸ σημεῖον ἐνθήμενοι, δρόμον τε οὐράνιον εἰς φῶς
 δραμόντες, πηδαλίοις θ' ὡς ἂν εἴποι τις σιδηροῖς. διόπερ καὶ τὸν ἄφθαρ-
 τον (φόρτον) ἠγείσθε· πᾶν γὰρ τὸ τὴν ναῦν λυμαινόμενον ὡσπερ ἐξ
 ἀντλίας ἀνάλωται. διὸ δὴ νῦν προνοήσασθε τὴν ἀπόλαυσιν τούτων
 5 ἀπάντων οὕτως ἔχειν, ὡς ἂν μὴ δεύτερον ἀβούλῳ καὶ ἄλυσιτελεῖ σπουδῇ
 ἢ καθόλου τι πῆξασθαι ἢ τὴν ἀρχὴν ἐπιχειρῆσαι μὴ συμφέρον δοκοίημεν.
 Ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Νικητῆς Κωνσταντίνου Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίῳ.

61,1

10 Ἀνέγων ἡδιστα τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἡ σὴ σύνεσις ἐποίησατο, καὶ
 τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης εἰς ἀκρίβειαν φυλαχθέντα
 κατενόησα· ἐμμένοις γοῦν τούτοις ἄπερ ἀρεστά τε τῷ θεῷ καὶ τῇ ἀπο-
 στολικῇ παραδόσει σύμφωνα φαίνεται. μακάριον δὲ σαυτὸν καὶ ἐν αὐτῷ
 τούτῳ νόμιζε, ὡς τῇ τοῦ κόσμου παντὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν μαρτυρίᾳ ἅξις
 15 ἐκρίθης πάσης ἐκκλησίας ἐπίσκοπος εἶναι· εἰ γὰρ ποθοῦσιν ἅπαντες εἶναι
 σε παρ' αὐτοῖς, ταύτην σοι τὴν εὐδαιμονίαν ἀναμφισβητήτως συναύ-
 ξουσιν. ἀλλ' ἡ σὴ σύνεσις, ἡ τὰς τε ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὸν ἀποστο- 2
 λικὸν κανόνα καὶ (τὸν) τῆς ἐκκλησίας φυλάττει ἔγνωκεν, ὑπέρευγε πε-
 ποίηκε παραιτουμένη τὴν ἐπισκοπίαν τῆς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκκλη-
 20 τῆς, ἐν ταύτῃ δὲ διαμεῖναι σπουδάζουσα, εἰς τὴν ἐκ πρώτης θεοῦ βουλήσει
 τὴν ἐπισκοπίαν ὑπεδέξατο. περὶ δὴ τούτου πρὸς τὸν λαὸν ἐπιστολὴν 3
 ἐποίησάμην, πρὸς τε τοὺς ἄλλους σου συλλειτουργοὺς, οἱ καὶ αὐτοὶ περὶ
 τούτων ἐτύγχανόν μοι γεγραφότες ἄπερ ἡ σὴ καθαρότης ἀναγνοῦσα
 ῥαδίως ἐπιγνώσεται, τῆς δικαιοσύνης ἀντιφθεγγομένης αὐτοῖς προτροπῇ
 25 τοῦ θεοῦ (πρὸς αὐτοὺς) ἔγραψα, ὧν τῷ συμβουλίῳ καὶ τὴν σὴν σύνεσιν
 παρῆναι δεήσει, ὡς ἂν τοῦτο ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας τυπωθεῖ

*8sq. 327/28 cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 93sq.

**10 cf. Can. Nicaen. 15: . . . ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν μήτε
 ἐπίσκοπον μήτε πρεσβύτερον μήτε διάκονον. . .

***8–14 cf. Soz II 19, 4 (p. 75, 18–23) 12–14 cf. Soz I 24, 7 (p. 135,
 11–15) 20 sq. cf. Soz II 19, 3 (p. 75, 16sq.)

VJNAB

1 οὄριον Val 2 σιδηροῖς + particip. Hkl 3 φόρτον Val, φθαρόν Mss |
 ἠγείσθε] ἦρησθε Wil, ἄγετε Val | τὸ < N¹AB 4 δεῖ . . . προνοήσασθαι V |
 τοῦ τῶν AB, τῶν N 6 ἐπιχειρήσαιμι B, < A | δ + α. μὴ N | συμφ. + εἶναι
 ἡμεῖς N 7 διαφυλάξει V 8 a. epist. + βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς ἡμᾶς (ὑμᾶς
 A) ἐπὶ τῇ παραίτησει τῆς ἀντιοχείων ἐπισκοπῆς V (uncial.) J^mgAB 9 ἡδιστα τὴν
 Wil, πληρέστατα τὴν JNAB, πληρεστάτην V | ἐπισκοπὴν A | ἦν ~ ἐποίησατο <
 NAB 11 ἐμμένεις V, ἐμμένειν NAB | ὄν J 12 σύμφρων AB¹, σύμφρονα
 Be¹ | φαν. + εὐαγέει N | δέ N 13 ὡς¹] ὅτι V 16 ἦ + γοῦν AB | ἦ]
 εἶπερ N 17 καὶ < J | τὸν Wil, < Mss 18 τὴν² < J 19 δέ < J, τε V
 20/21 ~ ἐποιησ. ἐπιστ. V 21 σου < NA 22 γεγραφηκότας JAB
 ■ ὅτι + α. τῆς A | αὐτοῖς + δ JB⁸ 24 πρὸς αὐτοὺς < Wil

δ καὶ αὐτῶ τῶ θεῶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πρεπωδέστατον νομισθεῖη.
 Ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

- Νικητῆς Κωνσταντίνου Μέγιστος Σεβαστὸς Θεοδότῳ, Θεοδώρῳ, Ναρκίσσῳ, Ἀετίῳ, Ἀλφειῶ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπίσκοποις τοῖς οὖσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ. 62,1
- 110 Ἀνέγγνων τὰ γραφέντα παρὰ τῆς ὑμετέρας συνέσεως, Εὐσεβίου τε τοῦ αἵμα ὑμῖν ἱερωμένου τὴν ἔμφρονα πρόθεσιν ἀπεδεξάμην, ἐπιγνούς τε τὰ πεπραγμένα σύμπαντα τοῦτο μὲν τοῖς ὑμετέροις γράμμασιν τοῦτο δὲ τοῖς Ἀκακίου καὶ Στρατηγίου τῶν διασημοτάτων κομήτων, διάσκεψιν
- 10 τὴν δέουσαν ποιησάμενος, πρὸς τὸν Ἀντιοχέων λαὸν ἔγραψα ὅπερ ἀρεστον τε τῶ θεῶ ἦν καὶ ἀρμόζον τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀντίγραφον δὲ τῆς ἐπιστολῆς ὑποταχθῆναι τοῖς γράμμασι τούτοις ἐνετείλαμην, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ γινώσκοιτε ὅ τί ποτε τῶ τοῦ δικαίου λόγῳ προκληθεῖς πρὸς τὸν λαὸν γράψαι προειλόμην, ἐπειδὴ τοῦτο τοῖς γράμμασιν ὑμῶν περι-
- 15 εῖχετο, ὥστε κατὰ γε τὴν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν τῆς ὑμετέρας προαιρέσεως σύνεσιν τε καὶ βούλησιν Εὐσέβιον τὸν ἱερώτατον ἐπίσκοπον τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς Ἀντιοχέων προκαθέζεσθαι καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀναδέξασθαι φροντίδα. τὰ γε μὴν Εὐσεβίου γράμματα, ἃ τὸν θεσμόν
- 2 τῆς ἐκκλησίας μάλιστα φυλάττοντα ἐφαίνετο, τὴν ἐναντίαν εἰσηγεῖτο
- 20 γνώμην, μηδαμῶς αὐτὸν τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐμπιστευθεῖσαν ἐκκλησίαν ἀπολιπεῖν· ἔδοξεν οὖν τὴν οὕτω δικαίαν πρόθεσιν καὶ πᾶσιν ὑμῖν φυλακτέαν κυρίαν μᾶλλον ποιήσασθαι μὴδ' ἀποσπάσαι αὐτὸν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας.
- Ἐχρῆν δ' ὑμῶν τῇ συνέσει καὶ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐμφανῆ γενέσθαι.
- 25 ἀφίκαται γὰρ εἰς ἐμὲ Εὐφρόνιον τε τὸν πρεσβύτερον πολίτην ὄντα τῆς κατὰ Καππαδοκίαν Καισαρείας καὶ Γεώργιον τὸν Ἀρεθούσιον πρεσβύτερον ὡσαύτως, ὃν ἐπὶ τῆς τάξεως ταύτης Ἀλέξανδρος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατεστήσατο, εἶναι τὴν πίστιν δοκιμωτάτους. καλῶς οὖν εἶχεν δηλῶσαι
- 3 τῇ συνέσει ὑμῶν τοὺς τε προχειρισμένους καὶ ἑτέρους, οὓς ἂν ἀξίους

*8sq. cf. Dörries, o. c. 92sq.

***8 - p. 117, 6 cf. Soz II 19, 6 (p. 75, 26-76, 4)

VJNAB

1 δ - νομισθεῖη < JNAB 2 θεός] $\overline{\kappa\varsigma}$ V | δια φυλάξει V 3 a. epist. + βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐν ἀντιοχεία σύνοδον V (uncial.) J^{mg} 6 συνέσ.]

οσιότητος N 7 ἐπιγνούς ἄτε V^{Bc}, ἐπιγνοῦσά τε JAB¹ 8 ἡμετέροις V

10 ~ τὸν λαὸν τῶν ἀντιοχέων NAB 11 τε¹ < V 13 γινώσκητε N¹ | προσκλήθει JNAB 14 γράμμ.] πράγμασιν AB¹ 15/16 συνέσεως προαιρέσιν Val

16 βουλήν N 17 ταύτην V 18 τὰ] τὴν AB | τοῦ εὐσεβίου N, τὰ τοῦ βίου AB

| δ < N 19 (τὴν) - 23 (ἐκκλησίας) < NAB 19 τῆς < AB | ἐναντ.] ἐν

τούτοις οὐκ J 20 ἐκκλ. + ἂν Hkl 21 ἀπολιπέσθαι J | ἔδοξεν V, ἡμεῖς J

22 ποιήσομεν J | μὴ J 25 ἐμὲ + συνέβη N 26 ἀρεθούσιον V Soz, ἀρεθουσίων JNAB 27 ὃν + καὶ V | ταύτης < J 28 οὖν N⁸

ἠγήθησθε πρὸς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα, ὀρίσαι ταῦτα ἃ τῆ τῶν ἀποστόλων παραδόσει σύμφωνα ἂν εἴη. τῶν γὰρ τοιούτων εὐτρεπισθέντων δυνήσεται ὑμῶν ἢ σύνεσις κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα καὶ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν οὕτω ῥυθμίσαι τὴν χειροτονίαν, ὡς ἂν ὁ

5 τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης ὑψηγῆται λόγος.

Ἄλλοι δὲ ἔχουσιν ἄλλο ἄξιωμα, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

111 *Τοιαῦτα τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἄρχουσι διαταττόμενοι βασιλεῦς πάντα πράττειν ἐπ' εὐφημία τοῦ θείου λόγου παρήγει. ἐπεὶ δὲ τὰς διαστάσεις ἐκποδῶν ποιησάμενος ὑπὸ σύμφωνον ἁρμονίαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ κατεστήσατο, 63,1*
 10 ἔνθεν μεταβάς ἄλλο τι γένος ἀθέων ἀνδρῶν ὡρήθη δεῖν ὡσπερ δηλητήριον τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀφανῆ καταστῆσαι βίον. φθόρο δὲ τινεσ ὑπῆρχον οὗτοι, 2
 προσχῆματι σεμνῶ λυμανόμενοι τὰς πόλεις· ψευδοπροφήτας αὐτοὺς ἢ λ-
 15 κους ἄρπαγας σωτήριος ἀπεκάλει ὧδέ πον θεοπίττουσα φωνή· »προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
 3 βάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.« καταπεμφθὲν δὲ τι κέλευσμα τοῖς κατ' ἔθνος ἡγεμόσι πᾶν τὸ τῶν 3
 τοιούτων φύλον ἤλαυε, πρὸς δὲ τῷ νόμῳ καὶ ζωοποιῶν διδασκαλίαν εἰς αὐτῶν πρόσωπον διέτυπον, σπεύδειν ἐπὶ μετάνοιαν παρορμῶν τοὺς ἀνδρας·
 20 σωτηρίας γὰρ ὄρμον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. ἐπάκουσον δ' ὅπως καὶ τούτοις διὰ τοῦ πρὸς αὐτοὺς ὁμίλει γράμματος.

Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς αἰρετικοῖς.

64,1

Ἐπίγυωτε νῦν διὰ τῆς νομοθεσίας ταύτης, ὧ Ναυατιανοί, Οὐαλεντῖνοι, Μαρκιωνισταί, Παυλιανοί, οἱ τε κατὰ Φρύγας ἐπικεκλημένοι, καὶ πάντες ἀπλῶς εἰπεῖν οἱ τὰς αἰρέσεις διὰ τῶν οἰκείων πληροῦντες συστημάτων, 25
 ὅσοις ψεύδεσιν ἢ παρ' ὑμῖν ματαιότης ἐμπέπλεκται, καὶ ὅπως ἰοβόλοισ τισὶ φαρμάκοις ἢ ὑμετέρας συνέχεται διδασκαλία, ὡς τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας εἰς ἀσθένειαν τοὺς δὲ ζῶντας εἰς διηνεκῆ θάνατον ἀπάγεσθαι δι' ὑμῶν. ὧ τῆς μὲν ἀληθείας ἐχθροί, τῆς δὲ ζωῆς πολέμοι καὶ ἀπωλείας σύμβουλοι·
 πάντα παρ' ὑμῖν τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἐναντία, αἰσχροῖς πονηρεῦμασι συν-

*21sq. vor 25. IX. 326. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 82–84. Cf. CTh XVI 5, 2 (25. IX. 326)

**13–16 = Matth. 7, 15/16a (doch *ἐρχονται*)

***22–25 cf. Soz II 32, 1 (p. 97, 1–3)

VJNAB

5 ὑψηγοῖτο V 6 διαφυλάξει V, διαφυλάξει Hkl 8 θείου < J¹ (+mg)
 13 πη V 14 ἐλεύσ.] ἐρχονται NT 16 δὲ τι VBJ¹, δὲ N, δὴ A | κέλευσμα
 < VNAB | ἡγεμόσι + βασιλικόν τι θέσπισμα N, πρόσταγμα A 17 δίφουλον VB,
 < J, δύσφημον φύλον Wil | ~ ἤλαυε φύλον N 18 διετ.] διέτιθετο NAB
 19 ἔχεσθαι B, ἔχειν ἔλεγε N 21 a. epist. + βασιλέως ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ἀθέους
 αἰρεσιώτας VJME 22 ναυατιανοί JNAB Soz, νοουτιανοί V, Νοουατιανοί Wil
 23 φρύγα N, φρύγαν B 24 εἰπεῖν < JNAB 26 μὲν + οὖν V

ἄδοντα, ἀτοπίαις καὶ δράμασι χρήσιμα, δι' ὧν ὑμεῖς τὰ μὲν ψευδῆ κατα-
 σκευάζετε, τοὺς δ' ἀναμαρτήτους θλίβετε, τὸ φῶς τοῖς πιστεύουσιν ἀρ-
 νεῖσθε. ἐπὶ προσχήματι γούρν θειότητος αἰὶ πλημελοῦντες πάντα μι-
 5 ατιζέτε, αὐτὴν δὲ σχεδὸν εἰπεῖν τὴν ἡμέραν τῶν ἀνθρωπείων ὀφθαλμῶν
 καθαρπάζετε. καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον λέγειν, ὅπου γε περὶ τῶν ὑμετέρων 8
 κακῶν εἰπεῖν τι κατ' ἀξίαν οὔτε βραχέος ἐστὶ χρόνου οὔτε τῶν ἡμετέρων
 ἀσχολιῶν. οὕτω γὰρ ἐστὶ μακρὰ καὶ ἄμετρα τὰ παρ' ὑμῖν ἀτοπήματα,
 112 οὕτως εἰδεχθῆ καὶ πάσης ἀπηνεῖας πλήρη, ὡς μηδ' ὀλόκληρον ἡμέραν
 10 πρὸς ἔκφρασιν τούτων ἀρκεῖν· ἄλλως τε καὶ ἐκκλίνειν τῶν τοιούτων
 προσήκει τὰς ἀκοὰς τοὺς τ' ὀφθαλμοὺς ἀποστρέφειν ὑπὲρ τοῦ μὴ χραί-
 νεσθαι τῇ καθ' ἕκαστον διηγῆσαι τὴν τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰλικρινῆ καὶ
 καθαρὰν προθυμίαν. τί οὖν ἀνεξόμεθα περαιτέρω τῶν τοιούτων κακῶν; 4
 ἀλλ' ἢ μακρὰ παρεπιθύμησις ὡσπερ λοιμικῶ νοσήματι καὶ τοὺς ὑγιαί-
 15 νοντας χραίνεσθαι ποιεῖ. τίνος οὖν ἔνεκεν τὴν ταχίστην τὰς ρίζας ὡς
 εἰπεῖν τῆς τοσαύτης κακίας οὐ διὰ δημοσίας ἐπιστροφείας ἐκκόπτομεν;
 Τοιγάρτοι ἐπειδὴ τὸν ὄλεθρον τοῦτον τῆς ὑμετέρας ἐξώλειας ἐπὶ πλείον 65,1
 φέρειν οὐκ ἐστὶν οἶόν τε, διὰ τοῦ νόμου τούτου προαγορεύομεν, μὴ τις
 ὑμῶν συνάγειν ἐκ τοῦ λοιποῦ τολμήσῃ. διὸ καὶ πάντας ὑμῶν τοὺς οἴκους,
 20 ἐν οἷς τὰ συνέδρια ταῦτα πληροῦτε, ἀφαιρεθῆναι προσετάξαμεν, μέχρι
 τοσοῦτου τῆς φροντίδος ταύτης προχωρούσης, ὡς μὴ ἐν τῷ δημοσίῳ
 μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἐν οἰκίᾳ ἰδιωτικῇ ἢ τόποις τισὶν ἰδιάζουσι τὰ τῆς
 δεισιδαίμονος ὑμῶν ἀνοίας συστήματα συντρέχειν. πλὴν ὅπερ ἐστὶ κάλ- 2
 λιον, ὅσοι τῆς ἀληθινῆς καὶ καθαρᾶς ἐπιμελείσθε θρησκείας, εἰς τὴν καθο-
 25 λικὴν ἐκκλησίαν ἔλθετε καὶ τῇ ταύτης ἀγιότητι κοινωνεῖτε, δι' ἧς καὶ
 τῆς ἀληθείας ἐφικέσθαι δυνηέσθε· κευχρίσθω δὲ παντελῶς τῆς τῶν
 ἡμετέρων καιρῶν εὐκληρίας ἢ τῆς διεστραμμένης διανοίας ὑμῶν ἀπάτη,
 λέγω δὲ ἢ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἐναγῆς τε καὶ ἐξώλης διχόνοια.
 πρέπει γὰρ τῇ ἡμετέρᾳ μακαριότητι, ἧς ἀπολαύομεν σὺν θεῷ, τὸ τοὺς
 30 ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς βιοῦντας ἀπὸ πάσης ἀτάκτου πλάνης εἰς τὴν εὐθείαν
 ὁδόν, ἀπὸ τοῦ σκότους ἐπὶ τὸ φῶς, ἀπὸ ματαιότητος εἰς τὴν ἀλήθειαν,
 ἀπὸ θανάτου πρὸς σωτηρίαν ἀγεσθαι. ὑπὲρ δὲ τοῦ τῆς θεραπείας ταύ- 8

***17-25. 32 — p. 119, 8 cf. Soz II 32, 2 (p. 97, 3-7)

VJNAB

1 *χρήσιμα* V^{ms}J, *χρημα* AB, *χαίροντα* N | *ἡμεῖς* J 3 *μαίνεσθε* V
 5 *δὲ* < N | *εἰπεῖν* < N | ~ *τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρωπείων* J 6 *δὲ* VM
 14 *παρενθύμησις* Val, *ὑπέρθεις* N | *καὶ* < V 16 *οὐ* < V | *ἐπιστροφείας* V,
ἐπιστροφίας JA, ?B 18 *προαγορεύομεν* VJ¹M 19 *ἐκ* < A | *τολμήσει* V
 20 *προσετάξαμεν* JNAB Soz (cf. p. 119,1), *προσετάξαμεν* V ■ *δὲ* < B
 23 *ὅσον περ ἐστὶ* JAB, < N | *κάλλιον* < N 24 *ἐπιμελέσθε* V 25 *ἔλθατε* V
 27 *διαν.*] *διδασκαλίας* V 28 *δὲ* N | *τε* + a. *καὶ*¹ J | *τε* < J | ~ *ἐξώλης καὶ*
ἐναγῆς J | *διχ.*] *διάνοια* A

της καὶ ἀναγκαίαν γενέσθαι τὴν ἰσχὺν προσετάξαμεν, καθὼς προεῖρηται, ἅπαντα τὰ τῆς δεισιδαιμονίας ὑμῶν συνέδρια, πάντων φημί τῶν αἰρετικῶν τοὺς εὐκτηρίους, εἴ γε εὐκτηρίους ὀνομάζειν οἴκους προσήκει, ἀφαιρεθέντας ἀναντιρρήτως τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ χωρὶς τινος ὑπερ-
 5 ἕσεως παραδοθῆναι, τοὺς δὲ λοιποὺς τόπους τοῖς δημοσίοις προσκριθῆναι, καὶ μηδεμίαν ὑμῖν εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ συναγεῖν εὐμάθειαν περιλειφθῆναι, ὅπως ἐκ τῆς ἐνεστώσης ἡμέρας ἐν μηδενὶ τόπῳ μήτε δημοσίῳ
 10 μῆτ' ἰδιωτικῷ τὰ ἀθέμιτα ὑμῶν συστήματα ἀφροισθῆναι τολμήσῃ.

Προτεθῆτω.

10 Οὕτω μὲν τὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐγκρύμματα βασιλικῶ προστάγματι διελέ- 66,1
 15 ετο, ἡλαύνοντο τε οἱ θῆρες οἱ {τε} τῆς τούτων δυσσεβείας ἕξαρχοι. τῶν δ' ὑπὸ τούτων ἡπατημένων οἱ μὲν νόθῳ φρονήματι βασιλικῆς ἀπειλῆς φόβῳ τὴν ἐκκλησίαν ὑπεδύοντο, τὸν καιρὸν κατειρωνεύμενοι, ἐπεὶ καὶ διερευνᾶσθαι τῶν ἀνδρῶν τὰς βίβλους διηγόρευεν ὁ νόμος, ἡλίσκοντο τ' ἀπειρημένους κακο-
 20 τεχνίας μετιόντες, οὗ δὴ χάριν πάντ' ἔπραττον εἰρωνεῖα τὴν σωτηρίαν ποριζόμενοι, οἱ δὲ καὶ σὺν ἀληθείᾳ τάχα πον λογισμῶ ἠδομόλουν ἐπὶ τὴν τοῦ κρείττονος ἐλπίδα. τούτων δὲ τὴν διάκρισιν οἱ τῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι σὺν
 25 ἀκριβεῖα ποιούμενοι, τοὺς μὲν ἐπιπλάστως προσεῖναι πειρωμένους μακρὰν εἰργον τῆς τοῦ θεοῦ ποιήνης οἶα λύκους κωδίοις ἐγκρυπτομένους προβάτων, τοὺς δὲ ψυχῇ καθαρᾷ τοῦτο πράττοντας δοκιμάζοντες χρόνῳ μετὰ τὴν
 30 αὐτάκριθι διάπειραν τῷ πλήθει (τῶν) εἰσαγομένων κατέλεγον. ταῦτα μὲν σὺν ἐπὶ τῶν δυσφήμων ἑτεροδόξων ἐπράττετο. τοὺς δὲ γε μηδὲν δυσσεβῆς ἐν δογμα-
 35 μάτων διδασκαλίᾳ φέροντας, ἄλλως δὲ τῆς κοινῆς ὁμηγύρεως ἀνδρῶν σχισματικῶν αἰτία διεστῶτας ἀμελλήτως εἰσεδέχοντο. οἱ δ' ἀγελήδων ὥσπερ ἐξ ἀποικίας ἐπανιόντες τὴν αὐτῶν ἀπελάμβανον πατρίδα, καὶ τὴν μητέρα, τὴν ἐκκλησίαν, ἐπεγίνωσκον, ἧς ἀποπλανηθέντες χρόνιοι σὺν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ
 40 τὴν εἰς αὐτὴν ἐπάνοδον ἐποιούντο, ἠροῦτό τε τὰ τοῦ κοινοῦ σώματος μέλη καὶ ἁρμονία συνῆπτετο μιᾷ, μόνῃ τε ἡ καθολικὴ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία εἰς ἑαυτὴν συνεστραμμένη διέλαμπε, μηδαμοῦ γῆς αἰρετικοῦ συστήματος μηδὲ
 45 σχισματικοῦ λειπομένου. καὶ τούτων δὲ {μόνον} τοῦ μεγάλου κατορθώματος μόνος τῶν πάποτε τὴν αἰτίαν ὁ τῷ θεῷ μεμελημένος βασιλεὺς ἐπεγράφετο.

**19 (ola – προβάτων) cf. Matth. 7, 15b

***11sq. cf. Soz II 32, 4 (p. 97, 15sq.)

VJNAB

2 ἅπαντα Hkl, ἅπαντας V, ὑπὸ τοῦ πάντα J, ὑπὸ πάντα AB, ἐπὶ πάντα N
 6 συναγαγεῖν AB 8 τολμήσει AB 9 προτεθῆτω < N 10 διελέοντο
 VNAB 11 τε² < Wil 12 τούτοις V 13 ἀπεδύοντο V | κατὰ
 τὸν καιρὸν εἰρωνεύόμενοι Hkl | ἐπεὶ + δὲ N 14 τ'] τότε οἱ N | ἀπειρ. + οἱ AB
 15 δ' J¹ 19 εἰργον – λύκους] τοῖς AB, < N | πον τοῖς προβάτων, ἐγκρυπτο-
 μένους κωδίοις ἀπέπειπον N 21 τῶν συναγομένων Val | συνεισαγομένους N
 24 ἀμελήτως JNAB 27 ἑαυτὴν AB | ἠροῦντο JB^{CM} 28 τοῦ θεοῦ < N
 29 διεστραμμένη V 30 μόνον < Val, μόνον Hkl | ~ τοῦ κατορθώματος τοῦ
 31 αἰτίαν + τὸν θεόν Hkl (cf. p. 126, 13) | ἐγράφετο JNAB | +
 λόγος ᾗ V

1 Τοσαῦτα πράττων βασιλεὺς ἐπ' οἰκοδομῇ καὶ εὐδοξίᾳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ 1,1
 θεοῦ, πάντα τε πρὸς εὐφημον ἀκοήν τῆς τοῦ σωτήρος διδασκαλίας ἐκτελών,
 οὐδὲ τῶν ἐκτὸς κατολιγώρει πραγμάτων, κἂν τούτοις δ' ἐπαλλήλους καὶ
 5 συνεχεῖς ὁμοῦ πᾶσι τοῖς κατ' ἔθνος οἰκοῦσι παντοίας διετέλει παρέχων εδερ-
 γεσίας, ὧδε μὲν κοινήν πρὸς ἅπαντας ἐνδεικνύμενος πατρικὴν κηδεμονίαν,
 ὧδε δὲ τῶν αὐτῶ γνωριζομένων ἕκαστον διαφόροις τιμῶν ἀξιώμασι, πάντα
 τε τοῖς πᾶσι μεγαλοψύχῳ διανοίᾳ δωρούμενος, οὐδ' ἦν σκοποῦ διαμαρτεῖν
 10 τὸν παρὰ βασιλέως χάριν αἰτοῦντα, οὐδέ τις ἐλπίσας ἀγαθῶν τυχεῖν τοῦ
 προσοδοκῆθέντος ἡστόχησεν, ἄλλ' οἱ μὲν χρημάτων, οἱ δὲ κτημάτων περι-
 10 ουσίας ἐτόγγανον, ἄλλοι ὑπαρχικῶν ἀξιομάτων, οἱ δὲ συγκλήτου τιμῆς, οἱ
 δὲ τῆς τῶν ὑπάτων, πλείους δ' ἠγεμόνες ἐχρημάτιζον, κομήτων δ' οἱ μὲν πρῶ-
 του τάγματος ἡξιοῦντο, οἱ δὲ δευτέρου, οἱ δὲ τρίτου, διασημοτάτων δ' ὡσαύ-
 15 τως καὶ ἐτέρων πλείστον ἄλλων ἀξιομάτων μυρίοι ἄλλοι μετείχον· εἰς γὰρ
 τὸ πλείονας τιμῶν διαφορὸς ἐπενόει βασιλεὺς ἀξίας.
 Ὅπως δὲ καὶ τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων εὐθνημείσθαι παρεσκεύαζε, σκο- 2
 πήσειεν ἂν τις ἐξ ἐνὸς βιωφελούς καὶ διὰ πάντων ἐλθόντος εἰσέτι νῦν γνωρι-
 ζομένου παραδείγματος. τῶν κατ' ἔτος εισφορῶν τῶν ὑπὲρ τῆς χώρας συντελου-
 μένων τὴν τετάρτην ἀφελὼν μοῖραν, τοῖς τῶν ἀγρῶν δεσπότηαις ἐδωρεῖτο
 20 ταύτην, ὡς τῶ λογιζομένῳ τὴν κατ' ἔτος ἀφαίρεσιν διὰ τεττάρου συμβαίνειν
 ἐνιαυτῶν ἀνεισφόρους γίνεσθαι τοὺς τῶν ἀγρῶν κτήτορας. ὁ δὲ νόμῳ κυ-
 ρωθὲν κρατήσαν τε καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον οὐ τοῖς παροῦσι μόνοις,
 καὶ παισὶν αὐτῶν διαδόχοις τε τοῖς τούτων ἄλυστον καὶ διαιωνίζουσαν παρ-
 119 εἶχε τὴν βασιλέως χάριν. ἐπεὶ δ' ἕτεροι τὰς τῶν πρότερον κρατούντων 3
 25 τῆς γῆς καταμετρήσεις κατεμέμφοντο, βεβαρησθαι σφῶν τὴν χώραν κατατι-

VJNAB

1 εὐσεβίου τοῦ παμφίλου εἰς τὸν βίον κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου λόγος δ' J,
 ἀρχὴ τοῦ τετάρτου λόγου A, < NB 2 ὁ + α. βασιλεὺς J 9 τὸν < NAB,
 τινα Hkl | ἀγαθοῦ JNAB 11 ὑπαρχικῶν (ρχι ras, τ s) N, ὑπατικῶν VJAB^{ras},
 ἐπαρχικῶν Val 12 τῆς < NAB 13 φ' δ' JNAB 14 ἄλλων < A
 16 πῶς NAB 17/18 ~ παραδείγματος νῦν γνωριζομένου J 18 τῶν + γούν
 Hkl 21 ἀγρ. κτήτ.] καρπῶν οἰκήτορας JNAB 22 μόνον A | μόν. + ἀλλά
 AN^{cs} 23 παισὶν + δ' Hkl | ἄλυστον V 24 χάριν] ἀρχὴν V | προτέρων AB
 25 σφῶν] αὐτῶν NAB

όμενοι, πάλιν κἀνταῦθα θεσμῶ δικαιοσύνης ἄνδρας ἐξισωτὰς κατέπεμπε
 τοὺς τὸ ἀζήμιον τοῖς δεηθεῖσι παρέξοντας. ἄλλοις δικάσας βασιλεύς, ὡς 4
 ἂν μὴ τὸ ληφθὲν παρ' αὐτῶ μέρος ἦττον ἀπαλλάττοιο χαῖρον τοῦ νενικη-
 κῶτος, ἐξ οἰκείων ἐδωρεῖτο τοῖς νενικημένοις ἄρτι μὲν κτήματα ἄρτι δὲ
 5 χρήματα, τοῦ κρατήσαντος δίκην ἐξ ἴσου χαίρειν τὸν ἠττηθέντα παρασκευ-
 ἄσων ὡς ἂν τῆς αὐτοῦ θεᾶς ἀξιοθέντα· μὴ γὰρ ἐξεῖναι ἄλλως τοσοῦτω
 βασιλεῖ παραστάντα κατηφῆ τινα καὶ λυπηρὸν ἀπαλλάττεσθαι. οὕτω δ' οὖν
 τὸν πάντα τῆς βασιλείας μεγαλονοίας.
 10 Τί δέ με χρῆ λόγον πάρεργον ποιῆσθαι, ὡς τὰ βάρβαρα φύλα τῆ Ῥω- 5,1
 μαίων καθυπέταττεν ἀρχῇ, ὡς τὰ Σκυθῶν καὶ Σαυροματῶν γένη μῆπω
 πρότερον δουλεῖεν μεμαθηκότα πρώτος αὐτὸς ὑπὸ ζυγὸν ἦγαγε, δεσπότης
 ἦγεισθαι Ῥωμαίους καὶ μὴ θέλοντας ἐπαναγκάσας. Σκύνθαι μὲν γὰρ καὶ
 15 εἰσφοραῖς ἐτησίοις. οὐκ ἦν δ' ἄρα οὗτος βασιλεῖ φορητὸς ὁ λόγος, οὐδὲ τῷ 2
 νικητῇ καλὸν ἐνομίζετο τὰ ἴσα τοῖς ἐμπροσθεν προσφέρειν, τῷ δ' αὐτοῦ ἐπι-
 θαρρῶν σωτῆρι τὸ νικητικὸν τρόπαιον καὶ τούτοις ἐπανατείνας, ἐν ὀλίγῳ
 καιρῷ πάντα παρεστήσατο, ἄρτι μὲν τοὺς ἀφηνιῶντας στρατιωτικῇ σωφρο-
 νίας χειρὶ, ἄρτι δὲ λογικαῖς πρεσβείαις τοὺς λοιποὺς ἡμερώσας, ἐξ ἀνόμου
 20 τε καὶ θηριώδους βίον ἐπὶ τὸ λογικὸν καὶ νόμιμον μεταρροσάμενος. οὕτω
 δ' οὖν Σκύνθαι Ῥωμαίους ἐγνωσάν ποτε δουλεῖεν.
 Σαυρομάτας δ' αὐτὸς ὁ θεὸς ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶν ἤλανεν, ὧδέ 6,1
 πη τοὺς ἄνδρας βαρβαρικῶ φρονήματι γανρομένους χειρωσάμενος. Σκυ-
 θῶν γὰρ αὐτοῖς ἐπαναστάντων τοὺς οἰκέτας ὤπλιζον οἱ δεσπῆται πρὸς ἄμ-
 25 ναν τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δ' ἐκράτουν οἱ δοῦλοι, κατὰ τῶν δεσποτῶν ἦσαντο
 τὰς ἀσπίδας πάντα τ' ἤλανον τῆς οἰκείας. οἱ δὲ λιμένα σωτηρίας οὐκ ἄλλον
 ἢ μόνον Κωνσταντίνου εὗραντο, ὁ δ' οἷα σώζειν εἰδὼς τούτους πάντα ὑπὸ
 τῇ Ῥωμαίων εἰσδεχέτο χώρα, ἐν οἰκείαις τε κατέλεγε στρατοῖς τοὺς ἐπι-
 120 30 τηθεῖους, τοῖς δ' ἄλλοις τῶν πρὸς τὴν ζωὴν εἴνεκα χώρας εἰς γεωργίαν
 διέμενεν, ὡς ἐπὶ καλῶ τὴν συμφρορὰν αὐτοῖς ὁμολογεῖν γεγενῆσθαι Ῥω-

*11sq. 18. II. 332 Sieg des Constantinus Caesar über die Goten. 22sq. 334 (v. Chron. min. I 234)

***§-30 cf. 369g (p. 324, 7-27), einiges wörtlich 20sq. cf. Soz II 6, 1 (p. 58, 13)

VJNAB

2 δοθεῖσι A 3 αὐτοῦ B | χαίρων JNAB 4 ~ ἔδωρ. τοῦ νενικηκό-
 τος ἐξ οἰκείων τοῖς νενικ. JAB, ~ ἔδωρ. τοῖς νενικημένοις ἐκ τῶν οἰκείων (τοῦ νενικη-
 κῶτος <) N | κτήματα] χρήματα V 5 χρήματα] κτήσεις ἀγρῶν V 6 ἀξιοθέν-
 τας V | ἄλλωσ] ἄλλωσ Hkl 7 οὕτω] τούτω B 10 δέ με χρῆ] δέ χρῆ J, δέ μέχρι
 B, δεῖ μέχρι A, δέ δεῖ μέχρι N | τὰ πάρεργα N 11 πω < JNAB 12 αὐτόσ]
 οὗτος Hkl 15 ἄρα + οὐδ' V 18 ἀφηνιάζοντασ (?) Hkl 20 καὶ νόμιμον
 < N | νόμ. + ἐνθμόν 369g 25 καὶ + a. κατὰ N 26 οἰκείας AB 27 εὗραντο
 A | εἰδὼσ + ὁ B 29 ζωὴν + ἀναγκαίων JNAB | ἐνεκα VM | γεωργίας NAB

μαϊκήs ἐλευθερίας ἀντὶ βαρβάρου θηριωδίας ἀπολαύουσιν. οὕτω δὴ θεὸs αὐτῶ τὰs κατὰ πάντων ἐθνῶν ἐδωρεῖτο νίκας, ὡs καὶ ἐκοντὶ ἐθέλειν ὑποτάττεσθαι αὐτῶ παντοῖα φύλα βαρβάρων.

Συνεχεῖs γοῦν ἀπανταχόθεν οἱ διαπρσεβνόμενοι δῶρα τὰ παρ' αὐτοῖs πο- 7,1
 5 λυτελῆ διεκόμιζον, ὡs καὶ αὐτούs ποτε παρατυχόντασ ἡμᾶs πρὸ τῆs ἀσλείου
 τῶν βασιλείων πωλῶν στοιχηδὸν ἐν τάξει περιβλεπτα σχήματα βαρβάρων
 ἐστῶτα θεάσασθαι, οἷs ἔξαλλοs μὲν ἡ στολή, διαλλάττων δ' ὁ τῶν σχημάτων
 τρόπος, κόμη τε κεφαλῆs καὶ γενείου ἀμπολυ διεστῶσα, βλοσυρῶν τε ἦν
 προσώπων βάρβαροs καὶ καταπληκτικῆ τισ ὄψιs, σωματῶν θ' ἡλικίας ὑπερ-
 10 βάλλοντα μεγέθη· καὶ οἷs μὲν ἐρυθραῖνετο τὰ πρόσωπα, οἷs δὲ λευκότερα
 χιόνοs ἦν, οἷs δ' ἔβενου καὶ πύττιs μελάντερα, οἱ δὲ μέσηs μετεῖχον κρᾶσεωs,
 ἐπεὶ καὶ Βλεμμύων γένη Ἰνδῶν τε καὶ Αἰθιοπίων, οἱ διχθὰ δεδαῖαται ἔσχατοι
 ἀνδρῶν, τῆ τῶν εἰρημένων ἐθεωρεῖτο ἱστορία. ἐν μέρει δὲ τούτων ἕκαστοι, 2
 ὡσπερ ἐν πίνακοs γραφῆ, τὰ παρ' αὐτοῖs τίμια βασιλεῖ προσεκόμιζον, οἱ μὲν
 15 στεφάνουs χρυσοῦs, οἱ δ' ἔκ λίθων διαδήματα τιμίον, ἄλλοι ξανθοκόμουs
 παιδάs, οἱ δὲ χρυσοῦ καὶ ἄνθεσι καθυφασμέναs βαρβαρικὰs στολάs, οἱ δ' Ἰπ-
 πουs, οἱ δ' ἀσπίδαs καὶ δόρατα μακρὰ καὶ βέλη καὶ τόξα, τὴν διὰ τούτων
 ὑπηρεσίαν τε καὶ συμμαχίαν βουλομένῳ βασιλεῖ παρέχειν ἐνδεικνύμενοι. ἂ δὴ 3
 παρὰ τῶν κομιζόντων ὑποδεχόμενοs καὶ ἐντάττων, ἀντεδίδου τοσαῦτα βασι-
 20 λέυs, ὡs ὑφ' ἕνα καιρὸν πλουσιωτάτουs ἀποφῆναι τοῦs κομιζομένουs, ἐτίμα
 δὲ καὶ Ῥωμαίκοῖs ἀξιῶμασι τοῦs ἐν αὐτοῖs διαφανεστέροu, ὡστ' ἦδη πλεί-
 οουs τὴν ἐνταῦθα στέργειν διατριβῆν, ἐπανόδου τῆs εἰs τὰ οἰκεῖα λίθην πε-
 ποιμένουs.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Περσῶν βασιλεὺs Κωνσταντίνῳ γνωρίζεσθαι διὰ πρσεβεί- 8
 25 αs ἤξιου δῶρά τε καὶ οὕτοs σπονδῶν φιλικῶν διεπέμπετο σύμβολα, ἔπραττε
 [δὲ] τὰs συνθῆκαs καπὶ τούτῳ βασιλεὺs, ὑπερβολῆ φιλοτιμῶν τὸν τῆs τιμῆs
 προαρξάμενον κινῶν ταῖs ἀντιδόσεσι. πυνθόμενοs γέ τοι παρὰ τῶ Περσῶν
 γένει πληθύνειν τὰs τοῦ θεοῦ ἐκκλησίασ λαούs τε μυριάνδροu ταῖs Χριστοῦ
 121 ποιμναιs ἐναγελάζεσθαι, χαίρων ἐπὶ τῆ τούτων ἀκοῆ οἰὰ τισ κοινὸs τῶν

**12/13 (οἱ — ἀνδρῶν) = Homer, Od. I 23

***4—23 cf. 369g (p. 324, 28—325, 7), z. T. wörtlich (vor allem l. 9—15.
 17—20) 24 — p. 123, 4 cf. Soz II 15, 1 (p. 69, 23—26); Theod I 24, 13 (p. 76,
 15—18) 24 — p. 125, 11 cf. 369g (p. 325, 8—26)

VJNAB

2/3 τὰs — αὐτῶ < NAB 2 θέλειν J 3 βαρβ. + ὑπέταττε N 5 ἡμᾶs
 < JNAB | ἀσλείου VA, αὐλαίων 369g 8 τε¹ + καὶ JNAB (< V 369g)
 8/9 βλοσυρά θ' ἢ προσώπων JNAB (βλοσυρά B) 8 ἦν < Hkl 10 ἤρυθ-
 ραῖνετο N, ἐρυθραῖνετο B, ἐρυθραῖνετο VA 11 ἐβένου — μετεῖχον V (369g), <
 JAB, μέσηs N 12 δεδαῖαται J^c (ε, αι ras, αιαι s) N^c (αιαι ras) | ἔσχατοι
 AJ^c (οι s) Homer, ἔσχατ' J¹NB, ἔσχατα V 16 παιδάs V 369g, < JNAB |
 δέ+ καὶ A 20 κομιζόνταs N 22 ἐνταυθαῖ V 25 καὶ οὕτοs < Hkl
 26 δέ < Wil 27 τῶ] τῶν J¹ 28 γέν.] ἐθνῶ V

ἀπανταχοῦ κηδεμῶν πάλιν κἀνταῦθα τὴν ὑπὲρ τῶν ἀπάντων ἐποιεῖτο πρό-
νοιαν. οἰκείαις δ' οὖν αὐτὸς καὶ τοῦτο παραστήσει φωναῖς δι' ὧν πρὸς τὸν
Περσῶν βασιλέα διεπέμψατο γραμμάτων, σὺν ἐμμελείᾳ τῆς ψάσῃ καὶ ἐπι-
στορεφείᾳ τοῦ ἀνδρᾶς αὐτῶ παρατιθέμενος. φέρεται μὲν οὖν Ῥωμαία γλώττη
5 παρ' αὐτοῖς ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ βασιλέως ἰδιόγραφον γράμμα, μεταβληθὲν
δ' ἐπὶ τὴν Ἑλλήνων φωνὴν γνωριμώτερον γένοιτ' ἂν τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ὧδέ
πη περιέχον.

Τὴν θείαν πίστιν φυλάσσων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μεταλαγχάνω. 9
τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὀδηγούμενος τὴν θείαν πίστιν ἐπιγινώσκω. τοιγάρ-
10 τοι τούτοις, ὡς τὰ πράγματα βεβαιοῖ, τὴν ἀγιωτάτην θρησκείαν γνωρίζω.
διδάσκαλον τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἀγιωτάτου Θεοῦ ταύτην τὴν λατρείαν
ἔχειν ὁμολογῶ. τούτου τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν
περάτων τοῦ Ὡκεανοῦ ἀρξάμενος πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην βεβαιοῖς
15 σωτηρίας ἐλπῖσι διήγειρα, ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις
δεδουλωμένα ταῖς καθημεριναῖς συμφοραῖς ἐνδόντα ἐξίτηλα ἐγεγόνει, ταῦ-
τα προσλαβόντα τὴν τῶν κοινῶν ἐδικίαν ὥσπερ ἕκ τινος θεραπείας
ἀναξωπυρηθῆναι. τοῦτον τὸν Θεὸν πρεσβεύω, οὗ τὸ σημεῖον ὁ τῷ Θεῷ
ἀνακείμενός μου στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ
δικαίου λόγος παρακαλῆ κατευθύνεται· ἐξ αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι
20 τροπαιαῖς αὐτίκα τὴν χάριν ἀντιλαμβάνω. τοῦτον τὸν Θεὸν ἀθανάτω
μνήμη τιμᾶν ὁμολογῶ, τοῦτον ἀκραιβνεῖ καὶ καθαρά διανοίᾳ ἐν τοῖς
ἀνωτάτω τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι· τοῦτον ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, 10,1
φεύγων μὲν πᾶν αἷμα βδελυκτὸν καὶ ὄσμας ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους,
πᾶσαν δὲ γεῶδη λαμπηδόνα ἐκκλίνων, οἷς ἅπασιν ἡ ἀθέμιτος καὶ ἄρρη-
25 τος πλάνη χραينوμένη πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη κατέρριψε τοῖς
κατωτάτω μέρεσι παραδοῦσα. ἃ γὰρ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς προνοίᾳ τῶν 2

*8sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 125–127

**8 – p. 125, 11 = Theod I 25, 1–11 (p. 76, 20–79, 13); Gel III 11, 1–11
(p. 155, 29–157, 31), Quelle: Theod (v. GCS 28, XXXVI)

***1sq. cf. Soz II 15, 5 (p. 70, 18sq.); Theod I 25, 12 (p. 79, 14sq.)

12–p. 124, 1 cf. Soz II 15, 3 (p. 70, 7–13) 23–p. 124, 4 cf. Soz II 15, 2
(p. 70, 3–5)

VJNAB [a l. 8 + Theod Gel (A²)]

1 ἐποιεῖτο] εἰσήγε JNAB 2 (οἰκείαις) – 7 (περιέχον) < NAB 5 τὸ < J
8 a. epist. + βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς σαπώρη τὸν βασιλέα περσῶν περὶ τῆς τοῦ
λαοῦ θεοῦ προνοίας V (Theod Gel cum var.) 10 τούτους A | τὰ + πολλὰ V
11 ἀγιωτάτου V Theod Gel, ἀγίου JNAB Theod (T) 12 ἔχω V 14 σωτηρίας
V Theod Gel, σωτηρίας JNAB 15 ἐγεγόνει JNAB Theod, γεγόνει V, γέγονε
Gel | ταῦτα – 20 (ἀντιλαμβάνω) < AB, ταῦτα τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον δι' ἐμοῦ βελτίωσιν
δέξασθαι N 18 μοι J Theod (HNGS) Gel 20 ἀντιλαμβάνω V Theod,
ἀπολαμβάνω J, λαμβάνω Gel 21 μνήματι N 21/22 τούτου . . . τυγχάνων
(?) Wil 21 ταῖς AB 22 τοῦτο V | γονυκλινῆς Theod (part.) 24 γεῶδη]
ἐπωδῆς Theod (part.) | λαμπ. πλάνην V | πάσιν Theod 25 πολλὰ N

- 122 ἀνθρώπων διὰ φιλανθρωπίαν οἰκείαν χρείας ἕνεκα εἰς τοῦμφανές παρ-
 ἤγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν ἔλκεσθαι οὐδαμῶς ἀνέχεται,
 καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον παρὰ ἀνθρώπων
 ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν τούτοις σταθμώμενος.
 5 ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται, πράους φιλῶν, μισῶν 3
 τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν πίστιν, ἀπιστίαν κολάζων, πᾶσαν μετὰ ἀλα-
 ζονείας δυναστείαν καταρρηγνύς, ὕβριν ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοὺς
 ὑπὸ τύφου ἐπαιρομένους ἐκ βάρων ἀναιρεῖ, ταπεινόφροσι καὶ ἀνεξι-
 κάκοις τὰ πρὸς ἀξίαν νέμων. οὕτω καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ 4
 10 ποιοῦμενος ταῖς παρ' ἑαυτοῦ ἐπικουρίαις κρατύνει, σύννεσιν τε βασιλικὴν
 τῷ γαληναίῳ τῆς εἰρήνης διαφυλάττει.
 Οὐ μοι δοκῶ πλανᾶσθαι, ἀδελφέ μου, τοῦτον ἕνα θεὸν ὁμολογῶν 11,1
 πάντων ἀρχηγὸν καὶ πατέρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῆδε βασιλευσάντων μα-
 νιῶδεςσι πλάναις ὑπαχθέντες ἐπεχείρησαν ἀρνήσασθαι. ἀλλ' ἐκείνους μὲν
 15 ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, ὡς πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους
 ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἀντ' ἄλλου παραδείγματος τοῖς
 παρὰ τούτοις τὰ ὅμοια ζηλοῦσι τίθεσθαι. τούτων ἐκείνους ἕνα ἡγοῦμαι 2
 γεγονέναι, ὃν ὡσπερ τις σκηπτὸς ἡ θεία μῆνις τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς
 ὑμετέροις μέρεσι παραδέδωκεν, τῆς ἑπ' αὐτῷ¹ αἰσχύνῃς πολυθρύλητον
 20 τὸ παρ' ὑμῖν τρόπαιον ἀποφῆναντα.
 Ἄλλὰ γὰρ ἔοικεν¹ εἰς καλὸν προκεχωρηκέναι τὸ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς 12
 αἰῶνι τῆν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφανῆ δειχθῆναι. ἐπεῖδον γὰρ καὶ
 αὐτὸς ἐκείνων τὰ τέλη τῶν ἐναγχος ἀθεμίτοις προστάγμασι τὸν τῷ θεῷ
 ἀνακείμενον λαὸν ἔκταραζάντων¹. διὸ δὴ καὶ πολλὴ χάρις τῷ θεῷ,
 25 ὅτι τελεία προνοία πᾶν τὸ ἀνθρώπινον τὸ θεραπεῦον τὸν θεῖον νόμον,
 ἀποδοθείσης αὐτοῖς τῆς εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾷ. ἐντεῦθεν καὶ
 ἡμῖν αὐτοῖς πέπεισμαι ὡς ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἅπαντα,

*17sqg. Valerian

***17–20 cf. Soz II 15, 3/4 (p. 70, 7. 14–17)

VJNAB [Theod Gel (A²)]

- 2 ταύτην J¹AB Theod (A) 4 τούτοις V Theod Gel, τούτω JNAB
 6 τὴν + a. πίστιν Theod Gel 7 καταρρηγνύς VJ¹ 11 γαληναίῳ JNAB
 12 τὸν V | ἕνα] εἶναι Theod Gel 14 μὲν < Theod Gel 15 τοιοῦτο N |
 κατανήλωσεν J 16/17 τοῖς παρὰ τούτ[.] ἐπαράτους τοῖς Theod (part.), ἐπαράτου
 τοῖς Theod (DLT) 17 ζηλοῦν J | τούτων (ω ras, ν s) J | ἐκείνων Theod Gel^c
 18 ὡσπερ] καθάπερ Theod Gel | σκηπτὸν B, τινα σκηπτὸν N | θεῖος V 19 ἐπ'
 αὐτῷ Theod Gel, ἐπ' αὐτὸν N^c, ὑπ' αὐτὸν VJ^cN¹A, ὑπ' αὐτῶν J¹B 20 ὅμιν
 JN Theod Gel, ἡμῖν VAB | ἀποφῆνασα N^{ras} Theod (GS) 21 ἔοικεν Theod
 Gel, ἐκείνο Mss | ~εἰς καλὸν ἐκείνο JNAB | προκεχώρηκε N | καὶ < NAB
 23 ἐκείνων τὰ τέλη < NAB 24 ἐκταραζάντων Theod Gel, ἐκτραζάντων Mss |
 ὅη < V 26 αὐτῷ Theod Gel | τῆς + θείας Theod (part.) 27 κάλλ[.] μάλιστα
 Theod (part.) | ἔχει N Theod (part.)

ὁπότε διὰ τῆς ἐκείνων καθαράς τε καὶ δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περι-
τὸ ζεῖον συμφωνίας πάντας εἰς ἑαυτὸν ἀγείρειν ἀξιοί.

123 Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν 13
(ὑπὲρ τούτων ὁ πᾶς ὁ λόγος), πῶς οἶμι με ἡδεσθαι ἀκούοντα ὅτι καὶ
5 τῆς Περισίδος τὰ κράτιστα ἐπὶ πλείστον, ὡσπερ ἔστι μοι βουλομένῳ,
κεκόσμηται. σοὶ τ' οὖν ὡς ὅτι κάλλιστα ἐκείνοις θ' ὡσαύτως ὑπάρχοι
τὰ κάλλιστα, ὅτι σοὶ κάκεινοι. οὕτω γὰρ ἔξεις τὸν τῶν ὄλων δεσπότην
10 ἵπρ' αὐόν', ἴλεω καὶ εὐμενῆ. τούτους τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ
παρατίθεμαι, τοὺς αὐτοὺς τούτους, ὅτι καὶ εὐσεβεῖα ἐπίσημος εἶ, ἐγχει-
ρίζων· τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σεαυτοῦ φιλανθρωπίας· σαυτῶ τε
γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσεις διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν.

Ὅτω δὴ λοιπὸν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν ὡσπερ ὑφ' ἐνὶ 14,1
κυβερνήτῃ διευθυνομένων καὶ τὴν ὑπὸ τῷ θεράποντι τοῦ θεοῦ πολιτείαν
ἀσπαζομένων, μηδενὸς μηκέτι παρενοχλοῦντος τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, ἐν ἐστα-
15 θεῖ καὶ ἀταράχῳ βίῳ τὴν ζωὴν διήγον οἱ πάντες. βασιλεὺς δὲ κρίνας αὐτῶ 2
τὰ μεγάλα συντίειν πρὸς τὴν τῶν ὄλων φυλακὴν τὰς τῶν θεοσεβῶν εὐχάς,
ταῦτα ἀναγκαιῶς ἐπορίζε το αὐτός θ' ἰκέτης γιγνόμενος τοῦ θεοῦ τοῖς τε
τῶν ἐκκλησιῶν προέδροις τ ἀς ὑπὲρ αὐτοῦ λιτάς ποιείσθαι ἐγκαλεούμενος.

15,1 "Ὅση δ' αὐτοῦ τῇ ψυχῇ πίστεως ἐνθέον ὑπεστήρικτο δύναμις, μάθοι ἂν
20 τις καὶ ἐκ τοῦδε λογιζόμενος, ὡς ἐν τοῖς χρυσοῖς νομίσμασι τὴν αὐτὸς αὐτοῦ
εἰκόνα ὧδε γράφεσθαι διετύπον, ὡς ἂν βλέπειν δοκεῖν ἀνατεταμένον πρὸς
θεὸν τρόπον εὐχομένον. τοῦ του μὲν οὖν τὰ ἐκτυπώματα καθ' ὅλης τῆς Ῥω- 2
μαίων διέτερχεν οἰκουμένης. ἐν αὐτοῖς δὲ βασιλείοις κατὰ τινὰς πόλεις ἐν
ταῖς εἰς τὸ μετέωρον τῶν προπύλων ἀνακειμέναις εἰκόσιν ἐστῶς ὄρθιος
25 ἐγράφετο, ἂν μὲν εἰς οὐρανὸν ἐμβλέπων, τῷ χεῖρι δ' ἐκτεταμένος εὐχο-

***7sq. cf. Soz II 15, 3 (p. 70, 6) 10/11 cf. Soz II 15, 2 (p. 69, 26sq.)
12-15 cf. Theod I 25, 12 (p. 80, 2-5) 12-17 cf. 369g (p. 325, 27-32)

VJNAB [ad I. 11 + Theod Gel (A²)]

1 τῆς¹ + εἰς N^s 2 πάντα Theod Gel | αὐτὸν Theod Gel 3 τούτω τῷ
καταλόγῳ Theod (HD) 4 ὦν + a. ὑπὲρ JNAB | ὑπὲρ + γὰρ Theod Gel | ὅτι
JNAB Theod (HD), ὅτε V, ὅταν Theod Gel 6 κοσμηται Theod (part.) Gel,
κοσμεῖται Theod (part.) | ὑπάρχοι V Theod (HNGSF), ὑπάρχει JNAB Theod
(DLVW), ὑπάρχοι Gel 7 κάκεινοι V Theod (DLT) Gel, κάκεινοίς Theod (rell.),
κάκεινω JAB, < N 7/8 δεσπότην πρῶον Theod (part.), δεσπότην πρῶ θν Mss,
θεὸν πρῶον Theod (part.), δεσπότην καὶ θεὸν πρῶον Gel 8 ἴλεων N | τούτοις
V Theod (LFV) | σὺ AB 9 ἐγχειρίζω N Theod (ADLFVW) 10 τῇ . . .
φιλανθρωπία Wil Theod (W) | σαυτοῦ Theod (LW) Gel, ἑαυτοῦ VB¹ Theod (D),
αὐτοῦ Theod | αὐτῶ VNAB¹ Theod (HNGS) 13 διευθυνομένων J¹B
16 τὰ < Hkl 17 τοῖς] τὰς B¹, ταῖς B^c | τε < JNAB 18 ἐνεκελεύετο N
20 ~ αὐτοῦ αὐτός JNAB 21 ἀνατεταμένον JV(-ου), ἀνατεταμένος NA, ἀνατε-
ταμένους B, ἀνατεταμένους Hkl 23 πόλεις] πύλας A 24 εἰς < J 25 εὐχό-
μενος B

μένον σχήματι. ὧδε μὲν οὖν αὐτὸς ἑαυτὸν κἀν ταῖς γραφαῖς εὐχόμενον 16
ἀνίστη. νόμῳ δ' ἀπειργεν εἰκόνας αὐτοῦ εἰδώλων ἐν ναοῖς ἀνατίθεσθαι, ὡς
μηδὲ μέχρι σκιαγραφίας τῇ πλάνῃ τῶν ἀπειρημένων μολόνοιο {ἢ γραφῆ}.

124 5 Σκέπαιτο δ' ἄν τις τὰ τούτων σεμνότερα, διαγνοὺς ὡς ἐν αὐτοῖς τοῖς βασι- 17
λείοις ἐκκλησίας θεοῦ τρόπον διέθετο, σπουδῆς ἐξάρχων αὐτὸς τῶν ἔνδον
ἐκκλησιαζομένων· μετὰ χειρὰς γέ τοι λαμβάνων τὰς βίβλους τῇ τῶν θεο-
πνεύστων λογίων θεωρίᾳ προσανείχε τὸν νοῦν, εἰτ' εὐχὰς ἐνθέσμονας σὺν τοῖς
τὸν βασίλειον οἶκον πληροῦσιν ἀπεδίδου.

Καὶ ἡμέραν δ' εὐχῶν ἠγεῖσθαι κατάλληλον τὴν κυρίαν ἀληθῶς καὶ πρώτην 18,1
10 ὄντως κυριακὴν τε καὶ σωτήριον διετύπον. διάκονοι δ' αὐτῷ καὶ ὑπηρέται
θεῷ καθιερωμένοι βίου τε σεμνότητι καὶ ἀρετῇ πάσῃ κόσμιοι ἄνδρες φύλακες
τοῦ παντὸς οἴκου καθίσταντο, δορυφόροι τε πιστοί, σωματοφύλακες, τρόποις
ἐδούλοισι 'πιστῆς' καθωπλισμένοι, βασιλέα διδάσκοντο εὐσεβῶν ἐπεγράφοντο
15 εὐχὰς τε ἐν αὐτῇ συντελοῦντες τὰς βασιλεῖ φίλας. ταῦτόν δέ πράττειν καὶ 2
πάντας ἐνήγεν ἀνθρώπους ὁ μακάριος, ὥσπερ εὐχὴν ταύτην πεποιημένος
ἡρέμα σύμπαντας ἀνθρώπους θεοσεβεῖς ἀπεργάσασθαι. διὸ τοῖς ὑπὸ τῇ
'Ρωμαίων ἀρχῇ πολιτευομένοις ἅπασι σχολὴν ἄγειν ταῖς ἐπωνύμοις τοῦ σω-
τῆρος ἡμέραις ἐνομοθέτει, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς (πρὸ) τοῦ σαββάτου τιμᾶν,
20 μνήμης ἕνεκά μοι δοκεῖν τῶν ἐν ταύταις τῷ κοινῷ σωτῆρι πεπεράχθαι μνημο-
νεομένων. τὴν δὲ γε σωτήριον ἡμέραν, ἣν καὶ φωτὸς εἶναι καὶ ἡλίου ἐπώ- 3
νομον συμβαίνει, τὰ στρατιωτικὰ πάντα διὰ σπουδῆς τιμᾶν διδάσκων, τοῖς

*4sq. cf. p. 32, 1sq. ; 53, 13sq. ; 128, 1sq. ; 130, 28sq. ; 132, 11sq. ; 143, 5sq.

**9-10 (σωτήριον). 21 (καὶ φωτὸς) = Laus 9, 10 (p. 219, 26-28), geringe
Unterschiede 10 (διάκ.) - 13 (ἐπεργ.) = Laus 9, 11 (p. 220, 2-5), geringe
Unterschiede 17sq. cf. CTh II 8, 1 (3. VII. 321): *Sicut indignissimum
videbatur diem solis veneratione sui celebrem altercantibus iurgis et noxiis par-
tium contentionibus occupari, ita gratum ac iucundum est eo die quae sunt
maxime votiva compleri. . .* (CTh II 8, 1 a erstes Sonntagsgesetz am 3. III. 321);
CJ III 12, 2. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 181sq.

***1-3 cf. Soer I 18, 1 (p. 109, 1sq.) 4/5 cf. Soz I 8, 10 (p. 19, 2)
9-22 cf. Soz I 8, 11sq. (p. 19, 9-14) 9- p. 127, 12 cf. 369g (p. 325,
33-326, 7) 10-12 cf. Soz I 8, 11 (p. 19, 5-7)

VJNAB

2 ἀνιστόρει JNAB | ~ ἐν εἰδώλων V 3 μολόνοιο V | ἢ γραφῆ < Val
5 διετίθετο A | σπουδῆ JNAB 11 πάσῃ < Laus | κεκοσμημένοι Laus 12 κα-
θίστανται NAB 13 πιστῆς Hkl, πιστοί VM, πιστεῖ JNAB, ἀγαθῆς Laus |
ἐπεγράφοντο V Laus, ἐδιδάσκοντο JNAB 13/14 εὐσεβ. . . τρόπ.] θεοσεβοῦς . . .
βίου Laus 15 αὐταῖς NAB | ταῦτό N 16 ~ ἀνθρώπους ἐνήγεν NA
17/18 τὴν . . . ἀρχὴν JNAB 19 ἐνομοθέτει V (Soz), ἐνουθετεῖ JNAB | πρὸ
Val, < Mss, καὶ τὴν πρὸ τῆς ἑβδομῆς Soz

μὲν τῆς ἐνθέου μετέχουσι πίστεως ἀκολύτως τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ προσ-
 καρτερεῖν μετεδίδου σχολῆς, ἐφ' ᾧ τὰς εὐχὰς μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδῶν γινο-
 μένου συντελεῖν, τοῖς δὲ μήπω τοῦ θείου λόγου μετασχοῦσιν ἐν δευτέρῳ **19**
 νόμῳ διεκελεύετο (κατὰ) τὰ κυριακὰς ἡμέρας ἐν προαστείοις ἐπὶ καθαρῶ
 5 προιεῖναι πεδίον κἀνταῦθα μεμελετημένην εὐχὴν ἐξ ἑνὸς συνθήματος ὁμοῦ
 τοὺς πάντας ἀναπέμπειν θεῶ. μὴ γὰρ δόρουσι χρῆναι, μηδὲ παντευχίαις,
 μηδ' ἄλλῃ σωμαίων τὰς ἐαυτῶν ἐξάπτειν ἐλπίδας, τὸν δ' ἐπὶ πάντων εἰδέναι
 10 θεόν, παντὸς ἀγαθοῦ καὶ δὴ καὶ αὐτῆς νίκης δοτῆρα, ᾧ καὶ τὰς ἐνθέσμονας
 προσήκειν ἀποδιδόναι εὐχὰς, ἄνω μὲν αἶροντας εἰς οὐρανὸν μετεώρους τὰς
 10 χεῖρας, ἀνωτάτω δ' ἐπὶ τὸν οὐράνιον βασιλέα τοὺς τῆς διανοίας παραπέμ-
 ποντας ὀφθαλμούς, κάκεινον ταῖς εὐχαῖς νίκης δοτῆρα καὶ σωτήρα φύλακά
 τε καὶ βοηθὸν ἐπιβοωμένους. καὶ τῆς εὐχῆς δὲ τοῖς στρατιωτικοῖς ἅπασι
 διδάσκαλος ἦν αὐτός, Ῥωμαῖα γλώττῃ τοὺς πάντας ὧδε λέγειν ἐγκελευσά-
 20 μενος: »σὲ μόνον οἶδαμεν θεόν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλού-
 15 >μεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα, διὰ σοῦ κρείττους τῶν ἐχθρῶν κατ-
 >τῶν μελλόντων (δοτῆρα) ἐλπίζομεν, σοὺ πάντες ἰκέται γιγνώμεθα, τὸν ἡμέ-
 >τερον βασιλέα Κωνσταντῖνον παῖδάς τε αὐτοῦ θεοφιλεῖς ἐπὶ μήκιστον ἡμῖν
 >βλίον σῶον καὶ νικητὴν φυλάττεσθαι ποτινώμεθα.« τοιαῦτα κατὰ τὴν **2**
 20 φωτὸς ἡμέραν ἐνομοθέτει πράττειν τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, καὶ τοιαύτας
 ἐδίδασκεν ἐν ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαῖς ἀφιέναι φωνάς.

*Ἦδη δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὄπλων τὸ τοῦ σωτηρίου τροπαίου σύμβολον **21**
 κατασημαίνεσθαι ἐποίει, τοῦ τε ἐνόπλου στρατοῦ προπομπεύειν χρυσῶν μὲν
 ἀγαλμάτων, ὅποια πρότερον αὐτοῖς ἔθος ἦν, τὸ μηθὲν, μόνον δὲ τὸ σωτήριον
 25 τροπαίον.

**6–8 (δοτῆρα) = Laus 9, 9 (p. 219, 18–20), geringe Unterschiede
9 (εὐχὰς) – **12** = Laus 9, 10 (p. 219, 22–26)

***14–19 = 362 (p. 214, 12–19) **22/23** cf. Soz I 8, 10 (p. 19, 1sq.)
22–25 cf. 369g (p. 326, 8/9)

VJNAB

1 μὲν + οὖν N | τῆς < J **1/2** καρτερεῖν JNAB **2** γιγνομένου JNAB
4 + κατὰ Val, < Mss **6** μὴ . . . χρῆναι μηδὲ] μὴ . . . χρῆναι καὶ Laus, μήτε . . .
 χρῆσθαι μήτε JNAB **7** ἀλλῆς Hkl | ἐαυτῶν < Laus **8** θεὸν + τὸν Laus
 | καὶ δὴ < NAB Laus | ~ δοτῆρα p. ἀγαθοῦ NAB **10** ἐπουράνιον Laus |
 ἀναπέμποντας N **11** καὶ < Laus | ~ σωτήρα καὶ J **15** σου² JNAB 362,
 σε V **16** ὑπαρξάντων NAB 362 | σε Mss 362, < Wil | καὶ + τὴν Hkl (<
 Mss 362) **17** μελλόντων + δοτῆρα Wd (< Mss 362) | σοῦ] σοὶ 362 | γινόμεθα
 NA 362, γενόμεθα B **18** παῖδας – θεοφιλεῖς < (?) Hkl **19** ποτινώμεθα
 JNAB 362, ποτινώμενοι V **23** προπομπ. + τὸ τῶν N^s | χρυσῶ V **24** μηθὲν
 + ἡγεῖσθαι N | τὸ² < V

Αὐτὸς δ' οὐδ' αὖτις μέτοχος ἱερῶν ὀργῶν ἐν ἀπορρήτοις εἶσω τοῖς αὐτοῦ βασιλικαῖς ταμείοις καιροῖς ἐκάστης ἡμέρας τακτοῖς ἐαυτὸν ἐγκλειῶν, μόνος μόνῳ τῷ αὐτοῦ προσωμίλει θεῷ, ἱκετικαῖς τε δεήσεσι γονυπετῶν κατεδυσώπει ὡν ἐδεῖτο τυχεῖν, ταῖς δὲ τῆς σωτηρίου ἐορτῆς ἡμέραις ἐπιτείνων τὴν ἄσκησιν 22,1
 5 πάσῃ ῥώμῃ ψυχῆς καὶ σώματος τὰς θείας ἱεροφαντίας ἐτελεῖτο, ὡς μὲν ἀγγεῖα βίον ὅλως ἀνακαίμενος, ὡς δὲ τοῖς πᾶσι τῆς ἐορτῆς ἐξάρχων. τὴν 2
 δ' ἱερὰν διανυκτέρευσιν μετέβαλλεν εἰς ἡμερινὰ φῶτα, κηροῦ κίονας ὑψηλοτάτους καθ' ὅλης ἐξαπτόντων τῆς πόλεως τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων, λαμπάδες δ' ἦσαν πυρὸς πάντα φωτίζουσαι τόπον, ὡς λαμπρᾶς ἡμέρας τηλαυ-
 10 γεστέραν τὴν μυστικὴν διανυκτέρευσιν ἀποτελεῖσθαι. διαλαβούσης δὲ τῆς ἔω, τὰς σωτηρίους ἐδεργείας μιμούμενος πᾶσιν ἔδνεσι λαοῖς τε καὶ δήμοις τὴν ἐδεργετικὴν ἐξήπλον δεξιάν, πλοῦσια πάντα τοῖς πᾶσι δωρούμενος.
 126 Οὕτω μὲν ὄν αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ ἱερατῷ θεῷ. καθόλου δὲ τοῖς ὑπὸ τῆ 23
 Ῥωμαίων ἀρχῇ δῆμοις τε καὶ στρατιωτικοῖς πύλαι πάσης ἀπεκλείοντο εἰδω-
 15 λολατρίας, θυσίας τε τρόπος ἀπηγορεύετο πᾶς. καὶ τοῖς κατ' ἔθνος δ' ἀρχουσιν ὁμοίως τὴν κυριακὴν ἡμέραν νόμος ἐφοίτα γεραίρειν· οἱ δ' αὐτοὶ νεύματι βασιλέως καὶ μαρτύρων ἡμέρας ἐτίμων καιροῦς θ' ἐορτῶν ἐκκλησιαστικαῖς ἐδόξαζον, πάντα τε βασιλεῖ καταθυμῶν τὰ τοιαῦτα ἐπράττετο.
 Ἐνθεν εἰκότως αὐτὸς ἐν ἐστίασει ποτὲ δεξιούμενος ἐπισκόπους λόγον 24
 20 ἀφῆκεν, ὡς ἄρα καὶ αὐτὸς εἶη ἐπίσκοπος, ὡς δὲ πη αὐτοῖς εἰπὼν ῥήμασιν ἐφ' ἡμετέραις ἀκοαῖς· »ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν εἶσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτός ὑπὸ θεοῦ καθεσταμένων ἐπίσκοπος ἂν εἶην.« ἀκόλουθα δὲ τῷ λόγῳ διανοούμενος τοὺς ἀρχομένους ἅπαντας ἐπεσκόπει, προὔτρεπε τε ὁσηρεῖ ἂν ἢ δύναμις τὸν εὐσεβῆ μεταδιώκειν βίον.
 25 Ἐνθεν εἰκότως ἐπαλλήλοις νόμοις τε καὶ διατάξει τοῖς πᾶσι διεκελεύετο μὴ θύειν εἰδώλοις, μὴ μαντεῖα περιεργάζεσθαι, μὴ ξοάνων ἐγέρσεις ποιεῖσθαι, μὴ τελετὰς κρυφίους ἐκτελεῖν, μὴ μονομάχων μαιφονίας μολύνειν τὰς πόλεις. τοῖς δὲ κατ' Αἴγυπτον αὐτὴν τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸν παρ' αὐτοῖς 2
 ποταμὸν δι' ἀνδρῶν ἐκτεθηλυμμένων θεραπεύειν ἔθος ἔχουσι νόμος ἄλλος

*1sq. cf. p. 32, 1sq.; 53, 13sq.; 126, 4 sq.; 130, 28sq.; 132, 11sq.; 143, 5sq. 20sq. cf. Klio 40, 1962, 236–238 (Lit.) 21 zu τῶν ἐκτός v. p. 57, 32

**26 cf. CTh IX 16, 1–3 (3: 23. V. 318; 2: 15. V. 319; 1: 1. II. 320, Nullus haruspex limen alterius accedat . . .), cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 173 27 sq. cf. CTh XV 12, 1 (1. X. 325, Cruentia spectacula in otio civili et domestica quiete non placent. . .), cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 188.

***25sq. cf. Theod I 2, 3 (p. 5, 8) 25–27 cf. Soz I 8, 5 (p. 17, 23–24)
 25–p. 129, 9 cf. Soz I 18, 1–3 (p. 108, 15–109, 12) 27sq. cf. Soz I 8, 6 (p. 18, 3)

VJNAB

1/2 τῶν αὐτοῦ βασιλικῶν ταμείων N 2 ἐκάστοις J 3 ἱκετηρικαῖς VNAB,
 ἱκετηρίακῆς Hkl 5 τὰς < NAB | ἐτέλει J 5/6 ὡς ἐ – ἀνακαίμενος < JNAB
 6 ὡ γε δὴ N 8 ἐξάπτων J | τοῦτο J, τούτων A 13 τῆ < V¹ 14 πύλαις
 J¹B | πάσης < NAB 16 οἱ δ' αὐτοῦ J, τῷ NA, τοῦ B 19 δεξ.] ποιούμενος V
 20 ~ εἶη καὶ αὐτὸς JNAB 22 δέ] δεῖν AB, δ' ὄν N 25 ~ τε νόμοις JNAB
 | τε + ras J

κατεπέμπετο, πᾶν τὸ τῶν ἀνδρογύνων γένος ὡσπερ τι κίβδηλον ἀφανὲς
 γίνεσθαι τοῦ βίου, μηδ' ἐξεῖναι ποι δρᾶσθαι τοὺς τὴν ἀσέλγειαν ταύτην
 νεοσηκότας. ἔπει δ' ὑπέλαβον οἱ δευσίδαίμονες μηκέτι τὸν ποταμὸν ῥέουσι **3**
 αὐτοῖς συνήθως, πᾶν τούναντιον ἢ προσεδόκησαν θεὸς τῷ βασιλέως συμ-
 5 πρᾶττων νόμῳ κατειργάζετο. οἱ μὲν γὰρ οὐδέτι ἦσαν οἱ τῇ σφῶν βδελυρία
 τὰς πόλεις μαιίνοντες, ὁ δὲ ὡσανεὶ καθαρθείσης αὐτῷ τῆς χώρας ἐφέρετο
 οἷος οὐδέποτε, ἀνέβραινέ τε πλουσίῳ τῷ ῥέυματι πάσας ἐπικλύζων τὰς ἀρού-
 ρας, ἔργῳ παιδεύων τοὺς ἄφρονας μιαρῶς μὲν ἐκτρέπεσθαι δεῖν ἄνδρας, μόνῳ
 δὲ τῷ παντὸς ἀγαθοῦ δοτῆρι τὴν τῶν καλῶν ἀνατιθέναι αἰτίαν.

10 Ἄλλὰ γὰρ μυρία τοιαῦτα βασιλεῖ προαχθέντα ἐφ' ἐκάστης ἐπαρχίας, **26,1**
 πλείστη γένοιτ' ἂν ἑραστῶν τῶν γράφειν αὐτὰ φιλοτιμουμένοις, ὡσπερ οὖν
 καὶ νόμος, οὗς ἐκ παλαιῶν ἐπὶ τὸ ὀσιώτερον μεταβάλλων ἀνενεούτο. καὶ
 τούτων δ' ἐν ὀλίγῳ ἔβην ἐκφῆναι τὸν τρόπον.

17 Τοὺς ἄπαιδας παλαιοὶ νόμοι στερήσει τῆς τῶν γνωρίμων διαδοχῆς ἐτιμω- **2**
 15 ροῦντο, καὶ ἦν οὗτος κατὰ τῶν ἀτέκνων ἀπηγῆς [νόμος], ὡσανεὶ πεπλημ-
 μεληκότας αὐτοὺς ζημίᾳ κολάζων. λύσας δὴ συγχωρεῖ κληρονομεῖν τοὺς
 προσήκοντας. τοῦτο βασιλεὺς ἐπὶ τὸ ὅσιον μεθήρμοζε, τοὺς κατὰ γνώμην **3**
 πλημμελοῦντας εἰπὼν τῇ προσηκούσῃ δεῖν σωφρονίζειν κολάσει. ἄπαιδας μὲν **3**
 20 θέντας δὲ φύσεως ἀσθενεῖα· ἄλλοι δ' ἄπαιδες γεγόνασιν οὐ παραιτήσει παί-
 δων διαδοχῆς, γυναικείας δ' ἀποστροφῆ μίξεως, ἦν σφοδροτάτῳ φιλοσοφίας
 ἔρωτι προείλοντο· ἀγνεῖαν δὲ καὶ παντελῆ παρθενίαν γυναικες ἱερῶσύνῃ θεοῦ
 καθιερωμένα μετήλθον, ἀγνῶ καὶ παναγίῳ βίῳ ψυχῆς καὶ σώματος σφᾶς
 αὐτὰς καθιερώσασαι. τί οὖν, τιμωρίας ἄξιον τοῦτο ἢ θαύματος καὶ ἀποδοχῆς **4**
 25 ἐχρῆν ἡγεῖσθαι; ἢ μὲν γὰρ προθυμία πολλοῦ ἀξία, τὸ δὲ κατόρθωμα κρείττον
 φύσεως. τοὺς μὲν οὖν ἀσθενεῖα φύσεως παίδων ἐπιθυμίας στερουμένους ἐλε-
 εῖσθαι ἄλλ' οὐ τιμωρεῖσθαι προσήκειν, τὸν δὲ τοῦ κρείττονος ἑραστὴν ἄξιον
 εἶναι ὑπερθαναμάζειν ἄλλ' οὐ κολάζειν. οὕτω τὸν νόμον βασιλεὺς σὺν ὀρθῷ
 λογισμῷ μετερρῶμιζε.

30 Κάπειτα τῶν τὸν βίον μεταλλαττόντων ὁμοίως παλαιοὶ μὲν νόμοι ἐπ' αὐτῆς
 ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀκριβολογεῖσθαι ῥημάτων λέξεσι τὰς συνταττομένας δια-

**16-29 cf. CTh VIII 16, 1 (31. I. 320, *Qui iure veteri caelibes habebantur, imminentiūbus legum terroribus liberentur. . .*)

***14-29 cf. Soz I 9, 1-3 (p. 20, 1-12)

VJNAB

2 που Hkl 11 ἑραστ' εὐπορία Val 13 ἐμφῆναι V 14 τοῦς] τὰς AB |
 νόμοι < J | γονίμων JNAB | διαθήκης Hkl 15 νόμος Hein, νόμων Mss
 16 λύσας δὴ] τελευτῶντας δὲ N 18 μὲν] δὲ J | μὲν + γὰρ Wil 19 πολλοὺς
 + μὲν J | ἀπέδειξεν N¹ | μὲν] δὲ V | πολυπαιδίαν J 22 προείλαντο B, προσ-
 εἴλαντο V | θεῶν N 28 καθοσιωμένα V | ψυχῆ καὶ σώματι JNAB 24 αὐτοὺς B
 27 προσήκει JNAB 30 καὶ V | ~ τὸν τῶν J | μεταλαζάντων V | νόμοι +
 ἐξ AB

θήκας τρόπους τε τίνας καὶ ποίας δεῖ φωνάς ἐπιλέγεσθαι ὠρίζον, καὶ πολλὰ ἐκ τούτων ἑκακουργεῖτο ἐπὶ περιγραφῇ τῆς τῶν κατοικομένων προαιρέσεως. ἃ δὴ συνιδὼν βασιλεὺς καὶ τοῦτον μετεποίει τὸν νόμον, φιλοῖς ὄηματίους καὶ 6 ταῖς τυχούσαις φωναῖς τὸν τελευτῶντα δεῖν τὰ κατὰ γνώμην διατάττεσθαι 5 φήσας κὰν τῷ τυχόντι γράμματι τὴν αὐτοῦ δόξαν ἐκτίθεσθαι, κὰν ἀγράφως ἐθέλῃ, μόνον ἐπὶ μαρτύρων τοῦτο πράττειν ἀξιοχρέων, τὴν πίστιν δυνατῶν σὺν ἀληθείᾳ φυλάττειν.

Ἄλλὰ καὶ Ἰουδαίους μηδένα Χριστιανὸν δουλεύειν ἐνομοθέτει· μηδὲ γὰρ 27,1 θεμιτὸν εἶναι προφητοφόνταις καὶ κυριοκτόνοις τοὺς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος λελυ- 10 τρωμένους ζυγῷ δουλείας ὑπάγεσθαι· εἰ δ' εὐερεθείη τις τοιοῦτος, τὸν μὲν ἀνεῖσθαι ἐλεύθερον, τὸν δὲ ζημίᾳ χρημάτων κολάζεσθαι.

Καὶ τοὺς τῶν ἐπισκόπων δὲ ὄρους τὸς ἐν συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπεσφρα- 2 γίζετο, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ δόξαντα παραλύειν· παντὸς γὰρ εἶναι δικαστὸν τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ δοκιμωτέρους.

128 Τούτοις ἀδελφὰ μυρία τοῖς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν διετύπον, ἃ δὴ σχολῆς ἂν δέοιτο 3 15 παραδοῦναι ὑποθέσει οἰκεία εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν τῆς κὰν τούτοις βασιλικῆς φρονήσεως.

Τί χρη τῶν διεξιέναι ὡς τῷ ἐπὶ πάντων συνάψας ἑαυτὸν θεῷ, ἐξ ἑω εἰς ἐσπέραν τίνας εἶ ποιήσειεν ἀνθρώπων περιενοεῖ, καὶ ὡς πᾶσι μὲν ἴσος ἦν 20 καὶ κοινὸς πρὸς εὐποιίαν; ταῖς δ' ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ καθ' ὑπεροχὴν ἐξαι- 28,1 ρετον πλείσθ' ὅσα παρεῖχεν, ὧδε μὲν ἀγρούς, ἀλλαχόθι δὲ σιτοδοσίας ἐπὶ χορηγία πενήτων ἀνδρῶν παίδων τ' ὄρφανῶν καὶ γυναικῶν οἰκτρῶν δωροῦ- μενος. ἤδη δὲ σὺν πολλῇ φροντίδι καὶ περιβλημάτων πλείστων ὅσων γυμνοῖς καὶ ἀνεῖμοσι προὔνοι. διαφερόντως δ' ἤξιοῦτο τιμῆς πλείονος τοὺς τὸν σφῶν 25 βίον τῇ κατὰ θεὸν ἀναθέντας φιλοσοφία. τὸν γοῦν τῶν παναγίων ἀειπαρθέ- νων χορὸν τοῦ θεοῦ μονοονοχὶ καὶ σέβων διετέλει, ταῖς τῶν τωῶνδε ψυχαῖς ἔνοιον αὐτὸν ὑπάρχειν ᾧ καθιέρωσαν ἑαυτὰς θεὸν πευθόμενος.

Καὶ μὴν τὴν αὐτὸς αὐτοῦ διάνοιαν τοῖς ἐνθέοις συναύξων λόγοις, 29,1

*28sq. cf. 32, 1sq.; 53, 13sq.; 126, 4sq.; 128, 1sq.; 132, 11sq.; 143, 5sq.

**8sq. cf. CTh XVI 9, 2, am 13. VIII. 339 von Constantius erlassen. Konstantin verbot im CTh XVI 9, 1, am 31. X. 335, die Beschneidung christlicher Sklaven.

***20sq. cf. Soz I 8, 10 (p. 18, 24–27) 25sq. cf. Theod I 11, 2 (p. 47, 1sq.)

VJNAB

1 τε] δὲ JNAB 3 μετεποίετο V 5 γράμματι + καὶ V 6 ἐθέλοι VNB | πράττεσθαι NAB | ἀξιοχ. + καὶ Wil 8 χριστιανῶν V | ~ ἐνομοθέτει δουλεύειν JNAB | δὲ < AB 16 δοῦναι NAB | κὰν] ἐν N 18 ἐώας JNAB 24 ἤξιου Wd | τὸν] τῶν V JNAB 25 γ' < JNAB | τὸν οὖν πανάγιον τῶν JA, τῶν οὖν τὸν πανάγιον NB 26 ~ τοῦ θεοῦ χορὸν JNAB 28 καὶ] ναὶ AB | ~ αὐτὸς αὐτὸς JNAB | λόγοις < JNAB

ἐπαγρούπνους μὲν διῆγε τοὺς τῶν νικτῶν καιροὺς, σχολῆ δὲ λογογραφῶν
 συνεχεῖς ἐποιεῖτο τὰς παρόδους, προσήκειν ἡγούμενος ἑαυτῷ λόγῳ παιδευτικῶ
 τῶν ἀρχομένων κρατεῖν λογικὴν τε τὴν σύμψασαν καταστήσασθαι βασι- 2
 5 φιλοσοφούντος ἀκουσόμενα βασιλέως. εἰ δὲ πη λέγοντι θεολογίας αὐτῷ παρ-
 ῆκοι καιρός, πάντως πον ὀρθίος ἐστὼς συνεστραμμένῳ προσώπῳ κατεσταλ-
 μένῃ τε φωνῇ, μυνεῖν ἔδοξεν ἂν τοὺς παρόντας σὺν εὐλαβείᾳ τῇ πάσῃ τὴν
 ἔνθεον διδασκαλίαν, εἴτ' ἐπιφωνούντων βοαῖς εὐφήμοις τῶν ἀκροωμένων,
 ἄνω βλέπειν εἰς οὐρανὸν διένευε καὶ μόνον ὑπερθαναμάζειν καὶ τιμᾶν σεβα- 3
 10 σμίους ἐπαίνοις τὸν ἐπὶ πάντων βασιλέα. ὑποδιαυρῶν δὲ τὰς ὑποθέσεις, τοτὲ
 μὲν τῆς πολυθέου πλάνης ἐλέγχους κατεβάλλετο, παριστὰς ἀπάτην εἶναι καὶ
 ἀθεοτήτος πρόβολον τὴν τῶν ἐθνῶν δεισιδαιμονίαν, τοτὲ δὲ τὴν μόναρχον
 γνωρίζειν παρεδίδου θεότητα, διῆει δ' ἐφεξῆς τὸν περὶ προνοίας τῶν τε καθ-
 9 15 ὄλου καὶ τῶν περὶ μέρους λόγον. ἔνθεν δ' ἐπὶ τὴν σωτήριον κατέβαιναν
 οἰκονομίαν, καὶ ταύτην δεικνὺς ἀναγκαίως κατὰ τὸν προσήκοντα γεγενῆσθαι
 λόγον. μεταβάς δ' ἔντεϋθεν τὴν περὶ τοῦ θεοῦ δικαιοτηρίου διδασκαλίαν
 ἐκίνει. ἔνθα δὴ μάλιστα τῶν ἀκροατῶν πληκτικώτατα καθήρπτετο, διελέγχων 4
 τοὺς ἄρπαγας καὶ πλεονέκτας τοὺς τ' ἀπληστία φιλοχρημοσύνης σφᾶς αὐτοὺς
 ἐκδεδωκότας. παίων δ' ὥσπερ καὶ διαμαστιζῶν τῷ λόγῳ τῶν περιεστώτων
 20 γνωρίμων τινὰς κάτω νεύειν πληττομένους τὴν συνειδήσιν ἐποίει· οἷς δὴ
 λαμπραῖς φωναῖς μαρτυρόμενος διεστέλλετο θεῷ λόγον δώσειν τῶν ἐγγχειρου-
 μένων αὐτοῖς· αὐτῷ μὲν γὰρ τὸν ἐπὶ πάντων θεὸν τῶν ἐπὶ γῆς τὴν βασιλείαν
 παρασχεῖν, αὐτὸν δὲ μιμήσει τοῦ κρείττονος τῆς ἀρχῆς τὰς κατὰ μέρος
 αὐτοῖς ἐπιτρέψαι διοικήσεις, πάντας γε μὴν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ κατὰ καιρὸν
 25 τὰς εὐθύνas τῶν πρᾶττομένων ὑφέξειν. ταῦτα συνεχῶς διεμαρτύρετο, ταῦθ' 5
 ὑπεμίμησκε, τούτων διδάσκαλος ἦν.

Ἄλλ' ὁ μὲν ἐπιθυρῶν γνησίᾳ τῇ πίστει τοιαυτ' ἐφρόνει καὶ διεστέλλετο,
 οἱ δ' ἄρ' ἦσαν θυσμαθεῖς καὶ πρὸς τὰ κατὰ κεκομφωμένοι, γλώττη μὲν καὶ
 βοαῖς εὐφήμοις ἐπικροτοῦντες τὰ λεγόμενα, ἔργοις δὲ κατολιγωροῦντες αὐτῶν
 30 δι' ἀπληστίαν, ὡστ' ἤδη ποτὲ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τινος ἐπιλαβόμενον φάναι· » καὶ 30,1
 μέχρι τίνος, ὃ οὗτος, τὴν ἀπληστίαν ἐκτείνωμεν; « εἴτ' ἐπὶ γῆς μέτρον ἀνδρὸς
 ἡλικίας ἐγχαράξας τῷ δόρατι, ὃ μετὰ χεῖρας ἔχων ἐτόγγχανε, » τὸν σύμπαντα
 τοῦ βίου πλοῦτον« ἔφη, » καὶ τὸ πᾶν τῆς γῆς στοιχεῖον εἰ κτήσαιο, πλέον

VJNAB (l. 22–30 < N¹AB)

1 ἐπαγρούπνως NAB 4 ἐπὶ + τὴν N | ἀκουσόμενου B 5 εἰ δ' ἐπιλέγοντι
 V, εἰ δὲ ποτε λέγοντι J | προσήκοι V 7 ἐδόκει N | ἂν τοὺς] αὐτοὺς V, αὐ τοὺς
 AB, τοὺς N 11 κατεβάλλετο V 12 δὲ < V 13 γνωρίζειν < JNAB
 | τῶν] τὸν JN 14 τῶν] τὸν JNB | περὶ] ἐπὶ V | λόγων A 21 μαρτυροῦ-
 20 μενος AB 22 (αὐτῷ) – 30 (ἀπληστίαν) < N¹AB (+ N^mε) 25 ~ ὑφέξειν
 τῶν πρᾶττομένων N^mε | ταῦθ'] τὰ θ' V 28 ἀμαθεῖς JN^mε 30 τινός] ἐνός
 V | ἐπιλαβόμενος JB¹, -μένου V 31 ἐκτείνωμεν B 32 ἔχων ἐτρυγχ.] φέρων
 ἔτυχεν V

οὐδὲν τουτουὶ τοῦ περιγραφέντος γηδίου ἀποίσεις, εἰ δὴ κἀν αὐτοῦ τύχῃς. «
ἀλλ' οὐδένα ταῦτα λέγων τε καὶ πράττων ἔπαυεν ὁ μακάριος, τὰ πράγματα 2
δ' ἐναργῶς αὐτοὺς θεοπροπίους ἐπεισεν ἀλλ' οὐ ψιλοῖς ῥηματίους εἰκέναι τὰ
βασιλέως θεσπίσματα.

5 Ἐπει δ' οὐκ ἦν θανάτου φόβος ἀπειργων τοὺς κακοὺς τῆς μοχθηρίας, 31
βασιλέως μὲν ὄλον πρὸς τὸ φιλάνθρωπον ἐκδεδομένου, τῶν δὲ καθ' ἕκαστον
ἔθνος ἀρχόντων μηδαμῆ μηδαμῶς μηδενὸς τοῖς πλημμυλοῦσιν ἐπεξιόντος,
τοῦτο δὴ μομφὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῇ καθόλου διοικήσει παρεῖχεν, εἴτ' οὐδὲν
ἐδλόγως εἶτε καὶ μὴ, ὅση φίλον ἐκάστω κρινέτω, ἐμοὶ δ' ἐφείσθω τάληθῆ
10 γράφειν.

130 Ῥωμαῖα μὲν οὐδὲν γλώττη τὴν τῶν λόγων συγγραφήν βασιλεὺς παρεῖχε. 32
μετέβαλλον δ' αὐτὴν Ἑλλάδι μεθερμηνευταὶ φωνῆ οἷς τοῦτο ποιεῖν ἔργον ἦν,
τῶν δ' ἐρμηνευθέντων λόγων δείγματος ἕνεκεν μετὰ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν 11:
ἐξῆς ἐκεῖνον συνάψω, ὃν ὁ αὐτὸς ἐπέγραψε »Τῶ τῶν ἁγίων συλλόγῃ«, τῇ
15 ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ ἀναθεῖς τὴν γραφήν, ὡς μὴ τις κόμπον εἶναι νομίσειε τὴν
ἡμετέραν ἀμφὶ τῶν λεχθέντων μαρτυρίαν.

Κάκεινο δὲ μνήμης οὐ μοι δοκεῖ ἀπόβλητον εἶναι, ὃ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν 33,1
αὐτῶν ὁ θανμάσιος κατεπράξατο. ἐπειδὴ γάρ ποτε θάρσει τῆς αὐτοῦ περὶ
τὸ θεῖον εὐλαβείας ἀμφὶ τοῦ σωτηρίου μνήματος λόγον παρασχεῖν εἰς ἐπήκοον
20 αὐτοῦ δεδεήμεθα, προθυμώτατα μὲν τὰς ἀκοὰς ὑπέιχε, πλήθους δ' ἀκροατῶν
περιεστῶτος ἔνδον ἐν αὐτοῖς βασιλείοις ὄρθιος ἐστῶς ἅμα τοῖς λοιποῖς ἐπ-
ηκροῶτο, ἡμῶν δ' ἀντιβολόντων ἐπὶ παρακειμένῳ τῷ βασιλικῷ θρόνῳ διανα-
πάνεσθαι, ἐπειθέτο μὲν οὐδαμῶς, συντεταμένῳ δὲ λογισμῷ τὴν διάκρισιν
ἐποιεῖτο τῶν λεγομένων, ταῖς τε δογματικαῖς θεολογίαις ἀλήθειαν ἐπεμαρ-
25 τύχει. ἐπει δὲ πολὺς ἦν ὁ χρόνος ὃ τε λόγος ἐμηκύνετο, ἡμεῖς μὲν καταπαύειν 2
προηγήμεθα, ὃ δ' οὐκ ἀνίει, περαίνειν δ' εἰς τέλος προὔτρεπεν· ἀντιβολόντων
δὲ καθέζεσθαι ἀντεδυσώπει, τοτὲ μὲν φήσας ὡς οὐ θεμιτὸν εἶη τῶν περὶ
θεοῦ κινουμένων δογμάτων ἀνεμιένως ἀκροᾶσθαι, τοτὲ δὲ συμφέρειν αὐτῷ
καὶ λυσιτελεῖν τοῦτο· ἐστῶτας γὰρ ὑπακούειν τῶν θεῶν ὄσιον. ἐπει δὲ καὶ

*8sq. v. p. 142, 24sq. 11sq. v. p. 32, 1sq. ; 53, 13sq. ; 126, 4sq. ;
128, 1sq. ; 130, 28sq. ; 143, 5sq. 14 Nicht identisch mit der Or. ad sanct.
coet.

VJNAB

1 τούτου B, τούτου εἶη V | τύχης JAB 3 αὐτοῖς JNAB 5 εἰργων
JNAB 7 μηδαμῆ μηδαμῶς] μηδαμῆ V, μηδαμῶς NAB | πλημμυλήμασιν NAB
8 μομφὴν V 9 εἶτε] εἰ V | ὅπου B, ὅπως N | ἀφείσθω N 12 μετέβαλον V
| Ἑλλάδι < JNAB 14 ὃ < Hkl | τοῦ . . . συλλόγῳ VAB 14/15 τῆς ἐκ-
κλησίας V 15 νομίση Hkl 15/16 ὡς — μαρτυρίαν < A 18/19 ~ περὶ τὸ
θεῖον αὐτοῦ N 20 ~ αὐτοῦ p. μὲν V 25 καὶ παύειν V 26 προηγήμεθα B
| ἀνίει JAB, ἀνείη V 27 φήσας] σφάς BV^s, φάς V¹, σφάς JN (~ p. εἶη N) |
ὡς < B 28 κοινουμένων Hkl 29 τὸ θεῖον V | δε] δὴ V

ταῦτα τέλους ἐτόγγαυεν, ἡμεῖς μὲν οἴκαδε ἐπανήειμεν καὶ τὰς συνήθεις ἀπελαμβάνομεν διατριβάς, ὁ δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ πεπρονοημένος, 34
περὶ κατασκευῆς θεοπνεύστων λογίων εἰς ἡμέτερον πρόσωπον ἐπετίθει γράμμα. συνῆπτε δ' αὐτῷ καὶ ἄλλο περὶ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ πάσχα ἑορτῆς.
5 προσφωνησάντων γὰρ ἡμῶν αὐτῷ μυστικῆν ἀνακάλυψιν τοῦ τῆς ἑορτῆς λό-
γου, ὅπως ἡμᾶς ἡμεῖσθε τιμῆσας ἀντιφωνήσει, μάθοι ἂν τις ἐντυχὼν αὐτῷ
τῷδε τῷ γράμματι.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίω.

35,1

Τὸ μὲν ἐχγεῖρημα μέγιστον καὶ πάσης λόγων δυνάμεως κρείττον
10 Χριστοῦ μυστήρια κατ' ἀξίαν εἰπεῖν τήν τε τοῦ πάσχα ἀντιλογίαν τε
καὶ γένεσιν, λυσιτελεῖ τε καὶ ἐπίπονον τελεσιουργίαν, ἐρμηνεύσαι τὸν
31 προσήκοντα τρόπον· τὸ γὰρ θεῖον ἀνθρώποις ἀδύνατον κατ' ἀξίαν
φράσαι, καὶ τοῖς νοῆσαι δυνατοῖς. πλὴν ὅμως ὑπερθαυμάσας σε τῆς φιλο- 2
μαθείας τε καὶ φιλοτιμίας, αὐτός τε τὸ βιβλίον ἀνέγνων ἀσμένως, καὶ
15 τοῖς πλείοσιν, οἱ γε τῇ περὶ τὸ θεῖον λατρεία γνησίως προσανέχουσι,
καθὰ ἐβουλήθη, ἐκδοθῆναι προσέταξα. συνορῶν τοίνυν μεθ' ὅσης θυ- 8
μηδίας τὰ τοιαῦτα παρὰ τῆς σῆς ἀγχινοῖας δῶρα λαμβάνομεν, συν-
εχεστέροις ἡμᾶς λόγοις εὐφραίνειν, οἷς ἐντεθράφθαι σαυτὸν ὁμολογεῖς,
προθυμηθῆτι· (θέοντα γὰρ σε, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς τὰ συνήθη σπου-
20 δάσματα παρορμῶμεν), ὅπου γε καὶ τὸν εἰς τήν Ῥωμαίων τοὺς σοὺς
πόνους μεταρρυθμίζοντα γλῶτταν οὐκ ἀνάξιον ἠρῆσθαι σοι τῶν συγ-
γραμμάτων ἢ τοσαύτη πεποιθήσις δέικνυσιν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὰ καλὰ
τῶν λόγων ἢ τοιαύτη ἐρμηνεία ὑφίστασθαι κατ' ἀξίαν ἀδυνάτως ἔχει.
Ἄ ὁ θεός σε διαφυλάξει, ἀδελφε ἀγαπητέ.

25 Τὸ μὲν οὖν περὶ τοῦδε γράμμα τοῖόνδε ἦν, τὸ δὲ περὶ τῆς τῶν θείων
ἀναγνωσμάτων ἐπισκευῆς ὧδέ πη περιέχει.

Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσεβίω.

36,1

*8sq. 27 sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 81 sq.

**27 – p. 134, 21 = Socr I 9, 51–55 (p. 79, 12–81, 11); Theod I 16, 1–4
(p. 60, 1–23); Gel III 4, 1–5 (p. 142, 6–28), Quelle: Theod (cf. GCS 28, XXXV);
Nic VIII 27 (I 590), Quelle: Socr; Cassiod. h. e. II 16, 1–5 latein. Übersetzung

***27 – p. 134, 21 cf. 369 (Vindob. Hist. gr. 104, f. 38b), ganz kurzes Re-
sümee

VJNAB [a. I. 27 + Socr (FM) Theod Gel (A²)]

2 προνοημένος N 4 τὸ + a. γράμμα NAB | συν. – ἄλλο] ἀλλὰ δὴ καὶ
NAB | ἀγιωτάτης < N | ~ ἑορτῆς τοῦ πάσχα A 5 προσφωνησάντων B 6 αὐ-
τοῦ A 7 τῷ < J 8 a. epist. + ἐπιστολὴ βασιλέως κωνσταντίνου ἦν πρὸς τὸν
ἡμέτερον λόγον ἀντέγραψεν V, ἐπιστολὴ βασιλέως πρὸς ἡμᾶς J^{ms} 10 αἰτιολογίαν
Val 14 ἔγνω J¹ 15 τῇ < V 16 συνορῶν V 18 ἐντεθράφθαι JNAB
| οἷς – 22 (ei) < N¹AB (+ N^{ms}) 21 μεταρρυθμίζοντα Mss 22 ἀν A |
τὰ καλὰ τῶν] τῶν καλῶν AB 23 λόγων] ἔργων JNAB | τοιαύτη N^s | ἔχη N¹A
24 φυλάξει V, διαφυλάξει Hkl 25 οὖν < JAB 27 a. epist. + βασιλέως
ἐπιστολὴ περὶ τῆς τῶν θείων γραφῶν ἐπισκευῆς V (uncial.), βασιλέως ἐπιστολὴ B,
ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως κωνσταντίνου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν κατασκευῆς βιβλίων Gel,
< JNA Socr Theod

Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῖν πόλιν τῆς τοῦ σωτῆρος Θεοῦ συναιρομένης
 προνοίας μέγιστον πλήθος ἀνθρώπων τῆ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἀνατέ-
 θεικεν ἑαυτό, ὡς πάντων ἐκείσε πολλὴν λαμβανόντων αὐξήσιν σφόδρα
 ἄξιον καταφαίνεσθαι καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευασθῆναι πλειό-
 5 ¹ τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῆ ἡμετέρα προαιρέσει. πρέ- 2
 πον γὰρ κατεφάνη τοῦτο δηλῶσαι τῆ σῆ συνέσει, ὅπως ἂν πευτηήκουτα
 σωμάτια ἐν διφθέραις ἐγκατασκευοῖς εὐανάγνωστα τε καὶ πρὸς τὴν
 χρῆσιν εὐμετακόμιστα ὑπὸ τεχνιτῶν καλλιγράφων καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχ-
 νην ἐπισταμένων γραφῆναι κελεύσειας, τῶν θείων δηλαδὴ γραφῶν, ὧν
 10 ¹⁰ μάλιστα τὴν τ' ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῶ τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγα- 3
 καίαν εἶναι γινώσκεις. ἀπεστάλη δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμε- 8
 ρότητος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς ἐπι-
 σκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια παρασχεῖν φροντίσειεν· ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα
 132 ¹³² τὰ γραφέντα σωμάτια κατασκευασθῆναι, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο
 15 ¹⁵ γενήσεται. καὶ γὰρ δύο δημοσίων (ὀχημάτων) ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν 4
 ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν τούτου λαβεῖν σε προσήκει. οὕτω
 γὰρ ἂν μάλιστα τὰ καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων
 ῥᾶστα διακομισθῆσεται, ἐνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς
 ἐκκλησίας διακόνων, ὃς ἐπειδὴν ἀφίκηται πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειρα-
 20 ²⁰ θῆσεται φιλανθρωπίας.
 Ὁ Θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφε ἀγαπητέ.

*Ταῦτα μὲν οὖν βασιλεὺς διεκελεύετο. αὐτίκα δ' ἔργον ἐπηκολούθει τῶ 37
 λόγῳ, ἐν πολυτελῶς ἡσκευασμένοις τεύχεσι τρισσὰ καὶ τετρασσὰ διαπεμψάντων
 ἡμῶν (***)*

25 ²⁵ *Ὁ δὴ καὶ αὐτὸ ἕτερα βασιλέως ἀντιφώνησις παραστήσει, δι' ἧς, πυθόμενος
 ὡς ἡ παρ' ἡμῖν Κωνσταντία πόλις, ἀνδρῶν ἐκτόπως δεισιδαιμόνων οὖσα
 πρότερον, ὁρμῇ θεοσεβείας τῆς ἔμπροσθεν μεταβέβληκεν εἰδωλικῆς πλάνης,*

***25—p. 135, 5 cf. Soz II 5, 7—8 (p. 57, 23—58, 4), V 3, 6 (p. 196, 5—10)

VJNAB [ad l. 21 + Soer (FM) Theod Gel (A²)]

1 ὑμῖν B^s 3 πάντως V | πολλὴν N^cA Soer Theod Gel, πολλῶν VJN¹B
 | λαβόντων Soer Theod 6 γὰρ < Soer Theod (part.) Gel, οὖν N | τοῦτο V
 Soer Theod, τοῦ J, τὸ NAB 8 εὐμετακόμιστα (κομι ras) J, εὐπαρακόμιστα
 Soer Theod Gel 9 κελύσας V 10 καταλόγῳ N, συλλόγῳ Hein, λαφ (?) Hkl
 11 ἀπέσταλται Soer Theod Gel | γράμμα JNB 12 ἅπαντα Mss Gel, ἂν πάντα
 Soer Theod | πρὸς + τὴν Soer Theod Gel 14 κατασκευασθῆ N 15 ὀχη-
 μάτων Soer Theod Gel, < Mss | ἐξουσι.] ὑπηρεσίαν Hkl 16 τοῦτο N¹B, < Gel
 18 διακομισθῆναι Soer Theod Gel | τοῦτο < V | ἐκ < J 21 διαφυλάξοι JNAB
 Soer, φυλάξει V, διαφυλάξει Soer (F) Theod Gel 24 lac. Hkl 25 π. αὐτὸ
 ras c. 1 litt. V | ~ βασιλέως ἕτερα JNAB | παραστήσοι B | δι' ἧς] διὸ N
 26 κωνσταντία JNAB | ~ οὖσα δεισιδαιμόνων N 27 ὁρμητήριον N | μετα-
 βεβληκυία N | πλάνης + ἐγένετο N

χαίρειν ἐδήλον καὶ τὴν πρᾶξιν ἀποδέχσθαι (***)

Ἦδη μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ Παλαιστινῶν ἔθνους ἡ Κωνσταντία τὴν σωτήριον 38
ἐπιγραφαιμένη θεοσεβειαν καὶ παρ' αὐτῷ θεῷ καὶ παρὰ βασιλεῖ τιμῆς κρείτ-
τονος ἤξιοτο, πόλις μὲν ἀποφανθεῖσα ὁ μὴ πρότερον ἦν, ἀμείψασα δὲ τὴν
5 προσηγορίαν ἐπωνυμίῳ κρείττονι θεοσεβοῦς ἀδελφῆς βασιλέως.

Ταῦτόν δὲ καὶ ἕτεροι πλείους διεπράττοντο χώραι, ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ Φοινίκων 39,1
ἔθνους αὐτοῦ βασιλέως ἐπώνυμος, ἧς οἱ πολῖται δυσεξαρίθμητα ξοάνων ἰδρύ-
ματα πυρὶ παραδόντες τὸν σωτήριον ἀντικατηλλάξαντο νόμον. καὶ ἐφ' ἐτέραν 2
δ' ἐπαρχιῶν αὐτόμολοι τῇ σωτηρίῳ προσιόντες γνώσει ἀθροοὶ κατὰ χώρας
10 καὶ κατὰ πόλεις τὰ μὲν πρότερα αὐτοῖς ἱερὰ νενομισμένα, ἐν ὅλῃ παντοίων
ὄντα ξοάνων, ὡσανεὶ τὸ μηθὲν ὄντα ἠφάνιζον, νασούς τ' αὐτῶν καὶ τεμένη
εἰς ὕψος ἡμέρα μηδεὸς ἐπικελεύοντος καθήρουν, ἐκκλησίας δ' ἐκ θεμελίω
ἀνιστώντες τῆς προτέρας ἀντικατηλλάττοντο πλάνης.

Ἀλλὰ γὰρ καθ' ἕκαστα γράφειν τῶν τοῦ θεοφιλοῦς πράξεων οὐχ ἡμέτερον 3
15 ἂν εἶη μᾶλλον ἢ τῶν τὸν πάντα χρόνον αὐτῷ συνεῖναι κατηξιωμένων ἡμεῖς
δ' ἐν ὀλίγῳ ἡμῶν διεγνωσμένα τῆδε παραδόντες τῇ γραφῇ ἐπὶ τὸν ὕστατον
αὐτοῦ τῆς ζωῆς διαβησόμεθα χρόνον.

Ἐπληροῦντο μὲν αὐτῷ τριάκοντα ἐνιαυτῶν περίοδοι τῆς βασιλείας· τρεῖς 40,1
δ' αὐτῷ παῖδες, καίσαρες περιφανέστατοι, κοινονοὶ τῆς βασιλείας διαφόροις
20 ἀνεδεικνύντο χρόνοις, ὁ μὲν ὁμώνυμος τῷ πατρὶ Κωνσταντῖνος πρῶτος μετα-
σχὼν τῆς τιμῆς ἀμφὶ τὴν τοῦ πατρὸς δεκαετηρίδα, ὁ δὲ δεύτερος τῇ τοῦ
πάππου κοσμούμενος ὁμώνυμίᾳ Κωνσταντίος ἀμφὶ τὴν εἰκοσαετηρικὴν παν-
ῆγγυρι ἀνηγορευμένος, ὁ δὲ τρίτος Κώνστας, τὸν ἐνεστῶτα καὶ συνεστῶτα
τῷ τῆς ἐπωνυμίας προσρήματι σημαίων, ἀμφὶ τὴν τρίτην δεκάδα προηγ-
25 μένος. οὕτω δὴ τριάδος λόγῳ τριττῆν γοῆν παίδων θεοφιλῆ κτησάμενος, 2

*20/21 1. III. 317 22sq. 8. IX. 324 24sq. 25. XII. 333

**20—25 cf. Laus 3, 2 (p. 200, 26—30), einiges wörtlich

***2—5 cf. Socr I 18, 13 (p. 112, 12—15) 6—8 cf. Soz II 5, 8 (p. 58, 3/4)

8—18 cf. Soz II 5, 9 (p. 58, 5—7) 14/15 cf. Soz II 5, 9 (p. 59, 4/5) 18sq. cf.

Socr I 28, 2 (p. 149, 16sq.); Soz II 26, 1 (p. 87, 15) 20—25 cf. Socr I 38, 12sq.

(p. 172, 4—12)

VJNAB

1 lac. Hkl 2 παλαιστηνῶν JNB pass. | κωνσταντία V Soz (lib. II), κων-
σταντία JNAB Soz (lib. V) 4 ἀποφανείσα NAB, ὑποφανείσα J 5 ἐπωνυ-
μία N 6 ταῦτό N 8 πυρὶ] πρὶν N | παραδῶσαντες V 9 ἠὲτομῶλησαν
καὶ αὐτόματοι Soz 10 κατὰ < A | ~ νενομ. ἱερὰ V 11 ~ ξοάνων ὄντα
NAB 12 ἐπικελεύσαντος V, ἐπιτάττοντος Soz 13 τὰ + a. τῆς V | γνώμης
ἦτοι + a. πλάνης JNAB 14 τὰ καθέκαστα Val 15 ~ συνεῖναι αὐτῷ JNAB
16 τῇ < NB 18 βασιλέως A 19 ἐπιφανέστατοι J | διαφ. + δ' N
18/19 βασιλείας — τῆς < NAB 21 τῆς βασιλείας τὴν τιμὴν V | δέ < V 23 ἀνηγ-
μένος J | κώνσταν B, κώνστανς V | ἐστῶτα V

ταύτην τ' ἐφ' ἐκάστη περιόδῳ δεκαετοῦς χρόνον εἰσποιήσει τῆς βασιλείας
 τιμήσας, τῷ παμβασιλεῖ τῶν ὄλων ἑὺχαριστηρίων¹ καιρὸν εὐκαιρον εἶναι
 τὸν τῆς αὐτοῦ τριακονταετηρίδος ἡγήετο, καὶ δὴ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ
 5 ρωσὴν ποιήσασθαι εὖ ἔχεν ἐδοκίμαζεν.

Μισόκαλος δὲ κὰν τούτῳ φθόνος οἰοιεὶ σκότιον νέφος τηλαυγεστάταις 41,1
 ἡλίον μαρμαρυγαῖς ὑπαντήσας, τὸ φαιδρὸν τῆς πανηγύρεως θορυβεῖν ἐπέερα,
 τὰς κατ' Αἴγυπτον αἰθῆς ἐκκλησίας ταῖς αὐτοῦ ταράττων ἐρεσχελίας. ἀλλ' ὅ γε 2
 τῷ θεῷ μεμελημένος σύνοδον αἰθῆς πληθύνουσαν ἐπισκόπων ὡσπερ θεοῦ στρατό-
 10 πεδον καθοπλίσας, ἀντιπαρετάττετο τῷ βασκάνῳ δαίμονι, ἐξ ἀπάσης Αἰγύπ-
 του καὶ Λιβύης, Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης σπεύδειν πρῶτα μὲν ἐπὶ τὴν τῆς
 διαμάχης λύσειν, ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἀφίερωσιν τοῦ προλεχθέντος νεὸ ποιεῖσθαι
 διακελευσάμενος. ὁδοῦ δὴ πάρεργον ἐπὶ τῆς Φοινίκων μητροπόλεως προσ- 3
 ἔταττε διαλύσασθαι τὰς ἐρεσχελίας· μὴ γὰρ ἐξείναι τὰς γνώμας διηρημέ-
 15 νους ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ παρεῖναι λατρείαν, θεῖον νόμον διαγορευόντος μὴ
 πρότερον τὰ δῶρα προσφέρειν τοῦς ἐν διαφορᾷ τυγχάνοντας ἢ φίλιαν σπεισα-
 μένους καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους εἰρηνικῶς διαθέντας. ταῦτα βασιλεὺς τὰ σω- 4
 τήρια παραγγέλματα τῇ αὐτὸς αὐτοῦ διανοίᾳ ζωπυρῶν, σὺν ὁμοιοῖα καὶ συμ-
 φωνίᾳ τῇ πάσῃ ἔχασθαι τῶν προκειμένων διὰ γραφῆς οὕτως ἐχούσης ἐδήλου·

134 20 Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς τῇ ἀγία συνόδῳ τῇ κατὰ 42,1
 Τύρον.

¹ Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν εὐκαιρίᾳ μάλιστα πρέπον

*11sq. Synode von Tyrus 335 20sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34,
 114–117

**15 (μὴ) – 17 (διαθέντας) cf. Matth. 5, 23sq.; Marc. 11, 25a 20 – p.
 138, ■ = Theod I 29, 1–6 (p. 83, 10–85, 4); Gel III 17, 1–7 (p. 173, 16–174,
 23), Quelle: Theod oder Gel. Caes.

***2sq. cf. 369c (Athen., f. 86a II) 3–5 cf. Soer I 33, 1 (p. 156, 8sq.);
 Soz II 26, 1 (p. 87, 19sq.) 8–10 cf. Soz II 26, 2 (p. 87, 20sq.) 8–17 cf.
 Soer I 28, 1sq. (p. 149, 9–18) 11–15 cf. Soz II 26, 2 (p. 87, 21–24)

VJNAB [a l. 20 + Theod Gel (A²)]

1 ὁ JNAB | ἐκάστῳ NB 2 τῶν + a. τῷ Hkl | εὐχαριστηρίων Val, εὐχα-
 ριστήριον Mss | καιρὸν + καὶ N 4 προσήκειν < Hkl ■ ὅλον εἰς JNAB
 7 ὑπαντήσαν Val | ἐπειράτο J¹ 8 ~ ἐκκλησίας αἰθῆς JNAB | αὐτοῦ N
 9 πλήθουσιν A, ἐπλήθυνον N, πλείστον JBRas | ~ ἐπισκόπων αἰθῆς πλείστον J |
 καὶ + a. ὡσπερ N 10 ἀντέπραττε V 15 παρίεναι (?) Hkl 16 σπασαμένους
 AB, ἀσπασαμένους N, ἐπισπασαμένους V 18 ~ αὐτοῦ αὐτὸς JNAB 20 a.
 epist. + βασιλέως ἐπιστολῇ πρὸς τὴν ἐν τύρῳ σύνοδον V (uncial.), ἴσον ἐπιστολῆς
 κωνσταντίνου βασιλέως γραφείσης πρὸς τοῦς ἐπισκόπους τῆς ἐν τύρῳ συνόδου Theod
 (T), ἐπιστολῇ τοῦ βασιλέως κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν τύρῳ συναθροισθεῖσαν σύνοδον
 Gel, < JNAB Theod | Νικητῆς et Μέγιστος < Theod 22 καιρῶν] κρειττόνων
 V | καιρῶν + εὐκαιρῶν J

ἀστασίαστον εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ πάσης λοιδορίας τοῦ
 τοῦ Χριστοῦ νῦν ἀπηλλάχθαι θεράποντας. ἐπεὶ δ' οὐχ ὑγιοῦς φιλονει-
 κίας οἴστρω τινὲς ἐλαυνόμενοι (οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι βιοῦντες ἑαυτῶν ἀξίως),
 τὰ πάντα συγγέειν ἐπιχειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς ἐπέκεινα κεχω-
 5 ρήκена μοι δοκεῖ, τούτου χάριν θέοντας ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προ-
 τρέπομαι χωρὶς τινοῦ ὑπερθέσεως εἰς ταῦτο συνδραμεῖν, πληρῶσαι τὴν
 σύνοδον, ἐπαμῦναι τοῖς χρήζουσιν ἐπικουρίας, τοὺς ἀδελφούς ἰάσασθαι
 κινδυνεύοντας, εἰς ὁμόνοιαν ἐπαναγαγεῖν τὰ διεστῶτα τῶν μελῶν, διορ-
 10 θώσασθαι τὰ πλημμελοῦμενα, ἕως καιρὸς ἐπιτρέπει, ἵνα ταῖς τοσαύταις
 ἐπαρχίαις τὴν πρέπουσαν ἀποδώσῃτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας,
 ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώλεσεν ὑπεροψία. ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ 2
 τῶν ὄλων θεῷ ἔστιν ἀρεστόν καὶ ἡμῖν πάσης εὐχῆς ὑπέρτερον καὶ ὑμῖν
 αὐτοῖς, ἔάν γε τὴν εἰρήνην ἀνακαλέσῃθε, οὐ τῆς τυχοῦσης αἴτιον εὐδο-
 ξίας, πάντας ἀνθρώπους συνομολογεῖν ἠγοῦμαι. μὴ τοῖνυν μέλλετε λοι-
 15 πόν, ἀλλ' ἐπιτεινάντες ἐντεῦθεν ἦδη τὰ τῆς προθυμίας, τοῖς προκειμένοις
 ὅρον ἐπιθεῖναι σπουδάσατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας
 δηλαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, (ἦν) ἕκασταχοῦ μόνον οὐχὶ φωνῆν
 ἀφίεις ὁ σωτὴρ ἐκεῖνος ᾧ λατρεύομεν ἀπαιτεῖ μάλιστα παρ' ὑμῶν.

Οὐδὲν δὲ τῶν εἰς τὴν ἐμὴν εὐλάβειαν ἠκόντων ὑμῖν ἐνδεήσει. πάντα 8
 20 μοι πέπρακται ὅσα γράφοντες ἐδηλώσατε. ἐπέστειλα πρὸς οὓς ἐβουλή-
 θητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν τῶν φρον-
 τισμάτων, ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ὑπατικῶν, ὃς καὶ τοὺς ὀφεί-
 λοντας εἰς τὴν σύνοδον ἀφικέσθαι μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, καὶ τῶν πραττο-
 μένων ἐξαιρέτως δὲ τῆς εὐταξίας κατασκοπος παρέσται. ἐάν γάρ τις, ὡς 4
 135 25 ἐγὼ οὐκ οἶομαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώ-
 μενος μὴ βουληθῆ παραγενέσθαι, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται,
 ὃς ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος αὐτὸν ἐκβαλὼν ὡς οὐ προσῆκεν ὄροις

**18 cf. Praepar. ev. I 39 (p. 12, 8)

***22sq. cf. Soer I 28, 2 (p. 150, 1sq.)

VJNAB (l. 16sq. VJN^{mg}) [Theod Gel (A²)]

2 ἐπειδὴ δὲ Theod Gel 3 ἀναξίως Theod Gel 4 ἐπιχειροῦντες AB
 6 καὶ + a. πληρῶσαι Theod Gel 7 ἐπικουρίας V Theod Gel, βοηθείας JNAB
 | λατρεύσαι Theod Gel 9 ὡς Theod Gel 10 ἀποδώσατε JNAB, ἀποδώτε
 Theod Gel 11 ἀπωλέσαι V¹ 13 αἰτιον| ἄξιον Theod Gel 14 μέλλετε +
 τὸ N 16 ὄροις AM, ?B | ~ἐπιθεῖναι ὄροις A | προσήκ. + καιρὸν AB
 | μετὰ - p. 138, ¶ (ἀπέχθειαν) < N¹AB (+ N^{mg}) 17 ἦν Theod, < VJN^{mg}
 | ἕκασταχοῦ - 18 (ὑμῶν) < J 18 ἡμῶν Theod 19 ~δὲ οὐδὲν Theod
 (part.) | ὑμῖν < Theod 20 ἀπέστειλα VN^{mg} Theod (BHNST) Gel 23 καὶ
 N^{mg} Theod Gel, καὶ τῆς V, < J 24 δὲ + καὶ N^{mg} | ~ ἐξαιρέτως p. εὐταξίας
 N^{mg} | ἐπίσκοπος J 25 ἐγαγε Theod Gel | οἶμαι Theod (part.) 27 ὁ Theod
 (part.) | ἐκβάλλων Theod (part.) | προσήκον Hkl

αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν διδάξει.

Λοιπὸν ἔσται τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἔργον ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε 5
πρὸς ἀπέχθειαν μήτε πρὸς χάριν, ἀκολουθῶν δὲ τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ
ἀποστολικῷ κανόνι, τοῖς πλημμεληθεῖσιν εἴτ' οὖν κατὰ σφάλμα συμβε-
5 πύσσου τὴν ἁρώστουσαν θρασκίαν ἐπινοήσαι, ἵνα κατὰ πάσης βλασφη-
μίας ἐλευθερωσθε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἑμὰς ἐπικουφίσητε φροντίδας
καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν τοῖς νῦν στασιαζομένοις ἀποδόντες μεγίστην
εὐκλειαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε.

Ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

10 Ἐπει δὲ δι' ἔργον ἐχώρει τὰ προσηταγμένα, κατελάμβανεν ἄλλος βασι- 43,1
λικὸς ἀνὴρ, ἐπισπέρχων τὴν σύνοδον σὺν γραμματικῷ βασιλικῷ, σπεύδων
'μηδὲ' ἀναβάλλεσθαι τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παρορμῶν γε πορείαν. ἄραντες 2
οὖν οἱ πάντες ἀπὸ τοῦ Φοινίκων ἔθνος δημοσίοις δρόμοις ἤλανον ἐπὶ τὰ
προκειμένα, ἐπληροῦτο δὲ τότε πᾶς ὁ τῆδε τόπος μεγίστης θεοῦ χορείας,
15 ἐπὶ ταῦτόν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις συνηγμένων τῶν ἐξ ἀπάσης ἐπαρχίας δια-
φανῶν ἐπισκόπων. Μακεδόνες μὲν γὰρ τὸν τῆς παρ' αὐτοῖς μητροπόλεως 3
παρέπεμπον, Παννόνιοι τε καὶ Μυσοὶ τὰ παρ' αὐτοῖς ἀνθούοντα κάλλη τῆς
τοῦ θεοῦ νεολαίας, παρῆν δὲ καὶ Περσῶν ἐπισκόπων ἱερὸν χρῆμα, τὰ θεῖα
λόγια ἐξηκριβωκῶς ἀνήρ, Βυθνοὶ τε καὶ Θράκες τὸ πλήρωμα τῆς συνόδου
20 κατεκόσμου. οὐ μὴν ἀπελιμπάνοντο Κιλικίων οἱ διαφέροντες, καὶ Καππα- 4
δοκῶν 'δ' οἱ πρῶτοι παιδεύσει λόγων μέσοι τοῖς πᾶσι διέπρεπον, Συρία τε
πᾶσα καὶ Μεσοποταμία, Φοινίκη τε καὶ Ἀραβία σὺν αὐτῇ Παλαιστίνῃ,
Αἴγυπτός τε καὶ Λιβύη, οἱ τε τὴν Θηβαίων οἰκοῦντες χώραν, πάντες ὁμοῦ
ἐπλήρουν τὴν μεγάλην τοῦ θεοῦ χορείαν, οἷς ἀνάριθμοι ἐξ ἁπασῶν τῶν
25 ἐπαρχιῶν ἐπηκολούθει λεώς. παρῆν δὲ τούτοις ἄπασι βασιλική τις ὑψηραία,
ἄνδρες τ' ἐξ αὐτῶν βασιλείων δόκιμοι κατεπέμποντο φαιδρῶνα τὴν ἐορτὴν
136 ταῖς βασιλέως χορηγίας, ναὶ μὴν καὶ ὁ τούτοις ἄπασιν ἐφεστῶς βασιλεῖ 44,1
δεξιὸς ἀνὴρ, πίστει καὶ εὐλαβείᾳ λόγων τε θεῶν ἐμπρέπων ἀσκήσει, ὅς

*10 — p. 140, 5 cf. p. 94, 24—101, 7 (Bauzeit: 326—336) 16sq. Alexander,
Bischof von Thessalonice 16sq. cf. 85, 6sq. 28 cf. das Kephalaion
***10—12 cf. Soer I 33, 1 (p. 156, 5—7); Soz II 26, 1 (p. 87, 17—19)
12 — p. 139, 19. 23 cf. Theod I 31, 1—3 (p. 87, 23—88, 9) 12 — p. 139, 24 cf.
Gel III 17, 32—37 (p. 178, 15—179, 9), Quelle: Theod oder Gel. Caes. 12—14
cf. Soz II 26, 3 (p. 87, 24)

VJNAB [ad l. 9 + Theod Gel (A²)]

1 περι Theod (part.) | μη + α. ἀντιτείνειν Theod (part.) | διδάξει < Theod
(part.) 2 ὁμογνώμονι κρίσει < N^{ms} 3 ἀπέχθειαν + ἐάν AB | δέ] τε Theod
(part.) 3/4 καὶ ἀποστολικῷ < V Theod (T) 7 στασιάζουσιν V 8 προσξενί-
σητε V Theod (A) 9 διαφυλάξει NA 12 μηδὲ Wil, μηδὲν VJAB, καὶ μη N
| γε < J 14 τότε < N 16 μὲν] τε V 17 παννόνιοι V¹, παννονοὶ J¹
18 θεοῦ] χριστοῦ V 19 θράκες VNM (cf. p. 84, 16) 20 ἀπελιμπ. + οὐδὲ N
21 ὁ' Hkl, θ' Mss | ἀραβία JNB | τε'] δὲ VJAB 24 ἀναριθμῆτος JNAB

δὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ὁμολογίαις κατὰ τὸν τῶν τυράννων καιρὸν λαμπρυνόμενος εἰκότως τὴν τῶνδε διατάξιν ἐπιστεύετο. καὶ δὴ τῷ βασιλέως οὗτος νεύματι σὺν εἰλικρινεῖα πάσῃ διακονούμενος, τὴν μὲν σύνοδον ἐτίμα φιλοφρόνως δεξιώσει ἐστιάσει τε λαμπραῖς καὶ συμποτικαῖς εὐωχίαις, 2
5 πτωχοῖς δ' ἀνείμοσι πενήτων τ' ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μωροῖς πλήθει, 2
τροφῆς καὶ τῶν λοιπῶν χρεῶν ἐν ἐνδείᾳ καθιστώσι, πολυτελεῖς διαδόσεις χρημάτων καὶ περιβλημάτων ἐποιεῖτο, ἥδη δὲ καὶ τὸν πάντα νεῶν πλουσίους καὶ βασιλικούς ἀναθήμασι κατεποίκιλλεν.

- Ἄλλ' ὁ μὲν ταύτην ἐπλήρου τὴν ὑπηρεσίαν, οἱ δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργοὶ εὐχαῖς 45,1
10 ἅμα καὶ διαλέξει τὴν εορτὴν κατεκόσμον· οἱ μὲν τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν εἰς τὸν τῶν ὄλων σωτήρα καθοσίωσιν ἀνυμνοῦντες, τὰς τε περὶ τὸ μαρ-
τύριον μεγαλοουργίας διεξιόντες τῷ λόγῳ, οἱ δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν θείων δογμά-
των πανηγυρικαῖς θεολογίαις πανδαισίαν λογικῶν τροφῶν ταῖς πάντων παρα-
διδόντες ἀκοαῖς· ἄλλοι δ' ἐρμηνείας τῶν θείων ἀναγνωσμάτων ἐποιοῦντο, τὰς 2
15 ἀπορρήτους ἀποκαλύπτοντες θεωρίας, οἱ δὲ μὴ διὰ τούτων χωρεῖν οἰοί τε
θυσίαις ἀνάιμοις καὶ μυστικαῖς ἱερουργίαις τὸ θεῖον ἰλάσκοντο, ὑπὲρ τῆς
κοινῆς εἰρήνης, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, αὐτοῦ τε βασιλέως ὑπερ, τοῦ
τῶν τοσοῦτων αἰτίου, παίδων τ' αὐτοῦ θεοφιλῶν ἱκετηρίους εὐχὰς τῷ θεῷ
προσαναφέροντες. ἐνθα δὴ καὶ ἡμεῖς τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀγαθῶν ἡξιωμένοι ποι- 3
20 κίλαις ταῖς εἰς τὸ κοινὸν διαλέξει τὴν εορτὴν ἐτιμῶμεν, τοτὲ μὲν {διὰ γράμ-
ματος} τῶν βασιλεῖ πεφιλοσοφημένων τὰς ἐκφράσεις {ἐρμηνεύοντες} {ποιού-
μενοι}, τοτὲ δὲ καιρίους καὶ τοῖς προκειμένοις συμβόλοις τὰς προφητικὰς
{ποιούμενοι} {ἐρμηνεύοντες} θεωρίας. οὕτω μὲν ἢ τῆς ἀφιερώσεως εορτὴ ἐν
25 αὐτῇ τῇ βασιλέως τριακονταετηρίδι σὺν εὐφροσύναις ἐπετελεῖτο. 46
φιλοκαλῖαι ἀναθημάτων τε πλήθῃ ἐν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθοις τιμίους
πεποιημένων, κατὰ δύναμιν ἐν οἰκείῳ συγγράμματι παραδόντες αὐτῷ βασιλεῖ
προσεφωνήσαμεν· ὃν δὴ λόγον κατὰ καιρὸν μετὰ τὴν παρούσαν τῆς γραφῆς
ὑπόθεσιν ἐκθησόμεθα, ὁμοῦ καὶ τὸν τριακονταετηρικὸν αὐτῷ συζευγνύντες,
137 30 ὃν μικρὸν ὕστερον, ἐπὶ τῆς βασιλέως ἐπωνύμου πόλεως τὴν πορείαν στείλα-

*28 sq. 17. IX. 335 (Soer I 33, 1) Laus 11–18 erhalten (Schwartz)?

28 Schrift verloren (Heikel) oder als

***7sq. cf. Soz II 26, 3 (p. 87, 25)

26sq. cf. Soz II 26, 3 (p. 87, 25–27)

VJNAB

1 εὐσεβείας VB¹ | τὸν < J¹ ¶ τοῦ NB 5 τ' δ' JAB 7/8 ~ καὶ
πλουσίους B 8 καὶ < A | καὶ βασιλικούς < J | ἐποίκιλλεν J, κατεποίκιλλεν V
10 (οἱ μὲν) – 14 (ἀκοαῖς) < N¹AB (+ N^{ms}) ¶ καθοσ.] δεξιῶσιν N^{ms} 16 καὶ
< V 18 τῶν < JNAB 20 ~ τῶν διὰ γράμματος Wil | διὰ γράμματος < Hkl
21 τῶν] τῶν τῷ A, τῷ J¹NB | πεφιλοκαλημένων JNAB | ἐρμην.] ποιούντες Val
22 καὶ < JN ¶ ποιούμ.] ἐρμηνεύοντες Val | ἢ < V 24 τῇ < JNAB
26 τε < Wil | τε < N 30 μικρὸν JNAB | ~ ἐπωνύμου βασιλέως N

14 Winkelman, Eusebius I¹

μενοι, εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ βασιλέως διήλθομεν, τοῦτο δεύτερον ἐν αὐτοῖς βασι-
 λείοις τὸν ἐπὶ πάντων βασιλέα θεὸν δοξάσαντες, οὗ δὴ κατακροῶμενος ὁ
 τῷ θεῷ φίλος γαν{ν}υμένῳ ἐφύκει. τοῦτο δ' ὄν αὐτὸ μετὰ τὴν ἀκρόασιν
 ἐξέφησε, συμποσιάζων {μὲν} παροῦσι τοῖς ἐπισκόποις παντοῖα τ' αὐτοὺς τιμῇ
 5 φιλοφρονοῦμενος.

Ταύτην μεγίστην ὧν ἴσμεν σύνοδον δευτέραν συνεκρότει βασιλεὺς ἐν τοῖς 47
 Ἱεροσολύμοις μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην, ἣν ἐπὶ τῆς Βιδυνῶν διαφανῶς πε-
 ποιήτο πόλεως. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπινίκιος ἦν, ἐν εἰκοσαετηρίδι τῆς βασιλείας τὴν
 κατ' ἐχθρῶν καὶ πολεμίων εὐχὴν ἐπ' αὐτῆς Νικαίας ἐκτελοῦσα, ἡ δὲ τῆς
 10 τρίτης δεκάδος τὴν περίοδον ἐκόσμη, τῷ πάντων ἀγαθῶν δοτήρῳ θεῷ ἀμφὶ
 τὸ μῆγμα τὸ σωτήριον εἰρήνης ἀνάδημα τὸ μαρτύριον βασιλέως ἀφιροῦντος.

Καὶ δὴ τούτων βασιλεῖ συντελουμένων, ἀνὰ στόμα τε πάντων ἀνυμνου- 48
 μένης αὐτοῦ τῆς κατὰ θεὸν ἀρετῆς, τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τις ἀποτολ-
 μήσας εἰς αὐτοῦ πρόσωπον μακάριον αὐτὸν ἀπέφαινε, ὅτι δὴ κὰν τῷ παρόντι
 15 βίῳ τῆς κατὰ πάντων αὐτοκρατορικῆς βασιλείας ἠξιωμένος εἴη κὰν τῷ μέλ-
 λοντι συμβασιλεύειν μέλλῳ τῷ νῦν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀπεχθῶς τῆς φωνῆς ἐπα-
 κούσας μὴ τοιαῦτα τολμᾶν παρῆνε φθέγγεσθαι, μᾶλλον δὲ δι' εὐχῆς αἰτεί-
 σθαι αὐτῷ κὰν τῷ παρόντι κὰν τῷ μέλλοντι τῆς τοῦ θεοῦ δουλείας ἀξίῳ
 φανῆναι.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ τριακονταέτης αὐτῷ τῆς βασιλείας διεπεραίνετο χρόνος, 49
 τῷ δευτέρῳ τῶν παίδων συνετέλει γάμους, πάλαι τ' αὐτὸ κἀπὶ τοῦ πρεσβυ-
 τέρον τὴν ἡλικίαν διαπραξάμενος. θαλαίαι δὴ καὶ ἐστιάσεις ἤγοντο, νυμφο-
 στολοῦντος αὐτοῦ βασιλέως τὸν παῖδα ἐστιῶντός τε λαμπρῶς καὶ συμπο-
 σιάζοντος ὧδε μὲν ἀνδρῶν θιάσοις, γυναικῶν δ' ἀφωρισμένοις ἀλλαχόθι
 20 χοροῖς, διαδόσεις τε πλούσιαι χαρισμάτων δήμοις ἅμα καὶ πόλεσιν ἔδωροντο.

Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰνδῶν τῶν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον πρέσβεις ἀπήντων 50
 δῶρα κομίζοντες, γένη δ' ἦν παντοῖα ἐξαστραπτόντων πολυτελῶν λίθων ζῶα
 τε τῶν παρ' ἡμῖν ἐγνωσμένων ἐναλλάττοντα τὴν φύσιν, ἃ δὴ προσῆγον τῷ
 138 βασιλεῖ, τὴν εἰς αὐτὸν Ὠκεανὸν δηλοῦντες αὐτοῦ κράτησιν, καὶ ὡς οἱ τῆς

*1 erhalten als Laus 1-10.

7 sq. Nicaea

21 Constantinus II.

21/22 Constantius II.

***8-9 cf. Socr I 16, 1 (p. 102, 4-7)

9 sq. cf. Socr I 28, ■ (p. 149,

16sq.) 26sq. cf. Phil III 11 (p. 41, 8 sq. Photius)

VJNAB

4 τ'] δ' Hkl 6 τοῖς] αὐτοῖς JNAB 7 διαφανοῦς Val 9 ἐπ' < NAB
 | ~ τῆς νικαίας αὐτῆς NAB 10 ἀγαθῷ B 11 ἀφιροῦντος A 12 (καὶ) -
 14 (ἀπέφαινε) < N¹AB (+ N^mg) 12 βασιλεῖ] εὐλαβῶς J, < N^mg 12/13 πάν-
 των ἀνυμνούτων αὐτοῦ τὴν κατὰ θεὸν ἀρετὴν J, παρὰ πᾶσι τῶν τῆς αὐτοῦ κατὰ
 θεὸν ἀρετῆς βωμμένων N^mg 13 αὐτῷ V 15 ἠξιωμένος εἴη (ος εἴη ras) N
 18 ἄξιον JNAB 20 δὲ < V | συνεπεραίνετο V 21 πάλαι ταῦτο Val, πάλαι-
 τάτους τε Mss, πάλαι γάμους Hkl 22 δὲ V 26 ἀπόντων AB¹ 27 παντοῖα +
 φωτὸς Hkl, + φῶς Wd 28 ἐξαλλάττοντα (?) Hkl 29 αὐτῶν Val

Ἰνδῶν χώρας καθηγεμόνες εἰκόνων γραφαῖς ἀνδριαντων τ' αὐτὸν ἀναθήμασι
τιμῶντες αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα γνωρίζουν ὁμολόγουν. ἀρχομένῳ μὲν οὖν
τῆς βασιλείας αὐτῷ οἱ πρὸς ἧλιον δύοντα (ἐν) Ὠκεανῷ Βρεττανοὶ πρῶτοι
καθυπετάττοντο, νῦν δ' Ἰνδῶν οἱ τὴν πρὸς ἀνίσχοντα ἧλιον λαχόντες.

5 Ὡς οὖν ἐκατέρων τῶν ἄκρων τῆς ὅλης οἰκουμένης ἐκράτει, τὴν σύμπασαν 51,1
τῆς βασιλείας ἀρχὴν τρισὶ τοῖς αὐτοῦ διήρει παισίν, οἷά τινα πατρῶαν οὐσίαν
τοῖς αὐτοῦ κληροδοτῶν φιλτάτοις. τὴν μὲν οὖν παπῶαν λήξιν τῷ μελίζονι,
τὴν δὲ τῆς ἐώας ἀρχὴν τῷ δευτέρῳ, τὴν δὲ τούτων μέσην τῷ τρίτῳ διένεμε.

Κλήρον δ' ἀγαθὸν καὶ ψυχῆς σωτήριον τοῖς αὐτοῖς ποριζόμενος τὰ θεο- 2
σεβείας αὐτοῖς ἐνίει σπέρματα, θείοις μὲν προσάγων μαθήμασι, διδασκάλους
δ' ἐφίστας εὐσεβεῖα δεδοκιμασμένους ἄνδρας, καὶ τῶν ἔξωθεν δὲ λόγων
καθηγητὰς ἑτέρους εἰς ἄκρον ἤκοντας παιδεύσεως τοῖς αὐτοῖς ἐπίστη· ἄλλοι

πολεμικῶν αὐτοῖς ἐξήρχον μαθημάτων, ἕτεροι τῶν πολιτικῶν ἐπιγνώμονας
αὐτοῦς καθίστανον, οἱ δὲ νόμον ἐμπείρους αὐτοῦς εἰργάζοντο. βασιλικὴ δ' ἐκά- 3

15 στω τῶν παίδων κεκλήρωτο παρασκευή, ὀπλίται, δορυφόροι, σωματοφύ-
λακες, στρατευμάτων τε τάγματα παντοῖα, τούτων δὲ καθηγεμόνες, λοχαγοί,
στρατηγοί, ταξίαρχοι, ὧν τῆς ἐν πολέμοις ἐπιστήμης τῆς τε πρὸς αὐτὸν
εὐνοίας ὁ πατὴρ προειλήφει τὴν πείραν. ἀπαλοῖς μὲν οὖν ἔτι τὴν ἡλικίαν 52,1

20 εἰς ἄνδρας [δὲ] λοιπὸν προιοῦσιν αὐτοῖς μόνος ὁ πατὴρ εἰς διδασκαλίαν
ἐπήρκει, τοτὲ μὲν παρόντας ἰδιαζούσας ὑποθήκαις ζηλωτὰς αὐτοῦς παρορ-
μῶν καὶ μιμητὰς τῆς αὐτοῦ θεοσεβείας ἀποτελεῖσθαι διδάσκων, τοτὲ δ' ἀπου-
σῶν τὰ βασιλικά προσφωνῶν διήγει γράφων παραγγέλματα, ὧν τὸ μέγιστον
ἦν καὶ πρῶτιστον τὴν εἰς τὸν πάντων βασιλέα θεὸν γνῶσιν τε καὶ εὐσέβειαν
25 πρὸ παντὸς πλοῦτον καὶ πρὸ αὐτῆς βασιλείας τιμᾶσθαι. ἦθ' δ' αὐτοῖς καὶ ■
τοῦ δι' αὐτῶν πράττειν τὰ λυσιτελεῖ τοῖς κοινοῖς ἐξουσίαν ἐδίδου, καὶ τὴν
ἐκκλησίαν δὲ τοῦ θεοῦ διὰ φροντίδος ἄγειν ἐν πρῶτοις παρήγει, αὐτοῖς τε
διαρρηθῆναι Χριστιανοῖς εἶναι παρεκελεύετο. καὶ ὁ μὲν οὕτω τοὺς υἱοὺς προ-

*7sq. Constantinus II.: Gallien, Britannien, Spanien; Constantius II.:
Orient; Constans: Italien, Illyrien, Afrika

***5–8 cf. Soer I 38, 12sq. (p. 172, 6–12) 7/8 cf. Soz II 34, 1
(p. 99, 10sq.) 18–19 (καίσαρσιν). 20 (εἰς¹)–21 (ἐπήρκει). 21/22 (ζηλωτὰς –
θεοσεβ.) = 363 (p. 303 b, 21–25)

VJNAB

1 αὐτὸν < N 2 οὖν < A (B¹?), γὰρ N 3 δύοντα J | ἧλίω δύοντι V |
ἐν + a. ὠκεανῷ aut ὠκεανῶ < Hkl 9 αὐτοῦ JNAB 10 προάγων JNAB
11 δ' τ' V 12 ἕτερον V | ~ ἤκοντας εἰς ἄκρον NAB | τοῖς αὐτοῖς ἐπίστη <
NAB 14 αὐτοῦς¹ (v² ras) J | αὐτοῦς² < JNAB 15 κατασκευὴ κεκλήρωτο V
16 δὲ] τέ V 17 αὐτοῦς JNAB 18 προσειλήφει V | οὖν] οὐσι 363 20 δὲ
363 Val, τε Mss | λοιπὸν JNAB 363 (Kutl.), < V 363 (Mon.) 21 αὐτοῦς]
αὐτοῦ 363 | παρορμῶν < 363 22 διδάσκων < Hkl 23 γράφων < Hkl | ~
παραγγέλματα γράφων NAB 24 πρῶτων N 27 ~ ἐν πρῶτοις ἄγειν V, ~ ἄγειν
παρήγει ἐν πρῶτοις N 28 τοῖς υἱοῖς ■

139 ἦγεν, οἱ δὲ οὐχ ὡς ἐκ παραγγέλματος αὐτογνώμονι δὲ προθυμία τὰς τοῦ πατρὸς παραινέσεις ὑπερέβαλλον, τῇ πρὸς τὸν θεὸν δόξῃ τὴν σφῶν διάνοιαν συντείνοντες, τοὺς τε τῆς ἐκκλησίας θεσμούς ἐν αὐτοῖς βασιλείοις σὺν τοῖς οἰκείοις ἅπασιν ἀπεπλήρουν. καὶ τοῦτο δ' ἔργον τῆς τοῦ πατρὸς ὑπῆρχε 3
5 προμηθείας τὸ τοὺς συνοίκους ἅπαντας θεοσεβεῖς παραδοῦναι τοῖς παισὶ, καὶ τῶν πρώτων δὲ ταγματῶν, οἱ τὴν τῶν κοινῶν ἐτύγχανον ἀναδεδεγμένοι φροντίδα, τοιοῦτοί τινες ὑπῆρχον· τοῖς γοῦν κατὰ θεὸν πιστοῖς ἀνδράσιν αὐτοὺς ὡσπερ τισὶν ὄχυροῖς περιβάλοισι ἡσφαλίζετο.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα εὐπρεπῶς διέκειτο τῷ τρισμακαρίῳ, θεὸς ὁ παντὸς 4
10 ἀγαθοῦ πρῶτανις, ὡσανεὶ τῶν καθόλου πραγμάτων εὖ διατεθέντων αὐτῷ, καιρὸν εὐκαιρον εἶναι λοιπὸν τῆς τῶν κρειττόνων μεταλήψεως ἐδοκίμαζε καὶ τὸ τῇ φύσει χρεῶν ἐπῆγε.

Δύο μὲν οὖν πρὸς τοῖς τριάκοντα τῆς βασιλείας ἐνιαυτοῖς μῆσί τε καὶ 53
ἡμέραις βραχείαις δέουσιν ἐπλήρουν, τῆς δὲ ζωῆς ἀμφὶ τὸν διπλάσιον χρόνον.
15 ἐν ᾧ τῆς ἡλικίας ἀπαθὲς μὲν καὶ ἄλυτον αὐτῷ διήρκει τὸ σῶμα, κηλίδος καθαρόν ἀπάσης παντὸς τε νέου νεανικώτερον, ὠραῖον μὲν ἰδεῖν, ἔωμαλῆον δ' ὅ τι δέοι δυνάμει καταπράξασθαι, ὡς καὶ γυμνάζεσθαι καὶ ἱππάζεσθαι καὶ ὀδοιπορεῖν, πολέμοις τε παραβάλλειν τρόπαιά τε κατ' ἐχθρῶν ἐγείρειν καὶ τὰς συνήθεις ἀναιμακτι κατὰ τῶν δι' ἐναντίας αἵρεσθαι νίκας.

20 Καὶ τὰ τῆς ψυχῆς δ' ὡσάντως εἰς ἄκρον τῆς ἐν ἀνθρώποις τελειώσεως 54,1
αὐτῷ προῆει, πᾶσι μὲν ἐμπρέποντι τοῖς καλοῖς, ὑπερβαλλόντως δὲ τῇ φιλανθρωπία, ὃ δὴ καὶ μεμπτὸν ἐνομίζετο τοῖς πολλοῖς τῆς τῶν μοχθηρῶν ἀνδρῶν φανυλότητος εἵνεκα, οἱ τῆς σφῶν κακίας τὴν βασιλείως ἐπεγράφοντο ἀνεξικακίαν αἰτίαν. καὶ γὰρ οὖν ἀληθῶς δύο χαλεπὰ ταῦτα κατὰ τοὺς δηλου- 2
25 μένους τούτους χρόνους καὶ αὐτοὶ κατενόησαμεν, ἐπιτριβῆς ἄνεσιν ἀπλήστων καὶ μοχθηρῶν ἀνδρῶν τῶν πάντα λυμαιομένων βίον, εἰρωνείαν τ' ἄλεκτον τῶν τὴν ἐκκλησίαν ὑποδομένων καὶ τὸ Χριστιανῶν ἐπιπλάστως σχηματιζομένων ὄνομα. τὸ δ' αὐτοῦ φιλόανθρωπον καὶ φιλόαγαθον τό τε τῆς πίστεως 8
εἰλικρινές καὶ τοῦ τρόπου τὸ φιλόληθες ἐνήγεν αὐτὸν πιστεῦειν τῷ σχήματι

*23 — p. 143, 4 v. p. 132, 8—10

***9—22 = 363 (p. 303b, 26—41), geringfügige Auslassungen

VJNAB

1 αὐτογνώμονες AB 2 ἐπι + α. τῇ J | τὴν . . . δόξαν JNB | ~ σφῶν δόξαν διάνοιαν (τὴν <) N 6 ταγμ. + ἡγεμόνες καὶ Val 8 αὐτοὺς < JNAB | ἰσχυροῖς J 9 δὲ JNAB 363, < V | εὐπρεπῶς VJ 363, καλῶς N, < AB | διώκητο B^c, ἔκειτο 363 | τρισμακαρίῳ JNAB 363, τρισμακαρίστῳ V 13 οὖν < 363 14 ἀμφὶ περὶ 363 | διπλάσιον V 363, διπλάσιον JNAB | χρόνον + μετρομένης 363 15 ἐν ᾧ] ὄντι N | ἄλυτον 363 16 τε] δὲ 363 19 ἀναιμακτι JB^c, ἀπορητι 363 20 τῆς² (ἡ ras) J, τοῖς 363 (Kutl.) 23 ἔνεκα V 24 αἰτίαν < VJAB 25 ἐπιτριβῆν N | ἄνεσιν < JNAB 26 τὸν VN 28 ὄνομα V, ὄνομα J¹ 29 p. καὶ lac. 1—2 litt. J

τῶν Χριστιανῶν εἶναι νομιζομένων εὐνοϊαν τ' ἀληθῆ περὶ αὐτὸν πεπλασμένη ψυχῇ σώζειν προσποιουμένων· οἷς ἑαυτὸν καταπιστεύων τάχα ἂν ποτε καὶ τοῖς μὴ πρέπουσιν ἐνεπείρετο, κηλῖδα ταύτην τοῖς αὐτοῦ καλοῖς ἐπιφέροντας τοῦ φθόνου.

5 Ἄλλὰ τοὺς μὲν οὐκ εἰς μακρὸν ἢ θεία μετῆρχετο δίκη. αὐτὸς δὲ βασιλεὺς οὕτω τὴν ψυχὴν λογικῇ συνέσει προήκτο, ὡς αὐτῆς μέχρι τελευτῆς συνήθως μὲν λογογραφεῖν, συνήθως δὲ τὰς Ἰπροσόδους¹ ποιεῖσθαι καὶ τὰς θεοπρεπεῖς τοῖς ἀκροαταῖς διδασκαλίας παρέχειν, νομοθετεῖν τε συνήθως τότε μὲν πολιτικούς τότε δὲ στρατιωτικούς, πάντα τε προσφόρους τῶ τῶν ἀνθρώπων ἐπινοεῖν βίω. μνημονεῦσαι δ' ἄξιον, ὡς πρὸς αὐτῇ γεγονώς τῇ τοῦ βίου τελευτῇ ἐπικηδεῖόν τινα λόγον ἐπὶ τοῦ συνήθους διήλθεν ἀκροατηρίου, μακρὸν δὲ Ἰκατατείνας¹ ἐν τούτῳ περὶ ψυχῆς ἀθανασίας διεξήκει περὶ τε τῶν εὐσεβῶς τὴν παροῦσαν διηνυκτότων ζωὴν τῶν τε τοῖς θεοφιλέσι παρ' αὐτῷ θεῷ τεταμειυμένων ἀγαθῶν, μακρὰς δ' ἀποδείξει καὶ τὸ τῶν ἐναντίων τάγμα ὁποίου τέλους τεύξεται φανερὸν ἐποίει, τῶν ἀθῶν τὴν καταστροφὴν παραδιδούς τῇ γραφῇ· δὲ δὲ καὶ ἐμβριθῶς μαρτυρόμενος καθάπτεσθαι τῶν ἀμψ' αὐτὸν ἐδόκει, ὡς καὶ τινα τῶν δοκησισῶφων ἔρσεσθαι ὅπως ἔχειν αὐτῷ φαίνοιτο τὰ λεγόμενα, τὸν δ' ἐπιμαρτυρῆσαι τοῖς λόγοις ἀλήθειαν, σφόδρα τε καίπερ οὐκ ἐθέλοντα ἐπαινεῖν τὰς κατὰ τῶν πολυθέων διδασκαλίας. τοιαῦτα πρὸ τῆς 3 τελευτῆς τοῖς γνωρίμοις ὁμιλήσας, αὐτὸς αὐτῷ τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω πορείαν λείαν καὶ ὁμαλὴν ἑῷκει παρασκευάζειν.

Κάκεινο δὲ μνήμης ἄξιον, ὡς ἀμφὶ τὸν δηλούμενον χρόνον τῶν ἐπ' ἀνατολῆς βαρβάρων κινήσεως ἀκουσθείσης, ἔτι ταύτην αὐτῷ τὴν κατὰ τῶνδε νίκην λείπεσθαι φήσας, ἐπὶ Πέρσας στρατεύειν ὠρμάτο. τοῦτό τε κρίνας ἐκίνει τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, καὶ δὴ τοῖς ἀμψ' αὐτὸν ἐπισκόποις περὶ τῆς πορείας ἐκοῖνον, συνέειναι αὐτῷ δεῖν τινος τῶν ἀναγκαίων ἐν θεοσεβείᾳ προμηθούμενος. οἱ δὲ καὶ μάλα προθύμως συνέπεσθαι βουλομένῳ μηδ' ἀναχωρεῖν ἐθέλειν συστρατεύειν δ' αὐτῷ καὶ συναγωνίζεσθαι ταῖς πρὸς τὸν θεὸν ἱκετηγίας ἔλεγον. σφόδρα δ' ἐπὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ἤσθεις τὴν πορείαν

*5sq. cf. p. 32, 1sq.; 53, 13sq.; 126, 4sq.; 128, 1sq.; 130, 28sq. 132, 11sq.

***10sq. (μνημονεῦσαι δὲ ἄξιον) = 363 (p. 303 b, 42) 22 (τὸν) – 25 (τάγματα) cf. 363 (p. 303 b, 44–47), einige Auslassungen

VJNAB

1 Χριστ.] χρηστῶν V 3 ἐνεπ.] ἐνεφόρετο Hkl 5 μακρὸν JNAB | δίκη] μῆνις V 6 συν.] προθέσει J | αὐτῆς] καὶ JNAB 7 προσόδους Val, προσόδους Mss, παρόδους Wd (cf. p. 131, 2) 8 τε] δὲ JNAB 10 ~ ἄξιον δὲ μνημονεῦσαι 363 | τοῦ βίου < A 11 δὲ] τε V 12 κατατείνας Val, κατὰ τινος Mss | διεξ. + λόγον N 13 τὴν παροῦσαν < NAB | διην. + τὴν A 16 μαρτυρούμενος V 17 δοκησῶφων JAB 18 λόγοις] λεγομένοις A 19 πολυθέων Vras 21 λίαν AB 22 ἀμφὶ] περὶ 363 23 νικήσεως AJ¹B¹(?) 26 δεῖν < Hkl 27 καὶ < V 28 τὸν < V 29 ἀγγελίας JNAB

αὐτοῖς διετύπον· ***

141

*** αὐτὸς δὲ νεῶν ἅπαντα εἰς ὕψος ἄφατον ἐπάρας, λίθων ποικιλίαις παν- 58
τοιῶν ἐξαστράπτοντα ἐποίει, εἰς αὐτὸν ὄροφον ἐξ ἐδάφους πλακώσας, δια-
λαβῶν δὲ λεπτοῦς φατνώμασι τὴν στέγην χρυσῶ τὴν πᾶσαν ἐκάλυπτεν· ἄνω
5 δὲ ὑπὲρ ταύτην πρὸς αὐτῷ δώματι χαλκὸς μὲν ἀντὶ κεράμου φυλακῆν τῷ
ἔργῳ πρὸς ὑετῶν ἀσφάλειαν παρεῖχε· καὶ τοῦτον δὲ πολλὸς περιέλαμπε χρυσός,
ὡς μαρμαρυγὰς τοῖς πόρρωθεν ἀφορῶσι ταῖς ἡλίου ἀγῶαις ἀντανακλωμέναις
ἐκπέμπειν. δικτυωτὰ δὲ πέριξ ἐκύκλου τὸ δωμάτιον ἀνάγλυφα χαλκῶ καὶ
59 χρυσῶ κατειργασμένα. καὶ ὁ μὲν νεῶς ὧδε σὺν πολλῇ βασιλέως φιλοτιμίᾳ
10 σπουδῆς ἤξιοῦτο. ἀμφὶ δὲ τοῦτον αἰθριος ἦν ἀδλῆ παμμεγέθης εἰς ἀέρα
καθαρὸν ἀναπεπταμένη, ἐν τετραπλεύρῳ δὲ ταύτῃ στοαὶ διέτρεχον, μέσον
αὐτῷ νεῶ τὸ αἰθριον ἀπολαμβάνουσαι, οἴκοι τε βασιλικοὶ ταῖς στοαῖς λουτρά
τε καὶ ἀναλαμπτήρια παρεξετείνετο, ἄλλα τε πλεῖστα καταγῶγια τοῖς τοῦ
τόπου φρουροῖς ἐπιτηδείως εἰργασμένα.

15

Ταῦτα πάντα ἀφίερου βασιλεὺς διαιωνίζων εἰς ἅπαντας τῶν τοῦ σωτήρος 60,1
ἡμῶν ἀποστόλων τὴν μνήμην. ὠκοδόμηι δ' ἄρα καὶ ἄλλο τι τῇ διανοίᾳ σκο-
πῶν, ὃ δὴ λανθάνον τὰ πρῶτα κατάφωρον πρὸς τῷ τέλει τοῖς πᾶσιν ἐγίνετο.

142

αὐτὸς γοῦν αὐτῷ εἰς δέοντα καιρὸν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς τὸν ἐνταυθοῖ τόπον 2
ἐταμιεύσατο, τῆς τῶν ἀποστόλων προσήρσεως κοινωνὸν τὸ ἑαυτοῦ σκῆνος
20 μετὰ θάνατον προνοῶν ὑπερβαλλούσῃ πίστειως προθυμίᾳ γεγενῆσθαι, ὡς
ἂν καὶ μετὰ τελευτῆν ἀξιώτο τῶν ἐνταυθοῖ μελλουσῶν ἐπὶ τιμῇ τῶν ἀπο-
στόλων συντελεῖσθαι εὐχῶν. διὸ καὶ ἐκκλησιάζειν ἐνταυθοῖ παρεκελεύετο,
μέσον θυσιαστήριον πηξάμενος. δώδεκα δ' οὖν αὐτόθι θήσας ὡσανεὶ στήλας 3

*2sq. v. p. 100, 5sq.; 105, 3sq. Cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 413—424; Klio 40, 1962, 238sq. (Lit.)

***19—23 cf. Socr I 40, 2 (p. 175, 1—4)

VJNAB

1/2 lac. Mss (1/2 pag. V et v̄, ζήτ(ει) V^{ms}). Ed. Genév. (1612): [ἔπειτα καὶ τὴν σκηνὴν τῷ τῆς ἐκκλησίας σχήματι (ὡς τῆς ἐκκλησίας σχῆμά τι Schdw) πρὸς τὴν ἐκεῖνον τοῦ πολέμου παρατάξιν σὺν πολλῇ φιλοτιμίᾳ κατειργάζετο, ἐν ἡ τῷ θεῷ, τῷ τῆς νίκης δοτῆρι, τὰς ἱκετηρίας ἅμα τοῖς ἐπισκόποις ποιεῖσθαι ἐπένοει. ἐν τούτῳ Πέρσαι πνυθόμενοι περὶ τῆς βασιλέως πρὸς πόλεμον παρασκευῆς καὶ μάχῃ πρὸς αὐτὸν συμβαλεῖν σφόδρα φοβούμενοι, διὰ πρεσβείας αὐτὸν ἤξιοῦντο εἰρήνην ποιεῖσθαι. διὸ ὁ μὲν εἰρηνικώτατος βασιλεὺς τὴν Περσῶν πρεσβείαν δεξάμενος, φιλικὰς δεξιὰς προσθύμωσιν σὺν ἐκείνοις ἐσπέισατο. ἤδη δ' ἡ μεγάλη τοῦ πάσχα ἑορτὴ παρῆν, ἐν ἡ ὁ βασιλεὺς τῷ θεῷ τὰς εὐχὰς ἀποδιδοῦς συνδιενυκτέρευσε τοῖς ἄλλοις. ἐπὶ τούτοις τὸ μαρτύριον ἐν τῇ ἐπωνύμῳ πόλει ἐπὶ μνήμῃ τῶν ἀποστόλων οἰκοδομεῖν παρεσκευάζετο.] 8 ἐξαστράπτοντας V 5 δὲ — δώματι < NAB || ὑετὸν ἀσφαλῆ Hkl 8 δικτυωτὰ (τὰ ras) B 10 ~ ἀδλῆ παμμεγέθης ἦν J 11 ταύτην . . . περιέτρεχον (?) Hkl 13 ἀνακαμπτήρια A, ἀνακλινητήρια (?) Hkl 15 ~ ἐξεργασμένα ἐπιτηδείως N 19 ἐταμιεύετο JNAB 20 γενήσεσθαι Hkl 21 τῶν² (ν ras) J 22/23 διὸ — πηξάμενος < NAB

ιερός ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἐγγείρας χοροῦ, μέσῃν ἐτίθει
τὴν αὐτὸς αὐτοῦ λάβρακα, ἧς ἐκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνά ἕξ διέκειντο.
καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔφην, σῶφρονι λογισμῶ, ἔνθα αὐτῷ τὸ σῆνός τελευτή-
σαντι τὸν βίον εὐπρεπῶς μέλλοι διαναπαύεσθαι, ἐσκόπει. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ 4
5 μακροῦ καὶ πρόπαλαι τῷ λογισμῷ ταῦτα προτοπούμενος ἀφιέρων τοῖς ἀπο-
στόλοις τὸν νεῶν, ὠφέλειαν ψυχῆς ὀησιφόρον τὴν τῶνδε μνήμην ποιεῖσθαι
αὐτῷ πιστεύων, θεὸς δὲ αὐτὸν καὶ τῶν κατ' ἐσχάς προσδοκηθέντων οὐκ
ἀπηξίου.

Ὡς γὰρ τὰς πρώτας τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς συνεπλήρουν ἀσκήσεις τὴν τε 5
10 σωτήριον διήγαγεν ἡμέραν λαμπρὰν ἠδὲ εὐφρόσυνον, αὐτῷ τε καὶ τοῖς πᾶσι
τὴν ἑορτὴν καταφαιδρῶνας, ἐν τούτῳ (μέχρι) τέλους τὴν ζωὴν διανύοντα καὶ
ἐν τούτοις ὄντα θεός, ᾧ ταῦτα συνεξετέλει, κατὰ καιρὸν εὐκαιρον τῆς θείας
ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάσεως αὐτὸν ἤξίου.

Γίνεται δ' αὐτῷ πρώτη τις ἀνωμαλία τοῦ σώματος, εἴτ' οὖν κάκωσις ἐπὶ 61,1
15 ἴτασθην¹ συμβαίνει, κάπειτα τῆς αὐτοῦ πόλεως ἐπὶ λουτρὰ θερμοῦν ὑδάτων
πρόεισιν, ἔνθεν τε τῆς αὐτοῦ μητροῦς ἐπὶ τὴν ἐπιώνυμον ἀφικνεῖται πόλιν.
κἀναυθῆα τῷ τῶν μαρτύρων εὐκτηρίῳ ἐνδιατρέψας οἶκῳ ἰκετηρίους ἐσχάς τε
καὶ λιτανείας ἀνέπεμπε τῷ θεῷ. ἐπειδὴ δ' εἰς ἔννοιαν ἦκει τῆς τοῦ βίου 2
τελευτῆς, καθάρσεως εἶναι τοῦτον καιρὸν τῶν πρόποτε αὐτῷ πεπλημμελη-
20 μένων ἴδιονεῖτο¹, ὅσα οἷα θνητῷ διαμαρτεῖν ἐπήλθε ταῦτ' ἀπορρῦφασθαι
143 τῆς ψυχῆς λόγων ἀπορητῶν δυνάμει σωτηρίῳ ἴτε¹ λουτρῷ πιστεύσας. τοῦτο 3
τοὶ διανοηθεῖς, γονυκλιῆς ἐπ' ἐδάφους ἰκέτης ἐγγίνετο τοῦ θεοῦ, ἐν αὐτῷ
τῷ μαρτυρίῳ ἐξομολογούμενος, ἔνθα δὴ καὶ πρῶτον τῶν διὰ χειροθεσίας
ἐσχῶν ἤξιοῦτο.

25 Μεταβάς δ' ἔνθεν ἐπὶ προάστειον τῆς Νικομηδέων ἀφικνεῖται πόλεως,
κἀναυθῆα συγκαλέσας τοὺς ἐπισκόπους ὠδὲ πη αὐτοῖς διελέξατο· οὗτος 62,1
ἦν αὐτὸς ὁ πάλαι μοι διψῶντι τε καὶ ἐσχομένῳ τῆς ἐν θεῷ τυχεῖν σωτηρίας
καιρὸς ἐλιξιόμενος· ὦρα καὶ ἡμᾶς ἀπολαῦσαι τῆς ἀθανατοποιουῦ σφραγίδος,

*16 Helenopolis in Bithynia

**14–16 cf. Socr II 34, 1 (p. 99, 11sq.) 14–16. 18–21 cf. Socr I
39, 1sq. (p. 173, 3–9) 14sq. cf. Theod I 32, 1 (p. 88, 22–89, 4) 21–24 cf.
Soz II 34, 1 (p. 99, 12–14) 23–26 cf. Socr I 39, 2 (p. 173, 9–11) 25sq. cf.
Fragm. eines arian. Hist. (Phil p. 208, 4)

VJNAB (l. 9–17 < N¹AB)

1 τοῦ < AB 2 αὐτοῦ A | ~ αὐτοῦ αὐτὸς JNB | ἔκειντο N 3 λογ. +
ποιήσας N 5 ταῦτα (τα s) V | προτούμενος B, πρωτανευόμενος A 9 (τῆς) –
17 (οἰκῶ) < N¹AB (+ N^mg) 10 ἠδὲ εὐφρόσυνον < N^mg 11 μέχρι Val, <
Mss | διανύοντα Val 12 συνετέλει V 15 ταύτην Hkl, ταῦτον V, τὸ αὐτό
JN^mg 18 ἦκοι A 19 τοῦτον < V | ~ τοῦτον εἶναι NAB | ποτὲ JNAB
| πεπλημμελῶν J 20 διενεοῖτο Val, δεῖν ὤετο Mss | ἀπορρῦφασθαι VB, ἀπορ-
ρῦφασθαι Hkl 21 τε Val, γε Mss | λουτρῷ¹ λόγῳ J, λόγῳ λουτροῦ NAB
22 γόνυ κλίνας JNAB 23 τῷ < V 25 (μεταβάς) – 26 (διελέξατο) < V
27 τε < JNAB 28 σφραγ.] χαρίσματος Val

- ὄρα τοῦ σωτηρίου σφραγίσματος, (οὐ) μετασχέιν ἐπὶ θείδρων Ἰορδάνου 2
 ποταμοῦ ἐνενοῦον ποτέ, ἐφ' ὧν καὶ ὁ σωτὴρ εἰς ἡμέτερον τύπον τοῦ λουτροῦ
 μετασχέιν μνημονεῦεται· θεὸς δ' ἄρα τὸ συμφέρον εἰδὼς ἐντεῦθεν ἤδη τού-
 των ἡμᾶς ἀξιοί. ¹ μὴ δὴ οὖν ἀμφιβολία τις γιγνέσθω. εἰ γὰρ καὶ πάλιν ἡμᾶς 3
 5 ἐντανθοῖ βιοῦν ὁ καὶ ζωῆς καὶ θανάτου κύριος ἐθέλοι, καὶ οὕτως ἐμὲ
 συναγαλάξουσαι λοιπὸν τῷ τοῦ θεοῦ λαῷ καὶ ταῖς εὐχαῖς ὁμοῦ τοῖς πᾶσιν
 ἐκκλησιάζοντα κοινωνεῖν ἅπαξ ὤρισται· θεσμοὺς ἤδη βίου θεῷ πρέποντας
 ἐμαντῷ διατετάξομαι. «
 Ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγεν, οἱ δὲ τὰ νόμιμα τελούντες θεσμοὺς ἀπεπλήρουν 4
 10 θεῖους καὶ τῶν ἀπορρήτων μετεδίδοσαν, ὅσα χρῆ προδιαστειλάμενοι. καὶ
 δὴ μόνος τῶν ἐξ αἰῶνος αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνος Χριστοῦ μυστηρίοις
 ἀναγεννώμενος ἐτελειοῦτο, θείας τε σφραγίδος ἀξιούμενος ἠγάλλετο τῷ πνεύ-
 ματι ἀνεκαινοῦτό τε καὶ φωτὸς ἐνεπίμπλατο θείου, χαίρων μὲν τῇ ψυχῇ
 δι' ὑπερβολὴν πίστεως, τὸ δ' ἐναργῆς καταπεπληγῶς τῆς ἐνθέου δυνάμεως.
 15 Ὡς δ' ἐπληροῦτο τὰ δέοντα, λαμπροῖς καὶ βασιλικαῖς ἀμφιάσμασι φωτὸς 5
 ἐκλάμπουσι τρόπον περιεβάλλετο ἐπὶ λευκοτάτῃ τε στρωμνῇ διανεπαύετο,
 οὐκ ἐθ' ἄλοργιδος ἐπιπαῦσαι θελήσας. κάπειτα τὴν φωνὴν ἀνῳγῶσας εὐχα- 63,1
 ριστήριον ἀνέπεμπε τῷ θεῷ προσευχὴν, μεθ' ἣν ἐπήγε λέγων· »νῦν ἀληθεῖ
 λόγῳ μακάριον οἶδ' ἐμαντόν, νῦν τῆς ἀθανάτου ζωῆς πεφάνθαι ἄξιον, νῦν
 20 τοῦ θείου μετείληφέναι φωτός.« ἀλλὰ καὶ τάλανας ἀπεκάλει, ἀθλίους εἶναι 2
 144 λέγων, τοὺς τῶνδε τῶν ἀγαθῶν στερομένους. ἐπεὶ δὲ τῶν στρατοπέδων οἱ 2
 ταξίαρχοι καὶ καθηγεμόνες εἴσω παρελθόντες ἀπωδύροντο, σφᾶς αὐτοὺς ἐρή-
 μους ἔσεσθαι ἀποκλαιόμενοι, ἐπηύχοντό τε ζωῆς αὐτῷ χρόνος, καὶ τούτοις
 ἀποκρινάμενος, νῦν ἔφη τῆς ἀληθοῦς ζωῆς ἠξιῶσθαι μόνον τ' αὐτὸν εἰδέναι
 25 ὧν μετείληφεν ἀγαθῶν διὸ καὶ σπεύδειν μὴδ' ἀναβάλλεσθαι τὴν πρὸς τὸν
 αὐτοῦ θεὸν πορείαν. εἶτ' ἐπὶ τούτοις τὰ προσήκοντα διετάττετο, καὶ Ῥω- 3
 μαίους μὲν τοὺς τὴν βασιλῖδα πόλιν οἰκοῦντας ἐτίμα δώσειν ἐτησίαις, τοῖς
 δ' αὐτοῦ παισὶν ὡσπερ τιὰ πατρικὴν ὑπαρξιν τὸν τῆς βασιλείας παρεδίδου
 κληῖρον, πάνθ' ὅσα φίλα ἦν αὐτῷ διατυπωσάμενος.
 30 Ἐκαστὰ δὲ τούτων ἐπὶ τῆς μεγίστης συνετελεῖτο ἑορτῆς, τῆς δὴ πανσέπτου 64,1

*4sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 414sq.

***10-13 cf. Soz II 34, 1 (p. 99, 13sq.) 27-29 cf. Soz II 34, 2 (p. 99, 14-19)

VJNAB

1, οὐ + a. μετασχέιν Wkm, μετ., + ὑπερ Wil, μετ., + δ ποιεῖν Hkl 2 ποτα-
 μοῦ + τοῦτ' N | ποτέ + ποιῆσαι N 7 ἐκκλησιάζοντας V | ὤρισται + καὶ Hkl
 9 τοῦτ' JNAB 10 προδιαστειλάμενοι VNAB 11 μυστ.] μαρτυροῖς JNAB
 18 τε] γε V | ἐνεπίμπλατο V, ἀνεπίμπλατο JA 14 ἐκπεπληγμένος JB^c 18 ἀληθεῖ
 (ει ras) J, ἀληθῆ B 19 ἄξιον < N 20 φωτὸς + πεπίστευκα N | ἀπεκάλει +
 καὶ J 20/21 ἀθλίους εἶναι λέγων < Hkl | εἶναι λέγων < J 22 ταξίαρχοι
 JNAB | καὶ < VB | ἀπεδύροντο V 27 μὲν < A | δώσειν V | ἐτησίαις NA
 30 τῆς δὴ] αὐτῆς δὴ τῆς J | πανσέπτου V

- καὶ παναγίας πεντηκοστῆς, ἑβδομάσι μὲν ἑπτὰ τετιμημένης μονάδι δ' ἐπι-
σφραγιζομένης, καθ' ἣν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ κοινοῦ σωτῆρος τὴν
τε τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς ἀνθρώπους κάθοδον γεγενῆσθαι λόγοι περιέχουσι
θεοὶ. ἐν δὲ ταύτῃ τούτων ἀξιωθεὶς βασιλεύς, ἐπὶ τῆς ὑστάτης ἡμέρας 2
5 ἡμέρας, ἣν δὲ ἑορτὴν ἑορτῶν οὐκ ἂν τις διαμάρτοι καλῶν, ἀμφὶ μεσημβρινὰς
ἡλίου ὥρας πρὸς τὸν αὐτοῦ θεὸν ἀνελαμβάνετο, θνητοῖς μὲν τὸ συγγενὲς
παραδοὺς ἔχειν, αὐτὸς δ' ὅσον ἦν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς νοερόν τε καὶ φιλόθεον
τῷ αὐτοῦ θεῷ συναπτόμενος. τοῦτο τέλος τῆς Κωνσταντινου ζωῆς. ἀλλὰ
γὰρ ἐπίωμεν ἐπὶ τὰ ἐξῆς.
- 10 Δορυφόροι μὲν αὐτίκα καὶ πᾶν τὸ τῶν σωματοφυλάκων γένος ἐσθῆτας 65,1
περιορξάμενοι σφᾶς τε ῥίψαντες ἐπ' ἐδάφους, τὰς κεφαλὰς ἤρασσαν, κωκυ-
τοῦ φωνὰς οἰμωγαῖς θ' ἅμα καὶ βοαῖς ἀφιέντες, τὸν δεσπότην τὸν κύριον
τὸν βασιλέα, οὐχ οἷα δεσπότην πατέρα δ' ὥσπερ γνησίων παιδίων δίκην ἀνα-
καλούμενοι. ταξίαρχοι δὲ καὶ λοχαγοὶ τὸν σωτῆρα τὸν φύλακα τὸν εὐεργέτην 2
15 ἀπεκλόοντο, τὰ τε λοιπὰ στρατιωτικὰ σὺν κόσμῳ τῷ πρέποντι οἷα ἐν ἀγέλαις
τὸν ἀγαθὸν ἐπόθουν ποιμένα. δῆμοί θ' ὡσαύτως τὴν σύμπασαν περιενόστουν 3
πόλιν, τὸ τῆς ψυχῆς ἐνδόμυχον ἄλγος κρανγαῖς καὶ βοαῖς ἐκδήλον ποιοῦμενοι,
ἄλλοι δὲ κατηφεῖς ἐποτημένοις ἐώκεισαν, ἐκάστον τε πένθος ἴδιον ποιου-
μένον ἑαυτὸν τε κόπτοντος, ὡσανεὶ τοῦ κοινοῦ ἀπάντων ἀγαθοῦ τῆς αὐτῶν
20 ἀφηρημένου ζωῆς.
- 145 Ἄραντες δ' οἱ στρατιωτικοὶ τὸ σκῆνος χρυσοῦ κατετίθεντο λάρακι, ταύτην 66,1
θ' ἀλουργίδι βασιλικῇ περιέβαλλον ἐκόμιζόν τ' εἰς τὴν βασιλεῖως ἐπάνωμον
πόλιν, κάπναια ἐν αὐτῷ τοῦ παντός προφέροντι τῶν βασιλείων οἰκῶν ἱβάθρον¹
ἐφ' ὕψηλόν κατετίθεντο, φωτὰ τ' ἐξάφαντες κύκλω ἐπὶ σκευῶν χρυσοῦν θαν-
25 μαστὸν θέαμα τοῖς ὄρωσι παρεῖχον, οἷον ἐπ' οὐδενὸς πώποτ' ὕφ' ἡλίου αὐγαῖς
ἐκ πρώτης αἰῶνος συστάσεως ἐπὶ γῆς ὤφθη. ἔνδον γάρ τοι ἐν αὐτῷ παλατίῳ 2

*8 Pfingsten 337 in Aneyrona bei Nicomedia

***6 (πρὸς) - 8 (ζωῆς) = 363 (p. 303b, 50-304a, 3) 21-24 cf. Soz II
34, 5 (p. 100, 2-4) 21-p. 148, 14 cf. Soz I 40, 1 (p. 174, 11-16) 21 - p.
150, 28 cf. Theod I 34, 1sq. (p. 90, 1-8); Fragm. eines arian. Hist. (Phil
p. 210, 1-14)

VJNAB

1 παναγίας] σεβασμίας V | δ'] τ' NAB 3 ~ λόγοι γεγενῆσθαι NAB
7 ~ αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἦν A 8 συναπτ.] παραθέμενος 363 | τοῦτο + τὸ 363
9 ἀπίωμεν N 11 τε + αὐτοῦς NAB | κωκυτοῦς VNAB 12 φωνὰς + τε V |
θ' < VA | βοαῖς] φωναῖς V 15 ἀπεκαλοῦντο B, ἀνεκαλ- A, ἐπεκαλ- N | σὺν +
παντὶ NAB 18 ἄλλοι - ποιούμενου < J | ἐώκεισαν NA | τε] τὸ Val 19 αὐτὸν
JAB | καὶ + a. ἑαυτὸν N 21 κατέθεντο N 22 ἀλουργίδι J, ἀλουργικῇ ἀλουρ-
γίδι AB | βασιλικῇ < NAB | περιέβαλον N 23 τοῦ παντός] τῶ πάντων N |
οἰκῶ B | βᾶθρον Wil, βᾶθρων Mss 24 ὕψηλῶν JAB | κατέθεντο NA | ἐφά-
φαντες JNAB 25 οὐδενὸς + τῶν J | ὕφ'] ἐφ' JNAB 26 τοι] τι A

κατὰ τὸ μεσαίτατον τῶν βασιλείων ἐφ' ὑψηλῆς κείμενον χρυσοῦς λάρακος
τὸ βασιλέως σκῆνος, βασιλικοῖς τε κόσμοις πορφύρα τε καὶ διαδήματι τετι-
μημένον, πλείστοι περιστοιχισάμενοι ἐπαγρόπνως δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς
ἐφρούρου.

Οἱ δὲ γε τοῦ παντὸς στρατοῦ καθηγεμόνες κόμητές τε καὶ πᾶν τὸ τῶν 67,1
ἀρχόντων τάγμα, οἷς τὸν βασιλέα καὶ νόμος πρότερον ἦν προσκνεῖν, μηδὲν
τοῦ συνήθους ὑπαλλαξάμενοι τρόπου τοῖς δέουσι καιροῖς εἶσω παριόντες τὸν
ἐπὶ τῆς λάρακος βασιλέα οἶά περ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον γονυκλινεῖς
ἠσπάζοντο. μετὰ δὲ τοὺς πρώτους ταῦτ' ἔπραττον παριόντες οἱ τ' ἐξ αὐτῆς
10 συγκλήτου βουλῆς οἱ τ' ἐπ' ἀξίας πάντες, μεθ' οὓς ὄχλοι παντοίων δῆμων
γυναιξὶν ἅμα καὶ παισὶν ἐπὶ τὴν θέαν παρήεσαν. συντελεῖτο δὲ ταῦτα οὕτω 2
χρόνῳ μακρῷ, τῶν στρατιωτικῶν οὕτω μένειν τὸ σκῆνος καὶ φυλάττεσθαι
βουλευσαμένων, ἔστ' ἂν οἱ αὐτοῦ παῖδες ἀφικόμενοι τῇ δι' ἑαυτῶν κομιδῇ
τὸν πατέρα τιμήσειαν. ἐβασίλευε δὲ καὶ μετὰ θάνατον μόνος θνητῶν ὁ μα- 3
15 κάριος, ἐπράττετο τε τὰ συνήθη ὡσανεὶ καὶ ζῶντος αὐτοῦ, τοῦτο μονωπάτω
αὐτῷ ἀπ' αἰῶνος τοῦ θεοῦ δεδορημένον. μόνος γοῦν ὡς οὐδ' ἄλλος αὐτο-
κρατόρων τὸν παμβασιλέα θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν αὐτοῦ παντοίαις τιμήσας
πράξειεν εἰκότως τούτων ἔλαχε μόνος, καὶ τὸ θνητὸν αὐτοῦ βασιλεύειν ἐν
ἀνθρώποις ὁ ἐπὶ πάντων ἡξίου θεός, ὧδ' ἐπιδεικνὺς τὴν ἀγῆρω καὶ ἀτελεύ-
20 τητον τῆς ψυχῆς βασιλείαν τοῖς μὴ τὸν νοῦν λελιθωμένοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
ὧδέ πη συντελεῖτο, τῶν δὲ στρατιωτικῶν ταγμάτων ἐγκρίτους ἄνδρας, πίστει 68,1
καὶ εὐνοίᾳ πάλοι βασιλεῖ γνωρίμους, οἱ ταξίαρχοι διεπέμποντο τὰ πεπραγ-
146 μένα τοῖς καίσαρσιν ἐκδήλα καθιστῶντες. καὶ οἶδε μὲν τὰδ' ἔπραττον, ὡσπερ 2
δ' ἐξ ἐπιπνοίας κρείττονος τὰ πανταχοῦ πάντα στρατόπεδα τὸν βασιλέως
25 πυθόμενα θάνατον μιᾶς ἐκράτει γνώμης, ὡσανεὶ ζῶντος αὐτοῖς τοῦ μεγάλου
βασιλέως μηδένα γνωρίζειν ἔτερον ἢ μόνους τοὺς αὐτοῦ παῖδας Ῥωμαίων
αὐτοκράτορας. οὐκ εἰς μακρὸν δ' ἡξίουν μὴ καίσαρας, ἐντεῦθεν δ' ἤδη τοὺς 3
ἅπαντας χρηματίζειν ἀγούστους, δὲ δὴ πρόωτιστον καὶ μέγιστον τῆς ἀνω-
τάτω βασιλείας γίνουσι ἂν σύμβολον. οἱ μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον, τὰς οικείας
30 ψήφους τε καὶ φωνὰς διὰ γραφῆς ἀλλήλοις διαγγέλλοντες, ὑπὸ μίαν τε καιροῦ
ῥοπήν τοῖς ἅπανταχοῦ πᾶσιν ἐγνωρίζετο ἢ τῶν στρατοπέδων συμφωνία.

Οἱ δὲ τὴν βασιλίδα πόλιν οἰκοῦντες αὐτῇ συγκλήτῳ καὶ δήμῳ Ῥωμαίων, 69,1
ὡς τὴν βασιλέως ἐπέγνωσαν τελευτήν, δεινὴν καὶ πάσης συμφορᾶς ἐπέκεινα

*27sq. 9. IX. zu Augusti ausgerufen (Chron. min. I 235)

***5-9 cf. Soz II 34, 5 (p. 100, 4sq.) 13sq. cf. Soz II 34, 2 (p. 99, 19-20)

VJNAB

6 τὸν < Hkl | ~νόμος καὶ Wil 9 ταῦτ'] τ' αὐτὰ V 14 καὶ < NAB |
θνητός NAB¹ 15 τούτω JNAB 16 αὐτὸ N | οὐδ'] οὐκ N 20 τοὺς . . .
λελιθωμένους V | μὲν A⁸ 21 ἐγκρίτους V 22 πάλοι] παρὰ N | βασιλεῖς V
23 καὶ < (?) A 24 πάντα < NAB 27 ἡξίουσα B 28 πρώτον J, < NAB
32 ῥώμην supra πόλιν V² | ~οικοῦντες πόλιν A

τὴν ἀκοὴν θέμενοι πένθος ἄσχετον ἐποιοῦντο. λουτρὰ δὴ ἀπεκλείετο καὶ ἀγοραὶ πάνδημοι τε θέαι καὶ πάνθ' ὅσα ἐπὶ ἑραστῶν ἴον τοῖς εὐθυμομένοις
 5 τὸν ἔθος ἦν. κατηφεῖς δ' οἱ πάλοι τρυφηλοὶ τὰς προόδους ἐποιοῦντο, ὅμοθ' οἱ πάντες τὸν μακάριον ἀνευφήμιον, τὸν θεοφιλή, τὸν ὡς ἀληθῶς
 τῆς βασιλείας ἐπάξιον. καὶ οὐ ταῦτα βοαῖς ἐφώνουν μόνον, εἰς ἔργα δὲ χω-
 2 ροῦντες εἰκόνας ἀναθήμασιν οἷά περ ζῶντα καὶ τεθηγκότα αὐτὸν ἐτίμων,
 οὐρανοῦ μὲν σχῆμα διατυπώσαντες ἐν χρωμάτων γραφῇ, ὑπὲρ ἀψίδων δ' οὐρα-
 νίων ἐν αἰθερίῳ διατριβῇ διαναπαυόμενον αὐτὸν τῇ γραφῇ παραδιόντες.
 10 τοὺς δ' αὐτοῦ παῖδας καὶ οὗτοι μόνους καὶ οὐδ' ἄλλους αὐτοκράτορας καὶ
 σεβαστοὺς ἀνεκάλουν, βοαῖς τ' ἐχρῶντο ἱκετηρίαις τὸ σκῆνος τοῦ σφῶν βασι-
 λέως παρ' αὐτοῖς κομιζέσθαι καὶ τῇ βασιλίδι πόλει κατατίθεσθαι ποτνιῶ-
 μενοι.

Ἄλλὰ καὶ οἷδε ταύτῃ τὸν παρὰ θεῶν τιμώμενον ἐκόσμων. ὁ δὲ τῶν παίδων
 70,1 δευτέρου τὸ τοῦ πατρὸς σκῆνος ἐπιστάς τῇ πόλει προσεκόμιζεν, αὐτὸς ἐξά-
 15 χων τῆς ἐκκομιδῆς. ἤγειτο δὲ κατὰ στίφος τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, εἰπετό
 τε πληθὺς μυριάδων, λογχοφόροι τε καὶ ὀπλίται τὸ βασιλέως περιεῖπον
 σῶμα. ὡς δὲ ἐπὶ τὸν τῶν ἀποστόλων τοῦ σωτῆρος νεὼν παρήσαν, ἐνταυθοῖ
 2 τὴν λάρανα διανέπανον. καὶ βασιλεὺς μὲν νέος Κωνσταντίος ὠδέ πη κοσμῶν
 τὸν πατέρα τῇ τε παρουσίᾳ καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν καθήκουσι τὰ τῆς πρεπούσης
 20 ὀσίας ἀπεπλήρου.

Ἐπει δ' ὑπεχώρει σὺν τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασι, μέσοι δὴ παρήσαν
 71,1 οἱ τοῦ θεοῦ λειτουργοὶ σὺν αὐτοῖς πλήθεσι πανδήμῳ τε θεοσεβείας λαῶν τὰ
 τε τῆς ἐνθέου λατρείας δι' εὐχῶν ἀπεπλήρου. ἐνθα δὴ ὁ μὲν μακάριος ἄνω
 κείμενος ἐφ' ὑψηλῆς κρηπίδος ἐδοξάζετο, λεῶς δὲ παμπληθῆς σὺν τοῖς τῶ
 25 θεῶν ἱερωμένοις οὐ δακρύων ἐκτός σὺν κλαυθμῷ δὲ πλείονι τὰς εὐχὰς ὑπὲρ
 τῆς βασιλείας ψυχῆς ἀπεδίδοσαν τῶ θεῶ, τὰ καταθύμια τῶ θεοφιλεῖ πλη-
 ροῦντες, κὰν τούτῳ τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν αὐτοῦ θεράποντα εὐμένειαν ἐνδειξα-
 2 μένου ὅτι δὴ καὶ τέλος αὐτοῦ τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ γνησίοις υἱοῖς διαδόχοις τὴν
 βασιλείαν ἐδώρετο, καὶ τοῦ σπουδασθέντος αὐτῷ τόπου σὺν τῇ τῶν ἀπο-

*13 sq. Constantius II. 21sq. cf. Dörries, Abh. Gött. 3, 34, 413–424

***14sq. cf. Soz II 34, 5 (p. 100, 5–6) 13 (δ) – 17 (παρήσαν) = 363
 (p. 304a, 4–10) 13–18 cf. Soer I 40, 2 (p. 174, 16–175, 4) 17sq. cf. Phil
 III 2 (p. 31, 4sq. Photius) 17/18 cf. Soz II 34, 5 (p. 100, 6sq.) 29 sq. cf.
 369c (Athen. suppl. gr. 2560, f. 89a I)

VJNAB

§ ἑραστῶνς V § ἐποιοῦντο < A 7 δ' < NAB 9 δ' < V
 10 ἱκετηρίαις N, οἰκετηρίαις B, ἱκετηρικαῖς V 11 αὐτοῦς Wil | κομιζόντες
 JNAB 14 τὸ . . . σκῆνος V 363, τῶ . . . σκῆνει JNAB | ἐπιστάς < 363 |
 ~ἐπιστάς σκῆνει JNAB | ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκόμιζον 363 15 συνεπέτο 363
 16 τε¹] δὲ 363 | τε²] δὲ 363 18 πη κοσμῶν] ἐπικοσμῶν V 20 ἐπεπλήρου V
 21 δῆ] δὲ V 23 ἀνεπλήρου JNAB | ἐνθεν N 24 ὑψηλοῦ V 27 ἐνδειξά-
 μενοι V 28 καὶ¹ + μετὰ N | υἱοῖς + καὶ N 29 τοῦ] τὰ NAB | σπουδασθέντα
 NAB | τόπου < A

ρτόλων κατηξιοῦτο μνήμη, ὡς ὄραν (ἔστι) εἰσέτι καὶ νῦν τὸ μὲν τῆς τρισμακα-
 ρίας ψυχῆς σκῆνος τῷ τῶν ἀποστόλων προσρήματι συνδοξαζόμενον καὶ τῷ
 λαῷ τοῦ θεοῦ συναγελαζόμενον, θεσμῶν τε θείων καὶ μυστικῆς λειτουργίας
 ἀξιούμενον καὶ κοινωνίας ὁσίων ἀπολαῦον εὐχῶν, αὐτὸν δὲ τῆς βασιλείας
 5 καὶ μετὰ θάνατον ἐπειλημμένον. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀναβιώσεως τὴν σύμπασαν
 ἀρχὴν διοικῶν, Νικητῆς Μέγιστος Σεβαστος αὐτῷ προσρήματι τῆς Ῥω-
 μαίων ἡγεμονίας κρατεῖ· οὐ κατὰ τὸν Αἰγύπτιον ὄρον, ὃν δὴ φασὶ μονογενῆ 72
 ὄντα τὴν φύσιν θνήσκειν μὲν ἐπ' ἀρωμάτων αὐτὸν αὐτῷ τὴν τελευταίην θνηπο-
 λοῦντα, ἀναβίωσκειν δ' ἐξ αὐτῆς σποδιδᾶς καὶ ἀναπτάντα τοιοῦτον οἶος καὶ
 10 πρότερον ἦν φῦναι, κατὰ δὲ τὸν αὐτοῦ σωτήρα, ὃς τῷ τοῦ πυροῦ σπόρῳ
 παραπλησίως ἀνθ' ἑνὸς πολυπλασιαζόμενος σὺν εὐλογία θεοῦ παρεῖχε τὸν
 στάχυν καὶ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην τῶν αὐτοῦ κατεπίμπλα καρπῶν. τούτῳ
 οὖν ἐμφερώς ὁ τρισμακάριος πολυπλάσιος διὰ τῆς τῶν παιδῶν διαδοχῆς
 ἀνθ' ἑνὸς ἐγίνετο, ὡς καὶ εἰκότων ἀναστάσει παρὰ πᾶσιν ἔθνεσιν ἅμα τοῖς
 15 αὐτοῦ τιμᾶσθαι πιασίν, οἰκειῶν τε τοῦνομα Κωνσταντίνου καὶ μετὰ τὴν τοῦ
 βίου παραλαμβάνεσθαι τελευταίην.
 Ἦδη δὲ καὶ νομίμασιν ἐνεχαράττοντο τύποι, πρόσθεν μὲν ἐκτυποῦντες 73
 148 τὸν μακάριον ἔγκεκαλυμμένον τὴν κεφαλὴν σχήματι, θατέρου δὲ μέρους
 ἐφ' ἄρματι τεθρίπῳ ἡνίοχου τρόπον, ὑπὸ δεξιᾶς ἄνωθεν ἐκτεινομένης αὐτῷ
 20 χειρὸς ἀναλαμβανόμενον.
 Ταῦθ' ἡμῖν αὐτοῖς δεῖξας ὀφθαλμοῖς ἐπὶ μόνῳ τῶν πώποτε Χριστιανῶ 74
 διαφανῶς ἀποδειχθέντι Κωνσταντίνῳ ὁ ἐπὶ πάντων θεός, ὅποσον ἦν ἄρα
 αὐτῷ τὸ διάφορον παρεστήσατο τῶν αὐτῶν τε καὶ τὸν Χριστὸν αὐτοῦ σέβειν
 ἡξιωμένων τῶν τε τὴν ἐναντίαν ἐλομένων, οἱ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ πολεμεῖν
 25 ὠρμηκότες αὐτὸν αὐτοῖς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον κατεστήσαντο, τῆς ἐφ' ἐκάστῳ
 τοῦ βίου καταστροφῆς ἐναργῆ τὸν ἔλεγχον τῆς αὐτῶν θεοεχθρίας ἐνδειξα-
 μένης, ὥσπερ οὖν τῆς θεοφιλίας τὰ ἐχέγγυα τὸ Κωνσταντίνου τοῖς πᾶσι
 φανερὸν κατέστησε τέλος, μόνον μὲν Ῥωμαίων βασιλέων τὸν παμβασιλέα 75

*7sq. cf. R. van den Brock, *The Myth of the Phoenix*, Leiden 1962, 150. 165. 211. 222. 358

***28—p. 151, 4 cf. *Soz* II 34, 3 (p. 99, 22—24)

VJNAB

1 ἔστι Hkl | ὡς — νῦν < N¹AB (+ N^mg) | μὲν < NAB 2 τῷ¹) τὸ VJ¹B
 8 ~ τοῦ θεοῦ λαῷ NAB | καὶ < V 4 αὐτός N 5 καὶ < JAB | ἐπειλημ-
 μένος N 6 Ῥωμαίων (ων ras 6—7 litt.) J 7 κρατεῖν VJAB, ἐκράτει Val
 8 αὐτῷ NA 10 ὡς V¹, ὃς V^mg 12 κατεπίμπλα V, κατενίμπλα B, κατενε-
 πίμπλα NA | τούτων VA^c 13 πολυπλασίως JNAB 15 τοῦνομα (τοῦ ras 3
 litt.) J | κωνσταντίνου V 17 ἐχαράττοντο V 18 ἐγκεκαλυμμένου Wil, -λυμ-
 μένον JNAB, -λυμένον VM | σχήματι < (?) Val | δ' ἐκ (?) Hkl 20 χειρὸς <
 (?) Hkl 21 πώποτε + βασιλέων (?) Val | χριστιανῶν VJNB 22 ἄρα] παρ'
 Val 23 αὐτῷ < A | τῶν] τὸν V¹ 25 αὐτοῖς JNA 28 βασιλέως VJAB

θεὸν ὑπερβολῇ θεοσεβείας τετιμηκός, μόνου δὲ τοῖς πᾶσι πεπαρρησιασμέ-
 νως τὸν τοῦ Χριστοῦ κηρύξαντος λόγον, μόνου τ' {εἰπεῖν} ἐκκλησίαν αὐτοῦ
 ὡς οὐδ' ἕτερος τῶν ἐξ αἰῶνος δοξάσαντος, μόνου τε πᾶσαν πολύθεον πλάνην
 καθελόντος, πάντα τε τρόπον εἰδωλολατρίας ἀπελέγξαντος, καὶ δὴ καὶ μόνου
 5 τοιούτων ἠξιωμένον ἐν αὐτῇ τε ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον, οἷον οὐκ ἂν τις τυχόντα
 οἶός τ' ἂν γένοιτο ἐξεῖπεῖν τινα οὔτε παρ' Ἑλλήσιν οὔτε παρὰ βαρβάρους
 οὐδέ γε παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνωτάτω Ῥωμαίοις, ὡς οὐδενὸς τοιούτου τινὸς
 εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος μνημονευόμενον.

VJNAB

1 μόνου (ου ras) J, μόνου VB 2 εἰπεῖν < Hkl 4 ἀπαλλάξαντος V
 5 τε < J | τῶν τυχόντων N ¶ τινα < N 7 ὡς < JNAB 9 λόγος
 τέταρτος VM

REGISTER¹

1. Kontext der VC
 - 1.1. Stellenregister
 - 1.1.1 Benutzte Schriften
 - 1.1.2 Eusebschriften
 - 1.1.3 Benutzer
 - 1.2. Namenregister
 - 1.2.1 Namen
 - 1.2.2 Umschreibungen ohne Namennennung
 - 1.3. Wortregister

2. Urkunden
 - 2.1. Stellenregister
 - 2.1.1 Benutzte Schriften
 - 2.1.2 Benutzer und Parallelen
 - 2.2. Namenregister
 - 2.2.1 Namen
 - 2.2.2 Umschreibungen ohne Namennennung
 - 2.3. Wortregister

3. Kephalaia
 - 3.1. Stellenregister
 - 3.2. Namenregister
 - 3.3. Wortregister

¹ Für die zitierten Editionen sei auf das Abkürzungsverzeichnis (oben S. LXVIIff.) verwiesen. Aus dem Wortregister blieben Artikel und zum größten Teil auch Pronomina, Präpositionen und Partikel ausgeschlossen. Bei allen aufgenommenen Worten wurde aber auf Vollständigkeit geachtet. Aus dem App. wurden Abweichungen von NAB oder einzelnen Handschriften dieser Gruppe nur in Ausnahmefällen aufgenommen. Aus Platzgründen war die Beschränkung auf die Stellenangaben notwendig. Zusammenhänge konnten also nicht zitiert werden.

Abkürzungen

B.	Bischof
conj.	Konjektur
del.	Streichung
fl.	flumen
Mss	Handschriften
or.	direkte Rede im Kontext der VC
pop.	populus

1. KONTEXT DER VC

1.1 Stellenregister

1.1.1 Benutzte Schriften

Genesis

12, 6f. 105, 12f.
18, 1 105, 12f.

Exodus

1–14 21, 3–14
2, 15 26, 13
9, 12a 53, 10
15, 1b/2a 35, 17–19
15, 4 33, 22
15, 5b 35, 2
15, 11 35, 19–21
20, 5 110, 6
25, 10b 35, 14
33, 7a 52, 17

Psalmen

7, 16f. 35, 7–9
132, 7b (LXX 131, 7b) 101, 20

Jesajas

9, 1 (Lukas 1, 79a) 56, 1
11, 5 (Eph. 6, 14) 55, 9
27, 1 82, 6f. 15–18
59, 17 (Eph. 6, 14) 55, 9

Jesus Sirach

11, 28 20, 30

Daniel

6 104, 18f.

2. Makk.

9, 9 44, 26

Moselegenden? 21, 3–14

15 Winkelmann, Eusebius 1'

Markus

11, 25a 136, 15–17

Matthaeus

5, 23f. 136, 15–17
7, 15f. 117, 13–16
7, 15b 119, 19
28, 2. 3a 95, 8

Lukas

1, 79a 56, 1
24, 5b 94, 9

Johannes

10, 11 104, 17

Acta

2, 5b 85, 6f.
2, 9–11a 85, 7–11
4, 29 19, 5; 37, 4
7, 22 21, 3–14
9, 1 47, 7
28, 31 19, 5; 37, 4

Römerbrief

13, 13 18, 5

Epheserbrief

6, 14 55, 9

Philippenerbrief

1, 18 111, 22f.

Apok. Joh.

3, 12b 99, 18
21, 2a 99, 18

Cod. Theodosianus

II 8, 1	126, 17ff.
VIII 16, 1	129, 16–29
IX 16, 1–3	128, 26
X 8, 1	38, 12
XV 12, 1	128, 27f.
XVI 9, 1	130, 8f.
XVI 9, 2	130, 8f.

Cod. Justinianus

III 12, 1	126, 17ff.
-----------	------------

Epikur

<i>Κύρια δόξα</i> I	24, 23
---------------------	--------

Homer

II. XXII 60	102, 18
Od. I 23	122, 12f.
IV 242	108, 27
XI 476	55, 8f.
XIX 547	89, 9f.

Platon

Leg. 959c	44, 26
-----------	--------

Xenophon

<i>Κυρουπαιδεία</i> + Kyroslegenden?	17, 29
--------------------------------------	--------

1.1.2 Eusebschriften

Hist. Eccl.

VIII 13, 15 (p. 778, 7–11)	40,4–7
VIII 14, 2 (p. 778, 19–780, 2)	32, 11–14
VIII 14, 3–6 (p. 780, 3–22)	33, 11–34, 2
VIII 14, 14 (p. 784, 16–18)	32, 17f.
VIII 14, 17 (p. 786, 5–15)	32, 19–33, 7
VIII 16, 3f. 17, 1 (p. 788, 22–790, 8. 12–18)	44, 21–45, 7
IX 9,2 (p. 828, 3–8)	34, 3–7
IX 9, 3–11 (p. 828, 8 – 832, 14)	34, 8–37, 2
IX 10, 2. 3 (p. 840, 1–4)	45, 19–22
IX 10, 4 (p. 840, 8–12)	45, 22–24
IX 10, 14. 15 (p. 846, 18 – 848, 6)	46, 3–10
IX 11, 2 (p. 848, 15–24)	40, 4–7
X 4, 16 (p. 868, 2–5)	36, 11–15
X 4, 26 (p. 870, 26 – 871, 1)	96, 5–8
X 4, 27 (p. 871, 5f. 8f.)	96, 9–11
X 5, 1 (p. 883, 21)	68, 12
X 8,2–6 (p. 892, 1–894, 1)	41, 5–23

X 8, 2 (p. 892, 8f.)	47, 3
X 8, 8 (p. 894, 8–12)	42, 1–5
X 8, 11 (p. 894, 13–17)	44, 13–17
X 8, 10ff. (p. 894, 18–26)	42, 21f.; 43, 9–13
X 8, 11–14 (p. 896, 1–28)	43, 14 – 44, 13
X 8, 14 – 9, 3 (p. 896, 28 – 900, 9)	47,7 – 49, 1
X 9, 6–8 (p. 900, 24 – 902, 17)	56, 4 – 21

Mart. Pal.

9, 11 (p. 930, 5)	48, 7
-------------------	-------

Laus Const.

III 2 (p. 200, 26–30)	135, 20–25
VII 7 (p. 214, 8f.)	32, 17f.
VIII 1–7 (p. 216, 1–217, 16)	108, 9–109, 22
IX 8 (p. 219, 5–10)	55, 7–12
(p. 219, 11–16)	36, 11–15
IX 9 (p. 219, 18–20)	127, 6–8
IX 10 (p. 219, 22–26)	127, 9–12
(p. 219, 26–28)	126, 9f. 21
IX 11 (p. 220, 2–5)	126, 10–13
IX 14 (p. 221, 1–4)	104, 26f. 105, 1
IX 15 (p. 221, 7–13)	105, 3–8
IX 17 (p. 221, 20–23)	101, 7–11

Praepar. ev.

I 1, 7 (p. 6, 25) 19,1

Demonstr. ev.

III 7, 37 (p. 146, 27-30) 44, 20f.

1.1.3 Benutzer

Arian. Historiograph

Philost. h. e.

p. 206, 18-21 109, 1-111, 23

208, 4 145, 25f.

210, 1-14 147, 21-150, 28

Gel. Caes. h. e.

BHG Nr. 362 22, 3-8. 12-16;
26, 1ff.BHG Nr. 1279 25, 21f.; 30, 7-20;
32, 13f.; 33, 14f.; 36, 2-11; 37,
13-17; 38, 1-4; 47, 2ff.; 73,
17-22; 83, 18-20; 85, 20f.Gel. Cyz. 30, 7-20; 47, 2ff.; 72,
29-73, 3; 73, 17-22; 83, 18-20;
84, 8-85, 5; 88, 5-17; 105,
10-111, 23; 138, 12-139, 24Socr. 36, 8. 11; 37, 13-17; 38,
1-4; 47, 2ff.; 73, 17-22; 83, 18-20;
84, 8-85, 5; 88, 5-17

Philostorg. h. e.

I 5 (p. 6, 18-25) 26, 8-15

I 6 (p. 7, 3-7) 30, 5-8

III 2 (p. 31, 4f.) 149, 17f.

III 11 (p. 41, 8f.) 140, 26f.

p. 178, 10-14 (BHG Nr. 365) 50,
4-22p. 179, 1-7 (BHG Nr. 365) 49,
12-22

p. 179, 12f. (BHG 365) 51, 5/6

p. 179, 25-180, 6 (BHG Nr. 365)
51, 9-20p. 180, 6-9 (BHG Nr. 365) 52,
15-22

p. 180, 12 (BHG Nr. 365) 53, 1f.

p. 180, 20-181, 10 (BHG Nr. 365)
54, 20-29

p. 181, 12f. (BHG Nr. 365) 54, 24f.

p. 181, 14f. (BHG Nr. 365) 55,
10-12p. 181, 23-29 (BHG Nr. 365) 52,
5-11p. 182, 12-16 (BHG Nr. 365) 55,
16-18p. 182, 21-27 (BHG Nr. 365) 56,
18-57, 18; 66, 24-68, 12

Gelas. Cyz. Syntagma

I 5, 6 (p. 10, 2-11, 18) 30, 7-20

I 11, 17f. 47, 2ff.

II 2, 3-5 (p. 34, 13-15) 72, 20-
73, 3II 3, 22 (p. 40, 20-41, 1) 73,
17-22

II 5, 1 (p. 44, 3-5) 83, 18-20

II 5, 2-8 (p. 44, 10-45, 17) 84,
5-85, 5II 7, 2ff. (p. 46, 11ff.) 87, 4ff.;
99, 25ff.II 29, 5-9 (p. 106, 26-107, 15) 88,
5-17II 37, 26f. (p. 134, 15-23) 94,
2-9III 2 (p. 141, 1-9. Theod.) 66,
24-67, 5III 4, 7 (p. 142, 33-143, 11) 95,
4-96, 19III 10, 22-27 (p. 154, 23-155, 21)
105, 10-111, 23III 17, 32-37 (p. 178, 15-179, 9)
138, 12-139, 24

Socr. h. e.

I 2, 2 (p. 4, 11-15) 32, 9-14

I 2, 3 (p. 4, 17-5, 7) 28, 18-29, 11

I 2, 4-7 (p. 5, 10-6, 5) 30, 5-18

I 2, 7 (p. 6, 7-9) 34, 16ff.

I 2, 8 (p. 6, 14-16) 36, 8. 11

I 2, 9 (p. 6, 16-19) 37, 13-17

(p. 6, 19-7, 1) 38, 1-4

I 3, 1 (p. 7, 9-11) 38, 1-4

- I 3, 1b. 2 47, 2ff.
 I 3, 3f. (p. 8, 1–15) 41, 20–42, 10
 I 4, 4 (p. 9, 15–17) 55, 16–18
 I 6, 1f. (p. 11, 16–12, 4) 72,
 29–73, 3
 I 6, 36 (p. 23, 16–24, 3) 73, 9f.
 14f.
 I 7, 1 (p. 26, 5–9) 73, 17–22
 I 8, ■ (p. 35, 10–15) 83, 2–6
 I 8, 4 (p. 36, 1–4) 83, 18–20
 I 8, 5–11 (p. 36, 8–39, 2) 84,
 8–85, 5
 I 8, 17 (p. 40, 17–41, 2) 86, 18–21
 I 8, 21–24 (p. 42, 3–43, 3) 88,
 5–17
 I 8, 27 (p. 44, 13f.) 85, 16f.
 I 9, 50a (p. 79, 7–9) 68, 5
 I 16, 1 (p. 102, 4–7) 94, 6–9;
 140, 8–9
 I 17, 7 (p. 106, 13–15) 99, 14f.
 I 17, 11 (p. 107, 14–108, 2) 99,
 14f.; 101, 22f.
 I 17, 12 (p. 108, 2–7) 102, 30–
 103, 5
 I 17, 13 (p. 108, 7f.) 102, 24–28
 (p. 108, 8f.) 103, 6
 (p. 108, 9–11) 103, 19f.
 I 18, 1–3 (p. 108, 15–109, 12) 128,
 25–129, ■
 I 18, 1 (p. 109, 1f.) 126, 1–3
 I 18, 1b (p. 111, 14–17) 109,
 7–9, 18f.
 I 18, 5f. 105, 10–14
 I 18, 7–9 (p. 110, 19–111, 1. 10–14)
 111, 6. 14–19
 I 18, 11 (p. 111, 17–112, 2) 110,
 1f. 6f.
 I 18, 12 (p. 112, 5–8)
 I 18, 13 (p. 112, 12–15) 135, 2–5
 I 23, ■ (p. 131, 12–16) 94, 10–12
 I 24, 5f. (p. 134, 16–135, 2. 5–9)
 112, 1–6
 I 28, 1f. (p. 149, 9–18) 136,
 8–17
 I 28, 2 (p. 149, 16f.) 135, 18f;
 140, 9f.
 I 33, 1 (p. 156, 8f.) 136, 3–5
 (p. 156, 5–7) 138, 10–12
 I 38, 12f. (p. 172, 4–12) 135,
 20–25
 (p. 172, 6–12) 141, 5–8
 I 39, 1f. (p. 173, 3–9) 145, 14–16,
 18–21
 I 39, 2 (p. 173, 9–11) 145, 23–26
 I 40, 1 (p. 174, 11–16) 147,
 21–148, 14
 I 40, 2 (p. 175, 1–4) 144, 19–23
 (p. 174, 16–175, 4) 149, 13–18
 II 3, ■ (p. 55, 23ff.) 105, 10ff.
 II 21, 3 (p. 233, 13–16) 88, 12–14
 II 34, 1 (p. 99, 11f.) 145, 14–16
 VII 32, 15f. (p. 808) 101, 23–102, 2
 Sozom. h. e.
 I 3, 1 (p. 11, 6–8) 28, 20/21
 I 3, 1–3 (p. 11, 8–21) 29, 26–30, 15
 I 3, 4 (p. 11, 23–28) 31, 19–24
 I 4, 1 (p. 12, 12–14) 30, 17–18
 (p. 12, 14–15) 31, 14–16
 I 4, 3f. (p. 12, 20–13, 5) 51,
 22–52, 11
 I 6, 1 (p. 14, 14–16) 22, 3–12
 I 6, 2f. (p. 14, 17–26) 23, 25–24,
 14
 I 7, 1 (p. 15, 18–23) 44, 11–15
 I 7, 2 (p. 15, 23–26) 49, 12–22
 I 8, 5 (p. 17, 21f.) 66, 12–14
 (p. 17, 22–24) 66, 17–28
 (p. 17, 23f.) 128, 25–27
 I 8, 6 (p. 18, 4–7) 111, 6–10,
 14–18
 (p. 18, 3) 128, 27f.
 I 8, 7 (p. 18, 7–12) 66, 27–68, 4
 I 8, 10 (p. 18, 24–27) 130, 20f.
 (p. 19, 2) 126, 4f.
 (p. 19, 1f.) 127, 22f.
 I 8, 11 (p. 19, 5–7) 126, 10–12
 I 8, 11f. (p. 19, 9–14) 126, 9–22
 I 9, 1–3 (p. 20, 1–12) 129, 14–29
 I 16, 4 (p. 36, 1–5) 83, 2–13
 I 16, 5 (p. 36, 7–9) 73, 18–22
 I 17, 1 (p. 36, 12f.) 79, 6–8
 (p. 36, 13–15) 83, 18–20, 22f.
 I 17, 2 (p. 36, 19f.) 84, 18–85, 2
 (p. 36, 20–37, 2) 84, 8f.
 (p. 37, 2–4) 85, 16–19

- I 17, 3 (p. 37, 5) 85, 14f.
 I 19, 1f. (p. 40, 13-19) 85, 22-86,
 21
 I 19, 2-4 (p. 40, 20-41, 9) 86,
 22-88, 3
 I 20, 1 (p. 41, 10) 88, 3-5
 (p. 41, 11-14) 88, 7-14
 I 21, 5f. (p. 43, 13-15) 88, 14f.
 I 25, 1 (p. 45, 16-19) 88, 19-
 89, 4
 (p. 45, 20) 89, 11-13
 I 25, 2f. (p. 45, 20-46, 3) 93,
 8-22
 I 25, 4 (p. 46, 6f.) 89, 13f.; 94, 8f.
 II 1, 1 (p. 47, 4f.) 94, 3-7
 II 1, 2 (p. 47, 7) 95, 1-4
 II 1, 3 (p. 47, 19f.) 95, 6f. 11-20
 II 1, 4f. (p. 48, 9f.) 96, 5-24
 II 2, 1 (p. 50, 10-12) 97, 1-7
 (p. 50, 12-14) 101, 7-11.22-
 102, 15
 II 2, 3 (p. 50, 22-24) 102, 26-30
 (p. 50, 21f.) 103, 1f.
 II 2, 4 (p. 51, 1-4) 102, 25-30
 (p. 51, 4-7) 102, 6-11
 II 3, 1 (p. 51, 13-15) 104, 6f.
 26-105, 3.
 II 3, 7 (p. 52, 26ff.) 104, 8f. 14-16
 II 5, 1-6 (p. 56, 10-57, 18) 107,
 24-111, 4
 II 5, 7-8 (p. 57, 23-58, 4) 134,
 25-135, 5
 II 5, 8 (p. 58, 3f.) 135, 6-8
 II 5, 9 (p. 58, 5-7) 135, 8-13
 (p. 59, 4f.) 135, 14f.
 II 6, 1 (p. 58, 13) 121, 20f.
 II 15, 1 (p. 69, 23-26) 122, 24-
 123, 4
 II 15, 5 (p. 70, 18f.) 123, 1f.
 II 19, 2 (p. 75, 4-11) 112, 1-13
 II 26, 1 (p. 87, 15) 135, 18f.
 (p. 87, 17-19) 138, 10-12
 (p. 87, 19f.) 136, 3-5
 II 26, 2 (p. 87, 20f.) 136, 8-10
 (p. 87, 21-24) 136, 11-15
 II 26, 3 (p. 87, 24) 138, 12-14
 (p. 87, 25) 139, 7f.
 (p. 87, 25-27) 139, 26f.
 II 32, 4 (p. 97, 15f.) 119, 11f.
 II 34, 1 (p. 99, 10f.) 141, 7f.
 (p. 99, 12-14) 145, 21-24
 (p. 99, 13f.) 146, 10-13
 II 34, 2 (p. 99, 14-19) 146, 27-29
 (p. 99, 19f.) 148, 13f.
 II 34, 3 (p. 99, 22-24) 150, 28-
 151, 4
 II 34, 5 (p. 100, 2-4) 147, 21-24
 (p. 100, 4f.) 148, 5-9
 (p. 100, 5f.) 149, 14f.
 (p. 100, 6f.) 149, 17f.
 V 3, 6 (p. 196, 5-10) 134, 25-
 135, 5
 V 7 (p. 207, 15-17) 111, 6-10.
 14-18
 Theod. h. e.
 I 2, 3 (p. 5, 8f.) 66, 24-29; 128,
 25f.
 I 6, 9f. (p. 29, 21-30, 8) 72,
 23-73, 5
 I 7, 1 (p. 30, 10-14) 73, 17-24
 I 7, 2a (p. 30, 15f.) 83, 21f.
 I 7, 3a (p. 30, 22-24) 84, 18-
 85, 2
 I 7, 7b-9 (p. 31, 18-32, 3) 85,
 22-86, 21
 I 7, 11f. (p. 32, 8ff.) 86, 22ff.
 I 9, 14 (p. 42, 9f.) 89, 13f.
 I 11, 1a (p. 46, 11-15) 89, 1-5
 I 11, 2 (p. 47, 1f.) 130, 25f.
 I 13, 2 (p. 54, 11-55, 4) 88, 3-17
 I 13, 3f. (p. 55, 6-14) 94, 2-9
 I 14, 12 (p. 58, 17-23) 66, 24-
 67, 5
 I 15, 3 (p. 59, 20f.) 68, 5
 I 16, 5f. (p. 61, 5-12) 95, 4-96,
 19
 I 18, 9 (p. 65, 15-21) 103, 25-30
 I 24, 13 (p. 76, 15-18) 122, 24-
 123, 4
 I 25, 12 (p. 79, 14f.) 123, 1f.
 (p. 80, 2-5) 125, 12-15
 I 25, 12.13 (p. 80, 2-7) 18, 16-
 19, 4
 I 31, 1-3 (p. 87, 23-88, 9) 138,
 12-139, 19.23

- I 32, 1 (p. 88, 22–89, 4) 145, 14ff.
 I 34, 1f. (p. 90, 1–8) 147, 21–150, 28
- Nic. Call. Xanthop. h. e.
 VIII 14 (I 561f.) 84, 8–85, 5
 VIII 17 (I 567f.) 88, 5–17
- Viten
 BHG Nr. 169 y. z
 Philost. h. e. p. 166, 9–11.21f. 109, 1–111, 23
- BHG Nr. 170
 § 45 (Philost. h. e. p. 7, 14–23) 29, 23–30, 10
 Philost. h. e. p. 154, 22f. 109, 1–111, 23
- BHG Nr. 362
 p. 166, 22–25 22, 3–8
 p. 166, 28–167, 1 22, 12–16
 p. 167, 1–5 22, 20–24
 p. 167, 11–13 22, 15/16
 p. 167, 13–15 24, 11–14
 p. 171, 16 26, 13/14
 p. 172, 2–3 27, 1ff.
 p. 178, 15–18 30, 5–8
 p. 178, 22–24 30, 12–13
 p. 178, 25ff. 30, 8
 p. 180, 8f. 30, 16–18
 p. 180, 5–10 33, 18–22
 p. 180, 28ff. 35, 13
 p. 181, 4–10 36, 3–11
 p. 181, 10–12 36, 15–19
 p. 181, 12–16 36, 19–37, 2
 p. 181, 27–30 51, 9–12
 p. 204, 14–16 86, 20f.
 p. 214, 12–19 127, 14–19
- BHG Nr. 363
 p. 253b, 14f. 18, 17/18
 p. 253b, 18–32 21, 5/6.9–19
 p. 253b, 32–39 21, 19–22.24/25
 p. 253b, 39–52 25, 20/21; 26, 1–10
 p. 253b, 52 26, 11
 p. 253b, 53–254a, 13 26, 13–27, 5
- p. 254a, 26–28 28, 2/3
 p. 254a, 28–34 28, 7–10.13/14
 p. 254a, 34–38 28, 20–22
 p. 254a, 38–44 29, 22–26; 30, 5
 p. 254a, 48–254b, 2 30, 10–15
 p. 254b, 4–8 30, 15–18
 p. 254b, 8–11 30, 21–31, 1
 p. 254b, 11–15 31, 2–6
 p. 254b, 15–23.25–26 31, 13–30
 p. 254b, 32–34 31, 21–23
 p. 254b, 36–42 32, 2.5–8
 p. 262a, 16–20 32, 9–11.14/15
 p. 262a, 20f. 32, 11
 p. 262a, 21–24 33, 11–13
 p. 262a, 24f. 33, 16
 p. 262a, 25f. 33, 9
 p. 262a, 26–32 33, 18–22
 p. 262a, 32–34 33, 24–34, 2
 p. 262a, 34–37 34, 3–6
 p. 262a, 40f. 34, 14
 p. 262a, 42–44.46–48 34, 16–18
 p. 262a, 50–262b, 6 35, 1–5
 p. 262b, 6–11 35, 13
 p. 262b, 11–13 35, 7–8
 p. 262b, 13–20 36, 2–11
 p. 262b, 25–31 40, 19–23
 p. 262b, 42–263a, 1 48, 18–21.25–49, 3
 p. 263a, 2–4 51, 5–7
 p. 263a, 4–5 51, 9–10
 p. 263a, 6–9 52, 15–17
 p. 263a, 10 53, 1
 p. 263a, 20–24 55, 22–25
 p. 303b, 21–25 141, 18f. 20f. 21f.
 p. 303b, 26–41 142, 9–22
 p. 303b, 42 143, 10f.
 p. 303b, 44–47 143, 22–25
 p. 303b, 50–304a, 3 147, 6–8
 p. 304a, 4–10 149, 13–17
- BHG Nr. 364
 p. 319, 11f. 86, 15f.
 p. 319, 29 44, 25
 p. 322, 2 28, 21
 p. 322, 5–9 29, 22–26
 p. 322, 10–23 30, 5–15
 p. 322, 23–323, 14 30, 15–31, 7. 13–16

p. 323, 24–324, 2 35, 7–8
 p. 331, 11–22 51, 22–52, 11

fol. 86aI 103, 7ff.
 fol. 86aII 136, 2ff.
 fol. 89aI 149, 29f.

BHG Nr. 365

p. 552, 6–10 36, 19/20
 p. 552, 23f. 37, 5–8
 p. 553, 12–16 50, 4–22
 p. 554, 1–7 49, 12–22
 p. 554, 13f. 51, 5/6
 p. 554, 27–555, 5 51, 9–20
 p. 555, 6–8 52, 15–22
 p. 555, 11 53, 1f.
 p. 555, 18–556, 9 54, 20–29
 p. 556, 11f. 54, 24f.
 p. 556, 14f. 55, 10–12
 p. 556, 22–29 52, 5–11
 p. 557, 12–16 55, 16–18
 p. 557, 22–29 56, 18–57, 18; 66,
 24–68, 12
 p. 558, 27–31 72, 29–73, 3
 p. 561, 14–22 84, 8–85, 5
 p. 576, 30f. 94, 24f.
 p. 576, 31–577, 2 95, 4f.
 p. 577, 5–8 95, 5–17
 p. 577, 8–10 96, 6–8
 p. 577, 12f. 99, 25
 p. 577, 13 100, 23
 p. 577, 15 99, 13f.
 p. 577, 17f. 101, 13f.17
 p. 577, 18f. 101, 16f.
 p. 577, 20 101, 20
 p. 577, 23 101, 17
 p. 577, 24–26 101, 22–102, 4

BHG Nr. 369

Cod. Vindob. hist. gr. 104 fol. 24b
 22,15f
 fol. 25a,b 25, 21–26,6
 fol. 26a 27, 2f. 4
 fol. 26b 27, 1f.
 fol. 27a 72, 29
 fol. 27b 30, 5–8.10–15
 fol. 29a 35, 13; 36, 3–11.15–
 19.20

BHG Nr. 369c

Cod. Athen. suppl. gr. 2560 fol. 78bI
 30, 7–18
 fol. 78bII 35, 13

BHG Nr. 369g

p. 45, 4–15 23, 27–24,8
 p. 45, 16f. 24, 11/12
 p. 45, 19f. 25, 16/17
 p. 45, 20f. 25, 18
 p. 45, 21–23 26, 1–6
 p. 45, 26–28 26, 1–3
 p. 45, 30 26, 7
 p. 45, 30–34 26, 8–11
 p. 45, 35 26, 11/12
 p. 45, 36f. 26, 13
 p. 45, 37f. 26, 16–18
 p. 45, 39–46, 4 26, 18–20; 27,
 4–6
 p. 46, 5–7 27, 14f.
 p. 46, 8–10 27, 21/22
 p. 46, 13–20 28, 3–5.7–10
 p. 46, 20–22 28, 12–13
 p. 46, 25–34 28, 20–29,9
 p. 46, 36 29, 10
 p. 46, 39 29, 13–14
 p. 46, 39–47, 4 29, 23–26
 p. 47, 4–10 30, 5–10
 p. 47, 11–21 30, 11–19
 p. 47, 20 30, 21
 p. 47, 30–37 31, 19–23
 p. 47, 38–48, 4 32, 1–6
 p. 48, 5f. 32, 6–8
 p. 48, 6–10 32, 9–12
 p. 48, 12–19 32, 18–33, 4
 p. 48, 21–29 33, 11–21
 p. 48, 31 33, 24
 p. 48, 34–38 34, 3–8
 p. 48, 39–49, 5 34, 10–16
 p. 49, 7–39 35, 3–5.9–13
 p. 310, 1–4 35, 15–21
 p. 310, 4–12 36, 2–8
 p. 310, 13–15 36, 11–15
 p. 310, 15–18 38, 1–4
 p. 310, 19f. 38, 8–10
 p. 310, 20–26 38, 10.12.14/15.17.
 22/23
 p. 310, 26f. 38, 25–28
 p. 310, 28 39, 1

- p. 310, 30–33 39, 25–40, 1
 p. 310, 33–35 40, 15–17
 p. 310, 36–311, 12 40, 24–41, 12
 p. 311, 13–22 40, 4–7
 p. 312, 1–15 47, 2–48, 16
 p. 312, 9f. 47, 19–48, 1
 p. 312, 12f. 48, 6–8
 p. 312, 15f. 48, 20/21
 p. 312, 19–22 49, 1–4
 p. 312, 23–26 49, 8.12/13
 p. 312, 26–28 49, 16–18
 p. 312, 29–33 49, 23–50, 22
 p. 312, 34–313, 1 51, 5–8
 p. 313, 3–7 51, 11–15
 p. 313, 7–23 52, 3/4.7–10
 p. 313, 24–32 52, 15–22
 p. 313, 33–36 53, 1–4
 p. 313, 38–50 53, 7–9
 p. 314, 1–4 53, 13–15
 p. 314, 5 57, 12
 p. 314, 7–15 53, 22–26
 p. 314, 17–21 54, 7–9
 p. 314, 22–37 54, 20–29
 p. 314, 38–315, 11 55, 13–19
 p. 315, 12–16 55, 22–26
 p. 315, 24–316, 27 56, 18–57, 18
 p. 317, 31–38 82, 21–27
 p. 318, 1–7 83, 2–6
 p. 318, 8–12 83, 8–10
 p. 318, 15–19 83, 14–17
 p. 318, 19–30 83, 18–84, 2
 p. 318, 31–319, 5 84, 4–16
 p. 319, 7–9 85, 1f.
 p. 319, 9–12 85, 6–11
 p. 319, 13 85, 12
 p. 319, 13–20 85, 16–21
 p. 319, 21–34 86, 4–17
 p. 319, 34–320, 4 87, 2–10
 p. 320, 6f. 87, 17
 p. 320, 8–10 87, 23.25f.
 p. 320, 12–30 88, 3–17
 p. 320, 30 89, 1
 p. 320, 31–35 89, 1–7
 p. 320, 36–321, 8 89, 11–16
 p. 321, 20–22 94, 18–22
 p. 321, 25f. 94, 24f.
 p. 321, 26–31 95, 5–11
 p. 321, 36–322, 2 95, 15–22
- p. 322, 4–7 96, 3–5
 p. 322, 8–10 96, 11–13
 p. 322, 10–14 97, 1–3.5–8
 p. 322, 28–323, 4 101, 22–102, 22
 p. 323, 10–324, 11 111, 24–115, 7
 p. 324, 7–27 121, 8–30
 p. 324, 28–325, 7 122, 4–23
 p. 325, 8–26 122, 24–125, 11
 p. 325, 27–32 125, 12–17
 p. 325, 33–326, 7 126, 9–127, 12
 p. 326, 8f. 127, 22–25
- BHG Nr. 369k
 Cod. Vatic. gr. 1991 fol. 9aII–9bI
 88, 3–17
 fol. 9bI–9bII 94, 2–9
- BHG Nr. 410
 Migne PG 87, 4061C/4080B 96, 5
 –24
 4157C 55, 16–18
- BHG Nr. 1199
 Migne PG 126, 153Cff. 23, 25–
 24, 14
- BHG Nr. 1279
 p. 287b 15–20 25, 21/22
 p. 288b 20f. 27, 1/2
 p. 289a 10–14 27, 14–19
 p. 289a 25f. 28, 17/18
 p. 289a 27f. 33, 10/11
 p. 289a 28–30 33, 14/15
 p. 289a 30–32 32, 13/14
 p. 290a 6–16 30, 7–20
 p. 290b 5–14 35, 10–19
 p. 290b 9f. 35, 17–19
 p. 290b 11–13 35, 7–8
 p. 290b 17–19 36, 2–11
 p. 290b 19–23 37, 13–17
 p. 290b 23f. 38, 1–4
 p. 290b 26–291a 4 47, 2ff.
 p. 296a 13ff. 72, 29–73, 1
 p. 297b 2ff. 73, 17–22
 p. 298b 21ff. 79, 3–10; 83, 18–20
 p. 298b 21–299a 1 85, 20f.
- BHG Nr. 1580
 § 4 30, 7f.

1.2 Namenregister

1.2.1 Namen

Αἰγύπτιοι	49, 13; 82, 22; 84, 12; 94, 10	Ἑλλάς	132, 12 V
Αἰγύπτιος	150, 7 κατά τὸν Αἰγύπτιον ὄρνιν (Phönix); 150, 7	Ἑλληες	18, 3; 109, 22; 123, 6; 151, 6; 111, 3 JNAB
Αἴγυπτος	73, 2.10; 85, 9 (Acta 2, 10); 128, 28; 136, 8.10; 138, 23	Ἑλληνίς	57, 30
Αἰθίοπες	18, 21; 122, 12	Ἐρυθρὰ θάλασσα	35, 1 (Exod. 15, 4)
Ἀλεξάνδρεια	73, 9.14.21; 82, 21; 83, 15; 128, 28	Ἐρώπη	84, 8; 136, 11
Ἀλεξανδρεῖς	73, 1	Ἡλιούπολις/Phoen.	111, 7
Ἀλέξανδρος d. Gr. (356–323)	18, 3	Ἡπειῶται	84, 16
Ἀμάσεια/Pont.	47, 13	Θηβαῖοι/Aegypt.	82, 22; 84, 12; 138, 23
Ἀντιοχεῖς	112, 1	Θηβαῖς/Aegypt.	73, 2.10
Ἀντίοχος (Vater Seleukos' I.)	105, 3	Θραῖκες	84, 16; 138, 19
Ἀραβες	85, 11 (Acta 2, 11)	Ἱερουσαλήμ	99, 14.18 νέα Ἱ.
Ἀραβία	138, 22	Ἱεροσόλυμα	95, 1; 97, 7; 136, 3; 138, 12.15; 140, 7
Ἀράβιοι	84, 11	Ἰνδοί	18, 23; 122, 12; 140, 26; 141, 1.4
Ἀσία	84, 9.15; 85, 9 (Acta 2); 136, 11	Ἰορδάνης	146, 1
Ἀφακα/Phoen.	109, 9	Ἰουδαία	85, 8 (Acta 2, 9)
Ἀφροδίτης	95, 18f. ἀκόλαστος δαίμων; 109, 9 αἰσχρὸς δαίμων; 111, 8	Ἰουδαῖοι	83, 4; 85, 10 (Acta 2, 11); 130, 8
Ἄφροι	39, 14	Ἰταλοί	34, 15
Ἀχαιοί	84, 16	Καππαδόκαι	138, 20
Βηθλεέμ/Pal.	101, 25	Καππαδοκία/As. min.	84, 14; 85, 8 (Acta 2, 9)
Βιθυνοί	83, 23; 104, 26; 138, 19; 140, 7	Κίλικες	84, 11; 110, 1; 138, 20
Βλέμνυες (pop. Aethiop.)	18, 21; 122, 12	Κρήτες	85, 11 (Acta 2, 11)
Βρεττανοί	18, 17; 28, 8; 141, 3	Κυρήνη	85, 10 (Acta 2, 10)
Γαλατία /As. min.	84, 14	Κύρος II. (559–529)	17, 29
Δανιήλ	104, 18	Κωνσταντία/Pal.	134, 26; 135, 2 (–τεια JNAB)
Δελφοί/Hell.	108, 3	Κωνσταντῖνος I. (306–337)	16, 31; 17, 3; 19, 4; 21, 19; 24, 15; 25, 17; 27, 6.26; 34, 3; 35, 3; 36, 1; 37, 12; 38, 19; 41, 8; 47, 8.19; 48, 15; 49, 8; 50, 15.27; 54, 28; 55, 2.20; 81, 19; 83, 13; 85, 2; 121, 22.27; 122, 24; 127, 18; 146, 11; 147, 8; 150, 15 (JNAB).22.27
Ἑβραῖοι	21, 3.12; 34, 22; 101, 25		
Ἑλαμίται	85, 7 (Acta 2, 9)		
Ἑλένη (Mutter Konstantins I.)	102, 14		
Ἑλικῶν	108, 3 τὰς Ἑλικωνίδας Μούσας		

- Κωνσταντίνος* II. (337–340) 135, 20
Κωνσταντίνος I. (293–306) 21, 27;
 22, 14; 23, 4.23; 25, 8; 26, 18; 27, 19
Κωνσταντίνος II. (340–361) 135, 22;
 149, 18 νέος Κ.
Κώνστας (340–350) 135, 23

Λίβανος/Phoen. 109, 9
Λίβνες 84, 12
Λιβύη 73, 2.13; 84, 8; 85, 10
 (Acta 2, 10); 136, 11; 138, 23
Λικίνιος (308–324) 43, 23; 46, 15

Μακεδόνης 18, 3; 84, 16; 138, 16
Μαμβρη (rāmet el-chalil) 105, 13
Μαξέντιος (306–312) 34, 8; 35, 1
Μεσοποταμία 85, 8 (Acta 2, 9);
 138, 22
Μήδοι 85, 7 (Acta 2, 9)
Μοῦσαι 108, 3
Μυσοί 138, 17
Μωσῆς 21, 4; 26, 14; 34, 22; 35, 16

Νέρων (54–68) 19, 29
Νίκαια/Bithyn. 83, 23 ἢ Ν.; 140, 9
Νικομηδεῖς 145, 25

Παλαιστίνη 105, 12; 138, 22
Παλαιστινοί 25, 21; 84, 11; 94, 24;
 104, 5; 135, 2
Παμφυλία 84, 15; 85, 9 (Acta 2, 10)
Πανόνιοι 138, 17
Πάρθοι 85, 7 (Acta 2, 9)
Πέρσαι 17, 29; 122, 24.27; 123, 3;
 143, 24
Πέρσης 84, 13; 138, 18
Πόντος 47, 13; 84, 14; 85, 9
 (Acta 2, 9)
Πύθιος 108, 2 τὸν Πύθιον (Apollon)

Ῥήνος 28, 3 ἀμφὶ Ῥήνον ποταμὸν
Ῥωμαϊκός 121, 30; 122, 21

Ῥωμαῖος 57, 30; 88, 3; 123, 4;
 127, 13; 132, 11
Ῥωμαῖοι 16, 32; 22, 1; 25, 11;
 28, 13; 32, 14; 33, 13; 34, 7.16;
 36, 5.15.18; 37, 1.4; 41, 2; 43, 25;
 55, 23; 56, 7.9; 57, 21; 68, 13; 85, 10
 (Acta 2, 10); 121, 10.13.14.21.27.28;
 125, 14.22; 126, 18; 128, 14; 146, 26;
 148, 32; 150, 6.28; 151, 7
Ῥώμη 33, 23; 34, 1.16; 36, 17

Σαυρομάται (pop. As.) 121, 11.22
Σκύθης 84, 13
Σκυθικός 18, 19
Σκύθαι (pop. As.) 33, 13; 121,
 11.13.21.23
Σμίνθιος 108, 2 τὸν Σμίνθιον (Apol-
 lon)
Σπάνοι 84, 17
Συρία 138, 21
Σύροι 84, 11

Τανταλείος 44, 3; 81, 16

Φαραώ 34, 22 (Exod. 15, 4)
Φοίνικες 84, 11; 109, 5; 111, 7;
 135, 6; 136, 13; 138, 13
Φοινίκη 138, 22
Φρυγία 84, 15; 85, 9 (Acta 2, 10)

Χριστιανός 32, 16.20; 33, 5; 44, 15;
 45, 5; 46, 10.13; 47, 4; 66, 22;
 130, 8; 141, 28; 142, 27; 143, 1;
 150, 21
Χριστός 30, 12 Χ. τοῦ θεοῦ; 31, 3
 τὸ Χ. ὄνομα; 34, 5; 68, 11; 80, 9;
 81, 30 Χ. τοῦ θεοῦ; 85, 2; 89, 9;
 111, 22 (Phil. 1, 18); 122, 28; 146, 11;
 148, 17; 150, 23 Χ. αὐτοῦ; 151, 2;
 80, 13 JNAB; 138, 18 V

ᾠκεανός 140, 29

1.2.2 Umschreibungen ohne Namensnennung

- Alexander d. Gr. 18, 14 ὁ Μακεδών
 Alexander (Metropolit v. Thessalonike)
 138, 16f.
 Antiocheia 105, 3f. τῆς ἀνατολικῆς
 μητροπόλεως, ἢ τὴν ἐπώνυμον εἰληχεν
 Ἀντιόχου

- Arianer 82, 20f. τὰ δὲ γε τῆς τοῦ φθόνου βασκανίας δεινῶς τὰς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ συνταράττοντα 125, 15; 126, 15; 128, 17; 129, 10.17. 28; 130, 3; 131, 5; 132, 4.6.11; 134, 22; 135, 5.7; 136, 17; 139, 2.10 (θεοφιλῆς). 17.27.30; 140, 1.6.11.12. 29; 143, 5; 144, 9.15; 148, 2.6.8; 149, 18.26.
- Constans 141, ■ τῷ τρίτῳ; 15, 16f.; 19, 13; 82, 8; 135, 18f.; 141, 6ff.; 146, 27f.; 148, 23.26; 149, 9.28. Cf. Constantinus II. und Constantius II.
- Constantinus I. ὁ ἀνὴρ: 17, 5; 19, 21
 ὁ καλλίνικος: 15, 6; 56, 14
 ὁ μακάριος: 15, 13; 19, 17; 20, 28; 148, 14f.; 149, 4.23; 150, 18
 ὁ τρισμακάριος: 20, 17; 94, 22; 142, 9; 150, 13
 ὁ αὐτοῦ [θεοῦ/λόγου] θεράπων: 16, 13; 17, 16; 40, 10; 48, 15; 149, 27
 ὁ θεοφιλῆς: 19, 23; 42, 15; 53, 3; 79, 3; 95, 1; 104, 25; 105, 18; 135, 14; 149, 4
 ὁ τῷ θεῷ φίλος: 42, 20; 80, 4; 95, 5
 ὁ τῷ θεῷ μεμελημένος: 136, 9
 ὁ θανμάσιος: 132, 18
 ὁ παρὰ θεῷ τιμώμενος: 149, 13
 ὁ ὡς ἀληθῶς τῆς βασιλείας ἐπάξιος: 149, 4f.
 ὁ δεσπότης ὁ κύριος: 147, 12f.
 ἡ ἱερά κεφαλή: 15, 8
 ὁ βασιλεὺς: 15, 4; 18, 14; 29, 25; 30, 1 (νικητῆς). 29; 31, 5.13 (θεοφιλῆς). 15; 34, 12; 37, ■ (θεοφιλῆς). 18; 39, 24; 51, 12.20; 52, 12.16.19; 53, 13; 54, 1.10.11.12; 56, 4 (νικητῆς). 19; 57, 10.20.25.27; 66, 12.17; 67, 2; 68, 8.14; 72, 18.23; 73, 17.23; 80, 4; 81, 25 (θεοφιλῆς); 82, 14; 84, 2; 86, 5.6.8. 23; 87, 1; 88, 17; 89, 2.11; 93, 5; 94, 6.11.17; 96, 14; 97, 1; 99, 12.16; 100, 1.26; 101, 14 (τοσοῦτος); 102, 2.5.11.15 (θεοφιλῆς); 103, ■ (β. μονάρχῳ κοσμοκράτορι). 21; 104, 5; 105, 10; 107, 28; 108, 1.8.27 (ὁ θανμάσιος); 109, 1; 110, 13; 111, 5.9.19; 112, 5.6; 117, 7; 119, 31 (ὁ τῷ θεῷ μεμελημένος); 120, 2.9.15. 24; 121, 2.9.15; 122, 26; 123, 5; 140, 21f. τοῦ πρεσβυτέρου τὴν ἡλικίαν; 141, 7 τῷ μείζονι; 149, 28 τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ γνησίοις υἱοῖς; 15, 16 τῶν παιδῶν; 19, 13 τρίτην παιδῶν γονήν; 82, 8 τῶν αὐτοῦ παιδῶν; 135, 18f. τρεῖς δ' αὐτῷ παῖδες; 141, 6ff. τρισὶ τοῖς αὐτοῦ παισίν; 146, 27f. τοῖς αὐτοῦ παισίν; 148, 23 τοῖς καίσαρσιν; 148, 26; 149, 9 τοὺς αὐτοῦ παιδας. Cf. Constans und Constantius II.
- Constantius II. 141, ■ τῷ δευτέρῳ; 140, 21 τῷ δευτέρῳ τῶν παιδῶν; 149, 13f. τῶν παιδῶν δεύτερος; 15, 16; 19, 13; 82, 8; 135, 18f.; 141, 6ff.; 146, 28; 148, 23; 26; 149, 9.28; cf. Constantinus II. und Constans.
- Constantius Chlorus 22, 14 (cf. Diocletianus); 24, 15 ὁ Κωνσταντίνου πατήρ; 28, 1
- Crispus (gest. 326, Sohn Konst. I.) 40, 8 τῶν πρὸς γένους ἑτεροῖ
- Diocletianus (284—305) 21, 17 τύραννοι μὲν γὰρ οἱ καθ' ἡμᾶς (cf. Galerius); 22, 1 Τεττάρων . . . τῆς Ῥωμ. αὐτοκρ. κοινωνούντων ἀρχῆς (cf. Galerius, Constantius Chlorus, Maximianus); 22, 22 βασιλεὺς ὁ τηνικαῦτα τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων βαθμόν; 23, 16 τῶν κρατούντων (cf. Galerius, Maximianus); 25, 6 οἱ . . . τῷ χρόνῳ προάγοντες (cf. Maximianus); 25, 22 σὺν τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν βασιλέων; 25, 18; 24, 17 τοῖς τῆς βασιλείας κοινωνοῖς (cf. Galerius); 26, 8 οἱ τηνικαῦτα κρατοῦντες (cf. Galerius); 27, 21 τῶν δὲ ἄλλων
- Donatisten (nordafrikan. Schismatiker) 39, 14 τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀφρῶν χώρας διαστασιάζοντας

- Eusebius (B. v. Caes./Pal., gest. 339) 86, 22 τῶν δ' επισκόπων ὁ τοῦ δεξιοῦ τάγματος πρωτεύων — von Lietzmann u. a. auf Eus. v. Nicod. bezogen.
- Fausta (gest. 326, Gemahlin Konst. I.) 40, 8 (cf. Crispus)
- Galerius (293—311) 21, 17 τυράννοι μὲν γὰρ οἱ καθ' ἡμᾶς (cf. Diocletianus); 22, 1; 23, 16; 24, 17 (cf. Diocletianus); 25, 11 τεττάρων τῶν ὕστερον ἀναδειχθέντων (cf. Severus, Maximinus Daia); 25, 18; 26, 8 (cf. Diocletianus); 28, 15 τῶν λοιπῶν κρατοῦσι μερῶν (cf. Severus); 41, 9 τῶν ὀυσεβῶν (cf. Maximinus Daia); 44, 18ff. τὸν πρωτοστάτην τῶν κακῶν; 29, 18 ὁ μὲν; 45, 8 ὁ μὲν τοῦ διωγμοῦ κατάρξας
- Helena 101, 11f. τῆς αὐτοῦ μητρὸς; 102, 5; 103, 21 ἡ βασιλέως μήτηρ; 104, 3 μήτηρ; 102, 1 βασιλῆς ἡ θεοσεβεστάτη; 102, 14f. Ἑλένη ἀγούστα . . . θεοφιλοῦς βασιλέως θεοφιλῆς μήτηρ; 102, 17 ἡ πρέσβυς; 103, 3 τὴν θανασίαν; 103, 14 ἡ τρισμακαρία; 103, 18 μακαρίας; 103, 24 θεοσεβῆς; 103, 27 ἀγούστα βασιλῆς
- Helenopolis/Bithyn. 145, 16 τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἀφικνεῖται πόλιν
- Hephaistion (Freund Alexanders) 18, 9 τὰ παιδικὰ
- Hosius (B. v. Corduba, gest. 357/8) 73, 18—20 τῶν ἀμφ' αὐτὸν θεοσεβῶν ὃν εὖ ἠπίστατο βίῳ σώφρονι πίστει τ' ἀρετῇ δεδοκιμασμένον, ἄνδρα λαμπρυνόμενον εὖ μάλα ταῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ὁμολογίαις κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους; 84, 17 αὐτῶν τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος; 79, 6 τὰ πάντα θεοσεβῆς ἀνήρ
- Konstantinopel 104, 12 ἦν τῆς ἐπιγορίας τῆς αὐτοῦ πόλιν ἐπώνυμον ἀποφῆναι ἔκρινε; 104, 8; 145, 16 ἐπώνυμος αὐτοῦ πόλις; 104, 11, 26; 145, 15 ἡ αὐτοῦ πόλις; 108, 1 ἡ βασιλέως πόλις; 108, 4; 139, 30; 147, 22f. ἡ βασιλέως ἐπώνυμος πόλις; 149, 14 ἡ πόλις
- Licinius 40, 24ff. δεινὸς . . . θῆρ; 17, 13 τυραννικοῦ γένους θεομάχων τ' γιγάντων (cf. Maxentius); 41, 6f. τῷ θάτερον μέρος τῆς οἰκουμένης καταπονοῦντι τυράνῳ; 42, 15.21 ὁ θεομισῆς; 47, 2ff.; 55, 18; 48, 11; 50, 27 τῷ τυράνῳ; 51, 6 ὁ τὰς φιλικὰς διαρρήξας συνθήκας; 52, 23 ὁ τούτων ἐξάρχων; 54, 20 ὁ μικρῷ πρόσθεν φυγάς; 54, 23 ὁ δηλωθεὶς; 80, 5f. τῆς τυραννικῆς ὠμότητος; 82, 5f. τῆς τῶν ἀθέων τυραννίδος; 87, 14 κατὰ τῶν πολεμίων; 120, 24 τῶν πρότερον κρατούντων
- Makarios I. (B. v. Jerus., gest. 334) 97, 7f. τῷ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ τῷ τηρικαῦτα τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις προεστῶτι
- Marianus (Notarius) 138, 27f. βασιλεῖ δεξιὸς ἀνήρ
- Maxentius 17, 13ff. (cf. Licinius); 28, 13ff. τυραννικῆ δουλείῃ; 28, 21 τῷ τυράνῳ; 32, 9ff.
- Maximianus (285—305) 22, 1; 23, 16; 24, 17; 25, 5; 27, 21 (cf. Diocletianus); 40, 4f. τῶν τὴν ἀρχὴν ἀποθεμένων ὁ δευτέρος
- Maximinus Daia (308—313) 25, 11; 41, 9 (cf. Galerius); 47, 2 ὁ δηλωθεὶς; 44, 16; 45, 11 τοῦ δευτέρου
- Melitianer (ägypt. Schismatiker) 82, 22 τὸ Θηβαίων τε καὶ Αἰγυπτίων σχισματικῶν κακῶν
- Mesopotamia 84, 12 ἐκ μέσης τῶν ποταμῶν
- Nicaea/Bithyn. 140, 7f. τῆς Βιθυνῶν διαφανὸς πόλεως; 84, 5 καὶ μία τοὺς πάντας ὑπεδέχτο πόλις
- Nicomedia/Bithyn. 104, 26 τὴν δὲ Βιθυνῶν ἀρχοῦσαν

- Nil 128, 28f. τὸν παρ' αὐτοῖς
(Ägypter u. Alexandriner) ποταμὸν
- Palaestina 101, 17 τὴν ἀξιάγαστον
... γῆν
- Phönix 150, 7 κατὰ τὸν Αἰγύπτιον
ὄρνιν
- Rom ἡ βασιλεύουσα πόλις: 28, 13;
32, 9; 36, 3. 13; 84, 18; 103, 19;
ἡ βασιλις πόλις: 146, 27; 148, 32;
149, 11;
33, 13 ἐπ' αὐτοῦ μέσου τοῦ ἄστεος
- Severus (306–307) 25, 11; 28,
15 (cf. Galerius); 29, 19 ὁ δὲ
- Silvester I. (B. v. Rom 314–335) 84,
18f. τῆς βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν
προεστῶς
- Thessalonike/Maced. 138, 16 Μακε-
δόνες τὸν τῆς παρ' αὐτοῖς μητροπό-
λεως...
- Tiber 35, 3 τὸν πρὸ τῆς πορείας
(des Maxentius) ποταμὸν
- Tyrus/Phoen. 136, 13 ἐπὶ τῆς
Φοινίκων μητροπόλεως
- Victor (röm. Presbyter, z. Z. Sil-
vesters I.) 85, 1 πρεσβύτεροι δ'
αὐτοῦ
- Vincentius (röm. Presbyter, z. Z. Sil-
vesters I.) 85, 1

1.3 Wortregister

- ἀβασίλευτος 27, ■
- ἄβατος 111, 1
- ἀβίωτος 22, 13
- ἀβουλήτως 49, 16J
- ἀγαθός 16, 24.26; 17, 9.20; 20, 4.
11.13; 21, 23.24; 22, 21.30; 23, 13;
27, 23; 29, 11; 32, 7; 37, 11; 38, 22;
39, 16; 41, 5; 43, 16; 49, 4.6; 56, 16.
20; 57, 27; 79, 5.10; 83, 13; 84, 1;
87, 6 (Or.). 24 (Or.); 93, 12; 101, 12;
102, 17.21; 111, 27; 120, 9; 127, 8.
16 (Or.); 129, 9; 139, 19; 140, 10;
141, 9; 142, 10; 143, 14; 146, 21.
25; 147, 16.19
- ἀγάλλομαι 146, 12
- ἀγαλμα 50, 3; 55, 9; 104, 14; 108, 9;
110, 27, 127, 24
- ἀγαπάω 57, 7; 93, 24
- ἀγαπητός 149, 28
- ἀγγελία 143, 29 JNAB
- ἀγγελικός 103, 16 JNAB
- ἄγγελος 86, 9; 95, 8; 99, 23
- ἀγέλη 147, 15
- ἀγεληδόν 119, 24
- ἀγήρωσ 19, 15; 148, 19
- ἄγιος 24, 21; 57, 12; 72, 27; 81,
12 VNAB; 96, 22. 23; 132, 14;
133, 4; 147, 3
- ἀγκύλη 45, 18
- ἀγνεία 128, 6 V; 129, 22
- ἀγνοεῖω 93, 21 N(V)
- ἄγνοια 96, 7
- ἀγνός 53, 15; 129, 23
- ἀγνώμων 24, 9
- ἀγορά 38, 7; 100, 30 del.; 104, 17;
108, 1; 109, 7; 149, 2
- ἀγρόφωσ 130, 5
- ἄγριος 28, 6; 45, 14
- ἀγρός 38, 12; 43, 29; 45, 24; 48,
10; 94, 8; 120, 21V.19; 121, 5V;
130, 21
- ἄγχιστος 34, 16
- ἄγνω 20, 19; 37, 19V; 54, 1; 83, 9;
85, 23; 89, 1; 95, 21; 105, 16; 108,
30; 121, 12; 126, 18; 140, 22; 141, 27
- ἀγών 19, 11; 20, 22; 23, 18; 45, 12;
52, 1; 57, 1
- ἀγωνίζομαι 51, 15
- ἀδελής 89, 7
- ἀδελφή 41, 17
- ἀδελφός 21, 11; 94, 20; Adj.:
36, 1; 54, 12; 94, 18; 111, 15; 130,
15; 135, 5
- ἀδηλος 20, 30
- ἀδιήγητος 31, 8; 40, 13; 101, 3
- ἀδικεῖω 21, 7.8; 44, 4; 48, ■

- ἄδικος* 23, 7; 37, 14; 80, 15
ἄδοξος 33, 9
ἄδυτος 110, 26; 111, 1
ἄδω 18, 3; 22, 17;
ἀεί 54, 3
ἀειπάρθετος 130, 25
ἀετός 109, 3
ἀζήμιον 121, 2
ἀήρ 43, 8; 144, 10
ἀήττητος 17, 24; 29, 1; 33, 4
ἀθανασία 16, 4; 19, 11; 27, 1;
 31, 22; 95, 7; 143, 12
ἀθανатоποιός 145, 28 (Or.)
ἀθάνατος 16, 8.15.17.22.28; 146, 19
 (Or.)
ἀθειί 95, 4
ἄθεος 16, 12; 17, 17; 19, 30; 21, 22;
 24, 20; 50, 7.21; 80, 10; 81, 25;
 82, 5; 95, 12; 96, 2; 110, 5; 117, 10.21
 VJmε; 143, 15
ἀθεότης 131, 12
ἀθετέω 41, 25
ἄθλιος 146, 20
ἄθλος 19, 11.19; 20, 22
ἀθροίζω 23, 8; 49, 2
ἀθρόος 25, 6; 44, 23; 45, 16;
 51, 23; 81, 23; 135, 9
ἀθρώως 35, 12; 36, 3; 37, 5; 41, 25;
 45, 10; 53, 25; 57, 3; 102, 24
ἄθυρμα 108, 8
αἰδώς 26, 10 V 369g
αἰθέριος 149, 8
αἰθήρ 100, 3 (conj.)
αἴθριον 144, 12
αἴθριος 100, 3 Mss. 28; 144, 10
αἶμα 18, 7; 41, 16; 44, 21; 104, 15
αἰνίττομαι 49, 19; 82, 11.13
αἰρέομαι 50, 7; 102, 9.19; 150, 24
αἴρεσις 23, 26; 57, 6
αἰρεσιώτης 117, 21 VJmε
αἰρετικός 119, 29
αἰρέω 35, 5; 43, 4.11
αἶρω 17, 14; 35, 16; 38, 3; 41, 13;
 50, 10; 52, 13; 55, 22; 67, 1;
 87, 10 (Or.); 88, 17; 96, 14; 100, 6;
 108, 12; 121, 25; 127, 9.15 (Or.);
 135, 12; 138, 12; 142, 19; 147, 21
αἰσθητήριον 45, 16
αἴσιος 18, 2; 23, 15 Mss; 29, 6.7;
 49, 19
αἰσχρός 18, 2; 19, 28; 20, 9; 28, 17;
 29, 17; 32, 12 V 369g. 15; 40, 5;
 43, 30; 44, 6; 50, 8; 53, 1; 73, 7;
 81, 10; 109, 8; 110, 23
αἰσχροουγία 42, 28
αἰσχύνη 29, 18; 108, 20.26
αἰσχύνομαι 19, 24
αἰτέω 120, 9; 140, 17
αἰτία 31, 24; 33, 16; 42, 6; 56, 25;
 93, 19; 119, 24.31; 129, 9; 142, 24 N
αἴτιος 36, 2.11; 57, 28; 73, 22;
 87, 25 (Or.); 96, 8; 112, 13; 139, 18
αἰών 16, 4; 17, 6.23; 19, 20 V;
 20, 3; 57, 24; 81, 26; 85, 2; 108, 7;
 111, 3.16; 146, 11; 147, 26; 148, 16;
 151, 3.8
αἰώνιος 16, 20; 99, 21; 102, 13
αἰωνοθαλής 16, 3
αἰωρέω 52, 5; 95, 15
ἀκάθαρτος 32, 11
ἄκαπνος 40, 21
ἀκαρής 53, 26
ἀκίνδυνος 19, 22
ἄκμη 47, 5; 85, 19; 89, 6
ἀκοή 17, 19 V. 6.25; 20, 5; 21, 15.
 17; 27, 25; 40, 22; 46, 15; 47, 12;
 48, 7.17; 52, 12; 57, 21; 68, 15; 72,
 22; 81, 26.28; 83, 14; 87, 17 (Or.);
 111, 16; 120, 3; 122, 29; 128, 21;
 132, 20; 139, 14; 149, 1
ἀκοινωνητος 22, 2
ἀκόλαστος 32, 16; 42, 27; 95, 19;
 109, 10.20.21; 111, 7
ἀκόλουθος 68, 6; 85, 14; 101, 19;
 128, 22
ἀκοντίζω 52, 3
ἀκοσμία 111, 28
ἀκούω 19, 4 V¹; 22, 29; 23, 24;
 131, 5; 143, 23
ἄκρα 72, 29
ἄκρατής 32, 15; 54, 8
ἀκρίβεια 119, 18
ἀκριβής 31, 24; 45, 9; 83, 5; 105,
 18; 130, 16
ἀκριβολογέομαι 129, 31
ἀκροόομαι 131, 8; 132, 28

- ἀκροάσις* 131, 4; 140, 3
ἀκροατήριον 143, 11
ἀκροατής 131, 17; 132] 20; 143, 8
ἀκροθίνιον 84, 9
ἄκρον 100, 23; 141, 5.12; 142, 20
ἄκρος 31, 1.12
ἀκρόρεια 101, 11 VNAB; 102, 7; 109, ■
ἄκτις 18, 24; 86, 11
ἀκωλύτως 20, 28; 127, 1
ἄλγος 147, 17
ἄλεκτος 27, 18; 44, 25; 142, 26
ἀλέξημα 30, 15
ἀλεξιφάρμακον 51, 13
ἀλήθεια 24, 10; 51, 2; 58, 3; 93, 25; 95, 13; 96, 2; 130, 7, 132, 24; 143, 18
ἀληθέστερος 21, 17
ἀληθής 16, 31; 21, 10; 30, 4; 36, 19; 41, 15; 50, 13; 55, 21; 72, 20; 93, 14.25; 102, 9; 103, 15; 110, 4; 119, 16; 132, 9; 143, 1; 146, 18 (Or.). 24
ἀληθῶς 20, 28; 82, 18; 95, 18; 110, 6; 126, 9; 142, 24; 149, 4
ἄληκτος 120, 23 V
ἄληστος 103, 21; 120, 23 JNAB
ἀλίσκομαι 24, 9; 40, 4.9; 41, 23; 54, 6; 119, 14
ἀλή 51, 14; 86, 16; 127, 7
ἀλλά 16, 15; 17, 15; 18, 1.13; 20, 11.15; 21, 24; 22, 12; 24, 15; 25, 12; 28, 16; 29, 16; 31, 17; 32, 13; 33, 14; 34, 3; 35, 5; 37, 21; 38, 8; 39, 10.20; 40, 21; 45, 8.17; 46, 1.15; 52, 4.11; 53, 6.12.24; 54, 18; 57, 25.29; 67, 3; 73, 4; 79, 5; 82, 13; 84, 4.15; 86, 4; 89, 10; 94, 10; 95, 4.27; 96, 2.14.16; 104, 14; 109, 16; 110, 12.28; 111, 24; 120, 10; 129, 10.27.28; 130, 8; 131, 27; 132, 2.3; 135, 14; 136, 8; 139, 9; 140, 8; 143, 5; 145, 4; 146, 20; 147, 8; 148, 22; 149, 13
ἀλλαχόθι 130, 21; 140, 24
ἀλλήλων 23, 2; 38, 26; 42, 8; 52, 22; 56, 12; 82, 25; 84, 5; 93, 10.16.18; 94, 11; 100, 14; 136, 17; 148, 30
ἄλλοδαπός 18, 10
ἄλλοῖος 111, 27
ἄλλος 20, 4.22; 22, 2.13.16; 24, 23; 27, 21.28; 28, 5; 29, 26; 33, 16; 39, 3; 40, 6; 41, 19; 52, 21 J 369g.18; 43, 5; 66, 26; 81, 26; 82, 2; 83, 16; 86, 6.14; 87, 6 (Or.); 93, 23; 94, 18. 24; 100, 28; 102, 29.30; 107, 29; 108, 25 V.9; 112, 17; 117, 10; 120, 11.14; 121, 2.26.29; 122, 15; 128, 28; 129, 20; 133, 4; 138, 10; 139, 14; 141, 12; 144, 13.16; 147, 18 VNAB; 148, 16
ἄλλοτε 33, 16; 34, 1; 41, 19; 53, 20
ἄλλότριος 15, 21; 18, 22; 83, 6; 112, 18
ἄλλοτριῶν 21, 10; 54, 15
ἄλλως 19, 26; 36, 4; 38, 22; 42, 13. 15; 49, 8; 95, 21; 108, 25 JNAB; 119, 23; 121, 6; 149, 9
ἄλουργός 27, 6; 86, 10; 146, 17; 147, 22
ἄλσος 50, 2; 109, 6
ἄλυπος 17, 28; 22, 12.14; 102, 20
ἄλυσιτελής 20, 7
ἄλυτος 142, 15
ἄμα 17, 15; 27, 2; 30, 15; 34, 20; 36, 7; 38, 19; 43, 1; 49, 12; 84, 11.18; 96, 11; 99, 12; 132, 21; 139, 10; 140, 25; 147, 12; 148, 11; 150, 14
ἄμαθής 131, 28 JN
ἄμαθῶς 88, 11
ἄμαχος 17, 23; 29, 1; 86, 16
ἀμείβομαι 17, 22; 39, 26; 41, 20; 133, 6; 135, 4
ἀμελλήτως 49, 16 V; 87, 19 (Or.); 119, 24 V
ἀμήχανος 15, 9; 105, ■
ἀμίαντος 22, 8
ἄμικτος 94, 10
ἀμιλλάομαι 41, 1
ἀμνηστία 56, 15
ἀμοιβαῖος 16, 9
ἀμοιβαίως 51, 19
ἀμοιβή 25, 4; 102, 22
ἀμορφία 108, 23
ἀμυδρός 110, 28
ἄμυνα 28, 15; 48, 19; 110, 11; 121, 24

- ἀμυντήριον* 31, 15; 55, 11
ἀμφί 22, 20; 27, 9; 28, 3; 30, 5;
 33, 12; 34, 6; 35, 1.13.15; 42, 22;
 47, 13; 49, 23; 50, 26; 51, 7.10.16;
 55, 2.16; 72, 21; 73, 10.18.23; 86, 6.
 12.15; 89, 8; 94, 8; 97, 2; 100, 17;
 103, 7; 104, 3; 105, 13; 131, 30;
 132, 16.19; 135, 21.22.24; 140, 10;
 142, 14; 143, 16.22.25; 144, 10;
 147, 5
ἀμφίασμα 146, 15
ἀμφιβάλλω 30, 3; 50, 21
ἀμφιβολία 87, 26 (Or.) V; 146, 4
 (Or.)
ἀμφίβολος 50, 16
ἀμφιγνοέω 93, 21 JAB (V)
ἀμφιλαφής 22, 26; 50, 2
ἀμφιλογία 87, 26 (Or.) JNAB;
 88, 6
ἀμφιπολεύω 109, 4
ἀμφισβητέω 85, 23; 88, 13
ἀμφότερος 24, 3
ἄμφω 121, 8
ἀμωσγέπως 16, 27
ἀνά 45, 24; 108, 19; 140, 12; 145, 2
ἀναβαίνω 129, 7
ἀναβάλλομαι 55, 7; 138, 12; 146, 25
ἀναβίωσις 27, 7.13; 96, 23; 150, 5
ἀναβιώσκειω 150, ■
ἀνάγειος 100, 17
ἀναγεννάομαι 146, 12
ἀναγκαῖος 19, 22.27; 21, 28; 24, 12;
 33, 24; 38, 8; 68, 13; 73, 22; 108, 25;
 121, 29 JNAB; 141, 19; 143, 26
ἀναγκαίως 125, 17; 131, 15
ἀνάγκη 80, 7; 81, 21
ἀνάγλυφον 144, 8
ἀναγνώσματα 32, 4; 133, 26; 139, 14
ἀναγορεύω 25, 8; 27, 15; 82, 7;
 103, 27; 135, 23 VNAB
ἀναγραφή 43, 30
ἀναδείκνυμι 15, 19; 25, 12; 112, 20;
 129, 19; 135, 20
ἀναδέομαι 19, 11; 95, 24
ἀναδέχομαι 142, 6
ἀναζητέω 28, 22; 54, 29
ἀναζωπυρέω 21, 26
ἀνάθεισις 40, ■
ἀνάθημα 16, 17; 19, 3; 29, 5; 38, 3;
 81, 6.7; 100, 26; 101, 3; 102, 3.11;
 104, 27; 139, 8.26; 140, 11; 141, 1;
 149, 6
ἀναιδής 43, 18; 111, 8 Mss
ἀναιμακτί 142, 19 VNAB¹
ἄναιμος 139, 16
ἀναιμωπί 142, 19 JB^c
ἀναιρέω 33, 16; 47, 10; 81, 19
ἀνακαινώω 146, 13
ἀνακαλέομαι 29, 23; 31, 19; 34, 5;
 37, 15; 54, 25; 56, 22; 57, 5; 80, 13;
 102, 30; 127, 14 (Or.); 147, 13
ἀνακαλέω 149, 10
ἀνακαλύπτω 24, 5 V 369g
ἀνακάλυψις 133, 5
ἀνακαμπτήρια 144, 13 A
ἀνάκειμαι 82, 2.12; 125, 24; 128,
 6 V
ἀνακεράννυμι 87, 21
ἀνακηρύττω 19, 5; 36, 12; 40, 1;
 42, 2; 57, 29
ἀνακινέω 48, 12; 83, 16; 95, 5;
 112, 4
ἀνακομίζω 103, 19
ἀνακτόομαι 38, 14
ἀνάκτορον 89, 7; 104, 21
ἀναλαμβάνω 34, 3; 56, 26; 103, 17
 JNAB; 104, 2; 147, 6; 150, 20
ἀναλαμπτήριον 144, 13 VJNB
ἀναλέγομαι 20, 26
ἀνάληψις 101, 10.23; 147, 2
ἀναλύω 93, 8; 121, 8
ἀναμέτρησης 43, 27 JNAB
ἀνάνδρως 45, 23
ἀνανεόομαι 112, 16; 129, 12
ἀνάξιος 53, 7 J
ἀναπέμπω 27, 1; 40, 21; 127, 6;
 145, 18; 146, 18
ἀναπετάννυμι 81, 17; 100, 3; 108,
 14; 144, 11
ἀναπέτομαι 150, ■
ἀναπηδάω 53, 23
ἀναπίμπλημι 146, 13 JA
ἀναπληρόω 149, 23 JNAB
ἀναπλώω 104, 23
ἀναπνέω 37, 6
ἀναπνοή 129, 31

- ἀνάπτω 34, 12
 ἀναρίθμητος 34, 10 J; 45, 20
 JNAB
 ἀνάριθμος 34, 10 V; 45, 20 V;
 138, 24
 ἀναριπίζω 47, 5
 ἀναρτάω 29, 4
 ἀνάστασις 95, 2; 96, 22.27; 101, 1;
 150, 14
 ἀναστέλλω 28, 5; 112, 6
 ἀναστέφω 15, 8
 ἀναστοιχειώω 103, 16 JNAB
 ἀνασχίζω 33, 19
 ἀνατεταμένως 125, 21
 ἀνατίθημι 19, 19 N.23; 20, 1; 50,
 17; 53, 14; 54, 14; 83, 10; 85, 4;
 111, 5; 112, 16 VNAB; 126, 2; 129,
 9; 130, 25; 132, 15
 ἀνατολή 143, 22
 ἀνατολικός 79, 8; 105, 3
 ἀνατρέπω 110, 14; 112, 2
 ἀνατρέφω 21, 9
 ἀναφαίνω 25, 16; 51, 11; 96, 21.22
 ἀναφέρω 45, 11; 104, 2 VNAB
 ἀναχωρέω 29, 18; 143, 27
 ἀνδραγάθημα 42, 24
 ἀνδρεία 36, 19
 ἀνδρείκελος 16, 19; 108, 29 A
 (VJNB ἀνδροεῖκ.)
 ἀνδριάς 19, 3; 36, 16; 40, 6; 141, 1
 ἀνδρόγυνος 129, 1
 ἀνεγείρω 100, 20; 102, 8; 105, 13
 ἀνέδην 111, 8 conj.
 ἀνεμμένως 132, 28
 ἀνέμων 130, 24; 139, 5
 ἀνείσφορος 120, 21
 ἀνέκαθεν 41, 16; 50, 5
 ἀνεκτός 48, 17
 ἀνεξάλειπτος 36, 14
 ἀνεξικακέω 53, 7
 ἀνεξικακία 112, 6; 142, 23
 ἀνεξικακώς 39, 9; 88, 7; 94, 13
 ἀνεπηρέαστος 57, 8
 ἀνεσις 83, 10; 142, 25 V
 ἀνέστιος 18, 10; 80, 12
 ἀνευρόνω 100, 14
 ἀνευφημέω 149, 4
 ἀνέχομαι 101, 24
 ἀνήμερος 43, 26
 ἀνήρ 16, 29; 17, 5; 18, 4.8; 19, 21;
 20, 6.29; 21, 1.7; 22, 7.16; 23, 13.21;
 24, 21; 32, 11.12.19.21; 36, 7; 37,
 19.21; 38, 15; 39, 19.20; 42, 7.23;
 43, 1.12.13; 44, 5; 45, 16; 48, 9; 50, 4;
 51, 18; 52, 17; 54, 25; 55, 22; 73, 19;
 79, 6; 80, 18; 81, 14.21; 95, 5; 96, 2;
 105, 12; 109, 11.15; 112, 9; 117, 10.
 18; 119, 14.23; 121, 1.23; 122, 13;
 123, 4; 126, 11; 128, 28; 129, 8;
 130, 22; 131, 31; 134, 26; 138, 11.19.
 28.26; 139, 5; 140, 24; 141, 11.20;
 142, 7.26.22; 148, 21
 ἀνθέω 18, 9; 21, 20; 138, 17
 ἀνθομολογέομαι 46, 10
 ἀνθος 16, 18; 82, 13; 84, 6; 122, 16
 ἀνθρώπινα 93, 17
 ἀνθρώπος 15, 5; 17, 1.11; 22, 12;
 27, 28; 29, 14; 31, 24; 33, 6; 36, 12;
 37, 11.22; 42, 29; 43, 29; 48, 20;
 54, 6.10; 67, 1; 68, 15; 82, 11; 83,
 10; 89, 7; 95, 12.25.26; 101, 12;
 111, 12; 117, 11; 120, 16; 126, 16.17;
 130, 19; 142, 20; 143, 9; 147, 3; 148,
 19
 ἀνίατος 44, 25
 ἀνιάτως 28, 6; 39, 11
 ἀνίημι 130, 11; 132, 26
 ἀνίστημι 53, 26; 80, 21; 101, 1;
 126, 2; 135, 13
 ἀνιστορέω 101, 17
 ἀνίσχω 18, 21; 38, 17.19; 100, 5.21;
 140, 26; 141, 4
 ἀνόητος 20, 15 J
 ἀνομολογέω 55, 21 JNAB
 ἄνομος 109, 14; 121, 19
 ἀνόητος 20, 15
 ἀνορύττω 96, 18
 ἀνόσιος 40, 7; 82, 25
 ἀνοσιουργία 32, 10
 ἀντανακλάω 144, 7
 ἀντεισάγω 43, 26
 ἀντί 42, 26; 96, 20; 122, 1; 144, 5;
 150, 11.14
 ἀντιβολέω 29, 23; 41, 25; 54, 21;
 132, 22.26
 ἀντιγράφω 133, 8 V

- αντιδίδωμι 122, 19
 αντίδοσις 122, 27
 αντιδύσωπέω 132, 27
 αντικαταλλάττομαι 135, 8.13
 αντίκειμαι 31, 14
 ἀντικρός 17, 21; 43, 18; 99, 16;
 100, 23 V (ἀντικρό JNAB); 110, 4
 αντιλαμβάνομαι 88, 8
 ἀντιμέφομαι 88, 5
 ἀντίπαλος 81, 25
 ἀντιπαρατάττομαι 136, 10 JNAB
 ἀντιπρόσωπος 99, 14
 ἀντιπράττω 136, 10 V
 ἀντιφώνησις 133, 6; 134, 25
 ἄντρον 95, 12.16.22; 96, 23; 97, 2;
 99, 20; 100, 2.5; 101, 7.9.23.24;
 102, 2.10.14; 110, 29; 139, 25
 ἀνυμνέω 17, 29; 18, 13; 20, 29;
 35, 17; 36, 2; 37, 11; 56, 3; 99, 19;
 139, 11; 140, 12
 ἀνυπερθέτως 48, 25
 ἀνυψώω 80, 18; 99, 17; 102, 6;
 104, 28; 146, 17
 ἀνύω 40, 19
 ἄνω 30, 22; 31, 11; 73, 10; 100, 11;
 102, 7; 125, 21.25; 127, 9; 131, 9;
 144, 4; 149, 23
 ἄνωθεν 80, 20; 96, 12; 109, 3;
 150, 19
 ἀνώλεθρος 33, 4
 ἀνωμαλία 145, 14
 ἀνωτάτω 25, 10; 37, 19; 66, 21;
 73, 9; 127, 10; 148, 28; 151, 7
 ἀξία 16, 7; 57, 4; 112, 10 JNAB;
 120, 15; 148, 10
 ἀξιάστος 101, 17
 ἀξιοζήλωτος 104, 1
 ἀξιόλογος 44, 5
 ἀξιωμακρόνους 16, 14; 20, 26
 ἄξιος 20, 11; 21, 25; 24, 8.11;
 48, 22; 49, 11; 51, 22; 53, 7; 81, 10;
 89, 13; 94, 24 (con.); 103, 21.24;
 109, 17; 129, 24.25.27; 140, 18;
 143, 10.22; 146, 19 (Or.)
 ἀξιοχρεως 130, 6
 ἀξιώω 15, 23; 25, 21; 27, 29; 30, 2.
 20; 32, 5; 37, 19; 40, 11.14; 41, 16 V.
 8; 42, 21; 53, 21; 54, 21; 57, 23;
 67, 6; 81, 6; 103, 18; 111, 18; 120,
 13; 121, 6; 122, 25; 130, 24; 135, 4;
 139, 19; 140, 15; 144, 10.21; 145,
 13.24; 146, 4 (Or.).12.24; 147, 4;
 148, 19.27; 150, 4.24; 151, 5
 ἀξίωμα 38, 12; 42, 24; 43, 12;
 57, 7; 66, 21; 103, 25; 120, 7.11.14;
 ἄοικος 80, 12 [122, 21
 ἄοικος 19, 30
 ἀπαγγελία 20, 14
 ἀπαγγέλλω 29, 6; 40, 25
 ἀπαγορεύω 66, 20; 119, 14; 126, 3;
 128, 15
 ἀπάγω 32, 21; 48, 4; 55, 17
 ἀπαγωγή 44, 5
 ἀπαθής 142, 15
 ἄπαις 129, 14.18.20
 ἀπαιωρέομαι 31, 6; 81, 20
 ἀπαλλαγή 33, 10
 ἀπαλλάττω 39, 11; 48, 23; 102, 28;
 110, 10; 121, 3.7; 151, 4 V
 ἀπαλός 21, 20; 141, 18
 ἀπανταχόθεν 72, 25; 83, 19; 105, 8;
 122, 4
 ἀπανταχοῦ 23, 16; 37, 13; 49, 17;
 56, 2; 73, 11 V; 83, 7; 93, 15; 110, 17;
 123, 1; 125, 12; 148, 31
 ἀπαντῶ 84, 17; 140, 26
 ἄπαξ 146, 7 (Or.)
 ἀπαξιόω 39, 1; 111, 13; 145, 8
 ἀπαριθμέω 43, 24
 ἀπαρκέω 16, 23; 27, 24; 45, 13;
 96, 17; 108, 16
 ἀπαρνέομαι 109, 12
 ἀπαρτίζω 100, 13
 ἀπαριθμομαι 21, 1
 ἄπας 17, 1; 18, 24; 19, 9; 20, 5;
 22, 10; 23, 25; 31, 16; 33, 4; 34, 3.20;
 36, 12; 38, 21.25; 39, 24; 40, 9;
 42, 21; 45, 10.15; 54, 14; 56, 16;
 57, 3.20; 66, 29; 72, 19; 79, 8; 80, 15;
 81, 4.15; 84, 8; 86, 15; 87, 6 (Or.).8
 (Or.); 88, 14; 93, 9.27; 94, 7.10;
 96, 26; 99, 20; 102, 17; 103, 23.26;
 104, 13; 111, 3.24; 120, 6; 123, 1;
 126, 18; 127, 12; 128, 23; 136, 10;
 138, 15.24.25.27; 142, 4.5.16; 144, 2.
 15; 147, 4.19; 148, 28

- ἀπατάω 29, 5; 54, 26; 119, 12
 ἀπάτη 41, 21.23; 96, 11; 107, 30;
 110, 5; 131, 11
 ἀπατηλός 49, 20
 ἀπειθῶς 39, 8
 ἀπειλέω 42, 26
 ἀπειλή 32, 8; 47, 7; 109, 21; 119,
 12
 ἄπειμι 23, 12; 28, 23; 141, 22
 ἀπείρω 72, 19; 126, 2; 132, 5 V
 ἄπειρος 44, 2; 100, 6
 ἀπελάνω 42, 22; 57, 4
 ἀπελεγτικὸς 68, 9
 ἀπελέγγω 80, 8; 151, 4
 ἀπεργάζομαι 126, 17
 ἀπεριβλέπτως 55, 4 JNAB
 ἀπερίστατος 38, 14; 102, 26
 ἀπενκτός 16, 13
 ἀπέχθεια 20, 7
 ἀπεχθῶς 140, 16
 ἀπέχομαι 53, 8
 ἀπηγής 48, 7; 129, 15
 ἀπιστέω 34, 19
 ἀπιστία 52, 4; 95, 10
 ἄπιστος 34, 20; 73, 7
 ἀπλανής 17, 8
 ἀπλησιά 43, 28 JNAB; 44, 1;
 131, 18.30.31
 ἄπληστος 36, 6; 142, 25
 ἀπλοῦς 83, 20
 ἀπλόω 37, 13; 56, 18; 110, 7
 ἀπλωῶς 34, 20; 43, 16
 ἀπό 23, 7; 36, 4; 44, 25; 72, 29;
 73, 1.14; 83, 24; 96, 12; 104, 18;
 138, 13; 139, 12; 148, 16
 ἀποβαίνω 18, 5
 ἀποβάλλω 26, 21; 43, 10
 ἀποβλέπω 81, 22
 ἀπόβλητος 57, 5; 132, 17
 ἀπογινώσκω 42, 29; 82, 25
 ἀπογυμνός 81, 7; 108, 22
 ἀποδείκνυμι 17, 13; 24, 16; 27,
 17 conj.; 44, 10; 50, 12; 97, 6;
 150, 22
 ἀπόδειξις 143, 14
 ἀποδέχομαι 23, 13; 24, 7; 29, 26;
 39, 7; 135, 1
 ἀποδέω 24, 26; 100, 10
 ἀποδίδωμι 25, 14; 36, 11; 47, 18;
 50, 4; 53, 16; 57, 16; 80, 13.16;
 86, 23; 87, 3; 89, 3; 101, 14.19;
 108, 6.28; 126, 8; 127, 9; 149, 26
 ἀποδοχή 129, 24
 ἀποδύομαι 119, 13V
 ἀποδύρομαι 44, 3; 146, 22
 ἀπόδετος 22, 25
 ἀποικία 119, 25
 ἀποκαθαίρω 17, 17
 ἀποκαθίστημι 37, 2
 ἀποκαλέω 17, 21; 94, 21; 117, 13;
 146, 20
 ἀποκαλύπτω 24, 5 JNAB; 139, 15
 ἀποκλαίωμαι 146, 23; 147, 15
 ἀποκλείω 24, 1; 47, 16; 128, 14;
 149, 1
 ἀποκλίνω 30, 6
 ἀποκναίω 111, 28
 ἀποκρίνομαι 146, 24
 ἀποκωλύω 95, 8
 ἀπολαμβάνω 15, 6; 18, 5; 23, 12;
 25, 10; 31, 10; 41, 2; 53, 26; 56, 7;
 57, 6.13; 68, 13; 86, 3; 87, 7 (Or.);
 96, 23; 101, 7; 102, 17; 119, 25;
 133, 2; 144, 12
 ἀπόλανσις 37, 14; 56, 16
 ἀπολαύω 15, 6J; 37, 7; 38, 23;
 41, 17; 57, 22; 66, 15; 87, 4 (Or.);
 96, 10; 122, 1; 145, 28 (Or.); 150, 4
 ἀπολείπω 29, 14; 89, 4
 ἀπολιμπάνομαι 41, 9; 84, 14; 138,
 20
 ἀπόλλυμι 55, 18
 ἀπολογέομαι 88, 5; 112, 12
 ἀπομιμέομαι 30, 18
 ἀπομνημονεύω 52, 12
 ἀπνοία 17, 14; 42, 2; 83, 1
 ἀποξέω 108, 23
 ἀποπαύω 45, 5
 ἀποπέμπω 32, 12
 ἀποπλανάομαι 29, 21; 119, 26
 ἀποπληρώω 101, 16; 104, 3; 142, 4;
 146, 9; 149, 20 JNAB. 23V
 ἀποπνέω 44, 26
 ἄποπτος 109, 6
 ἀπορέω 15, 10; 107, 29V
 ἀπορία 33, 24

- ἄπορος 19, 21
 ἀπόρητος 30, 16; 44, 23; 55, 1;
 102, 10; 111, 1; 128, 1; 139, 15;
 145, 21; 146, 10
 ἀποροῦπιτω 38, 7; 82, 9; 96, 15
 ἀποροῦπιτομαι 145, 20
 ἀποσβέννυμι 17, 15
 ἀποσεύομαι 39, 4
 ἀποσοβέω 28, 6
 ἀπόστασις 44, 24
 ἀποστάτης 109, 14 Mss
 ἀποστολικός 85, 4
 ἀπόστολος 100, 25; 144, 19.21.16;
 145, 1.2.5; 149, 17, 29; 150, ■
 ἀποστρέφομαι 17, 20; 39, ■
 ἀποστροφή 129, 21
 ἀποτελέομαι 128, 10; 141, 22
 ἀποτίθημι 22, 25; 26, 20; 39, 5;
 57, 12; 103, 20
 ἀποτολιμάω 140, 13
 ἀποτροπιασμός 33, 21
 ἀποτυπώω 16, 22
 ἀπουσία 26, 21
 ἀποφαίνω 16, 14; 17, 29, 21, 11;
 24, 8; 86, 18; 95, 3; 104, 7.12;
 122, 20; 130, 12; 135, 4 (VNAB);
 140, 14
 ἀποφέρω 55, 16; 132, 1
 ἀποχωρέω 24, 2
 ἀποχώρησις 23, 11 V
 ἄπρακτος 29, 18; 83, 15
 ἀπροσδόκητος 26, 18
 ἀπροστάτης 109, 14 conj.
 ἀπροφασίστως 48, 4
 ἄπτομαι 51, 5; 52, 10; 53, 9.24;
 55, 14; 66, 17; 112, 5
 ἄπυρος 40, 21
 ἀπώλεια 53, 12; 82, 12
 ἄρα 16, 21.24; 23, 23; 35, 6.7;
 42, 10; 53, 10; 55, 20 conj.; 72, 23.
 26; 79, 6; 83, 2.12; 110, 26; 121, 15;
 128, 20; 131, 28; 144, 16; 146, 3
 (Or.); 150, 22
 ἀράσσω 147, 11
 ἀργαλέος 83, ■
 ἀργία 19, 24
 ἄργυρος 23, 1; 44, 2; 100, 25;
 101, 4; 102, 3; 108, 11; 139, 26
 ἀρεστός 88, 1 (Or.)
 ἀρετή 15, 18; 16, 21.29; 17, 19
 JNAB; 19, 7; 22, 17; 24, 19; 26, 3;
 43, 2; 51, 16; 56, 4; 57, 31; 73, 19;
 81, 29; 93, 13; 110, 13; 126, 11;
 140, 13
 ἀριθμός 51, 18; 85, 13.15
 ἀριστεία 20, 18
 ἄρκτος 18, 19
 ἄρμα 34, 22 (Exod.); 150, 19
 ἀρμονία 42, 19; 93, 18; 119, 28
 ἀρμόττομαι 93, 26
 ἀρμογή 100, 9
 ἀρμονία 117, 9
 ἄρνημαι 87, 15 (Or.)
 ἄρουρα 129, 7
 ἀρπαγή 81, 18
 ἄρπαξ 117, 13; 131, 18
 ἄρρην 25, 13
 ἀρρητοποία 33, 21
 ἄρρητος 109, 13
 ἄρριζος 18, 10
 ἄρτι 15, 4.5; 18, 9; 21, 20; 55, 20
 Mss; 81, 23; 85, 19; 121, 4.18.19
 ἀρχαῖος 37, 1
 ἀρχή 16, 32; 17, 28, 18, 20; 19, 9.
 13; 22, 1.15.23; 25, 5.9.6; 27, 6.17;
 28, 13; 29, 3; 31, 11; 36, 15; 40, 5;
 41, 2.7.17; 42, 5; 55, 25; 56, 7;
 57, 21; 66, 21; 86, 19; 120, 24 V;
 121, 11; 125, 14; 126, 18; 128, 14;
 130, 15; 131, 23; 141, 6.8; 150, 6
 ἄρχω 17, 3; 18, 14; 19, 9; 20, 21;
 22, 14; 23, 17.26; 27, 26; 33, 8;
 40, 15; 42, 17 J; 47, 11; 67, 2;
 68, 10; 72, 20; 73, 1; 81, 22; 87, 26
 (Or.); 88, 4; 104, 26; 105, 14; 112, 4.
 18; 117, 7; 121, 14; 128, 15.23;
 130, 13; 131, 3; 132, 7; 141, 2;
 148, 6
 ἀρωγός 21, 7
 ἄρωμα 150, ■
 ἀσέβεια 44, 17
 ἀσεβής 34, 18
 ἀσέλγεια 129, 2
 ἄσημος 32, 13
 ἀσθένεια 16, 5; 129, 20.26
 ἀσθενής 93, 14

- ἀσιτία 54, 15; 83, 9
 ἀσκέω 100, 31; 134, 23
 ἄσκησις 128, 4; 138, 28; 145, 11
 ἀσμενίζω 52, 17
 ἀσπάζομαι 18, 26; 93, 24; 125, 14;
 148, 9
 ἀσπίς 121, 26; 122, 17
 ἄσπονδος 41, 13
 ἀστοχέω 120, 10
 ἄστν 33, 13; 34, 10; 104, 9
 ἀσφάλεια 53, 20; 144, 6
 ἀσφαλής 19, 22; 26, 9V 363 369g;
 40, 15; 46, 2; 53, 3; 100, 12; 108, 25
 ἀσφαλίζω 142, 8
 ἄσχετος 36, 8; 56, 15; 149, 1
 ἀσχημονέω 42, 1
 ἀσχήμων 108, 1
 ἀτάραχος 24, 22; 125, 15
 ἄτε 28, 15; 96, 19
 ἄτεκνος 18, 10; 129, 15
 ἀτελευτήτος 16, 3; 19, 12; 148, 19
 ἀτενής 15, 11; 87, 1
 ἀτίθασος 28, 5
 ἀτιμία 57, 9; 80, 14
 ἀτοπία 73, 6
 ἄτοπος 39, 17
 ἄτρυντος 39, 25A^c
 ἄτρωτος 39, 25 Mss
 αἶ 18, 7 del.; 93, 25; 109, 12
 ἀγῆ 31, 7; 37, 7; 38, 21; 55, 23;
 57, 24; 109, 18; 144, 7; 147, 25
 ἀγούστα 102, 14; 103, 27
 ἀγουστός 15, 18; 25, 8; 27, 14;
 148, 28
 ἀθθεντία 105, 14
 ἀθθεντικός 58, 4
 ἀθις 41, 25; 48, 8; 54, 20.24;
 94, 11; 96, 24; 111, 26; 136, 8.9
 ἀλλειος 100, 29; 122, 5
 ἀλή 100, 29; 144, 10
 ἀῤω 66, 28; 79, 7
 ἄυπνος 54, 18
 αὐτανδρος 35, 12
 ἀντάρκης 103, 6; 119, 21
 ἀντήκοος 50, 23
 ἀντίκα 18, 12; 26, 15; 36, 15; 52,
 20; 53, 23; 66, 13; 80, 6; 95, 3; 97,
 1; 101, 22; 109, 19; 134, 22; 147, 10
 ἀντογνώμων 142, 1
 ἀντόγραφος 68, 12
 ἀντόθι 32, 18; 96, 25; 102, 8;
 105, 19; 109, 15; 110, 14; 144, 23
 ἀντοκρατορικός 22, 1; 25, 5; 140, 15
 ἀντοκράτωρ 15, 18; 17, 7.23; 19, 3;
 21, 26; 25, 9 JNAB.13; 27, 14; 58, 8
 V; 141, 2; 146, 11; 148, 16.27; 149, 9
 ἀντομολέω 119, 16
 ἀντόμολος 135, 9
 ἀντοπραίρετος 22, 29
 ἀντοπτέω 109, 17
 ἀντόπτης 23, 4; 44, 17; 45, 8
 ἀντοπτικός 21, 16
 ἀντόρριζος 110, 14
 ἀνχέω 27, 28
 ἀφαιρέσις 120, 20
 ἀφαιρέω 52, 4; 56, 10.26; 95, 11;
 107, 29 JNAB; 120, 19; 147, 20
 ἀφανής 32, 13; 80, 22; 82, 10; 83,
 17; 95, 12 VNAB; 117, 11; 129, 1
 ἀφανίζω 18, 11; 22, 5; 46, 4; 109, 19;
 135, 11
 ἀφαρπάζω 37, 14 V; 80, 15
 ἀφατος 144, 2
 ἀφειδῶς 18, 8
 ἀφέλκω 110, 4
 ἀφέστηκα 80, 8
 ἀφηγιάω 121, 18
 ἀφθαρτος 103, 16 JNAB
 ἀφθονία 39, 16; 105, 9
 ἀφθονος 20, 5; 38, 18; 83, 22; 94,
 8; 97, 2.5
 ἀφιερῶω 101, 22; 105, 5; 108, 5;
 140, 11; 144, 15; 145, 5
 ἀφιέρωμα 105, 10; 109, 18
 ἀφιέρωσις 136, 4.12; 139, 23
 ἀφήμι 16, 1.5; 39, 12; 46, 8;
 52, 20; 94, 3; 127, 21; 128, 20; 147,
 12
 ἀφικνέομαι 26, 16; 96, 25; 145, 25
 JNAB.16; 148, 13
 ἀφοράω 144, 7
 ἀφόρητος 45, 2
 ἀφορίζω 140, 24
 ἀφοσιόομαι 19, 24
 ἀφραίνω 39, 22
 ἀφροσύνη 110, 25

- ἄφρων* 95, 13; 108, 10; 129, 8
ἀφυστερέω 19, 6
ἀχανής 16, 4
ἀχειώω 45, 18
ἄχρηστος 81, 7.20; 108, 26
ἀφρευδής 16, 12
ἀψίς 15, 24; 149, 7
ἄπνυχος 16, 19; 55, 9; 110, 24
- βαθίζω* 108, 12
βαθμός 22, 23
βάθος 44, 24; 96, 18.20
βάθρον 80, 19; 81, 9; 86, 2; 109, 18; 112, 2; 147, 23
βαθός 16, 20; 22, 11; 72, 25
βάλλω 48, 12; 52, 7; 95, 4; 110, 12
βάραδρον 53, 12
βαρβαρικός 121, 23; 122, 16
βάρβαρος 18, 19.25; 28, 3; 33, 14; 39, 26; 43, 26; 54, 11.25; 121, 10.14; 122, 1.3.6.9; 143, 23; 151, 6
βαρέω 120, 25
βαρύτατος 22, 13
βασιλεία 15, 13 (conj.); 17, 4, 10; 18, 7.12.16; 19, 12.14; 22, 27; 24, 12, 17.24; 25, 17.18; 27, 4; 28, 1; 29, 10; 36, 15; 40, 19; 81, 20; 88, 19; 89, 9; 94, 9; 104, 25; 131, 3.22; 135, 18 VJ.19 VJ.21 V; 136, 1; 140, 8.15.20; 141, 3.6.25; 142, 13; 146, 28; 148, 20.29; 149, 5.29; 150, 4
βασιλεία, τά 15, 8; 23, 20; 24, 27; 27, 3; 81, 4; 86, 1; 89, 6; 122, 6; 125, 23; 132, 21; 140, 1; 142, 3; 148, 1
βασιλείος 23, 17; 100, 6.14.24; 104, 21; 126, 4.8; 138, 26; 144, 12; 147, 28
βασιλεύουσα πόλις 28, 13; 32, 9; 36, 3.13; 84, 18; 103, 19
βασιλεύς 15, 4.13 (Mss.) 19; 17, 29 V.25; 18, 14.25; 20, 2; 22, 20.22.25.29; 23, 4.10; 24, 26 VNAB.8.11.7; 25, 1.22; 27, 14.19; 29, 25; 30, 1.19; 31, 5.13.15; 34, 12; 37, 3.18; 39, 18.24; 40, 20; 41, 8; 42, 3; 44, 13; 48, 25; 49, 21 conj.; 51, 12.20; 25.27; 52, 12.16.19; 53, 13; 54, 1.10.11. 12; 55, 14; 56, 4.19; 57, 10.20; 66, 12.17; 67, 2; 68, 8.14; 72.18.23 VJ; 73, 17.23; 80, 4; 81, 25, 29; 82, 8.14.18.26.27; 83, 21; 84, 2; 85, 2.20; 86, 5.6.8.21.23; 87, 1.5 (Or.); 88, 7.17; 89, 2.11; 93, 5; 94, 4.6.11.17; 96, 4.17.14; 97, 1; 99, 12.16; 100, 1.26; 101, 2.14; 102, 2.5.11.12.15; 103, 11.21; 104, 5.20; 105, 10; 107, 24.28; 108, 1.8.17.27.4; 109, 1.16.21; 110, 5 N.29.13; 111, 5.9.19.27; 112, 5.6; 117, 7; 119, 31; 120, 2.9.15.24; 121, 2.7.9.15; 122, 14.18.19.24.26; 123, 3.5; 125, 15; 126, 13.15; 127, 10.14 (Or.) 18 (Or.); 128, 17.18; 129, 4.10.17.28; 130, 3; 131, 5.10.24; 132, 4.6.11; 134, 22.25; 135, 3.5.7; 136, 17; 138, 27; 139, 2.10.17.21.24.25.27.30; 140, 1.2.6.11.12 V. 23.29; 141, 2.24; 142, 23; 143, 5; 144, 9.15; 147, 4.13.27; 148, 2.6.8, 22.24.26.33; 149, 10.16.18.26; 150, 28; 67, 7V; 68, 16V; 74, 1V; 89, 17V; 97, 11V; 105, 21V; 112, 21V; 115, 8 VJ^{ms} AB; 116, 3 VJ^{ms}; 117, 21 VJ^{ms}; 123, 8V; 133, 8 VJ^{ms}; 133, 27 VB; 136, 20 V
βασιλεύω 22, 11; 27, 8; 148, 14.18
βασιλικός 15, 22; 19, 4.27; 20, 17.22; 23, 25; 24, 9.19; 25, 23; 27, 4.18; 31, 6; 37, 13; 38, 10.19; 41, 16; 42, 20.22; 45, 6.22; 57, 5; 58, 5; 66, 15; 67, 4; 80, 21; 81, 1.5.13.16; 82, 2; 86, 17; 89, 4; 97, 3; 101, 2.18; 102, 3.16.23; 103, 20.26.28; 105, 15; 108, 13; 109, 2.4.17.19; 119, 10.12; 128, 1; 130, 16; 132, 22; 138, 10.11.25; 139, 8 VNAB; 141, 14.23; 146, 15; 147, 22; 148, 2
βασιλῆς 102, 1; 103, 27
βασιλῆς πόλις 28, 18; 146, 27; 148, 32; 149, 11
βασκανίω 39, 16; 79, 9; 80, 2; 93, 11
βασκανία 82, 21
βάσκανος 87, 8 (Or.); 136, 10
βατός 111, 1

- βδελυρία* 110, 23; 129, 5
βέβαιος 54, 23
βέβηλος 95, 20
βέλος 46, 3; 52, 3.6.9; 82, 8; 122, 17
βελτίως 20, 7
βῆμα 101, 18; 111, 2
βιαζομαι 80, 7
βίβλοι 34, 19; 82, 7; 119, 14; 126, 6
βίος 15, 16.21; 16, 14.24.29; 17, 1. 11 del. 17; 18, 1.24 del.; 20, 6.24. 30; 21, 24; 22, 13; 24, 22 V; 25, 15; 26, 17.20; 27, 22; 28, 7; 37, 8; 38, 9; 40, 17; 41, 10; 43, 24; 48, 5; 56, 10; 57, 7.13; 73, 19; 80, 16; 81, 23; 85, 16; 101, 12; 102, 20.22; 103, 12; 105, 11; 117, 11; 121, 20; 125, 15; 126, 11; 127, 19 (Or.); 128, 6 V. 24; 129, 2.23.30; 130, 25; 131, 33; 140, 15; 142, 26; 143, 10; 145, 4.18; 146, 7 (Or.); 149, 2; 150, 16.26
βιώω 146, 5 (Or.)
βιωτός 28, 17
βιωφελής 19, 27; 20, 15; 54, 22; 120, 17
βλαστός 102, 19 V
βλασφημέω 93, 19 JNAB
βλασφημία 80, 10; 87, 11 (Or.)
βλάσφημος 49, 12; 80, 9
βλέπω 51, 2; 87, 1; 125, 21; 131, 9
βλοσυρός 122, 8 VB (JNA -σσ-)
βοάω 17, 6; 19, 4; 33, 4; 82, 15; 84, 17; 99, 14; 110, 8
βοή 17, 18; 27, 15 V. 13; 36, 8.9; 131, 8.29; 147, 12 JNAB.17; 149, 5.10
βοήθεια 28, 10.20.23; 36, 10; 52, 24
βοηθός 20, 31; 28, 22; 29, 2 JNAB; 34, 5; 35, 19 (Exod.); 50, 13; 54, 17; 127, 12.14 (Or.)
βορά 48, 8 J^cNA, βορράν VJ¹B
βουλευτήριον 56, 25
βουλεύομαι 148, 13
βουλή 21, 9; 32, 14; 36, 4; 40, 9; 42, 9; 53, 21; 54, 3; 103, 10; 148, 10
βούλομαι 122, 18; 143, 27
βραβεῖον 19, 11; 50, 17; 95, 23
βραβευτής 73, 21
βραβεύω 22, 12; 39, 2; 50, 12; 87, 21 (Or.)
βραδύς 53, 20
βραχύς 17, 15; 20, 27; 21, 27; 23, 20; 24, 15; 27, 18; 33, 1; 52, 8; 53, 2. 18; 93, 24; 103, 2; 142, 14
βρέφος 33, 20
βρώω 44, 26
βυθός 23, 19; 35, 12; 45, 14; 47, 2; 48, 8; 82, 6.9.12
βωμός 95, 20; 104, 15
γαλήνιος 24, 24
γαλήνός 22, 15; 87, 2
γαμετή 24, 25; 32, 12 V 369 g; 44, 6; 111, 8
γαμέω 38, 16
γάμος 38, 15.17; 41, 16; 43, 23; 140, 21
γάννυμαι 140, 3
γάρ 15, 11.14; 16, 16; 19, 24.28; 20, 6; 21, 17.22.25; 22, 1; 23, 16.25. 22; 24, 8.19; 25, 5.18; 26, 1; 28, 23; 29, 18; 32, 9; 33, 22; 34, 3; 38, 12; 39, 19; 40, 10.24; 41, 15; 42, 11. 13.16.14; 43, 7.30; 44, 20.23; 45, 21.13; 46, 2; 47, 18; 48, 21; 50, 12 (Or.).27; 51, 22; 53, 4.20; 55, 4; 56, 4; 57, 11; 66, 22; 67, 2; 73, 14; 81, 26; 82, 7; 84, 1.3; 88, 1 (Or.); 89, 5; 93, 22; 94, 10; 95, 5.20.22.26; 100, 5; 101, 13.23; 102, 23; 108, 9; 110, 1.20.22; 111, 24; 117, 19; 120, 14; 121, 6.13.24; 127, 6; 129, 5.10.25; 130, 8; 131, 22; 132, 18.29; 133, 5; 135, 14; 136, 14; 138, 16; 142, 24; 145, 9; 146, 4; 147, 9.26
γαυρόομαι 121, 23
γαῦρος 26, 7
γεγονότερος 33, 4; 96, 26
γειναμένη 103, 23 JNAB
γελάω 43, 5; 50, 18; 110, 19
γελοῖως 54, 29
γέλως 39, 18; 49, 11; 108, 8.20
γέμω 99, 21
γένειον 122, 8
γένεσις 101, 9.23 V.24 V.25 V

- γενναίος* 110, 8
γέννησις 101, 23 JNAB. 24 JNAB.
 25 JNAB
γένος 15, 5; 17, 6.13; 18, 4.11.20;
 21, 3.13; 25, 3; 27, 20; 28, 3; 29, 13;
 34, 22; 39, 4.26; 40, 8; 43, 3; 48, 21;
 57, 13.25; 81, 24.30; 82, 11; 95, 6;
 117, 10; 121, 11; 122, 28 JNAB.12;
 129, 1; 140, 27; 147, 10
γεραίω 15, 7; 16, 17; 17, 3; 56,
 15; 94, 9; 102, 12; 104, 8; 107, 25;
 128, 16
γεφυρώ 35, 4
γεώδης 15, 25; 103, 15
γεωργία 121, 29
γή 15, 12.14; 18, 24; 23, 16; 28,
 12 V; 31, 23; 38, 18; 43, 27 JNAB;
 58, 8 V; 83, 13; 95, 14.17.25; 96,
 21; 101, 17; 109, 4; 110, 7; 119, 29;
 120, 25; 131, 20.31.33; 147, 26
γήδιον 132, 1
γήρας, τό 25, 14; 44, 7; 85, 1;
 102, 18
γηράω 108, 29
γίγας 17, 13
γίγνομαι 16, 15; 17, 1.26; 19, 18;
 23, 4.5; 26, 13; 29, 20; 30, 10; 33, 6;
 34, 1; 38, 9.22; 39, 2; 41, 6.16; 42,
 14; 44, 17.24; 45, 9; 48, 22 (*γίνεσθαι*
 JNAB). 9; 50, 19; 51, 11; 52, 5
 (*ἐγίνετο* JNAB); 52, 1.2; 53, 3;
 54, 7; 57, 5.21; 73, # (*γίν.*); 81, 6;
 87, 1; 88, 10 (V *γιν.*); 89, 5; 94, 22;
 95, 25; 103, 8; 107, 28 (JNAB *γιν.*);
 111, 3; 120, 21; 121, 30; 123, 6;
 125, 17; 127, 2 (V *γιν.*); 17 (Or.);
 129, 2.11.20; 131, 15; 143, 10;
 144, 17.20; 145, 14.22; 146, 4 (Or.);
 147, 3; 148, 29; 150, 14; 151, 6
γινώσκω 25, 21; 32, 21; 41, 18;
 42, 16; 46, 13; 47, 12; 52, 20; 81, 15.
 28; 87, 15 V (Or.); 108, 7; 111, 16;
 121, 12; 140, 28
γλυκερός 88, 11
γλυφή 16, 18; 50, 3; 100, 13
γλώττα 88, 3; 123, 4; 127, 13;
 131, 28; 132, 11
γνήσιος 131, 27; 147, 13; 149, 28
γνώμη 39, 6; 41, 11; 48, 12; 53, 6;
 87, 8 (Or.); 94, 4; 103, 29; 129, 17;
 130, 4; 135, 13 JNAB; 136, 14;
 148, 25
γνωρίζω 19, 14; 50, 19; 54, 28;
 55, 21; 56, 3; 68, 11; 80, 9; 120, 7.17;
 122, 24; 127, 14 (Or.).16 (Or.);
 131, 13 V; 141, 2; 148, 26.31
γνώριμος 19, 8; 21, 11; 37, 5;
 38, 15; 104, 18 VNAB; 108, 16;
 123, 6; 129, 14 V; 131, 20; 143, 20;
 148, 22
γνώρισμα 73, 23; 104, 18 J
γνώσις 19, 1; 20, 3; 24, 2; 30, 2;
 32, 4; 50, 24; 111, 14; 135, 9; 141, 24
γότης 49, 13; 53, 9; 110, 22
γοητεία 33, 18; 34, 8
γοητικός 28, 21
γονείς 104, #
γονή 19, 13; 38, 15; 135, 25
γόνημος 129, 14 JNAB
γόνυ 145, 22 JNAB
γονυκλινής 145, 22 V; 148, 8
γονυπετέω 128, 3
γόςος 23, 7
γούν 17, 6 V; 20, 13; 32, 17.18;
 33, 11; 34, 21 V; 42, 14 V; 44, 11;
 45, 13 JNAB; 47, 13; 56, 23; 84,
 8; 87, 14; 94, 12; 95, 3 JNAB; 96, 5;
 103, 3 V.16 JNAB. 19; 105, 19;
 109, 11; 110, 19; 122, 4; 130, 25;
 142, 7; 144, 18; 145, 3; 148, 16
γράμμα 16, 20; 19, 27; 37, 13;
 57, 32 JNAB; 58, 3 JNAB.8 V;
 57, 17; 66, 12; 72, 19; 73, 21; 79, 7;
 83, 14.19; 89, 14; 105, 15.18; 111,
 13; 112, 11; 117, 20; 123, 3.5;
 130, 5; 133, 4.7.26; 138, 11; 139,
 20 del.
γραφεύς 19, 18
γραφή 16, 18.28; 19, 2; 21, 1;
 22, 19; 30, 1.7; 36, 11.18; 40, 6;
 50, 23; 51, 21, 57, 10.30; 67, 7;
 68, 12; 79, 4; 82, 2.4.10; 88, 16;
 89, 15 (V); 93, 5; 94, 17; 97, 8;
 122, 14; 126, 1.3 del.; 132, 15; 135,
 16; 136, 19; 139, 28; 141, 1; 143,
 16; 148, 30; 149, 7.8; 133, 27 V

- γράφω* 20, 24; 67, 2.5; 68, 5; 94, 18; 97, 10; 99, 12; 105, 16.20; 112, 12.20; 119, 31 JNAB; 125, 21.25; 129, 11; 132, 10; 135, 14; 141, 23
γυμνάζομαι 142, 17
γυμνός 43, 9; 89, 5; 102, 26; 130, 23
γυμνώω 43, 11.12; 45, 21; 52, 24 V; 107, 27
γυναικείος 57, 8; 129, 21
γυνή 18, 2; 22, 7; 32, 15; 33, 19; 36, 7; 38, 13; 43, 1.3.4; 44, 7; 45, 17; 95, 10; 109, 12; 129, 22; 130, 22; 139, 5; 140, 24; 148, 11
γύννις 109, 11

δαμονικός 72, 19; 96, 19; 104, 16
δαίμων 22, 10; 23, 27; 33, 21; 39, 16.21; 40, 25; 43, 11; 45, 20; 55, 16; 79, 9; 80, 2 JNAB; 81, 11 JN. 6; 87, 10 (Or.); 95, 6.19; 96, 13; 109, 9.12; 110, 1.9.27; 136, 10
δαίομαι 122, 12
δακρύω 149, 25
δαπανάω 16, 21; 46, 4
δασμός 121, 14
δαφιλής 38, 10; 85, 20; 97, 5; 99, 17 JNAB; 102, 28
δέησις 128, 3
δεῖ 20, 9; 24, 10.13; 28, 20; 29, 2.22; 32, 6; 43, 1.6.14; 45, 16; 48, 19; 49, 7; 50, 16.17; 82, 4; 83, 16; 93, 15.16.20.26; 95, 2; 96, 10; 101, 15; 108, 11.15; 117, 10; 129, 8.18; 130, 1.4; 142, 17; 143, 26; 145, 20 Mss; 112, 22 V
δείγμα 22, 24; 23, 14; 29, 15; 132, 13
δείκνυμι 16, 13; 22, 9 J; 24, 18 JNAB; 27, 8.20; 39, 7; 82, 10; 131, 15; 150, 21
δείλαιος 35, 7.13; 95, 23
δειλία 24, 5; 51, 24; 52, 4
δειλός 45, 22
δειμαίνω 108, 10
δεινός 21, 3; 33, 9; 40, 24; 47, 5.6; 55, 4; 87, 12 (Or.); 95, 17; 109, 5; 148, 33

δεινώς 18, 10; 82, 21
δαισιναιμονία 131, 12
δαισινάμων 81, 9 VAB; 104, 16; 107, 26; 108, 26; 109, 22; 110, 16; 111, 17; 129, 3; 134, 26
δέκα 85, 13 V
δεκαετηρίς 135, 21
δεκαετής 40, 19; 136, 1
δεκάς 15, 4; 17, 10; 135, 24; 140, 10
δέλεαρ 54, 9
δέμω 97, 3
δεξιὰ 25, 22; 41, 24; 54, 21; 58, 5; 81, 18 V; 102, 16; 110, 7; 128, 12; 150, 19
δεξιόμοι 89, 12; 128, 19 JNAB
δεξιός 17, 4 conj.; 29, 8.24; 35, 6; 38, 1; 41, 12; 45, 17; 48, 25; 54, 16; 86, 22; 102, 25; 138, 28
δεξιῶς 17, 4 Mss
δεξιῶσις 93, 23; 139, 4
δέομαι 22, 28; 28, 11; 49, 5; 53, 13; 121, 2; 128, 4; 130, 15; 132, 20
δέος 32, 21; 37, 16; 56, 10
δέσμος 108, 29
δεσμός 34, 17; 37, 15; 43, 20 V.16; 85, 3; 102, 28
δεσπότης 17, 23; 23, 9; 57, 16; 87, 24 (Or.); 120, 19; 121, 12.24.25; 147, 12.13
δεύτερος 22, 17; 26, 12; 28, 23; 34, 13; 40, 5; 41, 23; 43, 1; 45, 11; 47, 15; 51, 8; 53, 13; 86, 6; 87, 17 (Or.); 88, 17; 94, 13; 108, 16; 120, 13; 127, 3; 135, 21; 140, 1.6.21; 141, 8; 149, 14
δέχομαι 42, 21 V; 52, 7
δέω 142, 14; 144, 18; 146, 15; 148, 7

δή 16, 7.6; 17, 29; 19, 13.30; 20, 4; 21, 25; 22, 20; 23, 4.9.21; 24, 22; 26, 7.11; 27, 26; 28, 15; 30, 9.10.12.18; 31, 4; 32, 5.9; 34, 6.18; 35, 1.16; 36, 17; 38, 19; 40, 10.14.19; 43, 1; 44, 2.8.13; 45, 3.11.20; 46, 9; 47, 6; 48, 8.9.13; 49, 14; 50, 10 (Or.).21 (Or.).22 (Or.).24 (Or.); 51, 6.12.15; 53, 9; 54, 1; 55, 5.22; 66, 12; 73, 22; 79, 3; 80, 2; 81, 22; 82, 1.15.18;

- 85, 20.23; 86, 1.4.9.17; 87, 7(Or.).
 8 (Or.) 23 (Or.); 88, 3.6 Mss. 17;
 89, 14; 94, 2; 95, 14; 96, 9.21; 97,
 5; 99, 13.20; 100, 3.5.24.26; 101,
 9.16; 102, 1.13; 103, 11; 104, 14; 107,
 24; 110, 5.24.28.29; 119, 15; 120, 21;
 122, 1.18; 125, 12; 127, 8; 129, 16;
 130, 3.15; 131, 4.17.20; 132, 1.8.17;
 134, 25; 135, 25; 136, 3.13; 139, 1.2.
 19.28; 140, 2.12.14.22.28; 142, 22;
 143, 16.25; 144, 17; 145, 23; 146, 4.
 11.30; 147, 3.4; 148, 28; 149, 1.21.
 23.28; 150, 7; 151, 4
- δηῶ* 22, 4
δηλητήριον 117, 10
δηλος 86, 13
δηλόω 20, 12; 23, 14; 24, 15; 31,
 17; 45, 9; 47, 2; 49, 20; 54, 23;
 82, 13; 86, 8; 94, 14; 96, 6; 135, 1;
 136, 19; 140, 29; 142, 24; 143, 22
- δήμευσις* 44, 5; 81, 19
δημεύω 80, 15
δημοουργός 30, 16
δημος 27, 10; 33, 8.12.13; 36, 5;
 37, 1.6; 56, 11; 57, 19; 58, 1; 81, 21;
 82, 24; 101, 17; 102, 24; 108, 18;
 128, 11.14; 140, 25; 147, 16; 148,
 10.32
- δημοσιεύω* 36, 17; 80, 17
δημόσιος 57, 3; 82, 21 VNAB;
 138, 13
- δηῖτα* 24, 24; 29, 2.23; 34, 4.8;
 35, 10; 37, 20; 43, 11; 45, 16; 49, 20;
 53, 2; 72, 28; 94, 6; 102, 30; 108,
 29; 112, 9
- διά c. gen.* 16, 8; 17, 9.17; 18, 7; 19,
 6.23.26; 20, 27; 21, 14; 27, 8.27; 29,
 5.10; 31, 3.15; 33, 22; 37, 19; 38, 14;
 39, 24; 40, 10; 42, 13; 43, 25; 47, 10;
 48, 13; 49, 4.9.18; 55, 2.26; 58, 2;
 66, 13; 72, 19; 73, 22; 79, 3; 81, 29;
 82, 5.9.13; 87, 18 (Or.); 88, 16;
 89, 14; 94, 7.14.17; 95, 6.21; 96, 10;
 97, 8; 99, 17.19.23; 100, 15; 101, 16;
 102, 31; 103, 4; 104, 2.10; 105, 15;
 108, 4; 110, 13; 111, 13; 112, 18;
 117, 20; 120, 17.20; 122, 17.24;
 127, 15; 128, 29; 134, 25; 136, 19;
 139, 15.20; 140, 17; 141, 26.27;
 142, 19; 148, 13; 149, 23; 150, 13
c. acc. 20, 30; 28, 21; 33, 15; 41, 25;
 43, 28; 44, 16; 47, 8; 55, 6; 57, 4;
 85, 1; 101, 24; 145, 23; 146, 10
διαβαίνω 22, 19; 25, 20; 28, 9;
 53, 2; 86, 9; 89, 7; 100, 2; 135, 17
διάβασις 35, 12
διαβολή 112, 15
διαβανακτέω 55, 14
διαγγέλλω 72, 21; 148, 30
διαγιγνώσκω 45, 9; 83, 14; 126, 4;
 135, 16
διάγνωσις 105, 18; 130, 16
διαγορεύω 56, 22; 57, 11; 66, 13.
 29; 111, 10; 119, 14; 136, 15
διαγράφω 31, 12
διάγω 40, 15; 111, 24; 125, 15;
 131, 1; 145, 10
διαδέκνυμι 24, 18 V
διάδημα 16, 3; 25, 9; 122, 15; 148, 2
διαδιδράσκω 26, 16; 46, 1
διάδοσις 38, 5; 94, 8; 139, 6; 140, 25
διαδοχή 15, 17; 26, 15; 129, 14.21;
 150, 13
διάδοχος 19, 13; 27, 16; 120, 23;
 149, 28
δίδνυμι 100, 18
διαζεύγνυμι 32, 11
διάθεσις 101, 13; 102, 15
διαθήκη 129, 31
διαζέω 66, 18; 73, 11; 94, 5; 112, 3;
 136, 14; 141, 6
διάντα 53, 15; 54, 15; 94, 14
διαωνίζω 101, 12; 120, 23; 144, 15
διακαλόπτω 100, 8
διακαρτερέω 23, 20
διάκειμαι 66, 22; 100, 22; 142, 9;
 145, 2
διακελεύομαι 30, 18; 42, 7; 45, 7;
 51, 14; 57, 17; 81, 2; 95, 4; 97, 6;
 105, 14.16; 127, 4; 128, 25; 134, 22;
 136, 13
διακομίζω 122, 5
διακονέομαι 21, 9; 23, 6; 32, 20;
 43, 22; 79, 4; 101, 12; 109, 21; 139, 3
διακονία 42, 25; 51, 17; 52, 11;
 79, 7

- διάκονος* 85, 14; 111, 18; 126, 10
διακόπτω 94, 23
διακόσιοι 85, 13 JNAB
διακούω 112, 13 VNAB
διακρίνω 24, 3; 29, 11; 55, 17
διάκρισις 119, 17; 132, 23
διακνυβερνάω 15, 16; 24, 24 V; 28, 3
διαλαμβάνω 51, 23; 66, 21; 72, 22;
 100, 28; 112, 1; 128, 10; 144, 3
διαλάμπω 16, 30; 85, 19; 119, 29
διαλανθάνω 45, 24
διαλέγομαι 145, 26 JNAB
διάλεξις 139, 10.20
διαλιμπάνω 81, 13
διαλλάττω 24, 17; 43, 8; 101, 4;
 122, 7
διαλύω 119, 10; 136, 14
διαμαρτάνω 120, 8; 145, 20; 147, 5
διαμαρτύρομαι 57, 29; 131, 25
διαμαστιζώ 131, 19
διαμάχη 136, 12
διαμάχομαι 79, 7
διαναπαύομαι 27, 5; 132, 22; 145, 4;
 146, 16; 149, 8
διαναπαύω 149, 18
διανέμω 102, 26; 103, 10; 121, 30;
 141, ■
διανεύω 131, 9
διανίσταμαι 30, 15; 86, 22
διανοέομαι 26, ■ V; 39, 13; 53, 7;
 54, 3 V; 95, 13; 108, 14; 128, 22;
 145, 20 conj. 22
διάνοια 29, 20; 32, 3; 41, 14; 46, 16;
 48, 12; 54, 17; 83, 15; 86, 18; 87, 3;
 93, 6; 95, 4.9.11; 111, 4; 120, 8;
 127, 10; 130, 28; 136, 18; 142, 2;
 144, 16
διανυκτέρευσις 128, 7.10
διανύω 24, 24 J; 102, 21; 103, 6;
 143, 13; 145, 11
διάπειρα 119, 21
διαπέμπω 57, 30; 58, 1; 67, 7;
 93, 6; 108, 17; 122, 25; 123, 3;
 134, 23; 148, 22
διαπεραίνομαι 102, 18; 140, 20
 JNAB
διαπληκτιζομαι 73, 4.10
διαπονέω 42, 5
διαπορέω 30, 10
διαπραγματεύω 105, 25 JNAB
διαπραττόμαι 88, 1 (Or.); 107, 25 V;
 135, 6; 140, 22
διαπρεπής 104, 1
διαπρέπω 57, 6; 85, 16; 138, 21
διαπρεσβεύομαι 19, 1; 73, 14; 112,
 9; 122, 4
διαρκέω 103, 7; 142, 15
διαρπάζω 18, 13
διαρρηγγνυμι 51, 6
διαρρηδην 36, 14; 44, 14 V; 68, 12;
 141, 28
διάσημος 36, 4; 120, 13
διασκεδάζω 42, 18
διασκεπτομαι 29, 16
διάσκεψις 42, 10
διασκοπέω 28, 10
διασπάω 94, 15
διαστασιάζω 39, 14; 73, 11
διάστασις 83, 8; 87, 17 (Or.).25
 (Or.); 117, 8
διαστέλλομαι 131, 21.27
διαστρέφω 119, 29 V
διασύρω 49, 12
διασφάζω 26, 14; 36, 20; 48, 21;
 52, 7
διάταγμα 45, 5; 46, 12; 80, 16
διάταξις 20, 20; 43, 23; 56, 19;
 97, 1; 128, 25; 139, 2
διατάττω 27, 2; 66, 12; 85, 21;
 94, 20; 104, 4; 111, 6; 117, 7; 130, 4;
 146, ■ (Or.).26
διατελέω 37, 11; 40, 16.22; 57, 8;
 81, 14.31; 107, 25; 120, 5; 130, 26
διατίθημι 86, 2; 103, 8.12; 126, 5;
 136, 17; 142, 10
διατρέπω 24, 22 JNAB
διατρέχω 22, 20 V; 73, 1; 125, 23;
 144, 11
διατριβή 16, 2; 25, 19; 26, 9 V 363
 369g; 38, 28; 102, 8; 122, 22; 133, 2;
 149, 8
διατυπώω 82, 14.18; 94, 19; 117,
 18; 125, 21; 126, 10; 130, 15; 144, 1;
 146, 29; 149, 7
διαυγής 86, 11; 100, 15
διαφανής 80, 19; 122, 21; 138, 15

- διαφανῶς 140, 7; 150, 22
 διαφερόντως 26, 6; 130, 24
 διαφέρω 25, 13; 38, 26; 83, 7;
 138, 20
 διαφεύγω 52, 1
 διαφθείρω 43, 16; 109, 11
 διαφορά 136, 16
 διάφορος 38, 12.27; 51, 1; 112, 21;
 120, 7.15; 135, 19; 150, 23
 διαφωνία 83, 3
 διαχλευνάω 80, 10
 διδασκαλείον 43, 2
 διδασκαλία 17, 5; 68, 8; 73, 7; 93,
 28; 105, 17; 111, 11.21; 117, 17;
 119, 23; 120, 3; 131, 8.16; 141, 20;
 143, 8.19
 διδάσκαλος 17, 18; 20, 11; 43, 4;
 126, 13; 127, 13; 131, 26; 141, 10
 διδάσκω 31, 23; 56, 14; 112, 11;
 126, 13 JNAB.22; 127, 21; 141, 22
 δίδωμι 17, 12; 23, 26; 24, 19; 29,
 15; 35, 2; 42, 23; 51, 7; 52, 20;
 56, 5; 66, 22; 82, 4 J; 88, 2 (Or.);
 102, 26; 131, 21; 141, 26
 διεγείρω 20, 6
 δέιμι 35, 3
 διελαύνω 73, 6
 διελέγχομαι 16, 31; 53, 1; 131, 17
 διανοχλέω 83, 3
 διεξανύω 24, 22 V
 διεξέρχομαι 50, 24; 130, 18; 139,
 12; 143, 12
 διέπω 32, 19
 διερευνάω 33, 20; 119, 13
 διέρχομαι 21, 28; 23, 18; 25, 21;
 51, 1; 131, 13; 140, 1; 141, 23;
 143, 11
 διερωτάω 49, 15
 διευθύνω 125, 13
 διηγέομαι 30, 1
 διήγημα 20, 14.17; 27, 23; 30, 4;
 51, 22; 58, 4
 διήγησις 73, 24; 89, 15
 διηρηκτής 25, 1; 81, 8 JNAB
 διΰπενω 95, 26
 δάσταμαι 73, 21; 83, 11; 84, 5;
 109, 3; 119, 24; 122, 8
 δικάζω 121, 2
 δικαιοκρισία 45, 19
 δίκαιος 44, 21; 46, 9; 50, 12
 δικαιοσύνη 121, 1
 δικαίω 104, 13
 δικαιωτήριον 131, 16
 δικαστής 81, 20; 130, 14
 δίκη 21, 7; 45, 8.11; 55, 18; 99, 15;
 121, 5.8; 143, 5 JNAB
 δίκην 18, 8; 27, 3; 46, 5; 52, 4;
 93, 26; 108, 10; 112, 7; 147, 13
 δικτυωτός 144, 8
 δίο 20, 4; 24, 9; 43, 1; 44, 1.13;
 51, 15; 54, 4; 55, 5; 82, 8; 93, 16.26;
 96, 24; 102, 1; 104, 1; 110, 29;
 111, 12; 112, 15; 126, 17; 131, 4;
 144, 22; 146, 25
 διοικέω 103, 29; 141, 19; 150, 6
 διοίκησις 131, 24; 132, 11
 διόρθωσις 20, 20
 διορίζω 20, 20; 103, 10
 διπλασιάζω 18, 15
 διπλασίων 17, 11; 142, 14
 διττός 15, 4; 100, 17
 διχθά 122, 12
 διψάω 145, 27 (Or.)
 διωγμός 45, 5.8; 47, 4; 48, 12
 διώκω 53, 3
 δίαξις 51, 11
 δόγμα 57, 32 V; 58, 3 V; 72, 29;
 94, 15; 119, 22; 132, 28; 139, 12
 δογματικός 132, 24
 δοκέω 16, 17.23; 20, 23; 37, 7.23;
 41, 2.25; 50, 27 VN; 58, 2; 66, 19;
 68, 14; 81, 23; 86, 1; 88, 16; 89, 9;
 95, 2; 103, 14.25; 104, 25; 105, 17;
 108, 23; 109, 22 Mss; 110, 1 Mss;
 125, 21; 126, 20; 130, 13; 131, 7;
 132, 17; 143, 16
 δοκησίσσος 109, 22 conj.; 110, 1
 conj.; 143, 17 VN
 δοκιμάζω 31, 18; 53, 19; 73, 19;
 108, 24; 119, 20; 136, 5; 141, 11;
 142, 11
 δοκιμή 25, 10
 δοκίμιον 24, 19
 δόκιμος 47, 11; 48, 3; 112, 9;
 130, 14; 138, 26
 δόλος 41, 21

- δόξα* 50, 7.11; 95, 11; 107, 24; 130, 5
δοξάζω 16, 9; 27, 13; 93, 27; 128, 18; 140, 2; 149, 24; 151, 3
δόρνυ 30, 21; 31, 6.11; 33, 14; 36, 16; 52, 7.8; 122, 17; 127, 6; 131, 32
δορυφορία 27, 10; 51, 19; 103, 19
δορυφόροι 33, 12; 34, 7; 35, 2.13; 39, 3; 86, 7; 89, 5; 126, 12; 141, 15; 147, 10
δόσις 54, 8; 67, 3; 102, 27; 146, 27
δοστήρ 127, 8.17 (Or. conj.).11; 129, 9; 140, 10
δουλεία 21, 13; 28, 14; 33, 10; 130, 8; 140, 18
δουλεύω 42, 24; 57, 3.9; 121, 12. 14.21; 130, 8
δούλος 17, 21; 81, 10 NAB; 121, 25
δουλώω 34, 12; 81, 16
δράκων 82, 6.10
δράμα 20, 1
δρασμός 45, 23; 53, 1
δράω 23, 22; 33, 23; 42, 28; 81, 11; 109, 16
δρόμος 83, 21; 85, 19; 95, 26; 138, 13
δρῶς 105, 13; 105, 21 V
δύναμαι 29, 1; 93, 20
δύναμις 15, 15; 19, 25; 29, 15; 31, 15; 35, 3; 51, 3; 52, 13; 55, 2.8. 15; 57, 27; 82, 11; 87, 10 (Or.); 95, 27; 107, 24; 125, 19; 128, 24; 139, 27; 142, 17; 145, 21; 146, 14
δυναμῶς 51, 15
δυναστεία 37, 6; 55, 23
δυνατός 16, 7; 33, 16; 40, 13; 42, 13; 81, 8; 130, 6
δύνω 141, 3 J
δύο 18, 5; 31, 2; 41, 2; 57, 32; 66, 24; 101, 7.22; 102, 13.14; 112, 3; 142, 13.24
δυσκαιδεκα 100, 24
δυσαγής 48, 2
δυσεξαρίθμητος 135, 7
δυσμαθής 131, 28 V
δυσσέβεια 17, 14; 22, 5; 32, 10; 47, 3.6; 56, 16; 119, 11
δυσσεβής 19, 29; 35, 17; 40, 7; 41, 9; 55, 22; 95, 5.12; 96, 2; 99, 15; 119, 22
δυστυχέω 38, 10.13
δύσφημος 119, 22
δύω 18, 18; 37, 8; 141, 3 VNAB
δώδεκα 144, 23
δῶμα 21, 8; 100, 11; 144, 5
δωμάτιον 144, 8
δωρεά 57, 5.15.17.18; 66, 15; 81, 18 JNAB
δωρέομαι 21, 17; 37, 14; 38, 12; 56, 22; 57, 20; 81, 30; 87, 7 (Or.); 94, 7; 100, 26 V; 102, 24; 120, 8.19; 121, 4; 122, 2; 128, 12; 130, 22; 140, 25; 148, 16; 149, 29
δῶρον 19, 1; 94, 14; 122, 4.25; 136, 16; 140, 27
ἐβδομάς 147, 1
ἐβενος 122, 11 V
ἐγγονος 101, 15 J; 103, 9 J.10 J
ἐγγραφος 46, 12; 58, 5; 80, 17; 111, 10
ἐγγύθεν 17, 22; 25, 4
ἐγείρω 19, 13; 21, 12; 36, 13; 39, 27; 82, 26; 94, 12; 142, 18; 145, 1
ἐγερσις 66, 26; 128, 26
ἐγκαθεύδω 110, 3
ἐγκαλύπτω 46, 16; 81, 31; 150, 18
ἐγκάριστος 30, 22
ἐγκελεύω 36, 18; 39, 10; 53, 4; 57, 1; 72, 20; 97, 3; 108, 21; 125, 18; 127, 13
ἐγκεράννυμι 86, 17
ἐγκλείω 128, 2
ἐγκλημα 19, 24
ἐγκομμα 108, 12
ἐγκρίνω 56, 25
ἐγκριτος 50, 1; 51, 17; 148, 21 V
ἐγκρυμμα 35, 11; 119, 10
ἐγκρούπτω 119, 19
ἐγκύμων 33, 19
ἐγχαράττω 16, 20; 19, 19 V; 36, 14.18; 131, 32; 150, 17 JNAB
ἐγχειρέω 32, 10.16; 39, 15; 44, 8 V; 52, 18; 53, 10; 82, 25; 131, 21

- ἔδαφος* 22, 4; 47, 15; 80, 20; 96, 12.17; 100, 4; 110, 6; 144, 3; 145, 22; 147, 11
ἔδρα 86, 3
ἐθελοντί 18, 26
ἐθέλω 25, 23 J; 53, 7; 54, 28; 103, 30; 112, 19; 122, 2 V; 130, 6; 143, 19.28; 146, 5 (Or.)
ἐθνάρχη 18, 25
ἔθνος 17, 18.28; 18, 4.8.26; 21, 12; 22, 27; 23, 17; 25, 22; 27, 17; 28, 2.9; 37, 8; 40, 23; 43, 12; 47, 11; 55, 24; 56, 21.24; 57, 19.30; 66, 18; 68, 5.6.10; 81, 4.21; 83, 23; 84, 4; 89, 1; 95, 1; 97, 5; 101, 17; 103, 26; 104, 5; 105, 1.4.14; 107, 26; 108, 5.17; 109, 5; 111, 3 V.6.25; 117, 16; 120, 5; 122, 28 V.2; 125, 12; 128, 11.15; 130, 13; 131, 12; 132, 7; 135, 2.7; 138, 13; 150, 14
ἔθος 43, 7; 127, 24; 128, 29; 149, 3
εἶ 19, 21.25; 20, 4.12; 28, 17; 35, 15; 40, 3; 43, 10; 48, 13; 49, 5; 50, 13 (Or.).18 (Or.).20 (Or.); 51, 13; 54, 7; 57, 13; 93, 11.20; 95, 21; 110, 18; 112, 5.15; 130, 10; 131, 5.33 (Or.); 132, 1; 146, 4
εἶδος 46, 4; 86, 14
εἰδωλικός 134, 27
εἰδωλολατρεύω 56, 23; 66, 23
εἰδωλολατρία 22, 9; 66, 25; 104, 13; 128, 14; 151, 4
εἰδωλολάτρος 68, 9
εἶδωλον 46, 5; 55, 8; 95, 18; 108, 27; 126, 2; 128, 26
εἰκός 35, 15 V
εἰκοσαετηρικός 15, 7; 135, 22
εἰκοσαετηρίς 140, 8
εἰκοσαετής 88, 19; 94, 9
εἰκότως 35, 15 JNAB; 39, 14; 49, 7; 81, 22.27; 103, 14; 104, 2; 107, 27; 111, 5; 128, 19.25; 139, 2; 148, 18
εἰκόν 16, 17; 17, 12; 19, 2.23; 30, 17; 31, 13; 36, 16; 82, 13.18.26; 85, 4; 89, 9; 96, 24; 103, 28; 125, 21.24; 126, 2; 141, 1; 149, 6; 150, 14
εἰκώς 110, 5
εἰλέω 16, 3
εἰλικρινεία 139, 3
εἰλικρινής 142, 29
εἰμί (1) 19, 16.25; 30, 21; 32, 17; 41, 5; 43, 29; 48, 2; 55, 1; 56, 2; 85, 13; 16, 8.21.31; 17, 19.20; 19, 27; 20, 25; 21, 22.25; 22, 28; 23, 7; 24, 7.11.23; 25, 23; 26, 9 V 363 369g; 26, 2.3.21; 27, 22; 28, 17.16; 29, 1.15.21.24.26; 30, 11; 31, 19.20.22; 32, 9.20; 33, 6.10.23; 34, 16; 35, 7; 38, 22.23.25; 39, 20; 40, 2.4.12.13; 42, 10; 43, 16.18; 44, 18; 47, 12; 48, 13.17.19; 49, 12 V.21 VNAB.16; 50, 2.14; 51, 4.18.19; 52, 7.24; 53, 1 V.10.19.20.5 Mss; 54, 6.12; 55, 4.20.22; 56, 13.15; 57, 14.32; 66, 20.22; 68, 13; 72, 23.24; 73, 3; 79, 5.6; 80, 6.7.8.9.21; 81, 15.29 Mss. 24; 83, 10.12.20; 84, 6.17; 85, 15.18; 86, 13; 87, 4 (Or.). 22 (Or.); 88, 1 (Or.)11; 89, 4.10; 93, 14; 94, 10; 95, 1.22; 97, 4; 99, 17.21; 100, 23.28; 103, 3.24; 109, 6.8.10.15.16.17; 110, 1.4.12.26; 111, 1.27; 112, 13; 117, 19; 120, 8; 121, 15; 122, 8 V.11; 126, 10.21; 127, 13.24; 128, 9.20.22 (Or.); 129, 5.15.28; 130, 9.14.19; 131, 11.26.28; 132, 5.12.15.17.25.27; 133, 25; 134, 26; 135, 4.15.11; 136, 2; 140, 8.15.27; 141, 24.28; 142, 11; 143, 1; 144, 10; 145, 12.19.27 (Or.); 146, 20 VNAB.23.29; 147, 7; 148, 6; 149, 3; 150, 8.10.22
εἵνεκα 45, 19; 55, 13; 56, 6; 103, 22; 121, 29 JNAB; 142, 23 JNAB
εἶπον 17, 15; 24, 11; 26, 21; 28, 17; 33, 23; 34, 20; 35, 7; 50, 20; 66, 29; 81, 22; 128, 20; 129, 18; 151, 2 del.
εἶποτε 53, 19
εἰργμός 36, 5
εἶργω 66, 24; 119, 19; 132, 5
 JNAB
εἰρηνεύω 89, 2; 94, 10
εἰρήνη 20, 19 V; 22, 11; 39, 2; 42, 17; 72, 25; 73, 21; 79, 3; 80, 3; 84, 1; 85, 3; 87, 26 (Or.); 93, 10; 112, 11.18.17; 139, 17; 140, 11

- ειρηνικός* 87, 22 (Or.); 136, 17
ειρηκή 43, 14
είρω 25, 19; 48, 17; 49, 10; 79, 6
ειρωνεία 54, 20; 119, 15; 142, 26
εις 17, 28; 18, 4.11.21; 19, 14.15;
 20, 3.9.26; 21, 7; 22, 4.11; 24, 3;
 25, 17; 26, 1; 27, 16; 32, 7; 33, 6.12;
 35, 8.9; 36, 9; 38, 2.20; 39, 14.17;
 45, 1.19; 47, 15; 48, 6.8; 49, 1;
 50, 1; 51, 8; 52, 12.20; 57, 16.30;
 66, 28; 67, 6; 73, 15; 79, 8; 80, 20;
 81, 20 Mss. 22.31; 82, 26; 85, 15;
 87, 1.25 (Or.); 88, 12; 95, 15.21;
 96, 11; 97, 9; 100, 2.6; 101, 10;
 102, 5.17; 103, 23; 104, 1; 105, 15.
 18; 108, 1.6.21.26; 110, 6; 112, 2;
 117, 17; 119, 27.28; 120, 14.22;
 121, 29; 122, 22; 125, 24.25; 127, 9;
 128, 7; 130, 18; 131, 9; 132, 19.26;
 133, 3; 135, 12; 139, 11.20; 140, 1.
 14.29; 141, 12.20.24; 142, 20; 143,
 5; 144, 2.3.10.15.18; 145, 18; 146,
 2; 147, 2.3.22; 148, 27; 149, 5.19;
 151, 8
εἰς 17, 16; 22, 17; 23, 14; 24, 26;
 31, 21; 32, 18; 37, 11; 39, 3; 48, 20;
 50, 15 V; 55, 14.25; 56, 7; 83, 8; 84,
 10 V.5.17; 85, 2; 87, 7 (Or.). 21 (Or.);
 93, 9.13; 94, 4.5; 96, 5; 105, 11;
 108, 15.16; 110, 7; 119, 28; 120,
 17.20; 125, 12; 127, 5; 131, 30 V;
 148, 25.30; 150, 11.14
εἰσάγω 119, 21; 123, 1 JNAB
εἰσαεῖ 17, 24
εἰσδέχομαι 119, 24; 121, 28
εἰσδύομαι 72, 27
εἴσεμι 33, 2; 86, 5
εἰσελεύω 36, 3
εἰσέρχομαι 42, 21 JNAB
εἰσέτι 120, 17; 150, 1
εἴσδος 86, 8; 100, 28
εἰσότε 19, 10; 88, 13
εἰσποιήσις 136, 1
εἰσπραξις 22, 13; 43, 28 JNAB
εἰσφέρω 38, 17; 95, 14 JNAB
εἰσφορά 121, 15
εἰσφορέω 95, 14; 120, 18
εἰσφρέω 95, 14 V
εἶσω 42, 20; 53, 2; 72, 27; 81, 4;
 86, 3; 100, 7.20.12.22; 105, 6; 108,
 22; 110, 21; 128, 1.21 (Or.); 146,
 22; 148, 7
εἶτα 16, 2; 66, 24; 19, 6; 23, 5;
 27, 8; 28, 12; 34, 16; 35, 13; 39, 5;
 40, 8; 41, 25; 42, 20; 44, 24; 51, 8;
 52, 21; 53, 22; 55, 1.16; 80, 9; 83,
 18; 89, 8; 95, 17; 108, 23; 110, 10;
 126, 7; 131, 8.31 (Or.); 145, 14;
 146, 26
εἶτε 132, 8.9
εἶωθα 31, 5; 47, 17; 54, 2; 93, 23
ἐκ 17, 6.23; 18, 14; 19, 11; 21, 1.
 8.22; 22, 4.16.27.30; 23, 7.16.17.25;
 25, 4.20.23; 27, 7.14.28; 28, 5.22;
 29, 1; 31, 1; 34, 7.12.14; 35, 3;
 36, 5.10; 37, 12; 38, 27; 39, 19;
 40, 13; 41, 5.15; 42, 23; 43, 6.30;
 44, 22; 45, 1.11.22; 47, 8.15; 55, 3;
 56, 5; 57, 14; 58, 4; 66, 17; 67, 3;
 68, 13; 80, 19.20.21; 81, 4, 9; 81,
 26.30; 83, 3; 84, 6.10.12; 85, 12;
 93, 21.27; 94, 5; 95, 12; 96, 3; 100,
 4.10.25; 102, 3; 103, 22.25; 104, 27;
 108, 21; 109, 6.18; 110, 29; 111, 2.
 3.16; 112, 2; 119, 24; 120, 17;
 121, 4.19; 122, 15; 125, 20; 127, 5;
 129, 12; 130, 2.18; 135, 12; 136, 10;
 138, 15. 24.26; 142, 1; 144, 3;
 145, 4; 146, 11; 147, 26; 148, 9.24;
 150, 5.9; 151, 3.8
ἐκαστος 18, 12; 20, 20; 22, 28;
 24, 4; 27, 25; 33, 15; 37, 23; 51, 20;
 57, 30; 68, 5; 82, 23; 85, 23 N.20;
 88, 10.16; 89, 12; 93, 5.26; 100, 9;
 102, 25; 103, 10.30; 105, 15; 111, 6;
 120, 7; 122, 13; 128, 2; 129, 10;
 132, 6.9; 135, 14; 136, 1; 141, 14;
 146, 30; 147, 18 VNAB; 150, 25
ἐκότερος 85, 23 VJAB; 86, 2;
 88, 6.8; 89, 8; 100, 17.28; 141, 5
ἐκατέρωθεν 145, 2
ἐκατόμβη 108, 6
ἐκβασίς 49, 15
ἐκβοάω 68, 15
ἐκγονος 19, 15; 101, 15 VNAB;
 103, 9 VNAB.10 VNAB

- ἔκδηλος 107, 30; 147, 17; 148, 23
 ἐκδίδωμι 33, 12; 131, 19; 132, 6
 ἐκδιώκω 23, 23; 44, 16
 ἐκείνος 18, 14.15; 21, 20.22; 24, 3;
 25, 19.23; 29, 9; 44, 18; 53, 16;
 56, 23; 85, 6.11; 95, 7; 96, 6; 132,
 16; 140, 7
 ἔκθεσις 57, 3
 ἔκθεσις 22, 9
 ἐκθηλύνω 128, 28
 ἐκκαίω 72, 29
 ἐκκαλύπτω 40, 10
 ἐκκλησία 21, 19; 22, 3; 24, 26;
 25, 7; 27, 21; 38, 1.4.25; 39, 25;
 40, 17.24; 42, 9.12; 43, 6; 44, 11.20;
 45, 4.6; 47, 8.15; 48, 3; 56, 22;
 57, 14.17.32; 66, 28; 67, 5; 68, 5;
 72, 22.25; 73, 1.4.12; 79, 3.9; 80, 3;
 81, 27; 82, 21.5; 83, 3.17; 84, 8;
 87, 12 (Or.); 88, 18; 94, 16.19.21;
 97, 7; 102, 8.31; 104, 6.27; 105, 4;
 111, 15.17.25; 112, 1.3.19; 117, 7.9.
 19; 119, 13.17.26.28; 120, 2; 122,
 28; 125, 18; 126, 5; 127, 1; 128, 17.
 21 (Or.); 130, 20; 132, 15; 133, 2.
 12; 136, 8; 139, 17; 141, 27; 142, 3.
 27; 150, 24; 151, 2; 67, ■ V; 89,
 17 V; 97, 11 V
 ἐκκλησίαζω 126, 6; 144, 22; 146,
 7 (Or.)
 ἐκκομιδή 149, 15
 ἐκκρεμής 31, 6
 ἔκκριτος 84, 15; 148, 21 JNAB
 ἐκλαμβάνω 68, 13 J
 ἐκλάμπω 18, 24; 38, 21; 48, 15;
 104, 19; 146, 16
 ἐκοντί 122, 2
 ἐκπέμπω 42, 7; 73, 21; 112, 10;
 144, 8
 ἐκπίπτω 38, 23; 46, 7
 ἐκπλεος 111, 20 JNAB
 ἐκπλήττωμαι 52, 23 V; 146, 14 JB^c
 ἐκποδών 48, 20; 55, 22; 67, 1;
 87, 9 (Or.); 108, 11; 117, 8
 ἐκποιέω 57, 15
 ἐκπορνεύω 111, 8
 ἐκπρέπω 26, 6V; 56, 4 JNAB;
 105, 2
 ἔκστασις 82, 25
 ἐκταράττω 82, 21 V
 ἐκτείνω 15, 24; 18, 21; 33, 12; 52,
 21; 125, 25; 131, 31; 150, 19
 ἐκτελέω 25, 1; 40, 20; 120, 3;
 128, 27; 140, ■
 ἐκτίθεμαι 20, 27; 130, 5; 139, 29
 ἐκτίνω 52, 4
 ἐκτόπως 134, 26
 ἐκτός 38, 5; 43, 6.8.14; 52, 2;
 53, 14.17; 57, 19; 58, 1; 73, 13;
 100, 8.11.31; 109, 8 VNAB; 120, 4;
 128, 21 (Or.); 149, 25
 ἐκτραγωδέω 20, 9
 ἐκτρέπομαι 93, 11 JNAB; 129, 8
 ἐκτρέφω 26, 6 JAB
 ἐκτυπώ 103 28; 150, 17
 ἐκτύπωμα 125, 22
 ἐκφαίνω 33, 7; 129, 13 JNAB;
 140, 4
 ἐκφορέω 96, 19
 ἐκφρασις 139, 21
 ἐλαία 102, 6
 ἐλαίνω 23, 15.22; 24, 9; 39, 15;
 49, 1; 52, 14; 80, 12; 81, 13; 88, 13;
 117, 17; 119, 11; 121, 22.26; 138, 13
 ἐλάχιστος 43, 28 JNAB
 ἔλεγχος 29, 21; 36, 19; 42, 29;
 108, 15; 110, 16; 131, 11; 150, 26
 ἐλέγχω 15, 22; 24, 4; 50, 10
 ἐλεέω 39, 21; 43, 15.19.20; 48, 22;
 129, 26
 ἐλευθερία 34, 8; 57, 4; 122, 1
 ἐλεύθερος 32, 14; 130, 11
 ἐλευθερώω 36, 5.20; 37, 2.9.15;
 52, 10; 56, 25; 57, 9; 87, 16 (Or.);
 102, 29
 ἔλκος 44, 24
 ἔλκω 21, 22; 43, 17; 84, 1
 ἐλληνίζω 66, 15; 88, 10
 ἐλπίζω 33, 22; 35, 5.11; 41, 22;
 46, 3; 53, 4; 111, 28; 120, 9; 127, 17
 (Or.); 145, 28 (Or.)
 ἐλπής 16, 24.28; 29, 4; 32, 7; 38,
 23; 45, 20.22; 48, 25; 49, 4; 53, 1;
 55, 19; 84, 1; 87, 17 (Or.); 96, 22;
 119, 17; 127, 7
 ἐμβάλλω 54, 17; 72, 28

- ἐμβλέπω* 15, 11; 56, 12; 87, 2;
 125, 25
ἐμβριθῶς 143, 16
ἐμμέλεια 123, 3
ἐμπαθής 42, 27
ἐμπαλιν 80, 18
ἐμπαρουένω 32, 13
ἐμπειρος 141, 14
ἐμπίρῳ 143, 3
ἐμπεριέρομαι 102, 23
ἐμπτήγνυμι 104, 23
ἐμπτίμπλημι 23, 2; 32, 15; 146, 13
 VNB
ἐμπλέκω 53, 12
ἐμπλεος 56, 19; 110, 23; 111, 20 V
ἐμπνευσις 53, 23; 82, 14
ἐμπνέω 20, 31; 46, 9; 104, 11
ἐμποδῶν 48, 13; 50, 18; 127, 2
ἐμποιέω 83, 9
ἐμπρέπω 15, 19; 56, 4 V; 66, 22;
 83, 22; 89, 3; 138, 28; 142, 21
ἐμπροσθεν 17, 27; 55, 19 V; 66, 14;
 73, 20; 80, 5; 100, 20; 110, 15; 121,
 16; 134, 27
ἐμφαίνω 129, 13 V
ἐμφανής 23, 15
ἐμφασις 20, 13
ἐμφερής 150, 13
ἐμφύλιος 22, 7; 80, 3; 87, 12 (Or.)
ἐμφύρω 44, 21
ἐμφυτος 26, 5; 36, 8
ἐν 17, 11.15; 18, 18.23; 21, 25;
 22, 25.28; 23, 20; 24, 15.17.27; 25,
 10; 27, 3; 29, 14.23; 30, 6; 33, 24;
 34, 18; 35, 10; 36, 16.17; 37, 23; 38,
 13.28; 40, 4.15; 41, 14.22; 43, 9.14.
 15.29; 44, 16.24; 45, 12.24; 46, 2;
 48, 14; 50, 2; 51, 1.23.24; 52, 8.9.14;
 53, 3.25; 54, 1.4.5.7; 55, 1.9; 56, 1;
 57, 16.21.30; 72, 27; 73, 6; 80, 3;
 82, 2.6; 85, 7.23; 86, 2; 87, 17 (Or.).
 25 (Or.); 88, 8.16; 89, 6.15; 93, 12;
 94, 1.16.19; 95, 1.4.26; 96, 13.15;
 96, 24; 97, 7; 102, 10.20.31; 103, 2.
 3.26; 104, 10.13.14.19.20; 105, 7;
 108, 1.2.3.4.12.25; 109, 6.7.9.16;
 110, 26.27; 111, 24; 119, 22; 121,
 17.28; 122, 6.13.14.21; 125, 14.20.
 23; 126, 2.4.15.20; 127, 3.4.21;
 128, 1.19; 129, 13; 130, 12; 132, 21;
 134, 23; 135, 10.16; 136, 3.
 16; 138, 15; 139, 6.23.26.27; 140,
 1.6.8.26; 141, 17.27; 142, 3.15.20;
 143, 12; 144, 11; 145, 11.12.22.27;
 147, 3.23.26; 148, 18; 149, 7.8; 151, 5
ἐναβρῶνομαι 19, 7; 26, 4; 82, 1
ἐναγγελάζω 122, 29
ἐναγής 22, 5; 95, 20.22
ἐναγχος 105, 11
ἐνάγω 21, 24; 67, 3; 126, 16; 142,
 29
ἐναλλάττω 140, 28
ἐναντία 55, 3; 142, 19; 150, 24
ἐναντιόομαι 44, 12
ἐναντιός 27, 23; 29, 8; 50, 6; 51, 11;
 52, 15; 55, 11.15; 143, 14
ἐναργής 17, 1.4; 21, 16 V; 29, 15;
 96, 25; 97, 9; 101, 1; 110, 13; 111.2;
 132, 3; 146, 14; 150, 26
ἐνασκέομαι 83, 11
ἐνδεής 38, 5
ἐνδεια 139, 6
ἐνδείκνυμαι 17, 9; 22, 29.30; 99,
 23; 108, 23; 120, 6; 122, 18; 149,
 27; 150, 26
ἐνδιατρέβω 145, 17
ἐνδομυχέω 110, 9
ἐνδόμυχος 147, 17
ἐνδον 24, 27; 28, 9; 44, 25; 81, 5;
 84, 10; 89, 7; 100, 32; 126, 5; 132,
 21; 147, 26
ἐνδοξος 33, 9
ἐνδοτάτω 111, 1
ἐνδόομαι 15, 18
ἐνεκα 32, 21; 105, 5; 121, 29 VM;
 126, 20; 142, 23 V
ἐνεκεν 56, 25; 132, 13
ἐνέργεια 34, 20
ἐνεργέω 33, 15
ἐνεργής 66, 17
ἐνευφραίνομαι 37, 10 JNAB; 39, 17
 VNB
ἐνθα 30, 12; 47, 15; 51, 11; 101, 9;
 131, 17; 139, 19; 145, 3.23; 149, 23
ἐνθεν 39, 14; 43, 27 JNAB.28;
 49, 7; 54, 4; 100, 27; 107, 26; 117,

10; 128, 19.25; 131, 14; 145, 25	ἐξαισιος	100, 6
JNAB.16	ἐξαίφνης	53, 23
ἐνθένδε	ἐξακριβῶ	138, 19
ἐνθεος	ἐξάλλομαι	26, 19
19; 127, 1; 130, 28; 131, 8; 146, 14;	ἐξάλλως	122, 7
149, 13	ἐξάλλάττω	18, 19
ἐνθεσμος	ἐξαναγκάζω	34, 17
ἐνθετος	ἐξανδραποδίζομαι	18, 8
ἐνθυμέομαι	ἐξανίστημι	86, 8
ἐνιαυτός	ἐξαπατάω	110, 10
18, 6; 103, 7; 120, 21;	ἐξαπλόω	128, 12
135, 18; 142, 13	ἐξάπτω	31, 10; 47, 6; 50, 3.20;
ἐνήμι	109, 1; 112, 1; 127, 7; 128, 8; 147,	
ἐνίσταμαι	24 V	
88, 9; 135, 23 JNAB	ἐξαριθμέω	33, 15
ἐννοέω	ἐξαρχος	119, 11
16, 4; 28, 12.20; 29, 2;	ἐξάρχω	22, 11; 42, 17 V; 50, 6;
48, 25; 110, 26; 146, 2 (Or.)	52, 23; 56, 8; 89, 2; 126, 5; 128, 6;	
ἐννοια	141, 13; 149, 14	
29, 3; 145, 18	ἐξασθενέω	20, 13
ἐνοικος	ἐξαστραπτω	16, 1; 31, 7; 86, 10;
110, 27; 130, 27	95, 8; 99, 22; 100, 16; 140, 27;	
ἐνοπλος	144, 3	
127, 23	ἐξέδρα	100, 28
ἐνοπτρίζω	ἐξείμι	42, 9; 121, 6; 129, 2; 130,
93, 6	13; 136, 14	
ἐνοχλέω	ἐξείπον	151, 6
94, 11	ἐξελέγχω	107, 26
ἐνώ	ἐξέλω	34, 18
55, 24; 119, 27	ἐξέρχομαι	101, 6 V
ἐνσαρκος	ἐξήν	20, 29; 23, 27
101, 9.25	ἐξῆς	66, 24; 100, 2; 132, 14; 147, 9
ἐνστασις	ἐξισόω	121, 1
57, 4	ἐξομοιάω	22, 6
ἐντάττω	ἐξομολογέομαι	45, 4; 145, 23
122, 19	ἐξόπλισις	49, 2
ἐνταῦθα	ἐξορία	37, 14; 42, 23; 56, 24; 102,
24, 4; 25, 15; 51, 6; 95,	29	
19 V; 122, 22 JNAB	ἐξουσία	17, 12; 23, 26; 32, 19;
ἐντανθοῖ	41, 18; 55, 26; 57, 6 J; 66, 22;	
50, 21; 51, 14; 52, 4;	83, 21; 102, 16.23; 103, 29; 112,	
53, 15; 95, 19 JNAB; 100, 28; 101,	10 V; 141, 26	
7; 103, 19; 122, 22 V; 144, 18.21.22;	ἐξοχος	104, 8.21; 105, 10
146, 5 (Or.); 149, 17	ἐξω	109, 8
ἐντείνω	ἐξωθεν	38, 6; 72, 24; 87, 13 (Or.);
46, 6	95, 14; 100, 21; 105, 5; 110, 21;	
ἐντελῶς	141, 11	
57, 11	ἐξωθέομαι	24, 2
ἐντεῦθεν		
16, 11; 87, 25 (Or.);		
88, 4; 131, 16; 136, 12; 146, 3 (Or.);		
148, 27		
ἐντευξίς		
20, 16		
ἐντεχνος		
108, 5		
ἐντίθημι		
82, 19		
ἐντιμος		
80, 14		
ἐντός		
110, 24		
ἐντυγχάνω		
93, 7; 123, 6; 133, 6		
ἐνυβρίζω		
32, 12 V.15; 82, 26		
ἐνωσις		
112, 22 V		
ἐξ		
145, 2		
ἐξαγγέλλω		
30, 3		
ἐξαγορεύω		
30, 15; 46, 11		
ἐξαίρετος		
19, 17; 38, 25; 99, 25;		
130, 20		

- ἐξονέομαι* 54, 11
ἐξωτάτω 18, 23; 96, 18
ἔοικα 39, 16; 41, 3; 132, 3; 140, 3;
 143, 21; 147, 18 VNAB
ἐορτή 15, 5; 40, 20; 56, 11; 83, 3.
 9.8; 88, 15.18; 94, 9; 104, 16; 128, 4.6.
 17; 133, 4.5; 138, 26; 139, 10.20.23;
 145, 9.11; 146, 30; 147, 5; 89, 17 V
ἐπαγγελία 16, 12; 49, 20; 56, 21;
 143, 29 V
ἐπάγομαι 49, 6
ἐπάγρυπνος 131, 1; 148, 3
ἐπάγω 18, 19; 37, 23; 111, 14; 112,
 15; 142, 12; 146, 18
ἐπαθλον 16, 27
ἐπαινέω 88, 12; 143, 19
ἔπαινος 36, 10; 131, 10
ἐπαίρω 36, 10; 49, 20; 80, 18; 105,
 6; 144, 2
ἐπαιωρέω 22, 13
ἐπακολουθῶ 134, 22; 138, 25
ἐπακούω 68, 14; 117, 19; 140, 16
ἐπακροάομαι 88, 7; 132, 21
ἐπαλείφω 111, 26
ἐπάλληλοι 112, 11; 120, 4; 128, 25
ἐπαναγκάζω 121, 13
ἐπανατείνω 121, 17
ἐπανέρχομαι 94, 3; 119, 25; 133, 1
ἐπανίσταμαι 82, 24; 121, 24
ἐπάνοδος 119, 27; 122, 22
ἐπάξιος 16, 15; 19, 21; 102, 16.
 13.21; 149, 5
ἐπαρκέω 102, 28; 141, 21
ἐπαρτάω 22, 14
ἐπαρχία 22, 7; 56, 11; 66, 18; 73, 3.
 13.14; 79, 8; 93, 5; 104, 6; 129,
 10; 135, 9; 138, 15.25; 68, 16 V
ἐπαρχιώτης 40, 25; 56, 21; 68, 10
 (JNABε); 72, 18
ἐπαρχος 32, 19; 66, 21
ἐπαύξω 38, 2; 48, 23; 102, 4
ἐπεὶ 18, 1; 26, 11; 28, 7.15; 48, 10;
 51, 5; 53, 13; 54, 20; 57, 27; 85, 6.
 22; 86, 18; 89, 11; 102, 9; 103, 6;
 117, 8; 119, 13; 120, 24; 121, 25;
 122, 12; 129, 3; 132, 5.25.29; 138,
 10; 142, 9; 146, 21; 149, 21
ἐπειδὴν 87, 20 (Or.);
ἐπειδὴ 24, 3.19; 25, 14; 26, 15;
 44, 20; 52, 13.19.23; 81, 25; 83, 14;
 84, 2; 86, 24; 87, 16 (Or.); 93, 8;
 101, 13; 108, 9; 110, 1; 122, 24;
 132, 18; 140, 20; 145, 18
ἐπειδὴπερ 42, 20
ἔπειμι 21, 6; 30, 11; 34, 12; 49, 17
ἐπέκεια 29, 9; 52, 8; 73, 2; 148,
 33
ἐπεξέρχομαι 101, 6 JNAB; 132, 7
ἐπεξουσία 57, 6 VNAB
ἐπερείδω 100, 20
ἐπέρχομαι 18, 17; 55, 8; 145, 20;
 147, 9
ἐπέυχομαι 146, 23
ἐπέχω 22, 23; 55, 11
ἐπηγορία 25, 2 V; 31, 2; 56, 5;
 81, 32; 104, 12
ἐπήκοος 132, 19; 140, 1
ἐπήγεια 42, 11
ἐπηρμένος 102, 6
ἐπί c. gen. 85, 20; 88, 1 (Or.);
 93, 5; 94, 22.24; 97, 5; 100, 4.19.23.
 30; 101, 10.23; 102, 6; 104, 17 Mss;
 105, 3.4; 109, 5; 111, 6.7.18; 112,
 15; 119, 21; 127, 4.7.22; 129, 10.30;
 130, 6.18; 131, 10.22.31; 132, 17;
 135, 2.6.8; 136, 13; 139, 30; 140, 2.
 7.9; 143, 11.22; 18, 10; 21, 18.24;
 23, 26; 24, 20; 26, 18; 28, 1; 31,
 23; 33, 2.13.23; 34, 1.5. 21; 35, 10;
 36, 17; 38, 7; 39, 14; 47, 3; 49,
 3; 51, 7.20.21.24; 53, 21; 54, 20;
 57, 6; 66, 20.21; 68, 11; 83, 7.13;
 85, 12; 146, 1.2.30; 147, 4. 11.24.25.
 26; 148, 1.8.10.19; 149, 24; 150, 8.22
 c. dat. 86, 2.8.24; 88, 13; 89, 1;
 94, 6.7; 95, 11; 96, 4; 100, 29; 101,
 14; 102, 18.21; 103, 8; 105, 19; 107,
 28.30; 108, 8; 109, 1; 110, 2; 111,
 11.12.24; 112, 17.18; 117, 8; 120,
 2; 121, 30; 122, 29; 127, 2; 128,
 8.20; 130, 2.21; 136, 1; 143, 29; 144,
 21; 145, 1; 18, 13; 20, 21; 26, 7; 27,
 19; 28, 9; 30, 8; 33, 11; 35, 7; 36,
 9; 40, 6.15.16.19.21. 22; 41, 21.23;
 43, 19.24; 44, 6; 46, 9; 47, 4; 48,
 8; 52, 18.21.23; 53, 8.10; 54, 13.26;

- 55, 4; 57, 9.20; 72, 21.22; 80, 10.19.
21.32; 81, 18; 84, 12; 146, 26.16;
149, 2; 150, 19.21.25
c. acc. 85, 19; 86, 19; 94, 2; 96,
16.24.25; 99, 15; 100, 2.7.27; 102,
14; 103, 6.15.16.19; 110, 4; 111,
14.21; 117, 18; 119, 16; 121, 20;
123, 6; 127, 10.18 (Or.); 129, 12.17;
131, 4, 14; 135, 16; 136, 11.15; 138,
12.13. 15; 143, 20.24; 145, 13.14.15.
16.25; 18, 20.22; 19, 12; 22, 18;
25, 20.22; 28, 8; 30, 11; 32, 18;
33, 18.21; 35, 9; 36, 3 JNAB; 37,
15; 42, 18; 43, 2.17; 44, 11; 47,
2; 48, 12.15. 19; 49, 3; 50, 21
(Or.); 52, 13; 53, 2.5; 79, 7; 147,
24; 148, 11; 149, 17
ἐπιβοάομαι 127, 12
ἐπιβουλή 26, ▯ V 363 369 g, 12;
33, 15; 40, 9; 41, 19.22; 47, 10;
96, 7
ἐπίβουλος 26, 16
ἐπιγαμβρία 41, 8
ἐπιγινώσκω 24, 20 V; 119, 26;
148, 33
ἐπιγνώμων 141, 13
ἐπιγράφω 29, 2; 42, 26; 68, 12;
80, 11; 119, 31 V; 126, 13 V; 132,
14; 135, 3; 142, 23
ἐπιδαφιλεύομαι 80, 16
ἐπιδείκνυμι 50, 13; 103, 5; 148, 19
ἐπίδειξις 20, 8
ἐπιδημέω 42, 8
ἐπιείκεια 86, 17
ἐπιθαρσέω 29, 12; 34, ▯ (V ρσ);
45, 21; 108, 17 (V ρσ); 121, 16;
131, 27
ἐπιθειάζω 96, 17
ἐπιθυμία 129, 26
ἐπικαλέομαι 51, 7; 96, 9
ἐπικελεύω 135, 12
ἐπικήδειος 143, 11
ἐπίκτητος 16, 16
ἐπικλίνομαι 73, 5
ἐπικλύζω 129, 7
ἐπικοινωνέω 42, 8
ἐπικοσμέω 149, 18 V
ἐπικουρέω 28, 16; 93, 22 V
ἐπικουρία 22, 16; 38, 2.24; 111, 20
ἐπίκρισις 27, 29
ἐπικροτέω 131, 29
ἐπιλαμβάνω 131, 30; 150, 5
ἐπιλάμπω 37, 12; 57, 25
ἐπιλέγω 130, 1; 131, 5 V
ἐπιλύω 87, 26 (Or.)
ἐπιμαρτυρέω 132, 24; 143, 18
ἐπιμέλεια 101, 12 J; 105, 19
ἐπιμέλομαι 38, 13
ἐπίμονος 55, 13
ἐπινόμομαι 73, 3
ἐπινεύω 86, 21
ἐπινόκιος 36, 3; 53, 26; 88, 18;
140, ▯
ἐπινοέω 32, 17; 41, 19; 43, 27
JNAB.26; 45, 23 JNAB; 120, 15;
143, ▯
ἐπίνοια 33, 19
ἐπιπίπτω 29, 12
ἐπιπλάστως 119, 18; 142, 27
ἐπιπληρώω 149, 20 V
ἐπίπνοια 148, 24
ἐπιπολλάζω 41, 3
ἐπίρρητος 42, 28; 109, 13
ἐπίρρητος 50, 2
ἐπισκενάζω 95, 18; 104, 7
ἐπισκενή 67, 4; 101, 5; 133, 26;
133, 27 V
ἐπισκήπτω 25, 7
ἐπισκοπέω 39, 1; 128, 23
ἐπισκοπή 23, 21; 112, 5; 115, 8 V
ἐπίσκοπος 28, 2; 38, 27; 42, 8.14;
43, 3; 44, 12; 47, 10; 72, 28; 73, 15;
81, 3; 82, 23; 83, 19; 84, 13; 85, 13;
86, 20.22; 89, 4; 93, 8.12; 94, 19;
97, 7; 111, 18; 112, 21; 128, 19.22
(Or.).20; 130, 12; 136, 9; 138, 16.
18; 140, 4; 143, 25; 145, 26 JNAB;
97, 11 V; 112, 21 V
ἐπισπάω 136, 16 V
ἐπισπένδω 95, 20
ἐπισπέρχω 45, 6; 138, 11
ἐπίσταμαι 42, 2; 49, 5; 73, 19
ἐπιστέλλω 67, 6; 94, 17; 105, 15
ἐπιστήμη 141, 17
ἐπιστολή 58, 8 V; 93, 5; 94, 14.18.
7; 112, 14; 67, 8 V; 68, 16 V; 74, 1

- V; 89, 17 V; 97, 11 V; 105, 21 V;
112, 21 V; 115, 8 VJmgAB; 116, 3
VJmg; 117, 21 VJmg; 123, 8 V; 133,
8 VJmg; 133, 27 VB; 136, 20 V
- ἐπιστρατεύω 83, 18
ἐπιστρέφεια 123, 3
ἐπισφραγίζω 94, 15; 130, 12; 147, 1
ἐπίταγμα 23, 16; 83, 20
ἐπιτείνω 68, 8; 128, 4
ἐπιτελέω 56, 11; 96, 20; 139, 24
ἐπιτήδειος 96, 5; 121, 28; 144, 14
ἐπιτήδευμα 53, 9
ἐπιτήδευσις 48, 23
ἐπιτίθημι 23, 6; 53, 25; 73, 22;
85, 22; 94, 1; 133, 3
ἐπιτολμάω 33, 8; 34, 10
ἐπιτρέπω 20, 28; 131, 24
ἐπιτριβή 39, 15; 142, 25
ἐπιφαινομαι 29, 25; 40, 11; 105, 11;
110, 11
ἐπιφάνεια 37, 1
ἐπιφανής 36, 4; 135, 19 J
ἐπιφέρω 143, 3
ἐπίφοβος 40, 1
ἐπιφοιτάω 105, 15
ἐπιφύομαι 46, 16
ἐπιφανέω 36, 8; 131, 8
ἐπιχειρέω 44, 8 JNAB; 66, 27;
109, 14
ἐπιχρώννυμι 108, 22
ἐπιψαύω 146, 17
ἐπομαι 27, 11; 41, 11; 83, 4.5;
85, 14; 149, 15
ἐπονειδίζω 22, 24
ἐπονειδιστος 18, 2
ἐποπτεύω 37, 23
ἐπορέγω 29, 24
ἐπτά 147, 1
ἐπανομία 135, 24
ἐπώνυμος 56, 5; 83, 23; 104, 8.12;
105, 3; 108, 4; 126, 18.21; 135, 5.7;
139, 30; 145, 16; 147, 22
ἐραστής 16, 26; 93, 25; 129, 27
ἐργάζομαι 23, 22; 80, 3; 95, 1;
101, 5; 141, 14; 144, 14
ἐργον 19, 6; 20, 10; 21, 10; 25, 16;
27, 24; 29, 22; 33, 4; 35, 15; 36, 2;
37, 19; 46, 15; 48, 13; 55, 1.20;
57, 3.8; 66, 13; 68, 7; 80, 8; 81, 24;
84, 3; 95, 21; 96, 16.26; 97, 6; 99,
12; 100, 6; 101, 14; 102, 18; 109, 23;
110, 17; 111, 14.17; 129, 8; 131, 29;
132, 12; 134, 22; 138, 10; 142, 4;
144, 6; 149, 5
ἐρεσχελία 72, 28; 73, 22; 136, 8.14
ἐρημιά 38, 15; 48, 10; 99, 15
JNAB; 110, 18
ἐρημος 23, 21; 107, 28; 146, 22
ἐρις 79, 8; 83, 11; 93, 11 JNAB
ἐρμαιον 42, 26
ἐρμηνεία 20, 1; 32, 3; 139, 14
ἐρμηνεύω 132, 13; 139, 21.23
ἐρομαι 143, 17
ἐρωμένος 102, 20
ἐρόθημα 86, 14
ἐροθραίνω 122, 10 JNB (VA
ἐροθραίνω)
ἐρομα 100, 12
ἐρχομαι 20, 3.26; 33, 18; 53, 5
conj.; 55, 3; 120, 17
ἐρωσ 20, 6; 104, 20; 129, 22
ἐρωτάω 31, 19
ἐσθής 147, 10
ἐσπέρα 15, 12; 130, 19
ἐσπέριος 28, 4
ἐσπουδασμένος 94, 2
ἐστ' ἄν 53, 25; 148, 13
ἐστία 21, 21; 37, 15; 80, 14; 81, 5;
109, 5
ἐστίασις 89, 4; 128, 19; 139, 4;
140, 22
ἐστιάω 140, 23
ἐσχατος 18, 20; 33, 24; 44, 9; 49, 1;
99, 15; 122, 12; 129, 31
ἐταίρος 39, 5
ἐτερόδοξος 119, 10.22
ἐτερος 16, 23; 26, 2; 27, 29; 28, 10;
31, 18; 40, 8; 42, 14.25; 46, 15;
51, 19; 52, 1.12; 54, 26; 57, 15.19;
66, 23; 85, 15; 87, 10 (Or.).22 (Or.);
88, 3; 93, 24; 96, 20; 101, 7; 102, 28;
104, 16; 107, 28; 110, 10; 120, 24,
14; 134, 25; 135, 6.8; 141, 12.13;
148, 26; 151, 3
ἐτέρωθι 108, 2
ἐτήσιος 121, 15; 146, 27

- ἔτι* 15, 17; 19, 16; 21, 5; 36, 20
 (Or.); 46, 9; 48, 24; 56, 2; 68, 8;
 84, 16; 89, 11; 95, 9; 141, 18; 143, 23
ἔτος 19, 10; 25, 7; 120, 18.20
εἶς 20, 15; 24, 6; 28, 20; 29, 11;
 34, 13; 35, 4; 38, 9; 39, 7; 41, 7;
 43, 25; 57, 22; 73, 18.20; 88, 12;
 100, 22; 103, 30 VNAB.14; 130, 19;
 136, 5; 142, 10
εὐαγγελίζομαι 95, 10; 99, 24
εὐαγγελικός 83, 6
εὐγλωττία 20, 9
εὐδαιμονίζω 57, 23
εὐδοκίμειω 93, 11
εὐδοξία 120, 2
εὐεργεσία 19, 8; 120, 5; 128, 11
εὐεργέτης 36, 8; 37, 10; 41, 13.20;
 147, 14
εὐεργετικός 38, 6; 128, 12
εὐήμιος 19, 9
εὐθάλης 94, 7; 102, 19
εὐθέως 27, 14
εὐθυμέω 112, 17; 120, 16; 149, 11
εὐθυμος 40, 16
εὐθύνη 131, 25
εὐκαιρος 136, 2; 142, 11; 145, 12
εὐκοσμία 27, 19
εὐκτήριος 22, 4; 38, 3; 66, 27;
 80, 19; 84, 10; 95, 3; 97, 2; 103, 2;
 104, 8; 105, 2.6.13; 111, 15; 145, 17
εὐλάβεια 19, 26; 54, 4; 86, 13;
 103, 4; 108, 18; 131, 7; 132, 19;
 138, 28
εὐλαβῶς 140, 12 J
εὐλογία 150, 11
εὐλόγως 132, 9
εὐμένεια 149, 27
εὐμενής 21, 4
εὐνοια 22, 29; 23, 13; 34, 9; 40, 16;
 41, 15; 53, 18; 126, 13; 141, 18;
 143, 1; 148, 22
εὐνοος 39, 5; 42, 23; 81, 14
εὐπατριδης 44, 5
εὐποία 38, 11; 130, 20
εὐπορέω 42, 6
εὐπορία 32, 17
εὐπραγία 111, 27
εὐπρέπεια 86, 16
εὐπρεπῶς 142, 9; 145, 4
εὐρεσις 45, 13
εὐρίσκω 16, 16; 29, 7.11; 54, 10;
 56, 5; 83, 11; 96, 5; 102, 22; 110, 11;
 121, 27; 130, 10
εὐρύνω 100, 7 JNAB
εὐσέβεια 16, 26; 17, 18; 18, 24;
 19, 7; 22, 12; 23, 18; 36, 9; 55, 9.26;
 73, 20; 101, 21; 102, 21; 104, 2;
 108, 17; 139, 1; 141, 11.24
εὐσεβής 17, 26; 21, 23; 23, 23;
 27, 19; 48, 20; 97, 1; 101, 13; 102,
 15; 126, 13; 128, 24; 143, 12
εὐσταθής 24, 24; 39, 6; 125, 14
εὐσταλής 24, 22; 57, 7; 102, 20;
 103, 3
εὐσχήμων 38, 8
εὐτεκνία 25, 12
εὐτελής 19, 25; 37, 21
εὐτονος 88, 7
εὐτυχέω 19, 30 V'N; 20, 10; 129, 19
εὐφημία 27, 11.16; 36, 6; 117, 8
εὐφημος 27, 13; 120, 3; 131, 8.29
εὐφραίνω 37, 10 V; 40, 17 J
εὐφροσύνη 27, 17; 94, 3; 119, 26;
 139, 24
εὐφρόσυνος 145, 10
εὐχαριστήριος 36, 11; 136, 2; 146,
 17
εὐχάριστος 26, 21; 40, 20
εὐχερής 110, 5
εὐχή 22, 30; 23, 23; 24, 21; 27, 1;
 29, 23; 36, 11; 40, 20; 43, 2.13;
 45, 7; 49, 5; 53, 16; 54, 14; 57, 22;
 87, 4 (Or.).20 (Or.); 101, 16; 125, 16;
 126, 7.9.15.16; 127, 2.5.9.11.12.21;
 139, 9.18; 140, 9.17; 144, 22; 145, 7.
 17.24; 146, 6 (Or.); 149, 23.25;
 150, 4
εὐχομαι 29, 25; 87, 18 (Or.); 125,
 22.25; 126, 1; 129, 19; 145, 27 (Or.)
εὐωχία 15, 5; 89, 2.11; 139, 4
ἐφάμιλλος 16, 7
ἐφάπτομαι 29, 3; 103, 13
ἐφάπτω 147, 24 JNAB
ἐφεδρεύω 21, 21; 40, 25; 72, 26;
 111, 26
ἐφεξής 131, 13

- εφενούσκω* 44, 4; 45, 15; 46, 8
εφίλημι 132, 9; 112, 22 V
εφίστημι 18, 10; 24, 19; 32, 19;
 138, 27; 141, 11.12; 149, 14
εφοράω 41, 10; 47, 3; 101, 18
εφορος 39, 24
εχέγγνα 17, 8 V; 150, 27
εχθρός 16, 10; 17, 24; 20, 18;
 21, 13; 39, 27; 40, 1; 44, 12; 49, 8;
 16; 53, 26; 54, 5; 55, 4.15; 56, 6;
 80, 6; 82, 4; 83, 17; 85, 3; 87, 8 (Or.);
 88, 18; 96, 7.10; 104, 28; 127, 15
 (Or.); 140, 9; 142, 18; 150, 25
έχω 18, 25; 24, 23; 28, 6; 30, 22;
 32, 1.15; 38, 11; 39, 8.12; 40, 19;
 42, 7; 43, 9; 44, 1; 54, 17; 55, 13;
 73, 24; 86, 5; 88, 11; 89, 15; 94, 15.
 24; 95, 23; 103, 30; 128, 28; 131, 32
 JNAB; 136, 5.19; 143, 17; 147, 7
έως 40, 22; 41, 17V.3; 55, 24;
 56, 6; 58, 8 V; 97, 5; 101, 17; 102,
 23; 141, 8
έως 15, 12; 128, 11; 130, 18

ζάω 15, 15; 95, 9; 148, 8.15.25;
ζεῦγμα 35, 10 [149, 6
ζεύγνυμι 35, 4; 38, 15
ζήλος 21, 24; 47, 4
ζηλώω 41, 10
ζηλωτής 141, 21
ζηλωτός 16, 13; 80, 14; 93, 21;
 110, 6
ζημία 129, 16; 130, 11
ζημιώω 39, 22 V
ζητέω 29, 2; 54, 26; 95, 11
ζοφώδης 48, 14
ζυγόν 36, 20; 121, 12; 130, 10
ζωγράφω 54, 8
ζωή 16, 3.14; 17, 12; 18, 6 del. 15;
 19, 12; 24, 22; 28, 17; 29, 10; 40, 15;
 46, 2; 52, 3.5; 54, 11; 95, 11 JNAB;
 102, 18; 103, 6.15; 111, 24; 121, 29;
 125, 15; 135, 17; 142, 14; 143, 13;
 145, 11; 146, 5 (Or.).19 (Or.).23.24;
 147, 8.20; 151, 5
ζῶων 140, 27
ζωοποιός 55, 10; 117, 17
ζωπυρέω 136, 18

ἦ 19, 28
ἦβηδόν 18, 8; 53, 25
ἡγεμονία 150, 7
ἡγεμονικός 43, 10; 66, 20
ἡγεμών 47, 16; 66, 18; 68, 7; 117,
 16; 120, 12
ἡγέομαι 27, 9.10; 29, 1; 31, 16;
 34, 7; 44, 13; 47, 18; 49, 3.7.14;
 50, 3.25; 51, 22 V; 56, 24; 86, 6;
 93, 12; 96, 3; 108, 15; 121, 13; 126,
 9; 129, 25; 131, 2; 136, 3; 149, 15
ἦδέ 145, 10
ἦδη 15, 7.9NAB.23; 16, 11;
 18, 20; 29, 16; 30, 5; 32, 4; 33, 11.
 24; 34, 16; 39, 9; 42, 26; 44, 7;
 45, 15; 48, 5.13; 51, 9; 54, 10; 55,
 13; 57, 23; 73, 6; 82, 25; 84, 13;
 87, 25 (Or.); 88, 16; 94, 20; 103, 28;
 130, 23; 135, 2; 139, 7; 141, 25;
 146, 3 (Or.).7 (Or.); 148, 27; 150, 17;
 21, 1; 25, 4.20; 38, 14; 73, 2;
 83, 6; 122, 21; 127, 22; 131, 30
ἦδομαι 143, 29
ἦδονή 111, 7
ἦδύς 88, 11
ἦθος 20, 7
ἦκω 22, 26; 23, 4; 55, 26; 101, 16;
 141, 12; 145, 18
ἠλεύθερος 21, 13
ἠλικία 21, 1; 26, 1; 27, 4; 103, 7;
 122, 9; 131, 32; 140, 22; 141, 18;
 142, 15
ἠλιξ 26, ■ J 363
ἠλιος 18, 18.22; 30, 5.7; 37, 9;
 38, 18.19; 55, 23; 57, 24; 95, 25;
 100, 5.22; 109, 18; 126, 21; 136, 7;
 140, 26; 141, 3.4; 144, 7; 147, 6.25
ἠμεδαπός 110, 12
ἠμέρα 30, 5.15; 41, 3.4; 51, 1;
 56, 2; 85, 20.22; 93, 9; 126, 9.14.19;
 21; 127, 4.20; 128, 2.9.16.17.4;
 142, 14; 145, 10; 147, 5; 148, 3
ἠμερινός 128, 7
ἠμερος 18, 16; 28, 5.6; 39, 2; 112, ■
ἠμερότης 86, 17
ἠμερόω 121, 19
ἠμυσφαίριον 100, 23
ἠνίοχος 150, 19

- ἦν τε 15, 11/12
 ἦπιος 22, 20
 ἠρέμα 42, 5; 88, 9; 126, 17
 ἠρημαῖος 39, 9
 ἠρημέω 33, 10
 ἠρίον 103, 20
 ἡσυχος 87, 3
 ἡττάομαι 121, 5
 ἡττων 121, 3; 126, 14
 ἡττων 51, 18; 81, 16
- θάλαττα 23, 19; 45, 14; 81, 1
 (JNAB -σσ-)
 θαλάττιος 48, 7
 θαλία 140, 22
 θάμβος 30, 8
 θάνατος 16, 14; 18, 2; 22, 13;
 23, 19; 26, 10 V; 27, 1; 29, 20; 31,
 22; 40, 4.5; 42, 26; 52, 10; 54, 4;
 55, 6; 56, 1 (Jes.); 95, 23; 99, 16.22;
 132, 5; 144, 20; 146, 5 (Or.); 148, 8.
 14.25; 150, 5; 151, 5
 θανατώ 32, 17
 θανατώδης 44, 26
 θαρρέω 55, 8; 81, 14
 θάρσος 132, 18
 θάτερος 23, 14; 41, 4.6; 50, 11;
 55, 24; 56, 18; 57, 21; 73, 5.15;
 150, 18
 θᾶττον 32, 17
 θαῦμα 15, 10; 21, 16; 23, 10; 30,
 10; 32, 1; 40, 13; 51, 22 V; 52, 8;
 81, 29; 82, 14; 84, 2; 96, 25; 110, 8;
 121, 8; 129, 24
 θαυμάσιος 24, 5; 103, 3; 108, 27;
 132, 18
 θαυμασιώτατος 23, 25
 θαυμαστός 102, 1; 147, 24
 θέα 21, 16; 41, 6; 45, 3; 73, 6;
 84, 2; 96, 25; 100, 32; 108, 1;
 121, 6; 148, 11; 149, 2
 θέαμα 30, 8; 147, 25
 θεάομαι 15, 23; 26, 8; 34, 21;
 87, 8 (Or.); 97, 4; 110, 17.24;
 122, 7
 θέατρον 73, 7
 θεήλατος 21, 13; 29, 7; 44, 18;
 46, 3
- θεῖκος 17, 16; 55, 1
 θεῖον 23, 15; 108, 18; 139, 16
 θεῖος 19, 10; 20, 5; 21, 23; 35,
 14; 40, 11; 42, 15; 51, 3.15; 53,
 17.23; 72, 28; 82, 14; 83, 7; 87, 11;
 93, 7.19; 95, 16; 96, 6; 103, 4; 104,
 3.18.20; 117, 8; 127, 3; 128, 5; 131,
 16; 132, 19.29; 133, 25; 136, 15; 138,
 18.28; 139, 12.14; 141, 10; 143,
 5; 145, 12; 146, 10.12.13.20 (Or.);
 147, 4; 150, 3; 133, 27 V
 θέλω 25, 23 V^{με}N^{με}AB; 28, 16;
 121, 13; 122, 27; 146, 17
 θεμέλιος 22, 4; 135, 12
 θεμιτός 130, 9; 132, 27
 θεοδίδακτος 32, 3
 θεόδοτος 26, 6 JN¹AB
 θεοεχθρία 150, 26
 θεολογία 131, 5; 132, 24; 139, 13
 θεομαχία 46, 11; 55, 18; 87, 9 (Or.)
 θεομάχος 16, 12; 17, 13; 47, 2.7;
 104, 28
 θεομυσής 42, 15.21; 55, 16
 θεόπεμπτος 44, 21
 θεόπνευστος 80, 22; 126, 6; 133, 3
 θεοπρεπής 19, 17; 85, 4; 97, 2;
 143, 7
 θεοπρόπιον 132, 3
 θεοπρόπος 49, 12
 θεός, θεοί 15, 6.25; 16, 8.24.25.31;
 17, 3.16.19.22; 19, 5.11.16.26.28;
 20, 2.10.31; 21, 4.9.11.16.18.21.23;
 22, 3.12; 23, 21; 24, 6.7.10.16.18.26.
 20; 25, 1.4.15.19; 26, 12.14; 27, 1.20.
 21.27; 28, 22.23; 29, 1.2.4.7.10.12.
 14.17.21.22; 30, 12.19; 31, 18.19.20.
 21; 32, 5.6; 34, 4.12.17; 35, 3.5.6.10.
 16.20; 36, 9.10; 37, 4.12.18.20.23;
 38, 1.27.28.26; 39, 2.4.12.24.25;
 40, 9.13.14.17.20.24; 41, 5.22; 42,
 21V.2.4.20.17; 43, 2; 45, 4.19.20.
 22; 46, 3.6.8.9V.10.13; 47, 9.17;
 48, 1.10; 49, 3.5.9.14; 50, 3.5.8.10.
 11.13.16; 51, 6; 52, 13; 53, 1.10.16.
 21; 54, 2.14.16.25.27.28.17; 55, 7.20;
 56, 3.5.8.13.20.22; 57, 1.12.17.27.
 32; 66, 29; 67, 3; 68, 8.11; 72, 18.
 23.25; 73, 23; 79, 3; 80, 4.7.10.13 V;

- 81, 10.12.24.27.30.31; 82, 5.21 JN AB.7; 83, 12.18; 84, 3.9.10; 85, 12.16; 86, 9.12.23; 87, 10 (Or.).12 (Or.).15 (Or.).23 (Or.).24 (Or.); 88, 1 (Or.).18; 89, 2.3.7; 93, 13; 94, 12.16.19.2; 96, 5.8; 100, 27; 101, 13.22; 102, 31.31 JNAB.14.21; 104, 11.12.14; 105, 14; 107, 25; 108, 5.21.29; 110, 6.9.13.20.27; 111, 11.17.18.25; 112, 5; 117, 9.19; 119, 19.28.31; 120, 3; 121, 22; 122, 1.28; 125, 13.17.22; 126, 5.11; 127, 1.6.8.14 (Or.).21; 128, 3.13.22 (Or.); 129, 4.22; 130, 14.18.20.25.26.27; 131, 21.22; 132, 15.28; 133, 2; 135, 3; 136, 9.15; 138, 14.18 JNAB.24; 139, 9.17.18; 140, 2.3.10.13.16.18; 141, 24.27; 142, 2.7.9; 143, 29.13; 145, 7.12.18.22.27 (Or.); 146, 3 (Or.).6 (Or.).7 (Or.).18.26; 147, 6.8; 148, 16.17.19; 149, 13.25.26.27.22; 150, 3.11.22; 151, 1; 123, 8 V
- θεόδοτος* 26, 6 VN^s363
- θεοσέβεια* 15, 18; 17, 8.9 V; 18, 16; 51, 16; 53, 18; 56, 4; 57, 4; 72, 20; 112, 12; 134, 27; 135, 3; 141, 9.22; 143, 26; 149, 22; 151, 1
- θεοσεβής* 17, 1.5; 22, 7; 23, 20 V.16.22; 25, 3; 34, 22; 37, 10; 42, 22; 43, 3.12; 44, 21; 48, 9; 73, 18; 79, 6; 80, 15; 81, 13; 102, 1; 103, 24; 125, 16; 126, 17; 135, 5; 142, 5
- θεοσημεία* 29, 25
- θεότης* 131, 13
- θεοτόκος* 102, 1
- θεοφάνεια* 32, 2; 40, 10; 53, 22; 101, 9; 105, 12
- θεοφιλεία* 150, 27
- θεοφιλής* 16, 29; 17, 26; 19, 23; 20, 14.24; 22, 21; 23, 20 JNAB.18; 27, 11; 31, 13; 37, 3; 41, 1.9; 42, 15; 44, 13; 53, 3; 56, 14; 79, 3; 81, 25; 95, 1; 101, 15; 102, 15; 103, 4.22; 104, 25; 105, 18; 127, 18 (Or.); 135, 14.25; 139, 10.18; 143, 13; 149, 4.26
- θεραπεία* 24, 25; 32, 6; 37, 18; 83, 11; 87, 18 (Or.); 112, 7
- θεραπευτής* 48, 10; 80, 13 JNAB
- θεραπεύω* 28, 10; 29, 5; 37, 24; 39, 24; 103, 13; 128, 28
- θεράπων* 16, 13; 17, 16.20.21; 18, 12; 21, 21; 35, 16; 36, 2; 40, 10.14; 42, 20; 48, 15; 80, 13 V; 87, 24 (Or.); 125, 13; 149, 27
- θερμός* 145, 15
- θεσμός* 19, 14; 42, 12.15; 83, 7; 104, 3; 112, 19; 121, 1; 142, 3; 146, 7 (Or.).9; 150, 3
- θεσπέσιος* 95, 7; 99, 22
- θεσπίζω* 16, 11.29; 99, 19; 117, 13
- θέσπισμα* 99, 18; 132, 4
- θέω* 83, 24
- θεωρέω* 15, 13; 84, 3; 122, 13
- θεωρία* 126, 7; 139, 15.23
- θεωρός* 30, 10
- θήκη* 144, 23
- θήλος* 25, 13; 109, 12
- θήρη* 28, 6; 40, 25; 45, 14; 47, 6; 82, 5.15; 119, 11
- θηράομαι* 42, 6
- θήρατρον* 109, 5
- θηριώδης* 121, 20
- θηρωδία* 122, 1
- θησαυρός* 22, 22.25; 23, 2.5; 24, 14; 44, 2 VN; 67, 4; 80, 22; 81, 1.17; 103, 28; 104, 28
- θίασος* 140, 24
- θιασώτης* 102, 10
- θνήσκω* 27, 13.15; 33, 3; 103, 14; 150, 8
- θνητός* 15, 20.25; 16, 2.4 V.15.16.21.24.25.27; 17, 6.17; 18, 11; 19, 11.23; 57, 25; 81, 24.30; 145, 20; 147, 6; 148, 14.18
- θορυβέω* 136, 7
- θράσος* 49, 21
- θρασύνω* 53, 10
- θρασύτης* 53, 5
- θρησκευώ* 104, 14
- θρίαμβος* 20, 19
- θρίξ* 108, 30
- θρόνος* 19, 14; 132, 22
- θυγάτηρ* 27, 2; 111, 8
- θυηπολέω* 150, 8
- θυμηδία* 80, 3; 111, 24

- θυμός 39, 18; 44, 14; 47, 7; 54, 8
 θύρα 107, 27
 θυσία 29, 4; 40, 21; 49, 14; 89, 3;
 95, 20; 104, 15; 108, 6; 128, 15;
 139, 16
 θυσιαστήριον 144, 23
 θύτης 49, 13.19
 θύω 23, 27; 43, 11; 50, 4; 66, 20.
 27; 128, 26
 θώραξ 55, 9
 θώψ 48, 2
- ἰάσμαι 83, 12; 110, 3
 ἴασις 72, 22
 ἰατρός 93, 26; 110, 2; 112, 7
 ἰδέα 16, 23
 ἰδιάζω 141, 21
 ἰδιόγραφος 123, 5
 ἴδιος 36, 16; 102, 24; 147, 18
 VNAB
 ἴδρυμα 110, 17; 135, 7
 ἰδρύω 28, 1; 50, 3; 102, 15; 109, 9
 ἱεράομαι 108, 20; 111, 18; 128, 13;
 149, 25
 ἱεράρχης 49, 6 V
 ἱερεύς 32, 5; 42, 16; 49, 6 JNAB;
 84, 6; 130, 14
 ἱερόν 104, 14; 111, 1
 ἱερός 15, 8; 34, 19; 42, 17 conj.;
 50, 1; 99, 20; 102, 2.7; 128, 1.7;
 135, 10; 138, 18; 145, 1
 ἱερουργία 139, 16
 ἱεροφαντία 128, 5
 ἱερώω 42, 17 Mss
 ἱερωσύνη 129, 22
 ἱκετεύω 29, 25
 ἱκετηρία 53, 22; 94, 2; 143, 29
 ἱκετηρικός 128, 3 VNAB; 149, 10 V
 ἱκετήριος 54, 16; 139, 18; 145, 17;
 149, 10 JA
 ἱκέτης 125, 17; 127, 17 (Or.);
 145, 22
 ἱκετικός 128, 3 J
 ἱκνέομαι 52, 9
 ἱλάσσομαι 139, 16
 ἱλέομαι 48, 1; 54, 16; 109, 12
 ἱλυσπάομαι 47, 7
 ἱνδαλμα 16, 22
- ἰός 47, 9
 ἰούλος 21, 20
 ἱππάζομαι 142, 17
 ἱππικός 49, 3
 ἱπποδρόμιον 108, 3
 ἵππος 122, 16
 ἱσάριθμος 100, 25
 ἱσοδυναμέω 93, 5
 ἴσος 43, 21 V.20; 57, 22; 105, 17;
 121, 5.16; 130, 19.21.22
 ἱσοστάσιος 83, 11
 ἵσταμαι 15, 9; 16, 4; 26, 18; 36, 17;
 86, 19; 96, 14; 122, 7; 125, 24;
 131, 6; 132, 21.29; 135, 23 V
 ἱστορέω 20, 3; 57, 24
 ἱστορία 20, 1; 27, 25; 57, 2; 94, 23;
 96, 26; 105, 17; 122, 13
 ἱσχυρός 142, 8 J
 ἰσχός 26, 2; 51, 16; 55, 4
 ἰχθύς 48, 8
 ἰχνος 110, 14
- καθαγιαίω 38, 4
 καθαιρέσεις 28, 18; 43, 5; 96, 4
 καθαιρέω 22, 4; 40, 7; 47, 16;
 80, 20; 81, 9; 96, 9.12.15; 135, 12;
 151, 4
 καθαίρω 129, 6
 καθάπτομαι 131, 17; 143, 16
 καθαρένω 104, 13
 καθαρός 22, 5; 37, 7; 43, 8 V.6;
 53, 15; 55, 22; 93, 6; 96, 6; 97, 9;
 100, 3; 119, 20; 127, 4; 142, 16;
 144, 11
 κάθαρσις 109, 20; 145, 19
 καθέζομαι 132, 27
 καθειργνυμαι 43, 20 V
 καθηγεμών 21, 12; 27, 26; 141, 1.
 16; 146, 17; 148, 5
 καθηγέομαι 16, 32; 43, 3; 49, 11
 καθηγγητής 141, 12
 καθῆκον 149, 19
 κάθημαι 39, 2; 56, 1 (Jes.); 86, 4.24
 καθιερώω 24, 26; 37, 20; 87, 23
 (Or.); 104, 11; 126, 11; 129, 23 JN
 AB; 129, 24; 130, 27
 καθιέρωμαι 102, 13
 καθιζάνω 30, 17

- καθίζω* 86, 21
κάθισμα 86, 20
καθίσταμαι 17, 1; 20, 11; 34, 1; 38, 27; 44, 17; 88, 14; 117, 9.11; 126, 12; 128, 22 (Or.); 131, 3; 150, 25
καθίστημι 16, 10; 17, 18.23; 40, 1; 80, 12.14; 81, 33; 103, 24; 127, 15 (Or.); 139, 6; 141, 14; 148, 23; 150, 28
κάθοδος 147, 3
καθολικός 119, 28
καθόλου 16, 6 V; 36, 15; 46, 1; 66, 27; 128, 13; 131, 13; 132, 8; 142, 10
καθοπλιζώ 126, 13; 136, 10
καθοσιώω 66, 19; 129, 23 V
καθοσιώσις 139, 11
καθυπάγω 28, 14
καθυποκρίνομαι 54, 20
καθυποτάττω 39, 26; 121, 11; 141, 4
καθυφραίνω 31, 8; 122, 16
καινός 37, 7; 45, 12; 48, 5; 54, 29; 80, 21; 99, 18
καινοτομία 43, 23
καίπερ 21, 22; 143, 18
καίριος 20, 25; 139, 22
καιρός 20, 27; 21, 25; 22, 28; 35, 11; 36, 2; 50, 10; 51, 21; 57, 1; 80, 3; 83, 5.8; 88, 15; 119, 13; 121, 18; 122, 20; 128, 2.17; 131, 1.24.6; 136, 2; 139, 1.28; 142, 11; 144, 18; 145, 12.19.28 (Or.); 148, 7.30
καίσαρ 15, 17; 25, 9; 56, 15; 101, 15; 103, 9; 135, 19; 141, 19; 148, 23.27
κάκεινος 93, 21; 127, 11; 132, 17; 143, 22
κακία 47, 9; 96, 8; 142, 23
κακοεργία 109, 10
κακοπάθεια 83, 9; 102, 28
κακοπαθέω 57, 2
κακός 20, 10; 22, 9; 33, 18; 37, 9; 41, 20; 42, 29; 44, 18; 45, 3.12; 47, 4; 48, 22; 49, 1; 53, 5.8; 55, 11; 56, 2.10.15; 72, 22; 79, 8; 82, 22; 83, 11; 110, 10; 112, 16; 132, 5
κακοτεχνία 119, 14
κακότεχνος 28, 21; 42, 6; 53, 9
κακοτροπία 41, 10
κακουργέω 130, 2
κακός 48, 24; 73, 12
κάκωσις 54, 15; 145, 14
καλάμη 110, 24
καλέω 20, 30; 21, 7; 86, 3; 94, 13; 103, 7; 105, 13; 147, 5; 105, 21 V
καλλιέπεια 49, 17
καλλίνικος 15, 6; 37, 10; 56, 14
 JNAB
καλλιπολις 109, 4
κάλλος 26, 1; 31, 9; 86, 15; 100, 10; 101, 3; 105, 5.9; 138, 17
κάλλοτε 54, 12
καλλόνω 100, 14
καλλωπίζω 20, 1; 45, 13; 72, 24; 86, 13; 104, 26
καλλώπισμα 15, 19; 100, 1
καλοκαγαθίας 38, 21
καλός 20, 5; 42, 18; 43, 8 J; 49, 5; 72, 26; 73, 24; 79, 5; 80, 3; 87, 9 (Or.); 100, 26; 104, 17; 111, 26; 121, 16.30; 129, 9; 131, 28; 142, 21; 143, 3
καλυπτήρ 107, 29
καλύπτω 31, 8; 95, 15; 144, 4
κάμνω 19, 10; 28, 18; 51, 14; 55, 9 V; 110, 3
κάν 19, 25; 130, 5; 132, 1
κάν 26, 13; 31, 5; 37, 24; 83, 6; 103, 30; 120, 4; 126, 1; 130, 5.16; 136, 6; 140, 14.15.18; 149, 27
κάνταῦθα 15, 24; 40, 24; 102, 8.9.11; 104, 28; 105, 13; 111, 14.19; 121, 1; 123, 1; 127, 5; 145, 26 JN AB.17
κάπειτα 21, 11; 22, 9; 24, 7; 26, 5; 28, 12; 30, 16; 32, 6; 45, 4.23; 49, 14; 52, 1; 55, 16; 56, 24; 86, 6; 87, 2; 95, 15.19; 102, 19; 108, 22; 129, 30; 56, 14 JNAB; 72, 29; 145, 15; 146, 17; 147, 23
κάπι 54, 13; 102, 22; 122, 26; 140, 21
καρπός 19, 7; 94, 7; 101, 21; 102, 19 JNAB.16; 120, 21 JNAB; 150, 12
καρτερέω 127, 1 JNAB

- καρτερία* 57, 1; 85, 17
κατά c. gen. 16, 6.25; 17, 24; 20, 18; 26, 9; 31, 2.22.4; 32, 2; 34, 4.18; 35, 4.6.12.16; 36, 13; 39, 9.13.17; 41, 17.19; 42, 6.11; 43, 27; 44, 4.11.14.25; 45, 4.5.10.13; 46, 8; 47, 4.10.12; 48, 11.23; 49, 8; 50, 21 (Or.); 52, 3.6; 53, 12.26; 55, 6.15; 56, 6; 80, 17; 82, 6.9.12; 83, 16; 85, 3; 87, 14 (Or.); 88, 18; 93, 20; 95, 20.23; 96, 2.20; 99, 16.21; 103, 11; 104, 28; 109, 4; 110, 7; 122, 2; 125, 22; 128, 8; 129, 15; 140, 9.15; 142, 18.19; 143, 19.23
c. acc. 16, 31; 18, 18; 19, 25; 20, 19; 21, 16.18.26; 23, 17; 25, 9.19; 26, 3.4.17; 27, 2.20; 28, 7.20; 30, 14; 31, 4.6.17.24; 32, 11; 34, 1.8; 35, 1.11; 36, 2; 37, 8; 38, 18.20.27; 39, 22; 40, 22; 43, 7.10.11.29; 47, 11.16; 48, 5; 53, 3; 55, 24; 56, 7.11.21; 57, 15.20; 58, 1; 66, 18.24.25; 67, 2.5; 68, 5.10; 73, 9.20.21.14; 81, 20.27; 82, 21.23; 83, 15.23.84, 10; 85, 5.6.22; 87, 20 (Or.); 88, 19; 89, 12; 99, 13; 100, 4; 102, 24; 103, 29; 104, 6.21.22; 107, 27; 108, 5.17; 109, 14; 111, 6.25; 117, 16; 120, 5.18.20; 125, 23; 127, 19; 128, 15.28; 129, 17; 130, 4.20.25; 131, 15.22.24; 132, 6; 135, 9.10.14; 136, 8; 139, 1.27.28; 140, 13; 142, 7.24; 145, 7.12; 147, 2; 148, 1; 149, 15; 150, 7.10
καταβαίνω 95, 8; 131, 14
καταβάλλω 44, 16; 52, 22; 54, 27; 111, 15; 131, 11
κατάγειος 100, 17; 105, 8
καταγελάω 110, 19
καταγινώσκω 16, 5; 24, 6.20; 29, 9; 110, 19
καταγώνιον 144, 13
καταγωνίζομαι 83, 16
καταδουλόω 19, 8; 22, 10; 33, 23
κατάδουσις 96, 24
καταδουσωπέω 88, 12; 128, ■
καταθόμιος 82, 20; 128, 18; 149, 26
καταιδέομαι 39, 11
καταισχύνω 50, 8
καταιτιόδομαι 88, 5; 120, 25
κατακόπτω 82, 24
κατακοσμέω 26, 5 J; 55, 25; 85, 17; 102, 2; 103, 1; 138, 20; 139, 10
κατακρατέω 111, 4
κατακρημνίζω 47, 2
κατακρουοργέω 48, 6
κατακροόδομαι 140, 2
κατακρύπτω 95, 16.22; 96, 7
καταλαμβάνω 30, 12; 52, 21; 57, 16; 104, 20; 138, 10
καταλάμπω 16, 1; 41, 4; 81, 24; 86, 11
καταλέγω 119, 21; 121, 28
καταλείπω 33, 4; 95, 24
καταλήγω 17, 28
κατάληψις 85, 15
καταλιμπάνω 101, 21
κατάλληλος 56, 22; 101, 10; 126, 9
καταλύω 103, 12
καταμέφομαι 22, 23; 23, 6; 42, 7; 105, 19; 110, 25; 120, 25
καταμέτρησις 120, 25
καταμφιέννημι 30, 21; 39, 4
καταναγκάζω 57, 3
κατανοέω 142, 25
καταντικρύ 100, 5
καταξιδέω 20, 3; 135, 15; 150, 1
καταπατέω 111, 2
καταπαύω 132, 25
καταπαίρω 52, 9
καταπέμπω 58, ■ V; 57, 18; 66, 12.18; 68, 10; 79, 4.5; 83, 14; 97, 8; 105, 17; 110, 29; 117, 16; 121, 1; 129, 1; 138, 26
καταπίμπλημι 150, 12
καταπιστεύω 143, 2
καταπληκτικός 100, 31; 122, 9
καταπληρόω 96, 1
καταπλήττομαι 15, 11; 31, 18; 146, 14 VNAB¹
καταπομιλλω 84, 6; 100, 1 JAB; 139, 8 VNAB
καταπονέω 21, 3.4.18; 41. 7; 42, 21 V; 48, 19
καταπράττω 132, 18; 142, 17
καταρρίπτω 96, 12; 110, 7

- κατάρχω* 44, 20 JNAB.22; 45, 8; 49, 23; 54, 25; 55, 12
κατασβέννυμι 32, 8; 47, 5
κατασημαίνω 58, 6; 127, 23
κατασήπομαι 45, 2
κατασκελετεύω 46, 5
κατασκευάζω 30, 21; 99, 13
κατασκευή 81, 2; 101, 2; 133, 3; 141, 15 V
κατασπώ 110, 7 JN.5
κατάστασις 28, 7
καταστέλλω 131, 6
καταστηρίζω 31, 2
καταστρατεύω 29, 16
καταστρέφω 18, 4; 40, 5
καταστροφή 16, 24; 27, 22; 29, 7; 41, 10; 143, 15; 150, 26
καταστρώννυμι 80, 20; 95, 16; 100, 3
κατασφάζω 29, 19; 33, 20
κατασφραγίζω 81, 33
κατατάττω 24, 12
κατατείνω 143, 12 conj.
κατατέμνω 18, 12; 73, 5; 94, 16
κατατίθεμαι 147, 21.24; 149, 11
κατατρέχω 33, 9
καταυγάζω 95, 27
καταφαιδρόνω 100, 2 J; 101, 2; 145, 11
καταφαίνομαι 83, 13; 87, 13 (Or.)
κατάφωρος 26, 12; 41, 23; 111, 3; 144, 17
κάτειμι 19, 14
κατειρωνεύομαι 119, 13
κατεπαίρομαι 93, 13
κατεργάζομαι 19, 9; 28, 5; 36, 16; 41, 1; 47, 13; 79, 10; 81, 18.29; 104, 24; 129, 5; 136, 4; 144, 9
κατέχω 17, 28; 21, 3; 23, 10.12; 32, 14; 82, 14; 102, ■
κατηγορέω 112, 15
κατηφής 56, 12; 121, 7; 147, 18 VNAB; 149, 3
κατοίχομαι 130, 2 [131, 29
κατολιγορέω 80, 4; 102, 31; 120, 4; 120, 4;
κατόπιν 27, 11
κατόρθωμα 19, 19; 22, 17; 94, 6; 95, 24; 110, 13; 111, 5; 119, 30; 129, 25
κατόρθωσις 42, 13
κάτοχος 96, 6
κάτω 31, 11; 86, 13; 95, 16; 131, 20
καντήρ 45, 18
κείμαι 28, 7.9; 43, 25.29; 46, 2.3; 52, 5; 100, 27; 104, 17; 148, 1; 149, 24
κειμήλιον 102, 4; 103, 1
κέλευσμα 117, 16 J
κελεύω 23, 5; 32, 21; 43, 15; 51, 18; 57, 13; 68, 6; 81, 8; 109, 19; 110, 7
κέραιος 144, 5
κεράννυμι 48, 19
κέραις 30, 22; 31, 5.9
κέρδος 43, 30
κεφάλαιον 100, 23
κεφαλή 15, 8; 28, 13; 43, 9; 55, 25; 82, 4.12; 99, 20.25; 105, 4; 122, 8; 147, 11; 150, 18
κεφαλικός 48, 3
κηδεμονία 22, 15; 38, 14; 73, 23; 120, 6
κηδεμών 123, 1
κήδομαι 93, 20 V
κήλις 142, 15; 143, 13
κηραυνός 110, 12
κηρός 50, 3.20; 128, 7
κηρόχυτος 16, 18; 82, 10
κήρυγμα 56, 8
κήρυξ 17, 7; 72, 18
κηρύττω 17, 21; 20, 5; 99, 18; 101, 25; 151, 2
κίβδηλος 129, 1
κίνδυνος 37, 16
κινέω 39, 17; 52, 14; 53, 23; 80, 10; 82, 23; 131, 17; 132, 28; 143, 25
κίνησις 39, 19; 49, 20; 86, 14; 143, 23
κίων 99, 25; 100, 19.24; 128, 7
κλαυθμός 149, 25
κλεψίγαμος 109, 13
κληροδοτέω 141, 7
κληρονομέω 129, 16
κλήρος 19, 16; 27, 4; 57, 14; 141, 9; 146, 29
κληρώω 141, 15
κλινάς 89, 9

- κλίνω* 145, 22 JNAB
κοινός 16, 25; 20, 20; 22, 24; 25, 14; 37, 10.11; 38, 25.27; 39, 8; 54, 18; 87, 7 (Or.).21 (Or.).24 (Or.); 88, 16; 93, 12; 103, 25; 112, 3.20; 119, 23.27; 120, 6.16; 122, 29; 126, 20; 130, 20; 139, 17.20; 141, 19. 26; 142, 6; 147, 2.19
κοινόω 143, 26
κοινωνέω 21, 22; 22, 1; 73, 15; 146, 7 (Or.)
κοινωνία 38, 17; 150, 4
κοινωνός 24, 17; 25, 18; 39, 1; 41, 16; 81, 6; 135, 19; 144, 19
κολάζω 39, 21; 48, 4; 129, 16.28; 130, 11
κόλαξ 48, 2 [129, 18
κόλασις 45, 15; 48, 7; 81, 12;
κολαστήριον 21, 14; 46, 8
κόλπος 21, 5
κόμη 122, 8
κόμης 112, 10; 120, 12; 148, 5
κομιδή 148, 13
κομίζω 122, 19.20; 140, 27; 147, 22; 149, 11
κόμπος 20, 8; 132, 15
κομψός 20, 1
κόπτω 53, 25; 147, 19
κόρη 38, 15; 44, 8
κόρος 44, 1
κορυφή 73, 1; 100, 26; 102, 7
κορωνίς 33, 18
κοσμέω 19, 17; 25, 11; 26, 5; 27, 7. 15; 81, 8; 86, 12; 99, 20; 100, 4.26; 101, 3.8; 135, 22; 140, 10; 149, 18 JNAB.13
κόσμος 56, 14; 126, 11
κοσμοκράτωρ 103, 9
κόσμος 21, 27; 27, 11.27; 33, 2; 42, 29; 45, 22; 86, 4; 96, 1; 99, 25; 100, 21; 102, 11; 109, 7; 147, 15; 148, 2
κουρίδιος 44, 6
κρανίον 110, 22
κράνος 31, 4
κράσις 122, 11
κρατέω 19, 8; 23, 16; 26, 8; 28, 15; 30, 8; 33, 22; 48, 12; 49, 16; 50, 13. 17.20; 51, 2.8.12; 54, 5; 55, 2; 68, 9; 88, 14; 94, 3; 120, 22.24; 121, 5.8.25; 131, 3; 141, 5; 148, 25; 150, 7
κρατήρ 100, 25
κράτησις 27, 13; 140, 29
κρατιστεύω 105, 1
κράτος 56, 9
κραυγή 147, 17
κρειπτόνως 15, 16; 95, 26
κρείπτων 16, 6; 21, 9; 24, 9; 27, 1; 28, 20; 39, 6; 41, 11.19; 50, 26.18; 51, 3.9; 53, 6; 79, 6; 80, 6; 86, 18; 87, 6 (Or.).14 (Or.); 89, 4; 93, 13.14; 97, 4; 103, 6; 111, 14; 119, 17; 127, 15 (Or.); 129, 25.27; 131, 23; 135, 3.5; 142, 11; 143, 20; 145, 13; 148, 24
κρήνη 104, 17
κρηπίς 149, 24
κρίνω 27, 22; 48, 19; 57, 2.9; 87, 20 (Or.); 93, 20 J; 104, 12; 109, 18; 112, 16; 125, 15; 132, 9; 143, 24
κρίσις 94, 16
κριτήριον 93, 14
κρυπτάζομαι 45, 24
κρυπτός 47, 9
κρύπτω 95, 13; 110, 21
κρύφιος 35, 6; 40, 8; 95, 24; 109, 2; 128, 27
κτάομαι 22, 21.25.27; 36, 9; 42, 28; 131, 33; 135, 25
κτήμα 15, 22 V; 120, 10; 121, 4 JNAB
κτήσις 18, 22; 38, 12; 121, 5 V
κτήτωρ 120, 21 V
κύπος 51, 23
κυβερνήτης 125, 13
κύησις 102, 1
κύκλος 18, 23; 89, 6; 105, 7; 147, 24
κυκλώω 27, 3; 51, 19; 144, 8
κύρβεις 16, 19
κυριακός 126, 10.14; 127, 4; 128, 16
κυριοκτόνος 99, 14; 130, 9
κύριος 17, 22; 23, 12; 56, 5; 126, 9; 146, 5 (Or.); 147, 12
κυρώω 88, 16; 94, 15; 120, 21

- κύτος 82, 9
 κώδιον 119, 19
 κωκυτός 147, 11
 κώμη 45, 24
 κῶμος 18, 5
 κωφώω 131, 28

 λαγχάνω 41, 3.18; 42, 24; 56, 19;
 105, 3; 141, 4; 148, 18
 λαθραῖος 26, 10V363 369g; 47, 9;
 54, 24
 λαμβάνω 28, 16; 32, 21; 38, 17; 41,
 14; 45, 4; 58, 4; 94, 17; 121, 3; 126, 6
 λαμπάς 128, 8
 λαμπρός 55, 26; 56, 10; 72, 25;
 86, 9; 89, 11; 100, 3; 103, 1; 128, 9;
 131, 21; 139, 4; 140, 23; 145, 10;
 146, 15
 λαμπρότης 37, 1
 λαμπρόνομαι 25, 9; 37, 4; 57, 1;
 73, 19; 100, 9; 102, 30; 139, 2
 λαμπτήρ 15, 14
 λάμπω 95, 25
 λανθάνω 24, 5; 41, 21; 95, 25;
 109, 1 V.5.17; 144, 17
 λασός 43, 7; 73, 23; 83, 7; 94, 7.21;
 101, 18; 108, 19; 112, 3.9.21;
 122, 28; 128, 11; 146, 6 (Or.);
 149, 22; 150, 3; 112, 22 V; 123, 8 V
 λάρναξ 145, 2; 147, 21; 148, 1.8;
 149, 18
 λατρεία 25, 1; 47, 18; 136, 15;
 149, 23
 λέγω 19, 21; 20, 24; 29, 2.26;
 30, 8.10; 32, 3; 35, 17; 50, 4; 82, 16;
 83, 14; 88, 3.9.12.17; 104, 5; 111, 22;
 122, 13; 127, 13; 131, 5 JNAB.29.
 33; 132, 2.16.24; 143, 18.29; 145, 21
 VNAB; 146, 9.18
 λείω 108, 13; 143, 21
 λείπω 22, 15; 48, 25; 87, 15 (Or.);
 95, 17; 119, 30; 143, 24
 λειτούργημα 56, 26; 57, ■
 λειτουργία 85, 19; 150, 3
 λειτουργός 15, 6; 24, 27; 37, 18;
 38, 28; 42, 4; 84, 9; 85, 16.12;
 87, 23 (Or.); 89, 2; 139, 9; 140, 13;
 149, 22
 λείψανον 109, ■
 λέξιν, κατά 105, 20
 λέξις 129, 31
 λεπτός 144, 4
 λευκός 122, 10; 146, 16
 λέων 104, 19
 λεώς 21, 4; 33, 20; 72, 23; 138, 25;
 149, 24
 λεωφόρος 109, 8
 λήγω 53, 5
 λήθη 20, 11; 45, 10; 54, 7; 56, 16;
 95, 7; 96, 7; 122, 22
 λῆξις 28, 1.8; 46, 7; 52, 15; 103, 6;
 141, 7
 λίθος 30, 16.18; 31, 1.7; 50, 3;
 86, 11; 95, 8.10.15; 96, 15; 100, 3.9;
 101, 4; 104, 24; 108, 12; 122, 15;
 139, 26; 140, 27; 144, 2
 λιθώω 95, 9; 148, 20
 λιμήν 121, 26
 λιμός 43, 16
 λιπαρός 25, 14
 λιπαρῶς 29, 25
 λιτανεία 145, 18
 λιτή 54, 16; 125, 18
 λογίζομαι 27, 2; 29, 12; 30, 11;
 43, 28 JNAB; 47, 19; 95, 13; 120,
 20; 125, 20
 λογικός 105, 17; 121, 19.20; 131, 3;
 139, 13; 143, 6
 λόγιον 35, 14; 53, 18; 80, 22;
 82, 7; 101, 20 V; 104, 18; 126, 7;
 133, 3; 138, 19
 λόγιος 68, 10
 λογισμός 16, 25; 23, 24; 39, 12;
 42, 2; 44, 14 V; 48, 18; 53, 6; 95, 13;
 110, 25; 119, 16; 129, 29; 132, 23;
 145, 3.5
 λογογραφέω 131, 1; 143, 7
 λόγος 15, 7.9.23; 16, 4.6V.8.11;
 17, 29; 19, 6.23; 20, 12.31; 21, 10.
 27; 22, 20.24; 23, 7.12; 26, 5; 28, 7;
 30, 3.5; 31, 19.20.24; 32, 1; 34, 18;
 35, 15; 37, 19; 40, 13; 43, 4; 45, 9;
 49, 12; 50, 4.23.24.26; 52, 11;
 57, 31; 58, 6; 67, 1 V; 68, 14; 73, 4;
 80, 8; 85, 6.16; 86, 18.23; 87, 3;
 88, 4.12; 89, 4; 93, 12.14.15.25.22;

- 96, 16; 97, 9; 99, 12.19; 101, 20
 JNAB.6; 102, 9.18; 103, 15; 105,
 18; 110, 18; 111, 14.20; 112, 7.17;
 117, 8; 121, 10.15; 127, 3; 128, 19.
 22; 130, 28 V; 131, 2.14.19.21.16;
 132, 11.13.19.25; 133, 23; 135, 25;
 138, 21.28; 139, 12.28; 141, 11;
 143, 11.18; 145, 21 JNAB.21;
 146, 19; 147, 3; 151, 2; 123, 8 V
- λογχοφόρος* 149, 16
- λοιπή* 29, 4 V
- λοιπών* 19, 10; 20, 28; 24, 5.22;
 25, 8.15; 32, 7; 40, 15; 42, 2; 43, 9;
 46, 2; 48, 11; 50, 16; 52, 13; 55, 22;
 67, 1 JNAB; 86, 9; 93, 8; 94, 4;
 96, 21; 103, 6.12; 125, 12; 141, 20
 JNAB; 142, 11; 146, 6 (Or.)
- λοιπός* 23, 1; 25, 12 V.2; 28, 7.15;
 40, 24; 57, 9; 73, 3.13; 89, 1; 105, 1.
 9; 108, 13.28; 121, 19; 132, 21;
 139, 6; 147, 15
- λουτρών* 144, 12; 145, 15.21 VN
 AB; 146, 2 (Or.); 149, 1
- λοχαγός* 141, 16; 147, 14
- λόγος* 34, 11
- λύθρον* 96, 18; 104, 15
- λύκος* 117, 12; 119, 19
- λυμναινομαι* 18, 11; 45, 16; 87, 9
 (Or.); 117, 12; 142, 26
- λυπηρός* 26, 20; 39, 13; 87, 13 (Or.);
 121, 7
- λύσις* 85, 22; 136, 12
- λυσιτέλεια* 20, 21
- λυσιτελέω* 132, 29
- λυσιτελής* 42, 10; 54, 22; 56, 21;
 93, 26; 108, 24; 141, 26
- λυτρώνω* 130, 9
- λυτρωτής* 36, 8
- λύττα* 48, 24
- λύω* 96, 12; 109, 19; 129, 16
- λῶσον* 17, 10 del.
- μαγγανεία* 28, 21
- μαγικός* 33, 18
- μάθημα* 141, 10.13
- μαθητεύω* 32, 1; 103, 25; 121, 12
- μαίνομαι* 44, 15 V [103, 23
- μακαρίζω* 20, 29; 27, 16; 57, 22;
- μακάριος* 15, 13; 16, 3; 19, 17;
 20, 17 V.28; 24, 23; 103, 18; 126, 16;
 132, 2; 140, 14; 146, 19 (Or.); 148,
 14; 149, 4.23; 150, 18
- μακαριότης* 19, 21
- μακαριστός* 95, 2
- μακρά* 50, 19
- μακράν* 119, 18
- μακρός* 16, 2; 18, 1.11; 19.9. V.
 10.29; 22, 30; 24, 9.19; 30, 2; 45, 19;
 49, 17; 51, 8.21; 54, 20 JNB; 83, 3.
 6; 94, 5; 96, 3; 97, 3; 99, 19; 100, 4;
 102, 17; 104, 7; 105, 5; 107, 30;
 108, 7; 110, 9; 111, 3; 122, 17;
 143, 5.11.14; 145, 5; 148, 12.27
- μάλα* 24, 6; 34, 13; 35, 4; 39, 7;
 73, 20; 143, 27
- μάλιστα* 23, 21; 30, 4; 42, 22;
 44, 12.13; 80, 10; 81, 9.14; 87, 20
 (Or.); 93, 20; 96, 9; 105, 1; 110, 26;
 131, 17
- μάλλον* 24, 13; 26, 3; 34, 8; 39, 21;
 41, 11; 48, 23; 54, 4.18; 68, 8;
 81, 15.21; 82, 27; 87, 13 (Or.);
 94, 12; 95, 6; 110, 11; 135, 15;
 140, 17
- μανθάνω* 24, 18; 46, 15; 55, 1.2;
 57, 31; 109, 21.23; 125, 19; 133, 6
- μανία* 39, 23; 44, 11; 67, 1; 110,
 21 V. 15
- μανιώδης* 53, 5
- μαντεία* 29, 5; 49, 17; 66, 26;
 128, 26
- μάντις* 49, 13; 55, 19 V; 110, 27
- μάρμαρος* 100, 8.10
- μαρμαρυνγαί* 15, 14; 38, 18; 55, 26;
 86, 10; 96, 1; 100, 15; 136, 7; 144, 7
- μαρτυρέω* 24, 10; 143, 16 V
- μαρτυρία* 23, 5.15; 30, 5; 58, 7;
 132, 16
- μαρτύριον* 96, 22; 99, 13; 101, 1;
 104, 9; 136, 4; 139, 11; 140, 11;
 145, 23; 146, 11 JNAB; 97, 11 V
- μαρτύρομαι* 16, 30; 17, 19; 46, 14;
 96, 27; 131, 21; 143, 16 JNAB
- μάρτυς* 23, 18; 46, 8; 57, 12; 81, 10
 VJ. 12; 104, 10.11; 128, 17; 130, 6;
 145, 17

- μάστιξ* 44, 18
ματαιίζω 29, 1
μάταιος 55, 19; 108, 6
ματαιότης 109, 23; 110, 19
μάτην 50, 20; 108, 10
μάχη 51, 2; 54, 5.13.25; 55, 7; 87, 12 (Or.)
μεγαλόνοια 19, 28; 82, 14; 121, 9
μεγαλοπρέπεια 81, 17; 102, 23
μεγαλοπρεπής 38, 11; 80, 21; 81, 2; 86, 16; 102, 25
μεγαλουργία 96, 11; 139, 12
μεγαλόφωνος 17, 7; 72, 18
μεγαλοψυχία 57, 20
μεγαλόψυχος 19, 7; 81, 17; 89, 12; 120, 8
μέγας 15, 4; 17, 18; 23, 4; 24, 14; 26, 7.13; 28, 12; 35, 15; 36, 2.12.13; 42, 13; 44, 13; 46, 1; 48, 15; 72, 29; 97, 6; 99, 21; 100, 13; 102, 12; 109, 16; 119, 30; 125, 16; 131, 24; 138, 24; 148, 25
μέγεθος, τό 20, 12; 26, 1; 86, 1.14; 101, 5; 105, 5; 122, 10
μέγιστος 17, 7; 25, 13; 83, 8; 84, 6; 94, 24; 100, 25; 104, 9.22.27; 111, 15 VNAB; 112, 1; 138, 14; 140, 6; 141, 23; 146, 30; 148, 28; 150, 6
μεθαρμόζω 121, 20; 129, 17
μεθερμηνευτής 132, 12
μέθη 18, 5
μεθίστημι 19, 13
μειδιάω 23, 3; 56, 11; 121, 8
μείζων 16, 25; 21, 16; 79, 7; 141, 7
μειλίσσομαι 49, 15
μέλας 122, 11 V
μελετώ 127, 5
μέλλον 48, 13; 51, 4; 97, 4
μέλλω 25, 15.16; 26, 20; 40, 12; 49, 23; 53, 24; 56, 17; 66, 29; 87, 23 (Or.); 93, 8; 110, 20; 112, 5; 127, 17 (Or.); 140, 15.16.18; 144, 21; 145, 4
μέλος 119, 27
μέλω 51, 19; 119, 31; 136, 9
μεμπτός 142, 22
μέντοι 22, 3
μένω 22, 26; 23, 27; 27, 6; 52, 18; 58, 2; 148, 12
μερίζομαι 24, 4
μερικός 47, 10; 111, 6
μέρος 28, 15; 41, 7; 50, 12; 55, 24; 56, 19; 57, 21; 73, 13.15; 88, 8; 94, 19; 101, 4; 109, 9; 121, 3; 122, 13; 131, 14.23; 150, 18
μεσάζω 17, 4
μεσαιτατος 85, 23; 104, 22; 148, 1
μεσημβρία 18, 20
μεσημβρινός 30, 5; 147, 5
μεσιτεύω 94, 13
μέσος 15, 6; 21, 5.19; 25, 18; 29, 19; 30, 17; 31, 4; 33, 13; 36, 13; 38, 28; 39, 2; 44, 23; 51, 1.23; 72, 27; 73, 6; 82, 9; 84, 12; 85, 17; 86, 9.19; 87, 25 (Or.) V; 89, 6; 100, 30; 104, 17.23; 108, 19; 109, 6; 122, 11 VN; 138, 21; 141, 8; 144, 11.23; 145, 1; 149, 21
μεστός 26, 7
μετά c. acc. 15, 21; 16, 23; 20, 26; 21, 19; 23, 11; 25, 7.10; 29, 21; 30, 4; 31, 5; 40, 8; 47, 15; 48, 6; 50, 21 (Or.); 58, 3; 96, 24; 99, 13; 100, 29; 119, 20; 126, 6; 131, 32; 132, 13; 139, 28; 140, 3.7; 144, 20. 21; 146, 18; 148, 8.9.10.14; 150, 5. 15; 151, 5
c. gen. 17, 27; 35, 3; 36, 3.6; 86, 21; 95, 9; 101, 24
μεταβαίνω 66, 17; 117, 10; 131, 16; 145, 25 JNAB
μεταβάλλω 45, 1; 53, 6; 123, 5; 128, 7; 129, 12; 132, 12; 134, 27
μετάβασις 145, 13
μεταβολή 25, 6; 38, 10; 103, 15
μεταδίδωμι 38, 18; 50, 24; 127, 2; 146, 10
μεταδιώκω 128, 24
μετάδοσις 43, 15; 81, 18
μετάθεσις 103, 15
μεταιτέω 38, 7
μεταλαγχάνω 23, 27
μεταλαμβάνω 68, 13 V; 146, 20 (Or.). 25
μετάληψις 142, 11

- μεταλλάττω 25, 15; 43, 24; 129, 30
 μέταλλον 45, 18; 57, 2; 102, 28
 μετάνοια 117, 18
 μεταπαράδιδωμι 52, 1
 μεταποιέομαι 112, 19; 130, 3
 μεταρρημίζω 129, 29
 μεταστέλλομαι 23, 11; 87, 19 (Or.)
 μέτειμι 21, 8; 45, 20; 47, 4; 72, 20
 VJB¹; 81, 11
 μετέπειτα 33, 6; 101, 21; 120, 22
 μετέρχομαι 21, 13; 27, 21; 44, 20 V. 22.17; 72, 20 NAB²; 108, 9. 28; 119, 15; 129, 23; 143, 5
 μετέχω 15, 17; 20, 10; 21, 6; 25, 5; 37, 8; 120, 14; 122, 11 V; 127, 1.3; 135, 20; 146, 1 (Or.). 3 (Or.)
 μετεωρίζω 55, 19
 μετέωρος 31, 11; 125, 24; 127, 11
 μετοικία 56, 24
 μετουσία 84, 1
 μέτοχος 128, 1
 μετρέω 86, 22
 μέτριος 93, 13
 μέτρον 43, 28 JNAB; 44, 1; 131, 31
 μέχρι 18, 23; 19, 4; 23, 26; 25, 2; 31, 13; 44, 22; 81, 4; 109, 21; 126, 3; 131, 31; 143, 6; 145, 11 conj.
 μηδαμή μηδαμῶς 22, 6; 42, 8; 81, 3; 132, 7 J
 μηδαμῆ 51, 3 VAB; 81, 3; 132, 7 V
 μηδαμοῦ 51, 3 JN; 104, 13; 119, 29
 μηδαμῶς 39, 13; 48, 23; 55, 3; 81, 3; 112, 19; 132, 7 NAB
 μηδέ 42, 9 V; 23, 7; 24, 7; 27, 18; 29, 13; 42, 8.9; 43, 2.3.15.16; 47, 17; 49, 8; 54, 6; 55, 3; 81, 26; 83, 5; 87, 9 (Or.); 88, 11; 93, 11.13; 94, 15; 103, 2; 110, 14; 119, 29; 127, 6.7; 129, 2; 130, 8; 143, 27; 146, 25
 μηδεὶς 16, 5; 42, 6; 48, 24; 51, 2; 52, 10; 66, 27; 81, 26; 109, 15; 111, 10; 125, 14; 127, 2; 130, 8; 132, 7; 135, 12; 138, 12; 148, 6.26; 16, 23; 24, 26; 27, 28; 32, 10; 39, 12; 42, 4; 43, 15.16; 44, 4; 50, 18 (Or.); 119, 22; 138, 12 Mss
 μηθέν 22, 25; 44, 9; 48, 22; 53, 1; 127, 24; 135, 11; 28, 23; 29, 21
 μηκέτι 43, 29; 125, 14; 129, 3
 μήκιστος 127, 18 (Or.)
 μήκος 16, 21; 18, 16; 31, 10; 66, 28; 85, 18; 100, 7 JNAB.18
 μηκύνω 19, 16; 31, 11; 44, 8; 132, 25
 μήν 16, 22; 21, 21.24; 27, 6; 33, 15; 34, 19; 36, 20 (Or.); 37, 1; 39, 18; 40, 22; 42, 6; 66, 27; 80, 4; 82, 26; 93, 13; 94, 11; 96, 13; 130, 28; 131, 24; 138, 20.27; 142, 13
 μήνις 143, 5 V
 μήπω 121, 11; 127, 3
 μήτε 24, 23; 36, 9.10; 66, 26.27; 81, 28
 μήτηρ 101, 12; 102, 4.5.15; 103, 21; 104, 3; 119, 25; 145, 16
 μητροπόλις 105, 3; 136, 13; 138, 16
 μηχανάομαι 26, 10 V 363 369 g; 41, 22; 42, 18; 43, 6
 μηχανή 26, 16; 34, 9; 35, 4.6.10; 39, 4; 41, 19
 μηχανήμα 96, 2.11; 109, 20
 μαίνω 22, 8; 27, 23; 96, 10; 104, 15; 129, 6
 μαιφονία 99, 14; 128, 27
 μαιφόνος 48, 4
 μαρία 110, 21 JNAB
 μαρός 32, 10; 44, 6; 129, 8
 μικρολογία 44, 1
 μικρός 15, 20; 18, 9; 30, 17 JNAB; 44, 9 VN; 48, 9 JNA; 50, 24 JNAB; 54, 20. 27; 55, 19 JNAB; 66, 14; 72, 29; 80, 5; 102, 2; 112, 2; 139, 30 JNAB
 μιμέομαι 128, 11
 μίμημα 26, 14; 30, 13; 82, 19
 μίμησις 19, 22; 20, 5; 21, 24; 41, 8; 131, 23
 μιμητής 141, 22
 μῖξις 129, 21
 μισόκαλος 41, 5; 80, 2; 136, 6
 μνήμα 95, 7; 99, 21.22; 102, 1; 132, 19; 140, 11
 μνήμη 16, 17.20; 19, 24.29; 21, 26; 27, 23; 29, 14; 41, 14; 44, 15; 45, 11;

- 54, 27; 56, 2; 81, 12; 89, 14; 94, 17.
24; 99, 21; 101, 11.13; 102, 7.13;
103, 21; 104, 1.10; 108, 26; 112, 16;
126, 20; 132, 17; 143, 22; 144, 16;
145, 1.6; 150, 1
- μημονεύω* 16, 30; 17, 26; 20, 22;
22, 17; 24, 15; 34, 1; 43, 14; 51, 22;
126, 20; 143, 10; 146, 3 (Or.);
151, 8
- μοῖρα* 18, 12; 28, 3.10; 41, 4; 51, 15;
55, 24; 120, 19
- μοιχεία* 32, 17 coni.; 42, 28
- μόλιβος* 100, 11
- μολύνω* 126, 3; 128, 27
- μομφή* 132, 8 JNAB
- μοναρχία* 56, 8.9
- μοναρχικός* 17, 12; 55, 26
- μόναρχος* 103, 9; 131, 12
- μονάς* 147, 1
- μονογενής* 31, 21; 103, 8; 105, 4;
150, 7
- μονομάχος* 128, 27
- μόνον* 19, 3; 24, 20; 26, 20; 29, 8.
22; 33, 4; 38, 8; 45, 17; 79, 4; 82, 24;
84, 4; 96, 17; 111, 21; 130, 6; 131,
9; 146, 24; 149, 5
- μονοουχί* 130, 26
- μόνος* 15, 10; 16, 7.32; 17, 6.8 V.
16.23; 20, 24; 22, 2.14; 23, 23;
25, 2.7.12; 27, 28; 31, 21; 42, 14;
46, 6.13; 51, 17; 52, 21 J; 55, 21;
56, 3; 73, 3; 80, 9; 83, 12.13; 85, 2;
86, 7; 94, 10; 95, 20; 96, 5; 108, 15;
112, 16; 119, 28.30 del. 31; 120, 22;
121, 27; 127, 14 (Or.). 24; 128, 2;
129, 8; 141, 20; 146, 11; 148, 14.16.
26.18; 149, 9; 150, 21. 28; 151, 1.2.
3.4
- μονόω* 33, 2; 52, 23 J
- μονώτατος* 148, 15
- μορμολύκειον* 108, 10
- μορφή* 46, 4; 82, 6; 108, 22; 132,
8 V
- μοχθηρία* 53, 8; 132, 5
- μοχθηρός* 142, 22.26
- μόχθος* 95, 14
- μυέω* 102, 10; 131, 7
- μυθεύω* 110, 12
- μῦθος* 21, 14.16; 34, 18; 108, 29;
110, 12
- μυριάνδρος* 108, 18; 122, 28; 149,
16
- μυριάς* 45, 20
- μυρίος* 18, 3.19; 20, 25; 22, 16;
27, 10; 32, 14; 33, 12.16; 34, 11;
36, 7; 41, 5; 42, 28; 43, 26; 54, 10.12;
81, 18; 94, 18; 99, 19; 102, 24.25;
110, 2.10; 120, 14; 129, 10; 130, 15;
131, 4; 139, 5
- μύσαγμα* 95, 22
- μυσαρός* 66, 24; 95, 19
- μύσος* 22, ■
- μυστήριον* 146, 11 V
- μύστης* 31, 19
- μυστικός* 101, 7; 102, 14; 128, 10;
133, 5; 139, 16; 150, 3
- μυχός* 95, 19; 108, 21; 110, 26;
111, 1
- μωρία* 29, 22
- ναί* 38, 1; 138, 27
- ναός* 103, 2; 126, 2; 135, 11
- νεανίας* 25, 20; 26, 8.11
- νεανικός* 73, 9; 101, 16; 142, 16
- νεαρός* 21, 17; 81, 22
- νεκρός* 33, 3; 43, 29; 52, 5; 55, 8;
95, 9.18; 108, 27; 110, 22
- νέμω* 38, 26; 53, 7; 81, 8; 93, 16;
101, 10
- νεογνός* 33, 19
- νεολαία* 138, 18
- νεοπαγής* 81, 23; 104, 6
- νέος* 15, 14; 21, 20.22; 27, 14;
37, 7; 81, 29; 99, 13.18; 111, 9;
142, 16; 149, 18
- νεότης* 85, 18
- νεύμα* 35, 10; 79, 5; 83, 21; 87, 14
(Or.); 108, 17; 109, 19; 110, 7;
128, 17; 139, 3
- νεύω* 86, 14; 131, 20
- νέφος* 136, 6
- νέως* 81, 8; 100, 6.16.18.27; 101, 1.
22; 102, 8; 105, 6; 107, 27; 109, 14.
18; 110, 7.14.17; 136, 12; 139, 7.25;
144, 2.9.12; 145, 6; 149, 17
- νεωτερισμός* 43, 24

- νηθός* 52, 3
νηπιάζω 21, 5
νήπιος 108, 10
νήσος 57, 2
νικάω 17, 24; 30, 8; 121, 3.4; 122, 27
νίκη 20, 18; 31, 23; 33, 22; 35, 16; 36, 2.11; 49, 8; 50, 17.21; 51, 14; 52, 13; 53, 25; 55, 16; 56, 6; 58, 8 V; 83, 23; 85, 4; 87, 14 (Or.); 88, 17; 99, 16; 122, 2; 127, 8.15 (Or.). 11; 142, 19; 143, 24
νικητήρια 51, 9; 57, 28; 105, 1
νικητής 17, 13.23; 30, 1; 39, 27; 50, 12; 56, 3.4; 121, 16; 127, 19 (Or.); 150, 6
νικητικός 34, 6; 49, 16; 51, 13; 80, 11 V; 82, 1; 121, 17
νικοποιός 37, 3
νοερός 147, 7
νόθος 119, 12
νομή 44, 25; 79, 8 V
νομίζω 37, 22; 40, 7; 50, 1; 57, 29; 87, 15 (Or.) JNAB. 12 (Or.). 15 (Or.); 95, 21; 103, 30; 104, 14; 108, 25; 110, 20; 121, 16; 132, 15; 135, 10; 142, 22; 143, 1
νόμιμος 121, 20; 146, 9
νόμισμα 103, 27; 125, 20; 150, 17
νομοθετέω 24, 10; 45, 16; 66, 15; 68, 7; 80, 22; 126, 19 V; 127, 20; 130, 8; 143, 8
νομοθέτης 43, 13
νόμος 19, 8; 20, 20; 27, 4.21; 32, 11 V 369 g; 41, 13; 42, 7.17 conj.11; 43, 1.18.25; 45, 5; 46, 12; 52, 21; 55, 17; 56, 20; 57, 11; 58, 5; 66, 13. 20.24; 67, 4; 80, 19; 87, 11 (Or.). 26 (Or.); 93, 19; 97, 1; 111, 9.12; 117, 17; 119, 14; 120, 21; 126, 2; 127, 4; 128, 16.25.29; 129, 14 VNAB. 15.28.30.5.12; 130, 3; 135, 8; 136, 15; 141, 14; 148, 6
νοσέω 108, 7; 112, 8; 129, 3
νόσος 83, 2; 109, 12; 110, 3
νουθετέω 126, 19 JNAB
νοῦς 24, 19; 44, 16; 54, 27; 94, 16; 126, 7; 148, 20
νυμφοστολέω 140, 22
νῦν 23, 8; 27, 1; 33, 6; 41, 24; 49, 5; 50, 18; 81, 33; 82, 1; 101, 6; 111, 16; 120, 17; 130, 18; 141, 4; 146, 18 (Or.).19 (Or.).24; 150, 1
νυνί 15, 9.17; 21, 15; 111, 11
νύξ 30, 11; 41, 3; 48, 14; 131, 1; 148, 11
νύσσα 83, 24
νώτον 35, 2; 52, 20
νωτοφόροι 83, 21
ξανθόκομος 122, 15
ξενίζω 15, 11; 47, 12
ξένια 18, 26 V
ξένιος 89, 13; 93, 24
ξένος 45, 15; 50, 1.18; 57, 24; 81, 23.27; 84, 2; 100, 9
ξηρός 46, 5; 110, 22
ξίφος 33, 2; 48, 6; 52, 22; 53, 24; 55, 14; 81, 20; 89, 5; 112, 5
ξόανον 66, 26; 96, 13; 110, 21; 128, 26; 135, 7.11
ξύλον 96, 15
ξυντελέω 145, 12 V
ξυρόν 26, 18
ὀγδοήκοντα 103, 7
ὄγκος 44, 26
ὀδμή 44, 26
ὀδοιπορέω 142, 18
ὀδός 136, 13
ὀθόνη 31, 6
οἶ 53, 5
οἶα 15, 14; 16, 4; 141, 6; 145, 20; 147, 15; 148, 8; 17, 20; 19, 15; 21, 20; 23, 9; 33, 23; 34, 17; 38, 27; 47, 6; 58, 7; 81, 26; 83, 24; 86, 9; 94, 12; 100, 15; 109.2.16; 110, 28; 119, 19; 121, 27; 122, 29; 128, 1; 147, 13; 149, 6 (περ)
οἶδα 17, 19; 24, 20 JN; 25, 6; 50, 7.15; 87, 5 (Or.); 121, 27; 127, 7.14 (Or.); 140, 6; 146, 3 (Or.). 19 (Or.).24
οἶκαδε 23, 12; 133, 1
οἰκείος 16, 8; 22, 12; 23, 25; 24, 13; 28, 6; 32, 17 Mss; 33, 14; 37, 14;

- 38, 14.21; 46, 7 VNAB.11.12; 48, 14; 50, 8, 51, 12; 52, 23 conj. 22; 53, 3; 54, 5.6.19; 57, 6; 72, 19; 73, 18; 80, 13; 89, 14; 94, 3.17.22; 95, 26.27; 101, 21; 103, 11; 104, 27; 111, 13; 121, 4.26.28; 122, 22; 123, 2; 130, 16; 139, 27; 142, 4; 148, 29; 150, 15
- οικειότης 24, 2
- οικέτης 24, 25; 36, 7; 44, 6; 45, 24; 52, 23 Mss; 121, 24
- οικετικός 42, 25
- οικέω 18, 18; 28, 4; 37, 5; 57, 2; 84, 17; 120, 5; 138, 23; 146, 27; 148, 32
- οικήτωρ 41, 4; 99, 15; 120, 21 JNAB
- οικοδομέω 45, 6; 95, 19; 144, 16
- οικοδομή 66, 28; 102, 6 V; 120, 2; 67, 8 V; 97, 11 V
- οικοδόμημα 96, 13
- οικοδομία 100, 7 del.; 102, 6 JNAB
- οικονομέομαι 25, 17
- οικονομία 31, 24; 131, 15
- οίκος 15, 22; 21, 5; 22, 5; 23, 17; 24, 9.21.25; 27, 7; 32, 20; 38, 3.19; 42, 20.22; 66, 28; 80, 20; 81, 13; 84, 10; 86, 1.2; 95, 3; 97, 2; 100, 14. 19.24; 102, 7; 103, 2; 104, 9.21; 105, 6.13; 111, 15; 126, 8.12; 144, 12; 145, 17; 147, 23
- οίκουμένη 18, 22; 28, 12 JNAB.8; 41, 7; 56, 19; 95, 25; 103, 11; 125, 12.23; 141, 5; 150, 12
- οίκουμενικός 83, 18
- οίκτος 34, 3
- οικτρός 38, 7; 130, 22
- οίμαι 19, 26; 29, 22; 32, 6; 45, 20; 46, 1.12 V; 49, 14; 52, 25; 96, 10; 101, 15; 108, 11; 117, 10; 145, 20 Mss
- οίμογή 147, 12
- οίονει 51, 13 JNAB; 89, 3; 136, 6 V
- οίος 20, 2.27; 24, 15.22; 25, 21.23; 28, 16; 32, 16; 44, 4.5; 47, 12; 57, 24; 81, 26; 83, 10; 84, 6; 95, 22; 108, 27; 111, 6; 139, 15.25; 147, 25; 150, 9; 151, 5.6
- οιστρώω 39, 21
- οιωνοπόλος 49, 18
- οικνέω 55, 6
- οικνος 19, 24
- οικτιάδερρος 105, 7
- οικτω 85, 13 V
- οιλεθρος 16, 11; 29, 13; 35, 4; 47, 3
- οιλετήρ 17, 13; 44, 16; 110, 4
- οίλιγος 21, 19; 121, 17; 129, 13; 135, 16
- οιλιγορία 22, 24
- οίλη 54, 9
- οίλοκαντέω 104, 15
- οίλοκαντος 108, 6
- οίλος 15, 12.18; 16, 25; 17, 14; 18, 8.22; 27, 27; 29, 10; 87, 11 (Or.); 100, 13.15; 102, 5.11; 103, 11; 104, 11; 108, 4; 112, 20; 125, 16.22; 128, 6 V.8; 132, 6; 136, 2; 139, 11; 141, 5
- οιμαλός 108, 13; 143, 21
- οιμβρος 100, 12
- οιμήγυρις 87, 19 (Or.); 119, 23
- οιμήλιξ 26, 3
- οιμίλω 54, 27; 117, 20; 143, 20
- οιμίλια 20, 3; 30, 2; 88, 10; 93, 9; 109, 13 JNAB.13
- οιμιλος 72, 27
- οιμμα 36, 6; 44, 18; 46, 7; 56, 12; 87, 1; 109, 2
- οιμογενής 54, 7
- οιμογνώμων 27, 12; 39, 6; 88, 13
- οιμόδοξος 88, 13
- οιμοιος 24, 11; 46, 11; 49, 19; 73, 15; 96, 23
- οιμοίωμα 31, 16
- οιμοίως 31, 14; 35, 15; 36, 2; 48, 4; 57, 9; 104, 27; 126, 19; 128, 16; 129, 30
- οιμολογέω 17, 22; 37, 12; 46, 13; 55, 21 V; 56, 3; 57, 25; 81, 24; 87, 5 (Or.); 88, 15; 121, 30; 141, 2
- οιμολογία 37, 3; 57, 12; 73, 20; 139, 1
- οιμόνοια 39, 8; 42, 17; 88, 13; 136, 18
- οιμοτραπέζος 37, 20

- δμοῦ* 23, 22; 26, 17; 36, 7; 55, 15;
 84, 5.9; 87, 7 (Or.); 93, 9; 101, 18;
 102, 20; 104, 10; 120, 5; 127, 5;
 138, 23; 139, 29; 146, 6 (Or.); 149, 4
δμόφων 87, 8 (Or.)
δμόφωνος 88, 14
δμωνυμία 135, 22
δμώνυμος 135, 20
δμως 16, 23; 19, 22; 20, 13; 33, 10
δναρ 89, 9
δνησιφόρος 145, 6
δνομα 25, 2 J; 29, 13; 31, 3; 42, 27;
 108, 5; 142, 28 JNAB; 150, 15
δνομαστί 101, 25
δξύνω 44, 14
δξυωπής 109, 3
δπη 15, 10.11; 42, 7 V; 49, 15;
 82, 10; 132, 9
δπηνίκα 35, 2
δπλίζω 34, 4; 44, 11; 121, 24
δπλίτης 28, 22; 34, 6.10; 35, 13 J.
 2; 39, 3; 45, 20; 50, 27; 51, 7; 54, 7.
 24; 55, 3; 86, 7; 89, 5; 108, 14;
 141, 15; 149, 16
δπλον 17, 14; 50, 10; 52, 16.18;
 127, 22
δπόθεν 50, 7.15
δπαι 37, 24
δποῖος 24, 16; 29, 2; 50, 15 (Or.);
 67, 6; 109, 7; 127, 24; 143, 14
δπόσος 20, 19; 55, 1; 150, 22
δπως 25, 6; 32, 15; 103, 29 (ἀν);
 111, 19 (ἀν); 117, 20; 120, 16; 133, 6;
 143, 17
δρασις 45, 17
δράω 15, 20; 25, 23; 26, 18; 28, 7;
 30, 6.13.14; 31, 9.18.20; 32, 6; 33, 7;
 37, 21.22; 39, 5; 40, 17; 44, 12; 50,
 27 JNAB; 51, 1.13; 53, 13; 54, 8;
 55, 4 JNAB.14; 57, 23; 73, 3; 81,
 26; 82, 3; 83, 15; 84, 6; 87, 6 JNAB
 (Or.).19(Or.).21(Or.); 96, 25; 100,
 6.32; 103, 1 JNAB.3; 104, 17; 105,
 14; 108, 2.8; 109, 4; 110, 17.22; 129,
 2; 142, 16; 147, 25.26; 150, 1
δργή 82, 26; 94, 11
δργία 128, 1
δρέγω 48, 25
δρθιος 31, 11; 125, 24; 131, 6;
 132, 21
δρθός 129, 28
δρίζω 54, 9; 83, 22; 85, 22; 130, 1;
 146, 7 (Or.)
δρκοις 30, 3; 54, 23
δρκομοσία 41, 14.24
δρμάω 21, 18; 23, 17; 32, 7; 42, 3;
 49, 1; 50, 9.15.22; 53, 20; 55, 7;
 84, 13; 104, 18; 143, 24; 150, 25
δρμή 34, 14; 52, 15; 79, 8 JNAB;
 112, 6; 134, 27
δρμος 117, 19
δρμις 49, 18; 150, 7
δρος 54, 22; 130, 12
δρος 101, 23; 102, 6.7
δροφος 100, 11.19; 104, 22; 107,
 28; 144, 3
δρφανία 38, 13
δρφανίζω 38, 16
δρφανός 130, 22
δσία 23, 15 conj.; 56, 20; 67, 3;
 68, 8; 93, 7; 102, 31; 103, 23; 142, 2;
 149, 20
δσιος 19, 12; 43, 13; 48, 20; 129,
 12.17; 132, 29; 150, 4
δσος 42, 7 JNAB; 66, 19; 17, 15.
 25; 20, 25; 27, 21; 28, 2.3.6; 33, 15;
 34, 1.9.11.14; 36, 1; 37, 8; 38, 16;
 39, 5.23; 40, 6.14; 44, 7; 55, 23;
 56, 23; 57, 21; 85, 15; 93, 17; 94, 18;
 101, 3; 102, 26; 103, 11; 108, 6.25;
 110, 21; 125, 19; 130, 23; 145, 20;
 146, 10.29; 147, 7; 149, 2
δσοσπερ 128, 23 (Or.)
δστέον 46, 5; 110, 22
δστις 44, 18
δτε 15, 21; 25, 2; 30, 2.4; 45, 20;
 86, 4; 87, 13 (Or.); 110, 12.26
δτι 20, 29; 21, 25; 33, 4; 37, 22;
 87, 6 (Or.); 88, 10; 140, 14; 149, 28
οὐδαμῶς 17, 19; 132, 23
οὐδέ 33, 13 V. 23 V 18, 21; 22, 22;
 26, 2; 27, 23; 28, 17; 29, 7; 31, 18;
 33, 9.15; 34, 1.9; 38, 8.23; 40, 13;
 41, 6; 42, 14; 43, 9; 44, 1.17; 45, 14;
 54, 27; 56, 2; 72, 24; 84, 13; 85, 15;
 89, 3; 95, 24; 96, 8.16; 102, 30;

- 104, 14.15; 109, 7; 110, 9.27.28;
120, 4.8.9; 121, 15; 148, 16; 149, 9;
151, 3.7
- οὐδεις* 17, 25; 22, 15; 28, 16; 48,
12; 51, 18; 54, 27; 87, 15 (Or.); 100,
10; 109, 15; 83, 10; 95, 17; 96, 3;
110, 11.26; 132, 1.2; 147, 25; 151, 7
- οὐδέποτε* 47, 12 V; 57, 24 JNAB;
129, 7
- οὐδέπποτε* 47, 12 JNAB; 57,
24 V
- οὐδός* 102, 18
- οὐκέτι* 16, 2; 32, 16; 146, 17; 48, 17
- οὐν* 17, 6 JNAB; 34, 21 JNAB;
48, 8 V; 103, 3 JNAB 16, 23; 19, 16;
20, 17; 23, 10; 24, 3; 26, 7.15; 28, 1;
29, 20; 31, 9.14; 32, 14; 33, 7.22;
35, 15; 36, 15; 37, 3; 38, 25; 39, 24;
40, 13; 41, 6.13; 47, 2; 49, 1; 50, 10
(Or.); 51, 11; 54, 12.22; 55, 7;
56, 18; 68, 5; 73, 9; 79, 9; 80, 6;
82, 20; 83, 23; 84, 2.6; 86, 12; 87,
7 (Or.). 23 (Or.); 95, 11; 99, 16.25;
101, 1.22; 103, 21; 104, 5.26; 105,
2.10.14; 108, 14; 109, 22; 111, 6;
112, 1; 119, 21; 121, 7.21; 123, 2.4;
125, 22; 126, 1; 128, 13; 129, 11.
24.26; 132, 8.11; 133, 25; 134, 22;
135, 2; 138, 13; 140, 3; 141, 2.5.7.
18; 142, 13.24; 144, 23; 145, 14;
146, 4; 148, 29; 150, 5.13.27
- ὄνομα* 142, 28 V
- ὄππερ* 18, 14
- ὄπω* 47, 7
- ὄρανιος* 15, 24; 19, 18; 20, 31;
32, 2; 86, 9; 103, 15; 127, 10;
149, 7
- ὄρανόθεν* 95, 8
- ὄρανοπετής* 109, 3
- ὄρανός* 15, 12; 30, 6.13.14; 38, 20;
95, 26; 101, 10; 102, 5; 125, 25;
127, 9; 131, 9; 147, 2; 149, 7
- ὄσια* 56, 26; 57, 13; 81, 19; 103, 17
JNAB; 141, 6
- ὄτε* 44, 15.16; 45, 10.11; 151, 6
- ὄτσι* 132, 1
- ὄτω* 17, 26; 19, 13; 24, 23; 27, 26;
28, 18; 33, 22; 35, 10; 38, 11; 40, 19;
42, 14; 54, 1; 87, 26 (Or.); 94, 2;
102, 20; 103, 24.25; 110, 20; 119, 10;
121, 7.20; 122, 1; 125, 12; 128,
13; 129, 28; 135, 25; 136, 19;
139, 23; 141, 28; 143, 6; 146, 5;
148, 11.12
- ὄχι* 30, 3; 38, 22; 46, 1; 48, 13;
82, 24; 109, 16; 111, 21
- ὄφθαλμός* 16, 27; 28, 8; 30, 6.19;
32, 1; 34, 21; 41, 11; 45, 17; 46, 2;
47, 3; 82, 3; 86, 13; 108, 23; 127, 11;
150, 21
- ὄφης* 47, 7; 82, 7
- ὄχλος* 148, 10
- ὄχυρός* 142, 8 VNAB
- ὄψέ* 45, 3; 46, 10; 108, 7
- ὄφιγονος* 16, 30
- ὄψις* 15, 11; 20, 3; 21, 17; 23, 5;
27, 24; 31, 18.20; 32, 2; 40, 11;
51, 3; 57, 23; 81, 28; 84, 2; 100, 9;
110, 17; 122, 9
- πάθος* 44, 3; 49, 10; 80, 11; 81, 16;
104, 23
- παίδευσις* 20, 8; 26, 5; 112, 14;
138, 21; 141, 12
- παιδευτικός* 131, 2
- παιδεύω* 111, 12; 129, 8
- παιδιά* 108, 8
- παιδικά* 18, 9
- παῖς* 15, 14.16; 18, 3; 19, 13.15;
21, 20.24.27; 24, 25; 25, 13.17.20;
26, 19.21; 27, 5.13.16; 31, 14.21;
36, 7; 45, 17; 56, 14; 82, 8; 101, 14;
102, 16; 103, 9.30; 120, 23; 122, 16
V; 127, 18 (Or.); 129, 20.26; 130, 22;
135, 19.25; 139, 18; 140, 21.23;
141, 6.15; 142, 5; 146, 28; 147, 13;
148, 11.13.26; 149, 9.13; 150, 13.15
- παῖω* 131, 19
- πάλαι* 17, 25; 23, 8; 34, 18; 35, 17;
47, 5; 54, 2; 99, 14; 110, 20; 111, 10;
140, 21; 145, 27 (Or.); 148, 22;
149, 3
- παλαιός* 16, 28; 17, 29; 21, 3.14;
25, 19; 43, 25; 46, 4; 53, 11.16;
56, 7.15; 66, 25; 73, 11; 107, 30;
129, 12.14.30

<i>παλαιῶν</i>	44, 7	<i>πάππος</i>	135, 22
<i>παλαῖο</i>	45, 3	<i>παππῶς</i>	141, 7
<i>παλάτιον</i>	108, 4; 147, 26	<i>παρά</i>	c. dat. 16, 26; 19, 2.3.12; 20, 22; 21, 6; 22, 17; 23, 8.27; 25, 1.2.11. 20; 28, 21; 29, 11; 34, 19; 40, 1; 41, 1; 42, 24; 43, 5; 50, 11 (Or.); 56, 18; 58, 4; 80, 18; 81, 4.9; 84, 15; 88, 15; 93, 27; 94, 4; 95, 7; 99, 22; 101, 25; 111, 15.25; 112, 9; 121, 3; 122, 4.14; 123, 5; 128, 28; 134, 26; 135, 3; 138, 16.17; 140, 28; 143, 13; 149, 11.13; 150, 14; 151, 6.7 c.gen. 18, 26; 19, 18; 22, 25; 23, 4; 28, 23; 35, 16; 38, 2.23.26; 46, 15; 52, 23; 88, 8; 89, 13; 102, 21; 111, 9; 112, 5; 120, 9; 122, 19; 127, 15 (Or.) c.acc. 25, 12; 42, 5 JNAB; 43, 8; 87, 17 (Or.); 96, 22; 100, 28; 102, 7; 103, 26; 122, 27
<i>παλιγγενεσία</i>	99, 23	<i>παραβαίνω</i>	42, 11; 50, 10
<i>πάλιν</i>	25, 15; 42, 1; 48, 9.10; 52, 11; 53, 9; 54, 24; 94, 13.14; 96, 14.17; 102, 29 VNAB.5; 111, 11; 112, 6; 121, 1; 123, 1; 146, 4 (Or.)	<i>παραβάλλω</i>	26, 2; 142, 18
<i>παλινωδία</i>	46, 11	<i>παραγγέλλω</i>	20, 30; 42, 16; 50, 25; 66, 23
<i>παμβασιλεύς</i>	16, 32; 17, 14.22; 19, 28; 24, 26 J; 56, 13; 96, 5; 101, 13; 136, 2; 148, 17; 150, 28	<i>παραγγέλμα</i>	18, 16; 42, 12; 83, 24; 102, 19; 136, 18; 141, 23; 142, 1
<i>παμμεγέθης</i>	100, 2.19; 144, 10	<i>παράγω</i>	108, 21
<i>παμπληθής</i>	149, 24	<i>παραδείγμα</i>	17, 1; 120, 18
<i>πάμπολυς</i>	29, 15; 122, 8	<i>παραδηλώω</i>	31, 3
<i>πανάγαθος</i>	96, 10	<i>παραδίδωμι</i>	16, 21.29; 21, 15; 27, 5. 22; 32, 2; 39, 12; 44, 6; 45, 19; 55, 17; 57, 2; 81, 28; 82, 4 VNAB; 88, 3; 89, 14; 95, 7; 96, 7; 130, 16; 131, 13; 135, 8.16; 139, 13.27; 142, 5; 143, 15; 146, 28; 147, 7; 149, 8
<i>πανάγιος</i>	96, 21; 129, 23; 130, 25; 147, 1 JNAB	<i>παραδόξος</i>	15, 21; 23, 24; 25, 15; 29, 26; 31, 17; 34, 21; 40, 9.11; 103, 23
<i>πανδαισία</i>	139, 13	<i>παραθέσις</i>	27, 23
<i>πάνδημος</i>	40, 20; 89, 1; 149, 2.22	<i>παραθηκοφύλαξ</i>	23, 9
<i>πανευδαίμων</i>	17, 27	<i>παραίνεσις</i>	39, 11; 142, 2
<i>πανηγυμένων</i>	36, 1	<i>παραινέω</i>	54, 6; 55, 3; 94, 1; 112, 11.18; 117, 8; 140, 17; 141, 27
<i>πανηγυρίζω</i>	15, 5	<i>παραιτέομαι</i>	112, 16 J
<i>πανηγυρικός</i>	139, 13	<i>παραίτησις</i>	129, 20; 115, 8 VJ ^{me} AB
<i>πανήγυρις</i>	37, 9; 89, 1; 135, 22; 136, 7		
<i>πανοπλία</i>	17, 17; 33, 14		
<i>πάνσεμνος</i>	146, 30 V		
<i>πανσεπτός</i>	146, 30 JNAB		
<i>πανστρατιά</i>	34, 7		
<i>πανταχοῦ</i>	15, 13; 23, 20; 39, 27; 40, 7; 73, 11; 83, 23; 111, 25 JNAB; 148, 24		
<i>παντελής</i>	129, 22		
<i>παντευχία</i>	17, 17 JAB; 127, 6		
<i>πάντη</i>	15, 13; 39, 20.27		
<i>παντοδύναμος</i>	83, 12 JNAB		
<i>παντοδύνατος</i>	83, 12 V		
<i>παντοῖος</i>	15, 4; 16, 29; 17, 9; 18, 3. 25; 19, 7; 20, 28; 38, 5; 40, 11; 41, 18; 50, 2; 56, 20; 80, 7; 100, 1; 102, 11; 107, 26; 120, 5; 122, 3; 132, 10; 140, 4.27; 141, 16; 144, 2; 148, 10.17		
<i>παντοῖως</i>	102, 2		
<i>παντοκράτωρ</i>	86, 23		
<i>πάντως</i>	53, 22; 131, 6		
<i>πάνυ</i>	84, 17		

- παρακαλέω* 80, 9; 94, 15
παρακείμαι 132, 22
παρακελεύω 22, 26; 30, 13; 43, 11;
 53, 24; 94, 9; 96, 19; 141, 28; 144, 22
παρακολουθέω 24, 16; 25, 4; 96, 16
παρακρίνω 39, 20
παραλαμβάνω 23, 5; 27, 25; 30, 19;
 44, 17; 50, 5; 55, 20; 81, 27; 150, 16
παραλύω 42, 12.18; 130, 13
παραμύθιον 16, 16
παράνομος 43, 18; 109, 13
παραπέμπω 127, 10; 138, 17
παραπλησίως 53, 11; 111, 22; 150, 11
παρασκευάζω 20, 15; 22, 15; 23, 7;
 28, 18; 39, 6; 93, 19; 120, 16; 121, 5;
 143, 21
παρασκευή 34, 3; 49, 2; 54, 24;
 141, 15 JNAB
παρασπάω 18, 13 N
παρασπονδέω 50, 7
παραστάς 100, 18
παράταξις 20, 18; 29, 17; 34, 13;
 50, 6; 51, 8; 53, 13.20; 54, 2
παρατάττω 42, 3; 45, 21; 49, 21
 VNAB; 55, 11
παρατείνω 96, 3
παρατίθημι 111, 11; 112, 14; 123, 4
παρατρέπω 44, 14 V
παρατροπή 83, ■
παρατυγχάνω 94, 6; 122, 5
παραντίκα 51, 14
παραφαίνομαι 21, 4
παραφυλάττω 83, 5
παραχρήμα 33, 3; 36, 11; 73, 18;
 96, 19; 101, 21
παραχωρέω 16, 6; 28, 14; 32, 18;
 96, 8; 108, 26
πάρεδρος 32, 5
πάριμι 25, 17; 26, 15 V.17; 27, 22;
 32, 4; 35, 6; 38, 1.21; 39, 1.16;
 43, 2; 49, 6.9; 50, 22.10; 51, 14;
 54, 13; 56, 16; 58, 1; 68, 14; 81, 4;
 84, 13; 85, 1.12.23; 86, 3; 89, 12 (V).
 14; 93, 10; 94, 23; 102, 22; 103, 12;
 105, 18; 108, 19; 109, 16 VJNB¹;
 112, 15; 120, 22; 131, 7; 132, 13;
 136, 15; 138, 18.25; 139, 28; 140, 4.
 14.18; 141, 21; 143, 13; 149, 17
παρεκτείνω 144, 13
παρεμβολή 49, 21 VNAB; 53, 17
παρενοχλέω 125, 14
παρεντίθημι 58, 2
πάρεργον 29, 19; 121, 10; 136, 13
παρέρχομαι 31, 23; 32, 10; 85, 19;
 86, 18; 109, 16 ABC; 146, 22; 148, 7.
 9.11; 149, 21
παρέστηκα 103, 13
παρέχω 22, 16.24; 24, 23; 26, 1;
 30, 5; 31, 9; 38, 2.6.11.10; 40, 12.14;
 41, 15.18; 45, 2; 54, 21; 56, 1, 20;
 57, 6.18; 83, 21; 84, 15; 93, 7.9.19;
 96, 25; 100, 11.31; 103, 1 JNAB;
 102, 16.19; 103, 28; 111, 20; 120, 5.
 23; 121, 2; 122, 18; 130, 21; 131, 23;
 132, 8.11.19; 143, 8; 144, 6; 147, 25;
 150, 11
παρθενία 129, 22
παρθένος 44, 8
παρίημι 20, 23
παρίστημι 16, 12; 17, 4; 25, 22;
 26, 19; 28, 9; 29, 8; 97, 9; 121, 7.18;
 123, 2; 131, 5 JNAB.11; 134, 25;
 150, 23
πάροδος 24, 2; 31, 23; 86, 5 VB^c;
 131, 2
παροράω 28, 18; 96, 8; 103, 2
παρορμάω 39, 16; 117, 18; 138, 12;
 141, 21
παρουσία 149, 19
πάροχος 57, 28
παρηρησία 19, 5; 37, 4; 81, 31
πᾶς 15, 5.15; 16, 1.21; 17, 11 del.
 13.18.19; 37, 4 V; 38, 18; 67, 5;
 73, 10; 17, 24.27; 18, 6.19.23; 19,
 5.6.25; 20, 22; 21, 12.15.17.18; 22,
 3.12.17; 23, 12.18.19; 24, 21.24.25;
 26, 5.14; 27, 8.11.12.17; 28, 2.4.10.
 12.13; 29, 10.11.20; 31, 1.14.15; 32,
 6; 33, 6.8; 34, 3.5.13.11; 36, 3.5;
 37, 5.8.12.16; 39, 2.3.8.24.26; 40, 1.
 16.20; 41, 17.21; 42, 25; 43, 5.11.18;
 44, 2.26; 46, 2; 47, 13; 48, 1.7.11;
 49, 2.3.9.11; 51, 7; 52, 8.17; 53, 21;
 54, 3.22; 55, 14.23.25.26; 56, 2.4.6.
 8.10.11.13.23; 57, 9.24.7.27.28; 66,
 14; 68, 10.11.14; 79, 6; 80, 5.6.13;

- 81, 17.19.20.24.31; 82, 3.10; 83, 24;
84, 1.3.5; 85, 12.20; 86, 1.3.4.5.
8.18. 21; 87, 1.2.6 (Or.).7 (Or.).11
(Or.). 17 (Or.).19 (Or.).21 (Or.).22
(Or.). 24 (Or.).26 (Or.); 88, 1 (Or.).7.
12.15; 89, 4; 93, 17.20.21.26.27; 94,
3.4.12; 95, 3.6.15; 96, 6.22; 99, 20.23.
25; 100, 15.23.29.30; 102, 7.17; 103,
1.4; 104, 6.21; 107, 24.30; 108, 1.4.5.
13.17.19.23; 109, 10.19; 110, 16.29;
111, 1.2.12.16.18.25; 112, 2; 117, 7.
16; 119, 15; 120, 3.5.7.8.17; 121, 9.
18.26.27; 122, 2; 123, 3; 125, 15;
126, 11.12.16.22; 127, 6.7.8.13.17;
128, 6.9.11.12.14.15.18.25; 129, 1.4.
7.9; 130, 13.18.19; 131, 7.10.22.24.
33 (Or.); 135, 15; 136, 4.19; 138, 13.
14.21.22.23; 139, 3.7.13; 140, 2.10.
12.15; 141, 25; 142, 9.16.21.26;
143, 9; 144, 4.15.17; 145, 10;
146, 6.29; 147, 10.23; 148, 5.10.19.
24.31.33; 149, 2.4; 150, 14.22.27;
151, 1.3.4.8
- πάσχα* 133, 4; 145, 9
πάσχω 43, 20; 57, 22
πατήρ 15, 19; 21, 25; 24, 15;
26, 10 V 369 g.15.16.17; 27, 8.9.16.
26; 28, 3; 29, 8.15; 38, 13; 41, 15;
94, 12; 110, 25; 135, 20.21; 141, 20.
18; 142, 2.4; 147, 13; 148, 14;
149, 14.19
πάτος 109, ■
πατρικός 21, 24; 22, 15; 27, 6.7.9;
28, 1; 120, 6; 146, 28
πάτριος 50, 5.7
πατρίς 119, 25
πατρόθεν 19, 14
πατρονομέω 81, 21 [141, 6
πατρώος 19, 16; 29, 14.22; 110, 19;
πάνυ 132, 2
πεδίοι 43, 6; 127, 5
πεζός 49, 3
πειθαρχέω 42, 12
πειθήριος 39, 6
πειθομαι 50, 9; 52, 19; 130, 27;
132, 23
πειθω 32, 4; 38, 1; 48, 1.2; 88, 11
Mss.; 112, 12; 132, 3
- πειθῶ* 23, 12
πείρα 27, 24; 28, 16; 45, 10; 46, 13;
53, 1 VNAB; 109, 23; 141, 18
πειράομαι 41, 12; 42, 19; 119, 18;
136, 7
πείρω 31, 6; 82, 9
πέλαγος 100, 13
πέλας 42, 9; 43, 17; 88, 5
πέμπω 22, 23; 52, 6; 66, 24
πένης 102, 26; 111, 20; 130, 22;
139, 5
πενθέω 18, 9
πένθος 147, 18 VNAB; 149, 1
πενία 22, 24; 23, 6
πεντηκοντα 51, 18; 85, 13 JNAB
πεντηκοστή 147, 1
πεπαρησιασμένως 151, 1
περαίνω 132, 26
πέρας 105, 16
περί c. gen. 19, 2; 24, 14; 40, 22;
42, 10; 43, 23; 54, 27; 57, 10.11;
73, 9.24; 82, 15; 89, 15; 93, 17;
131, 13.14; 132, 27; 133, 3.4.25;
143, 12.25
c. acc. 24, 8.11.16; 29, 20; 42, 5 VM;
44, 23; 46, 12; 47, 7; 49, 14; 67, 3;
108, 18; 110, 1; 111, 28; 132, 18;
139, 11; 143, 1
περί 21, 27; 99, 19
περιβάλλω 22, 2; 26, 19 VA; 33, 1;
80, 14; 87, 11 (Or.); 100, 21; 108, 30;
146, 16; 147, 22
περιβλεπτός 122, 6
περιβλήμα 16, 1; 130, 23; 139, 7
περιβολή 37, 21; 86, 10; 103, 3
περιβολος 105, 5; 142, 8
περιγραφή 31, 10; 130, 2
περιγράφω 43, 25; 132, 1
περίδρομος 100, 4
περίειμι 54, 26
περιέπω 24, 13; 50, 8; 51, 19;
94, 12; 149, 16
περιεργάζομαι 42, 5; 128, 26
περιεργασία 110, 22 V
περιεργία 66, 26; 110, 22 JNAB
περιέχω 23, 15; 67, 4; 73, 23;
99, 22; 100, 4; 123, 7; 133, 26;
147, 3

- περίσταται* 131, 19; 132, 21
περικαλλής 102, 13; 104, 9 V
περιλαμβάνω 19, 27; 26, 19 JNB;
 40, 13; 46, 5; 105, 6; 110, 15
περιλάμπω 144, 6
περινοέω 45, 23 V; 72, 23; 130, 19
περινοστέω 147, 16
πέριξ 144, 8
περίοδος 15, 5; 16, 2; 17, 10; 19, 10;
 135, 18; 136, 1; 140, 10
περίοικος 18, 23
περιορίζω 17, 12; 18, 7.18del.;
 37, 9; 44, 1
περιουσία 33, 15; 120, 10
περίπατος 86, 14
περιπέτασμα 102, 4
περιποιέω 16, 11
περιρρήγνυμαι 147, 11
περισκοπέω 109, 2
περισπάω 18, 13 VJAB
περισπούδαστος 93, 10
περιστοιχίζω 39, 5; 105, 8; 148, 3
περιτρέπω 99, 15
περιτρέχω 22, 20
περιττός 15, 22; 43, 28 JNAB;
 108, 26
περιφανής 17, 29; 21, 26; 25, 22;
 104, 9 JNAB; 135, 19 VNAB
περιφέρεια 52, 8
περιφράγνυμι 55, 9
περιφράσσω 24, 21; 72, 26 (ττ);
 100, 11 (ττ)
πεσσός 100, 20
πέταλον 104, 19
πη 21, 1; 35, 5; 37, 3; 80, 2; 145, 26
 JNAB; 108, 9; 109, 1; 131, 5; cf.
ᾠδε
πήγνυμι 33, 3; 52, 3.9; 53, 15.17;
 144, 23
πηδαλιουχέω 56, 0
πηρός 46, 7
πήρωσις 111, 4
πιεζέω 56, 10 V
πιέζω 54, 16; 56, 10 JNAB
πικρός 33, 10; 37, 6
πιμελή 45, 1
πίναξ 82, 3; 104, 22; 122, 14
πίπτω 52, 22
πιστεύω 30, 4; 139, 2; 142, 29;
 145, 7.21
πίστις 24, 8; 53, 18; 54, 24; 58, 6 V;
 66, 19; 73, 19; 88, 14; 97, 9; 125, 19;
 126, 13 JNAB; 127, 1; 130, 6;
 131, 27; 138, 28; 142, 28; 144, 20;
 146, 14; 148, 21
πιστόμαι 16, 8.28; 17, 5; 30, 3;
 34, 21; 41, 24; 53, 17
πιστός 17, 20; 23, 9 VN; 34, 19.20;
 39, 5; 42, 23; 81, 15; 86, 7; 112, 10;
 126, 12.13 V; 142, 7
πίστωσις 58, 6 JNAB.4
πίττα 122, 11 V
πλάγιος 31, 5
πλακόω 144, 3
πλάκωσις 100, 8
πλανάομαι 50, 8.11; 83, 5
πλάνη 17, 20; 22, 10; 29, 9; 46, 13;
 68, 9; 72, 20; 81, 7; 96, 13; 107, 26;
 108, 7.10.19; 109, 2.20; 110, 1 JN¹
 AB.5.16; 126, 3; 131, 11; 134, 27;
 135, 13; 151, 3
πλάνος 110, 1 V.9
πλάξ 19, 18
πλάσσομαι 143, 1
πλατεία 100, 30; 109, 7
πλάτος 31, 10; 66, 28; 100, 7 JN
 AB
πλάττω 33, 16; 104, 19; 108, 11;
 143, 1
πλατύνω 84, 10
πλείστον 20, 17; 34, 14; 48, 20;
 130, 21
πλείστος 50, 14; 80, 16; 85, 15;
 88, 5; 94, 18; 100, 7 JNAB.1;
 101, 3; 102, 26; 103, 18; 108, 6;
 110, 21; 120, 14; 129, 11; 130, 23;
 144, 13; 148, 3
πλείων 17, 27; 18, 7 del.; 23, 2;
 29, 3.4.12; 42, 27 JNAB; 48, 22;
 52, 21 V; 54, 28; 66, 19; 86, 2;
 104, 8; 105, 8; 111, 19; 120, 12.15;
 122, 21; 130, 24; 131, 33; 135, 6;
 149, 25
πλέκω 15, 8
πλεονεκτέω 26, 2; 50, 14; 102, 29
πλεονέκτημα 19, 18; 26, 4

- πλεονέκτης* 131, 18
πλεονεξία 23, 7
πλευρά 86, 2
πλευρόν 100, 5.17
πληγή 45, 3 JNAB; 46, 6
πλήθος 27, 10; 28, 22; 29, 12.17;
 33, 13; 34, 10; 36, 7; 37, 6; 44, 3.25;
 45, 1.16.23; 50, 14; 52, 25; 55, 11;
 57, 20; 73, 4; 100, 22; 101, 5. 103, 3;
 108, 10.14; 112, 6; 119, 21; 131, 4;
 132, 20; 139, 5.26; 149, 22
πληθύνω 81, 1
πληθύς 17, 17; 24, 27; 81, 25;
 85, 13; 94, 20; 149, 16
πληθύω 122, 28; 136, 9
πληκτικός 131, 17
πλημμελέω 129, 15.18; 132, 7;
 145, 19
πλημμελής 42, 5
πλήν 96, 2
πλήν ὄσον 85, 11
πλήρης 112, 14
πληρώω 15, 15; 18, 6; 21, 15;
 27, 17; 44, 2 VN; 84, 9; 85, 2; 88, 19;
 108, 4; 126, 8; 135, 18; 138, 14.24;
 139, 9; 142, 14; 146, 15; 149, 26
πλήρωμαι 138, 19
πλησιάζω 45, 2
πλησίον 38, 22
πλήσσω 44, 19; 46, 3; 72, 22;
 131, 20
πλούσιος 38, 2.15; 81, 17; 97, 3.6;
 99, 16; 101, 2.8; 122, 20; 128, 12;
 129, 7; 139, 7; 140, 25
πλοῦτος 22, 27; 131, 33; 141, 25
πνεῦμα 21, 23; 95, 5; 96, 5; 99, 19;
 146, 12; 147, 3
πνέω 47, 7; 56, 20
ποθέν 95, 14
ποθέω 15, 9; 147, 16
πόθος 20, 6
ποί 129, 2
ποιέω 18, 15.22; 19, 2; 25, 20;
 29, 17; 30, 13.22; 31, 23; 32, 5;
 37, 5; 38, 5; 39, 25; 41, 23; 42, 10.
 25; 43, 7.30; 45, 7.10; 47, 10;
 48, 20; 49, 2.14; 50, 23; 51, 21;
 52, 10; 53, 22; 54, 6.18; 55, 13;
 56, 8; 57, 28; 66, 26; 67, 4; 80, 19.22;
 81, 3.18; 82, 6; 86, 20.24; 88, 10;
 93, 10; 94, 2.8; 95, 12; 100, 26
 JNAB.16.25.31; 101, 14; 102, 27;
 104, 1.25; 105, 2.12; 108, 20.29;
 112, 18; 117, 9; 119, 18.27; 121, 10;
 122, 22; 123, 1 V; 125, 18; 126, 16;
 127, 23; 128, 19 V.27; 130, 19;
 131, 2.20; 132, 12.24; 136, 5.12;
 139, 7.14.21.23.27; 140, 7; 143, 7.15;
 144, 3; 145, 6; 147, 18 VNAB.17;
 149, 1.3
ποιητής 25, 16
ποιητικός 80, 11 J
ποικιλία 31, 7; 101, 5; 144, 2
ποικίλλω 100, 19; 139, 8 J
ποικίλος 100, 8; 102, 4; 104, 23;
 139, 19
ποιμήν 104, 17; 112, 19; 147, 16
ποίμνη 119, 19; 122, 29
ποινή 45, 10
ποιός 130, 1
πολεμέω 21, 18; 34, 17; 47, 9;
 150, 24
πολεμικός 141, 13
πολέμιος 16, 10; 18, 10; 30, 14;
 31, 15; 36, 13; 40, 1; 52, 9; 54, 9.19;
 55, 5; 56, 6; 80, 6; 82, 5.11; 85, 3;
 87, 14 (Or.); 112, 4; 121, 25; 140, 9;
 150, 25
πόλεμος 20, 18; 27, 21; 33, 21;
 41, 13; 42, 1; 45, 21; 49, 15.16.23;
 50, 22; 51, 5.23; 52, 2.18.21;
 53, 13.20; 54, 2.24; 55, 12.17; 83, 17;
 87, 11 (Or.); 141, 17; 142, 18
πολιορκέω 82, 5
πολιορκία 22, 3; 25, 7; 44, 20;
 47, 16
πόλις 18, 8; 28, 13.18; 32, 9;
 34, 11; 36, 3.13.20; 37, 5; 43, 7.10;
 49, 21 V; 50, 27; 51, 1; 56, 11;
 58, 1; 66, 25; 73, 3; 82, 23; 83, 22;
 84, 5.18; 94, 8; 102, 24; 103, 2.19;
 104, 8.11.26.12; 105, 1; 107, 27;
 108, 1.4.19; 109, 6.7; 111, 17;
 112, 2.4; 117, 12; 125, 23; 128, 8.28;
 129, 6; 134, 26; 135, 10.4; 139, 30;
 140, 8.25; 145, 25 JNAB.16.15;

- 146, 27; 147, 17.23; 148, 32; 149, 11.
14
- πολιτεία* 20, 21; 125, 13
πολιτευτής 81, 21
πολιτευώ 126, 18
πολίτης 135, 7
πολιτικός 141, 13; 143, 8
πολλάκις 40, 11; 52, 6
πολύβιβλος 20, 1
πολύενκτος 19, 9
πολυθεία 24, 21
πολύθεος 67, 1; 131, 11; 143, 19;
151, 3
πολυνπαῖδια 129, 19
πολυπλασιάζω 15, 16; 81, 2; 150, 11
πολυπλασίως 150, 13
πολυπλήθεια 55, 7
πολύς 17, 16; 19, 2; 20, 21; 21, 14;
22, 20; 24, 14; 25, 12 JNAB;
28, 2; 32, 9; 34, 19; 37, 4 JNAB.22;
38, 3; 39, 3; 43, 8; 48, 6.21; 50, 9;
52, 24; 54, 4; 55, 8; 68, 7; 81, 10;
84, 18; 88, 6; 93, 17; 95, 14.16;
96, 17; 100, 21; 104, 24; 108, 20;
109, 10; 110, 1.25; 129, 19.25;
130, 1.23; 132, 25; 142, 22; 144, 6.9;
30, 11; 31, 8.11; 49, 21; 109, 7
πολυτέλεια 97, 3
πολυτελής 30, 16.18; 31, 1.7; 86, 11;
101, 4; 104, 24; 105, 9; 108, 28;
122, 4; 139, 6; 140, 27
πολυτελῶς 134, 23
πολυτροφία 45, 1
πολυύμνητος 16, 14
πολυφειγγής 109, 1
πολυχρόνιος 108, 19
πονηρός 22, 10; 39, 15.19.21; 40,
25; 79, 9
πόνος 82, 27
πορεία 30, 9; 35, 3; 37, 24; 100, 31;
102, 5; 108, 14; 138, 12; 139, 30;
143, 20.26.29; 146, 26
πορίζομαι 20, 16; 26, 13; 43, 30;
49, 9; 93, 27; 119, 15; 125, 17;
141, 9
πόρρω 34, 18; 53, 15; 84, 4; 96, 14.
18; 109, 3
πόρρωθεν 144, 7
- πορφύρα* 148, 2
ποσός 24, 17
ποταμός 28, 4; 35, 3; 84, 12; 128,
29; 129, 3; 146, 2 (Or.)
ποτε 21, 3; 24, 8; 30, 10.19; 31, 23;
33, 11; 34, 1.21; 37, 24; 38, 23; 44,
18; 45, 3; 46, 10; 49, 5; 51, 23; 53, 4;
54, 7; 57, 23; 95, 5; 99, 23; 108, 7;
110, 2.3; 111, 27, 121, 21; 122, 5;
128, 19; 131, 30; 132, 18; 143, 2;
145, 19 JNAB; 146, 2
ποτνιάομαι 29, 23; 127, 19 (Or.);
149, 11
πον cf. auch ὄδε 20, 8; 51, 2.13;
53, 22; 95, 16; 96, 18; 99, 17; 103, 7;
119, 16; 131, 6
πούς 39, 26; 45, 17; 52, 17; 53, 3;
82, 8; 108, 13; 121, 22
πραῖγμα 20, 9; 23, 24; 24, 18.23;
40, 12; 51, 21; 66, 17; 73, 18; 81, 32;
99, 12 JNAB; 120, 4; 132, 2;
142, 10
πραγματεία 20, 23
πραΐεις 19, 28; 20, 6.14; 23, 10.14;
24, 1; 32, 11; 39, 17.25; 44, 9 VN
AB.6; 72, 24; 83, 20; 103, 4.22;
109, 13; 135, 1.14; 148, 18
πραότης 86, 17
πρασις 57, 15
πραττω 17, 21; 19, 6; 20, 29;
23, 3.24; 38, 16; 39, 19; 41, 1.21;
42, 16; 43, 17; 45, 7; 48, 1.2; 50, 26;
53, 19.21; 54, 3.12.17; 66, 14; 68, 6;
80, 5; 84, 3; 86, 21; 87, 20 (Or.);
88, 17; 96, 25; 97, 1; 105, 19; 109,
15; 110, 5.18; 112, 11; 117, 7;
119, 15.20.22; 120, 2; 122, 25;
126, 15.20; 127, 20; 128, 18; 129, 10;
130, 6; 131, 25; 132, 2; 141, 26;
148, 9.15.23.29.22; 149, 3
πραΐς 39, 10; 40, 2; 87, 3
πρώως 88, 10
πρεπόντως 112, 12
πρέπω 27, 22; 45, 22; 55, 17; 80, 4;
81, 11; 86, 4; 87, 22 (Or.); 89, 12;
101, 19; 104, 3; 143, 3; 146, 7 (Or.);
147, 15; 149, 19
πρεσβεία 42, 1; 121, 19; 122, 24

- προσβεύω* 81, 31; 87, 22 (Or.)
πρέσβυς 101, 16; 102, 17; 140, 26
πρεσβύτερος 25, 22; 85, 1.14; 111, 17; 140, 21
πρηγής 46, 3
πρίν 37, 9; 56,1 (Jes). 10.12; 57, 21; 110, 16.28
πρό 43, 17 VJ¹NB¹; 66, 13 V; 108, 12 JNA 20, 29; 28, 8; 35, 3; 44, 15; 54, 2.13.27; 68, 9; 82, 2; 100, 27; 104, 9; 122, 5; 141, 25; 143, 19
προάγω 25, 5; 27, 5; 28, 15; 111, 11; 135, 24; 141, 10 J. 28; 143, 6
προαγωγή 27, 28
προαγωγός 33, 3
προαιρέομαι 129, 22 JNAB; 132, 26
προαίρεσις 24, 4; 41, 9; 103, 29; 130, 2
προαναφωνέω 35, 14
προαρπάζω 32, 9; 42, 26
προαρραβωνίζομαι 16, 27
προάρχομαι 122, 27
προάστειος 127, 4; 145, 25 JNAB
προβάλλω 17, 6; 49, 7; 55, 9; 81, 25; 110, 6
πρόβατον 119, 19
πρόβολος 131, 12
πρόγνωσις 40, 12
πρόγονος 34, 7; 50, 5
πρόγραμμα 80, 18
προδιαστέλλω 146, 10 J
προδίδωμι 38, 16 JNAB
προδότης 24, 7
πρόεδροι 48, 3; 67, 5; 73, 4; 80, 17; 88, 4; 119, 17; 125, 18
πρόειμι 27, 7; 34, 14; 49, 21; 96, 24
προέρχομαι 21, 8; 34, 0 VAN; 44, 23; 96, 17; 100, 27; 127, 5; 141, 20; 142, 21; 145, 16
πρόθεσις 143, 6 J
προθυμία 23, 1; 83, 24; 129, 25; 142, 1; 144, 20
προθυμότητος 23, 20; 132, 20
προθύμως 54, 23; 143, 27
πρόθυρον 82, 2; 89, 6
προίστημι 17, 8 V; 34, 4; 68, 5; 81, 28; 84, 18; 97, 8
προΐσχομαι 49, 18; 52, 19; 110, 11
προκαθέζομαι 111, 19
προκαλέομαι 21, 25 conj.; 83, 19 JNAB
προκατάρχω 51, 5; 52, 15
πρόκειμαι 20, 23; 22, 18; 29, 24; 108, 2; 136, 19; 138, 14; 139, 22
πρόκλησις 33, 21 V 369 g; 52, 19 V 369 g
προκομιδή 27, 8
προλαμβάνω 42, 15; 141, 18 JNAB
προλέγω 49, 4.19; 136, 12
προμήθεια 97, 4; 101, 18; 109, 17; 142, 5
προμηθέομαι 26, 15; 143, 27
προμνόομαι 34, 8
προνοέω 21, 6; 28, 1; 38, 9; 54, 5; 79, 4; 111, 19; 130, 24; 133, 2; 144, 20
πρόνοια 39, 25; 46, 1; 123, 1; 131, 13; 123, 8 V
πρόδοσις 86, 5 JNA; 143, 7 Mss; 149, 3
πρόπαλι 16, 30; 43, 29; 105, 12; 145, 5
προπέμπω 27, 9
προπηδάω 46, 7
προπομπεύω 51, 10; 127, 23
πρόπυλα 125, 24
προπύλαια 100, 30; 107, 27
πρός c. acc. 15, 12; 17, 14.16; 18, 21; 19, 1; 20, 5.7.8.12.19.20.24; 21, 23; 22, 2.29; 23, 15; 24, 1; 26, 10.16; 27, 24; 28, 18; 29, 7.10.14; 38, 17.25.26; 39, 6.12; 41, 13; 42, 17; 43, 5; 50, 9(Or.) 54, 14; 55, 5; 56, 20; 58, 3; 68, 8; 73, 14; 79, 3; 82, 27; 87, 2.6 (Or.); 88, 10; 93, 7.10.18.22.26; 94, 1.10.11; 100, 5.9.14.21; 102, 27.30; 103, 4.17; 105, 15; 108, 15.16; 110, 5.11; 111, 20; 112, 12; 117, 20; 120, 3.6; 121, 24.29; 123, 2; 125, 16.21; 127, 21; 130, 20; 131, 28; 132, 6; 136, 17; 141, 3.4.17; 142, 2.13; 143, 28; 144, 6; 146, 25; 147, 6; 149, 27; 43, 17 J⁵AB⁵; 66, 13JNAB; 108, 12VB
c. dat. 15, 24; 16, 14; 18, 5; 25, 14;

- 30, 22; 31, 12; 45, 15; 52, 12; 100, 11; 101, 22; 102, 7; 103, 8.23; 104, 5.21; 117, 17; 143, 10; 144, 5.17
c. gen. 24, 10.18; 37, 24; 39, 22; 40, 8; 45, 9; 66, 13; 111, 11
- προσάγω 112, 7; 140, 28; 141, 10 V
- προσαιρέομαι 129, 22 V
- προσαναπαύομαι 89, 8
- προσαναφέρω 139, 19
- προσανέχω 126, 7
- προσβάλλω 57, 31
- προσδέχομαι 36, 6 V
- προσδιαλέγομαι 50, 22
- προσδιαστέλλω 146, 10 VNAB
- προσδίδωμι 38, 16 V
- προσδοκέω 38, 24; 120, 10; 129, 4; 145, 7
- προσδοκία 56, 17; 86, 5
- πρόσειμι 38, 6
- προσέρχομαι 34, ▯ JB; 102, 25; 111, 19; 119, 18; 135, ▯
- προσέτι 17, 10 del.; 56, 16
- προσευκτήριον 43, 7; 102, 8
- προσευχή 146, 18
- προσέχω 32, 5
- προσηγορία 66, 22; 105, 3; 135, 5
- προσήκοντες 129, 17
- προσήκω 20, 4; 22, 28; 55, 18; 57, 13.16; 58, 1; 83, 4; 86, 3; 127, 9; 129, 18.27; 131, 5 V.2.15; 136, 4; 146, 26
- προσήλωσις 45, 14
- πρόσθεν 15, 16.20; 47, 5; 54, 20; 121, 14; 150, 16
- προσκαλέομαι 21, 25 Mss; 83, 19 V
- προσκαρτερέω 51, 17; 53, 18; 127, 1 V
- πρόσειμι 43, 19
- πρόσκλησις 33, 21 JNAB
- προσκομιζω 122, 14; 149, 14
- προσκυνέω 101, 22; 148, 6
- προσκύνησις 101, 19
- προσλαμβάνω 141, 18 V
- πρόσσδος 143, 7 conj.
- προσοικειώω 67, 1
- προσομιλέω 111, 13; 128, 3
- πρόσσωπις 100, 10
- προσποιέομαι 143, 2
- προσρηγγνυμι 82, 23
- πρόσρημα 111, 8; 135, 24; 150, 2.6
- πρόσρησις 144, 19
- πρόσταγμα 96, 11; 107, 28; 119, 10
- προστασία 93, 23
- προστάττω 23, 6; 31, 16; 42, 25; 43, 1; 47, 19; 54, 9; 81, 1.3; 96, 9.16; 99, 12 V; 105, 16; 136, 13; 138, 10
- προστίθημι 51, 22; 89, 12; 97, 4 V
- προστρίβω 26, 11
- προσφέρω 121, 16; 136, 16
- προσφεύγω 110, 18
- προσφθέγγομαι 15, 10
- πρόσφορος 56, 21; 94, 19
- προσφώρας 143, 9
- προσφωνέω 72, 19; 86, 23; 94, 20; 133, 5; 139, 28; 141, 23
- προσφώνημα 19, 5
- πρόσχημα 117, 12
- προσχωρέω 50, 16; 52, 16
- πρόσω 52, 13; 84, 17
- πρόσωπον 23, 3; 38, 21; 56, 12; 67, 6; 81, 33; 86, 14; 100, 19; 117, 18; 121, 8; 122, 9.10; 131, 6; 133, 3; 140, 14
- πρότασις 88, 8
- προτάττω 34, 7
- προτείνω 23, 26; 41, 24; 54, 22; 88, 6
- πρότεροι 16, 17; 42, 23; 54, 26; 56, 2; 57, 7; 104, 7
- πρότερον 15, 17; 17, 25; 21, 15 V; 22, 9; 28, 2; 29, 3.16; 45, 10; 46, 11; 48, 9; 50, 9; 54, 2; 56, 18; 57, 15; 72, 25 V; 86, 20; 103, 24; 111, 9 V; 120, 24; 121, 12; 127, 24; 134, 27; 135, 4; 136, 16; 148, 6; 150, 10
- πρότερος 55, 12; 83, 2; 135, 10.13
- προτίθημι 82, 3; 86, 20; 97, 4 JNAB; 108, 1
- προτρέπω 68, 11; 111, 13.21; 128, 23; 132, 26
- προτυπόομαι 145, 5
- προϋπάρχω 83, 2; 127, 16 (Or.)
- προϋπόκειμαι 73, 10
- προφαίνω 38, 20; 51, 4

- προφανής* 26, 10 V 369 g; 42, 1; 47, 8; 95, 3
πρόφασις 33, 11; 42, 5.10; 72, 28
προφέρω 147, 23
προφήτης 16, 28; 21, 5.9; 25, 19; 26, 13; 49, 13; 53, 16; 82, 7.15; 94, 12
προφητικός 99, 18; 101, 19; 139, 22
προφητοφόντης 130, 9
προχειρίζομαι 27, 27
προχέιρω 110, 29
προχωρέω 39, 18; 48, 11; 89, 11
πρυτανεύω 41, 5
πρύτανις 27, 27; 142, 10
πρώην 15, 8; 72, 25 J
πρωτεία 25, 5.10; 32, 13
πρωτεύω 86, 22
πρώτιστος 23, 17; 26, 4; 56, 13. 23; 141, 24; 148, 28 V
πρωτόλεια 16, 26
πρώτος 21, 1; 22, 23; 24, 12; 25, 7.8.11.16.20; 26, 12; 27, 15; 28, 14; 29, 5; 31, 3; 34, 13.14; 35, 13; 38, 9; 40, 5 coni.; 41, 20.23; 42, 4; 44, 9. 20; 45, 12; 46, 8; 47, 16; 51, 8; 52, 13.15; 55, 12; 58, 8 V; 66, 12.17; 67, 6; 86, 5.19.19 JNAB; 88, 6; 94, 1; 99, 20.25; 100, 29; 101, 8; 103, 25; 111, 16; 120, 12; 121, 12; 126, 9; 135, 20; 136, 11; 138, 21; 140, 7; 141, 3.27; 142, 6; 144, 17; 145, 9.14.23; 147, 26; 148, 28 J.9
πρωτοστάτης 44, 18
πταίω 93, 16
πτήσις 49, 18
πτοέομαι 110, 2; 147, 18 VNAB
πτωχεία 44, 3
πτωχός 139, 5
πύλη 34, 10.18; 43, 6.8; 100, 21.29; 122, 6; 128, 14
πυθάνομαι 32, 20; 40, 23; 46, 15; 49, 8; 57, 21; 73, 17; 87, 17 (Or.); 105, 10.19; 122, 27; 134, 25; 148, 25
πῦρ 23, 19; 32, 7; 45, 14; 46, 3 V; 47, 5; 72, 29; 81, 1; 104, 15; 108, 24; 128, 9; 135, 8
πυρός 150, 10
πυρόω 46, 3
πυρός 109, 1; 112, 1
πυρωπός 86, 10
πῶ 111, 16
πώποτε 16, 32; 18, 1; 39, 3; 42, 4; 52, 11; 81, 26; 96, 3; 119, 31; 145, 19 V; 147, 25; 150, 21
πῶς 24, 8; 35, 17; 110, 20
ῥάδιος 29, 26; 83, 12
ῥᾶον 129, 13
ῥαστώνη 17, 27; 54, 14; 109, 10; 129, 11; 149, 2
ῥάκος 110, 23
ῥέζω 108, 27
ῥεῖθρον 146, 1 (Or.)
ῥεῦμα 129, 7
ῥέω 129, 3
ῥήμα 20, 9; 25, 2 NAB; 36, 18; 128, 20; 129, 31
ῥημάτιον 130, 3; 132, 3
ῥίζα 29, 13
ῥίπτω 48, 8; 52, 16; 108, 13; 147, 11
ῥοπή 27, 18; 53, 26; 55, 14; 148, 31
ῥυπάω 110, 23
ῥυπόω 96, 19
ῥῶ 31, 4
ῥωμαλέος 26, 7; 142, 16
ῥώμη 26, 2; 51, 15; 86, 16; 128, 5
σάββατον 126, 19
σάρξ 44, 22 VN
σατραπείης 18, 25
σεβάσμιος 131, 9; 147, 1 V
σεβαστός 15, 18; 25, 8.11; 27, 14; 149, 10; 150, 6
σέβω 31, 18; 42, 3; 50, 6.15; 80, 7; 130, 26; 150, 23
σεμνολογέω 81, 32; 107, 30 JNAB
σεμνός 20, 6; 38, 3; 43, 2; 73, 7; 96, 21; 100, 2 V.13; 103, 3; 107, 29; 109, 11.15; 117, 12; 126, 4
σεμνότης 126, 11
σεμνόνομαι 72, 23; 80, 11; 101, 11; 107, 30 V
σεπτός 95, 3
σημαίνω 49, 18; 135, 24

- σημείον 30, 13.14.17; 31, 14.20.21;
 34, 6; 36, 12.14.19; 49, 4; 50, 8;
 51, 17.19.24; 52, 2; 55, 10; 82, 1.3
 (conj.)
 σιγή 86, 4.24
 σίδηρος 23, 19; 45, 14.18
 σιτηρέσιον 85, 20
 σιτοδοσία 130, 21
 σιωπάω 19, 22; 20, 2.11; 22, 18
 σιωπή 16, 6
 σκάφος 35, 4.12
 σκέμμα 42, 13
 σκέπη 38, 8; 102, 27
 σκέπτομαι 126, 4
 σκευή 147, 24
 σκευωρέω 110, 23
 σκηνή 53, 14.23.17
 σκηνοποιέομαι 54, 13
 σκήνος 103, 18; 144, 19; 145, 3;
 147, 21; 148, 2.12; 149, 10.14; 150, 2
 σκηπτός 18, 8
 σκήψις 43, 26
 σκιά 56, 1 (Jes.)
 σκιαγραφία 16, 18; 19, 23; 82, 19;
 126, 3
 σκιώδης 110, 28
 σκληρόνω 53, 10 (Exod.)
 σκολιός 47, 6; 82, 7
 σκοπέω 18, 1; 120, 16; 144, 16;
 145, 4
 σκοπός 20, 24; 22, 19; 120, 8
 σκοτεινός 110, 29
 σκότιος 95, 18; 108, 21; 136, 6
 σκοτομήνη 46, 16
 σκότος 20, 11; 41, 3.22; 48, 14;
 56, 1 (Jes.); 81, 23; 95, 6; 96, 24;
 108, 12
 σκυλεύω 108, 28
 σκώληξ 44, 26
 μικρός 19, 25; 30, 17 V; 33, 11;
 44, 9 JAB; 48, ▣ VB; 50, 24 V;
 55, 19 V; 72, 22; 82, 22; 86, 19;
 93, 16; 139, 30 V
 σοφία 21, 6; 23, 23; 26, 6; 81, 30
 85, 16; 93, 12; 104, 12
 σόφισμα 24, 5
 σοφός 43, 25; 109, 22 Mss; 110,
 1 Mss
- σπάνιος 93, 15.25
 σπάνις 33, 24
 σπένδομαι 22, 3; 54, 21; 136, 16 J
 σπέρμα 141, 10
 σπεύδω 26, 16; 48, 19; 83, 19;
 101, 16; 111, 13.21; 117, 18; 131, 4;
 136, 11; 138, 11; 146, 25
 σπινθήρ 72, 29
 σπλάγγνα 33, 20; 44, 25; 49, 19
 σποδία 150, 9
 σπονή 122, 25
 σπόρος 150, 10
 σπουδάζω 28, 21; 95, 21; 149, 29
 σπουδή 23, 1; 95, 6; 96, 14; 103,
 18; 126, 5.22; 136, 4; 144, 10
 στασιάζω 28, 4; 39, 10; 93, 18
 στάσις 72, 28; 73, 15; 87, 13 (Or.);
 112, 13
 σταυρός 30, 7.22; 31, 12; 36, 16;
 37, 3 JNAB
 στάχυς 150, 12
 στέγη 100, 12; 107, 28; 144, 4
 στέλλομαι πορεύειν 30, 9; 37, 24;
 139, 30
 στένω 44, 3
 στέργω 122, 22
 στερέω 43, 13; 129, 19.26; 146, 21
 στέρησις 129, 14
 στέρον 31, 13; 33, 3
 στερός 48, 18 -ρη- Mss
 στερορότης 85, 17
 στέφανος 15, 8; 31, 1; 84, 6; 85, 2;
 122, 15
 στεφανώω 100, 24; 105, 9
 στήλη 16, 15.19; 19, 19; 36, 12;
 89, 15; 144, 23
 στηλιτεύω 34, 19
 στηρίζω 32, 3
 στίφος 149, 15
 στοά 100, 4.17.29; 144, 11.12
 στοιχείον 18, 24; 28, 12; 31, 2;
 96, 20; 131, 33
 στοιχηδόν 122, 6
 στολή 16, 1; 122, 7.16
 στόμα 37, 11; 140, 12
 στρατεία 52, 25 JAB
 στρατεύμα 29, 19; 141, 16
 στρατεύω 143, 24

- στρατήγημα* 20, 17 V
στρατηγός 96, 4; 141, 17
στρατιά 52, 25 VN
στρατιώτης 27, 10; 43, 10
στρατιωτικός 28, 20.22; 30, 9;
 49, 1; 50, 25; 51, 5.24; 52, 14; 53,
 24; 55, 8; 57, 4; 102, 25; 103, 26;
 109, 20; 110, 8; 111, 2; 112, 4;
 121, 18; 126, 22; 127, 12.20; 128,
 14; 143, 9.25; 147, 15.21; 148, 12.21;
 149, 15.21
στρατοπεδεία 108, 15 JAB (-δίας
 VNmg)
στρατόπεδον 31, 16; 34, 10; 136, 9;
 146, 21; 148, 24.31
στρατός 18, 17; 49, 11; 50, 9;
 51, 12; 52, 20; 53, 14; 54, 1; 55, 2;
 121, 28; 127, 23; 148, 5
στρωμνή 26, 19; 27, 4; 146, 16
συγγενεία 41, 14.16
συγγενής 21, 11; 147, 6
συγγνώμη 53, 8; 93, 15.16
σύγγραμμα 139, 27
συγγραφεύς 19, 30
συγγραφή 132, 11
συγγράφω 112, 17
συγκαλέω 22, 27; 30, 17; 37, 18;
 50, 2; 93, 9; 131, 4; 145, 26 JNAB
συγκάμνω 73, 13
σύγκειμαι 104, 24
συγκλητικός 32, 19; 33, 14
σύγκλητος 32, 14; 36, 4; 37, 1.5;
 120, 11; 148, 10.32
συγκροτέω 24, 27; 38, 28; 81, 4;
 83, 18; 140, 6; 89, 17 V
συγκρότησις 43, 7
συγκυρέω 20, 2
συγχαίρω 87, 15 (Or.)
συγχέω 83, 7
σύγχυσις 22, 9
συγχωρέω 25, 3; 93, 17; 111, 8;
 129, 16
συζεύγνυμι 139, 29
συκοφαντία 80, 17
συλλέγω 52, 25
σύλλογος 132, 14
συμβαίνω 27, 25; 39, 15; 120, 20;
 126, 22; 145, 15
συμβάλλω 19, 26; 32, 2; 53, 20;
 55, 7; 72, 28
συμβασιλεύω 140, 16
συμβολή 20, 17; 29, 18; 30, 15;
 50, 25; 51, 5.8.23; 52, 18; 55, 5
σύμβολον 31, 2.22; 41, 15; 49, 4,
 10; 104, 18.23; 122, 25; 127, 22;
 139, 22; 148, 29
σύμβουλος 55, 19
συμμαχία 34, 12; 52, 25; 122, 18
σύμμαχος 50, 5; 54, 25
σύμμετρος 31, 10
συμπάθεια 48, 22
συμπαθής 43, 17
σύμπας 15, 16; 20, 2; 27, 27;
 41, 2; 56, 9; 73, 2.12; 95, 24; 96, 1;
 101, 2; 102, 23; 126, 17; 131, 3.32;
 141, 5; 147, 16; 150, 5.12
συμπάσχω 39, 23
συμπίθω 88, 11
συμπέμπω 27, 11
συμπεραίνω 140, 20 V
συμπήγγυμι 35, 5
συμπλέκω 31, 1
συμπληγάζω 82, 24
συμπληρόω 145, 9
συμπλοκή 100, 14
σύμπνευσις 26, 12 V
συμποσιάζω 89, 2; 140, 4.23
συμποτικός 139, 4
συμπράττω 26, 14; 49, 9; 79, 4;
 129, 4; 141, 19
συμφαίνω 51, 14
συμφέρον 20, 20; 146, 3 (Or.)
συμφέρος 132, 28
συμφορέα 73, 17; 110, 10; 112, 2;
 121, 30; 148, 33
σύμφυτος 48, 18
συμφωνέω 94, 4
συμφωνία 27, 12; 87, 22 (Or.);
 94, 15; 136, 18; 148, 31
σύμφωνος 42, 19; 49, 16; 93, 18;
 117, 9
σύν 19, 5.16; 21, 23; 23, 1.3;
 24, 25; 25, 22; 26, 8; 27, 9.11;
 28, 2; 29, 17.18; 30, 12; 31, 8; 36, 5;
 37, 4; 49, 20; 51, 16; 53, 2; 55, 8;
 68, 7; 81, 31; 83, 24; 86, 4; 94, 3;

- 104, 19; 108, 20; 119, 16.26; 126, 7;
130, 7.23; 131, 7; 136, 4.18; 138,
11.22; 139, 3.24; 142, 3; 144, 9;
147, 15; 149, 21.22.24.29; 150, 11
- συναγελάζω 103, 4; 146, 6 (Or.);
150, 3
- συνάγω 20, 8; 29, 20; 42, 18; 47,
17; 48, 18; 54, 24; 84, 5; 85, 6;
87, 2.7 (Or.); 88, 9; 94, 22; 138,
15
- συναγωνίζομαι 143, 28
- συναισθάνομαι 26, 11; 36, 10; 53, 5
- συναίσθησις 45, ■
- συνανακλίνομαι 89, 8
- συνανατέλλω 38, 20
- συνάπτω 30, 7; 31, 7; 41, 17; 55,
23; 56, 7; 84, 9; 85, 3; 89, 15; 94, 5;
100, 6; 105, 18; 112, 16; 119, 28;
130, 18; 132, 14; 133, 4; 147, 8
- συναύξω 130, 28
- συνάφεια 112, 17
- σύνδεσμος 87, 26 (Or.)
- συνδοξάζω 150, 2
- συνεγείρω 83, 20 V
- συνεδρεύω 84, 18
- συνείδησις 24, 6; 131, 20
- συνειδός 47, 19
- σύνειμι 15, 13.20.25; 24, 27; 25,
18; 26, 15 JNAB; 37, 20; 39, 19;
49, 6.9; 135, 15; 141, 19; 143, 26
- συνεκτείνω 100, 18
- συνεκτελέω 145, 12 JN^mε
- συνέπομαι 30, 9; 143, 27
- συνεργέω 83, 20 JNAB
- συνεργία 29, 1; 87, 14 (Or.)
- συνεργός 20, 31; 96, 8
- συνέρχομαι 84, 2; 95, 23
- σύνεσις 54, 10; 143, 6 VNAB
- συνεχής 120, 5; 122, 4; 131, 2.25
- συνέχω 37, 9; 100, 14; 108, 25
- συνήθεια 83, 4
- συνήθης 15, 9; 23, 27; 33, 1; 45, 6;
49, 2; 50, 4; 53, 19; 86, 7; 104, 16;
111, 10; 133, 1; 142, 19; 143, 11;
148, 7.15
- συνήθως 54, 13; 129, 4; 143, 6.7.8
- συνημμένος 100, ■
- συνθεράπτω 88, 2 (Or.); 94, 21
- συνθήκη 41, 14.24; 54, 21.23; 55,
13; 122, 26
- σύνθημα 23, 26; 51, 7; 86, 8;
- συνιζάνω 39, 1 [127, 5
- συνίστημι 25, 13; 30, 7; 33, 22;
35, 7; 85, 5.12; 88, 7; 95, 4; 102, 9;
104, 6; 105, 7; 135, 23
- σύννευσις 26, 12
- συννοσέω 73, 13
- σύνοδος 15, 6; 38, 28; 42, 9.13;
81, 3; 83, 18.22; 84, 13; 85, 22;
86, 4; 88, 4; 89, 13; 93, 8; 94, 7.14;
130, 12; 136, 9; 138, 11.19; 139, 3;
140, 6; 189, 17 V; 116, 3 VJ^mε;
136, 20 V
- σύνοικος 142, 5
- συνοράω, συνειδον 15, 15; 28, 14;
48, 17; 51, 12; 52, 24; 108, 9; 109, 6;
130, 3
- συνταράττω 82, 21 JNAB
- συντακτικός 93, 8
- συντάττω 20, 21; 27, 3; 46, 11;
55, 6; 94, 2; 103, 8; 129, 31
- συντείνω 20, 24; 125, 16; 132, 23;
142, 3
- συντελέω 18, 4; 25, 2; 47, 18; 66,
25; 82, 20; 88, 18; 93, 22; 107, 24;
120, 18; 126, 15; 127, 3; 140, 12.21;
144, 22; 146, 30; 148, 11.21
- συντηρέω 22, 8
- συντίθημι 51, 6
- συριγγώδης 44, 24
- συρράπτω 40, 4.8
- συσκενάζομαι 41, 19
- συσκενή 47, 10
- σύστασις 147, 26
- σύστημα 119, 29
- συστρατεύω 143, 28
- συστρέφω 119, 29 JNAB; 131, 6
- σφαγή 22, 7
- σφοδρα 20, 15; 143, 18.29
- σφοδρός 46, 6; 129, 21
- σφραγίς 58, 6; 145, 28 (Or.);
- σφράγισμα 146, 1 [146, 12
- σχεδόν 66, 29; 103, 7
- σχήμα 16, 19; 30, 21.22; 36, 16;
37, 21; 45, 24; 105, 7; 122, 6.7; 126,
1; 142, 29; 149, 7; 150, 18

- σχηματίζω 142, 27
 σχισματικός 82, 22; 119, 23.30
 σχολή 51, 21; 53, 14.21; 54, 14;
 83, 10; 88, 7; 94, 22; 101, 6; 109, 10;
 126, 18; 127, 2; 130, 15; 131, 1
 σφάζω 54, 11; 93, 20; 121, 27;
 143, 2
 σῶμα 15, 20; 16, 22; 26, 1.4; 28,
 12; 32, 18; 33, 1; 38, 9; 44, 7.24;
 45, 1; 46, 4; 48, 6; 51, 16; 54, 15;
 55, 25; 73, 12; 84, 4; 86, 12.16; 94, 5.
 23; 95, 27; 102, 20.27; 109, 11; 110,
 3.22; 119, 27; 122, 9; 127, 7; 128,
 5; 129, 23; 142, 15; 145, 14; 149, 17
 σωματοφύλαξ 24, 11; 39, 3; 126,
 12; 141, 15; 147, 10
 σῶος 52, 17; 127, 19 (Or.)
 σωρεύω 53, 8; 110, 24
 σωτήρ 16, 25; 29, 10; 34, 5; 36, 8;
 37, 3 V; 50, 13; 51, 6; 53, 14; 56, 3;
 57, 27; 68, 12; 85, 3; 87, 10 (Or.).
 24 (Or.); 95, 5; 96, 26.23; 99, 21.23;
 100, 25; 101, 9; 102, 5.9.11.14;
 103, 17 JNAB.25; 104, 28; 105, 11;
 107, 25; 110, 2.4.6.14; 112, 7.20;
 120, 3; 121, 17; 126, 20.18; 127,
 11; 130, 9; 139, 11.25; 144, 15;
 146, 2 (Or.); 147, 2.14; 149, 17;
 150, 10
 σωτηρία 26, 13; 45, 23; 48, 24;
 52, 17; 53, 4; 54, 5.19.10; 93, 27;
 117, 19; 119, 15; 121, 26; 145,
 27 (Or.)
 σωτήριος 31, 2.14; 34, 6; 36, 12.14;
 42, 26; 48, 25; 49, 10; 51, 9.13;
 52, 5; 55, 1.10; 66, 18; 81, 32.33;
 82, 3.12; 83, 3; 88, 15; 93, 27;
 95, 2.12.27.22; 96, 21; 97, 2.9;
 99, 13.16; 101, 1.19; 102, 19;
 104, 23; 107, 24; 110, 18; 111, 21;
 117, 13; 126, 10.14.21; 127, 22.24;
 128, 4-11; 131, 14; 132, 19; 135, 2.
 8.9; 136, 17; 139, 25; 140, 11;
 141, 9; 145, 10.21; 146, 1 (Or.);
 89, 17 V
 σωτηριώδης 36, 19
 σωφρονέω 39, 10.20; 109, 21 V
 σωφρονίζω 81, 11; 121, 18; 129, 18
 σωφρονομός 27, 24
 σωφροσύνη 26, 4; 33, 5; 42, 28;
 109, 21 JNAB; 111, 12
 σῶφρων 18, 16; 39, 12; 44, 14;
 48, 17; 73, 19; 111, 9; 145, 3
 τάγμα 43, 10; 49, 3; 51, 1.12;
 86, 19.22; 88, 6.9; 102, 25; 103, 27;
 120, 13; 127, 20; 141, 16; 142, 6;
 143, 25; 148, 6.21; 149, 15.21
 τακτός 128, 2
 ταλαιπωρέω 43, 14; 45, 18; 102, 29
 τάλας 146, 20
 ταμείον 24, 14; 33, 2; 57, 15;
 128, 2
 ταμιεύω 16, 26; 19, 12.15; 22, 22;
 143, 13; 144, 19
 τάναντία 41, 1.18; 42, 16.21; 66,
 14; 80, 6
 ταξίαρχος 141, 17; 146, 22; 147, 14;
 148, 22
 τάξις 43, 12; 52, 14; 85, 1; 86, 2;
 122, 6
 ταράττω 72, 24; 83, 16; 136, 8
 ταραχή 51, 23; 72, 21; 80, 3 NAB;
 111, 28
 τάραχος 80, ■ VJ
 τάττω 100, 24; 128, ■
 ταύτη 95, 13 (πη).20
 ταφεών 95, 18
 τάχα 20, 7; 29, 26; 99, 17; 111, 27;
 119, 16; 143, 2
 τάχος 23, 1; 68, 7
 ταχύς 18, 4; 32, 17
 τέθνηκα 149, 6
 τέθριππον 150, 19
 τεκμήριον 22, 18; 26, 1; 102, 15
 τεκταίνομαι 16, 19
 τέλειος 17, 10; 93, 15
 τελειώω 103, 21; 128, 5; 146, 12
 τελείωσις 142, 20
 τελεταί 102, 10; 128, 27
 τελευτάω 17, 4; 18, 15; 19, 17;
 25, 16; 130, 4; 145, 3
 τελευτή 15, 21; 17, 28; 20, 30;
 26, 18; 48, 6; 57, 12; 103, 12; 143, 6.
 10.20; 144, 18.21; 145, 19; 148, 33;
 150, 8.16

- τελέω 121, 14; 146, ■
 τέλος 16, 13.16; 18, 1; 24, 17;
 27, 19; 28, 17; 29, 6.17; 42, 1;
 44, 11; 87, 4 (Or.); 94, 1; 102, 21;
 103, 8; 132, 26; 133, 1; 143, 15;
 144, 17; 145, 11; 147, 8; 149, 28;
 150, 28
 τέμενος 109, 6; 135, 11
 τέμνω 18, 20; 73, 15; 101, 7 JNAB
 τέρμα 18, 23
 τέταρτος 120, 19
 τετράπλευρος 144, 10
 τετρασός 134, 23
 τέτταρες 22, 1; 25, 11; 120, 20
 τεύχος 134, 23
 τεύχω 143, 15
 τέως 28, 1.8; 42, 5; 50, 14; 55, 11
 τῆδε 19, 4; 36, 5; 48, 15; 89, 15;
 105, 4; 109, 16; 111, 19; 102, 2;
 110, 9.14; 135, 16; 138, 14
 τηλαυγής 41, 4; 128, 9; 136, 6
 τημελέω 38, 14
 τηνικαῦτα 21, 8; 22, 23; 45, 21;
 53, 1; 55, 14; 97, 7; 26, 8
 τηρέω 22, 8
 τίθημι 16, 24; 22, 30; 28, 8.23;
 39, 18; 43, 1; 46, 12; 50, 16; 54, 3.4;
 57, 22; 73, 18; 87, 18 (Or.); 95, 6;
 108, 25; 145, 1; 149, 1
 τιμάω 16, 4.9.20; 17, 11; 19, 3.11.
 26; 24, 14.18; 27, 12; 29, 10.22;
 32, 6; 37, 23; 38, 12; 50, 1.6.12.19;
 54, 9; 81, 6.13; 85, 18; 89, 13;
 93, 17.24; 94, 14; 101, 7 V.11;
 102, 3; 103, 19.26; 104, 3.10.27;
 111, 7; 112, 10; 120, 7.15; 122, 20;
 126, 14.19.22; 128, 17; 131, 9;
 133, 6; 136, 2; 139, 3.20; 141, 2.25;
 146, 27; 147, 1; 148, 2.14.17;
 149, 6.13; 150, 15; 151, 1
 τιμή 15, 17.23; 16, 18; 19, 17;
 24, 1; 25, 11.20; 27, 29; 37, 19;
 40, 6.7; 42, 17.24; 80, 18; 94, 13;
 101, 10; 104, 3.8; 120, 11; 122, 26;
 130, 24; 135, 3.21; 140, 4; 144, 21;
 145, 1
 τιμητικός 83, 19
 τίμιος 104, 7; 122, 14.15; 139, 26
 τιμωρέω 129, 14.27
 τιμωρία 42, 12; 43, 19.21; 44, 4.22;
 45, 13; 48, 3; 55, 17; 81, 10; 129, 24
 τιμωρός 44, 16; 45, 11
 τίνω 99, 15
 τμήμα 41, 2; 48, 6; 112, 3
 τότε 108, 27
 τοιγαροῦν 83, 6
 τοιγάτοι 81, 30
 τοιοῦτος 18, 13; 24, 13; 27, 26;
 32, 20; 33, 7.8; 37, 21; 38, 25;
 43, 23; 50, 24; 53, 12; 67, 2.5;
 72, 18; 85, 2; 94, 1; 102, 30; 117, 7.
 17; 127, 20; 128, 18; 129, 10; 130,
 10; 131, 27; 140, 17; 142, 7; 143, 19;
 150, 9; 151, 5.7
 τοίχος 100, 9
 τολμάω 28, 4; 39, 20; 41, 21;
 43, 26; 45, 4; 47, 9; 66, 15.26;
 80, 6; 81, 3.27; 82, 26; 96, 4; 109,
 15; 111, 10; 140, 17
 τόλμημα 32, 10; 53, 9
 τολμηρός 39, 15
 τόξον 122, 17
 τοπάρχης 18, 25
 τόπος 34, 11; 36, 17; 47, 16; 50, 2;
 67, 2.5; 84, 4; 95, 2.15; 101, 24;
 109, 20; 128, 9; 138, 14; 144, 14.18;
 149, 29; 105, 21 V
 τοσοῦτος 17, 25; 20, 2; 26, 2;
 29, 21; 39, 14; 41, 8; 45, 3; 46, 10;
 73, 5; 84, 2; 101, 12.14; 103, 13;
 104, 20; 111, 26; 120, 2; 121, 6;
 122, 19; 139, 18
 τότε 21, 5; 33, 19; 45, 2; 81, 23;
 83, 15; 87, 20 (Or.); 131, 10.12;
 132, 27.28; 138, 14; 139, 20.22;
 141, 21.22; 143, 8.9
 τὸναντίον 129, 4
 τὸνομα 150, 15
 τοῦπίσω 57, 16
 τουτί 36, 13.14
 τουτονί 83, 16
 τραγικός 48, 7; 112, 1
 τράπεζα 81, 5
 τραχύνω 39, 9
 τρεῖς 17, 10; 100, 21; 135, 18;
 141, 6

- τρέπομαι* 15, 10; 29, 9; 52, 20
τρέφω 21, 6
τριάκοντα 18, 6; 135, 18; 142, 13
τριακονταετηρικός 15, 7; 139, 29
τριακονταετηρίς 136, 3; 139, 24
τριακονταέτης 140, 20
τριακόσιοι 85, 13 V
τριάς 135, 25
τρίδος 109, 8
τριπλάσιος 18, 15
τρίπλευρος 100, 4
τρίπους 108, 3
τρισμακάριος 15, 24; 17, 26; 20, 17;
 27, 12; 94, 22; 103, 14; 142, 9;
 150, 1.13
τρίτος 18, 6; 34, 13; 86, 6; 120, 13;
 135, 24; 140, 10; 141, 8
τριττός 15, 4; 19, 13; 134, 23
 (-σσ-); 135, 25
τρόπαιον 17, 24; 20, 18; 30, 7;
 31, 12.22; 34, 6; 36, 13; 39, 27;
 51, 9.14; 52, 5.7; 53, 26; 55, 2;
 80, 12; 82, 1.12; 99, 22; 121, 17;
 127, 22.25; 142, 18
τροπή 20, 30
τροπόμαι 55, 15
τρόπος 21, 21; 22, 2; 23, 19;
 24, 4; 27, 19; 39, 22 V.7; 41, 20;
 47, 11; 48, 11.18; 51, 17; 68, 15;
 73, 24; 85, 17; 86, 17; 89, 16;
 97, 10; 103, 12; 104, 6; 107, 26;
 108, 28; 111, 25; 112, 4; 122, 8;
 125, 22; 126, 5.12.14; 128, 15;
 129, 13; 130, 1; 142, 29; 146, 16;
 148, 7; 150, 19; 151, 4
τροφή 33, 24; 38, 8; 43, 15; 93, 22;
 139, 6.13
τροφυλός 54, 15; 149, 3
τρούχω 40, 22; 44, 3
τυγχάνω 16, 7; 19, 22.30; 38, 24;
 42, 14; 51, 9; 53, 4.22; 55, 3 JNAB.
 24; 85, 7; 87, 5 (Or.).18 (Or.);
 93, 16; 103, 18; 104, 10; 105, 10;
 109, 1 JNAB; 111, 17; 112, 14;
 120, 9.11; 128, 4; 130, 4.5; 131, 32;
 132, 1.8; 133, 1; 136, 16; 142, 6;
 145, 27 (Or.); 151, 5
τύπος 36, 14; 146, 2 (Or.); 150, 17
τυραννικός 17, 13; 21, 5.8.13.21;
 28, 13; 32, 7; 36, 20; 37, 6.16;
 55, 23; 66, 14; 80, 5
τυραννίς 28, 19; 33, 9; 34, 4; 49, 7;
τυραννοκτόνος 21, 19 [82, 6
τύραννος 16, 12; 19, 30; 21, 3.10.
 17; 28, 21; 29, 16; 32, 20; 33, 11.18.
 23; 34, 13.16.17; 35, 17; 41, 7;
 48, 11; 50, 27; 53, 11; 55, 18;
 58, 8 V; 87, 9 (Or.); 139, 1
ἄβρις 44, 6; 57, 5.9
ἄδωρ 145, 15
ἄετός 144, 6
αἰός 27, 2.16; 37, 4; 101, 14;
 103, 8.13; 140, 16; 141, 28; 149, 28
ἄλη 16, 19; 81, 7; 86, 20; 96, 7.15;
 100, 8.12; 101, 4; 105, 9; 108, 11.24.
 28; 135, 10
ἄμνος 15, 7.23; 16, 7; 27, 12;
 56, 13; 86, 24
ἄπάγω 18, 19 JN; 130, 10
ἄπακούω 43, 9; 54, 23; 132, 29
ἄπαλλάττω 148, 7
ἄπανδρος 44, 8
ἄπαντάω 136, 7
ἄπαρ 89, 10
ἄπαρξις 37, 13; 42, 25; 57, 11;
 103, 11; 146, 28
ἄπαρχικός 120, 11 N
ἄπάρχω 31, 22; 44, 5; 81, 16;
 83, 11; 95, 9; 103, 11; 117, 11;
 130, 27; 142, 4.7
ἄπασπιστής 23, 9 JAB; 35, 13
 YAB; 49, 23; 51, 16
ἄπατικός 120, 11 VJAB
ἄπατος 120, 12
ἄπειμι 110, 22
ἄπεισέρχομαι 23, 24; 29, 3
ἄπεκδύομαι 45, 22
ἄπεναντός 55, 13
ἄπεξίσταμαι 25, ■
ἄπέρ c.gen. 23, 18.22; 25, 1; 28,
 14; 38, 17; 45, 7; 47, 18.19; 54, 18;
 73, 20; 82, 11; 87, 16 Mss.; 94, 1.
 19; 95, 25; 120, 18; 123, 1; 125,
 18; 139, 1.16.17; 149, 7.25
 c. acc. 139, 19; 144, 5

- ὑπερ* 139, 17
ὑπεράγαν 22, 21
ὑπερακοντίζω 43, 19; 47, 14; 85, 13
ὑπεραλεγέω 73, 17; 82, 27
ὑπερβαλλόντως 142, 21
ὑπερβάλλω 16, ▣ V; 23, 2; 40, 17; 45, 12; 57, 19; 86, 15; 87, 2 (Or.); 101, 16; 122, 9; 142, 2; 144, 20
ὑπερβολή 19, 26; 22, 21; 39, 23; 44, 9; 45, 1; 47, 13; 53, 7; 104, 2; 122, 26; 146, 14; 151, 1
ὑπερεκπλήττομαι 15, 23
ὑπερέυχομαι 54, 19
ὑπερθανμάζω 129, 28; 131, 9
ὑπερθε 95, 17
ὑπέρχομαι 30, 6; 66, 20; 82, 4
ὑπέρχομαι 48, 14; 54, 28
ὑπερδύω 44, 4
ὑπεροχή 130, 20
ὑπερφέρω 86, 1
ὑπερφυής 86, 18; 97, 6; 100, 10; 103, 22; 104, 27
ὑπερφύω 105, 7
ὑπέχω 45, 8; 55, 18; 131, 25; 132, 20
ὑπήκοος 18, 25; 22, 10.22; 33, 23; 34, 9; 43, 27; 50, 26; 53, 2
ὑπηρεσία 83, 22; 87, 18 (Or.); 108, 16; 122, 18; 138, 25; 139, ▣
ὑπηρετής 83, 13; 126, 10
ὑπνώω 30, 12
ὑπό c. gen. 18, 2; 22, 11; 37, 16; 39, 21; 48, 24; 51, 24; 56, 24; 57, 24; 66, 14; 80, 5; 88, 6; 95, 4; 96, 9; 119, 11; 128, 22 (Or.); 130, 9; 147, 25; 150, 19
c. dat. 18, 19; 21, 12; 22, 7.27; 23, 9.25; 28, 2; 31, 11; 34, 11; 41, 2; 42, 4.21; 57, 23; 82, 8; 94, 5; 95, 16; 100, 20; 121, 22.25; 125, 12.13; 128, 13
c. acc. 22, 26; 27, 17; 36, 16; 40, 16; 47, 8; 50, 27; 55, 23; 56, 8; 93, 9; 117, 9; 121, 12; 122, 20; 130, 15; 148, 30
ὑποβαίνω 52, 2
ὑποβάλλω 16, 20 JABN^{ras}; 20, 25; 29, 7; 37, 17; 42, 11; 48, 3; 81, 10
ὑπόδειγμα 17, 5
ὑποδείκνυμι 27, 17 Mss
ὑποδέχομαι 36, 6 JNAB; 48, 10; 52, 2.17; 57, 14; 84, 5; 88, 8; 100, 22; 122, 19
ὑποδιαίρω 131, 10
ὑποδοχή 25, 17
ὑποδύομαι 45, 23; 119, 13 JNAB; 142, 27
ὑπόθεσις 19, 30; 58, 1; 73, 11; 94, 22; 130, 16; 131, 10; 132, 13; 139, 29
ὑποθήκη 141, 21
ὑποκατακλίνομαι 93, 15
ὑποκορίζομαι 41, 21 JNAB; 54, 23 JAB
ὑποκρίνομαι 41, 21 V; 54, 23 VN
ὑπολαμβάνω 16, 20 V; 29, 22; 30, 10 J; 49, 11; 95, 9; 110, 28; 129, 3
ὑπομένω 28, 17; 29, 18; 37, 15; 43, 21; 46, 9; 48, 5; 53, 2; 56, 24; 57, 10; 73, 8; 101, 24; 103, 16
ὑπομνήσκω 131, 26
ὑπόμνησις 20, 14
ὑπομονή 85, 17
ὑποπαραιτέομαι 33, 1
ὑποπτήσσω 33, 8
ὑποσημαίνω 31, 3
ὑποσημειώσις 58, 5; 88, 16
ὑποστέλλομαι 23, 11 J
ὑποστηρίζω 125, 19
ὑποτάττω 28, 4; 57, 27; 112, 21; 122, 2
ὑποτίθεμαι 31, 24; 93, 10
ὑποτρέχω 93, 23
ὑποφάινω 86, 13; 135, 4 (J)
ὑποχείριος 48, 24
ὑποχωρέω 149, 21
ὑποχώρησις 23, 11 JNAB
ὑστατος 103, 10; 135, 16; 147, 4
ὑστερον 25, 11; 30, 2; 31, 17; 50, 24; 51, 21; 55, 19 JNAB; 102, 3; 139, 30
ὑστερέω 85, 1.11
ὑφαρπάζω 37, 14 JNAB
ὑφασμα 31, 7.12; 108, 30
ὑφερμηνεύω 88, 3

- ὀφηγέομαι* 51, 22 JAB
ὀφήγησις 20, 9.27
ὀφιζάνω 35, 11
ὀφίστημι 18, 2; 52, 16; 101, 9
ὀψηλός 30, 21; 36, 16; 82, 2;
 96, 12; 109, 3; 128, 7; 147, 24;
 148, 1; 149, 24
ὄσος 22, 4; 38, 2; 47, 15; 80, 20;
 95, 15; 100, 6; 105, 7; 135, 12;
 144, 2
ὄσω 19, 17; 66, 28; 80, 21; 111, 26

παιδρός 23, 3; 36, 6; 37, 10; 56, 1.
 12; 87, 1; 121, 8; 136, 7
παιδρότης 40, 18
παιδρύνω 17, 25; 20, 13; 38, 4;
 72, 20; 100, 2 VNAB; 102, 2;
 104, 8; 138, 26
παίνομαι 50, 18; 51, 3; 93, 12.21;
 104, 13; 131, 30; 140, 19; 143, 17
παίνω 17, 15; 29, 23; 30, 12;
 31, 21; 81, 23; 146, 19 (Or.)
πάλαγξ 49, 2; 51, 10; 83, 18
φανερός 57, 28; 81, 33; 143, 15;
 150, 28
φαντάζομαι 15, 25
φαντασία 110, 21
φαντασιόομαι 89, 9
φάντασμα 110, 28
φαρμακεύς 49, 13
φάρμακον 110, 11 VNAB
φᾶρος 31, 9
φάσκω 83, 4
φάσμα 30, 11; 40, 10; 108, 22
φάτνωμα 100, 13; 144, 4
φάτνωσις 104, 22
φᾶυλος 19, 30; 47, 19
φασλότης 142, 23
φέγγος 86, 11
φείδομαι 41, 13 V; 67, 3
φειδώ 22, 21; 54, 6; 55, 12
φέρω 21, 27; 23, 14; 31, 5.14;
 33, 10; 39, 9; 41, 7; 51, 20.24;
 52, 6.10; 73, 24; 82, 6; 87, 25 (Or.);
 100, 22; 104, 2 J; 110, 7 V; 119, 23;
 123, 4; 129, 6; 131, 32 V
φεύγω 53, 2.4
φήμη 21, 3.14; 22, 20; 72, 21

φημί 18, 1; 22, 28; 23, 12; 24, 13.
 23; 27, 2; 30, 6; 31, 21; 39, 19;
 43, 6; 45, 3; 50, 26.27; 51, 22; 53, 11;
 83, 16; 87, 7 (Or.); 101, 20; 111, 21;
 130, 5; 132, 27; 143, 24; 145, 3;
 146, 24; 150, 7
φθάνω 48, 13
φθαγτός 16, 22
φθέγγομαι 140, 17
φθείρομαι 107, 29
φθόνος 26, 8; 39, 18; 41, 6; 72, 26;
 79, 9; 80, 2 V.20; 111, 26; 136, 6;
 143, 4
φθορά 32, 18; 108, 20 JN^{ms};
 109, 13 V
φθόρος 117, 11
φιλάγαθος 142, 28
φιλαλήθης 142, 29
φιλανθρωπεύομαι 43, 15
φιλανθρωπία 19, 8; 23, 14; 28, 2;
 39, 23; 48, 18.21; 53, 6; 55, 6;
 56, 19; 142, 21
φιλόανθρωπος 38, 6; 43, 21; 132, 6;
 142, 28
φιλανθρωπώτατος 23, 10; 39, 2;
 41, 15
φιλαυτία 24, 6
φιλία 19, 1; 22, 3; 41, 21; 136, 16
φιλικός 41, 11.13.24; 51, 6; 52, 19;
 54, 20; 122, 25
φιλόθεος 27, 19; 97, 8; 105, 12;
 147, 7
φιλοκαλέω 139, 21 JNAB
φιλοκαλία 102, 4; 104, 5; 105, 2;
 108, 5; 139, 26
φιλόκαλος 100, 30; 101, 11; 136, 4
φιλονεικία 94, 11
φιλόνεικος 93, 11 JNAB
φιλονεικώς 88, 9
φιλοπόνηρος 87, 10 (Or.)
φίλος 17, 1; 24, 12; 27, 9; 30, 15;
 35, 5; 42, 20; 44, 13; 48, 2; 50, 1.4;
 54, 12; 80, 4; 86, 7; 87, 4 (Or.)²³
 (Or.); 93, 25; 96, 5; 126, 15; 132, 9;
 140, 3; 141, 7; 146, 29
φιλοσοφείω 131, 5; 139, 21 V
φιλοσοφία 129, 21; 130, 25
φιλόσοφος 110, 8

- φιλοτέχνως 101, 5
 φιλοτιμέομαι 45, 12; 109, 8; 129, 11
 φιλοτιμία 23, 3; 99, 17; 100, 1; 101, 8; 144, II
 φιλότιμος 81, 8; 122, 26
 φιλοφρονέομαι 37, 20; 93, 24; 140, 5
 φιλόφρων 139, 4
 φιλοχρημοσύνη 131, 18
 φλέγω 81, 1
 φλόξ 47, 6
 φοβερός 26, 3
 φόβητρον 55, 10
 φόβος 26, 8; 39, 4; 47, 8 VA; 72, 24; 86, 12; 112, 6; 119, 12; 132, 5
 φοιτάω 43, 3; 83, 23; 102, 31
 JNAB; 111, 9; 128, 16
 φονάω 33, 11
 φόνος 33, 12.15; 47, 12; 81, 18
 φορητός 41, 6; 121, 15
 φορυτός 110, 24
 φράζω 30, 17
 φράσις 20, 12
 φράσσω 17, 16; 18, 17; 32, 6; 34, 12; 40, 14
 φρενοβλαβής 82, 27
 φρενώω 82, 25
 φρήν 44, 15 V
 φρικτός 45, 2; 48, 7
 φρονέω 42, 21; 57, 26; 67, 2; 103, 14; 108, 7; 110, 20; 112, 10; 131, 27
 φρόνημα 25, 23; 26, 7; 38, 11; 102, 20; 119, 12; 121, 23
 φρόνησις 26, 5; 101, 17; 130, 17
 φροντίς 38, 26; 54, 18; 130, 23; 141, 27; 142, 7
 φροῦδος 52, 24
 φρουρέω 89, 6; 148, 4
 φρουρός 24, 12; 144, 14
 φυγή 26, 13; 48, 8; 51, 11; 52, 20; 54, 20
 φυή 29, 13 JNAB
 φυλακή 43, 20 V; 52, 3; 125, 16; 144, 5
 φυλακτήριον 36, 15; 52, 6; 80, 11; 104, 25
 φύλαξ 29, 10; 49, 7; 126, 11; 127, 11; 147, 14
 φυλάττομαι 23, 9; 26, 11; 55, 5; 58, 2.5; 127, 19 (Or.)
 φυλάττω 22, 6; 24, 8; 130, 7; 148, 12
 φυλή 29, 13 V
 φύλον 117, 17 NA; 121, 10; 122, II
 φύσις 15, 21; 16, 16; 19, 14; 21, 23; 24, 19; 25, 14; 27, 4; 40, 2; 42, 29; 43, 17.19; 54, 7; 95, 23; 109, 12; 129, 19.20.26; 140, 28; 142, 12; 150, 8
 φυτόν 103, 23
 φύω 27, 26; 33, 5; 103, 22; 150, 10
 φωνέω 149, 5
 φωνή 16, 5.8; 20, 28; 22, 9 JNAB; 27, 15 JNAB.15; 33, 4; 36, 19; 37, 11; 39, 10; 56, 15; 57, 30; 68, 13; 80, 10; 82, 15; 87, 3; 88, 10; 96, 26; 97, 9; 117, 13; 123, 2.6; 127, 21; 130, 1.4; 131, 7.21; 132, 12; 140, 16; 146, 17; 147, 12.12 V;
 φώρ 109, 15 V [148, 30
 φωρά 108, 20 VAB
 φώς 16, 1; 18, 24; 30, 7; 31, 7; 37, 7; 38, 18.21; 45, 15; 55, 26; 81, 23; 86, 10; 95, 7; 96, 1.24; 99, 22; 100, 15; 108, 21; 126, 21; 127, 20; 128, 7; 146, 13.15.20 (Or.); 147, 24
 φωστήρ 17, 7; 38, 20; 48, 14
 φωτίζω 128, 9
 χαίρω 18, 26; 39, 7; 40, 15.16.22; 50, 19; 87, 19 (Or.); 93, 22; 94, 6; 121, 3.5; 122, 29; 135, 1; 146, 13
 χαλεπός 87, 12 (Or.); 142, 24
 χαλεπότερον 22, 14
 χαλινώω 54, 8
 χαλκός 104, 19; 105, 9; 108, 5.29; 144, 5.8
 χαλκούργημα 107, 29
 χαρά 27, 18; 36, 6; 119, 26
 χαρακτήρ 31, 3; 57, 29
 χαράττω 150, 17 V
 χαρίζομαι 19, 28; 21, 23; 29, 6; 30, 19; 93, 17; 110, 13
 χάρις 20, 7; 34, 16; 37, 12; 40, 13; 56, 23; 72, 26; 73, 11; 83, 6; 87, 5

- (Or.).15 (Or.); 88, 2 (Or.); 109, 7; 120, 24 JNAB.9; 127, 16 (Or.); 119, 15
- χάρισμα* 16, 9; 80, 16; 140, 25
- χαριστήριος* 85, 4; 86, 24; 101, 15
- χαυνόμαι* 36, 9
- χειμέριος* 100, 12
- χειμών* 80, 3
- χείρ* 22, 6; 26, 20; 29, 24; 36, 16; 52, 16; 55, 8; 103, 13; 109, 20; 121, 19; 125, 25; 126, 6; 127, 10; 131, 32; 150, 20
- χειραγωγέω* 48, 15
- χειροθεσία* 42, 15 J; 145, 23
- χειρόμαι* 34, 14; 121, 23
- χειροτονία* 42, 15 V
- χείρων* 19, 29; 53, 5
- χῆρα* 38, 13
- χηρεύω* 23, 21; 27, 18
- χιάζω* 31, 4
- χίων* 122, 11
- χλευάζω* 49, 12
- χλεύη* 73, 8; 93, 19
- χορεία* 84, 14; 85, 4.12; 87, 4 (Or.); 138, 14.24
- χορεύω* 72, 27
- χορηγέω* 17, 9; 85, 20
- χορηγία* 38, 10; 97, 2.6; 130, 22; 138, 27
- χορηγός* 29, 11
- χορός* 18, 14; 25, 13; 27, 3; 56, 12; 130, 26; 140, 25; 145, 1
- χόρτος* 110, 24
- χούς* 96, 18
- χρόμαι* 22, 18; 30, 15; 31, 15; 42, 29; 48, 21; 53, 15; 55, 12; 81, 7; 103, 29; 108, 8; 127, 6 JNAB; 149, 10
- χρεῖος* 139, 6
- χρέος* 101, 14
- χρεών* 18, 10; 25, 14; 44, 8; 142, 12
- χρή* 18, 1; 24, 13; 38, 16; 39, 22; 42, 11; 43, 23; 55, 5; 85, 22; 121, 10; 127, 6 V; 129, 25; 130, 18; 146, 10
- χρήμα* 22, 22.28; 23, 2.9.11; 31, 9; 33, 4; 38, 5.8; 44, 2; 57, 24; 67, 3; 81, 15.28; 94, 8; 100, 10; 102, 27; 105, 4; 120, 10; 121, 4 V.5; 130, 11; 138, 18; 139, 7
- χηματίζω* 25, 3.12; 120, 12; 148, 28
- χησίμος* 108, 24
- χηρισμός* 16, 28; 29, 6
- χηρισμωδός* 110, 27
- χηρηστήριον* 49, 17
- χηριστός* 38, 23
- χρόνιος* 26, 17; 119, 26
- χρόνος* 16, 2.21.31; 17, 10; 18, 7.15; 19, 15; 21, 7; 24, 19.24; 25, 5; 27, 18; 28, 15; 30, 2.4; 31, 5.17; 33, 1; 40, 19; 73, 20; 83, 6; 85, 18; 88, 19; 96, 3; 102, 18; 107, 30; 110, 10; 119, 20; 120, 22; 132, 25; 135, 15.17.20; 136, 1; 140, 20; 142, 14.25; 143, 22; 146, 23; 148, 12
- χρόσεος* 108, 9; 147, 21.24; 148, 1
- χρυσός* 23, 1; 30, 16.18.21; 31, 1.8.13; 44, 2; 54, 8.11.9; 86, 11.20; 100, 15.18; 101, 3; 102, 3; 103, 27; 104, 19.24; 105, 8; 108, 11; 122, 15.16; 125, 20; 127, 23; 139, 26; 144, 4.9.6
- χρυσώω* 104, 22
- χρώμα* 82, 13; 149, 7
- χῶμα* 95, 16
- χωνεία* 108, 24
- χώρα* 19, 7; 34, 11.15; 38, 13.27; 39, 14; 66, 25; 84, 4; 96, 15; 101, 7; 108, 19; 120, 25.18; 121, 28.29; 129, 6; 135, 6.9; 138, 23; 141, 1
- χωρέω* 18, 7; 35, 12; 41, 24; 44, 12; 48, 13; 49, 15; 66, 13; 68, 7; 79, 8; 81, 5; 82, 12; 84, 10; 89, 7; 99, 12; 138, 10; 139, 15; 149, 5
- χώρημα* 105, 8
- χῶρος* 96, 6.21.18; 100, 2; 109, 14
- ψευδολογία* 42, 1
- ψευδοπροφήτης* 117, 12
- ψηφίζομαι* 16, 6
- ψῆφος* 17, 5; 46, 9; 148, 30
- ψιλός* 20, 13; 25, 2; 130, 3; 132, 3
- ψυχή* 15, 25; 16, 10.22; 17, 13; 19, 12; 20, 15; 22, 8; 26, 3.5.21; 32, 16.17; 36, 6; 42, 27; 44, 3.21.23; 49, 6; 51, 16; 54, 3; 57, 1; 73, 17;

- 81, 16; 82, 27; 84, 4; 85, 18; 86, 12; 87, 21 (Or.); 95, 18.26; 97, 8; 102, 20; 103, 16 JNAB; 104, 20; 109, 5; 110, 4.9; 112, 7; 119, 20; 125, 19; 128, 5; 129, 23; 130, 26; 141, 9; 142, 20; 143, 2.6.12; 145, 6. 21; 146, 13; 147, 7.17; 148, 20; 149, 26; 150, 2
- ᾄδε* 21, 1; 39, 24; 47, 2; 57, 26; 79, 3; 80, 3; 82, 10.15; 94, 9.24; 97, 1; 103, 21; 107, 25; 108, 2; 109, 4; 117, 13; 120, 6.7; 121, 22; 123, 6; 125, 21; 126, 1; 127, 13; 128, 5 V. 6.20; 130, 21; 133, 26; 140, 24; 144, 9; 145, 25 JNAB; 148, 19.21; 149, 18
- ᾄδέ* 35, 5 (πη); 35, 17 (πως); 37, 3 (πη); 80, 2 (πη); 82, 10 (πη). 15 (που); 94, 11 (πη); 107, 25 (πη); 117, 13 (που); 121, 22 (πη); 123, 6 (πη); 128, 20 (πη); 133, 26 (πη); 149, 18 (πη)
- ᾄθέω* 53, 12
- ᾄκεανός* 18, 18; 28, 4.9; 37, 8
- ᾄκύμορος* 18, 4
- ᾄμος* 51, 20.24
- ᾄμότης* 33, 11; 37, 16; 47, 14; 66, 14; 80, 5
- ᾄρα* 18, 9; 26, 1; 30, 5; 53, 24.26; 83, 5; 86, 15; 145, 28 (Or.); 146, 1 (Or.); 147, 6
- ᾄραῖος* 21, 20; 84, 6; 142, 16
- ᾄς* 40, 7 V; 15, 21; 16, 14; 20, 27. 28; 21, 6; 22, 20.21; 23, 20; 24, 3.7. 15.26; 25, 19; 26, 3.18; 27, 18.28; 28, 1; 29, 3.12.13; 32, 10.16.19; 34, 16.18; 35, 7; 39, 15.14.27; 41, 2.23; 43, 9.14; 45, 12; 46, 2.4; 48, 14; 49, 21; 52, 2.6.8.10; 53, 10; 55, 3.13; 56, 12; 66, 25; 72, 24.29; 73, 5.11; 79, 7; 82, 14; 83, 7.23; 87, 11 (Or.); 88, 14; 93, 21; 94, 11; 95, 17.23; 96, 20; 101, 18; 103, 14. 25.26.29; 104, 13.20; 105, 4; 108, 1. 27; 109, 16; 110, 14.26; 111, 16; 112, 2.5.13; 120, 20; 121, 10.11.30; 122, 2.5.20; 125, 20.21; 126, 2.4; 128, 9.20; 130, 13.18.19; 132, 15. 27; 134, 26; 135, 6; 140, 29; 141, 5; 142, 1.17; 143, 6.10.17.22; 144, 7; 145, 3.9; 146, 15; 148, 16.33; 149, 4.17; 150, 1.14; 151, 3.7
- ᾄς ἄν* 18, 11; 28, 10; 33, 1; 39, 17; 41, 20; 43, 27; 47, 17; 52, 1; 53, 4; 54, 16.26; 55, 12; 58, 2; 68, 14; 93, 18; 94, 23; 97, 3; 103, 30; 110, 2; 111, 11; 121, 2.6; 144, 20
- ᾄσανεί* 37, 6.19; 38, 20; 51, 2; 66, 29; 72, 18; 99, 25; 129, 6.15; 135, 11; 142, 10; 144, 23; 147, 19; 148, 15.25
- ᾄσαύτως* 120, 13; 142, 20; 147, 16
- ᾄσεί* 39, 3
- ᾄσπερ* 22, 30; 27, 7; 28, 5.12; 34, 21; 36, 5; 38, 17; 40, 21.25; 41, 6; 46, 16; 47, 4; 48, 9; 49, 6; 53, 22; 55, 10.25; 56, 18; 73, 1.12; 83, 18; 84, 10; 86, 10; 94, 5; 99, 20; 100, 13; 105, 2; 108, 12; 109, 1.22; 111, 5; 117, 10; 119, 24; 122, 14; 125, 12; 126, 16; 129, 1.11; 131, 19; 142, 8; 146, 28; 147, 13; 148, 23; 150, 5.27
- ᾄστε* 19, 2; 25, 4; 33, 24; 35, 15; 38, 14; 54, 10; 73, 3.6; 82, 25.26; 93, 27; 111, 2; 122, 21; 131, 30
- ᾄφέλεια* 93, 22; 112, 14; 145, 6

2. URKUNDEN

2.1 Stellenregister

2.1.1 Benutzte Schriften

Genesis		Euseb	
12, 6a	106, 7f.	Praepar. ev. I 39 (p. 12, 8)	137, 18
18, 1	106, 7f.	Demonstr. ev. V 9, 7 (p. 232, 5ff.)	
18, 1-20	107, 8-14		105, 23ff.
Lukas		Conc. Nic.	
22, 53	72, 14	Can. 15	115, 10
Römerbrief		Conc. Arel.	
2, 17	71, 4f.	Can. 1	90, 11f.
1. Thessalonicherbrief			
2, 15	90, 27		

2.1.2 Benutzer und Parallelen

Cassiodor. h. e.		III 10, 22ff. (p. 154, 23ff.)	105,
II 16, 1-5	133, 27-134, 21	10-111, 23	
Chron. Pasch.		III 11, 1-11 (p. 155, 29-157, 31)	
ed. Dindorf p. 7	91, 3f.	123, 8-125, 11	
Epiphanius, haer.		III 17, 1-7 (p. 173, 16-174, 23)	
70, 11, 6 (III 244, 26ff.)	90, 3f.	136, 20-138, 9	
Gelas. Cyz. Syntagma		Gel. Caes. h. e.	
II 4, 1-13 (p. 41, 3-43, 24)	75,	nach Socr., Gel. Cyz., 1279	75,
18-79, 2		18-79, 2	
II 37, 10-22 (p. 130, 9-133, 24)		nach Gel. Cyz.	105, 21-111, 23;
89, 17-93, 4		136, 20-138, 9	
III 3, 1-4 (p. 141, 13-32)	67, 8-	Nic. Call. Xanth. h. e.	
68, 4		VIII 13 (I 556ff.)	75, 18-79, 2
III 4, 1-5 (p. 142, 6-28)	133, 27-	VIII 25 (I 583ff.)	89, 17-93, 4
134, 21		VIII 27 (I 589f.)	67, 8-68, 4
III 5, 1-8 (p. 143, 14-144, 29)	97,	(I 590)	133, 27-134, 21
11-99, 11		VIII 28 (I 591f.)	97, 11-99, 11

- Optatus, op. App. II 4, 6-8 (p. 55, 23-56, 8) 105,
10-107, 23
- V (ed. CSEL 26, 209, 23ff.) 92, II 4, 6 (p. 55, 22f.) 105, 23f.
19f. II 5, 1-6 (p. 56, 10-57, 18) 107,
24-111, 4
- Philost. h. e. II 15, 2 (p. 69, 26f.) 125, 10f.
p. 182, 21ff. 66, 24-68, 12 (p. 70, 3-5) 123, 23-124, 4
II 15, 3 (p. 70, 6) 125, 7f.
(p. 70, 7-13) 123, 12-124, 1
- Socr. h. e. II 15, 3f. (p. 70, 7.14-17) 124,
17-20
- I 7, 3-20 (p. 27, 3-34, 20) 75, II 17, 5 (p. 75, 23f.) 112, 22-115, 7
18-79, 2 II 19, 3 (p. 75, 16f.) 113, 11ff. ;
115, 20ff.
- I 9, 32-46 (p. 70, 5-77, 14) 89, II 19, 4 (p. 75, 18-23) 115, 8-14
17-93, 4 II 19, 5 (p. 75, 24-25) 114, 24-
27
- I 9, 47-49 (p. 77, 16-79, 6) 67, 8 II 19, 6 (p. 75, 26-76, 4) 116, 3-
-68, 4 117, ■
- I 9, 51-55 (p. 79, 12-81, 11) 133, II 32, 1 (p. 97, 1-3) 117, 22-25
27-134, 21 II 32, 2 (p. 97, 3-7) 118, 17-25.
32-119, 8
- I 9, 56-63 (p. 81, 12-85, 2) 97, Theod. h. e.
- I 18, 6 (p. 110, 14-17) 106, 6-11 I 10, 1-12 (p. 42, 13-46, 10) 89,
17-93, 4
- I 24, 7 (p. 135, 11-15) 115, 12-14 I 15, 1f. (p. 59, 1-19) 67, 8-68, 4
I 28, 2 (p. 150, 1f.) 137, 22f. I 16, 1-4 (p. 60, 1-23) 133, 27-
134, 21
- V 22, 25-27 (p. 628, 11-629, 5) 92, I 17, 1-8 (p. 61, 17-63, 19) 97,
11-99, 11 I 25, 1-11 (p. 76, 20-79, 13) 123,
8-125, 11
- Soz. h. e. I 29, 1-6 (p. 83, 10-85, 4) 136,
20-138, 9
- I 8, 1 (p. 16, 19-21) 60, 5f. Viten
- (p. 16, 21-23) 58, 17-20 BHG Nr. 362
- (p. 16, 23-24) 59, 12.16-18 p. 200 76, 3ff.
- I 8, 2 (p. 16, 24-17, 2) 60, 6-13 p. 200, 28-201, 4 78, 13-19
- (p. 17, 2-4) 60, 25-61, 6 BHG Nr. 365
- I 8, 3 (p. 17, 7-11) 61, 7-12.18f. p. 557, 22-29 66, 24-68, 12
- (p. 17, 9-12) 62, 6-13 BHG Nr. 369
- (p. 17, 10) 62, 23f. Cod. Vindob. hist. gr. 104, fol. 36a f.
- (p. 17, 15-19) 63, 10-24 74, 1-79, 2
74, 1-79, 2
- I 8, 4 (p. 17, 12f.) 62, 14-18 fol. 38b 133, 27-134, 21
- (p. 17, 14f.) 61, 12-17
- (p. 17, 18) 65, 1-4
- (p. 17, 18f.) 64, 3-8
- (p. 17, 19f.) 65, 18-23
- I 8, 7 (p. 18, 7-12) 66, 27-68, 4
- I 16, 1-4 (p. 35, 10-36, 1) 74, 1-79, 2
- I 16, 2 (p. 35, 15f.) 75, 21f.
- I 16, 3 (p. 35, 17-20) 78, 2-6
- II 3, 7f. 104, 8f. 14-16
- II 4, 2 (p. 54, 24-26) 107, 8-13

BHG Nr. 369g

p. 321, 8–15 90, 21.25f. 27f.; 91, 4
 p. 322, 14–23 98, 11–99, 11
 p. 325, 8–26 122, 24–125, 11

BHG Nr. 1279

p. 298 a.b 75, 18–79, 2

2.2 Namenregister

2.2.1 *Namen*

- **Αβραάμ* 106, ■ (Gen. 18, 1; 12, 6a); 107, ■ (Gen. 18). 10.12
 **Αέτιος* (Anhomöer, gest. c. 361) 116, 4 (Adressat)
Αίγυπτος 92, 6
 **Ακάκιος* (Comes Maced. 327) 106, 14; 116, ■
 **Αλεξάνδρεια*/Aegypt. 116, 27
 **Αλέξανδρος* (B. v. Alexandria 312/13–328) 74, 1 (Adressat); 75, 19; 116, 27
 **Αλφειός* (B. v. Apamea/Syr. sec.) 116, 4 (Adressat)
 **Αντιόχεια* 115, 18; 116, 4
 **Αντιοχείς* 112, 22; 115, 25; 116, 10.17
 **Απόλλων* 69, 10
 **Αρεθούσιος* 116, 26
 **Αρειος* (Presbyter in Alexandria, gest. 335) 74, 1 (Adressat); 75, 22
 **Ασιανός* 92, 7
 **Αφρική* 74, 14; 92, 5
 **Αχέρων* fl. der Unterwelt 70, 13

Βρεττανία 92, 6 (pl.)
Βρεττανοί 60, 9

Γαλλία 92, 6 (pl.)
Γεώργιος (um 350 B. v. Laodicea/Syr. prim.) 116, 26 *Γ. Ἀρεθούσιος* προσβ.

Διονύσιος Flavius (Comes) 137, 22
Δρακιλλιανός (Vicarius Orientis 326) 98, 15

 **Ελλάς* 92, 6
Ευσέβιος (B. v. Caesarea/Pal., gest. 339) 67, ■ (Adressat); 113, 12; 115, ■ (Adressat), 116, 6.16.18; 133, 8 (Adressat). 27 (Adressat)
Ευφρόνιος 116, 25f. *τὸν πρεσβύτερον πολίτην ὄντα τῆς κατὰ Καππαδοκίαν Καισαρείας*

Θεόδοτος (B. v. Laodicea/Syr. prim.) 116, 3 (Adressat)
Θεόδωρος I. (B. v. Tarsus) 116, 3 (Adressat)

 **Ιουδαῖοι* 90, 16.21; 92, 12
 **Ἰταλία* 92, 5

Καισαρεία/Cappad. 116, 26
Καισαρείς 113, 13; 116, 16
Καππαδοκία 116, 26
Κιλικία 92, 7
Κωνσταντῖνος I. (306–337) nur als Adressant: 58, 9; 67, 8; 68, 16; 74, 1; 89, 17; 97, 11; 105, 21; 112, 22; 115, 8; 116, 3; 117, 21; 133, 8.27; 136, 20

Λιβύη 92, ■ (pl.)

Μακάριος (B. v. Jerus., gest. 334) 97, 11 (Adressat); 105, 21 (Adressat)
Μαμβρη (rāmet el-chalil) 106, 8
Μαρκιωνισταί (christl. Sekte) 117, 23

Νάρκισσος (B. v. Neronias/Cilic.) 116, 3 (Adressat)

<i>Νικομηδεῖς</i> 78, 20	<i>Σπανία</i> 92, 6 (pl.)
<i>Ναυατιανοί</i> (christl. Sekte) 117, 22	<i>Στρατήγιος</i> Flavius (Comes) 116, 9
<i>Οὐαλεντῖνοι</i> (gnost. Schule) 117, 22	<i>Τύρος/Phoen.</i> 136, 21
<i>Παλαιστίνη</i> 58, 9; 105, 22	<i>Φοινίκη</i> 106, 23
<i>Παυλιανοί</i> (christl. Sekte) 117, 23	<i>Φρύγες</i> 117, 23
<i>Περσίς</i> 125, 5	
<i>Ποντικός</i> 92, 7	<i>Χριστιανοί</i> 69, 20; 70, 9; 125, 3
<i>Πύθιος</i> (Apollon) 70, 16	<i>Χριστός</i> 133, 10; 137, 2
<i>Ῥωμαϊκός</i> 70, 8	
<i>Ῥωμαῖοι</i> 69, 17; 70, 7; 92, 5; 133, 20	<i>ᾠκεανός</i> 123, 13

2.2.2 Umschreibungen ohne Namennennung

<i>Constantina/Phoen.</i> 135, 6f. ἡ ἐπὶ τοῦ Φοινίκων ἔθνους αὐτοῦ βασιλέως ἐπώνυμος	<i>Maximinus</i> ; 69, 1 cf. Diocletianus
<i>Constantinopel</i> 134, 1 ἡ ἐπώνυμος ἡμῖν πόλις	<i>Licinius (308–324)</i> 67, 13f. τοῦ δράκοντος ἐκείνου; 74, 17 τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἐχθρόν; 123, 14 ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις; 124, 17
<i>Constantius I. Chlorus (293–306)</i> 69, 2 ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς	<i>Maxentius (306–312)</i> 74, 17 τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἐχθρόν (von Opitz auf M. bezogen)
<i>Diocletianus (284–305)</i> 69, 1 τοὺς πρὸ τούτου γενομένους αὐτοκράτορας (cf. Galerius, Maximinus); 69, 16f. ὁ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τοῖς Ῥωμαίων αὐτοκράτορσιν ἔχων τὰ πρωτεῖα	<i>Maximinus Daia (308–313)</i> 59, 21f. cf. Galerius; 69, 1 (?) cf. Diocletianus
<i>Donatisten</i> 74, 13f. Μανίας γὰρ δῆπουθεν οὐκ ἀνεκτῆς ἄπασαν τὴν Ἀφρικὴν ἐπιλαβούσης	<i>Rom</i> 92, 5 τὴν Ῥωμαίων πόλιν
<i>Eutropia (Gemahlin Maximians)</i> 105, 23 τῆς ὁσιωτάτης μου κηδεστρίας	<i>Valerian (253–260)</i> 124, 18f. δὴν ὥσπερ τις σκηπτὸς ἢ θεία μῆνις τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις μέρεσι παραδέδωκεν
<i>Galerius (293–311)</i> 59, 21f. οἱ τῆς τοσαύτης ἀρχηγοὶ δυσσεβείας (cf.	

2.3 Wortregister

<i>ἄβουλος</i> 74, 14; 115, 5	<i>ἀγάλλομαι</i> 124, 26
<i>ἀγαθός</i> 58, 18.20.21.25.26; 66, 3; 72, 5; 113, 8; 114, 24.30; 118, 30	<i>ἄγαν</i> 75, 7 [125, 10]
	<i>ἀγαπάω</i> 70, 27; 114, 29; 124, 6;

- ἀγάπη 89, 21
 ἀγαπητός 114, 6; 68, 4; 92, 21;
 93, 4; 99, 11; 107, 23; 115, 7; 116, 2;
 117, 6; 133, 24; 134, 21; 138, II
 ἀγγελία 78, 22
 ἄγγελος 107, 10
 ἀγείρω 125, 2
 ἄγιος 70, 21.29; 71, 4.5; 75, 24;
 90.2.10.15; 91, 12; 92, 14.15.19.23.
 25; 97, 14; 98, 3.8; 106, 4; 107, 3.9;
 113, 17; 123, 10.11; 134, 2; 136, 20
 ἀγιότης 106, 13; 107, 17; 118, 25
 ἀγνοέω 107, 7
 ἀγνός 113, 4
 ἀγνώμων 60, 14
 ἄγριος 69, III
 ἀγριότης 69, 5
 ἀγρός 65, 5
 ἀγχίνοια 69, 24; 75, 9; 91, 7.16;
 92, 4; 98, 11.20; 106, 6; 133, 17
 ἀγχιστεῖς 63, 17.20
 ἄγω 59, 8; 62, 16 LHF. 18; 68, 20;
 71, 1; 90, 28; 91, 2.21; 118, 32
 ἄγων 63, 11
 ἀδελφός 67, 13; 68, 4; 77, 10;
 90, 25; 92, 21; 93, 4; 99, 11; 106, 5;
 107, 23; 112, 24; 113, 3.22; 114, 19;
 115, 7; 116, 2; 117, 6; 124, 12; 133,
 24; 134, 21; 137, 7; 138, 9
 ἀδιακρίτως 69, 30
 ἀδιαπτώτως 90, 14
 ἀδικέω 69, 28
 ἀδίκημα 69, 21
 ἀδικία 59, 24; 67, 12
 ἄδικος 58, 28; 62, 15; 65, 15; 78,
 17; 114, 26
 ἀδύνατος 72, 9; 133, 12
 ἀδυνατός 133, 23
 αἰεί 63, 24; 91, 3J; 98, 1; 114, 26;
 118, 3
 ἀηδής 123, 23
 ἀηδία 62, 9
 ἀήθης 62, 24 conj.; 63, 4
 ἀθανασία 72, 10; 90, 13
 ἀθάνατος 112, 24; 123, 20
 ἀθέμιτος 63, 3; 74, 18; 90, 16;
 91, 11 VNAB; 119, 8; 123, 24;
 124, 23
 ἀθεώτατος 91, 11 J
 ἄθλιος 59, 14; 62, 25
 ἄθλος 72, 10
 ἀθροίζω 119, 8
 ἀθῶος 71, 15; 118, 4
 αἰθήσις 68, 18
 αἷμα 123, 23
 αἵρεσις 62, 21; 74, 15; 76, 20; 77,
 20; 117, 24
 αἰρετικός 118, 28; 119, 2; 117, 21
 αἰρετός 62, 16 VJNAB
 αἰρέω 74, 27; 113, 23
 αἶρω 61, 6
 αἰσθάνομαι 75, 21; 114, 21; 64
 21; 78, 19
 αἰσχιστος 59, 23; 98, 7
 αἰσχερός 59, 18 LHF; 70, 14; 90, 24;
 117, 29
 αἰσχύνη 124, 19
 αἰτέω 70, 21
 αἰτησις 67, 22
 αἰτία 113, 2.10
 αἴτιον 58, 21; 137, 13; 61, 2;
 64, 18
 αἰφνίδιος 63, 5
 αἰχμαλωσία 70, 6
 αἰών 78, 16; 90, 20; 124, 22
 αἰώνιος 63, 12
 ἀκάθαρτος 106, 11
 ἀκατάσχετος 91, 1
 ἀκέραιος 65, 7; 77, 26
 ἀκηλίδωτος 124, 3
 ἀκλινής 89, 22
 ἀκμάζω 93, 2
 ἀκοή 62, 3; 76, 7; 78, 24; 118, 11;
 75, 2
 ἀκόλουθος 58, 20; 62, 19; 106, 26;
 136, 22; 138, 3
 ἀκόρεστος 64, 19
 ἀκούω 72, 14; 75, 13; 125, 4
 ἀκραιφνής 123, 21
 ἀκριβεία 76, 11; 115, 10
 ἀκριβής 58, 12; 60, 21; 67, 10;
 68, 21; 92, 11; 76, 8.14; 113, 15;
 134, 8
 ἀκριβολογέομαι 78, 4
 ἀκροάομαι 69, 16
 ἀκροατής 76, 14

- ἀκωκή 69, 23
 ἀλαζονεία 124, 6
 ἀλήθεια 78, 6; 98, 2; 71, 6; 72, 13;
 91, 2; 113, 2; 117, 28.29; 118, 26.
 31; 123, 8.9; 138, 1
 ἀληθεύω 69, 12
 ἀληθής 67, 17; 68, 21; 69, 6.17;
 74, 26; 90, 18.25; 92, 19; 97, 17;
 106, 3.31; 112, 26; 114, 10
 ἀληθινός 118, 24
 ἀλίσκομαι 107, 6
 ἀλλάσσομαι 61, 7; 63, 3
 ἀλλήλων 74, 19; 75, 10; 76, 18.22;
 77, 5.22.28.8.11; 78, 4.8.10.17.25;
 114, 20
 ἄλλος 67, 19; 72, 2.10.11; 75, 5;
 78, 27; 91, 19.20; 115, 21; 118, 10;
 124, 16
 ἀλλότριος 62, 4; 65, 21; 92, 16;
 106, 12
 ἄλλως 64, 24
 ἀλογία 59, 26
 ἄλογος 58, 15
 ἀλυσιτελής 115, 5
 ἀμαρτάνω 64, 13
 ἀμαρτήμα 64, 10; 67, 16; 92, 17;
 106, 3; 113, 19
 ἀμαρτία 62, 4
 ἀμείβομαι 62, 8
 ἀμείνων 65, 12
 ἀμέλεια 67, 11
 ἀμελῶς 64, 18
 ἀμέριμος 78, 13
 ἄμετρος 62, 9; 118, 8
 ἀμέτρως 72, 16
 ἀμιλλάομαι 97, 19
 ἀμοιβαία 59, 3
 ἀμοιβή 71, 18
 ἀμφιβάλλω 65, 11
 ἀμφιβολία 58, 11.15; 68, 19
 ἀμφισβήτησις 75, 11; 90, 9
 ἀμφοτέρως 75, 25
 ἀναγινώσκω 113, 11; 115, 9.22;
 116, 6; 133, 14
 ἀναγκάζω 72, 11 V; 77, 24; 78, 23
 ἀναγκαῖος 59, 20; 64, 1.25; 67, 22;
 77, 12; 98, 12.19; 106, 2; 119, 1;
 134, 10
 ἀνάγκη 60, 10.25; 64, 23; 75, 8;
 76, 3.16; 78, 15
 ἀνάγω 65, 23
 ἀναδέχομαι 72, 7; 116, 18
 ἀναζωπυρέω 123, 17
 ἀναίρεσις 97, 16
 ἀναιρέω 93, 2; 106, 23; 124, 8
 ἀνακαλέομαι 60, 11; 63, 2; 66, 4;
 107, 17; 137, 13
 ἀνάκειμαι 123, 18; 124, 24
 ἀνακεράννυμι 70, 26
 ἀνακτάομαι 74, 7 V
 ἀνακνυκλώω 71, 18
 ἀνακύντω 66, 8
 ἀναλαμβάνω 62, 12; 113, 16
 ἀναλάμπω 97, 16
 ἀναλίσκω 115, 4
 ἀνάλωμα 99, 7
 ἀναμάτρητος 118, 2
 ἀναμφιβόλως 70, 1; 71, 24
 ἀναμφισβητήτως 115, 15
 ἀνανεόομαι 70, 30
 ἀναντιρρήτως 119, 4
 ἀνάξιος 133, 21
 ἀναπνέω 60, 18
 ἀναρριπίζω 69, 9
 ἀνατίθημι 70, 25; 134, 2
 ἀνατλήγει 59, 22
 ἀνατολή 74, 22 VNAB
 ἀνατολικός 66, 11 LH; 68, 16;
 70, 19; 74, 22 J
 ἀνατρέπω 106, 17
 ἀνατρέχω 58, 23
 ἀναφαίνω 65, 5 VNAB
 ἀναφέρω 68, 22; 99, 8 VNAB
 ἀναφορά 92, 21
 ἀναφύω 59, 19
 ἀναχαιτίζω 78, 23
 ἀναχώρησις 65, 10
 ἀνείργω 58, 10; 61, 2
 ἀνεκτός 74, 13
 ἀνεξίκακος 124, 8
 ἀνεπίληπτος 69, 22
 ἄνεσις 62, 9; 91, 19
 ἄνευ 106, 15
 ἀνέχω 71, 13; 91, 6; 118, 13;
 124, 2
 ἀνήκεστος 59, 13

- ἀνήκω 77, 23
 ἀνήρ 61, 3; 65, 15; 68, 22; 77, 13;
 113, 25; 114, 3.12.25
 ἀνθίστημι 74, 18; 76, 11
 ἀνθρώπειος 60, 1 LFHV. 12 LHF;
 65, 27 LHF; 118, 5
 ἀνθρώπινος 58, 29; 60, 1 JNAB.
 12 VJNAB; 65, 27 VJNAB; 69, 8;
 71, 11.26; 97, 20.21; 124, 25
 ἄνθρωπος 60, 21; 69, 11 JNAB.14;
 70, 33; 72, 5.15; 91, 9; 105, 24;
 106, 30; 107, 3.11; 124, 1.3.16;
 125, 3; 133, 12; 134, 2; 137, 11.14
 ἀνθρωπότης 71, 29
 ἀνίημι 69, 13
 ἀνόητος 68, 24
 ἀνοήτως 58, 29
 ἄνοια 77, 13; 118, 23
 ἀνοίγνυμι 78, 24
 ἀνοικοδομέω 106, 20
 ἀνόσιος 67, 9; 106, 4
 ἀντεισάγω 76, 21
 ἀντεισφέρω 114, 30
 ἀντιβαίνω 113, 19
 ἀντίγραφον 116, 11
 ἀντιδίδωμι 76, 18
 ἀντίκειμαι 77, 10
 ἀντιλαμβάνομαι 90, 24
 ἀντιλαμβάνω 123, 20 V
 ἀντιλογία 133, 10
 ἀντιποιέομαι 113, 21
 ἀντιτείνω 138, 1
 ἀντιτίθημι 75, 23
 ἀντιφθέγγομαι 65, 2; 115, 23
 ἀντλία 115, 4
 ἄντρον 69, 10
 ἄνωθεν 58, 9.23
 ἀνωτάτω 107, 6; 123, 22
 ἀνωφελής 76, 4
 ἀξία 62, 12.16.14; 63, 2; 67, 12;
 76, 9; 99, 2; 106, 27; 114, 22; 118,
 7; 124, 9; 133, 10.12.23
 ἄξιος 64, 15; 75, 7; 97, 13.18;
 106, 10.20.25; 107, 1.3.15; 113, 26;
 116, 29; 134, 4; 137, 3
 ἀξιόω 65, 26; 113, 22; 125, 2
 ἀξίωμα 117, 1
 ἀπάγω 117, 27
 ἀπαθῶς 91, 22 J
 ἀπαιτέω 67, 21; 72, 12; 92, 11;
 124, 4; 137, 18 VN^{ms}
 ἀπαίτησις 64, 9
 ἀπαλλαγὴ 60, 4
 ἀπαλλάσσω 62, 1; 137, 2
 ἀπάνθρωπος 61, 20; 63, 4
 ἀπανταχοῦ 90, 11 JNAB; 98, 12
 ἀπαντάω 58, 19; 114, 19
 ἀπατάω 69, 18
 ἀπάτη 118, 27
 ἀπεικότης 59, 4; 70, 21
 ἀπελαύνω 64, 17 LHF; 124, 18
 ἀπεριγραπτός 125, 11
 ἀπέρχομαι 63, 25
 ἀπέχθεια 138, 3
 ἀπέχω 64, 16 VJNAB
 ἀπήνεια 118, 9
 ἀπηνής 61, 9; 62, 24 VJNAB.15
 ἀπιστία 67, 16; 124, 6
 ἄπλετος 71, 20
 ἀπληστία 64, 24
 ἀπληστος 64, 20; 65, 19
 ἀπλῶς 106, 17; 117, 24
 ἀποβαίνω 58, 20
 ἀποβάλλω 90, 18 JNAB
 ἀποβολή 61, 14
 ἀποδεικνυμι 58, 15; 65, 24; 107, 3
 ἀποδέχομαι 116, 7
 ἀποδημία 62, 11
 ἀποδίδωμι 61, 16.21; 63, 6; 67, 13
 VNA; 78, 9.13; 124, 26; 137, 10;
 138, 7
 ἀποδύρομαι 63, 5; 69, 14
 ἀπόθεσις 78, 11 conj.
 ἀποκαθίστημι 61, 12; 64, 6; 65, 7.
 15
 ἀπόκειμαι 59, 9
 ἀποκλάομαι 70, 2
 ἀποκλείω 78, 26; 114, 26
 ἀποκρίνομαι 69, 20; 76, 3
 ἀπόκρισις 69, 20; 76, 17
 ἀποκρόπτω 72, 13
 ἀπολαμβάνω 60, 24 LHF; 123,
 20 J
 ἀπόλαυσις 70, 35; 115, 4
 ἀπολαύω 60, 24 VJNAB; 61, 16.
 19; 62, 21; 63, 1; 114, 2; 118, 29

- ἀπολείπω 116, 21
 ἀπόλλυμι 64, 18; 137, 11
 ἀπολογία 64, 14
 ἀπόνοια 63, 4; 68, 25; 106, 1
 ἀποπίπτω 62, 10
 ἀπόρρητος 74, 8 VNAB; 78, 5
 ἀποσιωπάω 106, 7
 ἀπόσκληρος 69, 2 V
 ἀποσπνάω 90, 24; 116, 22
 ἀποστέλλω 74, 20; 98, 20; 134, 11;
 137, 20 VN^{ms.} 22.26
 ἀποστερέω 114, 17
 ἀποστολικός 106, 20; 115, 11.16;
 117, 4; 138, 4 JNAB
 ἀπόστολος 117, 2
 ἀποστρέφω 118, 11
 ἀποσώζω 65, 16
 ἀποτίθημι 64, 16 LHF
 ἀποτροπῆαιος 61, 23 VJNAB; 123,
 23
 ἀποφαινῶ 98, 8; 114, 11.14; 124, 20
 ἀπόφασις 77, 4
 ἀποφέρω 71, 8
 ἀπρεπής 91, 17
 ἀπρονόητος 76, 7.17
 ἀπροόπτως 75, 23
 ἀπροφύλακτος 76, 17
 ἄπτομαι 75, 3 VNAB
 ἀπωθέω 60, 10; 114, 30
 ἀπώλεια 117, 28
 ἀργία 76, 4
 ἄρδην 60, 2; 106, 18
 ἀρέσκω 90, 7; 92, 4.13; 114, 28;
 124, 5
 ἀρεστός 115, 11; 116, 11; 137, 12
 ἀρετή 65, 24; 68, 21.24.25; 70, 24;
 71, 30; 77, 4; 124, 4
 ἀριθμός 61, 11; 92, 10
 ἄριστος 58, 18; 60, 15; 63, 10
 ἀρκέω 74, 16; 114, 2; 118, 10
 ἀρκτός 92, 2
 ἀρμοδίως 125, 10
 ἀρμόζω 116, 11
 ἀρμονία 75, 25
 ἀρμόττω 77, 13; 113, 1; 138, 5
 ἀρνεῖς 114, 16
 ἀρνεόμαι 75, 24; 90, 5; 113, 10.
 20; 118, 2; 124, 14
 ἀραγμα 61, 23
 ἄρρητος 123, 24
 ἀρτάω 107, 21
 ἀρχαῖος 61, 15; 107, 17
 ἀρχαιότης 106, 27
 ἀρχή 75, 6.22; 76, 2; 98, 8; 115, 6
 ἀρχηγός 59, 22; 74, 24; 124, 13
 ἄρχω 60, 9; 98, 17; 107, 11; 123,
 13
 ἀρωγός 75, 10
 ἀσάλευτος 78, 8
 ἀσεβής 58, 19; 70, 16.30; 77, 10;
 107, 1
 ἀσθένεια 76, 13; 117, 27
 ἀσμένως 92, 8.18; 133, 14
 ἀστασίαστος 70, 32; 137, 1
 ἄστρον 71, 17
 ἀσφάλεια 70, 7
 ἀσφαλής 124, 27; 60, 20.23
 ἀσχολία 118, ■
 ἄτακτος 71, 17; 114, 26; 118, 30
 ἀτιμία 59, 1; 62, 11
 ἀτιμώρητος 64, 21
 ἀτίμως 59, 12
 ἀτόπημα 70, 30; 118, 8
 ἀτοπία 118, 1; 137, 10
 ἄτοπος 61, 3; 62, 3; 90, 25
 ἀτυχέω 65, 23
 ἀυθεντέω 68, 26
 ἀυθεντής 70, 13
 ἀυθεντία 106, 24; 134, 16
 ἀυθις 65, 16; 66, 5; 78, 10.11
 ἀυξήσις 134, 3
 ἀυξω 60, 13; 67, 21
 ἀυτίκα 69, 22; 123, 20
 ἀυτοκράτωρ 69, 1.17; 138, 1
 ἀυτόματος 63, 20
 ἀυχέω 62, 2; 70, 4; 90, 26
 ἀυφαίρεσις 114, 11
 ἀυφαιρέω 65, 15 VJNAB; 118, 20;
 119, 4
 ἀυφανίζω 66, 3; 106, 18
 ἀυφειδῶς 64, 18 LHF
 ἀυφέλλω 71, 5 VNAB
 ἀυφεισις 62, 18
 ἀυφθαρτος 115, 2
 ἀυφθονος 58, 17; 66, 4; 69, ■
 ἀυφήμι 137, 18 VN^{ms.}

- ἀφικνέομαι 92, 24; 114, 21; 116, 25; 134, 19; 137, 23
 ἀφίσταμαι 77, 14
 ἀφοβος 63, 11
 ἀφόρητος 106, 31
 ἀφορμή 75, 12.15
 ἀχραντος 72, 4
 ἀχει 90, 6.19.7 (ἀχρῖς); 97, 15 (ἀχρῖς)
 βάθρον 124, 8
 βαθύς 66, 8
 βάθρον 106, 17
 βάραθρον 70, 13
 βάρβαρος 70, 4.9
 βάρος 98, 7
 βαρύς 59, 10.11.23.27.19; 60, 1.16; 63, 25
 βάσανος 61, 1; 69, 29
 βασιλεία 124, ■
 βασιλεύω 124, 13
 βασιλική 98, 12; 99, 3; 106, 20. 25; 107, 2
 βασιλικός 124, 10; 137, 27
 βδελυκτός 123, 23
 βέβαιος 59, 6; 65, 1; 70, 28; 90, 1; 114, 1; 115, 1; 123, 13
 βεβαίω 113, 7; 123, 10
 βελτίων 98, 13
 βία 62, 22; 114, 12
 βίαιος 72, 16
 βιβλίον 133, 14
 βίος 61, 15; 62, 9; 67, 18; 68, 25; 71, 25; 78, 14; 112, 25; 113, 18
 βιώω 62, 2.9; 63, 3; 71, 4; 118, 30; 137, 3
 βλαβερός 78, 17
 βλάβη 72, 16
 βλασφημία 76, 15; 138, 5
 βοή 114, 26
 βοήθεια 65, 25; 137, 7 JNAB
 βοηθός 74, 3.20
 βουλευτικός 61, 10
 βούλημα 91, 16
 βούλησις 60, 8; 62, 17; 67, 9; 71, 24; 92, 20; 115, 19; 116, 16
 βούλομαι 61, 18; 62, 20; 64, 2; 71, 2.5; 72, 13; 74, 16; 78, 1; 91, 14. 22; 92, 11; 98, 5; 99, 4; 106, 13.29; 107, 22; 113, 10; 125, 5; 133, 16; 137, 20.26
 βραδύς 76, 14; 106, 2
 βραχύς 97, 19; 118, 7
 βωμός 106, 10.17
 γαληναῖος 124, 11 V
 γαληνιαῖος 124, 11 JNAB
 γαληνός 78, 13
 γαυριάω 124, 26
 γένεσις 61, 15 VNAB; 62, 25; 133, 11
 γεννήτωρ 63, 7
 γένος 5, 29; 60, 12; 61, 15 LHFJ; 63, 16; 70, 7.15; 71, 12.27; 123, 25; 124, 16
 γεώδης 123, 24
 γῆ 59, 27; 69, 11.19; 70, 1; 71.18. 22; 97, 14
 γήινος 60, 24
 γίγνομαι 58, 24; 60, 15; 61, 3; 63, 21; 64, 8 LHF. 11.13; 65, 13; 67, 12.15; 69, 29 (JNAB γιν.). 1; 71, 10; 72, 9; 74, 2; 75, 4; 76, 5; 77, 28; 78, 11; 90, 3.10; 98, 4.8.13. 22; 99, 4; 105, 23; 106, 7; 107, 4; 113, 5; 114, 12; 116, 24; 119, 1; 123, 15; 124, 18; 134, 15
 γνώσκω 59, 12; 62, 16; 63, 5; 64, 4; 65, 20; 98, 18; 99, 4; 106, 13; 112, 24; 113, 14; 115, 17; 116, 13; 134, 11
 γλυκύς 58, 28; 62, ■
 γλυκύτης 70, 35
 γλώττα 133, 21
 γνήσιος 70, 27; 71, 30
 γνησιότης 114, 20
 γνησίως 133, 15
 γνώμη 58, 19; 59, 5; 61, 9 VJNAB; 63, 11; 74, 12.18; 75, 13; 76, 18 V; 78, 4 JNAB. 1.21; 90, 7.11; 92, 8. 16; 113, 17; 114, 1.24; 116, 20.24
 γνωρίζω 58, 21; 71, 29; 99, 6; 106, 1; 107, 5; 123, 10
 γνώριμος 114, 10
 γνώρισμα 97, 13 [19.22
 γνώσις 61, ■ LHF; 62, 23; 66, 8.

- γόνυ 123, 22
 γοῦν 58, 23 JNAB; 64, 22 VJNAB;
 115, 11
 γράμμα 78, 22 Mss; 99, 1; 106, 1.
 15.24; 107, 5; 116, 8.12.14.18; 134,
 11.16
 γράφω 75, 9.20; 98, 23; 115, 22.24;
 116, 6.10.14; 134, 9.17.14; 137, 20
 γυμνασία 76, 5
 γυναικεῖος 62, 23
- δάκρυον 78, 15
 δακρῶν 70, 1
 δέησις 115, 25
 δεῖ 70, 12; 90, 3 VNB; 115, 4 V;
 118, 6
 δείκνυμι 70, 28; 124, 22; 133, 22
 δέλαιος 69, 17
 δεινός 59, 21; 60, 4.11.25; 64, 17;
 69, 24 JNAB; 91, 5.17
 δεινότης 69, 7
 δεισιδαίμονες 106, 9
 δεισιδαιμονία 119, 2
 δεισιδαίμων 118, 23
 δέομαι 64, 11; 75, 5
 δεσποτεία 64, 2.8; 65, 6 LHFJ
 δεσπότης 64, 15; 70, 21; 71, 28;
 107, 7.19; 125, 7; 137, 11
 δεῦρο 58, 23; 61, 15
 δεύτερος 74, 6; 91, 4 VNAB.6;
 115, 5
 δέχομαι 76, 1; 92, 18; 134, 5
 δέω 107, 20; 116, 10
 δηλαδή 71, 7; 72, 6; 107, 5; 134, 9.
 18; 137, 17
 δηλόω 106, 10.14; 116, 28; 134, 6;
 137, 20
 δήμευσις 59, 1; 64, 18
 δήμος 74, 15; 76, 7.16.10; 77, 17;
 78, 27
 δημόσιος 62, 7; 70, 24; 74, 12;
 76, 6; 118, 16.21; 119, 5.7
 δημόδης 77, 12
 δήποτε 75, 20; 77, 25
 δήπου 63, 4; 76, 10; 77, 2
 δάκρυον 78, 15
 δήπουθεν 69, 20; 74, 13
 διαβολικός 77, 14; 92, 26
- διαγινώσκω 61, 5; 63, 18; 113, 23
 διαγορεύω 63, 17
 διαγράφω 106, 25
 διάγω 59, 23; 61, 15.23
 διαγωγή 114, 17
 διαδέχομαι 63, 24
 διαδοχή 63, 19
 διαζάω 114, 29
 διάθεσις 92, 24; 113, 3.25; 114, 20
 διαιρέω 91, 15
 διακομιδή 134, 15
 διακομίζω 134, 18
 διακονέομαι 64, 22
 διακονία 60, 15; 63, 4.8; 134, 19
 διάκονος 67, 20
 διακόσμησις 71, 10
 διάκρισις 71, 25; 90, 3
 διακρούω 137, 25
 διαλέγομαι 107, 8
 διαλλάττω 58, 11
 διαλογίζομαι 75, 6
 διαμένω 115, 19
 διάνοια 60, 19; 68, 20; 74, 9;
 76, 5; 78, 5; 113, 1; 114, 7; 118, 27
 JNAB; 123, 21; 124, 3
 διανύω 70, 22
 διάπρασις 64, 19
 διαρκής 60, 5; 62, 7
 διαρρήδην 114, 10.13
 διάσημος 106, 14; 116, 9
 διασκεδάννυμι 60, 11
 διάσκεψις 114, 3; 116, 9
 διαστρέφω 68, 25; 69, 6; 118, 27
 διασφύζω 59, 16
 διάταγμα 69, 23
 διάταξις 68, 18
 διατάττω 92, 23; 98, 11; 107, 2
 διατυπώω 106, 19
 διατύπωσις 91, 21
 διαφθείρω 60, 2; 66, 3; 67, 11
 διαφορά 58, 10; 71, 24; 92, 15
 διάφορος 63, 9; 71, 29; 74, 15;
 91, 14; 114, 27
 διαφυλάττω 68, 4; 93, 4 JNAB;
 99, 11 JNAB; 107, 23; 115, 7;
 116, 2; 117, 6; 124, 11; 133, 24
 JNAB; 134, 21 JNAB; 138, 9
 διαφωνέω 77, 4

- διαφωνία* 77, 28; 91, 11
διδασκαλία 90, 26; 117, 26; 118, 27 V
διδάσκαλος 123, 10
διδάσκω 138, 1
δίδωμι 58, 22; 66, 7; 71, 7; 72, 5; 113, 18; 125, 11
διεγείρω 123, 14
διενθνύομαι 113, 16 VN
διεξέρομαι 72, 11
διέπω 98, 16
διήγησις 118, 12
διηρεκής 59, 6; 70, 8.13; 117, 27
δίστημι 137, 8
δισχυρίζομαι 64, 20
δίκαϊος 58, 25; 59, 5.12; 64, 4.8.9; 65, 3.4.7.16.18; 69, 11.19; 76, 1; 77, 6; 99, 2; 113, 3; 116, 13.21; 123, 19; 124, Π
δικαιοσύνη 114, 12; 115, 23
δικαστής 61, 9; 62, 23; 69, 24; 99, 6
διοικήσις 67, 14; 92, 7; 134, 12
διόπερ 68, 22
διορθόω 62, 4; 137, 8
διόρθωσις 64, 11; 113, 7
διπλοῦς 74, 2
διφθέρα 134, 7
διχονοεῶ 74, 19; 76, 24
διχόνοια 75, 12.24; 77, 11; 90, 8; 118, 28
διχοστασία 75, 4
διώκω 61, 3.14; 67, 15 V.10
διώξις 64, 19
δόγμα 77, 3.5; 113, 8; 114, 8
δοκέω 90, 11.15; 91, 9; 92, 11; 97, 13.18; 99, 4; 113, 20; 114, 8; 115, 6; 116, 21 V; 124, 12; 137, 5
δοκιμάζω 113, 26
δόκιμος 116, 28; 125, 1
δόξα 61, 6; 134, 5
δοξάζω 58, 10
δορυφορέω 69, 18
δουλεία 63, 3
δουλώω 123, 15
δράκων 67, 13
δράμα 118, 1
δρόμος 90, 22; 115, 1
δρῦς 106, 7
δύναμαι 75, 13; 76, 13.22; 77, 25; 90, 12.27; 92, 26; 97, 20; 99, 1.5; 106, 28.24; 117, 3; 118, 26
δύναμις 58, 16; 60, 10 VJNAB.6; 67, 16; 70, 16.27; 74, 21; 76, 8; 77, 23; 89, 18; 93, 1; 114, 16; 123, 12; 133, 9
δυναστεία 124, 7
δυνατός 64, 16; 65, 22.25; 72, 9; 78, 24; 97, 22; 133, 13
δύο 107, 10; 134, 15
δυσσέβεια 59, 22; 60, 1
δυσσέβημα 106, 3
δυστυχεῶ 59, 23; 62, 11; 63, 15
δυσχέρεια 65, 27
δυσχερής 59, 9; 76, 8; 113, 18
δυσχωρία 61, 19
δυτικός 92, 1
δύω 60, 10
δωρεά 65, 19
δωρέομαι 64, 1
δώρον 60, 16; 65, 12; 133, 17
ἐγγράφω 113, 5
ἐγγυτέρω 63, 18
ἐγείρω 75, 24; 77, 22
ἐγερισ 98, 15
ἐγκαλόπτω 70, 3
ἐγκατάσκευος 134, 7
ἐγκειμένως 113, 14
ἐγκλείω 76, 5
ἐγκλημα 114, 14 V
ἐγχείρημα 74, 3; 133, 9
ἐγχείρησις 58, 18.26
ἐγχειρίζω 75, 13; 98, 17; 125, 9
ἐδραϊός 71, 18
ἐθέλω 58, 13 LFHV.22; 97, 19
ἔθνος 74, 5.24; 90, 18; 91, 24 VNB; 107, 13; 123, 25
ἔθνος 72, 14; 91, 9
εἰδεχθής 118, 9
εἶδος 69, 30
εἰδωλον 98, 7; 106, 9.15
εἰκός 66, 5; 74, 3
εἰκότως 74, 24; 90, 17; 75, 11
εἶκω 63, 14
εἰκών 113, 18
εἰλικρίνεια 137, 16

- εὐλακρινής* 89, 21; 118, 12
εὐμὴ 58, 15 VJNAB. 20 LFH. 9;
 59, 27; 60, 6 VJNAB. 5; 62, 2. 3.17.
 19; 63, 19.24; 64, 4.16.17.6; 67, 17;
 68, 19; 69, 11.19.26; 70, 18.19;
 72, 4.10; 71, 9; 75, 12.23; 76, 10
 VJB¹. 1.2.7.12; 77, 1.8.12.19.25.6;
 78, 2.22; 89, 19.22; 90, 15.21.27.25;
 91, 11.12.13.15.17.24; 92, 1.9.11.15.
 16 V. 16; 97, 12.13.18.22 J; 98, 4.
 21.23; 99, 5 J; 106, 3.5.21.31; 107,
 13.15; 112, 26; 113, 13; 114, 6.8.11.
 14.24; 115, 14; 116, 4.11.28.25; 117,
 2.29; 118, 8.18.7.23; 125, 5.9.8; 134,
 11; 136, 22; 137, 1.12; 138, 2
εὐρηνέω 69, 8; 70, 32
εὐρήνη 70, 34; 72, 6; 75, 11; 93, 2
 113, 20; 124, 11.26; 137, 13; 138, 7
εὶρω 58, 22; 76, 14; 77, 9
εἶς 65, 27; 68, 21; 74, 6; 76, 21;
 77, 3.19.20.21.26; 78, 4 JNAB. 1.2.
 3; 89, 21; 90, 4.11.13; 91, 11.13.15
 conj. 21.6; 92, 7.14.25; 97, 18;
 113, 3; 114, 3; 124, 12.17; 134, 18
εἰσηγέομαι 116, 19
εἰσφέρω 113, 12
εἶσω 76, 5; 78, 5
εἶτε 61, 7.10.13; 63, 10.12; 64, 5;
 98, 21 (εἶτ' οὖν); 138, 4 (εἶτ' οὖν)
ἐκασταχοῦ 137, 17 VN^{ms}
ἐκαστος 61, 10; 63, 9.23; 69, 27;
 71, 2; 72, 7; 75, 14.20; 76, 7;
 90, 2; 98, 11.14; 113, 26; 114, 1;
 118, 6.12; 124, 2; 59, 25
ἐκότερος 75, 26; 76, 18
ἐκβάλλω 63, 8; 137, 27
ἐκδήλος 58, 10
ἐκδίδωμι 70, 13; 74, 23; 91, 20;
 133, 16
ἐκδικία 123, 16
ἐκδιώκω 67, 15 JNAB
ἐκεῖ 75, 3; 107, 7.8.9.11.13
ἐκεῖθεν 75, 18; 91, 2; 106, 18.22
ἐκεῖσε 134, 3
ἐκίστημι 90, 28
ἐκκαθαίρω 78, 10; 106, 19
ἐκκλησία 63, 24; 65, 2.4.11.16;
 67, 11.18.20; 89, 17.20; 91, 14;
 92, 2.10; 106, 20; 114, 9; 115, 14.17.
 18.25; 116, 1 V. 11.17.19.20.23;
 117, 3; 118, 25; 119, 4; 134, 2.4.10.
 19; 137, 1; 138, 6
ἐκκλησιαστικός 115, 10; 117, 5;
 138, 3
ἐκκλίνω 118, 10; 123, 24
ἐκμαίνω 58, 29
ἐκκόπτω 118, 16
ἐκούσιος 72, 10
ἐκπίπτω 62, 15
ἐκπληξις 97, 17; 114, 4
ἐκπολεμῶ 58, 13
ἐκπράττω 124, 24 Mss
ἐκταράττω 124, 24 Theod Gel
ἐκτείνω 65, 20; 66, 4; 69, 22.25;
 77, 15; 90, 20
ἐκφαίνω 65, 24; 114, 4
ἐκφέρω 76, 6; 138, 1
ἐκφρασις 118, 10
ἐκῶν 77, 14
ἐλαττώ 64, 25; 65, 7; 114, 10.21
ἐλάττωμα 60, 24
ἐλάττων 67, 12; 114, 8
ἐλάττωσις 59, 20
ἐλαύνω 65, 27; 69, 14; 70, 9; 137, 3
ἐλάχιστος 76, 23; 77, 28; 78, 3;
 137, 11
ἐλευθερία 63, 1.3.6; 67, 13; 79, 1;
 91, 12
ἐλευθέριος 62, 18 VJNAB
ἐλεύθερος 62, 18 LHF; 63, 5.7
ἐλευθερώω 61, 12.21; 97, 16; 138, 6
ἐλκω 124, 2
ἐλπίζω 75, 6
ἐλπὶς 58, 18; 59, 8; 60, 22; 63, 12;
 68, 27; 90, 13; 118, 30; 123, 14
ἐμβάλλω 62, 24
ἐμμένω 115, 11
ἐμπαλιν 78, 22
ἐμπεριέχω 71, 21
ἐμπήγνυμι 72, 17
ἐμπιστεύω 116, 20
ἐμπλέκω 117, 25
ἐμπόδιον 69, 11 JNAB
ἐμποδῶν 75, 15
ἐμποιέω 77, 24
ἐμπονέω 62, 0

- ἐμφαίνω* 64, ■
ἐμφανής 72, 3; 116, 24; 124, 1
ἐμφανίζω 92, 21
ἔμφορον 116, 7
ἐμφύλιος 69, 8; 70, 14
ἔμφυτος 91, 1
ἐναγής 105, 24; 106, 30; 118, 28
ἐναγχος 124, 23
ἐναντίος 68, 23; 72, 6; 116, 19 V;
 117, 29
ἐναργής 65, 24
ἐνδέω 137, 19
ἐνδίδωμι 123, 15
ἐνδοξος 65, 10
ἐνδοτάτω 60, 19
ἐνέργεια 74, 25
ἐνευφραίνομαι 63, 1 LHF
ἐνθα 60, 9; 67, 21; 90, 10
ἐνθυμέομαι 75, 22; 113, 16 JAB
ἐνι 68, 27
ἐνιαυτός 91, 6
ἐνιοι 72, 16; 74, 19
ἐνίστημι 70, 22; 119, 7
ἐννοέω 60, 5 VJNAB; 72, 8 V
ἐννομος 71, 16
ἐνότης 90, 8
ἐνοχλέω 114, 4
ἐνόω 74, 6
ἐνστασις 77, 18
ἐντέλλομαι 116, 12
ἐντεῦθεν 59, 20.21; 124, 26; 137,
 26.15 (ἐ. ἡδη)
ἐντίθημι 115, 1
ἐντιμος 62, 18
ἐντολή 92, 19; 115, 16
ἐντρέφω 133, 18
ἐνωσις 77, 5
ἐξαιρετος 60, 22; 78, 6; 107, 21;
 137, 24
ἐξαιρέω 65, 15 LHF; 74, 18
ἐξανίσταμαι 114, 28
ἐξάπτω 69, 7; 76, 19
ἐξασθενέω 113, 26
ἐξειμι 90, 18; 113, 21
ἐξετάζομαι 62, 14; 91, 19
ἐξέτασις 90, 6
ἐξῆς 119, ■
ἐξις 74, 6
ἐξίστημι 65, 3
ἐξίτηλος 123, 15
ἐξοκέλλω 69, 15
ἐξουσία 62, 8; 66, 2.7; 69, 26;
 71, 25; 72, 14; 74, 10; 98, 18 V;
 134, 15
ἐξυπηρετέομαι 68, 2
ἔξω 76, 11
ἐξώλεια 106, 10; 118, 17
ἐξώλης 118, 28
ἔσικα 124, 21 Theod Gel
ἐορτή 90, 13.15; 91, 11.19; 92, 14.
ἐπαγγελία 107, 13 [25
ἐπαινέω 113, 25
ἐπαίρω 124, 8
ἐπαμύνω 137, 7
ἐπαναγκάζω 72, 11 JNAB
ἐπανάγω 77, 19; 137, 8
ἐπαναιρέομαι 72, 10
ἐπαναπαύομαι 71, 4
ἐπανάστασις 72, 16
ἐπανέρχομαι 78, 8.12
ἐπάνοδος 61, 23
ἐπανορθόομαι 67, 21; 70, 35; 91, 23
ἐπανόρθωσις 75, 17; 91, 4.21; 106, 2
ἐπαρκέω 62, 25
ἐπαρτάω 59, 21
ἐπαρχία 98, 16 Mss.17; 137, 10
ἐπαρχικός 68, 1
ἐπαρχιώτης 58, ■ (JNABε); 68, 16
 (JNABε); 70, 19 (JNABε)
ἐπαρχος 98, 16 Socr Theod Gel
ἐπειρόομαι 62, 13; 70, 28; 75, 9;
 78, 20; 113, 16 V
ἐπεισάγω 71, 19 JAB
ἐπέκεινα 137, 4
ἐπέχω 76, 12
ἐπιβοάω 60, 17
ἐπιβρίθω 71, 13
ἐπιγίνομαι 113, 16 JNAB
ἐπιγινώσκω 59, 24; 64, 10; 67, 17;
 78, 10; 99, 1; 115, 23; 116, 7; 117,
 22; 123, 9
ἐπίγνωσις 123, 11
ἐπιδαφιλεύομαι 107, 10
ἐπιδείκνυμι 62, 20; 66, 10; 98, 2
ἐπιείκεια 72, 12; 113, 13; 114, 23;
 124, 5

- ἐπιζήτησις 113, 15; 114, 25
 ἐπιθυμέω 70, 32; 113, 8
 ἐπιθυμία 65, 20; 124, ▣
 ἐπικαλέομαι 69, 4; 117, 23; 123, 22
 ἐπίκειμαι 67, 12; 98, 7
 ἐπικίνδυνος 76, 11
 ἐπικουρία 124, 10; 137, 7 V
 ἐπικουφίζω 138, ▣
 ἐπικρίνω 99, 9
 ἐπιλαμβάνομαι 74, 14
 ἐπιμέλεια 134, 14
 ἐπιμελέομαι 118, 24
 ἐπιμέλομαι 69, 5; 71, 30
 ἐπιμένω 64, 20
 ἐπιμιξία 92, 17
 ἐπινοέω 60, 4; 138, 5
 ἐπίον 106, 29 (πρὸς τοῦπιόν)
 ἐπιορκία 92, 12
 ἐπίπονος 133, 11
 ἐπισημαίνω 114, 15 VNAB
 ἐπίσημος 125, 9
 ἐπισκέπτομαι 77, 8
 ἐπισκευή 134, 10.12
 ἐπίσκεψις 114, 7
 ἐπισκοπή 117, 1
 ἐπισκοπία 115, 18.20
 ἐπίσκοπος 67, 19; 90, 2; 92, 19; 105, 21; 106, 23; 113, 12; 115, 14; 116, 4.16; 137, 24 J.21
 ἐπισπάω 113, 24
 ἐπιστέλλω 68, 2; 137, 20 J
 ἐπιστήμη 77, 4; 115, 10; 117, 5
 ἐπιστολή 75, 8; 115, 9.20.12
 ἐπιστρέφεια 118, 16 V
 ἐπιστρέφω 59, 2
 ἐπισηφάλης 64, 23
 ἐπιτάσσω 71, 19 VN
 ἐπιτείνω 137, 15
 ἐπιτελέω 90, 12; 91, 4; 92, 25; 106, 11
 ἐπιτηδεύω 60, 8; 134, 13
 ἐπιτήρησις 90, 20
 ἐπιτίθημι 137, 16
 ἐπιτρέπω 137, 9
 ἐπιφάνεια 107, 10
 ἐπιφανής 58, 14
 ἐπιφέρω 61, 1; 62, 20
 ἐπιχειρέω 58, 28; 115, 6; 124, 14; 137, 4
 ἔπομαι 70, 24; 90, 16; 91, 9 J. 5; 92, 16 JNAB
 ἔπος 115, 13
 ἐπώνυμος 134, 1
 ἐργάζομαι 70, 28; 71, 16
 ἐργασία 99, 4
 ἐργάτης 98, 18; 99, 7
 ἔργον 58, 22; 62, 7; 67, 11.20; 69, 2; 74, 2; 106, 26; 114, 12; 124, 5; 133, 23 JNAB; 134, 14; 138, 2
 ἐρεσχηλία 76, 4
 ἐρευνάω 74, 27
 ἐρημία 61, 21
 ἐρμηνεία 133, 23
 ἐρμηνεύω 76, 9.13; 133, 11
 ἔρχομαι 59, 5; 62, 3; 63, 19; 76, 14; 118, 25
 ἔρω 70, 26
 ἐρωτάω 76, 2
 ἐρώτησις 76, 17
 ἔστία 106, 8; 113, 4
 ἔσχατος 59, 18 VJNAB.22
 ἔτερος 64, 5 LHF; 65, 6.13; 71, 2; 72, 7.8; 74, 8.9.16; 90, 22; 91, 17 JNAB. 18 JNAB; 99, 3; 107, 18; 113, 23; 114, 6.9.13; 116, 29
 ἔτοιμος 64, 3
 ἔτος 91, 4; 97, 15
 εὖ 71, 3
 εὐαγής 65, 16
 εὐανάγνωστος 134, 7
 εὐγένεια 62, 22
 εὐδαίμων 59, 15
 εὐδαιμονία 115, 15
 εὐδοκέω 92, 26
 εὐδοξία 137, 13
 εὐεργεσία 74, 22
 εὐεργέτημα 105, 24
 εὐήθης 77, 25
 εὐθύνω 76, 24
 εὐθύς 68, 19; 71, 1; 99, 8; 118, 30
 εὐκαιρία 136, 22
 εὐκλεία 59, 11; 138, 8 (εὐκλεία)
 εὐκληρία 118, 27
 εὐκταῖος 61, 22

- εὐκτῆριος* 119, 3
εὐλάβεια 69, 3; 106, 6.22; 137, 19
εὐλαβέομαι 70, 27
εὐλογος 64, 2; 114, 6
εὐμάρεια 119, 6
εὐμενής 64, 13; 70, 18; 125, 8
εὐμετακόμιστος 134, 8
εὐνοια 60, 21
εὐποιία 60, 7; 61, 16
εὐπραξία 89, 18
εὐπρεπής 92, 1
εὐρεσις 69, 24
εὐρίσκιω 58, 25; 59, 25; 69, 22;
 74, 17; 106, 16; 113, 22; 133, 21
εὐσέβεια 59, 16; 89, 22; 98, 18;
 124, 4; 125, ■
εὐσεβής 66, 9 VJNAB; 74, 12
εὐταξία 137, 24
εὐτελής 75, 7.15
εὐτόλμως 114, 13
εὐτρεπίζω 117, 2
εὐτυχέω 63, 26
εὐτυχία 113, 5
εὐφημία 113, 12
εὐφημος 79, 1
εὐφραίνω 133, 18; 63, 1 VJNAB
εὐφροσύνη 62, 11; 63, 2; 66, 4;
 78, 14
εὐχερής 75, 16; 76, 9
εὐχή 74, 11; 91, 8; 114, 28; 137, 12
εὐχομαι 71, 7
εὐφάμιλλος 114, 2
εὐέλκω 71, 5 J
εὐεξής 123, 13
εὐφινέομαι 118, 26
εὐρίστημι 78, 20; 134, 0
εὐφοράω 78, 27; 124, 22
εὐφορος 90, 7
εὐχθρα 78, 11
εὐχθρός 74, 17.26; 90, 21; 97, 15;
 117, 28
εὐχω 58, 13; 59, 6; 60, 6; 62, 16;
 65, 13; 69, 1.17; 70, 7 VNAB. 17;
 71, 5.6.16.17; 76, 21; 77, 9; 90, 11;
 91, 8; 92, 3.12.18.20; 106, 8;
 107, 15; 113, 15 V; 114, 18; 115, 5;
 116, 28; 123, 12; 124, 27; 125, 7;
 133, 23
- εἶφος* 60, 16; 78, 20.25; 92, 3
εἶως 67, 9
ζάω 78, 16; 117, 27
ζηλόω 124, 17
ζητέω 60, 8; 74, 25; 75, 19
ζήτημα 75, 18; 76, 11
ζήτησις 75, 21; 76, 3; 77, 25;
 78, 4; 90, 10
ζωή 59, 23.27; 61, 22; 117, 28
ἡγεμονεύω 68, 1
ἡγέομαι 67, 15; 70, 23; 75, 1;
 78, 24; 91, 22 VNAB; 92, 4; 113, 15;
 115, 3; 117, 1; 124, 17; 137, 14
ἡδομαι 125, 4
ἡδονή 78, 14
ἡδύς 58, 27; 78, 11; 115, ■ conj.
ἡθος 114, 30
ἡκω 67, 17; 137, 19
ἡλικία 69, 30
ἡλιος 60, 10; 65, 27; 71, 16
ἡμέρα 69, 27; 70, 3; 78, 13; 90, 10.
 11.19; 91, 17 JNAB. 21.12; 92, 14.
 25.23; 118, 5.9; 119, 7
ἡμερος 69, 2
ἡμερότης 107, 5; 124, 5; 134, 11
ἡνίκα 58, 16; 64, 17 VJNAB;
 65, 12
ἦπερ 61, 8
ἦσυχία 70, 34
ἦσυχος 78, 14
ἦττα 59, 18
θάλασσα 60, 9; 61, 20; 71, 21
θάλλω 91, 16
θανατηφόρος 118, 4
θάνατος 59, 22.23; 63, 15; 117, 27;
 118, 32
θαρραλέος 63, 11
θάττον 78, 26
θαῦμα 97, 13.21; 98, 2
θανμάζω 113, 1
θανμάσιος 99, 2
θανμαστός 69, 3; 71, 22; 113, 9
θέαμα 70, 3 VJ
θεόδομαι 114, 18
θεῖος 59, 26; 60, 4.5.23; 61, 4.8;
 63, 10; 65, 13; 66, 5; 67, 16; 68, 18;

- 69, 8; 72, 1; 74, 5; 75, 2.9; 78, 2;
89, 18; 91, 16.22; 92, 20.19; 93, 1;
106, 6; 114, 8.22; 115, 24; 123, 8.9;
124, 18.25; 125, 2; 133, 12.15;
134, 9
- θειότης* 118, 3
θεμιτός 77, 1
θεός 58, 16.21; 60, 19; 61, 5.13;
62, 2; 64, 12.22; 65, 25; 67, 10 V. 14;
68, 4.22.26; 69, 4.15; 70, 18.21;
71, 28; 74, 4.10; 76, 20.23; 77, 6.15;
78, 7.16; 89, 22; 90, 7; 92, 18
VNAB; 93, 4; 98, 6.8; 99, 11;
107, 8.11.19.23; 113, 4; 114, 28;
115, 7.11.16.19; 116, 1 V. 2 JNAB.
11.20; 117, 6; 118, 29; 123, 11.12.
17.20.26; 124, 12.23.24; 125, 8 Mss.;
133, 24; 134, 1.21; 137, 12; 138, 9
- θεοσέβεια* 69, 26; 107, 21
θεραπεία 58, 12; 60, 3.12.17; 61, 4;
66, 9; 74, 17; 75, 5; 97, 12 JNAB;
106, 2; 114, 17; 118, 32; 123, 16;
138, 5
- θεραπευτής* 77, 16
θεραπέυω 66, 6; 72, 1; 124, 25
θεράπων 61, 5; 62, 2; 70, 20;
74, 11; 77, 7; 97, 16; 137, 2
- θεσμός* 71, 19 V; 116, 18
θέω 71, 20; 133, 19; 137, 5
θεωρία 68, 18
θλίβω 118, 2
θρήνος 70, 11
θρησκεία 74, 15.21; 76, 20; 77, 7;
78, 7; 90, 3.23; 91, 11; 107, 9.19;
118, 24; 123, 10; 125, 1
- θριαμβεία* 74, 27
θυηπόλος 69, 20
θυμηδία 71, 8; 133, 16
θυσία 106, 11
- ΐαμα* 72, 2
ΐαομαι 64, 12 LHF; 137, 7
ΐασις 70, 20; 75, 6
ιατρικός 72, 2
ιδιάζω 118, 22
ΐδιος 69, 6; 114, 1; 116, 22
ιδιωτικός 118, 22; 119, 8
ΐδρύω 106, 10
- ΐερεία* 69, 13
ΐερός 65, 2; 74, 18.21.23; 77, 13;
90, 23; 98, 6; 116, 16
ΐερώ 116, 7
ΐκανός 61, 5; 68, 19; 90, 27
ΐλεως 125, 8
ΐόβολος 117, 25
ΐσόμετρος 59, 24
ΐσος 59, 3; 64, 14; 75, 26; 76, 17;
113, 9; 114, 6.7; 136, 22
ΐσταμαι 75, 15; 106, 11
ΐσχύς 58, 18
ΐσχύω 71, 1
- καθά* 133, 16
καθαίρεσις 70, 31
καθαίρω 113, 24
καθάπερ 66, 7; 74, 7; 78, 10; 90, 4
καθάπτομαι 75, 3 J
καθαρός 70, 26; 71, 4.13; 78, 14;
91, 8; 107, 2.16; 118, 4.13.24;
123, 21; 124, 3; 125, 1
καθαρότης 115, 22
καθαράζω 118, 6
κάθεξις 114, 11
καθημερινός 123, 15
καθιδύρομαι 60, 23
καθιερώ 61, 9; 66, 6
καθίστημι 63, 12; 64, 15; 65, 10.22;
66, 1; 70, 7; 74, 11; 77, 7; 116, 28
καθολικός 89, 20; 91, 13; 106, 20;
118, 24; 119, 4; 134, 12; 137, 1
καθόλου 115, 6
καθοράω 58, 24; 66, 1
καιρός 69, 24 V; 71, 9; 76, 20; 98, 1
καιρίος 75, 3 VNAB
καιρός 59, 9; 60, 25; 69, 6.16;
70, 5.8; 71, 19 JNAB.18; 106, 12 V;
118, 27; 136, 22 JNAB; 137, 9
κακία 68, 25; 118, 16
κακός 69, 15 V. 14; 71, 13; 118, 7.
13
καλέω 70, 24; 71, 4; 75, 11
καλλιγράφος 134, 5
καλλιεργία 98, 15
καλλίνικος 70, 23
καλλιστεύω 98, 14
κάλλος 98, 10

- καλλωπίζω* 99, 5
καλός 59, 3; 63, 1; 64, 5; 69, 15;
 72, 6; 75, 2; 90, 11.12; 92, 3.16;
 99, 9; 112, 26; 113, 15 V. 6.7.14;
 116, 28; 118, 23; 124, 21.27; 125, 6.
 7; 133, 22; 134, 17
καμάρα 99, 3
κάματος 65, 12
κανών 115, 10.17; 117, 3; 138, 4
καρδία 75, 3
καρπός 58, 27
καρπώω 64, 8; 74, 13; 112, 26;
 114, 22
καρτερία 62, 19
καρτεριικός 61, 4
καταβάλλω 90, 18 V
καταβλάπτω 71, 26 V; 72, 3.8
καταβολή 75, 18
καταβρογχθίζω 69, 21
καταγινώσκω 62, 6; 63, 15
καταθύμιος 107, 21
καταλείπω 70, 15; 75, 4
κατάληγμις 68, 21; 76, 14
καταλλαγή 78, 12
κατάλογος 61, 11; 125, 3
καταλύω 62, 9
καταμανθάνω 98, 20
καταμίγνυμι 70, 14
καταναγκάζω 63, 13
καταναλόω 124, 15
κατανοέω 115, 11
καταντικρύ 68, 24
καταπλήσσω 61, 14 LHF
καταπολεμέω 59, 25
καταπονέω 61, 14 VJNAB
καταροήγνυμι 124, 7
καταροίπτω 123, 25
καταρχή 107, 9
κατασκευάζω 118, 1; 134, 4.14
κατάσκοπος 137, 24 VN^{ms}
κατάστασης 67, 18
καταστέλλω 74, 16
καταστράπτω 74, 23
κατατείνω 71, 26 J
καταφάνω 106, 13; 107, 15; 113, 9;
 134, 4.6
καταφρονητικώς 58, 13
καταχράσσομαι 71, 3
κατεπαγγέλλομαι 113, 4
κατευθύνω 112, 19
κατέχω 60, 1.11.17.18; 64, 5.23;
 65, 1.3.19.26; 71, 2 V
κατηφής 61, 14; 69, 13
κατορθόω 74, 10
κατόρθωμα 58, 14
κατωτάτω 123, 26
κέλευσις 107, 1; 137, 25
κελεύω 98, 18; 134, 9
κέροδος 113, 19
κεφαλαιώδης 92, 13
κηδεστρία 105, 23
κηλίσ 70, 8
κήπος 64, 5; 65, 6
κίβδηλος 70, 16
κινδυνεύω 60, 3; 137, 8
κίνδυνος 59, 7; 62, 20
κίνησις 71, 20
κίων 98, 21; 99, 9
κληρονόμος 63, 21.26
κλήρος 63, 16.18.24
κλίνω 123, 22
κοινός 60, 2; 62, 10; 67, 14.22;
 70, 11.33; 71, 8; 72, 16; 74, 6.17.10;
 75, 25 VNAB; 77, 15; 78, 6.27
 JNAB; 89, 18; 90, 11.21; 91, 24;
 92, 10.13; 97, 15; 114, 10; 123, 16
κοινωνία 91, 9; 118, 25; 137, 21
κοινωνία 70, 35; 76, 22; 77, 19.27;
 92, 12
κολάζω 59, 15; 124, 6
κόλασις 59, 13; 70, 13; 107, ■
κολαστήριον 59, 27; 69, 24
κόλπος 74, 22
κόμης 106, 28 V.14; 116, ■
κομιδή 69, 18
κομίζω 58, 27; 59, 24
κόμπος 60, 6
κόπος 62, 24 JNAB
κόπρος 62, 24 V
κορυφαίος 76, 18
κοσμέω 98, 10; 107, 2; 125, 6
κοσμικός 71, 17
κόσμος 70, 2 VNAB; 99, 2; 112, 23;
 115, 13
κουφίζω 98, 7
κουφισμός 60, 4

- κοῦφος 62, 8
 κουφότης 74, 14
 κρατέω 64, 15
 κρατίστος 125, 5
 κράτος 71, 15; 106, 12 JNAB¹
 κρατόνω 124, 10
 κρείττων 58, 10.28; 59, 6.12.16;
 60, 7.10.14; 61, 16; 62, 16; 74, 22;
 75, 12; 77, 16; 78, 3; 79, 2; 113, 15
 JNAB; 133, 9; 136, 22 V
 κρηπίς 58, 26
 κρινώ 59, 15; 60, 8; 64, 9; 89, 19;
 115, 14
 κρίσις 68, 26; 71, 23; 92, 14; 98, 8;
 113, 7; 114, 22; 138, 2
 κρόπτω 97, 14
 κτήμα 65, 5
 κτίσμα 98, 14
 κύκλος 70, 2; 71, 17
 κυριοκτονία 90, 27
 κυριοκτόνος 91, 24
 κύριος 64, 2; 68, 17; 113, 26;
 116, 2 V.22
 κωλύω 72, 2

 λακωνάριος 99, 3.4.9
 λαμβάνω 58, 19; 59, 1; 63, 6;
 64, 23; 66, 8; 70, 34; 89, 18;
 90, 1.13.22; 107, 9; 114, 23; 133, 17;
 134, 3.16
 λαμπηδών 123, 24 JNAB
 λαμπρός 58, 14; 59, 11; 61, 6;
 66, 8; 98, 16 V; 113, 11
 λαμπτήρ 74, 23
 λανθάνω 68, 24; 97, 15; 105, 24
 λαός 70, 32; 75, 24; 76, 23; 78, 9.16;
 107, 22; 115, 20; 116, 14.15; 124, 24
 λατρεία 123, 11; 133, 15
 λατρεύω 137, 18 VN^{mg}
 λέγω 64, 14; 66, 3; 68, 3; 69, 23;
 72, 11; 77, 24; 78, 17; 92, 13;
 97, 19; 106, 17; 113, 11; 114, 11;
 115, 2.13; 117, 24 V; 118, 5.6.7.16.
 28; 125, 3; 133, 10; 137, 3
 λείπω 99, 5
 λήγω 59, 18
 λήθη 62, 24 LHF
 λίαν 75, 15; 76, 8.23; 77, 25
 λινοῦφιον 62, 23
 λογίζομαι 72, 2; 91, 16; 92, 9
 λογισμός 58, 24.29; 64, 24; 68, 20;
 76, 21; 77, 8; 78, 5.22.18; 91, 1;
 97, 20
 λόγος 59, 4; 63, 19.21; 64, 20;
 69, 6; 71, 19; 72, 1; 75, 14; 79, 1;
 90, 14; 92, 11.22; 97, 12; 113, 10.17;
 116, 13; 117, 5; 123, 19; 125, 4;
 133, 23 V.9.18.19; 134, 10; 137, 5
 λουδορία 137, 1
 λοιμικός 118, 14
 λοιμώδης 60, 2
 λοιπόν 62, 1; 63, 2; 67, 22 V;
 70, 12; 78, 14.19.24; 106, 21;
 114, 10 V; 137, 14; 138, 2
 λοιπός 66, 9; 67, 22 JNAB; 69, 4;
 98, 13; 105, 21; 116, 4; 118, 19;
 119, 5
 λύθρον 69, 23; 70, 2
 λυμáινομαι 70, 31; 71, 25; 115, 3
 λύπη 78, 19
 λυσιτελεία 71, 23 JNAB
 λυσιτελέω 64, 6
 λυσιτελής 133, 11
 λύω 64, 12 VJNAB

 μάθημα 72, 1
 μακάριος 89, 20; 115, 12
 μακαριότης 118, 29
 μακαριστός 59, 15; 60, 13; 61, 6
 μακρός 72, 12; 118, 8.14
 μάλιστα 64, 7.21; 65, 20; 68, 27;
 72, 13; 77, 27; 90, 5; 91, 14; 92, 10;
 98, 5; 113, 6; 116, 19; 133, 22;
 134, 10.17; 136, 22; 137, 18 VN^{mg}
 μάλλον 58, 14; 69, 5; 71, 29;
 75, 2.21; 77, 13; 98, 6 JNB; 113, 2;
 114, 11; 116, 22
 μανθάνω 75, 18; 106, 8.23
 μανία 69, 14 J; 74, 13; 91, 2
 μανιώδης 124, 13
 μαντεία 69, 14 VNAB.12; 70, 16
 μάγμαρος 98, 21; 99, 8
 μαρτυρία 113, 12; 115, 13
 μαρτύριον 63, 11
 μάρτυρος 63, 22; 65, 9
 μάρτυς 74, 4

- μάταιος* 75, 21; 77, 9
ματαιότης 117, 25; 118, 31
μάτην 65, 19
μάχομαι 71, 26
μεγαλοφυχία 62, 19
μέγας 58, 16.8; 59, 9; 60, 17.19.24;
 64, 12.22; 67, 8.14.21; 68, 16;
 70, 18; 71, 28; 74, 1.26; 75, 12;
 76, 8; 77, 6 JNAB.8.14; 89, 17 V;
 97, 11; 105, 21.23; 107, 22; 114, 8.
 19; 115, 8; 116, 3; 117, 21; 133, 8.9.
 27; 134, 2; 136, 20; 138, 7
μεθίστημι 63, 23; 75, 14
μέλι 69, 21
μέλλησις 107, 4
μέλλω 59, 8; 90, 20; 97, 16;
 98, 6 J^{IV}B; 99, 5 J; 107, 12; 137, 14
μέλος 137, ■
μέλω 98, 6 JεNA
μένω 62, 18; 64, 2; 65, 7; 70, 32;
 78, 5.7; 114, 1
μέρος 60, 9; 66, 11 LH; 75, 5.21;
 76, 10; 77, 4.21.27; 78, 21; 91, 2.15;
 92, 2; 98, 16; 123, 26; 124, 19
μεσημβριός 92, 1
μέσος 58, 11; 75, 10
μεταβολή 74, 13
μεταδιώκω 60, 22
μεταλαγχάνω 123, 8
μεταλλεία 62, 6
μεταμέλεια 64, 12
μεταμέλομαι 59, ■
μεταρροθμίζω 133, 21
μεταφέρω 99, 1
μεταχειρίζω 69, 3
μετέρχομαι 59, 13; 63, 7
μετοικέω 63, 13
μετοικία 61, 7
μέτοικος 63, 23
μέτρον 71, 21
μηδαμῶς 77, 12.24; 116, 20
μηδεῖς 58, 29 LFH. 17; 63, 20.21;
 78, 1 JA; 90, 21; 91, 8.23; 97, 12;
 106, 29; 107, 18; 114, 9.20; 119, 6.7;
 71, 1
μῆνις 124, 18
μήτι γε 62, 3
μαίνω 106, 9; 118, 3
μιαφόνος 69, 23
μιαρός 90, 17
μιάσμα 106, 5; 107, 16
μικρός 75, 14; 76, 23; 77, 1.11
μιμηήσκομαι 70, 12
μισέω 124, 5
μισός 113, 2
μνήμη 63, 8; 123, 21
μνηστεύω 75, 17
μόνον 59, 27; 60, 5; 62, 3 LHF;
 70, 6; 72, 3; 92, 9; 98, 12; 99, 8;
 114, 3; 118, 22; 137, 17 VN^mε
μόνος 69, 2; 71, 3; 98, 1; 124, 3
μοχθέω 63, 8 VJNAB
μοχθηρός 62, 6; 65, 15; 66, 2; 72, 15
μόχθος 62, 7
μυσαρός 70, 30; 106, 22.30
μύσος 70, 12
μυστήρια 133, 10
μυχός 69, 10
ναός 72, 14
ναῦς 115, 3
νέμω 124, ■
νέος 71, 9
νεῦμα 65, 13 LHF; 74, 25
νήσος 61, 18
νηστεία 91, 18 JNAB. 20
νικῶ 98, 14
νίκη 74, 26; 113, 20
νικητής 58, 8; 67, 8; 68, 16; 74, 1;
 89, 17 V; 97, 11; 105, 21; 112, 22;
 115, 8; 116, 3; 117, 21; 133, 8.27;
 136, 20
νοέω 60, 5 LFH; 72, 8 JNAB;
 133, 13
νομίζω 62, 24; 76, 10; 98, 4.21;
 115, 13; 116, 1 V
νόμιμος 71, 18; 90, 23
νομοθεσία 117, 22
νόμος 58, 17; 59, 26; 60, 12;
 63, 17; 66, 5; 68, 17; 71, 4; 74, 21;
 75, 20; 76, 3.19; 77, 23 V. 20;
 78, 7; 98, 3; 107, 9; 112, 25; 113, 6;
 114, 10; 118, 18; 124, 25
νοσέω 91, 5
νόσημα 118, 14
νόσος 60, 2; 74, 16

- νουθεσία* 77, 18
νοῦς 58, 24; 59, 2.6
νοῦν 58, 14; 67, 13
νύξ 78, 13
ξίφος 69, 22
ὀδηγέω 123, 9
ὀδοιπορία 113, 4 conj.
ὀδός 68, 19; 71, 1; 78, 25; 90, 22;
 113, 4 Mss.; 118, 31
ὀδούς 114, 15
ὄθθεν 75, 23; 91, 23; 106, 11
ὀϊδα 60, 21; 64, 4; 67, 20; 74, 10;
 77, 2
οἰκειός 63, 8; 78, 9; 114, 2; 117, 24;
οἰκειότεροι 63, 19 [124, 1
οικέτης 62, 24; 63, 5
οἰκησις 61, 15
οικία 64, 5; 65, 5; 118, 22
οικοδομή 98, 19
οικοδόμημα 98, 10; 107, 2
οἶκος 70, 30; 71, 7; 118, 19; 119, 3
οἰκουμένη 70, 9.11.33; 74, 6.17.23;
 78, 27 V; 92, 2; 97, 18; 123, 13
οἶμαι 59, 26; 61, 2 VNAB (οἶμαι
 LHFJ); 137, 25
οἶον 63, 5; 64, 12.16; 65, 2; 74, 22;
 75, 2.11; 89, 22; 118, 18; 58, 27;
 59, 24; 60, 2; 61, 23; 62, 11
οἶστρος 137, 3
οἴχομαι 70, 12
οἶω 125, 4
ὀλέθριος 64, 22
ὄλεθρος 118, 17
ὀλίγος 77, 22 VNAB. ■
ὀλόκληρος 65, 17; 118, 9
ὄλος 60, 20 LHFV. 18; 61, 8;
 70, 21; 71, 10; 74, 4; 75, 15; 77, 1.
 21; 78, 15; 92, 6; 106, 18; 107, 7.19;
 123, 25.26; 125, 7; 137, 12
ὀμογενωμονέω 113, 6
ὀμογενώμων 89, 21; 98, 3; 138, 2
ὀμοῖος 70, 33; 74, 11 JB; 114, 5;
 124, 17
ὀμοιότης 91, 8
ὀμολογέω 60, 7; 62, 16; 63, 22;
 64, 6; 68, 27; 79, 2; 91, 5; 113, 11;
 123, 12.21; 124, 12; 133, 18
ὀμολογητής 63, 12
ὀμόνοια 71, 8; 74, 11 VNA; 74, 19;
 78, 25; 79, 1; 93, 3; 112, 24; 115, 1;
 137, 8
ὀμοῦ 66, 1 VJNAB; 69, 7; 74, 23.
 25; 78, 26; 90, 1
ὀμόψυχος 75, 9; 77, 7
ὄμως 60, 25; 65, 22; 91, 15; 106, 2
ὄνομα 70, 14.27
ὀνομάζω 119, 3
ὄντα 61, 13; 63, 11.14.16; 64, 2.19;
 67, 21
ὄντως 60, 5; 67, 17
ὀπόθεν 64, 10
ὀπότερος 76, 15
ὄραω 68, 23; 69, 14.26; 71, 27;
 72, 8; 78, 23; 91, 3; 107, 8; 113, 14
ὄργιλος 69, 28
ὄρέγω 70, 20
ὄρθός 58, 9; 60, 22; 65, 5; 67, 17;
 71, 30; 77, 9; 90, 27; 112, 26 JNAB.
 26; 113, 3; 114, 21
ὄρίζω 91, 20; 117, 1
ὄρμη 91, 1
ὄρμος 114, 29
ὄρος 61, 19
ὄρος 71, 21; 137, 16.27
ὄσημέραι 98, 1
ὄσιος 58, 29; 75, 13; 92, 11; 105, 23;
 113, 4
ὄσιότης 68, 2; 69, 22; 91, 16;
 99, 6; 138, 2
ὄσμη 123, 23
ὄυδαμῶς 75, 7; 124, 2
ὄυδείς 58, 29 VJNAB; 60, 21;
 61, 1; 62, 25; 65, 6; 69, 28; 74, 16;
 92, 12.16; 113, 21; 114, 4; 137, 19
ὄυδέποτε 60, 14
ὄυκοῦν 75, 26; 76, 12
ὄυράνιος 60, 22; 92, 18 J; 97, 22;
 115, 1
ὄυρανός 69, 11 V
ὄυσία 61, 14; 63, 9; 64, 15
ὄυλί 65, 11; 69, 11.30; 137, 17VN^{ms}
ὄφείλω 60, 14.19; 72, 9; 76, 5;
 79, 1; 92, 23; 114, 1; 137, 22
ὄφθαλμός 74, 9.25; 78, 23; 118, 5.11
ὄχημα 134, 15 Socr Theod Gel

- ὄχλος 90, 21
 ὄφεις 68, 21; 92, 24; 134, 17
 παγίως 71, 10
 πάγκακος 91, 9
 παγκρατής 89, 21
 πάθος 90, 19; 91, 3 J. 13; 97, 14;
 98, 9
 παιδευσις 113, 7.13
 παιδεύω 60, 13
 παιδικός 77, 12
 παῖς 69, 16
 πάλαι 58, 9; 59, 17 HFV; 92, 24;
 97, 14
 πάλιν 77, 5
 παμμεγέθης 106, 4
 πανταχόθεν 99, 1
 πανταχοῦ 70, 23; 90, 11 V; 93, 2
 παντελῶς 106, 22; 118, 26
 παντοῖος 71, 12; 106, 10 JNAB. 9
 παντοκράτωρ 107, 18
 πάντοτε 91, 8
 πάντως 60, 4.6.18; 63, 17.25
 πανώλεθρος 59, 20.22
 παράγγελμα 58, 17; 76, 19; 77, 20
 παραγίνομαι 137, 21.26
 παράγω 71, 12; 124, 1
 παράδειγμα 64, 24; 77, 1; 124, 16
 παραδίδωμι 75, 23; 91, 13; 106, 16;
 119, 5; 123, 26; 124, 19
 παράδοσις 115, 12; 117, 2.4
 παραίνεσις 65, 25
 παραινέω 76, 1
 παραιτέομαι 113, 10; 115, 18
 παρακαλέω 70, 18; 123, 19
 παρακελεύω 69, 25; 71, 11
 παραλύω 58, 17
 παρανομέω 107, 6
 παραπέμπω 72, 9
 παρασκευάζω 63, 13
 παράταξις 59, 18
 παρατείνω 58, 23
 παρατήρησις 58, 12; 92, 22
 παρατίθεμαι 125, 9
 παραφυλάττω 92, 2; 106, 29
 παραχηρήμα 78, 20; 98, 20; 107, 12
 παρεάω 63, 9
 παρεγγνάω 72, 4
 πάρεμι 59, 7; 67, 9; 75, 18; 90, 19;
 91, 10; 92, 3; 97, 13; 115, 25; 137, 24
 παρεκτός 90, 26
 παρενοχλέω 71, 2
 παρεπιθύμησις 118, 14
 πάρεργον 69, 29
 παρέρχομαι 65, 17; 106, 5 JNAB
 παρέχω 68, 19; 75, 26; 134, 13
 παροινία 69, 29
 παρολίσθησις 76, 11
 παροράω 59, 12; 61, 8; 63, 14 LHF;
 106, 3
 παρορμάω 133, 20
 παρορησία 62, 10
 πάσχα 90, 10; 91, 19 JNAB. 4.6;
 92, 14; 133, 10
 πατήρ 69, 4 JNAB. 2; 107, 14;
 124, 13; 125, 8 Mss
 πάτριος 61, 12 VJNAB
 πατρίς 62, 13
 πατροκτονία 90, 28
 πατροκτόνος 91, 24
 πατρῶος 61, 12 LHF
 πείθω 67, 11; 71, 3; 72, 7; 76, 10;
 98, 5; 107, 21; 124, 27
 πείρα 89, 18
 πειράομαι 59, 9.11; 65, 21; 68, 28;
 74, 10.25; 134, 19; 137, 25
 πειρασμός 77, 14
 πένθος 70, 3.11
 πενιχρός 61, 22
 πενήκοντα 134, 6
 πεποιθήσις 133, 22
 περαιτέρω 118, 13
 πέρας 58, 27; 123, 13
 περραιρέω 72, 14
 περιγίγνομαι 113, 20
 περιέχω 68, 17; 70, 2; 106, 18;
 116, 14
 περίστημι 76, 16
 περικλείω 61, 20
 περιλείπω 119, 6
 περίοδος 97, 15
 περιουσία 61, 15
 περιπίπτω 67, 17
 περιπλοκαί 78, 9
 περίρρυτος 61, 20
 περιφανής 123, 19; 124, 22

- περιφορά 71, 17
 πήγνυμι 71, 21; 115, 6
 πηδάλιον 115, 2
 πίπτω 59, 17
 πιστεύω 59, 10; 60, 16.20; 62, 3.4;
 67, 10; 70, 34; 71, 10; 74, 25; 76, 7;
 77, 1; 118, 2
 πίστις 58, 22; 59, 7; 60, 13; 61, 8;
 63, 14; 70, 28; 72, 13; 77, 20; 78, 2.7;
 89, 21; 90, 9; 93, 2; 97, 21 V; 98, 2.9;
 113, 17.24; 116, 28; 118, 12; 123, 8.
 9; 124, 6; 125, 11; 137, 17
 πιστόομαι 71, 15
 πιστός 58, 16; 59, 13; 71, 16
 πλανάω 70, 34; 91, 3
 πλάνη 64, 3; 69, 18; 71, 12; 72, 15;
 91, 5; 92, 17; 118, 30; 123, 24 V. 25;
 124, 14
 πλείστος 71, 28; 90, 3; 91, 3 VN
 AB; 107, 13; 125, 5
 πλείων 70, 12; 71, 13; 75, 4; 77, 8;
 78, 21; 90, 2; 92, 9; 114, 4; 118, 17;
 133, 15; 134, 4
 πλεονέκτημα 114, 6
 πλεονεξία 64, 12
 πληγή 118, 4
 πλήθος 59, 21; 89, 21; 114, 13;
 134, 2
 πλημμελέω 118, 3; 137, 9; 138, 4
 πλημμέλημα 90, 17
 πλήν 72, 1.7; 118, 23; 133, 13
 πλήρης 115, 0 Mss; 118, 9
 πληρώω 61, 11.22; 62, 7; 90, 16;
 107, 13.22; 117, 24; 118, 20; 134, 18;
 137, 6
 πλησιάζω 106, 30
 πλησίος 72, 9; 106, 11
 πλόκαμος 69, 13
 πνεῦμα 65, 13 VJNAB; 71, 19;
 91, 15
 ποθέω 92, 24; 115, 14
 πόθος 61, 22
 ποιέω 62, 1; 65, 14.26; 67, 22;
 69, 13; 71, 19; 74, 4; 76, 9; 91, 6;
 98, 12; 99, 7; 106, 21; 114, 7; 115, 9.
 17.21; 116, 10.22; 118, 15; 124, 10
 ποιμήν 114, 16
 πολέμιος 69, 28; 70, 25
 πόλεμος 59, 18.19; 69, 9; 70, 14;
 117, 28
 πόλις 78, 20; 92, 5; 98, 14; 134, 1
 πολιτεία 65, 6 VNAB
 πολιτεύω 78, 2
 πολίτης 69, 29; 116, 25
 πολλάκις 63, 4; 77, 3; 78, 11
 πολυθρόλητος 124, 19
 πολυλογία 76, 12
 πολυπραγμονέω 69, 19
 πολός 59, 1.17; 60, 3; 61, 22;
 64, 8; 65, 12; 68, 23; 70, 27; 71, 24;
 75, 3.16; 77, 6; 91, 14; 113, 14;
 114, 19; 123, 10 V. 25; 124, 9.24.13;
 134, 3
 πολυτέλεια 71, 23 V
 πολύτροπος 64, 17
 πονέω 74, 7 V
 πονήρευμα 117, 29
 πονηρία 69, 7
 πονηρός 65, 14; 66, 2 LHF
 πόνος 62, 24 LHF. 9; 63, 7. 26;
 133, 21
 πορεία 71, 16; 113, 4 Mss
 πόρθσις 59, 19
 πόρρωθεν 58, 11
 πορρωτάτω 61, 2
 πράγμα 58, 26; 66, 8; 69, 8; 70, 22;
 71, 25; 72, 4; 74, 12.17; 75, 10.16;
 76, 7; 78, 22 Socr Gel 1279; 91, 10;
 97, 19; 123, 10
 πράξις 58, 14.24; 59, 5; 69, 3;
 71, 15; 93, 1; 124, 4
 πράος 70, 18; 124, 5; 125, 8
 Theod Gel
 πράτης 69, 5; 114, 29
 πράττω 71, 24.27; 92, 22 JNAB.
 20; 107, 4 V. 2.18; 116, 8; 137, 20.23
 πράος 62, 9; 78, 16
 πρόπον 62, 18; 113, 21; 134, 5;
 136, 22
 πρόπω 63, 7; 65, 22; 71, 10; 76, 24;
 90, 23; 92, 15; 106, 1; 107, 5.18;
 114, 25; 118, 29; 137, 10
 προπώδης 116, 1 V
 προσβεύω 123, 17
 προσβύτερος 67, 19; 75, 19; 116,
 25.26

- πρίασθαι* 65, 18.21
πρίν 114, 17
προαγορεύω 92, 9.22; 107, 12 JN AB; 118, 18 JcNAB
προάγω 58, 26; 59, 26; 90, 8; 98, 9
προαιρέομαι 116, 14
προαιρέσεις 58, 19; 64, 20; 68, 23; 77, 7; 116, 15; 134, 5
προαισθάνομαι 78, 24
προβάλλω 68, 25; 70, 23
προγράφω 92, 22 V
προδίδωμι 63, 14 VJNAB
προέρχομαι 60, 16; 70, 25; 71, 20
πρόθεσις 74, 5; 77, 21; 113, 6; 115, 7; 116, 21
προθυμέομαι 61, 3; 74, 8; 133, 19
προθυμία 68, 2; 98, 4; 118, 13; 137, 15
πρόθυμος 134, 5
προΐστημι 67, 18.19
προΐσχομαι 64, 14
προκαθέζομαι 72, 2; 116, 17
προκαλέομαι 112, 24; 114, 14; 116, 13 V
προκαταβάλλω 58, 25
πρόκειμαι 63, 26 LJAB; 68, 26; 72, 3; 90, 22; 91, 7; 137, 15
προκηρύττω 107, 14
προλέγω 63, 21; 64, 1.5; 65, 1; 99, 6; 106, 28 V. 6.16; 119, 1
προμήθεια 61, 18
προμοχθέω 63, 8 LHF
προνοέω 115, 4
πρόνοια 65, 17; 67, 14; 68, 18; 75, 2.10; 77, 16; 78, 2; 91, 22; 98, 12.20; 106, 27 V; 123, 26; 124, 25; 134, 2
προξενέω 138, 8
προοίμιον 113, 9
προσαγορεύω 106, 8; 107, 12 V; 118, 18 VJ1
προσάγω 70, 1; 75, 11
προσανέχω 133, 15
προσδέχομαι 92, 8
προσδοκάω 59, 28
προσήκω 58, 21; 61, 1.2; 62, 11; 63, 18; 65, 4.11; 66, 6.9; 75, 23; 76, 2.24; 77, 14; 78, 5; 89, 19; 90, 2.6; 91, 3.21.23; 98, 11; 107, 20; 118, 11; 119, 3; 133, 12; 134, 16; 137, 16.27
προσημαίνω 114, 15 J
πρόσθεν 63, 1.6
προσθήκη 98, 7
προσίημι 64, 13
προσκαλέω 106, 24; 116, 13 JNAB
πρόσκειμαι 63, 26 HFVN
προσκοπέω 74, 8
προσκορίνω 119, 5
προσλαμβάνω 123, 16
προσνέμω 63, 16
προσπίπτω 59, 10
πρόσρημα 64, 16
πρόσταγμα 63, 6; 64, 3; 98, 6; 124, 23; 137, 27
προστάττω 61, 19; 63, 16; 65, 8.11; 76, 4; 106, 26; 107, 4 JNAB. 7; 118, 20; 119, 1; 133, 16
προστίθημι 76, 4 V
προστρίβω 70, 9; 113, 23
προστρόπαιος 61, 23 LHF
προσφεύγω 70, 9
προσφιλής 67, 13; 106, 5
προσφώνησις 77, 18
πρόσχημα 118, 3
προτείνω 76, 13
πρότερον 58, 24 JNAB; 61, 11; 63, 8 VJNAB; 64, 22; 65, 26; 76, 15 V
πρότερος 62, 12.25
προτίθημι 66, 1 LH; 76, 4 JNAB; 119, 9
πρότιμος 59, 8; 62, 16
προτρέπω 65, 13; 137, 5
προτροπή 115, 23
πρόφασις 59, 15; 62, 15; 63, 10.23; 65, 15; 74, 2; 75, 8; 76, 20
προχειρίζομαι 116, 29
προχειρώς 76, 11
προχωρέω 118, 21; 124, 21
πρύτανις 75, 11
πρώην 78, 19
πρωτεία 69, 17
πρώτος 74, 5.27; 90, 14.19; 98, 1; 107, 7.8.9; 114, 18.19.20; 115, 19

- πυνθάνομαι 69, 19
 πῦρ 69, 29; 106, 16
 πώποτε 58, 24; 69, 28
 πῶς 75, 16; 77, 6

 ῥάδιον 63, 18
 ῥάδιος 75, 16; 115, 23
 ῥᾶστα 134, 18
 ῥεῦμα 71, 20
 ῥῆμα 77, 9
 ῥίζα 58, 27; 118, 15
 ῥίπτω 64, 18
 ῥοπή 68, 21
 ῥυθμίζω 117, 4
 ῥύπος 61, 23; 114, 30

 σαφής 65, 24
 σέβασμα 66, 5; 71, 11
 σεβάσμιος 58, 11
 σεβαστός 58, 8; 67, 8; 68, 16; 74, 1;
 89, 17; 97, 11; 105, 21; 107, 22;
 115, 8; 116, 3; 117, 21; 133, 8.27;
 136, 20
 σέβω 58, 16.21; 66, 7
 σελήγη 71, 16
 σεμνολογέω 60, 7
 σεμνός 58, 16; 60, 12; 90, 12
 σεμνότης 69, 26; 70, 6; 106, 13.27;
 107, 22
 σημαίνω 75, 4
 σημείον 115, 1; 123, 17
 σθένος 106, 18
 σίδηρος 115, 2
 σιωπή 65, 17; 75, 22
 σκηπτός 124, 18
 σκοπός 68, 20; 72, 12; 89, 20; 98, 1
 σκότιος 69, 10
 σκότος 66, 7; 72, 14; 118, 31
 σκυθρωπός 61, 20
 σοφία 112, 23
 σοφός 97, 18
 σπέρμα 66, 3; 107, 12
 σπεύδω 78, 21
 σπινθήρ 114, 27
 σπουδάζω 66, 1; 67, 20; 98, 23;
 99, 8; 106, 19; 115, 19; 137, 16
 σπουδαίος 98, 4
 σπούδασμα 71, 29 VNAB; 133, 19

 σπουδή 65, 14; 77, 16; 91, 8; 112,
 25; 113, 16; 114, 25; 115, 5
 σταθμάομαι 124, 4
 στασιάζω 138, 7
 στάσις 71, 18; 77, 23; 114, 15
 στασιώδης 114, 26
 στένω 78, 15
 στέργω 62, 17
 στέρησις 63, 15
 στέρομαι 61, 13; 62, 22; 63, 9.12.
 14
 στερρός 61, 4
 στέφανος 68, 26
 στρατιά 59, 17
 στρατιωτικός 62, 14.17; 74, 9
 στρατός 70, 23; 123, 18
 στρεβλωτήριον 69, 30
 στρέφω 60, 19
 συγγνώμη 75, 26; 76, 18 JNAB
 σύγγραμμα 133, 21
 συγκαταριθμέω 61, 10 LHFV
 συγκλείω 77, 21
 συγκληρία 72, 5
 σύγκρισις 114, 27 Mss. 3
 σύγκρουσις 114, 27 conj.
 συγγέω 78, 15; 137, 4
 συγχωρέω 65.2.19; 76.15J; 77, 17;
 78, 26
 συγχώρησις 64, 10
 συλλέγω 64, 10
 συλλειτουργός 115, 21
 συλλογίζομαι 74, 9
 συμβαίνω 59, 4; 70, 15; 107, 4;
 114, 6; 138, 4
 συμβουλευέω 72, 15
 συμβουλή 114, 21
 συμβούλιον 115, 24
 σύμβουλος 117, 28
 σύμμαχος 123, 12
 συμπάρεμι 90, 4
 συμπαρεκτείνω 71, 22
 σύμπας 66, 1; 70, 2; 78, 9; 116, 8
 συμπλήρωσις 90, 20
 συμπνέω 77, 5
 συμπόσιον 91, 18 JNAB
 συμφέρω 78, 5 JNAB; 115, 6
 συμφορά 59, 25; 60, 17; 70, 19;
 123, 15; 124, 16; 137, 4

- συμφωνέω 77, 4 J
 συμφωνία 90, 8; 125, 2; 137, 10
 σύμφωνος 66, 10; 90, 23; 92, 7
 115, 12; 117, 2
 συνάγω 118, 19; 119, 6
 συνάδω 117, 29
 συναθροίζω 90, 3
 συναίρομαι 75, 12; 134, 1
 συναναγκάζω 64, 23
 συναριθμέω 61, 10 JNAB
 συναρμόζω 74, 8 V
 συναύξω 115, 15
 σύνδρομος 74, 12
 συνέδριον 92, 20; 107, 3, 118, 20;
 119, 2
 συνείδησις 72, 6; 90, 24; 118, 4
 συνέρχομαι 76, 22; 90, 2; 97, 18;
 106, 23; 137, 17
 σύνεσις 76, 14; 77, 2.8.13.20; 78, 3;
 92, 8; 106, 22; 112, 23; 115, 9.16.
 24; 116, 6.16.24.29; 117, 3; 124, 10;
 134, 6
 συνετός 68, 22
 συνέχεια 69, 27
 συνεχής 106, 11; 133, 17
 συνέχω 117, 26
 συνήθεια 90, 16; 114, 16.24
 συνήθης 61, 12; 63, 2; 133, 19
 συνθέραπων 76, 1; 78, 17; 90, 5
 συνθήκη 78, 3
 σύνθημα 70, 25; 76, 22; 79, 1
 συνίστημι 71, 19; 72, 1; 78, 18; 97,
 22
 σύνοδος 74, 18; 75, 24; 76, 6; 77,
 10.18.26; 136, 20; 137, 7.23
 συνομολογέω 137, 14
 συνοράω 76, 9; 91, 22.10; 92, 26;
 133, 16
 σύνοφισ 98, 22
 συντάττω 69, 23
 συντελέω 91, 18 JNAB; 92, 14
 συντίθεμαι 77, 3.25
 συντόμως 92, 13
 συντρέχω 118, 23; 137, ■
 συντριβή 70, 20
 σύστασις 74, 6 VNAB
 σύστημα 117, 24; 118, 23; 119, 8
 συγνός 64, 19; 65, 26
 σφαγή 59, 1
 σφάλλομαι 71, 11; 114, 18
 σφάλμα 138, 4
 σφειτερίζομαι 113, 14
 σφόδρα 134, 3
 σφραγίς 70, 23
 σχεδόν 118, 5
 σχήμα 61, 6 LHF; 62, 17
 σχίζω 74, 15; 75, 25
 σχίσμα 76, 15
 σχισματικός 118, 28
 σχολάζω 91, 18 JNAB
 σχολή 61, 12; 62, 18 LHF. 8.20
 σφίζω 77, 26; 78, 14
 σῶμα 65, 9; 69, 30; 74, 7; 75, 25
 σωματίον 134, 7.14
 σωτήρ 67, 10; 69, 4 V; 74, 3;
 77, 15; 90, 22; 91, 13; 97, 12; 107, 9.
 19; 113, 18; 134, 1; 137, 18 VN^{ms}
 σωτηρία 70, 6; 72, 16; 74, 24;
 113, 2; 118, 32; 123, 14
 σωτήριος 60, 3; 98, 9
 σωτηριώδης 70, 22
 σωφρόνως 58, 9
 σωφροσύνη 69, 28; 98, 3
 ταμείον 62, 25 JNABV; 65, 18
 VJNAB
 ταμειών 62, 25 LHF; 65, 18
 LHF. 1
 τάξις 68, 1; 90, 1.14.18; 92, 1;
 116, 27
 ταπεινόφρων 124, 8
 ταράσσω 68, 23
 ταραχή 114, 15
 ταραχώδης 124, ■
 τάσσω 60, 10; 63, 24
 τάχος 99, 6
 ταχύς 115, 15; 134, 13
 ταχυτής 64, 7; 106, 26
 τεκμήριον 70, 28
 τέλειος 124, 25
 τελεσιουργέω 106, 28
 τελεσιουργία 133, 11
 τελέω 107, 19
 τέλος 63, 20; 69, 15 JNAB; 70, 14;
 77, 17; 124, 15.23
 τέμενος 71, 6

- τέρπω* 113, 22
τεχνάζω 71, 23
τέχνη 134, 8
τεχνίτης 98, 18; 99, 7; 134, ■
τῆδε 124, 13.18
τηλικούτος 91, 10
τηρικαῦτα 64, 16 LHF; 69, 10; 70, 1
τηρέω 70, 5; 77, 27; 78, 6; 89, 22
τίθημι 124, 17
τιμάω 65, 9; 123, 21
τιμή 59, 10; 60, 24; 61, 8 JNAB; 62, 21; 63, 1; 66, 9; 78, 7; 113, 25; 114, 9
τίμος 74, 27; 77, 10.26; 90, 25; 98, 22; 113, 5
τιμωρέω 124, 7
τιμωρία 59, 24; 72, 11; 107, 1; 124, 22
τιμωρός 124, 15
τοιγαροῦν 125, 8
τοιγάρτοι 118, 17; 123, 9; 134, 5
τοίνην 67, 18; 75, 18; 90, 21; 91, 2; 98, 11; 113, 22; 133, 16; 137, 14; 61, 7
τοιουτότροπος 62, 22
τοιχος 98, 15
τολμάω 58, 17; 59, 1.14; 65, 3.21; 74, 15; 106, 30.31; 118, 19; 119, ■
τόλμη 58, 28
τόπος 63, 24; 65, 9; 67, 19; 75, 20; 91, 15; 92, 3.10; 98, 6; 99, 2; 106, 4.16.27.30.12; 107, 2.16; 118, 22; 119, 5.7
τουτέστιν 91, 12.15
τραῦμα 74, 7 V; 75, 3
τραυματίζω 118, 4
τραχύτης 114, 4
τρέπω 59, 17
τρέφω 69, ■
τρέχω 115, 2
τρέπους 69, 12
τρόπαιον 124, 20
τροπαῖος 123, 20
τρόπος 64, 24; 65, 23; 69, 2; 106, 18; 133, 12
τυγχάνω 58, 20; 59, 3.11; 61, 10; 65, 5; 69, 27; 90, 4.6; 91, 21; 98, 19; 106, 3; 114, 15.22; 115, 22; 123, 22; 137, 13
τυπώω 115, 25
τυραννίς 67, 9
τύραννος 123, 14
τυφλώττω 90, 17
τύφος 124, 8
ἄβρις 59, 13; 69, 27; 113, 23; 124, 7
ἀγιαίνω 69, 4; 117, 26; 118, 14
ἀγιής 68, 20; 112, 26; 137, 2
ἄδωρ 71, 20
νίος 71, 12
ὑπάγω 124, 14
ὑπάρχω 61, 14; 62, 10; 64, 17 VJNAB. 23; 69, 16; 74, 24; 75, 1.6. 15.18; 90, 12; 91, 11; 125, 6
ὑπατικός 137, 22
ὑπεραναγάζω 123, 22
ὑπερβαίνω 97, 17.21
ὑπερβολή 78, 19
ὑπέρευνε 115, 17
ὑπερήφανος 124, 7
ὑπερθαναμάζω 133, 13
ὑπέρθεις 106, 15 VNA; 119, 4; 137, 6
ὑπεροψία 137, 11
ὑπέρτερος 137, 12
ὑπεύθυνος 61, 2
ὑπέχω 70, 29; 92, 4
ὑψηρεία 60, 7; 62, 7; 67, 15; 77, 18; 113, 19
ὑψηρέτης 67, 10
ὑποβάλλω 59, 13; 61, 9
ὑποδέχομαι 70, 5; 92, 23; 114, 8; 115, 20
ὑπόθεις 75, 6; 78, 11 Mss; 106, 15 JB¹; 114, 14
ὑπολείπω 63, 21; 90, 9
ὑπόληψις 113, 24
ὑπολισθαίνω 114, 17
ὑπομένα 62, 24
ὑπομνησκω 67, 20; 71, 13; 77, 2; 137, 23
ὑπόμνημα 65, 10; 113, 11
ὑποτάττω 116, 12
ὑπουργία 60, 13
ὑψηρόμαι 117, 5

- ὑφήγησις 70, 22
 ὑφίστημι 62, 23; 63, 10.26; 69, 23;
 74, 2; 78, 16; 107, 6; 133, 23
 ὑπιστος 68, 26; 69, 15
 φαιδρός 71, 6
 φαιδρότης 106, 26
 φαιδρώνω 99, 2
 φαίνω 64, 7; 65, 5 LHFJ; 67, 13 J;
 107, 11; 115, 12; 116, 19
 φανερός 67, 15; 68, 27; 90, 14;
 98, 5
 φάρμακον 117, 26
 φέρω 59, 10; 61, 7.13; 68, 23;
 70, 8; 77, 17; 98, 8 J; 113, 7; 114, 23.
 25; 118, 18; 123, 18
 φεύ 137, 10
 φεύγω 70, 5; 123, 23
 φημί 63, 22; 69, 10.20; 72, 14;
 77, 19; 106, 9; 113, 2; 119, 2
 φθάνω 64, 12
 φθαρός 115, 3 Mss
 φιλανθρωπία 65, 22; 124, 1; 125,
 10; 134, 20
 φιλόανθρωπος 70, 5
 φιλέω 112, 24; 124, 5
 φιλία 78, 8.11.6; 112, 24
 φιλομαθεία 133, 13
 φιλονεικία 76, 23; 77, 12
 φιλονεικία 75, 7; 76, 19; 77, 9.22;
 78, 18.26; 137, 2
 φίλος 61, 21; 98, 16; 106, 15
 φιλόσοφος 77, 2
 φιλοτιμία 106, 25; 133, 14
 φλόξ 114, 27 VNAB
 φόβος 59, 6.7.28; 62, 2; 67, 12.16;
 70, 26
 φορά 71, 20
 φόρτος 115, 3 conj.
 φράζω 133, 13
 φρήν 69, 5; 76, 24; 90, 28
 φρονέω 71, 3.30; 90, 27; 114, 13
 φρόνιμος 77, 13
 φροντίζω 134, 13
 φροντίς 62, 1; 66, 1; 98, 17; 107, 16.
 20; 113, 17; 116, 18; 118, 21; 138, 6
 φρόντισμα 137, 21
 φρυγή 59, 1.17
 φυλακτέος 116, 21
 φυλάττω 59, 7; 93, 4 V; 90, 14.19.
 26; 92, 8; 99, 11 V; 107, 17.20;
 114, 9; 115, 10.17; 116, 19; 123, 8
 (-σσ-); 133, 24 V; 134, 21 V
 φυσικός 76, 4
 φύσις 68, 17; 69, 24; 71, 7; 76, 13;
 78, 1; 97, 21.21 J; 114, 16
 φύω 62, 4; 89, 19; 90, 6
 φωνή 137, 17 VNms
 φωράω 75, 8
 φῶς 71, 13; 74, 21; 77, 15; 78, 14;
 90, 8; 98, 9; 115, 1; 118, 2.31;
 123, 8.9
 χαίρω 61, 16; 70, 34; 78, 27; 90, 5
 χαλεπός 59, 11.28; 71, 26; 74, 7;
 75, 3.13
 χαρίεις 65, 12
 χαρίζομαι 60, 15; 112, 23
 χάρις 60, 15; 66, 2 LHF; 68, 24;
 71, 28; 78, 9; 79, 1; 89, 19; 91, 5;
 92, 18 VNAB; 97, 12; 113, 22.24;
 114, 23; 123, 20; 124, 24; 125, 11;
 137, 5; 138, 3.7
 χαριστήριον 61, 13
 χείρ 74, 9; 90, 16
 χειροαγωγός 60, 13
 χειροτονία 117, 4
 χείρων 114, 17
 χορηγία 97, 12 V
 χραίνω 70, 2; 90, 17; 106, 4;
 118, 11.15; 123, 25
 χράω 69, 11; 72, 4; 113, 1
 χρεία 59, 20; 67, 21; 70, 24; 74, 2.
 12; 98, 23; 99, 7; 124, 1
 χρή 71, 3; 91, 7; 114, 1; 116, 24
 χρήζω 60, 3.21; 63, 20; 114, 25;
 137, 7
 χρήσιμος 70, 33; 71, 23; 75, 14;
 98, 22; 118, 1
 χρησις 134, 8.10
 χρηστήριον 70, 16
 χριστιανισμός 58, 12
 χρόνιος 62, 12; 70, 19
 χρόνος 58, 23; 60, 6; 61, 10.22;
 65, 3; 67, 9; 118, 7
 χρυσός 99, 5

<i>χώρα</i>	66, 4	<i>ψεύδος</i>	117, 25
<i>χωρέω</i>	76, 15 VNAB; 78, 18; 137, 4	<i>ψήφος</i>	114, 23
<i>χωρητικός</i>	97, 20	<i>ψυχή</i>	60, 18; 61, 5.8; 69, 18; 70, 26; 71, 2; 72, 17; 74, 25; 77, 21; 78, 10; 90, 17; 91, 9; 98, 2; 124, 3
<i>χωρίζω</i>	60, 25; 62, 12; 72, 6; 75, 25; 77, 4 VNAB. 11; 78, 18; 118, 26	<i>ώκεανός</i>	71, 22
<i>χωρίων</i>	60, 16; 61, 11; 64, 4; 106, 7.21	<i>ώμος</i>	70, 29; 123, 18
<i>χωρισμός</i>	77, 23	<i>ώμότης</i>	93, 1
<i>ψευδής</i>	69, 12; 118, 1	<i>ώμῶς</i>	64, 17 LHF
<i>ψευδολογία</i>	71, 6	<i>ώνή</i>	65, 18
		<i>ώσαύτως</i>	116, 27; 125, 6
		<i>ώφέλεια</i>	65, 13

3. KEPHALAIA

3.1 Stellenregister

Philost. h. e.		Vita BHG Nr. 363
I 5 (p. 6, 24)	4, 3	p. 262 b 20–25 4, 28–5, 5 p. 262 b 33f. 5, 9 p. 262 b 35–39 5, 11–13.21; 6, 1 p. 303 a 17–24 9, 9–14.29 p. 303 a 30–33 10, 1.6f. p. 303 b 47f. 13, 11 Cod. Monac. gr. 3, f. 135 a II 11, 5 f. 135 b I 11, 6.7.9
Soz. h. e.		Vita BHG Nr. 369g
II 5, 1 (p. 56, 11)	10, 17	p. 312, 7 5, 21
II 5, 5 (p. 57, 7)	10, 19	
II 5, 7 (p. 57, 24)	12, 11	
II 5, 8 (p. 58, 1.3)	12, 11–13	
II 15, 3 (p. 70, 7)	11, 13	
II 15, 4 (p. 70, 14)	11, 13	
II 26, 1 (p. 87, 17)	12, 21	

3.2 Namenregister

* <i>Αβραάμ</i>	10, 16 (<i>άβρ.</i> JN)	<i>Βηθλεέμ</i> /Pal.	10, 1.4
<i>Αιγαί</i> /Cilic.	10, 19	<i>Βρεττανόι</i>	4, 9
<i>Αιγύπτιοι</i>	9, 7	<i>Γαζαίοι</i>	12, 11 τὸ <i>Γαζαίων ἐμπόριον</i>
<i>Αἴγυπτος</i>	8, 22; 12, 17	Galerius v. <i>Μαξιμιανός</i>	
* <i>Αλεξανδρείς</i>	8, 1	<i>Δανιήλ</i>	10, 11
* <i>Αλέξανδρος</i> d. Gr. (356–323)	3, 12	<i>Διοκλητιανός</i> (284–305)	3, 18.20.26; 4, 1.3; 7, 19.23
* <i>Αλέξανδρος</i> (B. v. Alex., gest. 328)	8, 4.9	* <i>Ελένη</i> (Mutter Konstantins I.)	10, 2.5.6
* <i>Αμάσεια</i> /Pont.	5, 21	* <i>Ελενοπολις</i> /Bithyn.	13, 7
* <i>Αντιόχεια</i> /Syr.	10, 13.22.26	* <i>Ελληνες</i>	7, 10; 10, 20
* <i>Αντιοχείς</i>	10, 24	<i>Εὐσέβιος</i> (B.v. Caes./Pal., gest. 339)	7, 13; 8, 29; 10, 15.24.26.27; 12, 6. 7.8.9.23
* <i>Απόλλων</i>	7, 21	<i>Εὐστάθιος</i> (B. v. Antioch., gest. 331)	10, 22
* <i>Ἀρειος</i> (Presbyter in Alex., gest. 335)	8, 1.4.9.22		
* <i>Ἀσκληπιός</i>	10, 19		
* <i>Ἀφακα</i> /Phoen.	10, 18		
* <i>Αφρική</i>	8, 6		
* <i>Ἀφροδίτης</i>	10, 21		
* <i>Ἄφροι</i>	5, 2		

- Ἑλλάου πόλις/Phoen. 10, 21
- Ἱερουσαλήμ 9, 21 *καινή* Ἰ.
- Ἱεροσόλυμα 9, 9; 12, 16.20.27
- Ἰνδοί 12, 31
- Ἰουδαίοι 9, 2; 11, 32
- Ἰταλία 4, 24
- Καισαρεία/Pal. 10, 24.27
- Κύρος II. (559–529) 3, 12
- Κωνσταντία/Pal. 12, 11
- Κωνσταντίνος I. (306–337) 3, 4.8.
16.17; 4, 1.3.4.5.8.9.19.26.28.30; 5,
5.6.8.; 6, 2.3.6.11.13.18.21.25.30.
31; 7, 9.13.17.19.23.28; 8, 3.4.18.19.
28.30.33; 9, 1, 12.17; 10, 2.8.9.15.
23.24.26.27.29; 11, 10.17.23; 12, 2.
5.8.9.19.26.28.29.32; 13, 2.12.14. 19.
21.23.25
V^t: 3, 14.18.20.23; 4, 12.27.30;
5, 3; 7, 16.30; 8, 6; 10, 10; 11, 8;
12, 4
- Κωνσταντινούπολις 13, 7.16.20
- Κωνσταντῖος I. (293–306) 3, 18.20.
23.27; 4, 4.5; 3, 25 V^t ; 7, 19 VN^{ind}
- πατήρ τοῦ φιλοθέου Κωνσταντῖνον
- Κωνσταντῖος II. (340–361) 12, 30;
13, 20
- Λικίνιος (308–324) 5, 7.8.9.14.21;
6, 3.5.6.12.16.17.19
- Μακάριος (B. v. Jerus., gest. 334)
9, 15.17
- Μακεδόνας 3, 12
- Μαμβρη (rāmet el-chalīl) 10, 14.15
(μαύρη JNB)
- Μαξέντιος (306–312) 3, 19; 4, 10.
20.22.23.24.25
- Μαξιμιανός (285–305) 3, 19.26;
5, 4 conj.; 7, 19
- Μαξιμιανός = Galerius 5, 16
- Μαξιμίνοσ (308–313) 5, 4 Mss
(falsch). 17.18; 3, 19B; 3, 26V^t;
7, 19 VNB
- Μαριανός (Notarius) 12, 21
- Μελιτιανοί (ägypt. Schismatiker)
8, 2
- Μωϋσῆς 3, 17
- Νεῖλος 11, 29
- Νίκαια/Bithyn. 8, 24; 9, 1; 12, 27
- Νικομήδεια/Bithyn. 10, 12; 13, 16
- Οὐαλεριανός (253–260) 11, 13
- Παλαιστίνη 4, 1
- Πέρσαι 3, 12; 11, 9.10; 13, 3.5
- Πόντος 5, 21
- Ῥωμαῖοι 4, 18.22
- Ῥώμη 4, 10.20.23.26; 13, 19.25
- Σαπώρης (Šahrūhri, 309–380) 11,
10
- Σαυρομάται (pop. As.) 11, 7
- Σκύθαι (pop. As.) 11, 6
- Τίβερις 4, 25
- Τύρος/Phoen. 12, 17.19
- Φοῖνιξ 13, 22
- Φοινίκη 10, 18; 12, 13
- Χριστιανοί 3, 19; 5, 10.16.17.18;
6, 2; 7, 10.24.25.26.30; 11, 9.14.16.
17.32
- Χριστός 4, 15 X. τοῦ θεοῦ; 6, 5;
11, 11

3.3 Wortregister

- ἀγαθός 6, 24
- ἄγαν 12, 29.37
- ἀγαπάω 11, 16
- ἄγιος 9, 9.14; 12, 5
- ἀγοράζω 7, 7
- ἄγω 12, 16.34
- ἄθραμις 10, 31
- ἄθεος 9, 11
- αἰθριος 9, 23
- αἰρεσις 10, 28

- αἰρετικός 10, 29.30.31
 αἰσχουργία 5, 14
 αἴτιον 6, 24.29
 αἰχμαλωτίζω 11, 13
 ἀκολασία 10, 18
 ἀκόλαστος 11, 28
 ἀκούω 7, 23; 12, #
 ἄλλος 5, 4; 10, 12; 12, 13; 13, 6
 ἄλλος 6, 5
 ἄμα 4, 1
 ἀμφί 12, 35
 ἀμφισβητέω 8, 31
 ἀναγινώσκω 4, 19
 ἀναγκάζω 7, 30; 8, 13
 ἀναγκαῖος 3, 15
 ἀνάγνωσις 11, 20
 ἀναγορεύω 4, 6; 12, 15
 ἀνάθημα 9, 29; 12, 22
 ἀναίρεσις 4, 22
 ἀναιρέω 4, 21; 5, 21; 6, 10
 ἀνακινέω 7, 22
 ἀνακτάομαι 6, 23
 ἀνάστασις 9, 9
 ἀνατολή 5, 7; 8, 7.13
 ἀνατολικός 9, 26
 ἀνατρέφω 3, 17
 ἀναχώρησις 4, 3
 ἀνδριάς 4, 27
 ἀνδρόω 12, 34
 ἄνεμι 13, 23
 ἀνέχομαι 3, 18; 5, 2; 12, 29
 ἀντίγραφος 6, 24
 ἀντιπολεμέω 6, 17
 ἀντιτιμάω 13, 24
 ἀνυμνέω 13, 13
 ἀνωμαλία 13, 11
 ἀξίωμα 11, 2
 ἀπαγορεύω 7, 11
 ἀπληστία 12, 37
 ἀποδίδωμι 3, 21; 7, 2.5.6.7
 ἀποδύομαι 3, 26
 ἀποκάλυψις 5, 4
 ἀποκρούω 9, 11
 ἀπόλλυμι 3, 7
 ἀπόλυσις 6, 36
 ἀπολύω 6, 32
 ἀποσπάω 10, 24.27
 ἀπόστολος 8, 26; 13, 7.21
 ἀποστρατεύομαι 5, 13
 ἀρετή 7, 18; 8, 27
 ἀρχή 3, 14; 12, 32
 ἄρχομαι 8, 7.9
 ἄρχων 7, 10.15; 9, 15.20
 ἄτεκνος 11, 30
 ἀτιμώω 6, 34
 αὔγουστος 3, 26; 4, 5; 13, 18
 αὐτήκοος 7, 23
 αὐτόθι 10, 16
 ἀφαίρεσις 10, 30
 βάπτισμα 13, 11
 βάρβαρος 4, 9; 5, 3; 7, 26; 11, 8
 βαρέω 11, 4
 βάσανος 7, 25
 βασιλεύς 3, 7.12.14; 4, 4; 11, 9.10;
 12, 15.30.32; 13, 25
 βασιλεύω 3, 5.9; 4, 8; 12, 35
 βασιλικός 12, 32
 βασιλῆς 10, #
 βέβαιος 7, 1; 11, 32
 βιβλίον 10, 31; 12, 7.9
 βίβλος 12, 10
 βουλή 6, 32
 βούλησις 4, 8
 γάμοι 12, 30
 γέφυρα 4, 25
 γίγνομαι 6, 8; 7, 23; 8, 24; 10, 14;
 12, 17.28
 γοητεία 6, 12
 γράμμα 8, 15.34
 γραφή 4, 14.19; 11, 20
 γράφω 5, 18.16; 7, 16.24; 8, 3;
 9, 4.6.7.8.16; 10, 23; 11, 9; 12, 5.7
 γυναικεῖος 6, 36
 γυνή 5, 11
 δακρῶω 8, 13
 δαμάζω 5, 16
 δέησις 7, 4
 δεκαετηρῆς 5, 6; 12, 15
 δεξιώσεις 12, 21
 δέομαι 4, 30
 δέχομαι 13, 5
 δηλώω 9, 20
 δήμευσις 5, 10; 6, 32

- δῆμος 4, 22; 6, 23
 δημόσιον 6, 34
 διάδοσις 9, 6; 12, 1.22
 διαθήκη 11, 30
 διαίρεώ 12, 32
 διακόσιοι 8, 27
 διακωλύω 11, 19
 διάταγμα 7, 17.34; 10, 29
 διατίθημι 10, 7
 διάφορος 6, 11; 8, 26; 11, 8
 διδάσκω 7, 33
 δίδωμι 6, 36; 7, 1; 11, 23
 δίδειμι 6, 7
 διηγέομαι 12, 33
 δίκαιος 7, 22.24; 13, 24
 δίκη 7, 27; 11, 5
 διορθόομαι 8, 6
 διόρθωσις 11, 30.31
 διπλοῦς 9, 26
 διχόνοια 8, 23
 διωγμός 3, 22; 5, 15.21; 6, 29;
 7, 22.24
 διώκτης 6, 28; 7, 20.27; 8, 18;
 11, 13.14
 διώκω 3, 19; 5, 17; 6, 2.28
 δόλος 6, 16
 δοξολογία 7, 28.31.32.33; 11, 12
 δουλεία 6, 36
 δουλεύω 11, 32
 δοῦλος 3, 11; 11, 7
 δράκων 8, 21
 δύναμαι 7, 21
 δυσώπησις 12, 3
 δώδεκα 9, 27
 δωματουργία 9, 24
 δωρεά 4, 28; 7, 7; 11, 2.8; 12, 1
 δῶρα 12, 31

 ἐγκαίνια, τά 12, 15.20.27
 ἐγκαράττω 13, 23
 ἐθνικός 11, 22
 ἔθνος 3, 11; 8, 25.26
 εἶδος 7, 25
 εἰδωλεῖον 9, 12; 10, 17.18; 11, 19;
 12, 13
 εἰδωλολατρεία (—ία) 3, 23; 6, 16;
 7, 16; 10, 9; 11, 26
 εἰδωλολατρῶν 4, 11
 εἶδωλον 6, 5; 9, 11; 10, 20; 11, 12
 εἰκοσαετηρίς 8, 33; 12, 27
 εἰκόν 8, 21.30; 11, 18.19; 13, 19
 εἰμί 3, 11.15; 6, 39; 7, 10.24.30;
 10, 7; 11, 17.27.32.30; 12, 20; 13, 18
 εἶπον 6, 5; 8, 29; 11, 27; 12, 25
 εἰρηνεύω 10, 23
 εἰρήνη 8, 3.5.8; 9, 7; 11, 17.15
 εἶς 12, 3
 εἰσέρχομαι 8, 28
 εἴσοδος 4, 26
 ἐκατέρωθεν 9, 26
 ἐκβάλλω 3, 24
 ἐκεῖ 6, 8; 11, 9
 ἔκθεσις 8, 32
 ἐκκλησία 4, 29; 5, 11; 6, 1.39;
 7, 5.6.12.13.29; 9, 1.18.21.24; 10, 1.
 4.6.12.13.14.21.32; 12, 1.14.22; 13, 4
 ἐκκλησιαστικός 6, 22; 7, 7
 ἐκλέγομαι 4, 12; 6, 30
 ἐκλέγω 6, 9
 ἐκτέμνω 10, 28
 ἐκφρασις 4, 18; 9, 22.23.24.26.27.
 28; 12, 25; 13, 9
 ἔλαιος 10, 1
 ἐλεύθερος 6, 36
 ἐλευθερώω 4, 10
 ἐμπαρηρησιάζομαι 8, 19
 ἐμπόριον 12, 11
 ἐνδεια 4, 23
 ἐνθνυμέομαι 4, 11
 ἐνοχλέω 7, 34
 ἐξακολουθῶ 9, 3
 ἐξέδρα 9, 28
 ἐξήκοντα 3, 10; 12, 35
 ἐξίσωσις 11, 4
 ἐξορισμός 5, 10; 6, 32
 ἔξω 11, 27
 ἐορτή 9, 2; 11, 25.26; 12, 20;
 13, 5.14
 ἐπανέω 12, 29
 ἐπαρχία 4, 28
 ἐπανέω 10, 26; 12, 8
 ἔπανος 6, 31
 ἐπανάστασις 11, 7
 ἐπαρχία 7, 17; 12, 20
 ἔπαρχος 4, 21
 ἐπέχω 8, 14

- επιβουλεύω 5, 4.8
 επιβουλή 4, 3
 επιγραφή 4, 27
 επίδειξις 12, 2.6
 επιδίδωμι 7, 4
 επικαλέω 13, 7
 επίμονος 8, 15
 επινίκιος 6, 19
 επισκευάζω 7, 14
 επίσκοπος 4, 29; 5, 1.9.21; 6, 1; 7, 13; 8, 4.25.27.29.31.34.33; 9, 5. 8.15; 11, 27; 12, 20.23; 13, 3.12
 επιστρέφω 10, 20
 επιχειρέω 5, 15
 εργάτης 9, 20
 ἔργον 7, 9
 ἔτερος 10, 24
 ἔτι 3, 6; 7, 23; 11, 12.13.30; 13, 0
 ἔτος 3, 9; 12, 35
 εὐεργεσία 4, 30
 εὐθυμέω 11, 14
 εὐλάβεια 8, 13
 εὐλαβῶς 9, 8; 10, 6
 εὐποιῆτα 10, 5
 εὐρίσκω 5, 5; 10, 31
 εὐσέβεια 6, 25; 8, 7.18.19; 12, 32. 34
 εὐσεβής 3, 7.9.14; 6, 31; 11, 11; 13, 25
 εὐτεκνία 3, 27
 εὐφροσύνη 4, 28
 εὐχή 6, 3; 7, 29; 10, 2; 11, 23
 εὐχομαι 4, 13; 5, 11; 11, 18.22
 ἔχω 3, 24; 4, 8; 6, 39; 12, 35

 ζάω 3, 9; 10, 8; 12, 35; 13, 17
 ζητέω 10, 25
 ζήτημα 12, 17
 ζήτησις 8, 1.6.9.15.22

 ηλικία 8, 27
 ἡμέρα 11, 21
 ἡμισφαίριον 9, 27
 ἡσυχία 8, 29
 ἦττα 4, 24
 ἦττάομαι 11, 5

 θάνατος 4, 25; 5, 4; 6, 19; 13, 17.19

 θείος 4, 19; 9, 11; 11, 20; 12, 7.9
 θέλω 3, 24; 5, 4.8
 θεογονωσία 10, 20
 θεός 3, 7.8.11; 4, 8.13.15; 6, 24.25. 31.30; 7, 8.28.31.33; 11, 11.12; 13, 13.24
 θεοφιλής 3, 16
 θησαυρός 3, 21
 θυσία 7, 12; 11, 28
 θύω 3, 23; 5, 13; 6, 5; 7, 10

 ἴσταμαι 12, 0
 ἴστορέω 3, 16
 ἱστορία 3, 15

 καθαίρεισις 6, 1; 12, 14
 καθαιρέω 10, 21
 καθίσταμαι 6, 29
 καθολικός 10, 32
 καθῶς 13, 17
 καινός 9, 21
 καῖσαρ 12, 30
 κακία 7, 18
 κακός 6, 29
 κακονχέω 5, 7
 καλέω 4, 18; 13, 21
 κάλλος 9, 20.24
 καλός 6, 30; 7, 33; 9, 18
 καρπῶν 7, 3
 καταγινώσκω 10, 20
 κατάθεσις 13, 20
 καταλείπω 3, 14; 4, 4
 κατάλυσις 10, 17.19
 κατασκευάζω 12, 10
 κατασκευή 4, 17; 12, 9.14
 καταστροφή 4, 7.11
 κατατίθημι 10, 8
 κατέχω 4, 27; 7, 2
 κατηχέω 4, 19
 κάτω 8, 21
 κῆρσος 11, 3.4
 κῆπος 7, 2.5
 κηρῶντι 6, 24
 κινέω 6, 2; 8, 1
 κίων 9, 18.27
 κληρονομία 6, 37
 κληρονόμος 6, 39
 κόγχη 9, 20

- κομάω 3, 27
 κόμη 13, 17
 κόσμος 7, 32
 κρατέω 3, 13
 κρατήρ 9, 27
 κρεουργία 6, 1
 κρήνη 10, 11
 κρήνω 13, 18
 κρύπτω 5, 17
 κτήμα 6, 22
 κυριακός 11, 21.22
 κώλυσις 5, 9; 11, 28
 κωλύω 7, 12; 11, 26

 λάβαρον 4, 18
 λαθραῖος 5, 21
 λαμβάνω 7, 7; 13, 13
 λαός 5, 12; 7, 29; 9, 8
 λειτουργία 7, 32
 λέξις 8, 12
 λογογραφία 13, 2
 λογογραφία 12, 2
 λόγος 12, 8
 λοιπόν 3, 26; 5, 15; 13, 18
 λοιπός 7, 5.13; 11, 33; 13, 17
 λουτρὸν 13, 12.13
 λυπέομαι 8, 8

 μαγεία 4, 23
 μακρός 9, 12
 μάλλον 4, 11; 9, 3
 μαντεία 6, 3; 7, 21.27
 μαντεύομαι 7, 21
 μάρμαρος 9, 19
 μαρτύριον 9, 17; 10, 9; 12, 16.25;
 13, 7.9.21
 μάρτυς 6, 22.37; 11, 26
 μεγαλοψυχία 10, 5
 μείζω 7, 14
 μέλλω 6, 2; 8, 13
 μένω 7, 1
 μεριμνάω 8, 5
 μέρος 9, 3; 11, 3
 μεσαύλιον 9, 28
 μεσημβρία 4, 14; 13, 14
 μετάδοσις 13, 12
 μετακομιδή 13, 16
 μέταλλον 6, 34

 μεταξύ 12, 17
 μέτεμι 7, 27
 μετοικίζω 6, 37
 μέτρον 12, 3
 μηδεῖς 7, 34
 μήτηρ 10, 2.8
 μικρός 8, 12
 μνήμα 9, 11.14.22; 12, 6
 μνημεῖον 12, 3; 13, 10
 μοιχεία 4, 20
 μοναρχέω 3, 9
 μονομαχία 11, 28
 μόνος 3, 16

 ναός 9, 10.24
 νεανίας 4, 1
 νέος 7, 23
 νῆσος 6, 33
 νικᾶω 4, 14; 6, 13; 11, 6
 νίκη 4, 9; 5, 3; 6, 8.11.18
 νικητής 3, 11
 νόμισμα 11, 18; 13, 23
 νομοθεσία 11, 21
 νομοθετέω 6, 21; 7, 9; 11, 33
 νόμος 6, 24.25.32; 7, 12; 11, 19.30
 νόσος 5, 18
 νοτάριος 12, 21
 νῦν 3, 16; 4, 18; 11, 14

 ξόανον 10, 17

 ὄδοηκοντοῦτις 10, 7
 ὄδυρμός 13, 15
 οἰκείος 11, 5
 οἰκέτης 5, 17
 οἰκία 7, 2.5
 οἰκοδομέω 7, 12.14; 9, 10.18.21;
 10, 3.9.12.13.21
 οἰκοδομή 4, 29; 7, 14; 9, 15.17.22;
 10, 1; 13, 7
 οἶκος 3, 17
 οἰκουμένη 3, 13; 9, 3.18
 οἰκουμηνικός 8, 25
 ὀλίγος 4, 7
 ὁμοίότροπος 4, 15
 ὁμοίως 6, 33; 11, 31
 ὁμολογέω 3, 24; 11, 10
 ὁμολογητής 6, 21.31.35.37

- ὁμολογία 7, 28
 ὁμόνοια 8, 11.31; 9, 5
 ὄνειδίζω 3, 20
 ὄπλον 11, 24
 ὀπτασία 4, 13
 ὄραω 10, 16; 11, 14
 ὄρνεον 13, 22
 ὄρος 10, 1
 ὄρος 11, 33
 οὐρανός 4, 13; 13, 23
 οὐσία 6, 37

 παῖς 13, 20
 παλαιός 6, 27; 7, 14
 παλάτιον 3, 24; 8, 28; 10, 11;
 11, 20; 13, 16
 πάλιν 3, 21; 7, 32
 πανάγιος 9, 22
 πανταχοῦ 10, 17
 πανήγυρις 5, 6; 6, 20
 παραγίγνομαι 4, 2; 10, 2
 παραίνεσις 7, 8.34; 8, 11; 9, 2.3
 παραινέω 4, 14; 9, 7
 παραίτησις 10, 26
 παράκλησις 11, 16; 13, 12
 παραμένω 6, 10
 παρανομία 5, 14; 8, 18
 παρασκευάζω 6, 3
 παρασκευή 11, 21
 πάρειμι 6, 8.17; 8, 25
 παρέχω 4, 13
 παρθένος 12, 1
 πᾶς 3, 13; 7, 30; 8, 25.34; 9, 18;
 10, 9; 12, 20
 πάσχα 8, 23.32; 9, 2; 11, 25; 12, 7.
 8; 13, 5
 πατήρ 3, 18.20.23; 4, 3; 7, 19
 πείθομαι 9, 4
 πέμπω 8, 3
 πένης 4, 30; 12, 1
 πένθος 13, 19
 πενία 3, 20
 πενήκοντα 6, 9; 8, 27
 πενηκοστή 13, 14
 περιαιρέσις 10, 18
 περιαιρέω 10, 10
 πίστις 6, 10; 8, 32
 πλανάομαι 7, 31

 πλάνη 7, 17
 πλεονέκτης 12, 3
 πλεονεξία 5, 14
 πλήθος 9, 29
 πλήττω 8, 21
 πόθεν 8, 9
 ποιέω 5, 15
 ποικίλος 12, 23
 πολεμέω 6, 29
 πόλεμος 4, 16; 6, 4.8
 πολλίζω 12, 11.13
 πόλις 6, 6; 10, 9.12.21; 12, 13
 πολλαίως 9, 8
 πολύθεος 7, 17
 πολύς 9, 3; 10, 31; 11, 2; 12, 4
 ποταμός 4, 25
 πού 9, 12
 προᾶγμα 11, 27
 πράξις 3, 16; 8, 26
 πρεσβεῖα 11, 8; 12, 31; 13, 5
 πρεσβεύομαι 11, 9
 πρεσβύτερος 8, 4
 πρίν 4, 1; 11, 28
 προάγω 7, 10
 προαίρεσις 3, 25
 προγίγνομαι 13, 25
 προκομίζω 4, 5
 προκοπή 11, 2
 προοίμιον 3, 4.6; 7, 17
 προπέμπω 9, 6
 πρόπυλον 9, 28
 προσαγορεύω 12, 12
 προσενκτήριος 9, 10
 προσενχή 6, 15; 11, 17.20.25; 13,
 11
 προσεύχομαι 6, 13; 7, 30
 προσοικοδομέω 13, 10
 προσομιλία 12, 23
 πρόσταγμα 5, 11
 προστάττω 4, 16; 7, 12; 8, 24;
 9, 10.13; 10, 14; 11, 22; 12, 18
 προτιθήμι 4, 10; 12, 16
 πρόφασις 11, 7
 προφητεύω 9, 21
 πρόωτος 3, 26; 10, 21
 πτώσις 11, 14
 πτωχός 12, 21
 πύλη 5, 11; 9, 26

- ῥῆμα 11, 23
 ῥίπτω 9, 12

 σέβω 7, 8
 σημείον 4, 16.17.18; 6, 8; 7, 28;
 8, 20; 10, 11; 11, 6.24
 σκηνή 6, 13.15; 13, 3
 σκήνος, τό 13, 16
 σκηνώμα 13, 20
 σκώληξ 5, 16
 σπουδάζω 10, 28
 σπουδαίως 7, 8
 σπουδή 11, 17.25
 στάσις 8, 8
 σταυρικός 4, 17
 σταυροειδής 4, 18; 6, 8
 σταυρός 4, 13.15.27; 6, 9.17; 7, 28;
 8, 19.21; 10, 11; 11, 24
 σταυροφόρος 6, 10
 στοά 9, 23.26
 στράτευμα 4, 5.24; 6, 6
 στρατεύομαι 6, 35
 στρατεύω 13, 3
 στρατιώτης 6, 14.17; 11, 22.23.24;
 στρατόπεδον 13, 18 [13, 15
 συγγενής 6, 39
 σύγγραμμα 12, 5
 συγγράφω 12, 23
 σύγκρισις 3, 12; 8, 18
 συγχράομαι 12, 37
 συγχώρησις 11, 3
 συζητέω 8, 9
 συλλαμβάνω 6, 14
 σύλλογος 12, 5
 συμβολή 6, 11
 συμβουλεύω 8, 8
 συμβουλία 9, 5
 συμπαραλαμβάνω 13, 3
 συμπάρειμι 5, 1
 συμφωνία 9, 2
 σύμφωνος 8, 32
 συνάγομαι 5, 11; 10, 6
 σύναξις 10, 30; 12, 23; 13, 21
 συνάπτω 8, 31
 συνδιανυκτερεύω 13, 5
 συνεστίαομαι 8, 33
 συνήθως 8, 5
 συνέρχομαι 8, 26

 συνκαθέζομαι 8, 28
 σύνοδος 5, 1.9; 8, 24.29.30.32.25.
 28; 9, 1.4; 10, 27; 11, 32; 12, 17.
 19.27
 σύριγξ 5, 16
 συσκευή 5, 9
 σχεδόν 3, 13
 σχήμα 13, 3
 σχηματίζομαι 3, 23
 σώζω 6, 10
 σώμα 12, 36; 13, 11
 σώως 12, 35
 σωτήρ 9, 9.17.21; 10, 16; 11, 6.24;
 12, 6.25
 σωφροσύνη 4, 21

 ταμείον 7, 5
 ταμιεύω 6, 38
 ταξίαρχος 13, 15
 ταραχή 8, 15; 10, 22
 ταφή 13, 10
 τελετή 11, 28
 τελευτάω 10, 7
 τελευτή 3, 4; 4, 4; 13, 2.14.21
 τελέω 7, 9
 τέλος 7, 34
 τέταρτος 11, 3
 τίθημι 11, 19
 τιμάω 3, 7.8; 10, 8; 11, 2.21.26;
 13, 17.24
 τιμή 4, 29; 11, 25; 13, 19
 τιμωρία 7, 25
 τοίχος 9, 18.24
 τολμάω 7, 25
 τόπος 9, 9; 10, 30
 τρεῖς 9, 26; 12, 15.32
 τρέφω 5, 13
 τριάκοντα 3, 9
 τριακονταδύο 12, 35
 τριακονταετηρικός 12, 25
 τριακονταετηρίς 12, 28
 τρόπος 7, 4
 τροφή 4, 23
 τύραννος 3, 7.17; 4, 7; 11, 13
 τυφλόω 5, 18

 υἱός 3, 5.14; 4, 1.4; 7, 31; 12, 15;
 13, 18

ὄλη 9, 12.20
 ὑπεραλέω 8, 13
 ὑπέρκειμαι 8, 21
 ὑπηρέτης 6, 30
 ὕπνος 4, 15
 ὑπόδειγμα 6, 27
 ὑποδείκνυμι 12, 3
 ὑποδέχομαι 7, 26
 ὑπόκρισις 12, 37
 ὑπόμνησις 4, 7
 ὑποστρέφω 9, 5; 10, 32
 ὑποταγή 11, 6.7
 ὕστερον 12, 26

 φαιδρότης 6, 20
 φαίνω 4, 15
 φανέρωσις 9, 14
 φαντασία 6, 6
 φέρω 6, 9
 φεύγω 5, 17; 6, 10
 φιλανθρωπία 6, 14; 12, 4.37
 φιλία 6, 16
 φιλόθεος 7, 19
 φιλονεικέω 8, 12

φιλόχριστος 3, 25
 φοῖνιξ 13, 22
 φυγή 6, 12
 φυλακή 5, 13
 φωνή 6, 31
 φῶς 4, 13
 φωτίζω 7, 31

 χαράττω 11, 18
 χαρίζομαι 11, 5
 χάρις 8, 34
 χλευάζω 12, 4
 χράομαι 4, 16
 χρεή 7, 4; 8, 9
 χρεῖμα 3, 21; 9, 6
 χρηματικός 11, 5
 χριστιανισμός 4, 11; 6, 25; 12, 11
 χρόνος 6, 27
 χρύσσωσις 9, 25
 χῶμα 9, 11.12
 χωρίον 7, 2.5
 χωρίς 7, 2

 ψυχοφελής 3, 15

